

തടാതകാപരിണയം

നാമ

കാവ്യം.

[illegible]

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി

തടാതകാപരിണയം

നാമ

കാവ്യം.

കേരളപുരവാസ്തവ്യകവികുലസാർവ്വഭൌമേന
ശ്രീശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യസൂരിണാ
വിരചിതം.

കൂടല്ലൂർഗ്രാമവാസിനാ ബ്രഹ്മശ്രീ അനന്തനാരായണ
ശാസ്ത്രിണാ വിരചിതയാ "പ്രകാശികാ"
ഖ്യയാ വ്യാഖ്യയാ സമലംകൃതം.

കാപ്പി ൧൦൦൦

ബ്രഹ്മശ്രീ
ഇ. പി. സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രിണാ
സ്വകീയ "ശ്രീരാമകൃഷ്ണാ"ഖ്യ മുദ്രായന്ത്രാലയെ മുദ്രിതം
സൽ വിജയതെതരാം.
1903.

Price Rs 1-2.   മൂല്യം ക. ൧-൨.

Printed and Published by E. P. Subramania Sastri,
at the 'Sreo Rama Krishna Press,'
Elappulli Palghat.

പീഠികാ.

ശ്രീകേരളപുരേശപദനളിനമകരന്ദാസ്വാദനചഞ്ചരീകായമാണസ്വാന്തൈഃ സ്വദേശികകൃപാധാനനിധാനകലശീഭൂതൈഃ കവികുലചൂഡാമണിഭിഃ വാധൂലകുലജലധിരാകേന്ദുഭിഃ കേരളപുര(കൊട്ടുവായ്യൂർ) വാസ്തവ്യൈഃ 'ശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യ'സൂരിഭിരസ്മത്താതപാദൈർവ്വിരചിതം 'താടാതകാപരിണയാ'ഭിധമിദം കാവ്യരത്നം, കൂടല്ലൂർ ഗ്രാമീണൈഃ വിപശ്ചിൽപ്രവരൈഃ 'അനന്തനാരായണ'ശാസ്ത്രിഭിർവ്വിരചിതയാ 'പ്രകാശികാഖ്യ'യാ വ്യാഖ്യയാസനാഥീകൃത്യ സ്വജനകയശഃപ്രഥനവിധിത്സുനാ മയാ ബ്രഹ്മശ്രീ ഇ. പി. സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രിണാം സ്വകീയ 'ശ്രീരാമകൃഷ്ണാ'ഖ്യമുദ്രായന്ത്രാലയേ മുദ്രാപയിത്വാ പ്രകാശതാം നീതം.

ആശാസേ ച കാവ്യമിദം വ്യുൽപിത്സുഭിഃ പരമപ്രേമാസ്പദതയൈവ ഗൃഹ്യേതേതി സർവ്വമനാവദ്യം.

കേരളപുരം ഗ്രാമം
൧൦൮൭ മാർഗ്ഗശീർഷമാസി
൫-ദിനേ

ഇത്ഥം ഗ്രന്ഥകർത്തൃതനൂജഃ
സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രീ.

തടാതകാപരിണയേ

പ്രഥമസ്സർഗ്ഗഃ

കല്യാണായാസ്തു നസ്സോമഃ കല്യാണാചലകാർമ്മുകഃ ।
കല്യാണശക്തിസ്സന്ദാതാ കല്യാണപ്രദശങ്കരഃ ॥ ൧

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേ നമഃ അവിഘ്നമസ്തു.

നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരായണശാസ്ത്രിപാദശർമ്മഭ്യോസ്മൽഗുരുഭ്യോനമഃ

ലക്ഷ്മീനാഥസ്സദാ ദദ്യാല്ലക്ഷ്മീം പക്ഷീന്ദ്രവാഹനഃ ।
അക്ഷീണദ്രവിണസ്സത്യകക്ഷീണ ക്ഷണാദ്ധ്രുവഃ ॥ ൨

മംഗളം വസ്സദാ ദദ്യാൽ പിംഗളാംബരവാസിതഃ ।
പിംഗളാദിനുതസ്സർവ്വമംഗളാശ്ലിഷ്ടശേഖരഃ ॥ ൩

ശൃംഗാരാദിരസൈസ്സ്ഫുരദ്ഗുണഗണൈഃ ശ്ലേഷാദിഭിശ്ശ്രീയുതൈ-
ലംകാരൈരുപമാദിഭിശ്ച ലളിതൈർദ്ദോഷൈശ്ച സംവർജ്ജിതൈഃ ।
കാവ്യം സൂരതരീതിനായകകഥാപ്രൗഢാർത്ഥസംസിദ്ധമീ-
ദൃക്ഷ്വിഷ്ടം കിമലഭ്യമപി കലയേ വ്യക്താൻ പദാർത്ഥാനഹം ॥ ൪

തടാതകാപരിണയാഭിധകാവ്യപ്രകാശികാ ।
വിതന്യതേദ്യ കൃതിനാം കൃപയാ മയി സാദരാഃ ॥ ൫

ഇഹ ഖലു നിഖിലനിഗമാഗമപ്രവീണാനാമശേഷബുധപണ്ഡിതായുഗള മനോവികസിതാന്തഃകരണാനാം കേരളപുരന്ദരസ്വത്വബുധജനാശ്രയാലങ്കരണമണീനാം ഭാർഗ്ഗവസന്താനഭവനനിധിരാകാശകിരണാനാം പരശുരാമാഭിധാനാനാം കിഞ്ച പവിത്രതരവിചിത്രതരഗുണഗണാവസഥീനാം അനന്താഭിധാനാനാം അനന്തനാരായണശാസ്ത്രിപാദശർമ്മണാം ശിഷ്യേണ കരുണാരവിന്ദകരന്ദസംപാദനവിഖ്യാതസന്താനവാസീ വാധൂലകുലതിലകഃ കവികുലചൂഡാമണിസ്സുബ്രഹ്മണ്യനാമാ കവിഃ കിമപി കൌതുകാൽ തടാതകാപരിണയനാമകാവ്യം പ്രക്രമമാണഃ തത്ര പാണിനി സംസ്ക്രിയാ വസ്തുനിർദ്ദേശോ വാപി തന്മുഖമിത്യാദിവചനാന്നിസ്തുതിം പരിസമാപ്ത്യാദിനിഖിലസമീഹിതസിദ്ധയേ വിഘ്നശമനമംഗളനിദാനം തസ്യാം ശ്രേയഃപാത്രമപാചിനാ കകാരേണ ശോഭിതമംഗളം പ്രയുങ്ക്തേ മംഗളം പ്രാർത്ഥയതേ കല്യാണായേത്യാദിനാ.

കല്യാണപ്രധാനസ്സപ്തസ്വപ്രധാനൊചലൊ ഗിരിൎഹാരമെയരിതി യാവൽ
സ കാൎമ്മുകസ്യാസ്യേതി സ യഥാ കല്യാണാചലകാൎമ്മുകഃ അചലശൈലശിലൊ
ച്ചയാഃ, കൊദണ്ഡം കാൎമ്മുകമിതി ചാമരഃ കല്യാണ്യഃ മംഗളാൎദ്ധ്യക്ഷയഃ രാജ
സാത്ര്യാ യസ്യ സഃ യഥാ കല്യാണശക്തിഃ രജഃ സ്വജതി ഇതാനി സത്വേന പ
രിരക്ഷതി തമസാ ഹരതീതി വചനാൽ ശശാൽ സൎവ്വദാ സൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാ
രാദിഷു പ്രവൃത്തസ്യാപി നതജനാഭീഷ്ടദാനെ ന സമയാപെക്ഷതി ഭാവഃ വ
ന്ദാരൂണാമഭിവാദകാനാം വന്ദാരരഭിവാദക ഇത്യമരഃ തെഷാം കല്യാണം
ക്ഷേമം പ്രകൎഷേണ തനൊതീതി ഭാവഃ ദദാതി പ്രയച്ഛതീതി വന്ദാരുകല്യാ
ണപ്രദഃ പരമേശ്വരഃ സദാശിവഃ കൎത്താ നൊസ്മാകം ശ്രൊതൄണാം പഠിതൄ
ണാം കല്യാണായ മംഗളപ്രദാനായാസ്തു ഭവത്വിതി പ്രാൎത്ഥനായാം ലൊട്
കല്യാണമക്ഷയെ സ്വസ്തി മംഗളെപി നപുംസകമിതി മെദിനീ തഥാച
ലക്ഷയൊജനൊച്ഛ്രിതസപ്തസ്വൎണ്ണഗിരികാൎമ്മുകാദ്ധ്യമിവാരാദയഃസ്ഥിതസ്യ സ്വസ്യ പ്രാ
ഭികാരിണൊ മംഗളദാനകശക്തിമതൊപ്യരിക്ഷണ് മഭിവാദകാഭീഷ്ടദാതൃ
ശ്ചരസ്യാസ്ത്യേവം മംഗളപ്രദാനെ കാ വാ ശങ്കേതി ഭാവഃ അനെനയുനതജനാഭീ
ഷ്ടദാതൃത്വരൂപമതചാപലതാ മംഗളദാനകശക്തിമതാൎത്ഥഭിപ്രായയുതവിശേഷ
ണവത്ത്വാൽ പരികരൊനാമലങ്കാരഃ അലങ്കാരഃ പരികരസ്സാഭിപ്രായെ വി
ശെഷണെ ഇതി ലക്ഷണാൽ അത്ര മനൊജ്ഞൈ രീതിഃ തഥാച ശബ്ദപദൈ രീ
തിസ്സ്യാൽ പദവിന്യാസ ഇത്യാദ്യേ. വിചക്ഷണാഹൃദ്യതയാൽ വൈദൎഭീത്യാദി
അല്പപ്രാണവൎണ്ണസത്വൈഃ ശ്ലെഷഃ പ്രസിദ്ധാൎത്ഥപദത്വം പ്രസാദഃ ബന്ധവൈ
ഷമ്യരഹിതത്വം സമതാ ശബ്ദാൎത്ഥ ച പ്രതീയമാനരസത്വമാധുൎയ്യം അലി
ഷ്ടവൎണ്ണത്വം സൗകുമാൎയ്യം ഝടിതിൎത്ഥപ്രത്യക്ഷൊ ഗുണമൎത്ഥവ്യക്തിഃ ഉക്തവാക്യ
ഗുണൊൽകൎഷപ്രതിഭാനം ഉദാരതാ സമാസബാഹുല്യത്വം ഓജഃ അഭിനവസ്ത്രൂ
ർത്ഥപ്രതിപാദനം കാന്തിഃ അസ്യ ധൎമ്മാണാമന്യത്രാധിരൊഹണം സമാധിരി
തി ദിഗ്ഗുണാഃ യ സന്തി പ്രഥമസ്സീരൊദാത്തോ മലയധ്വജനൊ നായകഃ ത
ൽ ധീരശാന്തഃ സ്വഭാവപാണ്ഡ്യഃ തതഃ ധീരൊദാത്തൊ പാണ്ഡ്യ ഇതി സം
പ്രദായഃ ദെവതാപാദയനൃത്തഗുണായ തത്ര തത്ര ദ്രഷ്ടവ്യാഃ അസ്മിൻ സൎഗ്ഗ
അനുഷ്ടുഭം വൃത്തം തല്ലക്ഷണമപി പ്രസ്താരക്രമെ ദ്രഷ്ടാനി ഷോഡശാധികക്ഷട് പഞ്ചാ
ശദ്വൃത്താനി തത്ര ച സപൂൎവ്വമെന പ്രഥമഃ അഷ്ടാശീതിതമെന ദ്വിതീയഃ
ശതാധികദ്വാത്രിംശത്തമെന തൃതീയഃ അഷ്ടാശീതിതമെന ചതുൎത്ഥഃ പാദശ്ചെ
തി വിഭാഗഃ കല്യാണപദസ്യ ചതുൎഷ്വ പാദെഷ്വപി വിദ്യമാനത്വാദ്യമകപ്രാ
സൊ നാമ ശബ്ദാലങ്കാരശ്ചേതി സൎവ്വം സമീചീനം ൧

അഥ പുരം നിൎദ്ദിശതി.

അസ്തി സ്വസ്തികരീ നൄണാം പുരീ പാണ്ഡ്യമഹീഭൃതാം ।
പ്രശസ്താ മധുരാ നാമ്നാ നഗരീവാമൃതാശിനാം ॥ ൨

അസ്തീതി നൄണാം മനുഷ്യാണാം സ്വസ്തികരീ ക്ഷെമകാരിണീ നാമ്നാഭി
ധാനെന പ്രശസ്താ മധുരെതി പ്രസിദ്ധാ പാണ്ഡ്യമഹീഭൃതാം പാണ്ഡ്യഭൂപതി

നാം പുരീ കർത്രീ അമൃതാശിനാം ദേവാനാം നഗരീ അമരാവതീവ അസ്തി വർത്ത
തേ വർത്തമാനേ ലട് തഥാ ഐചകരാത്രവാസമാത്രേണ മർത്ത്യാനാം മോക്ഷ
ദായിനീ മധുരേതി പാണ്ഡ്യനൃപതീനാം കാചന പുരീ ദേവനാമക അമരാവതീ
വാസ്തീതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ 'ഉപമാ യത്ര സാദൃശ്യലക്ഷ്മീരുല്ലസതി ദ്വയോ'
രിതി ലക്ഷണാൽ ൭

അഥ സപ്തഭിഃ പുരീം വർണ്ണയതി.

കലശേഖരഭൂപാലഃ കലയാതുലയാന്വിതഃ ।
കലാനിധികുലോത്പന്നഃ കലയാമാസ യാം പുരം ॥ ൮

കലേതി । അതുലയാ അസമാനയാ യദ്വാ അക്ഷയയേത്യർത്ഥഃ കലയാ പൂർവ്വധ
നസമൃദ്ധ്യാ യദ്വാ കലയാ ശില്പേന പുരാദീനാമലങ്കൃതിനിർമ്മാണകൗശലേ
നേതി യാവൽ കലാ സ്യാന്മൂലരൈവൃദ്ധൗ ശില്പാദാവംശമാത്രക ഇതി മേദിനീ
അഥവാ അഷ്ടാഭിശ്ച സുരേന്ദ്രാണാം മാത്രാഭിർന്നിർമ്മിതോ നൃപ ഇതി വച
നാൽ കലയാ ദേവാംശരൂപാംശേനാന്വിതഃ യുക്തഃ അന്യഥാ ദേവാംശം പുരം കോ
വാ കഥിഷ്യതീതി ഭാവഃ കലാനിധിശ്ചന്ദ്രഃ മൃഗാങ്കഃ കലാനിധിരിത്യമരഃ തസ്യ
കുലമന്വയം കലാനാമൃഷിജനാനാമായാവിത്യമരഃ തസ്മിന്നുൽപന്നോ ജാതഃ കലശേ
ഖരഭൂപാലഃ കലശേഖര ഇതി പ്രസിദ്ധോ ഭൂപാലഃ രാജാ കർത്താ യാം പുരം ന
ഗരീം കലയാമാസ ചകാര । ഇതേ ലിട് താമസ്യാവാസേത്യത്ര സംബന്ധഃ
തഥാച ചന്ദ്രകുലജാതഃ കലശേഖരനൃപതിസ്താം കൃതവാനിതി ഭാവഃ അത്ര മഹാ
കവിനാ കുലസമ്പന്നത്വാദിലക്ഷിതാദയോ നായകഗുണാശ്ച സൂചിതാഃ । ൮

കൈലാസ ഇവ യത്രാസ്തേ വിബുധാവലിസേവിതേ ।
അദ്ധാ ഗണാധിപസ്കന്ദഭൂഭൃജ്ജാതാന്വിതേ ഹരഃ ॥ ൯

കൈലാസ ഇതി । ഹരഃ പരമേശ്വരഃ വിബുധാഃ വിദ്വാംസഃ അന്യത്ര
ദേവാഃ വിബുധൗ ജ്ഞേ സുര ഇതി മേദിനീ । തേഷാമാവല്യാ പങ്ക്ത്യാ വീ
ഥ്യാളിരാവലിഃ പങ്ക്തിരിത്യമരഃ സേവിതേ ആശ്രിതേ തഥാ വിബുധാവലി
സേവിതേ ഗണാനാം സൈന്യാനാമധിപശ്ച നായകാഃ അധിപന്നായകോ
നേതേത്യമരഃ സ്കന്ദാ വിക്രാന്താശ്ച ഭൂഭൃതോ രാജാനശ്ച തേഷാമേതേന സമൂ
ഹേനാന്വിതേ യുക്തേ ഭൂഭൃത് ഭൂമിധരേ നൃപ ഇത്യമരഃ അന്യത്ര ഗണാധിപഃ
ഗണനായകഃ ഗജമുഖ ഇതി യാവൽ സ്കന്ദസ്സുബ്രഹ്മണ്യശ്ച ദേവസേനാപതിഃ
സ്കന്ദ ഇത്യമരഃ ഭൂഭൃജ്ജാതാ പർവ്വതരാജപുത്രീ താഭിരന്വിതേ ഇത്യർത്ഥഃ യത്ര
മധുരാപുരേ കൈലാസേ കൈലാസോ നാമ ഭഗവതോ വൈശ്രവണസ്യാവാ
സഗിരിഃ തസ്മിന്നിവ അദ്ധാ സാക്ഷാൽ ആസ്തേ വർത്തതേ വർത്തമാനേ ലട്
താമിത്യത്ര സംബന്ധഃ തഥാച ഗണപതിസുബ്രഹ്മണ്യപാർവ്വതീസഹി
തേ ഇന്ദ്രാദിദേവൈരന്യൈരനന്യൈർമാനവൈരേവ കൈലാസാചല ഇ
വാത്രാപി സന്നിധേയേന വർത്തതേ ഹര ഇതി ഭാവഃ ശ്ലേഷോപമാലങ്കാരഃ ശ്

സ്വർണ്ണദീതോയസംസ്പർദ്ധി യസ്യാമർണ്ണഃ പ്രതിസ്ഥിതം।
സുവർണ്ണമണിപൂർണ്ണാനി ശരണാന്യഖിലാന്യപി॥ ൩

സ്വർണ്ണദീതി। യസ്യാമ്മധുരായാം പ്രതിസ്ഥിതം കൂപവർത്തി പ്രതിഃ കൂപ ഇത്യമരഃ അർണ്ണഃ ജലം അംഭോർണ്ണസ്തോയമിത്യാദ്യമരഃ സ്വർണ്ണദ്യാഃ സുരഗംഗായാഃ സ്വർണ്ണദീ സുരദീർഘികേത്യമരഃ തോയേന ജലേന സമൃൽസ്പർദ്ധിതും ശീലമസ്യേതി തത്തഥോക്തം വർത്തതേ ഇതി ക്രിയാ യോജ്യാ അഖിലാനി സമസ്താനി ശരണാനി ഗൃഹാണി നികേതശ്ശരണം ക്ഷയ ഇത്യമരഃ താന്യപി അപിശബ്ദശ്ചകാരാർത്ഥഃ സുവർണ്ണമണിപൂർണ്ണാനി സുവർണ്ണൈഃ കാർത്തസ്വരൈഃ മണിഭിഃ മുക്താവിദ്രുമാദിഭിശ്ച പൂർണ്ണാനി സമഗ്രാണി വർത്തന്തേ ഇതി തഥാച ഗംഗാജലവദതിസ്വാദു ജലം സർവ്വസമ്പൽസമൃദ്ധാനി ഗൃഹാണീതി ഭാവഃ ൩

വർണ്ണാസ്സ്വാചാരസമ്പൂർണ്ണാഃ പൂർണ്ണാ യത്രാപണാഃ ഫലൈഃ
ശ്രേണ്യഃ സ്ത്രീണാം സ്വലാവണ്യാധികൃതസ്വർവ്വധൂഗുണാഃ

വർണ്ണാ ഇതി। യത്ര മധുരായാം വർണ്ണാ ബ്രാഹ്മണാദയഃ വർണ്ണാ ദ്വിജാദയിത്യമരഃ സ്വാചാരസമ്പൂർണ്ണാഃ ശോഭനേനാചാരേണാനുഷ്ഠാനേന സമ്പൂർണ്ണാഃ സമഗ്രാഃ സ്വകീയാചാരേണേതി വാ ആപണാഃ നിഷദ്യാഃ ആപണസ്തു നിഷദ്യായാമിത്യമരഃ ഫലൈഃ കദളീഫലൈഃ ഏതദുപലക്ഷണമന്യേഷാം യഥാ ജാതീഫലൈരിത്യർത്ഥഃ ഫലഞ്ജാതീഫലേ സസ്യ ഇതി മേദിനീ പൂർണ്ണാഃ പരിപൂർണ്ണാഃ സ്ത്രീണാം യോഷിതാം ശ്രേണ്യഃ പങ്ക്തയഃ ശ്രേണി പംക്താ സ്ത്വിത്യമരഃ സ്വലാവണ്യാധികൃതസ്വർവ്വധൂഗുണാഃ സ്വാസാം ലാവണ്യേന ലാവണ്യന്നാമ മുക്താഫലേഷു ച്ഛായായാസ്തരളത്വമിവാന്തരാ യദംഗേഷു തദ്ദേവ ത്യർത്ഥഃ താദൃശേന സൌന്ദര്യേണ ധികൃതസ്തിരസ്കൃതഃ സ്വർവ്വധൂനാമപ്സരസാം ഗുണഃ രൂപം യാഭിഃ താസ്തഥോക്താ വർത്തന്ത ഇതി യോജ്യം ഗുണോ മൌർവ്യാമപ്രധാനേ രൂപാദൌ സൂദ ഇന്ദ്രിയേ ഇതി മേദിനീ തഥാച ബ്രാഹ്മണാദയഃ തത്തദാചാരസമ്പന്നാഃ ആപണാഃ ഫലാദിഭിഃ പൂർണ്ണാഃ സ്ത്രിയശ്ചാപ്സരോഭ്യോപി സുന്ദര്യ ഇതി ഭാവഃ പൂർവ്വാർദ്ധേ അന്യോന്യപൊക്ത്യാ സമാലങ്കാരഃ ഉത്തരാർദ്ധേ അപ്സരസാം രൂപതിരസ്കാരാസംഭവേപി സംബന്ധവർണ്ണനാദതിശയോക്തിഃ ൪

സാലോ ഗാരുഡമാണിക്യവജ്രാഭസ്സ്വതേജസാ।
യത്രാഭാതി സനാമൈവ ദളപല്ലവപുഷ്പരാട്॥ ൫

സാല ഇതി। യത്ര മധുരായാം ഗാരുഡേന ശ്യാമളവർണ്ണേന മരതകേന ഗാരുത്മതം മരതകമിത്യമരഃ മാണിക്യേന അരുണവർണ്ണേന മാണിക്യരത്നേന ച വജ്രേണ സിതേന വജ്രരത്നേന ച ആപ്രഥമം ഗാരുഡം തതോ മാണിക്യം തതോ വജ്രം ഇതി ക്രമേണേത്യർത്ഥഃ ആഭഃ ആകലിതഃ സാലഃ പ്രാകാരഃ കർത്താ പ്രാകാരോ വരണസ്സാല ഇത്യമരഃ സ്വതേജസാ ആത്മീയകാന്ത്യാ ദളാനി പത്രാണി പല്ലവാനി കിസലയാനി പുഷ്പാണി കുസുമാനി ച തൈഃ രാജതേ ഇതി ദളപ

ഭൂവിപൃഷ്ഠതാറ് സന്താന സമാനനാമരൈവ സാലജവൃക്ഷ ഇവേത്യർത്ഥഃ നാലു പാദപകാരെത്രസ്യാൽ പ്രാകാരെതേിമെകിനീ തുടങ്ങിയശോഭതെ വർത്തമാനെ ലട് ഉപമാലങ്കാരഃ ॥ ൯

ഭാസ്വദ്ഭാൽഭാസിശൃംഗോƒപി ഭാസ്വദ്ഭോല്ലാസിവിഗ്രഹഃ ।
അഹാര്യ്യ ഇവ യത്രാസ്തേ ശംഭുരാസ്ഥാനസേവിതഃ ॥ ൰

ഭാസ്വദിതി അഹാര്യ്യ കൈലാസഗിരാവിവ ആസ്ഥാനസേവിതേ പൂജ്യാശ്രിതെ അന്യത്ര ആസ്ഥയാശേഷ്ഠാനസേവിതെ യത്ര മധുരായാം ശംഭുഃ പരമേശ്വരഃ ഭാസ്വദ്ഭാൽഭാസിശൃംഗോƒപി ഭാനാം നക്ഷത്രാണാം നക്ഷത്രതുല്യാനാമിത്യ ർത്ഥഃ ആസ്യഃ പുഷ്യാദ് ചന്ദ്രമതി യാവൽ തസ്യാൽബഭ്രുഃ തെന ഉൽ അധികം ഭാസിവിലസൽ ശൃംഗാണ്യകം യസ്യ സതഥോക്തോപി ഭാസ്വദ്ഭോല്ലാസിവിഗ്ര ഹഃ ഭാസ്വായാഃ പത്ന്യാഃ അർദ്ധം അർദ്ധാംഗം തെന ഉല്ലാസിവിഗ്രഹശ്ശരീരം യസ്യ തഥോക്തസ്സൻ ചന്ദ്രാർദ്ധവിലസച്ഛൃംഗോപി ചന്ദ്രാർദ്ധവിലസച്ഛരീരമിതി വിരോ ധഃ പാർവ്വതീസംശോഭിവാമാംഗശ്ചേത്യവിരോധഃ ആസ്തെ വർത്തതെ വർത്തമാ നെ ലട് പൂർവാർദ്ധവിരോധാഭാസഃ ഉത്തരാർദ്ധശ്ലിഷ്ടോപമെതി ॥ ൰

കൃതമാലാസരിൽകൂലകലിതാ വിപുലാപി യാ ।
ഹൃദ്യാ മന്ദാകിനീതീരരചിതേ വാമരാവതീ ॥ ൰൧

കൃതമാലെതി കൃതമാലാസരിത് വൈഗവതീനാമ കാചനനദീ കൃതമാലാ വൈഗവതീത്യർത്ഥഃ തസ്യാഃ കൂലെ തോയസി കൂലംതോയധാരീത്യർത്ഥഃ കലി താ കൃതാ വിപുലാ വിസ്തൃതാ യാ മധുരാനഗരീ മന്ദാകിനീ വിയദ്ഗംഗാ മന്ദാ കിനീവിയദ്ഗംഗേത്യമരഃ തസ്യാസ്തീരെ തടെ രചിതാ കൃതാ അമരാവതീ ദേവപുരീവ ഹൃദ്യാ മനോജ്ഞാ ഉപമാലങ്കാരഃ ൰൧

കലശേഖരഭൂപാലോ ഭൂപാലകലശേഖരഃ ।
അദ്ധ്യവാസ മഹാപ്രാജ്ഞസ്താം വൃഷവാമരാവതീം ॥ ൰൨

കലശേഖരെതി ഭൂപാലാനാം രാജ്ഞാം കലാസമൂഹഃ കലശനാപരശേഖ രെ സജാതീയഗണെഷു പഠിതി മെദിനീ തസ്യശേഖരഃ ചൂഡാമണിരിത്യർത്ഥഃ കലശേഖരഭൂപാലഃ കലശേഖരനാമരാജാ കർത്താ താം മധുരാം അമരാവ തീം വൃഷാമൃദ്രിവ വൃത്രഹാവൃഷേത്യമരഃ അദ്ധ്യവാസ അധിവസതിസ്മ ഉതെ ലിട്. ഉപമാലങ്കാരഃ ൰൨

അലങ്കാരമന്ന താരജാഗ്രണനാഹ,

മാന്ധാതേവ യശോരാശിർജ്ജേതേവ മഹാദ്യുതിഃ ।
യക്ഷരാഡിവ ലക്ഷ്മീവാനനാഗശ ഇവ വാഗ്മിപടുഃ ॥ ൰൩

മാന്ധാതെതി– ഉത്തരത്രവാക്യസ്ഥാണ സ്വജന്യത്രകർത്താ മാന്ധാതാ യുവ നാശ്വപുത്രജനകശ്ചേനാമി ഹിർമ്മിതാൻ രാജാ സ ഇവ യശോരാശിഃ യശസാംകീ

ത്ഥീനാം രാശിസ്സുരമഹോദയസ്യ യഥാഋതതഭദ്രൾ- ഭൈരവം. തസ്ഥകാസ്യത്തുവ മഹാത്മ്യതിഃ കവയിതധികാര്യഭിഃ കാന്തിശ്ച്യസ്യ യഥാഋൾ യക്ഷരാഠ കരൈ ശ്ലേഷ്യ ലക്ഷ്മീവാൻസമ്പന്നഃ തഭ്രൾ. വാഗീശഃ ബൃഹസ്പതിരിവ യയപോവാചഃ സ തസ പത്ന്യാഃ തെംശഃ ബുദ്ധെഷവാഗ്വിപശഃ വാചാലകഃ തഭ്രൾ. ൧൪

രാജാ കവലയാമൊദ കാരീശേഷസകലാനിധിഃ
ബുധാനന്ദകരശ്ചാ ത്രാസ്താധീശശിരോമണിഃ ॥ ൧൫

രാജേതി. സതാളശ എഷ തയം രാജാ തസ്യപുത്രഃ തജാതൃഗണതക്ഷ ത്രിയഇത്യർഥഃ കവലയാമൊദകാരീതി കോഃ ഭുവഃ വലയാനിമണ്ഡലാനി വലയ ശബ്ദസ്യ തത്സംബന്ധനാലക്ഷ്യന്ത തെഷാം ആമൊദം തൊഷംകുർവ്വം ശീലമ സ്യ തിസതഥാ തന്ന്യത്രകവലയാ ന്യുൽപലാനിസ്യാദ്ൽപലം കവലയമിത്യമര തെഷാമാമൊദം ഗന്ധം ആമൊദൊഗന്ധഹർഷയൊരിത്യമരവികാസകരതപാൽ ഗന്ധംതൊഷം വാകരൊതീതി യഥാകലാനിധിഃ കലാശ്ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാഃ നിധീയ ന്തെസ്മിന്നിതി തഥാ തന്ന്യത്ര ഷോഡശകലാനിധാസഃ ബുധാനന്ദകരഃ ബുധാ നാംവിദുഷാം തന്ന്യത്രദേവാനാം ആനന്ദംമനോധി നാന്യത്രാമൃതകിരണതപാൽ ആനന്ദംസന്തോഷം കരൊതീതി സതഥാ ആസ്താഃ പൃഥ്വ്യഃ യെതധിശഃ രാജാ നഃ തെഷാംശിരൊമണി ശ്രേഷ്ഠതാം തന്ന്യത്രാസ്തഃ പശ്ചിമാദ്രിഃ ആസ്താദ്രേ ക്ഷായണീത്യമരഃ തധീശഃനാഥഃ തസ്യ പരമേശ്വരസ്യശിരൊമണിഃ ചൂഡാമ ണിശ്ചാഭ്രൾ. ശ്ലേഷ ശ്രുതലക്ഷ് സ്ലേഷാലങ്കാരഃ ൧൫

ഏഷശ്രീഷാധുനീവീചി ഘൊഷഘൊഷിതമസ്തകഃ।
തൊഷയാമാസ തത്താത്ഥീ വൃഷാങ്കം നേതിമിന്ദ്രപഃ ॥ ൧൬

ഏഷഇതി. ഏഷസ്തുഗപാണ്ഡ്യ ശ്രീഷാർത്ഥം കല്പിതാധുനീ നദീഗംഗേതി യാവൽ തടിനീധുനീത്യമരഃ തസ്യാഃ വീചിനാന്തരംഗാണാം ഘോഷണാനാമ നാഘൊഷിതശ്ശബ്ദായിതഃ മസ്തകഃ മൂർദ്ധായസ്യതം മൂർദ്ധാനാമസ്തകോസ്ത്രിയാമിത്യ മരഃ ശ്രീഷാധുനീ വീചിഘൊഷ ഘൊഷിതമസ്തകം വൃഷാങ്കംവൃഷഃ വൃഷഭഃ അങ്കഃ ധ്വജചിഹ്നം യസ്യതം പരമേശ്വരമിത്യർഥഃ തത്തും സന്താനം അർത്ഥിതുംയാ ചിതും ശീലമസ്യേതി യഥാഋതസ്സൻ തത്തുന്തനപാനഃ പിതൃണാ മനുണൊദ്വേ ശീതിശ്രുതഃ സ്തുതിഭിഃ സ്തുതിഭിഃ സ്തുതിരിത്യമരഃ തൊഷയാമാസ. തതൊ ഷയൽഭ്രതെതി ൧൬

അഥൈകാദശഭിർഗവന്തം സ്തൌതി.

നമൊഹാലാസ്യനാഥായ തുഭ്യംബാലാബ്ജമൌലയേ,
ഇളാവാസ്തു ക്രവാസ്തുരൂപൃഷ്ഠ വത്സ്യജപാവച്ഛണേ। ൧൭

നമഇതി. ഹാലാസ്യനാഥായ ഹാലാസ്യനാം ഹാലാസ്യവർത്തിനാം നാഥായ പാലകായ ബാലാബ്ജമൌലയേബാലാബ്ജഃ ബാലചന്ദ്രഃ തബ്ജൊതജൈവാതൃക സ്സോമഇത്യമരഃ മൌലൌ ശിരസിയസ്യ സതഥൊക്തായ ഇളാദിഭിഃ ഗൌരിളാ

കംമിനീത്യമരഃ। വാഃ ജലംവാര്യാദിത്യമരഃ മുരക്രോണിഃ। മുരകഷ്ടിതരാസരിത്യമ രഃ വായുഃ പവനഃ ഭൂമിരന്തരിക്ഷം അഥംവ്യോമപുഷ്കരമിത്യമരഃ പുഷ്പവന്തൌ ചന്ദ്രസൂൎയ്യൌ പുഷ്പവന്തൌദിവാകര നിശാകരാവിത്യമരഃ യജമാനശ്ച എതാവഷ്ടശരീരംയസ്യ തമെവസ്തു അഷ്ടമൂൎത്തയെ ഇതി യാവൽ ഇത്ഥംനമഃ കരൊമീ തിയൊജ്യം അനുഷ്ടിതി വാ। ൧൪

യൽസ്മൃതിസ്സംസൃതിഘോരാന്തസംഹതിദ്യുമണിദ്യുതിഃ
യന്നാമപുഷ്കരാസാരസ്സംസാരാസഹിരിഹാംഹസാം ൧൫

യദിതി। യൽസ്മൃതിഃ യസ്യ ഭഗവതസ്യ സ്മൃതിഃ സ്മരണം കൎത്രീ സം സൃതിഃ സംസാരഃ സഏവഘോരാന്തസംഹതിഃ അന്ധകാരസമൂഹം തസ്യാഃ ദ്യുമണിദ്യു തിഃ സൂൎയ്യകാന്തിഃ ഭവതീതിയൊജ്യം ഇഹസംസാരലൊകെ വാ യന്നാമപുഷ്കരാ സാരഃ യസ്യ നാമധെയാ ഗളൽപുഷ്കരം ജലം യന്നാമപുഷ്കരം പുഷ്കരം സൎവ്വതൊ മുഖമിത്യമരഃ തസ്യാസാരഃ ധാരാസംപാതഃ ധാരാസംപാത ആസാര ഇത്യമരഃ അംഹസാംപാപാനാം അഹംസഹിഃ അസഹ്യഃ ഭവതി തമെസ്തു ഇത്യന്നമഇതി പൂൎവ്വേണ സംബന്ധഃ രൂപകാലങ്കാരഃ ൧൫

യദാജ്ഞാകാരിണിസ്സൎഗ്ഗപാൽ ക്രിയന്തെ ഇരിദ്രുൎഹം
ചരാചരാണാം ജഗതാം ഉൽപ്പത്തിവിപത്തയഃ ൧൬

യദാജ്ഞേതി। യദാജ്ഞാകാരിഭിഃ യസ്യഭവാജ്ഞാം നിയൊഗം കൎത്തും ശീലംയെഷാംതൈഃ ബ്രഹ്മൈഃ ഇരിഭിഃ വിഷ്ണുബ്രഹ്മഭിഃ ഇരിന്നാവാസ്യ തെവെച ഹരെചപരമെഷ്ഠിനീതി മെദിനീ। ശശ്വൽപുനഃ പുനരിത്യൎത്ഥഃ പ്രതി കല്പമിതിഭാവഃ പുനസ്സദാൎത്ഥയൊ ശ്ശശ്വദിത്യമരഃ ചരാചരാണാം ജംഗമസ്ഥാ വരാണാം ജഗതാം ലൊകാനാം ഉൽപ്പത്തിവിപത്തയഃ രക്ഷാസൃഷ്ടിസംഹാ രാഃ ക്രിയന്തെ കൎമ്മണിലട് തസ്മൈസ്തുഇത്യന്നമഇതി പൂൎവ്വേണസംബന്ധഃ

യൽഭിയൊദെതിദിനകൃദ്വാതി വാതൊ ദിവാനിശം।
ശൊചിഷ്കേശഃ പചത്യന്നാ മുചിര്‍ഛിദ്ച വൎഷതി॥ ൧൭

യൽഭിയേതി। ദിനകൃൽ സൂൎയ്യഃ യൽഭിയാ യസ്മാൽ ഭയെന ഉദെതി ഉദയത്യൂ തി വാതഃ മാതരംശ്വയതിയെതി സൎവ്വത്രാസംക്ഷംഗഃ ദിവാനിശം അഹൎന്ദിവംവാ തി സഞ്ചരതി ശൊചിഷ്കേശഃ അഗ്നിഃ ശൊചിഷ്കേശ ഉഷൎബ്ബുധ ഇത്യമരഃ പച തി പാകം കരൊതി നമുചിര്‍ഛിദ്ച ഇന്ദ്രശ്ച വൎഷതി വൃഷ്ടിംകരൊതി തസ്മൈസ്തു ഇത്യന്നമഇതി പൂൎവ്വേണസംബന്ധഃ ൧൭

ഭീഷാസ്മാദ്വാതഃ പവതെ ഇത്യാദി ശ്രുതെയൊസസന്ധെയഃ വൎത്തമാനെലട്।

ത്വം ബ്രഹ്മസി ത്വം ഭുവനം ത്വം ബ്രഹ്മസ്വപ്നിതൊനഭഃ
ത്വം ഭൂതവൎഗ്ഗഃ പരമൊസ്യാത്മായസ്താസിതൽകിമു॥ ൧൮

തപമിതി। തപം ഭവാന്തഃ ശ്രീഃ അസിഭവസി തപംഭവനം ജഗതാംഭുവനാംവ ന്നിത്യമതഃ തപംബഹുഃ അഗ്നിരസി ബഹുതൈജസ്യാനാമെ മുഖപാരണേച ഗ ന്ധമാപജലതിമെമിനീ തപംനിമൊവായുരസി നിസ്പന്ദമിതൊവ്യാമജ പൃ ഥ്വിഗന്ധവഹീരണമതി മെമിനീ। തപംനഭഃ ആകാശമിതിതപംതന്ത്രവഹ്നിഃ ജീവസ ഭൂതഃ അസി തപംപരമനിത്യജ്ഞാനാനന്ദാദിലക്ഷണതപാൽ ശ്രേഷ്ഠഃ ആത്മാ പരമാത്മാസി। തപംയന്മാസിനഭവസി തൽതാദൃക്‌വസ്തു കിം നമിഷിതിത്യർത്ഥഃ ത്ഥാപതാപമെവസർവതാപ്ര്യതിരിതനെകിഷിമസ്തീതിഭാവഃ ൮

നാലംയന്മഹിമാലേശം വിനിർദ്ദേഷ്ടുമിയത്തയാ ।
ശ്രുതിഗ്ഗിരാ പി കിംവാന്യൈർമ്മാദൃശൈസ്സൂയതേ ഭവാൻ॥

നാലമിതി അഗ്രിമഃ ശ്രുത്യാപിതുതിസ്തുത്യസ്സാമലക്ഷണാ ഉപനിഷദിതിയാ വൽ യന്മഹിമാലേശംയസ്യ തവമഹിമപ്രഭാവഃ തസ്യലേശംലവമപി ഇയ ത്തയാഏതാവത്തയാവിനിർദ്ദേഷ്ടും ഇതിതമിതിവക്തുംനാലം സമർത്ഥാന സ താദൃശോഭവാൻമാദൃശൈരന്യൈഃസ്തുതൈരന്യൈരിതരൈഃവാസ്തൂയതേകിം നസ്തൂയത ഏവേത്യർത്ഥഃ യഥാ ചയതൊവാചയന്തീത്യാദിശ്രുതയൊപിയന്മഹി ത്മ്യമല്പമപിവക്തുനാശക്തഃ താദൃശസ്യ പരസ്യാദിതിമതൈരന്യൈരഭവാസ്തൂ യതെകിംനസ്തൂയസൂവെതിഭാവഃ അതിശയോക്തിരലങ്കാരഃ ൯

ജഗതോസ്യ പ്രസൂതിസ്ഥാ ശേഷപ്ലാശാസ്ത്രാ ച യേനതാഃ ।
തഥാപിതാന്നജാനന്തി ജനാമായാസ്തചേതനാഃ ॥ ൧൦

ജഗതമിതി। തപം അസ്യജഗതഃലോകസ്യ പ്രസൂതിസ്സൃഷ്ടികർത്താ പംശേഷപ്ലശാല കശ്ച തപംശാസ്താസംഹാരകശ്ച തഥാപിതൽപത്യാദികർത്താ തപമെവതിസ്ഥി തൊപീത്യർത്ഥഃ ജനാഃനരാഃ മായാസ്തചേതനാഃ മായയാഅവിദ്യയാ അസ്തനി രസ്താചേതനാ ചൈതന്യം ജ്ഞാനമിത്യർത്ഥഃ തഥാഭൂതാസ്സന്തഃതപാന്നജാനന്തിന വിജാനന്തിതമായാനലക്ഷ് തപമെവാസ്യ സതപ്രസൂതിസ്ഥാസംനിധാനം തപമന ഗ്രഹമെതിശ്രീഭാഗവതെ ൧൦

ഏവംജനകാപിതൃകതസ്യാദിത്യതആഹ

യൽകൃപാപോതപാത്രേ പ്രവതരന്തിഭവവാരിധിം।
ദുസ്തരംയതയഃകല്യാഃപൂർണ്ണംപോതാ ഇവാശ്രമഃ॥ ൧൧

യദിതി। യതയഃകാര്യകർമ്മസന്യാസിനഃയോഗിനഃദുസ്തരംദൈരതരണാപിതുംശ ക്യം ഭവവാരിധിംസംസാരം ഏവാകാരമക്രോധാദിമഹാഗ്രാഹാദികതപാൽസമുദ്ര തംയൽകൃപാപോതപാത്ര്യായസ്യതവകൃപാ യാ സൈവപോതഃപാത്രീന്നാദി തരമെയവപോതഃ തൽകാ പോതപാതകാഃകാന്ദിഷൃത്യതഃ കല്യാഃയാഃമ ധ്യഭ്യാപൂരംപ്രവാഹമിവഅഭ്രമന്തഃതായാസംയഥാതപതരന്തി വർത്തമാനെ ലക് തപമകാപമമായാസ്സതഃ ൧൧

വചാംസി യമനാസാദ്യ നിവൎത്തന്തേ ധിയാ സഹ।
കസ്തം സ്തോതുമലം സൂരിഃ പ്രകൃതേഃ പരമീശ്വരം ൧൨

വചാംസീതി। വചാംസി വേദവാക്യാനി ധിയാ മനസാ സഹ യം ഭഗവന്തമനാസാദ്യാപ്രാപ്യ നിവൎത്തന്തേ നിവൃത്താനി പ്രകൃതേൎമ്മായായാഃ പരം മായാതീതം ഈശ്വരം സൎവ്വനിയന്താരം ത്വാം ഭഗവന്തം കഃ സൂരിഃ കോവാധീമാൻ ധീമാൻ സൂരിഃ കൃതീ കൃഷ്ടിരിത്യമരഃ സ്തോതും വൎണ്ണയിതും അലം ശക്തഃ നകോപീത്യൎത്ഥഃ। യതോ വാചോ നിവൎത്തന്തേ ഇത്യാദ്യാഃ ശ്രുതയോപി തഥൈവ ഭഗവന്തമേനം മനസാ സമപ്രാപ്യ നിവൃത്താഃ തന്ത്വാം കോവാവൎണ്ണയിതും ശക്ത ഇതിഭാവഃ അൎത്ഥാപത്തിരലങ്കാരഃ ൧൨

യോ നാക ഇവ സൎവ്വാന്തൎബ്ബഹിൎവ്യാപ്യപി വിഗ്രഹം।
ധത്തേ ദൃഗാസേചനകം ഭക്ത്യാ തമാശ്രയേ ശിവം॥

യ ഇതി। യസ്ത്വം നാക ആകാശമിവ വിഹായസോപി നാകോപീത്യമരഃ സൎവ്വാന്തൎബ്ബഹിൎവ്യാപീ സൎവ്വേഷാം ജനാനാം അന്തരേ ബഹിഃ ബാഹ്യേ ച വ്യാപിതും ശീലമസ്യേതി തഥാപി ഭക്താനാം പരിപാലനാൎത്ഥം ദൃഗാസേചനകം ദൃശാം നേത്രാണാമാസേചനകം സവിശേഷദൎശനീയമിത്യൎത്ഥഃ തദാസേചനകം തൃപ്തേൎന്നാസ്ത്യന്തോ യസ്യ ദൎശനാദിത്യമരഃ താദൃശം വിഗ്രഹം ശരീരം കൎമ്മ ധത്തേ ധരസി ശിവം മംഗലകാരിണം തന്ത്വാം താദൃശം ഭഗവന്തം ഭക്ത്യാ ഭജനശ്രദ്ധയാ ആശ്രയേ ഭജാമി। യോ ഭഗവാൻ സമസ്തപാലകോപി ആകാശവത്സൎവ്വവ്യാപ്യപി ഭക്താനുഗ്രഹാൎത്ഥം മനോരമണീയവിഗ്രഹം സ്വീകരോതി തന്ത്വാം ശരണം ഭജ ഇതിഭാവഃ ൧൩

മൃകണ്ഡുൎയ്യസ്യ കൃപയാവിന്ദ ദീൎഘായുഷം സുതം।
സ്തുവംസ്ത്വാമൎത്ഥയേ തത്തുലജ്ജയേ സന്തതം മൃഡം ൧൪

മൃകണ്ഡുരിതി മൃകണ്ഡുൎന്നാമ മുനിഃ യസ്യ തവ കൃപയാ ദയയാ ഉൽപന്നമിതിഭാവഃ ദീൎഘായുഷം ചിരജീവിനം സുതം പുത്രം മാൎക്കണ്ഡേയമിതി യാവൽ അവിന്ദൽ അലഭത തം താദൃശം മൃഡം സുഖപ്രദം ത്വാം തത്തുലജ്ജയേ സന്താനായ സന്തതം സ്തുവൻ സ്തോതാ സൻ അൎത്ഥയേ യാചേ ഇയം പ്രാൎത്ഥനാ താദൃശകവാലയസാധാരണേതി പ്രതിഭാതി। അന്യഥാപ്യേതദ്വ്യാഖ്യാനം ദ്രഷ്ടവ്യം

ഇതി രാജ്ഞാ സ്തുതഃ ശ്ലോകൈൎഹരിൎബ്രഹ്മണ്യനായകഃ॥
ഭഗന്ത്യധികാരുണ്യഃ പ്രാദുരാസീൽ സഹോമയാ॥ ൧൫

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ രാജ്ഞാ മലയധ്വജേന സ്തുതിഭിഃ സ്തുതഃ ഹരിബ്രാഹ്മണ്യസ്യ കമലാസനസ്യ ഹരിദ്രോണീചഞ്ചൽകമലസ്യാദിമൈരിതീ നായകഃ ഭഗന്ത്യധികാരുണ്യഃ ഉദശാരണ്യാത്മാ ഭക്താനാം സ്തുതിപ്രവ

ഹാൽ കാരണസ്യം കരുണാ യസ്യ സതഥാ ശംഭുഃ പരമേശ്വരഃ ഉമയാ പാൎവ്വത്യാ സഹ പ്രാദുരാസീൽ പ്രത്യക്ഷോ ബഭൂവ. ൨൫

ഗൌരതൊപ്യസ്യ ശീതാംശുരത്യന്താൽ സതാരകഃ।
ദക്ഷിണസ്യാപി സാന്നിദ്ധ്യ യദക്ഷീണൊ വിവസ്വതഃ ॥

ഗൌരത ഇതി। ശീതാംശുശ്ചന്ദ്രഃ അസ്യ ഭഗവതഃ ഗൌരതാ നേത്രതൊപി ഭിദ് നേത്രധ്വനിളുജ്ജ്വല ലക്ഷ്മൂർദ്ധ്വപ്രാന്തീയാം ഗതഃ ശോഭിതൃമരഃ സതാരകഃ സനക്ഷത്രസ്സൻ താരകാപ്രധ്വവാസ്സിയാമിത്യമരഃ സതാരകഃ കനീനികായുതശ്ച താരകാക്ഷ്ണഃ കനീനികേത്യമരഃ അത്യന്താൽ അധികം സന്തോഷിതവാൻ। യസ്മാൽ ദക്ഷിണസ്യ ദക്ഷിണനേത്രരൂപസ്യ വിവസ്വതഃ സൂൎയ്യസ്യ സാന്നിദ്ധ്യേ സത്യപി സമീപസ്ഥിതേ സത്യാമപീത്യൎത്ഥഃ അക്ഷീണഃ ക്ഷയരഹിതഃ അതഏവ വിശേഷഃ യസ്മാദാപ്യമണ്ഡലസ്യ ചന്ദ്രസ്യ തേജോരാശിനാ സൂൎയ്യേണ സാന്നിദ്ധ്യേ ക്ഷീണതാ ഭവതിതി വ്യവസ്ഥാ ഭഗവതോ ചന്ദ്രശേഖരനേത്രതാപദേശായാം പാലയിതാ തസ്മാൽ തന്നേത്രതാപദേശായാമപ്യന്തികസ്ഥ ഇവ സ നക്ഷത്രാക്ഷികനീനികായുക്തശ്ചാതിസന്തുഷ്ട ഇതി ഭാവഃ। ൨൬

അസ്യ ദക്ഷിണചക്ഷുസ്സ്യാദൎക്കഃ കിഞ്ചിന്ന ചക്ഷുഷേ।
ജഗച്ചക്ഷുരപീശേയന്നാഭിഭ്രതിസ്മരൈാഭവാ ॥ ൨൭

അസ്യേതി അൎക്കസ്സൂൎയ്യഃ ജഗച്ചക്ഷുരപി ജഗതാം ലോകാനാം ചക്ഷുൎന്നയനഭൂതോപി കൎമ്മസാക്ഷീജഗച്ചക്ഷുരിത്യമരഃ അസ്യ പരമേശ്വരസ്യ ദക്ഷിണചക്ഷുസ്സ്യാൽ സവ്യേതരനയനതാമാപന്നോ കിഞ്ചിദല്പമപി ന ചക്ഷുഷേ സൎവ്വജഗച്ചക്ഷുരഹമിദാനീമസ്യേശ്വരസ്യ ഏകം നയനമഭവമിതി മനോവികാരം ന പ്രാപ യസ്മാൽ കാരണാൽ ഭൎഗ്ഗേ പരമേശ്വരേ അധികരണേ തമോമേവാതമോഗുണമസ്യാ തമോമേവാ താമസമേവാച അന്ധകാരമേവാ ച അശ്ചിദ്രതിഃ പശ്ചാ വഃ ന നാസ്തി തമസ്സൂൎയ്യാസ്സപൎവ്വാരിത്യമരഃ യഥാച ഗുണത്രയാതീതസ്യ ഭഗവതഃ സത്വൾനാമപി ദുൎല്ലഭം തത്രച തസ്യൈവ ദക്ഷിണനേത്രതാപത്തിലബ്ധേ കതോ ജായേത ജഗച്ചക്ഷുരഹമിദാനീ മസ്യചക്ഷുസ്സംവൃത്ത ഇതി മനോവികാരഃ കിഞ്ച സൎവ്വനിയന്തുൎഭഗവതഃ നേത്രതാപദേശായാം കഥം ഗൎവ്വപീഡേതിഭാവഃ

ദേവാനാമവരോപ്യഗ്നിഃ സ്മരാൎത്തൂളികൂരതയാ।
ഉത്തമോഭൂദ്ധി മഹതാമാശ്രയഃ ശ്രേയസേ ക്ഷിതൌ ॥ ൨൮

ദേവാനാമിതി। അഗ്നിൎവ്വഹ്നിഃ ദേവാനാം നിൎജ്ജരാണാം അവമഃ അപകൃഷ്ടോപി സ്മരാരേഃ പരമേശ്വരസ്യോളികൂരതയാ ഫാലനേത്രതേന ലലാടമേളികമിത്യമരഃ ഉത്തമഃ ഉൽകൃഷ്ടഃ ഉന്നതസ്ഥലവൎത്തീചാഭൂൽ ബഭൂവ। ക്ഷിതൌ ഭൂമൌ മഹതാം ശ്രേഷ്ഠാനാമാശ്രയസ്സേവനം ശ്രേയസേ മംഗളായ ഭവതി ഹി പ്രസിദ്ധൌ അൎത്ഥാന്തരന്യാസാലംകൃതിഃ ൨൮

ഗംഗാ ത്രിപഥഗാപ്യസ്യ സടാഗഹ്വരവാസതഃ ।
ന ക്ഷിപ്യതി സ്മ യത്കം പ്രാങ്‌ നദൃഷ്ടാ ബ്രഹ്മണാപി യത് ॥

ഗംഗേതി ഗംഗാഭാഗീരഥീ ത്രിപഥഗാ ത്രയാണാം പഥാം സമാഹാരസ്ത്രിപഥം തസ്മിൻ സംല്പാതാളേഷ്വിതി യാവൽ ഗച്ഛതീതി തഥോക്താപി അസ്യ പരമേശ്വരസ്യ സടാഗഹ്വരവാസതഃ സടാനാം ജടാനാം ശ്രുതിസ്സു ജടാ സടേത്യമരഃ ഗഹ്വരം ബിലം തസ്മിൻ വാസതഃ സ്ഥിത്യാ സാർവ്വവിഭക്തികസ്തസില് ന ക്ഷിപ്യതി സ്മ നാക്ഷിപ്യൽ യസ്മാൽ പ്രാക് പൂർവ്വം ബ്രഹ്മണാ ഹിരണ്യഗർഭേണാപി യൽ കം യസ്യ പരമേശ്വരസ്യ കം ശിരഃ കർ കംവാരിണി ച മൂർദ്ധ്നി ചേത്യമരഃ നദൃഷ്ടം നാവലോകി തഥാച ബ്രഹ്മാണ്ഡമപ്യഹോ ഹിരണ്യഗർഭേണാപി യച്ഛിരോ നദൃഷ്ടം തസ്യ ശിരസി സടാഗഹ്വരസ്ഥിത്യാ ലോകഃ കഥമുദീയാപി ന ദൃശ്യതേ ഏവേതി ഭാവഃ ൨൯

ഭുജംഗപ്രവരോപ്യാസീദസ്യൈതസ്യ സ്മരദ്വിഷഃ ।
വാസുകിഃ കടകോ നേത്രത്രാസേനാഗോ ഭയേ ന യത് ॥

ഭുജംഗേതി വാസുകിഃ വാസുകിർന്നാമ സർപ്പരാജഃ ഭുജംഗപ്രവരോപി ശിഷ്ട്ഗാഗ്രണീരപി സർപ്പശ്രേഷ്ഠോപി ചേത്യർത്ഥഃ ഭുജംഗോഹേ ച ഷിഡ്ഗേ ചേതി മേദിനീ സ്മരദ്വിഷഃ കാമാരേരപി നിർജ്ജിതകാമസ്യാപി ഏതസ്യ പരമേശ്വരസ്യ സദാ കടകോ വലയമാസീൽ ബഭൂവ ജിതകാമസ്യ വലയത്വം വിഭൂഷണസ്യ വാസുകേഃ കഥം വാ സിദ്ധ്യതീതിവിരോധഃ സർപ്പശ്രേഷ്ഠ ഇത്യവിരോധഃ യസ്മാൽ ഭാസേനാഗഃ ഭാസേനസ്യ ത്ര്യംബകസ്യാപരാധഃ ഭാസേന ഭാസേയ ഇത്യമരഃ നേത്രഃ നാഗസ്യ ഭക്ഷകോപായ ന നഭവതീതിശേഷഃ യദ്വാ ഭാസേ ഭാഗ ഇതിപാഠോയം ഭാസേ ഭാസവിഷയേ നേത്രഃ പ്രഭോഃ ഭാഗഃ സ്ഥാനേ ഭക്ഷകോപായ നഭവതീതി വാ തഥാച വാസുകിഃ അപി കടകോഭൂദിതിഭാവഃ ൩൦

അഥ തം രാഘുമാശ്ലിഷ്ടവാമപാർശ്വം ഉമാ പിബൻ ।
ആവിന്ദതാന്തരാനന്ദ്യദ്ദൃഷ്ടിനാ ഇവാധികം ॥ ൩൧

അഥേതി അഥാനന്തരം രാട്‌ രാജാ രാജർഷിരാഘിത്യമരഃ ഉമാശ്ലിഷ്ടവാമപാർശ്വം ഉമയാ പാർവ്വത്യാശ്ലിഷ്ടഃ വാമപാർശ്വഃ സവ്യപാർശ്വഭാഗഃ യസ്യ തം പരമേശ്വരം ഉമാനേത്രേണ പിബൻ അവലോകയൻസൻ അന്തഃ ഹൃദയേ അധികം ബഹുളം ദീനേഭ്യഃ ശതാധികം അതിരിക്തം ദൃഷ്ടം വിത്തം ദീനേഭ്യഃ ദൃഷ്ടം ബഹു ഉമാനേത്രേണ പിബൻ അവലോകയൻ ദീനഃ ദരിദ്രഃ ദീനശ്ച സ ഇവ അന്തരിത്യത്രാപ്യന്വയഃ ആനന്ദം സന്തോഷം അവിന്ദത ലേഭേ ദൃഷ്ടം വിത്തേ ബഹ്വപി ചേതി മേദിനീ ദീനോ ദരിദ്രേ ഭീരൌ സ്ത്രിയാം വാച്യവൽ ദീനേ ഇതി മേദിനീ യഥാ ദരിദ്രഃ ഹൃദയേ സമ്പൂർണ്ണം ധനം ബഹുശോ ദൃശാ പിബൻ തോഷം കരോതി യഥാ ശത്രുഭ്യോ ഭീതഃ സ്വഗൃഹേ ശത്രോ

ശ്വലാദധികമധികം ദൃഷ്ട്വാ തൊഷം പ്രാപ്സ്യതീയാൽ ഏഷൊ ഭഗവാനതെവബൊധ്യ നന്ദം പ്രാപ്തവാൻ താടാതകീഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ ൨൫

ഭൂധം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ വിരാട് ദാക്ഷായണീയുതഃ।
പ്രത്യക്ഷപ്രസ്ഫുരൽഗാത്രം ഇഷ്ടവാനധോക്ഷജനാമകൻ ൨൬

ഭൂധമിതി। വിരാട് രാജാ ക്ഷത്രിയോ വിരാധിത്യർഥഃ ദാക്ഷായണ്യാ പാർവ്വത്യാ സഹിതം പ്രത്യക്ഷപ്രസ്ഫുരൽഗാത്രം പ്രവിർസ്ഫു അക്ഷപ്രജഃ ഇന്ദ്രിയജാഃ താഭിഃ ലസൽ ശോഭി ഗാത്രം വിഗ്രഹം യസ്യ തം അധൊക്ഷജം അധഃ അക്ഷജം ഇന്ദ്രിയജം ജ്ഞാനമിതി യാവൽ യസ്മാൽ സഃ അധൊക്ഷജഃ തം ഇന്ദ്രിയജന്യജ്ഞാനാഗോചരമിത്യർഥഃ ഭൂധം പരമേശ്വരം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ നമൻ നമസ്കുർവ്വൻ സൻ ഇഷ്ടവാനഭൂൽ। ൨൬

യസ്സദാ യോഗിഭിർദ്ധ്യേയോ നിയതേന്ദ്രിയസഞ്ചയൈഃ।
തം സാക്ഷാൽപശ്യതോന്യന്തെ കിമാസാദ്ധ്യം ജഗത്ത്രയേ

യസ്സദേതി യഃ ശിവം സദാ സർവ്വദാ നിയതൈഃ നിഗൃഹീതഃ ഇന്ദ്രിയാണാം ശ്രൊത്രാദീന്ദ്രിയാണാം സഞ്ചയഃ സമൂഹഃ യെയന്തെഃ ധാരസംബോധനാദിഭിരാ ഇത്യൎഥഃ യോഗിഭിഃ യൊഗാഭ്യാസതൽപരൈഃ ധ്യേയഃ ധ്യാനൈകഗമ്യശ്ശിവഃ ന പുനഃ പ്രത്യക്ഷതയാ ഭാവിതഃ ഇതി ഭാവഃ തം അദൃശം ശിവം തെനെവ സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷതയാ പശ്യതഃ ഭവതശ്ചക്ഷുഷഃ ഏഷ ജഗത്ത്രയെ ലൊകത്രയെ അസാദ്ധ്യം പ്രാപ്യമസ്മാൽ ഏതസ്മിൻ കിം ന സിദ്ധ്യതീത്യർഥഃ യൊഗാദ്യഭിവശീകൃതേന്ദ്രിയൈ യോഗിഭിരപി യഃ ധ്യേയഃ തം തം സാക്ഷാൽപശ്യതൊ മമ ലോകത്രയെപി ഏതസ്മിൻ കിംവാ വസ്തു പ്രാപ്യമിതി ഭാവഃ ൨൭

തേപി ഭദ്രതാമേകാമെശ്യമാന്യാശ്ച വിഷ്ണുനാ।
യൽപദാന്ദൃഷ്ട്വാ മയാ സോമേശ്വരാ കിമതഃ പരം॥ ൨൮

തേപീതി। ഏകാം ഭദ്രതാം ഭദ്രം ഭദ്രതാ യസ്യ സഃ തസ്യ ഭാവഃ താതാം ഉപെയുഷാപി പ്രാപ്തവതാപി ഭവിതാരമാൽമം ശ്രേഷ്ഠമിതരാം ഭദ്രതാം ഉദാം ഭവിതാരമതീവ ഭദ്രഃ കൊപഃ യസ്യ ഭാവഃ തതാം ഭവിതുമിച്ഛതീത്യർഥഃ ഏതാം ഏഷുഷാ പ്രാപ്തവതാ വിഷ്ണുനാ സർവ്വവ്യാപകേന ഭഗവതാ യൽ പദ് യസ്യ പാദപദ്മം ശ്രുതീനാമന്ത്യിയാം, ഇത്യാദ്യാ ഭദ്രഇത്യപിത്യൎഥഃ ന ദൃഷ്ടഃ സ പരമേശ്വരഃ തം സോമേശ് ഉമയാ പാർവ്വത്യാ സഹിതസ്സൻ തത്രാപ്യയം സാക്ഷാൽ ഏകാം ഭദ്രതാമിത്യുപലക്ഷണംഭവഃ പ്രാപ്തിതാമിത്യർഥഃ തം പരം ഏഷുഷാ മയാ ദൃഷ്ടമിത്യുപലക്ഷണം ഇതഃ അസ്മാൽ പരം അന്യൽ കിം നാഭിലഷിതമിത്യർഥഃ യദ്വാ ച സ്വയം സർവ്വജ്ഞ വ്യാപിനാ വിഷ്ണുനാ ഭദ്രതാമുഗ്രപ്രാപ്തവാപി യൽപാദമപി ന ദൃഷ്ടഃ മയാ തദ്വ ഉപരിതാഃ ഉപലക്ഷിതമപ്യപി സോമേശ്വരാലംകൃതഃ കിമപാദിവിഹിതഃ പ്രത്യക്ഷതയാ ന ദൃഷ്ടഃ ഇതഃ പരം കിംവാ ഭാഗ്യമിതിഭാവഃ വിശേഷോക്തിരലങ്കാരഃ ൨൮

നമസ്തേ ഭക്തഹൃൽബർഹിപ്രാവൃഷേണ്യപയോമുചേ।
പ്രാവൃഷേണ്യവനേശായ വൃഷാരൂഢായ ശംഭവേ॥ ൧൭

നമ ഇതി। ഭക്തസ്യ സേവകസ്യ ഹൃദയമേവ ഹൃദയമേവ ബർഹിണഃ മയൂരാഃ ബർഹിണോ ബർഹീത്യമരഃ തസ്യ പ്രാവൃഷേണ്യപയോമുക് വർഷാകാലീനജലധരഃ തസ്മൈ പ്രാവൃഷേണ്യവനസ്യ കദംബാരണ്യസ്യ പ്രാവൃഷേണ്യഃ പുമാന്നീപേ പ്രാവൃട്കാലഭവേ ഇതി മേദിനീ। ഈശായ സ്വാമിനേ ഇത്യുഭയോർവ്യാഖ്യാനീസമീചീത്യമരഃ വൃഷമാരൂഢഃ വൃഷാരൂഢഃ തസ്മൈ വൃഷഭവാഹനായേത്യർത്ഥഃ ശംഭവേ ക്ഷേമനിധയേ ഇത്യത്ര രൂപകാലങ്കാരഃ ൧൭

ഇതി സ്തുവന്തം ശതശോ നമന്തം പ്രാഹ സാദരം।
ശംഭുരപി തമനാക്രോശഭാജനം ഹി കഃ പ്രഭോഃ॥ ൧൮

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ സ്തുവന്തം സ്തോത്രം ശതശഃ നമന്തം പ്രണമന്തം തം നൃപതിമിത്യർത്ഥഃ ശംഭുരപി ശംകരശ്ചേത്യർത്ഥഃ സാദരം ആദരേണ സഹിതം യഥാ തഥേത്യർത്ഥഃ പ്രാഹ ഉവാച പ്രഭോഃ സ്വാമിനഃ കഃ ഭക്തഃ കൃപാപാത്രം ഭക്ത ഇതി ശേഷഃ। അനാക്രോശഭാജനം അനാക്രോശസ്യയോഃ ശാപാകംപാസ്യാഭിഷംഗാക്രോശ ഇത്യമരഃ ഭാജനം പാത്രം ഹി പ്രസിദ്ധൗ। ൧൮

പ്രസന്നോഹമനയാ നത്യാല്പകാലേനാപ്യചിരാൽ।
സുതസ്തേ ഭവിതാ പൂജ്യഃ പ്രിയയാ ജഗതീപതേ॥ ൧൯

പ്രസന്ന ഇതി, ഹേ ജഗതീപതേ രാജൻ അനയാ ഭക്ത്യാ നത്യാ സ്തുത്യാ നതിസ്തുതിരിത്യമരഃ പ്രസന്നഃ പ്രസന്നസ്യ ഭാവഃ അനുഗ്രഹാൽ അല്പകാലത്വമിത്യർത്ഥഃ തേന ച അചിരാൽ വേഗേന പ്രിയഃ ഇഷ്ടഃ പൂജ്യഃ പൂജനീയഃ ശചീശസ്യ അത്രമമേത്യഭിഷംഗഃ പൂജ്യശ്ശചീശ്വരസ്യാപി തി മേദിനീ। സുതഃ പുത്രഃ ഭവിതാ ഭവിഷ്യതി। അതിപ്രസന്നോ ഭഗവാൻ ഉത്തരകാലീനമപി തൽപുത്രസ്യ മലയധ്വജസ്യ പുത്രീപരിണയനം സൂചിതവാനിതി ഭാവഃ ൧൯

വൃഷാകപായീ ചാപ്യേനാം ഭാഷാഭിക ഇവൈതയാ।
ഭാഷയാസ്യ ഭവാൻ ഭൂയാദേഷാ മന്യേ വരാത്മജഃ॥ ൨൰

വൃഷാകപായീതി। അസ്യ പരമേശ്വരസ്യ ഏതയാ ഭാഷയാ ശംഭുശക്ത്യാ ഭാരതീഭാഷേത്യമരഃ ഭവാൻ ത്വം ഭാഷാഭിക ഇവ ഭാഷായാഃ സരസ്വത്യാഃ ദിവ്യാഃ അഭീകഃ കാമുകഃ ബ്രഹ്മേവ കാമയിതാഭീക ഇത്യമരഃ വരാത്മജഃ വരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ ആത്മജഃ പുത്രഃ യസ്യ തഥോക്തഃ സൻ പുത്രവാൻ ഭൂയാൽ ഭവിഷ്യതി ഇതി ഏഷാഹമിത്യർത്ഥഃ മന്യേ ജാനാമീതി വൃഷാകപായീ ച വൃഷാകപായീ ശ്രീഗൗര്യോരിത്യമരഃ ഏനം രാജാനം പ്രാഹ ഉക്തവതീ യഥാ ബ്രഹ്മാക

ഷ്പിതൃരൂപകക്ഷ്യപുത്രൊത്ഭൂൽ തദ്വൽ ഭവാനപി അസ്യ ഭഗവതൊ മാർത്താണ്ഡ ജനകപുത്രൊ ഭൂയാ ഇതി മന്യേഹമിതിഭാവഃ ൩൮

ഇത്യൂചുഷോസ്സജമ്പത്യോഃ പ്രാചൊരന്തർദ്ധിമെയുഷൊഃ ।
പ്രാചീനബർഹിസദ്വംശസ്സമുൽപ്രാപൊപകാരികാം ॥ ൩൯

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരെണ ഊചുഷൊഃ ഉക്തവതൊഃ പ്രാചൊഃ പുരാതനയൊഃ ജമ്പത്യൊഃ ജായാപത്യോഃ ദമ്പതീ ജമ്പതീ ഭാൎയ്യാപതീത്യമരഃ പാർവ്വതീപരമേശ്വരയോരിതി യാവൽ അന്തർദ്ധിം മറയ്ക്കാനമെയുഷൊഃ പ്രാപ്തവതൊസ്സതൊഃ പ്രാചീനബർഹിസദ്വംശഃ പ്രാചീനബർഹിരിന്ദ്രഃ പ്രാചീനബർഹിഷ ഇവ ഹിതാഃ ഇത്യമരഃ യദ്വാ പ്രാചീനബർഹിരിതി കശ്ചനരാജാ തസ്യ സദ്വംശസ്യൈഃ സഃ കുലശേഖരഃ സമുൽ മുദാ സഹിതാ ഭക്ഷണാനാമിതസ്സൻ ഉപകാരികാം ഉപകാൎയ്യാം രാജസദനമിതി യാവൽ ഉപകാൎയ്യോപകാരികേത്യമരഃ പ്രാപ പ്രാപ്തവാൻ വരദാനാനന്തരം പാർവ്വതീപരമേശ്വരൌ അന്തർദ്ധിതൌ രാജാ ഇഷ്ടസ്സൻ രാജസദനമാപേതിഭാവഃ ൩൯

അഥ ശിവാനുഗ്രഹാൽ പ്രാപ്തവിക്രമം മലയദ്ധ്വജഃ।
മൂർത്തിമന്തമിവ പ്രാപ പരാക്രമമയം സുതം॥ ൪൦

അഥേതി। അഥ വരപ്രാപ്ത്യനന്തരം അയം മലയദ്ധ്വജഃ ശിവാനുഗ്രഹാൽ പരമേശ്വരപ്രസാദാദ്ധേതൊഃ പ്രാപ്തവിക്രമം പ്രാപ്തപരാക്രമം മൂർത്തിമന്തം മൂർത്തം പരാക്രമം വിക്രമമിവസ്ഥിതം മലയദ്ധ്വജം മലയദ്ധ്വജ ഇതി പ്രസിദ്ധം സുതം പ്രാപ പ്രാപ്തവാൻ ൪൦

പുപൊഷ വൃഷകേതുപ്രസാദാദേഷ ഭൂഭുജഃ।
പൂഷാതപാനുസരണാദ്വൃദ്ധിം ബാല ഇവോഡുരാട് ॥ ൪൧

പുപോഷേതി। ഭൂഭുജഃ രാജ്ഞഃ ഏഷഃ ബാലഃ കുമാരഃ വൃഷകേതുഃ വൃഷവാഹനസ്യ പരമേശ്വരസ്യ പ്രസാദാൽ പ്രസന്നതായാ ഹേതൊഃ പൂഷാതപാനുസരണാൽ പൂഷ്ണഃ സൂൎയ്യസ്യ ആതപസ്യ കാന്ത്യാ അനുസരണാൽ അനുഗ്രഹണാൽ ബാലഇന്ദുഃ ഉഡുരാട് ബാലചന്ദ്ര ഇവ വൃദ്ധിം ഉദയം പുപോഷ പോഷിതവാൻ ഉപമാലങ്കാരഃ യഥാ ബാലചന്ദ്രഃ പ്രതിപദമാരഭ്യ ക്രമേണ സൂൎയ്യസ്യ രശ്മിസംബന്ധാൽ തേജഃപ്രതിഫലനാൽ ചന്ദ്രോ വൃദ്ധി മുപയാതി തഥായമപി ഭഗവൽപ്രസാദാൽ വൃദ്ധിമവാപേതിഭാവഃ ൪൧

ധാത്രീശതനയോ ധാത്രീജനസ്തനരസോദ്ഭവൽ।
കൃത്തികാസ്തനപായീവ പുഷ്ടവപുഃ ഷഡാനനഃ ॥ ൪൨

ധാത്രീതി ധാത്രീജനസ്തനരസഃ ഉപമാതൃണാമുപമാതൃജനസ്യ ധാത്രീസ്യാദുപമാതാപീത്യമരഃ ധാത്രീശതനയഃ ക്ഷിതീശപുത്രഃ കൃത്തികാനാം കൃത്തികാനക്ഷത്രാണാം സ്തനൌ പാതും ശീലമസ്യേതി തഥാ ഷഡാനനഃ സുബ്രഹ്മണ്യ ഇ

നാ ശരജന്മാ ഷഡാനനഇത്യമരഃ പൃഷ്ഠവംശ്യാ പൊഷിതമൈനാഃ അജവൽ ബഭൂവ ഉപമാലങ്കാരഃ ൪൦.

പിത്രോൎന്നകെവലം നെത്രാനന്ദദൊ ഗൊത്രനന്ദനാ॥
സൎവ്വസ്യാ അപി തത്രത്യജനതായാ സ്സ്വചെഷ്ടിതൈഃ॥൪൧

പിത്രോരിതി। ഗൊത്രനന്ദനാ ഭൂപതിസുതാ ഗൊത്രൊ ഭൂപതിശൈല യോരിതിസാരഃ സ്വചെഷ്ടിതൈഃ സ്വകീയചെഷ്ടാഭിഃ ബാലക്രീഡാഭിരിത്യൎത്ഥഃ പിത്രോഃ മാതാപിത്രോഃ മാതാപിതരൌ പിതരാവിത്യമരഃ കെവലം പ രം നെത്രാനന്ദഃ നയനാനന്ദദായീ ന കിന്തു സൎവ്വസ്യാഃ സമസ്തായാഃ തൽപുര സ്യ ജനസമൂഹസ്യാപി ഗ്രാമതാജനതാധൂമ്യേത്യമരഃ നെത്രാനന്ദദൊ ബഭൂവേതി ശെഷഃ ൪൧.

സവയോഭിസ്സചിവജൈസ്സമം ശൈശവകെളിഷു।
മാലിന്യമനയദ്വപു രജോഭിരിവ കുഞ്ജരഃ॥ ൪൨

സവയോഭിരിതി। സ ഇതിശേഷ്യം സവയോഭിഃ സമാനവയസ്കൈഃ വ യസ്യൈഃ സ്നിഗ്ദ്ധൊ വയസ്യ സ്സവയാ ഇത്യമരഃ സചിവജൈഃ മന്ത്രിപു ത്രൈഃ സമം സാകം ശൈശവകെളിഷു ബാല്യക്രീഡാസു വപുഃ ശരീരം ശരീരം വൎഷ്മവിഗ്രഹ ഇത്യമരഃ രജോഭിഃ ധൂളിഭിഃ കുഞ്ജരഃ കളഭ ഇവ കുഞ്ജരഃ കളഭെ മതംഗജെ ചാതെപ്യെ ചെതിസാരഃ മാലിന്യം മലിനതാം അനയൽ പ്രാപ യാമാസ ദ്വികൎമ്മകൊയന്തഃ ഉപമാലങ്കാരഃ ൪൨

വൃത്തചൌളസ്സ വൎണ്ണാനാം യഥാവൽ ഗ്രഹണെന സൻ।
സമസ്തംവാങ്മയം പ്രാപ സരിതെവാൎണ്ണവം ഝഷഃ। ൪൩

വൃത്തേതി। സഃ യഥാവൽ യഥാവിധി വൃത്തചൌളഃ സംപാദിതചൌള കൎമ്മാ സൻ വൎണ്ണാനാം അക്ഷരാണാം ഗ്രഹണെന അഭ്യാസെന സ്തുതൌ വൎണ്ണന്തുവാ ക്ഷരെ ഇത്യമരഃ സമസ്തമഖിലം വാങ്മയം സാരസ്വതം ഝഷഃ മത്സ്യഃ സരിതാ നദ്യാ നദീ സരിദിത്യമരഃ അൎണ്ണവം സമുദ്രമിവ പ്രാപൽ പ്രാപ്തവാൻ യഥാനദ്യാ മവതരണെനൈവ സമുദ്രം മത്സ്യഃ പ്രാപ്നൊതി തഥാ ഏകപഞ്ചാശദക്ഷര ജ്ഞാനെനൈവ സമസ്തം സാരസ്വതമപി പ്രാപ്തവാനിതിഭാവഃ ഉപമാ ൪൩

അഥൊപനീതൊ വിധിവദധീതനിഗമാഗമഃ।
സദ്വൃത്ത്യാചൈവ സംക്രാന്തവൎണ്ണാന്തരമുനെൎദ്ദശാം॥ ൪൪

അഥേതി അഥാനന്തരം വിധിവൽ യഥാവിധി ഉപനീതഃ ഉപനയനസം സ്കാരസംപന്നഃ അധീതനിഗമാഗമഃ അഭ്യസ്തവെദശാസ്ത്രഃ വ്രതീ ബ്രഹ്മചാരീ സഃ ബാലഃ സംക്രാന്തവൎണ്ണാന്തരമുനെഃ സംക്രാന്തഃ ആശ്രിതഃ വൎണ്ണാന്തരഃ ഇതരവ ൎണ്ണഃ ബ്രാഹ്മണത്വമിത്യൎത്ഥഃ യെന സചാസൌ മുനിശ്ച തസ്യ വിശ്വാമിത്രമഹ

ഷ്ഫ്രിത്യർത്ഥഃ ദശാമവസ്ഥാം ആപ പ്രാപേവ വിശ്വാമിത്ര ഇവ ഗാധേയമവാൻ ബഭൂവേതി ഭാവഃ ൧൩

കാലേനൈകേന ചിൽ ബാലഃ കലാപൂർണ്ണോഭവച് ശുചിഃ।
ശ്രീമാൻ കുവലയാഹ്ലാദീ വാച്ഛപക്ഷേണ ചന്ദ്രമാഃ ॥ ൧൪

കാലേനേതി ശുചിഃ ആചാരവാൻ അന്യത്ര ശുഭ്രഃ ശ്രീമാൻ സംപന്നഃ അന്യത്ര കാന്തിമാൻ കുവലയാഹ്ലാദീ കോഃ ഭുവഃ വലയാനി മണ്ഡലാനി വലയശബ്ദേന തത്രത്യജനാ ലക്ഷ്യന്തേ താനാഹ്ലാദയിതുമാനന്ദയിതും ശീലമസ്യേതി അന്യത്ര കുവലയാനി കുമുദാനി ആഹ്ലാദയിതും വികാസയിതും ശീലമസ്യേതി സതഥോക്തഃ രാജകുമാരഃ അച്ഛപക്ഷേണ ശുക്ലപക്ഷേണ ബാല ഇത്യനേന ചന്ദ്രമാഃ ബാലചന്ദ്ര ഇവ ഏകേന ചിൽ കാലേന കതിപയൈരേവ ദിനൈരിത്യർത്ഥഃ കലാപൂർണ്ണഃ കലാഭിഃ ചതുഃഷഷ്ടികലാഭിഃ അന്യത്ര ഷോഡശകലാഭിഃ പൂർണ്ണഃ സമഗ്രഃ അഭവൽ ബഭൂവ ശ്ലേഷഃ ഉപമാ ശുക്ലപക്ഷേണ ബാലചന്ദ്ര ഇവ ഏകേനചിൽ കാലേനായം സകലകലാപൂർണ്ണോ ഭൂദിതി ഭാവഃ ൧൪

ആചാര്യാസ്തം വിനിന്യുർയ്യേ പ്രിയാചാര്യം വിപശ്ചിതഃ।
കൃതയസ്സഫലാന്യേഷാം പാത്രദത്താ ഇവ ശ്രിയഃ ॥ ൧൫

ആചാര്യാ ഇതി വിപശ്ചിതഃ പ്രാജ്ഞാഃ വിദ്വാൻ വിപശ്ചിദിത്യമരഃ യേ ആചാര്യാഃ ദേശികാഃ പ്രിയാചാര്യം പ്രിയാഃ അഭിപ്രേതാഃ ആചാര്യാഃ ഗുരവോ യസ്യ തം യഥാ ബുദ്ധിമതാൽ പ്രിയഃ ആചാര്യാണാമിതി തം രാജപുത്രം വിനിന്യുഃ ശിക്ഷിതവന്തഃ തേഷാമാചാര്യാണാം കൃതയഃ യത്നാഃ പാത്രദത്താഃ യോഗ്യായ ദീയമാനാഃ യോഗ്യഭാജനയോഃ പാത്രമിത്യമരഃ ശ്രിയഃ സമ്പദ ഇവ സഫലാഃ സപ്രയോജനാ ബഭൂവുരിതിശേഷഃ യഥാ സൽപാത്രപ്രതിപാദിതം ധനമിഹാമുത്ര ച പ്രയോജനായ ഭവതി തദ്വൽ ബുദ്ധിമതി പ്രയുക്താ ദേശികാനാം പ്രയത്നാഃ സഫലാഃ ഭവന്തീതി ഭാവഃ ഉപമാ। ൧൫

താരുണ്യഭിന്നബാല്യോസൌ ക്രമേണ നൃപനന്ദനഃ।
ആസീൽ പ്രസന്നതാം പ്രൌഢഃ കരിപോത ഇവ ശ്രയൻ

താരുണ്യേതി। അസൌ നൃപനന്ദനഃ രാജകുമാരഃ ക്രമേണ പര്യായേണ താരുണ്യഭിന്നബാല്യഃ താരുണ്യേന യൌവനേന ഭിന്നം യുക്തം ബാല്യം ശിശുത്വം യസ്യ തഥാ ഭൂതസ്സൻ പ്രസന്നതാം മദവാരണതാം പ്രസന്നോ മദവാരണ ഇതി സാരസ്വതഃ ശ്രയൻ ആശ്രയൻ കരിപോതഃ കളഭ ഇവ പ്രൌഢഃ പ്രകർഷേണ ഊഢാംസഃ ആസീൽ ബഭൂവ। ൧൬

കവാടവികടോരസ്കോ യുഗായതഭുജാംസളഃ।
സ്വീകൃതാംഗ ഇവാനംഗോ ബഭൂവാഖിലമോഹനഃ ॥ ൧൭

കവാടേതി। കവാടവൽ ദ്വാരഫലകവൽ വികടം വിസ്തൃതം ഉരോ വക്ഷഃ യസ്യ സഃ ഏവ കവാടവികടോരസ്കഃ കവാടതരതുല്യ ഇത്യർത്ഥഃ യുഗായതഭുജഃ ലാംഗലദണ്ഡദീർഘബാഹുഃ അംസളഃ ബലവാൻ ബലവാൻ മാംസളോംസള ഇത്യമരഃ സ്വീകൃതാംഗജാംഗീകൃതശരീരഃ അനംഗഃ മന്മഥ ഇവ കന്ദർപ്പോ ദർപ്പകോനംഗ ഇത്യമരഃ അഖിലമോഹനഃ സർവ്വജനമോഹകാരീ ച ബഭൂവേൽ ൩൦

കലാവതോസ്യ ഗോദാനവിധ്യനന്തരമേനയിതഃ।
ജനനൈവൈവാഹികീം ദീക്ഷാം മൂർദ്ധ്നി ശൌരിരവർത്തയൽ ॥ ൩൧

കലാവത ഇതി। മുഗ്ദ്ധീശഃ കലശേഖരനാമാ പൃഥിവീപതിഃ ജനനൈഃ [illegible] അനേദിതഃ യുക്തസ്സൻ കലാവതഃ ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാകുശലസ്യ അസ്യ കുമാരസ്യ ഗോദാനവിധ്യനന്തരം ഗോദാനവിധാനാനന്തരം വൈവാഹികീം വിവാഹസംബന്ധിനീം ദീക്ഷാം വ്രതം നിരവർത്തയൽ നിവർത്തയാമാസ। വിദ്യാസ്നാനാന്തരം ഗോദാനപുരസ്സരം വിവാഹം കാരയാമാസേത്യർത്ഥഃ ൩൧

കന്യാ രാജ്ഞാമുപാദായ മാന്യയൗവനശാലിനം ।
സിംഹസംഹനനം ധന്യാശ്ചന്ദ്രം താരാ ഇവാബഭുഃ ॥ ൩൨

കന്യാ ഇതി। രാജ്ഞാം ഭൂപതീനാം കന്യാഃ കുമാരികാഃ മാന്യയൗവനശാലിനം ശ്ലാഘനീയതാരുണ്യവന്തം സിംഹസംഹനനം സിംഹസദൃശാവയവം [illegible] സിംഹസംഹനനോ [illegible] തം താരകാഃ [illegible] ഉപാദായ പ്രാപ്യ ധന്യാഃ കൃതാർത്ഥാഃ സത്യഃ ചന്ദ്രം പ്രാപ്യ താരകാ ഇവ ബഭുഃ വിരേജുഃ ഇത്യർത്ഥഃ ൩൨

ബഹിഃഷഡപി ഭീതിരസ്യ പ്രാഗേവാന്തർവൈരിണഃ ।
വൈരീവ ഹരേരസ്യ ഉത്സേനാസ്യതാ സതഃ ॥ ൩൩

ബഹിരിതി। അസ്യ [illegible] പ്രാഗേവ ബഹിഃഷഡ്വൈരിണഃ [illegible] സ്വശത്രുഭ്യഃ [illegible] ഇതി കഥനം രാജാ യസ്യ [illegible] പുത്രീ [illegible] പ്രാഗേവാന്തർവൈരിണഃ [illegible] ബഹിഃഷഡ്വൈരിണഃ [illegible] ഇത്യർത്ഥഃ ൩൩

അഥ ത്രിഭിസ്താം വിശിനഷ്ടി

യസ്യാഃ കാഞ്ചനമാലേതി സംജ്ഞാസീൽ കാഞ്ചനദ്യുതേഃ ।
വിധിസർഗ്ഗസാമർത്ഥ്യപ്രപഞ്ചോപനിഷത്തു യാ ॥ ൩൪

യസ്യാ ഇതി। കാഞ്ചനസ്യ സുവർണ്ണസ്യ ദ്യുതിരിവ ദ്യുതിർയ്യസ്യാസ്സാ തഥോക്തായാഃ യസ്യാഃ കാഞ്ചനമാലേതി സംജ്ഞാ നാമധേയം ആസീൽ [illegible] യസ്യാഃ [illegible] അന്യൂനാതിരിക്തേത്യർത്ഥഃ വിധിസർഗ്ഗസാമർത്ഥ്യപ്രപഞ്ചോപനിഷൽ വിധേസ്സ്രഷ്ടുഃ

ണഃ സൎഗ്ഗസാമൎത്ഥ്യാനാം സൃഷ്ടികൌശലാനാം യഃ പ്രപഞ്ചോ വിസ്താരസ്തസ്യാവസതിഃ വാസഭൂമിഃ ബഭാസീത് തദ്യത്തദോരത്രസംബന്ധഃ ൭

ശുദ്ധിമത്യന്വയേ മാന്യേ മനോൎവൈവസ്വതസ്യ യാ ।
ഉൽപന്നാ പാവനേ ക്ഷീരവാരിധൌ ശ്രീരിവാമലാ ॥ ൮

ശുദ്ധിമതീതി വൈവസ്വതസ്യ വിവസ്വതഃപുത്രസ്യ മനോഃ പ്രജാപതേഃ ശുദ്ധിമതി അകളങ്കതാന്വിതേ മാന്യേ പൂജ്യേ അന്വയേ വംശേ യാ കാഞ്ചനമാലേത്യൎത്ഥഃ പാവനേ പരിശുദ്ധേ ക്ഷീരവാരിധൌ പയഃപയോനിധൌ അമലാ ശോഭാവതീ ശ്രീഃ പത്മേവ ഉൽപന്നാ ജാതാ തദ്യത്തദോരത്രസംബന്ധഃ ഉപമാ ൮

ഉമാകൌമാരലീലാവലോകധന്യവിലോചനാ ।
മേനേവ മാന്യസൌജന്യശാലിനീ യാ ച മാനിനീ ॥ ൯

ഉമേതി മാന്യം പൂജനീയം യൽസൌജന്യം സുജനതാ തേന ശാലിനീ വിശിഷ്ടാ യാ മാനിനീ യോഷിൽ മാനിനീകാമിനീത്യമരഃ മേനാ മേനകേവ ഉമാകൌമാരലീലാവലോകധന്യവിലോചനാ ഉമായാഃ തടാതകായാഃ അന്യത്ര പാൎവ്വത്യാഃ കൌമാരലീലാനാം ശൈശവക്രീഡാനാമവലോകേനാവലോകനേന ധന്യേ കൃതാൎത്ഥേ ലോചനേ നയനേ യസ്യാഃ സാ തഥോക്താ തദ്യത്തദോരത്ര സംബന്ധഃ ൯

പത്യാ തയാ മനസ്വിന്യാ സാൎദ്ധം ഗാൎഹസ്ഥ്യമാസ്ഥിതഃ ।
ഇനോ മനുരിവൈക്ഷ്വാകം യൌവരാജ്യേഭ്യഷേചയൽ ॥

പത്യേതി। ഇനഃ രാജാ ഇനഃ സൂൎയ്യപ്രഭാവിത്യമരഃ മനസ്വിന്യാ പതിശുശ്രൂഷണാചരണാദിഷു ജാതസ്ഥൈൎയ്യയാ തയാ പത്ന്യാ ഭാൎയ്യയാ സാൎദ്ധം ഗാൎഹസ്ഥ്യം ഗൃഹസ്ഥധൎമ്മം ആശ്രിതം കൃതവാനിതി ശേഷഃ മനുഃ മനുപ്രജാപതിഃ ഇക്ഷ്വാകം ഇക്ഷ്വാകുമഹാരാജമിവ യൌവരാജ്യേ യുവരാജാധികാരേ അഭിഷേചയൽ അഭിഷിക്തം കൃതവാനിത്യൎത്ഥഃ ൰

താം പ്രാപതുഃ പിതുരഥ ജനതാ ശ്രീശ്ച നന്ദനം ।
പ്രത്നാന്നൂതനമിവാവാസമുൽപലം കമലാദിവ ॥ ൰൧

തമിതി। ജനതാ ജനസമൂഹഃ ഗ്രാമതാ ജനതേത്യമരഃ ശ്രീഃ രാജലക്ഷ്മീശ്ച പിതുഃ കുലശേഖരസകാശാൽ തം താദൃശം നന്ദനം രാജകുമാരം പ്രത്നാൽ പുരാതനാൽ പുരാണപ്രതനപ്രത്നേത്യമരഃ ആവാസാദിതിയോജനീയം നൂതനം നൂതനം ആവാസം ഗൃഹമിവ കമലാൽ പത്മാൽ ഉൽപലമിന്ദീവരമിവ ച പ്രാപതുൎജ്ജഗ്മതുഃ യഥാ ജനഃ പുരാതനാൽ ഗൃഹാന്നൂതനം ഗൃഹം ഗച്ഛതി യഥാ കമലാൽ ശോഭാ ഉൽപലം ഗച്ഛതി തഥാ കുലശേഖരാൽ മലയധ്വജമഭിഷിക്തവതൂ ചാതുൎയ്യേണ ജഗ്മതുരിതി ഭാവഃ ൰൧

കരീവ കടകൈരേഭിഃ ശിഖീവ മഹതാ ന്വപഃ ।
ക്ഷ്മാഭൃദ്വൃന്ദേന സോഭൂൽ കൂടവത്സപതിനിർഭയഃ ॥ ൩൯

കരീതി। സ നൃപഃ കുലശേഖരഃ ക്ഷ്മാഭൃദപി വിഭാവനപി ധീമാൻ സ്തുതിഃ കൃതിഃ ക്ഷ്മാഭിദ്യൃതഃ അമുനായോഽവരാജ്യാഭിഷേകേന പുത്രേണേതി യാവൽ ഉപലക്ഷിതഃ യുക്തസ്സൻ കൂടവത്സ ഭംഗവത്സ യഥാ അനൃതവത്സ അഥവാ ഭായിഷു അന്യത്ര ഗജപക്ഷേ കൂടവത്സ ശിഖരിഷു പർവതേഷ്വപി യാവൽ അന്യത്രാഗ്നിപക്ഷേ കൂടവത്സ കൂടഃ വാസഗൃഹഃ യേഷു സന്തീതി യേഷു വനേഷ്വിത്യർത്ഥഃ അത്ര കൂടപദസ്യ നഗരാഗ്രഹാരകൃതഗൃഹപരത്വേപി വാനപ്രസ്ഥാനാം വനേഷ്വവാവാസ ഇതി വിദ്യമാനത്വാച്ച തേഷാം വാസഗൃഹൈരിതിവിവക്ഷിതത്വാൽ നാത്ര സംശയാവകാശഃ കടകൈരേനേ ഗണ്ഡൈരേനേ ഗജഗണ്ഡകടീകരാവിത്യമരഃ ഉപലക്ഷിതഃ കരീവ ഗജ ഇവ മഹതാ വായുനാ ഉപലക്ഷിതശ്ശിഖീവാഗ്നിരിവ ക്ഷ്മാഭിനിർഭയഃ യേഷ്വന്യോന്യ ബലവ ഇതെപ്പ് ഭായാനിശ്ചലത്വരേഷു കൈകവാനുതരാശിഷു അയോധനേ ശൈലശൃംഗേ സീതാംശേ കൂടകസ്ത്രീയാം വാസഃ കൂടോ ദ്വയോരിതി ചാമരഃ യഥാ ഗജാ കടകൈരേനേ യുക്തഃ പർവതൈരേനേ നിർഭയഃ അഥാഗ്നിർവ്വായുനായുക്തഃ ഗൃഹസമൂഹവദ്ഭനമേഥേനേ നിർഭയഃ തഥായം വിഭാവനപി യൗവരാജ്യാഭിഷിക്തേന പുത്രേണോപചിതസ്സൻ കപടാന്യതമായാവത്സ അന്യൈരനിർഭയോഭൂദിതിഭാവഃ ഉപമാ ൩൯

നിയുജ്യ രാജ്യഭരണേ പ്രാജ്യശ്രിയമിമം പിതാ ।
വഹ്നീവോപേന്ദ്രമിന്ദ്രസ്സൻ യശൈക്കേവ്വഹഹിരീശപരഃ ॥ ൪൦

നിയുജ്യേതി സൻസാധുഃ പിതാ കുലശേഖരഃ പ്രാജ്യശ്രിയം പ്രാജ്യാ പ്രവൃദ്ധാ ശ്രീഃ സമ്പൽ യസ്യ തമിമം പുത്രം രാജ്യഭരണേ രാജ്യപാലനേ വഹ്നീന്ദ്രഃ ഉപേന്ദ്രം വിഷ്ണുമിവ നിയുജ്യാജ്ഞാപ്യ ഭൗമശപരം സർവ്വനിയന്താരം വിഷ്ണും ഖേദിഹിഃ യരൈക്കഃ ക്രമേ ഇഷ്ടിരീജവാൻ। ൪൦

യുക്തോ ബന്ധുതയാ ഭക്തൈരന്തകാന്തിവമഹേശിതുഃ ।
ശൃണ്വൻ കഥാമപചിതിം കുർവ്വന്നുർവ്വീശപോഽവസൽ ॥ ൪൧

യുക്ത ഇതി। അഥാനന്തരം ഉർവ്വീശപഃ കുലശേഖരഭൂപാലഃ ബന്ധുതയാ ബന്ധുവർഗ്ഗേണ ഭക്തൈശ്ശിവഭക്തൈശ്ച യുക്തസ്സൻ മഹേശിതുഃ മഹേശസ്യ കഥാമുപാഖ്യാനം ശൃണ്വൻ അപചിതിം പൂജാഞ്ച കുർവ്വൻ കുർവ്വാണസ്സൻ അവസൽ ഉവാസ। ൪൧

അഥാസ്യാജ്ഞാപഥാത്പൗരസ്ഖലന്നേവ ഗോപതേഃ ।
ഉപേന്ദ്ര ഇവ സാനന്ദമാകരോൽ പ്രക്രിയാസ്ഥിതി ॥ ൪൨

അഥേതി। അഥാനന്തരം അസ്യ ഗോപതേഃ ഉപേന്ദ്രഃ സർവ്വപതേരിന്ദ്രസ്യ ചാജ്ഞാപഥാൽ നിയോഗമാർഗ്ഗാൽ അസ്ഖലൻ അഭ്രംശമാനോ ഇവ തൽക്രമാ

ര്യേണ സഞ്ചരണേനൈവേത്യർത്ഥഃ ഉപേന്ദ്രോവിഷ്ണുരിവ ധരിത്ര്യാദരേ തദ്ഗ്രഹേ ഗേ ച ധുരന്ധരാഭൂമാഗേയോരിതി സാരസ്യതഃ പ്രക്രിയാമധികാരം പ്രക്രിയാധികാരസ്സ്യാദിത്യമരഃ അങ്കരർത്ഥകാരാ ൩൧

സുമതിർന്നാമ ധീരസ്യ ധീരസ്യ യുവഭൂഭുജഃ ।
ആസീന്നയജ്ഞസ്സചിവോ ബലാരേരിവ ഗീഷ്പതിഃ ॥ ൩൨

സുമതിരിതി। ധീരസ്യ ധൈര്യവതഃ അസ്യ യുവഭൂഭുജഃ യുവാ തരുണശ്ചാസൌ ഭൂഭുക് ച തസ്യ നയജ്ഞഃ നീതിജ്ഞഃ സചിവഃ സ്നിഗ്ദ്ധഃ സ്നിഗ്ദ്ധോവയസ്യസ്സചിവ ഇത്യമരഃ സുമതി ർന്നാമ സുമതിരിതിപ്രസിദ്ധഃ ധീഃ മന്ത്രി ധീസ്സചിവാമാത്യൌ ബുദ്ധിയാം ബുദ്ധാവിതി സാരേ ബലാരേരിന്ദ്രസ്യ ഗീഷ്പതിഃ ബൃഹസ്പതിരിവ ആസീത് ഭൂതവ ഉപമാ ൩൨

അവരോധവനീമേതേന സാകം ധാത്രീശജന്മനഃ ।
ഗന്ധർവ്വേന്ദ്രതാ സാന്ദ്രാ വസതിർവ്വ്യസനസമ്പദോഃ ॥ ൩൩

അവരോധേതി। ഏതേന മന്ത്രിണാ സാകം സാകമവനീം ഭൂമിം കൃത്വാവനി മഹീത്യമരഃ അവരോധ രക്ഷയഃ ധാത്രീശജന്മനഃ രാജകുമാരസ്യ മ ഹതാ വാടികാ വാടിരാള ഇത്യമരഃ ഗന്ധർവ്വേന്ദ്രതായാസ്സാന്ദ്രാ ഘനസതി രാജസദനം വ്യസനസമ്പദോഃ ഘനാസ്തദ്ഗതാ സാന്ദ്രേത്യമരഃ ബാധാഗഃ ഗന്ധർവ്വാവയവസമ്പൂജ ഇത്യമരഃ ൩൩

സിന്ധുരൈർവ്വിന്ധ്യശൈലസ്യ ഭൂതിശാലാന്തരാ വിഭോഃ ।
മദോദ്ധതാ ശുഭയോരഭ്യാസാസംഗതയാ രഥാഃ ॥ ൩൪

സിന്ധുരൈരിതി। തസ്യ വിഭോഃ ഭൂതിശാലാന്തരാഃ ഗജശാലാമധ്യപ്രദേശാഃ സിന്ധുരൈഃ ഗജൈഃ ബന്ധുരാഃ നമ്രാഃ നിമ്നാ ഇതി യാവത് ബന്ധുരനമ്രാദിത്യമരഃ യോധാഃ ഭടാഃ ഭടാ യോധാശ്ച യോധാര ഇത്യമരഃ മദോദ്ധതാഃ മദേന ഗർവ്വേണ ഉദ്ധതാഃ ഉത്കടാഃ രഥാഃ സ്യന്ദനാഃ അസംഗതയാ നിരർഗ്ഗളഗതയശ്ചാഭവന്നിതിശേഷഃ ൩൪

തഥാവിധേന നൃപതിസ്തനയേനാഞ്ചിതോ മുദേ ।
നിർജ്ജിത്യ ദ്വിട്ചക്രവർത്തി ബുധ ഇവാത്മവാൻ ॥ ൩൫

തഥാവിധേനേതി। നൃപതിഃ മലയധ്വജഃ തഥാവിധേന താദൃശേന തനയേന പുത്രേണ തനയേനാഞ്ചിതസ്സമ്പന്നോ ഭവതീത്യർത്ഥഃ അനഘഃ യുക്തസ്സൻ മുദം ഭജന്ന ദ്വിട്പ്രഃ ദ്വിഷ്ടാശയാൻ രിപൂനിത്യർത്ഥഃ നിർജ്ജിത്യ ജിത്വാ ബുധഃ സോമപുത്ര ഇവ ചക്രവർത്തി സാർവ്വഭൌമോഭവത് ഭൂതവ ഉപമാ ൩൫

ഷട്സഹസ്രാം സമാസ്സ്തൃഗവിപുലാം പരിപാല്യ സഃ ।
ഹാലാസ്യശാസനയാ പുത്രമധിരാജ്യേഭിഷിച്യതാം ॥ ൩൬

ആദിശ്യോദ്ദാമമുദ്ദാമവ്യായാമസ്സോമസുന്ദരം ।
ശ്രുത്യൈതൃപാശ്രുതയശോമാനഗ്രഹാൽ പരമീശതുഃ ॥

[illegible]

അഥ മാസാദ്യ [illegible]
രോചിഷ്ണു [illegible] വിഭാവസുഃ

[illegible]

മന്ത്രാന്തസ്യാത്ഭുതസന്ദീപ്താങ്ശോഭിശ്ശുക്ര ശോഭിത ।
താരാവലിസ്സുപ്രച്ഛേട്ടീവ രാകേന്ദുരാഗതാ ॥

[illegible]

വാരനാരീകരാധൂതചാമരോപരിസംഘയം ।
ആസിൽ [illegible] വാരിധിഃ ॥

വാരനാരീഭിഃ വാരനാരീണാം ഗണികാനാം വാരസ്ത്രീഗണികേത്യമരഃ ക [illegible] ഭുജാഭ്യാം [illegible] വീജിതയോ ചാമരയോഃ [illegible] ലോമസ്യം [illegible] യുഗളേന [illegible] പ്രകാശതളതി [illegible] അയം [illegible] പൂരയോഃ പ്രവാഹയോഃ [illegible] യുഗളേന [illegible] പ്രകാശമാനഃ [illegible] ഇവ [illegible] ഉപമാ॥ ൨൫

ഏതേനാദ്ധ്യാസിതാം ഭദ്രാസനാഞ്ച ശുഭ്രതരാം ।
അദ്ധ്യേന്ദുമൌലേർവ്വിധാതാർക്കശിഖരാം ലോകബാന്ധവാ ॥ ൨൬

ഏതേനേതി। അർദ്ധേന്ദോ [illegible] ലോകബാന്ധവാ സർവ്വജനമിത്രേണ [illegible] ഏതേന [illegible] ഭദ്രാസനം [illegible] ഉദയാദ്രേ [illegible] ഉദയപർവ്വതസ്യ ശിഖരം [illegible] ശുഭ്രതരാം [illegible] ഉപമാ॥ ൨൬

പ്രത്യഗ്രൈരന്തിവാരൈകന്യാസസ്തവനാഭിനന്ദിതാ ।
രാജ്യാ കൃതസാന്നിദ്ധ്യാ ജനനീ [illegible] ॥ ൨൭

പ്രത്യഗ്രൈരിതി। [illegible] സാന്നിദ്ധ്യം സാമീപ്യം [illegible] വചസ [illegible] പ്രത്യഗ്രൈഃ [illegible] മഹാരാജ [illegible] വാക്യൈഃ [illegible] വന്ദനം॥ ൨൭

കോടീരഹാരകേയൂരകടകാലംകൃതാസ്ത്രപഃ ।
കാപി ശ്രീരാമ വൈകുണ്ഠമൂർത്തേവ ചോദിതാ॥ ൨൮

കോടീരേതി। കോടീരഹാരകേയൂരകടകാലംകൃതം കോടീരം മകുടം ഹാരഃ [illegible] കേയൂരം അംഗദം [illegible] കടകഃ വലയം [illegible] അലംകൃതം [illegible] വിഷ്ണുരിവ [illegible] ശ്രീഃ [illegible] ഉപമാ വിഷ്ണുപക്ഷേ [illegible]॥ ൨൮

തന്നിശമ്യാധിരാജ്യസ്ഥം രാജ്ഞാം തന്മലയാധിപഃ।
[illegible] ॥ ൨൯

തദിതി। രാജ്ഞാമന്ത്രിപ്രവരാണാം ശാസനതാമവിസ്തൃതാ ഏവ ലതാ വിജയീ താരാനാഥസ്സമൂഹഃ ആധിരാജ്യസ്ഥം രാജാസനസ്ഥിതം തം മലയധ്വജനിശമ്യ ശ്രുത്വാ തദാശ്രവണസമയേ പവനൈഃ വായുഭിർവിനാ ആകമ്പനാൽ ഹ്ലാദം ആകമ്പനനിഗമം ശ്രുതിസ്ത്രീവദ ആസ്ഥായ ഇത്യർഥഃ അധീതേ സ്മ അഭ്യസ്യതിസ്മ സിംഹാസനസ്ഥം മലയധ്വജം ശ്രുത്വാ കിം വാ കരിഷ്യത്യസ്മാനിതി സർവ്വാ കമ്പിതാ ഇതിഭാവഃ ൧൦

തതസ്സ വാഹിനീശാരവൈർവാഹിനീവിസരാവൃതഃ।
മേദിനീനായകാൻ ജേതും പ്രതസ്ഥേ മേദിനീശ്വരഃ॥ ൧൧

അഥാന്യ ദിഗ്വിജയമാഹ തത ഇതി। തതഃ ആധിരാജ്യപ്രാപ്ത്യനന്തരം സ മേദിനീശ്വരഃ മലയധ്വജനൃപതിഃ വാഹിനീനാം നദീനാമീശഃ സമുദ്രഃ സമുദ്രഇത്യർഥഃ തസ്യാരവൈ ആരവൈഃ വാഹിനീവിസരേണ സേനാഗണേന വാഹിനീ പൃതനാ ചമൂരിത്യമരഃ ആവൃതഃ പരിവൃതസ്സൻ മേദിനീനായകാൻ പാർത്ഥിവാൻ ജേതും പ്രതസ്ഥേ നിർജ്ജഗാമ। ൧൧

ഹാലാസ്യശാസനമഭ്യർച്ച്യ പ്രസ്ഥിതം യോദ്ധുമാദരാൽ।
ലാജൈരവാകിരൻ കന്യാ യഥേന്ദ്രം സുരയോഷിതഃ॥ ൧൨

ആദരാദരേണ ഹാലാസ്യശാസനം സുന്ദരേശം അഭ്യർച്ച്യ പൂജയിത്വാ യോദ്ധും യുദ്ധം കർത്തും പ്രസ്ഥിതം ബഹിർന്നിർഗ്ഗതം തമിതിശേഷഃ കന്യാഃ കന്യകാഃ ലാജൈഃ സുരയോഷിതഃ ദേവ്യഃ ഇന്ദ്രം പുരന്ദരം യഥാവാകിരൻ അവാകിരൻ ഉപമാ। ൧൨

അനാകുലാശ്ശൃംഗോദ്ധൂതപതാകാസമലംകൃതാഃ।
ശതാംഗവർഗ്ഗാ യസ്യാസൻ മഹീധ്രാ ഇവ സദ്രുമാഃ॥

അനാകുലേതി। അനാകുലശൃംഗോദ്ധൂതപതാകാസമലംകൃതാഃ അനാകുലൈഃ സംഗതൈഃ [illegible] ശൃംഗൈഃ വായുനാ [illegible] ഉദ്ധൂതാഃ ഉൽകമ്പിതാഃ പതാകാഃ ധ്വജപടാഃ പതാകാ വൈജയന്തികേത്യമരഃ താഭിഃ സമ്യഗലംകൃതാഃ യസ്യ ശതാംഗവർഗ്ഗാഃ സ്യന്ദനസമൂഹാഃ ശതാംഗസ്സ്യന്ദനോരഥ ഇത്യമരഃ സദ്രുമാഃ വൃക്ഷസഹിതാഃ മഹീധ്രാഃ പർവ്വതാ ഇവാസൻ ബഭൂവുഃ ഉപമാ। ൧൩

വേതണ്ഡാ യസ്യ ഗണ്ഡാന്തനിർഗ്ഗളദ്ദാനമണ്ഡിതാഃ।
കാണ്ഡരാ ഇവ സാസാരാ വാർഷികാഃ കാശ്യപീം ഗതാഃ॥

വേതണ്ഡാ ഇതി ഗണ്ഡാന്തനിർഗ്ഗളദ്ദാനമണ്ഡിതാഃ ഗണ്ഡയോഃ കപോലയോഃ അന്തേഭ്യഃ കോണേഭ്യഃ നിർഗ്ഗളതാ പ്രവഹതാ ദാനേന മദജലേന മണ്ഡിതാഃ ശോഭിതാഃ ദാനം ഗജമദ ഇത്യമരഃ ഗളദ്ദാനസ്സ്വാവൽ ഗജാനാമദ്ധ്വകാഃ യസ്യ നൃപസ്യ വേതണ്ഡാഃ ഗജാഃ സാസാരാഃ ആസാരേണ ധാരാസ

ന്നാതെന്നസഹിതാഃ ധാരാസംപാത ആസാര ഇത്യമരഃ വാഷ്പികാഃ വർഷാകാലീനാഃ കാദംബിനീഗതാഃ കാദംബിനീ മേഘം കാദംബിനീകളിവിരിത്യമരഃ ഗതാഃ പ്രാപ്താഃ കാണപദാഃ പദയോരോ ഇവ കാണേപാദ്രിലേണപലോണേവ്സഹ്ഗ്വാസവൊഹിഷിത്യമരഃ ആസനിയിലശേഷഃ അത്രോപമാ॥ ൧൯

സൈന്ധവാ ധൌഷിതാധ്വാനാ ഭീഷിതാശേഷദംഷ്ട്രിണഃ ।
പതഗാസ്സമദാ യസ്യ ബഭ്രുർവൃഷ്ണിതേജസഃ ॥ ൨൦

സൈന്ധവാ ഇതി അമിതതേജസഃ അസമാനപ്രഭാവസ്യ യസ്യ സൈന്ധവാഃ പദാഃ പ്രഭവേ വീരവ്യൂഹ സൈന്ധവാഃ അന്യ രാജ്ഞഃ അഥവാ പദാദിവിശേഷണം സൈന്ധവാഃ തുരംഗമാഃ വാജിസൈന്ധവസപ്തയ ഇത്യമരഃ ധൌഷിതാധ്വാനാഭീഷിതാശേഷദംഷ്ട്രിണഃ ധൌഷിതാധ്വാനേന ധൌഷിതവേണ ഭീഷിതാഃ അശേഷാശ്ച ദംഷ്ട്രിണഃ കോലാഃ യൈസ്തേ യഥോക്താഃ പദ്രപ്രാസൻ പതഗാഃ പദാഭ്യാം സമദാഃ മദസഹിതാസ്സന്തഃ ആസൻ॥ ൨൦

തസ്മിൻ ജന്യോദ്യതേ രാജ്ഞി രാജന്യാനാമഭൂത് ഭയം ।
ദാനവാനാമിവാത്യർത്ഥം വിഷ്ണാവിവ ഗരീയസി॥ ൨൧

തസ്മിന്നിതി തസ്മിൻ രാജ്ഞി മലയധ്വജേ ജന്യോദ്യതേ ജന്യായ യുദ്ധായ ഉദ്യതേ സതി ജന്യം യുദ്ധമിത്യമരഃ ഉദ്യുക്തേ സതി രാജന്യാനാം ക്ഷത്രിയാണാം വിഷ്ണൌ ഗരീയസി വിഷ്ണുരിവ ദാനവാനാം ദൈത്യാനാമത്യർത്ഥം ഭയം ഭീതിരഭൂത് അതിഗരീയസി വിഷ്ണൌ ഇവ ഗരീയസീത്യർത്ഥഃ ഇവ വിശേഷണം പൂർവ്വവത്ത്വാത് ഉപമാ॥ ൨൧

അമാത്യൈഃ കേചിദന്യേ തു സുഹൃദ്ഭിരപരേ നൃപാഃ ।
അകല്പ്യൻ സ്വയമേവാന്യേ വസുഭിർവ്വശവർത്തിനഃ॥ ൨൨

അമാത്യൈരിതി കേചിൽ കേചന നൃപാഃ രാജാനഃ അമാത്യൈഃ മന്ത്രിഭിഃ വശവർത്തിനഃ സ്വാധീനാഃ അകല്പ്യൻ ചക്രിരേ സർവ്വത്രാന്വയഃ അന്യേ ഇതരേ തു സുഹൃത്ഭിഃ ബന്ധുഭിഃ വശവർത്തിനഃ അകല്പ്യൻ അപരേ തു സ്വയമേവ വസുഭിഃ ധനൈഃ വശവർത്തിനഃ അകല്പ്യൻ കേചിന്മന്ത്രിൻ ഹൃദഃ പ്രസാദ്യ തേഷാം ദ്വാരാ ഏവ സ്വയം തേന വശവർത്തിനഃ അകല്പ്യൻ സദ്ഭ്യഃ സ്വാധീനാഃ ബഭൂവുഃ ഇതരേ ബന്ധുവർഗ്ഗ പ്രസാദ്യ ബന്ധുദ്വാരാ കിലൈതന്ത്യക്ഷമാ വിഷ്ണവേ പഥഗീതാ ഇതി കേചിദന്യേ തു യഥേഷ്ടധനം ദത്വാ തേന പ്രയത്നകം കേചന സ്വാധീനാഃ ബഭൂവുഃ ഇതി സ്വാധീനാ അഭവന്നിതി ഭാവഃ॥ ൨൨

ഇതരൈ യുധി ഭദ്രാഭാ ഭദ്രാ ഇവ മദ്രതാ ।
ആസാദ്യ തസ്സൈരേവിദ്ധാ ആബദ്ധപുരമന്ത്യജൈഃ॥ ൨൩

ഇതരൈരിതി ഇതരൈരന്യൈ ഭദ്രാഭദ്രപതയഃ യുധിയുദ്ധേ ഭദ്രം രാജാനാമാസാദ്യ പാപാദികളാൽ മദയായം ഭദ്രോ ലക്ഷിണ ഇവ മദ്രേ ദേശേന്യ

ബാരണൈഃ വിദ്ധാദിനാസ്സന്തഃ പുരന്നഗരമന്യത്രശരീരം പുരം ശരീരെ നഗര ഇതിമെദിനീ അത്യജൻ ത്യക്തവന്ത ഇത്യർത്ഥഃ യഥാചാന്യെ യുദ്ധായാഗതാ ദുർഗയായാം പവിത്രഗൃഹാചാരിണഃ പൊത്രിണ ഇവ തൽഖാണവിദീർണ്ണാംഗാ സ്സന്തഃ ശരീരത്യാഗം കൃതവന്തഃ ഇത്യുക്തവാ ഹതാഃ പൂർവ്വിത്യജനിവിദേവാഃ ഉപ മാ ൮൧

തൽകോദണ്ഡഗുണാനാസൃഷ്ടകാണ്ഡവൃഷ്ടിഹതൌജസഃ ।
സപദശൌര്യാഗ്നേരിവ ഗാലംബെജിരെ ദിശഃ പരേ॥ ൮൨

തദിതി പരെ അന്യെ ശത്രവഃ അഭിയാതിപരാരാതിരിത്യമരഃ തസ്യ കൊ ദണ്ഡഗുണാൽ കാർമ്മുകജ്യാതഃ ഉത്സൃഷ്ടാഃ കാണ്ഡാഃ ശരാഃ ത ഏവ കാണ്ഡവൃഷ്ടയഃ ജലവർഷണി കാണ്ഡസ്ത്രീണാം ഹതാനിവർത്തിതാനി താരിതാഃ ഹതം ഖാനം ഓജോബലമിതിയെ ഒജ്ജ പ്രഭാവ ദീപ്തിചെഷ്ടാഃ ശത്രുകാന്തതാമെതാ ഇതി രൂപകം യഥാ സപം ശൌര്യാ ഗ്നിസംരക്ഷണം വാ സപശൌര്യാഗ്നഃ തദീയപരാക്രമവഹ്നേഃ ഇംഗലെഷി വ ദിശഃ അഭിത്തി ഭെജിരെ ആശ്രയിന്നിത്യർത്ഥഃ ൮൩

കതിചിത്തദ്ഗുണാസൃഷ്ടപത്രാ ഭ്രഷ്ടതാടിതാഃ।
പ്രദ്യോതനാതപത്രസ്യാ യഥോലൂകാസ്സമാശ്രയൻ॥ ൮൪

കതിചിദിതി കതിചിൽ കെചിൽ തദ്ഗുണതസ്സ്യാൽ ഭയേന ഭൈരൊന്ത്രിയാം കണ്ടകാ ഇത്യമരഃ ഉത്സൃഷ്ടപത്രാസ്യ പ്രകാനാഃ സന്തഃ ഭ്രഷ്ടാഃ വ ർത്തന്ത്ര സിംഹാം പ്രദ്യോതനസ്യ സൂര്യസ്യ പ്രത്യൂഷണ്ടാലിനകണിരിത്യമരഃ ആതപാൽ ത്രസ്താഃ ഭീതാഃ ഉലൂകാ യഥാ വായസാരാതിപക്ഷിണ ഇവ സമാ ശ്രയൻ ആശ്രിതവന്തഃ ഉപമാ ൮൫

തസ്മിൻ ഭൂപാലശാർദ്ദൂലെ ശാർദ്ദൂലസമവിക്രമെ।
പ്രാപ്തെ സപത്നകപഥന്ത്രസ്താ മൃഗയൂഥാ ഇവാപരെ॥ ൮൬

തസ്മിന്നിതി അപരെ ശത്രവഃ ശാർദ്ദൂലസമവിക്രമെ വ്യാഘ്രതുല്യപരാക്രമെ തസ്മിൻ ഭൂപാലശാർദ്ദൂലെ രാജശ്രെഷ്ഠെ സപത്നപഥം സപത്നമാർഗ്ഗം പ്രാപ്തെ സതി മൃഗയൂഥാ ഇവ കുരംഗാ ഇവ ത്രസ്താഃ വിഭീതാഃ ഉപമാ ൮൭

കുലശേഖരഭൂപാലവിശിഷ്ടാം ഭൂഭൃതാലയം।
ആസീദ്ഗൃഹാണാമാത്തൈവ യമരാട് സമവർത്ത്യപി॥ ൮൮

കുലശേഖരേതി യമരാട് യമഃ യമരാട്ശമനൊയമഃ സമവർത്തി സമം യഥാതഥാ സർവ്വസന്താനം യഥാതഥാ വർത്തിതും ശീലമസ്യെതി തഥാ ഭൂതാപി ഭൂരാജ്ഞാനെ കുലശേഖരരാജവിശിഷ്ടം കുലശേഖരപ്ര ഭൃതീനാം രാജാദീനാം സ്വതന്ത്രവാസസ്ഥിതിഃ ശരണായിരക്ഷണായെ വ ഗൃഹാദാത്തൈവ ശരണം ഗൃഹരക്ഷിതാരിത്യമരഃ ആസീൽ ബഭൂവ ലോകെ യ ഥാർത്ഥനാം ഭൂഭൃതാമെകാപി രക്ഷകാ നാഭവൽ ഹിതെ സമവർത്ത്യപി യ മഃ രക്ഷാഗൃഹാദാത്തൈവ ബഭൂവേതി തഥാച സർവ്വിചപലഃ ഭൂതാനാം ദ്രോഹവിമ ഷണിരിതിഭാവഃ ൮൯

ഭൂഷാജനി വിശേഷാ തദസികൃത്താരിയോഷിതാം।
കട്യാം പത്രലതാ ഹസ്തേ തിലകം ദൃക്ഷു കങ്കണം॥ ൫൮

ഭൂഷേതി। തദസികൃത്താരിയോഷിതാം തൽഖഡ്ഗഛിന്നശത്രുസ്ത്രീണാം ക ട്യാം കടിപ്രദേശേ പത്രലതാ മകരികാപത്രസഹിതാ വീക്ഷ്യ ഹസ്തേ കരേ തി ലകം ചിത്രകം വിലയൂകതലക്ഷണമുക്ഷു നേത്രേഷു കങ്കണം കടകഃ ജലകണങ്ങ വിശേഷാ വിജാതീയാ ഭൂഷാ അലങ്കാരഃ അജനി അഭൂൽ। ൫൮

തന്മണ്ഡലാഗ്രകൃത്താരിപുത്രാണാം ഭവനം വനം।
അശനം ഫലമൂലാദി ശയനഞ്ച ശിലാതലം॥ ൫൯

തന്മണ്ഡലേതി। തന്മണ്ഡലാഗ്രകൃത്താരിപുത്രാണാം മണ്ഡലാഗ്രഖഡ്ഗേന ഛി ന്നശത്രുകുമാരാണാം വനമരണ്യം ഭവനം ഗൃഹം ഫലമൂലാദി അശനം ആ ഹാരശ്ച ശിലാതലം പാഷാണപ്രദേശഃ ശയനം പര്യങ്കശ്ചാഭവദിത്യർത്ഥഃ ൫൯

ജിത്വൈവം ക്ഷിതിതലമപ്യശേഷമേഷ
ക്ഷോണീന്ദ്രാനപി നിഖിലാൻ പദേ തദീയേ।
സംസ്ഥാപ്യ സ്വപദമുപാസദത് സസൈന്യ
സ്സാകേതം രവിരിവ തോയരാശിപൃഷ്ഠം॥ ൬൦

ജിത്വേതി। അനേന സർഗ്ഗസമാപ്തിം സൂചയതി വൃത്താന്തരേണ ഏവമുക്തപ്ര കാരേണ ഏഷ നൃപഃ ഭൂപതിഃ സസൈന്യഃ സൈന്യയുക്തസ്സൻ അശേഷം സമസ്തം ക്ഷിതിതലം ഭൂതലം ജിത്വാ നിഖിലാൻ സർവ്വാൻ ക്ഷോണീന്ദ്രാൻ ഭൂപാനപി ത ദീയേ തേഷാം സംബന്ധിനി പദേ സ്ഥാനേ സംസ്ഥാപ്യ സ്ഥാപയിത്വാ പ ദം വ്യവസിതത്രാണസ്ഥാനലക്ഷ്മീം പ്രവിശ്യ ഉപാസദൽ തോയരാശിപൃഷ്ഠം ക ണിരാണസമൂഹം സ്വപദം സ്വസ്ഥാനം രവിഃ സൂര്യനാരായണകീർത്തിമാൻ ഭാനു സഃ സാകേതമയോദ്ധ്യാപുരീമിവാസദൽ പ്രാപ സകലമപി ഭൂതലം ജിത്വാ ഭൂപതീൻ സർവ്വാനപി തത്തൽപദേ സ്ഥാപയിത്വാ സ്വരാജ്യം പ്രാപേതി ഭാ വഃ പ്രഹർഷിണീവൃത്തമേതൽ മ്നൌ ജ്രൌ ഗസ്ത്രിദശയതിഃ പ്രഹർഷിണീയമിതി ല ക്ഷണാൽ.

ഇതി വാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികലമൃഗാധമണേഃ വള്ളുവനീയമഹാരാജഭാഗ്യ ദേശികപാദകമലശരണാശ്രയാവാപ്തനിഖിലസമ്പദഃ ഗുരുവായുപുരേശദാസസ്യ കൃതൌ താടാതകാപരിണയേ പ്രഥമസ്സർഗ്ഗപ്രകാശികേയം സമാപ്താ॥
നമഃ പരമഗുരുരാമാനന്ദനാരായണശേഷാദ്രിശ്രീശൈലേഭ്യോ
സ്മദ്ഗുരുഭ്യോ നമഃ ശ്രീമദ്ഗുരുചരണാര
വിന്ദാഭ്യാന്നമഃ॥

തടാതകാപരിണയം.

ദ്വിതീയസ്സർഗ്ഗഃ

തതഃ പുരംപ്രാപ്യ പുരാരിപാദയോ
പ്രണാമമാത്രാനുധൂതപാപ്മാ ।
പ്രഭൂതമൈശ്വര്യ്യഗദാതുരാണാം
ന്നൃണാം സരാജാപ്യയമസ്ഥമാപ്ലൽ ॥ ൧

തതഇതി । തതഃ പരിപന്ഥിനോ നിഗൃഹ്യ വിജയപ്രാപ്ത്യനന്തരം പുനഃ നഗരം പ്രാപ്യാസാദ്യ പുരാരിപാദയോഃപ്രണാമമാത്രാനുധൂതപാപ്മാ പുരാരേഃ പരമേശ്വരസ്യ പാദയോഃ ചരണയോഃ ദ്വയം യുഗളം തസ്യപ്രണാമാഭ്യാം നതിപൂജനാഭ്യാം ധൂതഃ നിരസ്തഃ പാപ്മാ പുനർജ്ജനനലക്ഷണം കില്ബിഷം യസ്യ സഃ തഥാ സോയം ഖലയോധജയീ കർത്താ രാജാ ചന്ദ്രഃ നരപതിരപീത്യർത്ഥഃ രാജാ ശശാങ്കഃ ക്ഷത്രിയശ്ചേത്യമരഃ പ്രഭൂതൈശ്വര്യ്യഗദാതുരാണാം പ്രഭൂതം പ്രചുരം പ്രാജ്യമിത്യമരഃ ഐശ്വര്യ്യം ഭൂതിഃ ഗദോവ്യാധിഃ രോഗവ്യാധിഗദാമയാഇത്യമരഃ ആതുരാണാം പീഡിതാനാം അഥാപ്രഭൂതമൈശ്വര്യ്യമേവ ഗദ ഇതി രൂപകം തേനാതുരാണാമിതിവാ നൃണാം മനുഷ്യാണാം മർത്ത്യാമനുഷ്യാഃ അർത്ഥാൻ വദാന്യതയോരിതി സാം തദ്ഗതാഗ്ര്യം മാന്യതാദിഷ്വിതി ന്യായേന അങ്ഗീകിയ വ്യക്ത്യമപേക്ഷ്യത്ര്യർത്ഥഃ തഥാ ചാഖിലനരപതികുലമൌലിമാണിക്യശാണ കോണകഷണ വിമല ചരണനഖമണിരപ്യയം രാജാ മദാന്ധകോപാകൃതിര ഏവ ത്രിപുരരിപുചരണാരാധനനിരസ്തകില്ബിഷഃ പ്രതിക്ഷണമീശമനാഗതനിവേദനസംരക്ഷിതാനാധവാധിതകരിമഗശ്വദിമീനജനവാദവരിതിഭാവഃ അത്രരാജാപ്യയ്യമാ ഭ്രമിതിവിരോധാഭാസാലങ്കാരഃ അസ്മിൻസർഗ്ഗേ ഉപേന്ദ്രവജ്രാവൃത്തം കചിദിന്ദ്രവജ്രാകരിച്ചിൽ ഉപജാതിശ്ചോപേന്ദ്രവജ്രാജതജാസ്തതോഗൌസ്യാദിന്ദ്രവജ്രാസ്യതജാസ്തതോഗഃ യത്രൈചെതദ്യുഗളമിളിതചരണതം തത്രോപജാതിരിതിലക്ഷണാൽ. ൧

യഃ ശൂരസേനാവനിജാനികന്യാ
വക്ത്രാംബുജാനന്ദകരൊതിധീരഃ ।
യുവാ പദാക്രാന്തമഹീഭൃദാസീൽ
പ്രതാപവാൻ ഭാനുരിവാസിതാശഃ ॥ ൨

യ ഇതി। ശൂരസേനാവനിജാനികന്യാവക്ത്രാംബുജാനന്ദകരഃ ശൂരസേന നാമായാവനിജാനിഃ അവനിർജായാ യസ്യ സോവനിജാനിഃ ഭൂപതിരിത്യർത്ഥഃ തസ്യ കന്യാ പുത്രീ കാഞ്ചനമാലേതി യാവൽ തസ്യാഃ വക്ത്രം മുഖമേവാംബുജം സരസിജമിതി രൂപകം തസ്യാനന്ദം സന്തോഷം കരോതീതി സ തഥാ അതി ധീരഃ അതിധൈര്യവാൻ യദ്വാ അതിരധികാ ധീര്യാസാം സചിവാനാം ധീന്ദ്രമാത്യാ ഇതി സാരമനാരമനാ രതിമോതീതി വീരവയസ്കാദികമിതിവാഃ അന്യത്ര ധീഃ പ്രജ്ഞാധീഃ പ്രജ്ഞാശമുഷീത്യമരഃ താം മകരന്ദൈ്യാരതി മോതീതിധീരഃ പദാക്രാന്തമഹീഭൃൽ പദേന പാദേനാന്യത്ര പദൈശ്ചരണൈരംശുഭിരിതി യാവൽ ആക്രാന്താ ആക്രമിതാ മഹീഭൃതോ രാജാനോന്യത്ര പർവ്വതാഃ യേനാസൌ തഥാ മഹീഭൃതാം മൂർദ്ധസു ദത്തപാദമിതി സുകുമാരഃ പ്രതാപവാൻ കോശദണ്ഡവാൻ അന്യത്രാതപവാൻ പ്രതാപൌ കോശദണ്ഡജം തേജ ഇത്യമരഃ യുവാ തരുണോന്യത്ര ഉദയാനന്തരകാലീനഃ ഇതി ഭാവഃ ഭാനുരിവ സൂര്യ ഇവ ഭാനുർഹംസ ഇത്യമരഃ അസിതാശഃ അസിതാഃ ശ്യാമളാ ആശാഃ ഉപാസ്തയോ യസ്യ തഥാ ഭൂതശ്ചാസീദിതി ... ഉപമാലങ്കാരഃ ॥ ൨

ക്ഷിതീശപുത്രൊഃ ക്ഷമയാ ച വാചാ
ശൌര്യ്യേണ ഗാംഗേയമധശ്ചകാര ।
കഞ്ജം പ്രതാപേന തഥൈവ ലക്ഷ്മ്യാ
ഉപേന്ദ്രമൈശ്വര്യ്യേണ സമീചകാര ॥ ൩

ക്ഷിതീശപുത്ര ഇതി। യഃ ക്ഷിതീശപുത്രഃ ക്ഷമാനാഥ ഇതി കർത്താ ക്ഷമയാ തിതിക്ഷയാ ക്ഷിതിതിക്ഷാക്ഷന്തിഃ ക്ഷമ ഇത്യമരഃ ഗാമുർവ്വീം ശൌരിമിതി ശൌരിം ... ത്യമരഃ അധശ്ചകാരേതി ധിക് തിരസ്കൃതവാനിത്യർത്ഥഃ വാചാ വചനേന ഗേ യം ഗാനമധശ്ചകാരേതി യഥാ സാരസ്വതം ... വിപഞ്ചീ ... വിവിധ ഭവാനാമിത്യാർത്ഥഃ സാധുവചനേ ... വാമിതി വാൽ ശൌര്യ്യേണ വിക്രമേണ ഗാംഗേയമിത്യനേന ... ഗംഗായാ വിഷ്ണുപദ്യാ അപത്യം പുമാൻ ഗാംഗേയോ ഭീഷ്മഃ ... അ ധശ്ചകാര പ്രതാപേന കോശദണ്ഡജതേജസാ പ്രതാപപ്രഭാവ ... കോശദണ്ഡജമിത്യമരഃ കം മാർത്താണ്ഡം മാതരം വെധസി ... ഇത്യമരഃ സമീചകാരേതി ധിക് സമാനമകരോൽ തഥൈവ യഥാ പ്ര

താപേന രവിസമഃ തദൈശ്വര്യാത്ഥഃ ലക്ഷ്മ്യാ സമ്പദാ സമ്പത്തിഃ ശ്രീശ്ച ലക്ഷ്മീരിത്യമരഃ ശ്രിയേതിമാനിഃ ജംഭനാർത്ഥം ജനാനാമുത്തമജനാര്യ അന്യാ ഞ്ഞാതമാത്രേ ജനാർദ്ദന ഇതി കേചിത്. സമീചകാരമതുള്യാപ്യന്താക്ഷംഗഃ ഉരോ ദന്തയോഃ ശൈർഘ്ര്യണദീർഘതയാ കഞ്ജമിത്യത്രൈകംപദം പത്മം ചസമീച കാര യഥാച കിമയാ കമലാം വാചാഗാനാം ശോഭഞ്ജനാമീച ജിതവാനിതി ഭാവഃ കിഞ്ച പ്രതാപേന പ്രതാപിനാം ലക്ഷ്മ്യാലക്ഷ്മീവതാഞ്ച ഗുണാ പത്മഞ്ച സ മാനാകരോദരേ ഹൈവാചാമഗോചരാ തസ്യ ഭൂതജാതമതിഭാവഃ അത്ര ഉമാഭീ നാമയഃ കരണാദയോഗേപി യോഗസ്യ കഥനാദതിശയോക്തിഭേദഃ പൂർവാ ർദ്ധ് ഉത്തരാർദ്ധ് ഉ ആത്ഥികോപമാഭേദഃ. ൩

സരാഗയോപ്യാത്തഗദോ ഽധിജന്യം
ജിതാരിരപ്യനപഥോദ്ധതാരിഃ ।
സമാനധീരപ്യസമാനധീശ്ച
സ്സുഭ്രാഡശ്രൂൽ ഭ്രമിളതോ വിജിത്യ ॥ ൪

സരാഗേതി । സരാ സർവദാ അഗദഃ അവിദ്യമാനരോഗയോപി അവിദ്യമാനഗ ദായുധോപീത്യർത്ഥഃ രോഗവ്യാധിഗദാമയാ ഇത്യമരഃ അധിജന്യം യുദ്ധേ ആ ത്തഗദഃ ആത്താംഗീകൃതാ ഗദാ യേന സ തഥാ ആശ്രിതാമേയ ഇത്യർത്ഥഃ യഥാ വി രോധഃ അവിദ്യമാനവ്യാധിരപി യുദ്ധേംഗീകൃതഗദായുധ ഇത്യവിരോധഃ ജിതാ രിഃ വിജിതരിപുരപി ദീപോ വൈരിസപത്നാരിത്യമരഃ അനാഗതം പ്രവിദ്ധി നമാദ്ധതാരിഃ ആരാധിതസപത്ന ഇതി ആദരേണയ തച്ഛക്രമിതിചാർത്ഥഃ അത്രാ ശ്രിതാരിരിതിപാഠഃ സമീചീനഃ വിജിതരിപുരപി സമാശ്രിതരിപുർണ്ണാമാദ തണ്ണേ വിരോധാഭാവാൽ ആദ്ദതാരിരിതിപാഠേതു വിജിതരിപുരപി കരോ ജായേതാശ്രിതശരണാഗതാനാം സേവിതാ അദയോദയേനസമാഗതം അതഏവാ ലംകൃതിബീജമപന്യ വ്യാകതതചാൽ ധൃതചക്രായുധ ഇത്യവിരോധഃ സമാനധീഃ സ മാനാ സർവത്ര സദൃശീ ധീഃ പ്രജ്ഞാ യസ്യ സതഥാ യദ്വാ സമാനസ്യ ധീഃ സചി വഃ സുമതിരിതി യാവൽ മന്ത്രീധീസ്സചിവ ഇത്യമരഃ തഥാപി അസമാനധീഃ അ സദൃശപ്രജ്ഞഃ അസദൃശസചിവശ്ചേതി വിരോധഃ ഏതേന സമാനഃ ശ്രേഷ്ഠഃ ധീഃ സചിവഃ യസ്യേത്യവിരോധഃ യദ്വാ അരയോഃ ഹരിഹരയോഃ സമാനാ സ ദൃശീ ധീശ്ശേമുഷ്യസ്യേതിവാ യദ്വാ അസ്യ ശുഭമനഃ സമാനധീശ്ശ്യേതിവാ തത്പര ത്വിവിസ്തരേണാലം അകാരോ വാസുദേവിശ്ശ്ലീശക്കരൈഷജരണേരണ ഇതി ഏ കാക്ഷരമാലായാം സമാനാസത്സമൈകസ്യൂരിത്യമരഃ യഃ മധുസൂദനഇതി ക ത്താ ഭൂമിളതോരാജ്ഞഇതി ദ്വിതീയാ വിജിത്യ ജിതവാൻ രാജസൂയയാജീസ ർവാവീചതിശമ്പൂചാദ്ദ്വിതി ഷദ് ബഹുവചത്യർത്ഥഃ യേനൈവ രാജസൂയേന മണ്ഡലസ്യേശ്വരശ്ച യഃ ശാസ്തിയശ്ചാജ്ഞയാ രാജ്ഞഃ സസമ്രാഡിത്യമരഃ അ വ്യാധിഗദാത്മാംഗീകൃതചക്രായുധഃ സദ്ഗുണമന്ത്രിണാ സാർദ്ധം ഉദ്യതാൻ യു ദ്ധമേവ രിപൂനാക്ഷിജിത്യ രാജസൂയമകരോദിതിഭാവഃ വിരോധാഭാസോലങ്കാ രഃ

യശ്ചണ്ഡതായാശ്ച തഥാധിപത്യേ
യോഗീശ്വരോ ഭൂദ്ധിഷണാധികശ്ച ।
സർവ്വജ്ഞതായാമുരഗാധിനാഥോ
ധൈര്യേ ച ധാത്രീധരണേ ഗുണാഢ്യഃ ॥ ൯

യ ഇതി ഗുണാഢ്യഃ ഗുണൈഃ ക്ഷമാകുലീനതാപാലിനായകഗുണൈരാഢ്യഃ സമൃദ്ധഃ ശിവാഭിന്നനാലിവൻ ശ്രേഷ്ഠഃ യഃ മലയധ്വജഃ കർത്താ ചണ്ഡതായാം അതികോപനത്വേ ചണ്ഡസ്ത്വത്യന്തകോപന ഇത്യമരഃ ഭോഗീ പന്നഗഃ ഉരഗഃ പന്നഗോ ഭോഗീത്യമരഃ അഭൂദിതി ലഭ്‌ ബഭൂവ തഥാധിപത്യേ അധിപതിത്വേ ഈശ്വരഃ പരമേശ്വരഃ ഈശ്വരശ്ശർവ്വ ഈശാന ഇത്യമരഃ യഥാ യഃ ലക്ഷ്മ്യാഃ സംബന്ധിയാവൽ ഈശ്വരഃ കബേരശ്ചാലുൽ ഈകാരൊണ്ണ മെല്ലലക്ഷ്മ്യാം. ഇത്യേകാക്ഷരമാലായാം ധിഷണാധികശ്ച ധിഷണയാ ബുദ്ധ്യാ അധികഃ ശ്രേഷ്ഠഃ തസ്യൈവാവസ്ഥയിൽ ബുദ്ധിർമ്മനീഷാധിഷണേത്യമരഃ യോഗീശ്വരഇത്യനേകം പദം യോഗീശ്വരസ്സുപ്രാജ്ഞശ്ചേത്യർത്ഥഃ സർവ്വജ്ഞതായാം സർവ്വമഖിലം ജാനാതീതി സർവ്വജ്ഞഃ തസ്യ ഉഃ പരമേശ്വരഃ ഉകാരഃ ശങ്കരിയേ ശസ്തേ ഹരൂലെ ഹരേ ഹരാവിത്യേകാക്ഷരമാലായാം അദ്ഭുതൈ ധൈര്യേ ധീരത്വേ ച നഗാധിനാഥഃ നഗാനാം പർവ്വതാനാം ശൈലവൃക്ഷൌ നഗാവഗാവിത്യമരഃ അധിനാഥഃ അധിപതിഃ ഹിമവാനിത്യർത്ഥഃ ധൈര്യേണ ഹിമവാനിതി വാല്മീകിഃ ധാത്രീധരണേ ധാത്ര്യാഃ ഭുവഃ വിപുലാ ഗഹ്വരീ ധാത്രീത്യമരഃ ധരണേ ധാരണേ ഉരഗാധിനാഥ ഇതി പദൈകമത്ര ഉരഗാധിനാഥഃ പന്നഗപതിരനന്ത ഇത്യർത്ഥഃ തഥാചാതികോപനത്വേ കാദ്രവ്യോഷ്ഠ ആസ്ഥാനമാസ്ഥായാധിപതിത്വേ പരമേശ്വരഃ കബേരശ്ച അതിബുദ്ധിത്വേ സഹസ്രവദനഃ സർവ്വജ്ഞതായാം സർവ്വജ്ഞഃ ധീരത്വേ ഹിമവാൻ ഭുരേണേ ച അനന്തോ ഇതി ഭാവഃ അത്രൈകസ്യൈവ ബഹുധോല്ലേഖാദുല്ലേഖാലങ്കാരഃ ൯

യോസൌ ച സപ്തിശതാംഗപത്തി-
സമ്പത്തിസാന്ദ്രേ സ്വപുരേ നിതാന്തം ।
സക്തോപ്യസക്തഃ സമഭൂത്സദാശാ-
ജേതാപ്യജസ്രം പരവിത്തഹാരീ ॥ ൰

യ ഇതി । യോസൌ സ ഏഷ ഇതി കർത്താ സപ്തിശതാംഗപത്തിസമ്പത്തിസാന്ദ്രേ സപ്തയഃ തുരംഗാഃ ഹയസൈന്ധവസപ്തയ ഇത്യമരഃ ഇഭാ ഗജാശ്ച ഇഭഃ സ്തംബേരമ ഇത്യമരഃ ശതാംഗാ സ്യന്ദനാശ്ച ശതാംഗസ്സ്യന്ദനോ രഥഃ ഇത്യമരഃ പത്തയഃ പദാതയഃ പദാതിപത്തിപദഗാ ഇത്യമരഃ സമ്പത്തിഃ ശ്രീശ്ച സമ്പത്തിഃ ശ്രീശ്ച ലക്ഷ്മീശ്ചേത്യമരഃ ഏതാഭിഃ സാന്ദ്രേ നിബിഡേ സ്വപുരേ ആത്മനഗരേ നിതാന്തമധികം സക്തോപ്യാസക്തിമാനപി അസക്തഃ സക്തിരഹിത ഇതി വിരോധഃ ഏ പരമേശ്വരേ സക്തിഃ ഭക്തിഃ യസ്യ സഃ ഇത്യവിരോധഃ ഏകാരൊണ്ണുമവിഷ്ണുരീശകമലം ഇത്യേകാക്ഷരമാലായാം

സമഭൂദിത്യന്വയഃ സംബഭൂവേത്യൎത്ഥഃ സദാ സൎവ്വദാ ആശാഭരിതാ ആശായാ അഭിലാഷസ്യ ദിശശ്ച ഭരിതാ ആശാദിഗഭിലാഷയോരിതിസാരസ്വതഃ। അജസ്രം പരവിത്തഹാരീ സൎവ്വദാന്യധനഹാരീ 'ശത്രുവിത്തഗ്രാഹീതാചേത്യവിരോധഃ അഭിയാതിപരാരാതിരിത്യമരഃ സമഭൂദിത്യത്രാപ്യന്വയഃ। തഥാചഭഗവദ്ഗുണഗണാദിധനനികരസമൃദ്ധൈ സദാപൂരിതൈസ്സങ്കേതാപി പരമൈശ്വൎയ്യശേഖരാൻ ദിക്ഷിതാ ശത്രൂണാം വിത്തഹരണശീലശ്ചാഭവദിതിഭാവഃ അത്രസദാപൂരിതസങ്കേതാപ്യസക്തഃ ജിതാഭിലാഷോപ്യന്യവിത്തഹാരീതി വിരോധാഭാസോ ലങ്കാരഃ ൬൭

ചന്ദ്രാന്വവായപ്രഭവോപി യോസൌ
സൂൎയ്യാശ്രയോഭൂദ്ദിവി യന്ന ചിത്രം ।
ബുധോപി സൻ ഭൂരിനിധിൎവ്വിവാദീ
ദോസോ ബഭൂവേതി വിചിത്രമേതൽ ॥ ൧

ചന്ദ്രേതി। യോസൌസൌയമിതി കൎത്താ ചന്ദ്രാന്വവായപ്രഭവോപി ചന്ദ്രസ്യൈവോദാരന്വവായാൽ പ്രഭവതി ജായത ഇതി സ തഥാപി സൂൎയ്യാശ്രയഃ സൂൎയ്യോ മാൎത്താണ്ഡഃ ആശ്രയഃ ഭജനീയഃ യസ്യ സഃ സൂരീണാം ധീമതാം ധീമൽസൂരിഃ കൃതീതിത്യമരഃ। ആശ്രയോഭൂൽ ആശ്രയണീയോ ബഭൂവേതി യൽ തൽ ചിത്രന്ന ആശ്ചൎയ്യന്നേത്യൎത്ഥഃ ചന്ദ്രോപി പ്രതിമാസമാശ്രയതി ദൎശസാന്നിധിം തൽകലീനസ്യ സൂൎയ്യാശ്രയത്വേ കിഞ്ചിത്രമിതിഭാവഃ। ബുധവംശോൽപന്നസ്യ ബുധാശ്രയത്വേ കിഞ്ചിത്രമിതി ച ഭാവഃ അസൌ ബുധോപി ബുധതിരപി ഭൂരിനിധിഃ ബഹുനിക്ഷേപവാനപി വിവാദീ വ്യവഹാരവേത്താപി ദാസോ ഭൃത്യഃ വിദിതാത്മാചാഭൂൽ യദ്വാ അസൌ ബുധോപി ബുധതിരപി വിവാദീ വ്യവഹാരകഃ വിവാദോവ്യവഹാരസ്സ്യാദിത്യമരഃ ബഭൂവാഭൂദിതിയൽ ഭൂരിനിധിഃ ഭൂതയോ നിധയോ നിക്ഷേപാനി യസ്യ സതഥാ സന്നപി ദാസോഭൃത്യഃ വിദിതാത്മാച ബഭൂവേതിയൽ ഏതദ്വിചിത്രം ആശ്ചൎയ്യം ദാസോഭൃത്യശ്ച ശൂദ്രശ്ച ജാതാത്മനീതിമേദിനീ തഥാച യുക്തായുക്തചിന്തനേന ധൎമ്മാനിരസ്യ ശിഷ്യാൻ പുഷ്ടാദരം രക്ഷകഃ ബഹുക്ഷിതീശ്വരഃ സോപി വിവാദീ വിവിച്യ വക്തും ശീലമസ്യാസ്തീതി വിവാദീ ബഭൂവേതി യച്ച ഭൂരിനിധിരപി ദാസോ ബഭൂവേതിയച്ച തച്ചിത്രമിതിഭാവഃ ൧

യോയഞ്ജനാനാമവനേന സമ്യക്
തഥാഗമസ്യാധികമഞ്ജുളിമ്നാ।
കളേബരസ്യ പ്രമദസ്യ യേന
സ്പഷ്ടം സമം മന്ദരമാതതാന॥ ൨

യോയമിതി। യോയം പ്രഭുഃ നരാധിപഇത്യൎത്ഥഃ ജനാനാം പ്രജാനാം സമ്യക്സാധു അവനേന പാലനേന മനുഷ്യാണാം ലോകേ സമമപി സ്യാദി

ക്ഷമേ മഹ്യസ്സുനേതി മേദിനീ സ്ഫുടം വ്യക്തം യഥാതഥേ സമം സമാനമാതതാ നേതി ലിറ് വക്രേ തഥാ ഗളസ്യ കണ്ഠോ ഗളേഥാ ഗ്രീവായാമിത്യമരഃ അധിക മത്യുല്പിഷ്ടാ അതിമനോഹരതയാ ദരം ശംഖം ദരോസ്ത്രിയാംകവയശംഖയോശ്ശം ഖ ഇത്യമരഃ സമമിത്യനുഷംഗഃ ആതതാന കളേബരസ്യ ഗാത്രസ്യ അഥ കളേ ബരം ഗാത്രം വപുരിത്യമരഃ ഉച്ഛ്രയേണ ഉന്നത്യാ മന്ദരമിതീത്യത്രൈകം പദം മന്ദരം മന്ദരപർവ്വതം സമന്തുല്യമാതതാന। യഥാച മഹീപതിവ പ്രജാപാലകഃ ശംഖചക്രാദിരമണീയരേഖാത്രയവിശിഷ്ടകണ്ഠഃ കളേബരേണാതിസമീകൃത മന്ദരാചലശ്ചാഭവദിതിഭാവഃ അത്രാപി ഉപമാ। ൮

മനോഹരോഭൂദ്വനിതാഗണാനാം
യോയന്തനൂമാനിവ മീനകേതുഃ ।
അദഭ്രദാരിദ്ര്യവതാംജനാനാം
ബാഹുപ്രദോംഗേശ ഇവ പ്രശസ്തഃ ॥ ൯

മനോഹരേതി। യോയം സാക്ഷാൽ വനിതാഗണാനാം സ്ത്രീജനാനാം തനുമാൻ മൂർത്തിമാൻ മീനകേതുഃ മന്മഥ ഇവ പ്രദ്യുമ്നോമീനകേതനഇത്യമരഃ മനോഹരഃ ചിത്തഹാരീ അഭൂൽ അഭവൽ അദഭ്രദാരിദ്ര്യവതാം അദഭ്രം ബഹു അദഭ്രം ബഹുളമിത്യമരഃ ദാരിദ്ര്യം നിസ്സ്വതാ യേഷാമസ്തീതി തദ്വതാം ജനാനാം നരാണാം ബാഹുപ്രദഃ ബഹു ബഹുളം യഥാതഥാ പ്രകർഷേണ ഉൽകൃഷ്ടതയാദദാതീതി സ തഥാംഗേശഃ അംഗദേശാധിപഃ കർണ്ണ ഇത്യർത്ഥഃ സ ഇവ പ്രശസ്തഃ പ്രസിദ്ധോ ഭൂദിത്യനുഷംഗഃ യഥാച സീമന്തിനീനാമന്തഃകരണകലുഷോന്മാദനതിശയ ലാവണ്യാതിശയവാൻ കിലായം ഗദാഗ്രജ ഇദാനീം മൂർത്തിമാനിവ ചിത്തഹരഃ കിഞ്ച ദാരിദ്ര്യപീഡിതജനാനാം ബാഹുളമഖിലകാമോല്ലാസകരം സ്ത്വംഗേശമാദീനാം ദാതാ കർണ്ണ ഇവ പ്രസിദ്ധോഭൂദിതിഭാവഃ ഉപമാ ലങ്കാരഃ। ൯

യസ്യാസ്യ ഗാമംഗദനിർവ്വിശേഷ
മാബിഭ്രതാ വൈശ്യ നയോദിതാഭിഃ ।
കോശീബഭൂവായതിഭിർദ്ധനാനാം
വിശാം രിപൂണാം കണ്ടകേന സാർദ്ധം ॥ ൧൦

യസ്യേതി। അംഗദനിർവ്വിശേഷം അംഗദാഭ്യാം കേയൂരാഭ്യാം കേയൂരമംഗദന്തുല്യമിത്യമരഃ നിർവ്വിശേഷം സമാനം യഥാതഥാ ഗാം ഭൂമിം ഗൗർ ഇളാ കുംഭിനീത്യമരഃ ആബിഭ്രതാ വഹതാ ഭുജാഭ്യാമിതിശേഷഃ യസ്യ യാദവസ്യാസ്യ മഹാരാജസ്യ വിശാം സമസ്തം വൈശ്യഃ ഭൂമിസ്പൃശോ വൈശ്യേതി ജാത്യേകവചനം നയോദിതാഭിഃ നയേന നീത്യാ ഉദിതാഭിരുൽപന്നാഭിഃ ധനായതിഭിഃ ധനാനാം സമ്പദാം ആയതിഭിഃ ആഗമനൈഃ രിപൂണാം ശത്രൂണാം കണ്ടകേന ക്ഷുദ്രവൈരിണാ സാർദ്ധം കോശീബഭൂവ ധനാദിരക്ഷാസ്ഥാനമഭൂൽ കണ്ടകശ്ശത്രു ക്ഷുദ്രവൈരീത്യർത്ഥഃ യഥാഹനന്തരമ് ആബിഭ്രതാധരണിമംഗദനിർവ്വിശേ

[illegible] ൧൦

ഗുണാധികത്വേന്നൃപേണമന്ദോൽ
കന്യാഃ കൃതായേനഗുണാശ്രയന്ത്യാ।
ഫലദ്രുമേ ഏവ രസാലസാല
സ്യോമസ്യ പുഷ്പാവലിസൂതികാലേ॥ ൧൧

[illegible] ൧൧

[illegible]

തസ്യാഃ പ്രഥമം മീനദൃശാ സമേതാം
ഹാലാസ്യനാഥം ഭജതോപി ദേവ്യാ
ആസീൽ സമാനാ മധുരം നൃപസ്യ
നാപത്യമല്ലാനാ ജയശേഖരസ്യ॥ ൧൨

[illegible]

നയനാനന്ദിതം സ്വന്തരൈശ്വരം മഥിത്വാ സഹസ്രാദിനം അമൃതവത്സരപര്യന്ത കാലമാരാധയതൊസ്യാപത്യം നാസീദിതി ഭാവഃ സുതണകാരണനായികാരത്ന മുപപാതകകളങ്കസ്തിരവന്യ ശിഖികണ്ഠസ്യായുതവത്സരപര്യന്തമാരാധിനാ കാ ലയനാരൂപകാരണെ സത്യപി സന്താനപ്രതിബന്ധകരിൽഖിലാപകർഷയത്നാപ കാഷ്ഠാൽപതതസ്ത്രീശേഷാകതിരലങ്കാരഃ ൮൨

ആസാദ്യ സദൃശപ്രസതിം കദാചിൽ
കലാനിധിര്ജ്യാപതിലാളനീയഃ।
ശശീവ സതഭിസ്സമുപാസ്യമാനഃ
സ രോഹിണീം സ്വാം ഗൃഹിണീമകാങ്ക്ഷീൽ ॥ ൮൩

ആസാദ്യേതി കലാനിധിഃ കലാനാം ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാനാം അന്യത്ര ഷൊഡശകലാനാം നിധിരാവാസഭൂമിഃ ശൊഭയിലാളനീയഃ ശൊഭയ ഭിഃ ഉപലിഭിഃ അന്യത്ര പത്നിപതിനൊത്യർത്ഥഃ ലാളനീയഃ ലാള്യമാനഃ സതിഭിഃ സജ്ജനൈഃ അന്യത്ര സതഃ ശ്രേഷ്ഠാഃ ഭൈവാ നക്ഷത്രാണി ച ഭൈസ്സമുപാസ്യമാനഃ സന്തൽ ദിവാനിശം ഉപാസ്യമാനഃ സേവ്യമാനഃ സഃ മലയധ്വജ ഇത്യർത്ഥഃ കദാചിൽ ഏകദാ സദൃശീമനുരൂപം ഗൊത്രമാനിത്യർത്ഥഃ വസതിം ഗൃഹം അന്യത്ര രാത്രിം വസതീരാത്രിരിത്യമരൊക്തേഃ ആസാദ്യ പ്രാപ്യ രോഹിണീം രോഹിണീനാമ ക്ഷത്രനക്ഷത്രാ ചന്ദ്രസ്യാതിപ്രിയാ കാചന യോഷിൽ താം രാജാ ചന്ദ്രഇവ രാജാ ഭൂപാലഃ ക്ഷത്രിയ ഇത്യമരഃ സ്വാം ആത്മീയാം ഗൃഹിണീം പത്നീമകാങ്ക്ഷീൽ ഉക്തവാൻ രാത്രൗ രോഹിണീം ചന്ദ്ര ഇവ സ്വഗൃഹിണീം ഉക്തവാനിതിഭാവഃ ശ്ലിഷ്ടോപമാ ൮൩

അയെ മയൊർവ്വീപതയൊ ജിതാസ്തേ
യെ ജന്യതാം പ്രാപുരമർത്ത്യപക്ഷ്യഃ।
തെനാന്യശേഷാണ്യപി സംഭൃതാനി
യന്ന്യന്യരാജന്യസഹസ്രകാനി ॥ ൮൪

അയെയിതി അയെയി സംബോധനാർത്ഥകമവ്യയം ഹെ പതി യെ ഉർവ്വീപതയഃ ഭൂപതയഃ അമർത്ത്യപക്ഷ്യഃ ഇന്ദ്രാദിപക്ഷ്യാദികഞ്ചനൃപാപി അജന്യതാം യുദ്ധം ശത്രുതാം "ജന്യാ യുദ്ധകൃതെ യുദ്ധ" മിത്യമരഃ തഥാ ന വേത്തീതി അജന്യാഃ യെഷാം ഭാവൊ ജന്യതാ താം പ്രാപുരവാപുഃ മയാകർത്ത്രാ തെ രാജാനഃ ജിതാ വിജിതാ ഇതി അനേന തല്ക്കാല ശ്രേഷ്ഠവസ്തുനി "ജാതം സ്വജാതി ശ്രേഷ്ഠെ" ചിത്യമരഃ യദാ ഖല്വാഹൃത താനീത്യർത്ഥഃ അന്യരാജന്യസഹസ്രകാനി ഇതരനൃപതിഭിഃ ദൈന്യൈനാപ്യപ്രാപ്യാണി അശേഷാണി സമസ്താനി ധനാനീതി യോജ്യം അന്തരയേതിവ്യ സംബന്ധാൽ സംഭൃതാനി സമ്പാദിതാനീത്യർത്ഥഃ ഇന്ദ്രാദിഭിരപ്യവിജിത നൃപതിതിലകാൻ വിജിത്യാശേഷരത്നാന്യാഹൃതാനീതി ഭാവഃ ൮൪

കൃത്സ്നാ മഹീ മേ വശവൎത്തിനീ സാ
യസ്യാ നദീനോ വസനം ബഭൂവ ।
യാ രത്നഗൎഭാ യദധീശതായാം
തപോ ജനാ ദുശ്ചരമാചരന്തി ॥ ൩൪

കൃത്സ്നേതി। യസ്യാ ഭുവ ഇത്യൎത്ഥഃ നദീനഃ നദീനാം സരിതാം "നദീ സരിത്" ഇത്യമരഃ ഇനഃ പതിഃ സരിത്പതിരിതി യാവൽ വസനം അംശുകം "ചേലം വസനമംശുകം" ഇത്യമരഃ ബഭൂവാഭൂൽ യഥാഹ കോശഃ "യസ്യാഃ പൃഥിവ്യാ വസനാമ്ബുധി" രിതി യാ ഭൂഃ രത്നഗൎഭാ രത്നാനി ഗൎഭേ യസ്യാഃ സാ തഥാ ജനാ നരാഃ യദധീശതായാം യസ്യാഃ ഭുവഃ അധീശതായാം പതിത്വേ വിഷയേ നിമിത്തേ വാ ദുശ്ചരം ദുഃഖേനാപി കൎത്തുമശക്യം തപ ആചരന്തി കുൎവന്തി കൃത്സ്നാ അഖിലാ സാ മഹീ ഭൂമിഃ മേ മമ വശവൎത്തിനീ സ്വാധീനാ ഭവതീത്യൎത്ഥഃ തഥാ ച നിഖിലാ വിപുലാപി മമാധീനൈവേതി ഭാവഃ ൩൪

ദ്വീപാസ്സമസ്താ അപി നിൎജ്ജിതാസ്തേ
യേഷാമുദന്വാൻ പരിഖാ ബഭൂവ ।
കൃതാ മഖാസ്തേ ഭുവി ഭൂരിസാധ്യാഃ
പ്രീണാതി യൈരിന്ദ്രമുഖാമരൌഘഃ ॥ ൩൫

ദ്വീപാസ്സ ഇതി। ഉദന്വാൻ ഉദധിഃ ഉദന്വാനുദധിസ്സിന്ധുരിത്യമരഃ യേഷാം ദ്വീപാനാമിത്യൎത്ഥഃ പരിഖാ ഖേയം ഖേയന്തു പരിഖേത്യമരഃ ബഭൂവ അഭവൽ മയേതിശേഷഃ നിഖിലാസ്സമസ്താസ്തേ ദ്വീപാ അന്തരീപാണി ദ്വീപോസ്ത്രിയാമന്തരീപമിത്യമരഃ നിൎജ്ജിതാഃ വിജിതാഃ യൈഃ മഖൈരിത്യൎത്ഥഃ ഇന്ദ്രമുഖാമരൌഘഃ ഇന്ദ്രോ മുഖം പ്രധാനം യേഷാം തേ ഇന്ദ്രമുഖാഃ അമരാ ദേവാഃ തേഷാമോഘഃ സമൂഹഃ സ്തോമൌഘനികര ഇത്യമരഃ പ്രീണാതി പ്രീതോ ഭവതി ഭുവി ഭൂമൌ ഭൂരിസാധ്യാഃ ഭൂരിഭിഃ ബഹുഭിൎദ്രവ്യൈഃ സാധ്യാഃ സാധയിതവ്യാഃ യദ്വാ ഭൂരിണാ സ്വൎണ്ണേന സാധനീയാഃ യദ്വാ ഭൂരിഃ വിഷ്ണുഃ സാധ്യ ആരാധയിതവ്യോ യേഷ്വിതി വാ യജ്ഞോ വൈ വിഷ്ണുരിതി ശ്രുതേഃ ഭൂരിൎന്നാവാ സ്വൎണ്ണേ ച ഹരേപി പരമേഷ്ഠിനി നപുംസകം സുവൎണ്ണേ ച പ്രാജ്ഞേസ്യാദ്വാച്യലിംഗകമിതി മേദിനീ തേ മഖാഃ ക്രതവോപി സപ്തതന്തുൎമ്മഖഃ ക്രതുരിത്യമരഃ കൃതാഃ അനുഷ്ഠിതാഃ തഥാ ച ജാംബൂനദശിൽപരിസരജാതജംബൂനഗ പ്രസിദ്ധാഭിധാനം ഇളാനാമദ്വീപം പരം ന ജിതം കിന്തു ഇതരാണ്യന്യേഷാമധിപതിവെച്ചിതാന്യന്തരീപാണി സൎവ്വാണി ജിതാനി സൎവ്വേ ക്രതവോപി കൃതാ ഇതി ഭാവഃ ൩൫

മയാത്ര വേദ്യാ വിദിതാശ്ച വിദ്യാഃ
യാഃ കീൎത്തിസൌഖ്യാൎത്ഥനയപ്രദാത്ര്യഃ ।

കൃതാശ്ച ധർമ്മാ ഗൃഹിണാ വിധേയാ
യേ സപ്തതന്ത്വാദികൃതൊ ജഗത്യാം ॥ ൫൭

മയേതി । അത്ര ഗൃഹേ യാ വിദ്യാഃ വേദവേദാംഗാദിവിദ്യാഃ കീർത്തി [illegible] യശസ്വി [illegible] മയാ കർത്തവ്യാ വേദിതവ്യാഃ താ [illegible] വിദ്യാ ഇത്യർത്ഥഃ വിദിതാഃ [illegible] ജഗത്യാം ഗൃഹേ ഗൃഹിണാ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമവതാ അനേനേത്യർത്ഥഃ യേ ധർമ്മാഃ [illegible] വിധേയാഃ കർത്തവ്യാഃ സപ്തതന്ത്വാദികൃതഃ നാകസുഖാദികാരിണഃ തേ ച കൃതാഃ [illegible] അപി [illegible] വിദിതാഃ യേ ച ഗൃഹസ്ഥേനാ [illegible] ഇഹപരസാധനാഃ ധർമ്മാ [illegible] ഇതി ഭാവഃ ॥ ൫൭

തീർത്ഥാന്യനന്താന്യപി സെവിതാനി
യാന്യംഹസാം നാശകരാണി ധാത്ര്യാം ।
ശ്രുതാശ്ച ഗാഥാ വിവിധാശ്ച ബഹ്വ്യോ
ധർമ്മാത്മകാനാം [illegible] യാസ്സ്യുഃ ॥ ൫൮

തീർത്ഥാനീതി ധാത്ര്യാം ഭൂമൌ വിപുലാ [illegible] ധാത്രീത്യർത്ഥഃ അംഹസാം പാപാനാം [illegible] നാശകരാണി നാശനാനി [illegible] യാനി തീർത്ഥാനി ഗംഗാദിപുണ്യതീർത്ഥാനി "[illegible]" ഇത്യുക്തേഃ അനന്താനി [illegible] തീർത്ഥാന്യപീത്യർത്ഥഃ സേവിതാനി ആശ്രിതാനി മയേതി ശേഷഃ ഇഹ ലോകേ [illegible] "[illegible]" ഇത്യാദിനീ യാ ഗാഥാഃ [illegible] വിവിധാ നാനാരൂപാഃ താ ഗാഥാശ്ചേത്യർത്ഥഃ ശ്രുതാഃ [illegible] തീർത്ഥാനാമപി [illegible] സേവിതാഃ ശൈവവൈഷ്ണവ്യോ ഗാഥാശ്ച ശ്രുതാ ഇതി ഭാവഃ ॥ ൫൮

കിമർത്ഥമുദ്വേഗ ഇതി ചേത്തത്ര

തഥാപി സംപ്രത്യനപത്യഭാവാൽ
പൂർത്തിർന്ന മേ മാന്യതമാനഭാവേ ।
പൂർണ്ണോ ഹി മർത്ത്യഃ പ്രജയേത്യജസ്രം
മാമ്നായവാക്യം പ്രഥിതം പൃഥിവ്യാം ॥ ൫൯

തഥാപീതി ഹേ മാന്യതമാനഭാവേ അഭിമാനനീയപ്രഭാവേ [illegible] ഏവമപി [illegible] പൂർണ്ണതേത്യർത്ഥഃ സംപ്രതീദാനീം മമ അനപത്യഭാവാൽ [illegible] പത്ത്യം [illegible] സന്താനരാഹിത്യാൽ [illegible] പൂർത്തിഃ പൂർണ്ണതാ ന നാസ്തീത്യർത്ഥഃ [illegible] പൃഥിവ്യാം [illegible] പ്രജയാ [illegible] മർത്ത്യഃ [illegible] പൂർണ്ണഃ [illegible] പൂർണ്ണഃ ഇതീദൃശം

ആമ്നായവാക്യം വേദവചനം വേദ ആമ്നായ ഇത്യമരഃ അജസ്രം സൎവ്വദാ പ്രഥിതം പ്രസിദ്ധം പ്രജയാ ഹി മനുഷ്യഃ പൂൎണ്ണഃ ഇതിശ്രുതിവാക്യഗതസ്യ ഹിശബ്ദസ്യാവധാരണാൎത്ഥാംഗീകാരാൽ പുത്രരഹിതൈൎവ്വിദ്യാധനാദിഭിഃ ഷൾഭിരന്യൈഃ പൂൎണ്ണതാ ഹി തസ്യാ സംപ്രതി മമാപ്യപുത്രതയാൽ സംപദാദീനാം സത്വേപി പരിപൂൎണ്ണതാ നാസ്തീതി ഭാവഃ അൎത്ഥാന്തരന്യാസോലങ്കാരഃ ൧൯

പ്രായേണ ലോകേ ഖലു സല്പുത്രാഃ
ഫലപ്രദസ്സന്തുമതാമിതിദ്ധ്യാഃ ।
വദന്തി സന്തഃ ശ്രുതിവാക്യചിന്താ
സന്ദാനിതാന്തഃകരണാ മഹാന്തഃ ॥ ൨൦

പ്രായേണേതി। ലോകേ ഭൂതലേ സല്പുത്രാഃ ഖലു സല്പുത്രാഃ ഖലു ശ്രുതിരിത്യമരഃ പ്രായേണ ബാഹുല്യേനേത്യൎത്ഥഃ തന്ത്രമതാം പുത്രവതാം തന്ത്രഃ സ്യാൽ സന്തതാവിതി സാരേ ഫലപ്രദാഃ സൽഗതിഫലദാഃ ഇത്യേവം ശ്രുതിവാക്യചിന്താസന്ദാനിതാന്തഃകരണാഃ ശ്രുതിവാക്യാനാം വേദവചനാനാം ചിന്തയാ ആലോചനയാ സന്ദാനിതം ബദ്ധം ബദ്ധേ സന്ദാനിതമിത്യമരഃ അന്തഃകരണം മനോ യേഷാന്തേ തഥോക്താഃ മഹാന്തഃ സന്തഃ സജ്ജനാ വദന്തി അപിധേയി ഖലു ഇതി പ്രസിദ്ധൌ നാപുത്രസ്യ ലോകോസ്തീതി ശ്രുതേഃ അനപത്യനാം ശ്രിംഭയയാപി സംഭവത്യേപി സൽഗതി നാസ്തീതി ഭാവഃ ജാതപുത്രഃ കൃഷ്ണകേശീതിശ്രുതിശ്ച ൨൦

ആദായ ബാലം ധൃതി മാതുരങ്ക
മാരോപ്യ വത്സേതി സമാഹ്വയൻ യഃ ।
ആലിംഗ്യ തന്മൂൎദ്ധ്നി സപ്രമോദം
ജിഘ്രത്യസാവേവ ഹി പുണ്യരാശിഃ ॥ ൨൧

ആദായേതി। യഃ മാതുഃ ജനന്യാഃ ധൃതി പുരോഭാഗേ വത്സ തോകേത്യാഹ്വയൻ ആഹ്വാനം കുൎവ്വൻ സൻ തം ബാലശബ്ദിതകളാലാപാദിഭിഃ ക്രീഡന്തമിത്യൎത്ഥഃ പാകമൎഭകം പോതഃ പാകോൎഭകഃ ഇത്യമരഃ ആദായ ഗൃഹീത്വാ അങ്കം ഉത്സംഗം ഉത്സംഗചിഹ്നയോരങ്ക ഇത്യമരഃ ആരോപ്യാധിരോപ്യ സപ്രമോദം പ്രമോദേന തോഷേണ സഹിതം യഥാതഥാ പ്രമോദാമോദസമ്മദാ ഇത്യമരഃ ആലിംഗ്യ പരിഷ്വജ്യ തന്മൂൎദ്ധ്നി തസ്യ ബാലസ്യ ശിരസി ജിഘ്രതി ആഘ്രായതി അസൌ പുമാനേവേത്യൎത്ഥഃ പുണ്യരാശിഃ കൃതപുണ്യപുഞ്ജഃ ഹി പ്രസിദ്ധൌ മാതുഃ പുരോരചിതഖിലം ബാലമാദായോത്സംഗേ സംസ്ഥാപ്യാലിംഗ്യ യോ വാ തുത്തമാംഗം ജിഘ്രതി അസാവേവ കൃതസുകൃതരാശിഃ ഇതി ഭാവഃ ൨൧

അംഗാന്തരംഗോത്ഭവശൎമ്മണൈവം
സ്വാംഗേ മിഷിഞ്ചന്തമിമം സുധാം യഃ ।

സ്വാങ്കേ സമാരോപ്യ നതോത്തമാംഗോ
ഗണ്ഡസ്ഥലം ചുംബതി സോഽതിധന്യഃ॥ ൨൨

അംഗേതി। യഃ സ്വാംഗേ സ്വക്രോഡേ അംഗാദംഗാത്സംഭവസീത്യംഗാനാമവയവാനാം അശേഷാണാം സംയോജനാൽ ഉത്സവമിവ ദൃശ്യം സ്വം തേന ശരീരേണ തുല്യമിത്യമരഃ സ്വയമുത്പന്നം അതിശയിതം വക്ഷസി സ്ഥിതം ഇമം പുത്രം സ്വാങ്കേ സ്വസ്യോത്സംഗേ സമാരോപ്യ സ്ഥാപയിത്വാ നതോത്തമാംഗോ വിനതമസ്തകസ്സൻ ഉത്തമാംഗം ശിര ഇത്യമരഃ ഗണ്ഡസ്ഥലം കപോലതലം ചുംബതി സഃ പുമാനിത്യർത്ഥഃ അതിധന്യഃ അത്യന്തം കൃതാർത്ഥ ഇത്യർത്ഥഃ അവയവസ്പർശമാത്രേണ സ്വധാവഷ്ട്വാരോച്ചാരകാരിണമർഭകം യോ വാ സ്വഗണ്ഡസ്ഥലേ ചുംബതി സ ഏവാതിധന്യ ഇതിഭാവഃ.

കിഞ്ചാനപത്യത്വമസഹ്യമേതത്
സത്യാധിപത്യേപി മമാചലായാഃ ।
സ്ഥൈര്യേപി സമ്യക് സകലേന്ദ്രിയാണാ
മൂകത്വമത്യന്തമിവൈഷ ജന്തോഃ ॥ ൨൩

കിഞ്ചേതി। കിഞ്ച ഏതാവദന്യദിത്യർത്ഥഃ മമാചലായാ ഭുവഃ അചലാനാമത്യർത്ഥമാധിപത്യേ അധിപതിത്വേ സത്യപി ഏതദനപത്യത്വമപുത്രതാ ജന്തോഃ ശരീരിണഃ ജന്തുര്ജന്യുശരീരിണ ഇത്യമരഃ സകലേന്ദ്രിയാണാം വാക്പാണിപാദാദീനിന്ദ്രിയാണാം സമ്യക് സാധു സ്ഥൈര്യേ ദാർഢ്യേ സത്യപി അത്യന്തമതിക്രാന്തോ നിവൃത്തിർയസ്യ തത് മൂകത്വമിവാസഹ്യമിത്യർത്ഥഃ അമുകത്വം ന വിദ്യതേ ഉക്തം യസ്യ സഃ ... മൂകത്വം ... തസ്യ തദ്വത് അസഹ്യം ... രാജ്യാധിപത്യേ സത്യപി അപുത്രതാ ... സത്യപി അസഹ്യമിവാസഹ്യമിതിഭാവഃ. ഉപമാലങ്കാരഃ.

മമൈതദത്യർത്ഥമൃണം പിതൄണാ
മസഹ്യമംഭോജദളായതാക്ഷി!
അതന്ദ്രജാലാനമിവാതിവേലാ
ദന്താവളസ്യോദധിമജ്ജനസ്യ॥ ൨൪

മമേതി। ഹേ അംഭോജദളായതാക്ഷി സരസിജപലാശവിശാലലോചനേ മമ പിതൄണാം പിതൃദേവാനാം ഏതദൃണം സന്തതിരൂപമൃണം ബ്രഹ്മചര്യേണ ഋഷിഭ്യോ യജ്ഞേന ദേവേഭ്യഃ പ്രജയാ പിതൃഭ്യഃ ഏഷ വാ അനൃണ ഇതിശ്രുതേഃ അത്യർത്ഥമതിമാത്രം ഉദധിമജ്ജനസ്യ ... ദന്താവളസ്യ ഗജസ്യ, ദന്തീ ദന്താവളോ ഹസ്തീത്യമരഃ അതിവേലമധികം യഥാ അതി അതിക്രാന്താ വേലാ മര്യാദാ യസ്മിൻ തത് അതന്ദ്രജാലാനമിവ അതന്ദ്രം മത്സ്യാൻ ഗൃഹ്ണന്തി ... ജാലാനാം ... മത്സ്യഗ്രാഹകാണാം ...

സഹ്യം ദ്രഷ്ടുമിത്യർത്ഥഃ തൃകതമജനസ്യ ഗജസ്യാജന്മാലാനസ്ഥിതിരിവ കോ
പി പിതൃണാമുണകസഹ്യമിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൧൪

കിമത്ര വാചാമതിവിസ്തരേണ
ജനോനപത്യഃ പിതൃഭിർവ്വിനിന്ദ്യഃ।
തരൈപ്ലക്ഷഫലാഢ്യജനൈർന്നികാമം
വംശ്യാധികസ്സൂനയുതോപി സാലഃ॥ ൧൫

കിമിതി। അത്രാസ്മിൻ വിഷയേ വാചാമുക്തീനാം വിസ്തരേണ വിസ്താരേ
ണ കിം നകിമപി പ്രയോജനമിത്യർത്ഥഃ നികാമം തരൈപ്ലൂഃ ത്രിലോകസ്യാ
പ്യഖാദനേ ഭൃശം സന്താപയത്യേതൈഃ പിതൃഭിഃ പിതൃദൈവൈഃ അനപത്യോപു
ത്രോ ജനഃ മാനുഷ്യഃ അഥാഢ്യജനൈഃ ഫലിതൈഃ ഫലാഢ്യൈരധികോ
ഢ്യന്യ ഇത്യർത്ഥഃ അധികസ്സൂനയുതഃ ബഹുളശാഖാവിസ്താരവാനപി സ്കന്ധ
സ്യാൽപ്രചരയോ വംശേ സംചരായസമൃദ്ധയോഃ കാരയേ തത്ത്വപ്രകാരേണൈവേതി
മേദിനീ വന്ധ്യഃ അഫലഃ വന്ധ്യാഫലാവകേശീ ചേത്യമരഃ സാലഃ പാദപോമാ
ത്രെ ന്യാദിഷ്ടമേദിനീ വിനിന്ദ്യഃ നിന്ദിതവ്യഃ യഥാവാ മിഥിരേതിരണേസതോ
പൊതസ്ഥിത്വൈവയവൈരതിസ്സ്വേഷഃ ക്രുധ്യൽസംകേതിതൈഃ പാദൈഃ പ
ലഭ്യന്ത്യഃ തഥാ നിന്ദ്യോ ഭവതി ഏവമതിമാത്രം പിതൃഭിരനപത്യഃ പുമാനപി
നിന്ദ്യ ഇതി ഭാവഃ ഉപമാ ൧൫

അപുത്രതാസന്താപഹൃദേതി രാജ്ഞാ
സമീരിതാം സാധു ഗിരം നിശമ്യ।
രാജ്ഞ്യബ്രവീന്മധുരസ്വരേണ പാണ്ഡ്യം
പാണ്ഡ്യാധിപം പ്രാക്തനവിത് പുരന്ധ്രീ॥ ൧൬

അപുത്രേതി। ഇതി പൂർവ്വോക്തപ്രകാരേണ അപുത്രതാസന്താപഹൃദാ
അപുത്രതയാ അനപത്യതയാ ജനിതാ അസംഖ്യം ഹൃൽ ഹൃദയം യസ്യ
തേന രാജ്ഞാ നൃപതിനാ സമീരിതാം സമുച്ചരിതാം ഗിരം വാചം സാധു
സമ്യക് നിശമ്യ ശ്രുത്വാ പുരന്ധ്രീ സുചരിതാ പുരന്ധ്രീ സുചരിതേത്യമരഃ പ്രാ
ക്തനവിൽ പുരാതനേതിഹാസാഭിജ്ഞാ രാജ്ഞീ രാജയോഷിൽ പാണ്ഡ്യാധി
പം പാണ്ഡ്യരാജ മലയധ്വജമിത്യർത്ഥഃ പാണ്ഡ്യം അംബോധികാന്യം ഇതസ്തതാ
കന്ദീവാബ്രവീൽ ഉവാച। അനപത്യസ്യ 'പാണ്ഡ്യാഃ പ്രലപിതമേവായ്ത്ത സാ
ന്ത്വയന്തീ കന്ദീവ മലയധ്വജം കഞ്ചനകാലം ശോകതപ്തമിത്യർത്ഥഃ ഉപ
മാ ൧൬

ഗോപാലമൌലേ ഭവതോ വിലാസൈ
ർലാ കലാപാനായശേഷസ്യ।
കോ വാ വിശാലേ വിപുലാതലേസ്മി
ന്നേവം കലാപോ വിലപത്യനല്പം॥ ൧൭

നൃപാലേതി। ഹേ നൃപാലമൌലേ നരപതിമസ്തകാലങ്കരണ കലാപാനാഥശേഖരസ്യ കലാപഃ ചന്ദ്രഃ തസ്യാനാഥഃ സനാഥഃ തസ്യ ശേഖരസ്യ ശിരോഭൂഷണസ്യ കലാപസമേതൌ ബാലൌ കാഞ്ച്യാം ഭൂഷണതൂണയോഃ। ചന്ദ്രെ വിശേഷ്യാകല്പമേഖലെപീതിമേദിനീ ദേവനസ്യ വിലാപൈഃ പരിദേവനൈഃ വിലാപഃ പരിദേവനമിത്യമരഃ അലം പര്യാപ്തം ഇതഃപരം വിലാപോ നകർത്തവ്യ ഇതിഭാവഃ വിശാലേ വിസ്തീർണ്ണേസ്മിൻ വിപുലാതലെ ഭൂതലെ വിപുലാ ഗഹ്വരീത്യമരഃ കൊ വാ കലാപീ കശ്ച നകൊപീത്യർത്ഥഃ ഏവമീദൃശം അനല്പം ബഹു യഥാതഥാ വിലപതി പരിശോചതി കൊ വാ കലാപഃ പരിശോചതീത്യന്വയഃ ന കൊപി പരിശോചതീത്യേവം സ്ഥിതെ കലാപാനാഥശേഖരതയാ ഭവതോ വിലാപപ്രസക്തിർന്നാസ്തി അതോലം വിലാപേനേതി ഭാവഃ ൨൬

തൽ പുംഗവാദ്യ പ്രതിപദ്യ ധൈര്യം
ത്വം മംഗലാവാപ്തികരം ധരിത്ര്യാം।
വ്രതം മയാ സാർദ്ധമിതോ വിധേഹി
ദ്വിതീയയൈതാം ശ്രവസോശ്ച ഗാഥാം॥ ൨൭

തദിതി। ഹേ പുംഗവ സുന്ദരാകാര പുംഗവസ്സുന്ദരാകാര ഇതി മേദിനീ അദ്യ ഇദാനീം ധൈര്യം ധീരതാം പ്രതിപദ്യ പ്രാപ്യ ധരിത്ര്യാം ഭൂമൌ മംഗളാവാപ്തികരം ശുഭസംപ്രാപ്തികാരി വ്രതം നിയമം ഇതഃപ്രഭൃതീത്യർത്ഥഃ ദ്വിതീയയാ പത്ന്യാ ദ്വിതീയാ സഹധർമ്മിണീത്യമരഃ മയാ സാർദ്ധം വിധേഹി കുരുഷ്വ ഏതാം വക്ഷ്യമാണാം ഗാഥാം കഥാഞ്ച ശ്രവസോഃ ശ്രോത്രയോഃ ശ്രുതിഃ സ്ത്രീ ശ്രവണം ശ്രവ ഇത്യമരഃ വിധേഹീതി തദപിഹ ചാനുഷംഗഃ തഥാച പുത്രപൌത്രപര്യന്തം ഭൂരതഃ സകൃത്സാധ്യ സ്സുകൃതീ സുകൃതമേവാപ്നോതീതി ധൈര്യമാസാദ്യ മയാ സഹ മംഗളാവാപ്തികരം നിയമമാധത്സ്വ ഇമാം കഥാഞ്ച ശൃണ്വിത്യുക്തവതീതി ഭാവഃ ൨൭

വിശ്വാവസോരാസമഹം പ്രസൂതിഃ
സദ്ഗായിരാജഃ പ്രതനാവതാരേ।
വിദ്യാവതീത്യാര്യ്യഗുരോഃ പ്രസാദാൽ
സംജ്ഞാഭവൽ സാർത്ഥതമാ തദാ മേ॥ ൨൮

വിശ്വാവസോരിതി പ്രതനാവതാരേ പൂർവ്വജന്മനി പുരാണപ്രതനേത്യമരഃ സദ്ഗായിരാജഃ സദ്ഗായിനാം ദൈവഗായകാനാം രാട് രാജാ തസ്യ രാജ്ഞി രാട് പാർത്ഥിവ ഇത്യമരഃ വിശ്വാവസുനാമ്നോ ഗന്ധർവ്വരാജസ്യേത്യർത്ഥഃ അഹം പ്രസൂതിഃ ദുഹിതാ പ്രസൂതിസ്തനയേപി സ്യാത്തനയേ ദുഹിതര്യ്യപീതി മേദിനീ ആസമഭവം തദാ തൽകാലേ മേ മമ ആര്യ്യഗുരോഃ ആര്യ്യഃ പൂജ്യഃ ആര്യ്യഃ പൂജ്യ ഇതിമേദിനീ ആര്യ്യഃ ഗുരുഃ സ ചാസൌ ഗുരുഃ ജനകസ്യ

ഭസ്യാന്യത്ഥഃ അഗ്ര്യമതി ഭർത്തൃസംബോധനം വാ പ്രസാദാൽ-അനുഗ്രഹാൽ വിദ്യാവതിവിദ്യാ അഭ്യാസ്സദ്ധീതി വിദ്യാവധീതി സാത്ഥകാ യഥാത്ഥാ സംജ്ഞാസ്യാ ഭവൽ ബഭൂവ തഥാ ച പൂർവ്വസ്മിൻ ജന്മനി വിശ്വാവസോഃ പുത്രീ ഭവം തദാനീമഖിലഗായകകലാഭ്യാസപരനൈകമഹതഃ പിതുരനുഗ്രഹാൽ പ്രാപ്തവിദ്യാതയാൽ വിദ്യാവധീതി യഥാത്ഥാഭിധാസീദിതി ഭാവഃ ൨൯

തദാദരാൽ ഭാവുകലേശ സ്ഥിതായാ
ഭക്തിർഭവാന്യാം മമ ശൈശവേപി ।
യാ ഭക്തിമുക്ത്യോർജ്ജനനീ ജഗത്യാം
സംപ്രാർത്ഥ്യതേദ്യാപി മുമുക്ഷുഭിശ്ച ॥ ൩൦

തദേതി । ഭാവുകലേ ഭാവസ്യ പുണ്യസ്യ ഭാവഃ പുണ്യവിശേഷയോഗിനി ലേശേ കലേ ഗുണൈനാപായ വാ സ്ഥിതായാ വർത്തമാനായാ മേ മമ തദാ തദാനീം ശൈശവേ ശിശുത്വേപി ശിശുത്വം ശൈശവമിത്യമരഃ ഭവാന്യാം ശിവായാം ശിവാ ഭവാനീത്യമരഃ ഭക്തിരനാസക്തിശ്ചേൽ സംബഭൂവ ഭുക്തിമുക്ത്യോരിഹപരത്ര ച ഭോഗമോക്ഷയോർജ്ജനനീ ജനയിത്രീ യാ ഭവാനീഭക്തിഃ ജഗത്യാം ഭുവി മുമുക്ഷുഭിഃ മോക്ഷേച്ഛുഭിശ്ച അദ്യാപീദാനീമപി സംപ്രാർത്ഥ്യതേ സമർത്ഥ്യതേ സാ ഭക്തിരിത്യന്വയഃ യഥാചായമിസ്സ ഹാപൂർവ്വികലായഗർഭചരിതൈഃ കിംബഹുനാ യാ ഭക്തിഃ പ്രാർത്ഥ്യതേ താദൃശീ ചന്ദ്രചൂഡചരണഭക്തിഃ സർവ്വഗന്ധർവ്വകല്പതരോഃ വിശ്വാവസോർഗ്ഗേഹസ്ഥിതായാ മമ ശിശുതാ ഏവാതിഗുലഭാ ബഭൂവേതി ഭാവഃ സം

ഹാലേപതിയാംഘ്രിസരോജയുഗ്മേ
ഹാലം തദാ വല്ലൂലമേവ ജാതം ।
തഥാ കലാപാദികലാപജാലം
മമാക്ഷമാലാവലിരേവ ഭർത്തഃ ॥ ൩൧

ഹാലേതി । ഹേ ഭർത്തഃ നാഥ തദാ തദാനീം ഹാലേപതിയാംഘ്രിസരോജയുഗ്മേ ഹാലഃ പുംസി ഹാലേ ഇതി മേദിനീ തസ്യ പതിയാ പതി പതീയാസഹായമിത്യമരഃ തസ്യാ അംഘ്രിസരോജ ദ്വയ ചരണാരവിന്ദ ദ്വന്ദ്വമിത്യഥാ ശബ്ദ താപദൈശികം വല്ലൂലം വല്ലം വല്ലം വല്ലലസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ തദേവ ഹാലം വാസഃ ഹാലഃ പുംസീത്യാഭ്യേത്രിക കാണ്ഡ്യാവാസസീതി മേദിനീ ജാതം സംഭൂതം അക്ഷമാലാവലിഃ രുദ്രാക്ഷമാലികാപങ്ക്തിരേവ കലാപാദി കലാപജാലം കലാപഃ കാഞ്ചീ ആദിഃ പ്രഥമഃ യേഷാം തേ കലാപാ ഭൂഷണാനി തേഷാം ജാലം സമൂഹഃ ജാതമിത്യന്വയഃ കലാപസ്സ്യാദഭൂഷണേ ബർഹേ കാഞ്ച്യാം ഭൂഷണഗുണയോരിതി മേദിനീ ജാലം സമൂഹമിത്യമരഃ തഥാ ച പാര്വ്വതീവദ്ധാനീചരണാരവിന്ദചിന്താനൈകതാ മമാസ്ഥക്ഷ്യ

മാല്ലികമപനീയ വല്ക്കലകലിതാംഗ്ലുകാ കഞ്ചീകേയൂരഹാരകടകാദിഭൂഷണാനി ഉത്തമാ നിരസ്യാക്ഷമാലികാകലിതാലംകൃതിരേവ ചിരതരമഭജദിതി ഭാവഃ ൩൧

ഭസ്മാംഗരാഗോഽതിതരാം പ്രിയോഽഭൂത്
ഭദ്രാനുലേപാദപി കേതിമത്യാഃ।
മുഷ്ടാത്തഥാട്ടാദപി കന്ദമൂലം
തത്രാജനിഷ്ടേഷ്ടതരം നരേന്ദ്ര॥ ൩൨

ഭസ്മേതി। ഹേ നരേന്ദ്ര പ്രേമതേ തത്ര ഭവാനീജനനേ കേതിമത്യാഃ കേതിധ്വജായാഃ മമ ഭദ്രാനുലേപാൽ ചന്ദനാനുലേപാൽ ഭദ്രശ്രീശ്ചന്ദനോഽസ്ത്രീയാമിത്യമരഃ തൽ സ്യ ഭസ്മനോ ഭാഗാനുലേപനമേവ ഭസ്മാംഗരാഗഃ ഭസ്മോദ്ധൂളനമിതി യാവൽ അതിതരാമത്യന്തം പ്രിയോഽഭൂൽ ഇഷ്ടതമോഽഭൂൽ തഥാ മുഷ്ടാൽ ഭക്ഷ്യാദി പൂർണ്ണാട്ടാൽ അന്നാൽ അട്ടമന്നം പുരാന്നമൗദനമിതി സാരസംഗ്രഹഃ കന്ദമൂലമപീഷ്ടതരം അതിപ്രിയമജനിഷ്ട ഖലുവ മുഷ്ടാന്നാദപീഷ്ടമകന്ദമൂലമിത്യന്നഭക്ഷ്യം അത്ര കന്ദജാലമിതി വാ പാഠഃ തഥാ ചന്ദ്രാദിമിളിതാതിപരിമളചന്ദനപങ്കം വിഹായ ഭസ്മോദ്ധൂളിതാംഗയഷ്ടിഃ ഷഡ്രസഭോജനമപി പരിത്യജ്യ കന്ദമൂലാദിഭിർവ്വിരചിതാഹാരാ ചാഭവൽ ഇതി ഭാവഃ ൩൨

ഏഷാ സനാമാനി സദാ വനേഭ്യോ
യോഷാ സമാഹൃത്യ തനോതി പൂജാം।
രോഷാദിതീവാവിദ്ധപുഷ്പാ
വഷൈഃഷാതിഭേഷാപി ഷ താദാനീം॥ ൩൩

ഏഷേതി। ഏഷാ യോഷാ യോഷിൽ സ്ത്രീ യോഷിദബലാ യോഷേത്യമരഃ സദാ സർവ്വദാ വനേഭ്യഃ കാനനം വനമിത്യമരഃ സനാമാനി പുഷ്പമിത്യത്ര വക്ഷ്യമാണതയാ തത്സമാനനാമാനി പുഷ്പാണീത്യർത്ഥഃ സമാഹൃത്യാദായ പൂജാം സപര്യ്യാം പാദ്യ്യേ ഇതിശേഷഃ തനോതി കരോതീത്യേവം രോഷാൽ കോപാദിവ വഷൈഷു സപുഷ്പനയോഗ്യവത്സരേഷു അതീതേഷ്വപി താനീഷു സത്സ്വപി തദാനീം തത്സമയേ മമ പുഷ്പം കസുമം ആർത്തവഞ്ച സ്യാദിത്യമരഃ പുഷ്പമാർത്തവമിത്യമരഃ നാവിരഭൂൽ ന ഖലുവ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ വിവൃതാമജാതസ്യാർത്തവസ്യ പുഷ്പാഹരണഹേതുകരോഷോൽപ്രേക്ഷണാൽ തഥാചാതീതേഷ്വപി വത്സരേഷു അനൽപാനാമേവ ചിരതരമന്യാനാരാധ്യത്യ പ്രസൂനാനി പ്രാപൂജയമംഭോജിനിതി ഭാവഃ ൩൩

പിത്രാഥ മല്ലാവവിഭാ നിയുക്താ
കൽമാഷസത്രാന്തരമേത്യ കേത്യാ।
ആരാധയന്തീശ്വരമാദ്യയാദം
സാകം പുരസ്താദ്വേദസം സമാനം॥ ൩൪

പിത്രേതി അത്രാനന്തരം മൽഭാവവിദാ മമ ഭാവോഽഭിപ്രായഃ സ്വഭാവോ വാ ഭാവസ്തദ്വിദാ സ്വഭാവാഭിപ്രായജ്ഞേത്യർത്ഥഃ തം വേത്തി ജാനാതീതി സ തഥാ തേന പിത്രാ ജനകേന വിശ്വാവസുനാ നിയുക്താ ആജ്ഞാപൂർവ്വം പുരസ്താൽ പ്രഥമം ഭക്ത്യാ കരംബന്ധസൂത്രാനന്തരം നീപാരണ്യമദ്ധ്യമേത്യ ആസാദ്യ ഭൃശതരം സൗമനസ്യേന ആദ്യയാ പാർവ്വത്യാ സാകം ആദ്യാം കാത്യായനീം ഗൗരീത്യർത്ഥഃ ആരാധയന്തീ പൂജയന്തീ സതീ സമാനാം വത്സരാ വത്സരാണാം പഞ്ചകം അവാസമുവാസ പുരസ്താദിതി തത്സന്നിധാവിത്യർത്ഥഃ ജനകോപി മമാഭിപ്രായവേദീ പരിചരൻ ചിരമിതി താരമണസൗഭരീവരമിത്യാ ജ്ഞാപൂർവ്വാൻ തതശ്ചാഭിമുഖ്യാ നീപാരണ്യമാസാദ്യ ഭാക്ഷായണീം കമനീയ ലലാമനം വത്സരപഞ്ചകമാരാധയന്തീ തത്സന്നിധൌ സ്ഥിതേത്യർത്ഥഃ ൩൬

തതശ്ച കൂടപുരീശവാമാ
ശ്യാമാ ത്രിവത്സാ സ്വയമേവ ഭൂത്വാ।
സമ്പ്രാർത്ഥിതാ ഭാവിനി ജന്മനി ത്വൽ
പുത്രീ ഭവാനീത്യവദത്തദാ മാം॥ ൩൭

തതശ്ചേതി തതോനന്തരം ശ്യാമാ ശ്യാമളാംഗീ ച കൂടപുരീശവാമാ കൂടമിതി മധുരാനാമനഗരം തൽപുരേശ്വരസ്യ സുന്ദരേശ്വരസ്യ വാമാ യോഷിൽ വാമാങ്കസ്ഥിതേത്യർത്ഥഃ മീനാക്ഷീതിയാവൽ തദാ തദാനീമിത്യർത്ഥഃ സ്വയമേവ ത്രിവത്സാ ത്രിവത്സരകാലീനാ കന്യാ സംവത്സരത്രയാ വത്സ ഇത്യർത്ഥഃ ഭൂത്വാവിർഭൂയ സമ്പ്രാർത്ഥിതാ സമ്യക് ദയിതത്വധ്യാനപ്രണാമാദിപൂർവ്വകമിത്യർത്ഥഃ പ്രാർത്ഥിതാ ത്വമേവ പുത്രീ ഭവാഽഽദിതി മയാ യാചിതാ സതീ ഭാവിനി ഭവിഷ്യതി ജന്മനി ജന്മാന്തരേ ത്വൽപുത്രീ തവസുതാ ഭവാനി ഭവിഷ്യാമീത്യേവം മാമവദൽ ഉക്തവതീത്യർത്ഥഃ അഥവാ അഭിനവജലധര ചിരതാരതാരകജനാരൂഢപ്രവാഹ സമഗ്രീകൃതനാതജനാഭിഷ്ടസ്യാശ്വസ്തത്ത്വസ്യ ഹവാസിനീ മീനനയനാതികമനീയത്രിവത്സരകാലീനകന്യാകാകൃതിഃ പ്രാദുർഭൂയ തദാനീമേവ ദയിതത്വധ്യായ പ്രണാമസ്തുതിപൂർവ്വകമിയാചിതാ താദൃശമേകാ ഗ്രാവയവവീക്ഷണാധികൃഷ്ടമനസാ മയാ മമ പുത്രീ ഭവേതി സാ ചാനന്തരേ ജന്മനി ത്വൽപുത്രീ ഭവാനീത്യുക്തവാനന്തരധാദിതി ഭാവഃ ൩൭

കിഞ്ചാനസൂയാത്രിസധർമ്മിണി ത്വം
പ്രാഗൈതിഹാസം ഭവതോപി കിഞ്ചിൽ।
അതോചിരാദന്യേ ഭവിതാ പ്രസൂതി
മോക്ഷശ്രിയം ദാസ്യതി യാ പരസ്താൽ॥ ൩൮

കിഞ്ചേതി കിഞ്ച ഏതാവതാ അത്രിസധർമ്മിണീ അത്രിർനാമ ബ്രഹ്മണഃ പുത്രേഷു മാനസേഷ്വന്യതമോ മുനിഃ തസ്യ സധർമ്മിണീ ഭാര്യാ ദ്വിതീയാ സഹധർമ്മിണീത്യമർഃ അനസൂയാ കർദ്ദമപ്രജാപതേഃ പുത്രീ ത്വം പ്രതി ഭവതസ്സു

വാപി ഇതിഹാസം പുരാവൃത്തം ഇതിഹാസഃ പുരാവൃത്തമിത്യമരഃ കിഞ്ചി ൽ സംക്ഷേപേണാഹ ഉവാച അതഃ കാരണാൽ തേന ആവയോരചിരാദേ വിളംബേന പ്രസൂതിഃ ഉദിതാ ഭവിതാ ഭവിഷ്യതി യാ ഉദിതേത്യർത്ഥഃ പരസ്മാൽ പശ്ചാൽ ഭേദോന്തര ഇതി യാവൽ ലോകത്രയം ലോകത്രയസ്യ ഭം ഭാസ്യതി വിതരിഷ്യതീത്യർത്ഥഃ തഥാച ഭവാപി വൃത്താന്തം ശ്രുതിപഥി ഭാം പ്രാപ്ത ഭസ്യാഭാവയോർത്ഥിതാഭവിതാ ഭവ വല്ലഭായലോകമപി ഭാ സ്യതി ഭേദോന്തേ അഭയാ ഭൈത്യമാസാദ്യ നിയമാചരണം കല്പിതൃകഭവതി ഷിഭാവഃ   ന. ൬

ഇതീരയാ തന്മുതയാ നിതാന്തം
തം ദൃശമാനാന്തരഭിന്ദിതാഭാ।
ആനന്ദബദ്ധാവപരീതരങ്ഗാ
കാദംബിനീ ശംബരധാരയേവ ॥   ന. ൧

ഇതീതി ഇന്ദിരാഭാ ഇരിരായാ ലക്ഷ്മ്യാ ഇന്ദിരാ ലോകമാതേത്യമരഃ ആ ഭാ ശോഭൈവാഭാ യസ്യാ സ്സാ ശേഷിയൈശ്വര്യം അതൽസുതയാ നവിത്രതേ തല്ല സ്സുതഃ ഷിഷ്ഠസ്യ സൊഭല്ലസ്യ സ്യഭാവസുതഭാ തയാ നപുംസത്വേന ജ്ഞാനേ തിയാവൽ തൽസൂന്ദ്രതേന്താരാവിതി സാരസ്വതഃ നിതാന്തമത്യന്തം ദൃശമനോ നതരം ദൃശമാനം ഭിന്നം അന്തരം ഹൃദയം യസ്യതം ഭജനമിത്യർത്ഥഃ ഇതി പൂർവ്വോക്തമീത്യാ ഇതരയാ വാചാ ഇന്ദ്രാസരസ്വതി ഉത്ഭോധിതി ഹലായുധഃ കാ ദംബിനീ മേഘപങ്ക്തിഃ കാദംബിനീ മേഘമാലേത്യമരഃ ശാപപരീതരംഗം ശാ ഭവനാരണ്യാംഗിനാ ഭവാഭാവേ ഭവനാഗീമേത്യമരഃ പരീതൊവ്യാപ്തഃ സചാ സൌ രംഗഃ മൃഗഃ കൃഷ്ണസാരമന്യംകരംകമിത്യമരഃ ശംബരധാരയാ അവിച്ഛി ന്നാംബുവർഷേണ ഇവാനന്ദൽ സന്തോഷയാമാസേത്യർത്ഥഃ യഥാചാ ചിന്തി തൊപനതവനവാഹിപപീതം ഹരംഗം ജലധരപങ്ക്തിരവിച്ഛിന്നാംബുവർഷേണാന ന്ദയൽ തഥാനപത്യദോഷനിന്നമാനസം മഹാരാജമിതിഹാസകഥനേനാനന്ദ യൽ ഇതിഭാവഃ   ന. ൭

ഇത്യൂചിഷീം സ്വാം മഹിഷീം പ്രഹർഷാൽ
സ പര്യഷ്വജിഷ്ടോജ്ഝിതമാനയാം താം।
പുത്രസ്പൃഹാപൊഷിതദേഹ രാജന്തീം
പൂരൈഷവ ദോഷാകരകീർത്തിഹാരീ ॥   ന. ൮

ഇതീതി ദോഷാകരകീർത്തിഹാരീ ദോഷാണാം ദൂഷണാനാം പാ പാനാം ദോഷസ്ത്വപദൂഷണേ പാപേ ഇതി മേദിനീ ആകരാഃ ഖനീതയാഃ ഖനിസ്ത്രിയാമാകര സ്യുരിത്യമരഃ തേഷാം ദുഷ്ടാനാമിത്യർത്ഥഃ കീർത്തിം യശഃ ഹരതീ തി അന്യത്ര ദോഷാം രാത്രിം കരോതീതി ദോഷാകരശ്ചന്ദ്രഃ ദോഷാരാത്രൗ ഭുജേപീതി മേദിനീ തസ്യ കീർത്തിം പ്രസന്നതാം കീർത്തിഃ പ്രസാദയശസോരി

ത്യമരഃ ഹർമ്മ്യം ശിലമന്ദിരമിതി തഥാ പുത്ര്യൽപ്രതാപഃ പുഷ്ടപൌരജനോന്നൃ ത പ്രകാശിതാതപ ഇത്യർത്ഥഃ പ്രതാപേ പൌരജാതപാവിത്യത്രാപ്യമരഃ ഏഷഃ രാജേത്യർത്ഥഃ സപദിശ്രീരാജിതരാമയോഷാം ആത്മീയജഡധിവി ജിതജാനകീം ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ ഊർജ്ജിതീം ഉക്തവതീം സപത്നമഹിഷീം പതിം കൃതാഭിഷേകാമഹിഷീത്യമരഃ രാജ്ഞീം രാജശ്രിയം അന്യത്ര സംജ്ഞാ ദേവീമിത്യർത്ഥഃ രാജ്ഞീ രാജപ്രിയായാഞ്ച ഭാര്യായാം ഭാസ്കരസ്യ ചേതി മേദിനീ പൂഷാ സൂര്യ ഇവ പ്രമോദാൽ സന്തോഷാൽ അവദൽ ഉക്തവാൻ തഥാ ച ദൃഷ്ടാശയ യശോദായകഃ പുഷ്ടപൌരജഃ പുത്രഃ പതിഃ മതിവിജിതജനകതനയാം ആ ത്മീയമഹിഷീം സംജ്ഞാദേവീം പൂഷണിരിവ പ്രമോദാൽ അവാദീദിതി ഭാവഃ ശ്ലിഷ്ടോപമാ ൩൮

പ്രിയേ! പുരാവൃത്തമിദം ത്വദുക്തം
സാർത്ഥം ഭവിഷ്യത്യചിരേണ നൂനം!
യദദ്യ മദ്ദക്ഷിണദൃഷ്ടിബാഹൂ
ഭ്രുതപൂർവ്വം സ്ഫുരണം ഭജേതേ॥ ൩൯

പ്രിയേതി॥ പ്രിയേ ഇദം ത്വദുക്തം ത്വയാഭിഹിതമിദം പുരാവൃത്തമൈതി ഹ്യാസം ഇതിഹാസഃ പുരാവൃത്തമിത്യമരഃ അചിരേണാവിളംബേന സാർത്ഥം യഥാർത്ഥം ഭവിഷ്യതി ഭവിതാ നൂനം നിശ്ചയം യദ്യസ്മാദദ്യ ഇദാനീം മേ മമ ദ ക്ഷിണദൃഷ്ടിബാഹൂ ദക്ഷിണയോസ്സവ്യേതരയോഃ ദൃഷ്ടിബാഹ്വോർന്നേത്ര ഭുജയോഃ അദൃഷ്ടപൂർവ്വം പൂർവം ദൃഷ്ടം ഉൽപന്നം ദൃഷ്ടപൂർവം തഥാ ന ഭവതീത്യദൃഷ്ട പൂർവ്വം സ്ഫുരണം സ്പന്ദനം ഭജതഃ യസ്മാദിദാനീം ദക്ഷിണാക്ഷിഭുജ യോഃ സ്ഫുരണമുപലക്ഷണമേവ ത്വദുക്തമിദം സത്യമേവ ഭവിഷ്യതീതി ഭാവഃ

അതോ സിതാഷ്ടമ്യമൃതാംശുവാര
വ്രതാനി ഫാലാസ്യപതിപ്രിയാണി।
ത്വയാ ചരിഷ്യാമി സഹാതിമാത്രം
യാന്യാഹുരാർയ്യാസ്തനയപ്രദാനി॥ ൪൦

അതഇതി॥ അതഃ കാരണാൽ അതിമാത്രമധികം ഫാലാസ്യപതിപ്രിയാണി ശിവസ്യ പ്രിയാണി അസിതാഷ്ടമ്യമൃതാംശുവാരവ്രതാനി കൃഷ്ണാഷ്ടമീസോമവാര വ്രതാനി ത്വയാസഹ ചരിഷ്യാമി അനുഷ്ഠാസ്യേ ആർയ്യാഃ പൂജ്യാഃ യാനി വ്രതാ നീത്യർത്ഥഃ തനയപ്രദാനി പുത്രഫലദായകാനീത്യാഹുഃ കഥയന്തി താനീതി സം ബന്ധഃ ദൈവജ്ഞാനുകൂലതയാ തനയപ്രദാനി കൃഷ്ണാഷ്ടമീസോമവാരാദിവ്ര താനി ചരിഷ്യാമീതി ഭാവഃ ൪൧

കിഞ്ചാശപൂരൈർധനശതേന യക്ഷ്യേ
കഞ്ജായതാക്ഷ്യന്നചയപ്രധേയം।
പഞ്ചാനനം പാതകകുഞ്ജരാണാം
യം ജഗ്മതിഹാസമവിജ്ഞമാനാവി॥ ൪൨

കിഞ്ചേതി. കിഞ്ച ഏതാവാനേത്യർത്ഥഃ ഹേ കന്യായതാക്ഷി സരസിജ ദളദീർഘലോചനേ അയം അനേകയവ്യവധാനേ വംശാദിവ്യവധാനേ ശതേന ശതസംഖ്യാകേനാശ്വമേധേന തുരഗമേധനാമ്നാ ക്രതുനേത്യർത്ഥഃ ഋഷിശ്രേഷ്ഠ്യ യാജനാവസരോത്ര അപിശബ്ദഃ അനേകതസമുച്ചയാർത്ഥഃ യദാ പാകപൂർണ്ണാത്ഥകഃ യക്ഷ്യ യജിഷ്യേ ഇഹ ഭുകേ തുരഗമഖിൽ വൈരേക്ഷ്യ ശാസ്ത്രവിധോ സഃ തുരഗമോ വൈരശാസ്ത്രയോരിതി സാരസ്വതഃ ജനഃ ക്രതുഃ യം തുരഗമേധക്രതുമിത്യർത്ഥഃ പാതകകരണാം പാതകാന്യന്യവ കരോ ദേവി നഃ തേഷാമിദിരൂപകം പഞ്ചാനനം ഗൃഹേന്ദ്രം ഗൃഹേന്ദ്രഃ പഞ്ചാസ്യ ഇത്യമര ഇല്പതി കഥയതി കിഞ്ച പ്രാകതാദ്രിതകന്ദയോരാ സന്താനവ്യവധാനേ ശതാശ്വമേധേനാപി യക്ഷ്യ യമശ്വമേധം ദ്രവിതകളഭഹരിപോതകം വദതി ജനാ ഇതിഭാവഃ സർവ്വം പാപ്മാനം തരതി ബ്രഹ്മഹത്യാം യോശ്വമേധേന യജതഇതി ശ്രുതിഃ ൪൧

നാഷ്ടംഹസി പ്രാഗ്ജനിസഞ്ചിതേ സ്യാ
ദിഷ്ടാപ്തിരിഷ്ട്യാ ദയിതേ ധ്രുവമ്മേ ।
ആചാര്യവാചാപഗതേ മതേ ച
മാത്രസ്യ വിദ്യാമൃതമായിനീവ ॥ ൪൨

നഷ്ടേതി. ഹേ ദയിതേ പ്രിയേ മേ പ്രാഗ്ജനിസഞ്ചിതേ പൂർവ്വജന്മസഞ്ചിതേ അംഹസി പാപേ ഇഷ്ട്യാ യാഗേന ഇഷ്ടിഷ്ട്യാഗേഷ്വിത്യമരഃ നഷ്ടനാശമേയുഷി സതി ഇഷ്ടാപ്തിഃ സന്താനലക്ഷണാഭിമതപ്രാപ്തിസ്സ്യാൽ ഭവിഷ്യതി ധ്രുവന്നിശ്ചയേ ആചാര്യവാചാ ഗുരൂപദിഷ്ടോപദേശേന മതേ ഹൃദി ആദിമജ്ഞാനേ അപഗതേ നിരസ്തേ സതി മാത്രസ്യ ശിഷ്യസ്യ മാത്രാമേതവാസിനോ ശിഷ്യ ഇത്യമരഃ അദ്വൈതായിനീ മോക്ഷദാത്രീ യഥാ ശ്രേയഃപ്രദായിനീ വിദ്യേവ ആചാര്യവാക് പൂതമോ വൈദികിശ്രുതഃ ഗുരുവചനപാഠാത് ശിഷ്യസ്യ അന്തേവാസിനോ മോക്ഷകാരിണീ വിദ്യേവ അന്ധതാമസമപാകരോതി നഷ്ടേ പുരാതനജനിചരിതേ സന്തതിരൂപേഷ്ടാപ്തിസ്സ്യാദസംശയമിതിഭാവഃ ൪൨.

ഇത്ഥം നിഗദ്യാത്ഥ പതി സ്സ്വദാരാ
നാസ്ഥാനമാസ്ഥായ സുതോദയാർത്ഥീ ।
തിരോത്ഥാകതിത്യാദധ്വരമശ്വമേധം
കർത്തും ധിയായം ധിയമാതതാന ॥ ൪൩

ഇത്ഥമിതി. അത്ഥ പതിഃ നരപതിഃ അയമലയധ്വജ ഇത്യർത്ഥഃ സ്വദാരാൻ സ്വപത്നീം കാഞ്ചനമാലാം ജായേത്യർത്ഥഃ ഭായായ പുംഭൂമ്നി ദാരാ ഇത്യമരഃ ഇത്ഥം ഏവന്നിഗദ്യ ഉക്ത്വാ സുതോദയാർത്ഥീ സുതസ്യ ഉദയകാംക്ഷീ സന് ആസ്ഥാനം സഭാമണ്ഡപം ആസ്ഥായ പ്രാപ്യ പ്രത്യർത്ഥേഷു സ്ഥിതഃ ആസ്ഥാനം ആസ്ഥാനീ മഠികാമണ്ഡപമിതി യാവത് ആസ്ഥാനീ ക്ലീബേ ആസ്ഥാനമിത്യമരഃ ആസ്ഥായാധിഷ്ഠാ

യാഗസാമഗ്ര്യതിശയാ ദീക്ഷിതാകരദിത്യാ ആഗമോക്തസമ്പ്രദായേന യദ്വാ ഇത്യുക്തരിത്യർത്ഥഃ നിഗമാഗമയോസ്സൂത്രമുഷിതസ്യജലെ ഗുരവിത്യമരഃ അശ്വമേധം അശ്വമേധാഭിധാനം അധ്വരം യാഗം കർത്തും ധിയന്തരിം ആതതാനാകരോൽ യഥാച കാഞ്ചനമാലാകേവലകമിധായാനന്തരമേവാശ്വമേധാ ഖ്യാനായ മന്ത്രിണാ സാർദ്ധമാലോചനാസമാനമാഗമോക്തരീത്യാശ്വമേധവി ധാനായ നിശ്ചിതവാനിതിഭാവഃ ൪൩

ആജ്ഞാപ്യ യജ്ഞീയതുരംഗരക്ഷൈ
പ്രാജ്ഞസ്സരാജന്യകമാത്തചാപം ।
ചക്രേ ധരാണാം നവതിം യഥാവ-
ന്നവോത്തരാം മന്ത്രിണമൂർവ്വധീശഃ ॥ ൪൪

ആജ്ഞാപ്യേതി പ്രാജ്ഞഃ പണ്ഡിതഃ ഉർവ്വധീശഃ നൃപതിഃ യജ്ഞീയതു രംഗരക്ഷൈ യജ്ഞാർത്ഥാശ്വസംരക്ഷണായ സരാജന്യകം രാജന്യകേന ക്ഷ ത്രിയനൃപതിസംഘേനാന്വിതം രാജന്യകഞ്ച നൃപതിക്ഷത്രിയാണാം ഗണേ ക്രമാദിത്യമരഃ ആത്തചാപം സ്വീകൃതകോദണ്ഡം മന്ത്രിണം സുമതിമിത്യർത്ഥഃ ആജ്ഞാപ്യനിയുജ്യാശ്വമേധാനാം അശ്വമേധക്രതൂനാം നവോത്തരാം നവസം ഖ്യായാ ഉത്തരാമധികാമിത്യർത്ഥഃ നവതിം ഏകോനശതമിത്യർത്ഥഃ യഥാ വൽ യഥാവിധി ചക്രേ കൃതവാൻ അശ്വാപാലനാർത്ഥം സുമതിമാത്തചാപ ണാസനം അനേകാനീകക്ഷത്രിയപരിവൃതം ആജ്ഞാപ്യ ഏകോനശതമശ്വ മേധാനാജഹാരേതിഭാവഃ ൪൪

അഥാമുനാ മുക്തമറിഗ്ഗളം ദ്രാക്
ഗന്ധർവ്വമീശേച്ഛ്യ വൃതമസ്ത്രിസംഘൈഃ ।
അപശ്യദഗ്ര്യോഽധ്വരഭാഗഭാജാം
വൃദ്ധശ്രവാസ്സാനുചരോ ജഹാര ॥ ൪൫

അഥേതി അഥാനന്തരം ഏകോനശതതമാശ്വമേധാനന്തരമിത്യർത്ഥഃ അമു നാ രാജ്ഞാ മുക്തം വിസൃഷ്ടം അറിഗ്ഗളം അനർഗ്ഗളം അസ്ത്രിസംഘൈഃ അസ്ത്രി ണാം ശസ്ത്രപാണിനാം സംഘൈഃ വൃതം പരിവൃതം ഗന്ധർവ്വം അശ്വം വാജി വാഹാർവ്വ ഗന്ധർവ്വേത്യമരഃ അധ്വരഭാഗഭാജാം അധ്വരേ യാഗേ യജ്ഞഭാഗം ഭജന്തീതി തേഷാം വാസ്തോഷ്പത്യാദീനാമിത്യർത്ഥഃ അഗ്ര്യഃ പുരസ്സരോ പി വൃദ്ധശ്രവാ ഇന്ദ്രഃ വൃദ്ധശ്രവാസ്സുനാസീര ഇത്യമരഃ സാനുചരസ്സാനുഗസ്സൻ ദ്രാ ക് ശീഘ്രം ദ്രാങ്മംക്ഷ്വഞ്ജസാ ഹ്നായ ഇത്യമരഃ അഹരൽ ജഹാര ഹാ കഷ്ടം യഥാ ച ത്യാഗിക്ഷേമയിതാദിചമാഗവപാംശജാഃ പുരന്ദരായേ നിർജ്ജരാഃ ഇത്യു ച ഖ്യരാ പുരന്ദരാംശകൻ സഫലാസംഗതസ്സതുരംഗമപദ്രപൃഥാശ്വമേധയാഗഹരൻ കില തൽകഷ്ടമിതിഭാവഃ ൪൫

തതസ്സ ധീരൈരധിതധീരമാത്യൈ
ശ്ലഥസ്സുരദ്വേഷിപടൈരപി മന്ദം ।
തുരംഗമധ്യാസ ഹരന്തമിന്ദ്രം
നതിർഹി ഭദ്രായ ഗുരൌ ജനസ്യ ॥ ൪൬

തത ഇതി । തദനന്തരം ധീരൈരധിതധീഃ ധീരാഃ ധൈര്യശാലിനഃ തൈഃ അധിതാ ശ്ലാഘിതാ ധീഃ പ്രജ്ഞാ യസ്യ യദ്വാ ധീരൈരധിതധീരിതി വാ പാഠഃ തദാനീം ധീരാ ധൈര്യശാലിനീ ഉദ്ധതാ ഉദ്രിക്താ ച ധീഃ പ്രജ്ഞാ യസ്യ സഃ അമാത്യൈസ്സചിവൈഃ സുമതിപ്രഭൃതിഭിഃ ശ്ലഥസ്സുരദ്വേഷിപടൈരപി ശത്രുണാ കൈതവേന ശക്രാനീകാപഹാരണേരിതിമേദിനീ സ്സുരൻ ദേവപടൈരധരം യസ്യ സ തദാദൃതോപി തുരംഗമശതം അധ്യാ പ്രത്യക്ഷമേവ ഹരന്തമപഹർത്താരം ഇന്ദ്രം പുരന്ദരം മന്ദം ശനൈഃ ന്യനാ ഉക്തവാൻ ഗുരൌ പൂജ്യേ യദ്വാ മഹത്തരേ ഗുരുഃ പിതരി പൂജ്യേ ച ശീഘ്രതരേ ച മഹത്തരേ ഇതി സാര സ്വതഃ ജനസ്യ മാനുഷസ്യ നതിഃ വിനയഃ ഭദ്രായ ക്ഷേമായ ഹിതിപ്രസിദ്ധൌ തഥാ ച പ്രത്യക്ഷമേവാശ്വാപഹർത്താരം ശക്രം സമീക്ഷ്യാക്ഷീണധൈര്യഃ ക്രോധതരളാശയോപി തിതിക്ഷയാകലിതവിനയോപാൽ ശനൈരുക്തവാനിതി ഭാവഃ അത്ര ഗുരൌ നതിഃ ജനസ്യ ഭദ്രായ ഹിതിസാമാന്യേനാതിധീരസ്യ ക്രോധതരളാശയസ്യാപി സുമതേർവിനയലക്ഷണവിശേഷസമർത്ഥനാൽ അർത്ഥാന്തരന്യാസഃ ൪൬

സതസ്സംപ്രീതികൃദിത്യജസ്രം
സതല്ലസൽഖ്യാഹതല പ്രസിദ്ധഃ ।
സയം വൃഷാപ്യേവമിഹാന്തരായം
സമുൽപ്രദേ കർമ്മണി ഹാ കരോഷി ॥ ൪൭

സതമിതി । ഹേ സതല്ലസൽഖ്യാഹതല സതണാ വരേണ്യ സതഃ പൃകാൻ സ്വപക്ഷഭേദം ചിരമപ്യജസ്രമേതേ ഇതി മേദിനീ ഉല്ലസൽ ശോഭമാനം ഖ്യാ ഹതലം കരതലം യസ്യ തസ്യ സംബുദ്ധിഃ ഇഹാദ്യമേ സതസ്സംഗഃ അജസ്രം സ ദാ സുരപ്രീതികൃൽ ഇന്ദ്രഹർഷകരഃ ഇത്യേവം പ്രസിദ്ധം ഖ്യാതസ്സയം വൃഷാപി ഇന്ദ്രോപി സ ഏവ സമുൽപ്രദേ സന്ത്യാനന്ദമോദകം പ്രകർഷേണ ദദാതി വിതരതീതി തഥാ കർമ്മണി അശ്വമേധവിധാനേ ഏവം ഈദൃശം തുരഗഹരണരൂപമീദൃശമന്തരായം വിഘ്നം വിഘ്നാന്തരായഃ പ്രത്യൂഹ ഇത്യമരഃ കരോഷി കഥമേഷ ഹാകഷ്ടം തഥാ ച അശ്വമേധസ്യാവിഘ്നാനന്ദകരഃ ത്വമിൻ ഇന്ദ്ര ഏവ തത്പ്രത്യൂഹം കഥമേഷ കഷ്ടമിതി ഭാവഃ ൪൭

അജ്ഞോപി സൻ ഞ്ജ്ഞ ന കോപി ലോകേ
യജ്ഞസ്യ വിഘ്നം പ്രതനോതി നൂനം ।
പ്രജ്ഞാവതാമഗ്രസരോ ഭവാൻ കിം
യജ്ഞീയമേനം ഹയമാഹരേത ॥ ൪൮

അഥ ഇതി । [illegible] ഇതി [illegible] [illegible] ഇത്യുക്തേ [illegible] [illegible] [illegible] വിഘ്നം [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] വിഘ്നം ന [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] പുരസ്സരഃ [illegible] കിം [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ഏവമ്[illegible] [illegible] [illegible] ൪൮

തദേവ പരേതസ്യ [illegible]
ത്യാജ്യഃ ക്രുധാ സാധ്വി[illegible]
നതാ[illegible] ധർമ്മവിദോ ധരണ്യാം
വ്യധാ[illegible] കദാപ്യാ[illegible] ॥ ൪൯

തദിതി । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ൪൯

ഇതീരിതോ മന്ത്രിവരേണ വഹ്നി
[illegible] തത്ര ।
നിവർത്ത[illegible]
സ്വയം സസൈന്യഃ സമ്രുൽ പുരസ്താൽ ॥ ൫൦

ഇതീതി । [illegible] [illegible] [illegible] ഇതി [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ഇതി [illegible] [illegible]

ഇവ നിവൎത്തമാനഃ അഹിഹാവ്യഹിതിരവതി ഖാപനിഃ തത്ര സസൈന്യഃ സെനാസഹിതഃ വജ്രീ വജ്രധരസ്സൻ പുരസ്താൽ പുരതൊദെശെ സമരൽ ബലവ സുമതിവാക്യശ്രവണാനന്തരം ഇന്ദ്രൊപി സാനഗഃ പ്രതിനിവൎത്തമാനൊ വ ജ്രപാണിസ്സൻ പ്രാദുൎബഭൂവതി ഭാവഃ ൫൬

അഥൊചിവാൻ ഗീഷ്പതിതീൎത്ഥനൊതാ
സവിസ്മയസ്തം സചിവം ശചീശഃ ।
കപാലഭൃദ്ദ്വാസ്ഥ ഇവാസുരെന്ദ്രഃ
ശൈനെയമാഖ്യാതശിരാ ഹരൌ ച ॥ ൫൭

അഥെതി॥ അഥാനന്തരം ഗീഷ്പതിതീൎത്ഥനൊതാ ഗീഷ്പതിൎബൃഹസ്പതിഃ ഗീഷ്പതിൎദ്ധിഷണ ഇത്യമരഃ തീൎത്ഥം ഗുരുഃ യെഷാമെതെ ദെവാ ഇത്യൎത്ഥഃ നി പാനാഗമയൊസ്തീൎത്ഥമൃഷിജുഷ്ടജലെ ഗുരാവിത്യമരഃ തെഷാം നെതാ പ്രഭുരി ന്ദ്രശ്ചെത്യൎത്ഥഃ നായകൊ നെതാ പ്രഭുരിത്യമരഃ ശചീശഃ ഇന്ദ്രഃ സവിസ്മയഃ സുമതിവിനയവചനശ്രവണാദെവാ വിസ്മിതസ്സൻ ഇത്യാദിധീരൊദാത്തവചന ശ്രവണാദാ വിസ്മയസഹിതസ്സൻ ആഖ്യാതശിരം ഉക്തവാക്യം സചിവം മന്ത്രിണം തം സുമതിമിത്യൎത്ഥഃ ഹരൌ അശ്വാദിനിമിത്തം അന്യത്ര കെശവ നിമിത്തമിത്യൎത്ഥഃ ഹരിഃ കെശവവാജിനൊരിതി വൈജയന്തീ കപാലഭൃദ്ദ്വാസ്ഥഃ കപാലഭൃൽദ്വാരെ സ്ഥിതഃ ദ്വാരപാലകഃ അസുരഃ ബാണാസുരഃ ശൈനെയം ശിനെരപത്യം പുമാൻ ശൈനെയസ്സാത്യകിഃ തമിവ തമിവാത്രം അധികം യഥാതഥാ സപ്രശ്രയം യഥാതഥാ ഉചിവാൻ ഉവാച പുരാ കില നിരുദ്ധമാനാദാനെ ബാണാദീനാം സാത്യകിമുഖ്യാദാവാനാം സമരമഭൂൽ തത്ര ബാണസ്സാത്യകിമിവാത്രാശ്വനിമിത്തമിന്ദ്രൊപി സുമതിമുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൫൭

ത്വയാ യദുക്തം തദനന്യഥാ തെ
തഥാപ്യമാത്യാഗ്ര്യ മഹിഷ്ഠമാണാം ।
ഗിരം ശ്രുതിം തെ നയ തൎഹ തതാം
തദാ സ്വയം വെത്സി സുധീന്ദ്ര താം ॥ ൫൮

ത്വയെതി॥ തെ അമാത്യ ഹെ സചിവ അഗ്ര്യ ഇദാനീം ത്വയാ യദുക്തമ ഭിഹിതം തദുക്തമിത്യൎത്ഥഃ അനന്യഥാ തഥൈവെത്യൎത്ഥഃ തഥാപി ഏവം യദ്യ പി മഹിഷ്ഠമാണാം മമാത്യമുഖ്യാനാം ഗിരം വാചം തെ തവ ശ്രുതിം കൎണ്ണം ശ്രു തിഃ സ്ത്രീ ശ്രവണം ശ്രവശ്ചെത്യമരഃ നയ പ്രാപയ പ്രാപികൎമ്മകൊ ധാതുഃ തൎഹ തദാ തതാം ഗിരം യഥാൎത്ഥം വെത്സി ജാനാസി താം സുധീഃ സുമതിൎന്നാമ കവി ഷിതാ നാമധിയിൽ വിദ്വദ്ഭിഃ സഹ സുധിയിതീ ശകാരിതൊ ബുധ ഇത്യമരഃ ത്വയാ ത്വയുക്തം ഗിരം വക്തും യഥാ വാക്യം മച്ചിത്തമിദം ശ്രൂയ തദനന്തരം അവധാരണമിദം വെത്സി തഥാൎത്ഥമിതിൎന്നാ ഗ്രു ഭവാനിതി ഭാവഃ ൫൮

അമാത്യ നൂനം സ്മൃതിമതാം ജനാനാം
യശഃ പരം ജന്മഫലം ജഗത്യാം ।
തദേഷ രാജാ മലയധ്വജോ മേ
തദിജ്യയാ നാശയിതും പ്രവൃത്തഃ ॥ ൩൨

അമാത്യേതി। ഹേ അമാത്യ സചിവ ജഗത്യാം ഭൂമൌ സ്മൃതിമതാം ബുദ്ധിമതാം നൂനം യതോ നിശ്ചിതമിത്യർത്ഥഃ ജനാനാം മനുജാനാം യശഃ പരം കീർത്തിരേവ ജന്മഫലം ജനനപ്രയോജനം നാന്യദിതി വിതർക്ക മലയധ്വജഃ മലയധ്വജ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ ഏഷ ഏവ രാജാ നൃപഃ മേ തത് യശ ഇത്യർത്ഥഃ ഇജ്യയാ അധ്വരേണ ഇജ്യാധ്വരേ ഇതി മേദിനീ നാശയിതും ക്ഷപയിതും പ്രവൃത്തഃ ഉദ്യുക്തഃ യഥാ ച ശതക്രതുരൂപം മദ്യശഃ ക്ഷപയിതും ഏവ നൃപതിഃ പ്രവൃത്തഃ ഇദമേവാശ്വഹരണകാരണമിതി ഭാവഃ ൩൩

താദൃശം യശഃ കിമിതി ചേദാഹ.

ഹരൌ യഥാ വാ പുരുഷോത്തമത്വം
മഹേശ്വരത്വഞ്ച യഥാ പുരാരൌ ।
തഥൈവ മയ്യപ്യവധേഹി മന്ത്രിൻ
ശതക്രതുത്വം സ്ഥിരമിത്യജസ്രം ॥ ൩൪

ഹരാവിതി। ഹേ മന്ത്രിൻ അമാത്യ ഹരൌ വിഷ്ണൌ പുരുഷോത്തമത്വം പുരുഷശ്രേഷ്ഠത്വം യഥാ പുരാരൌ പരമേശ്വരേ മഹേശ്വരത്വം സർവ്വേശ്വരത്വഞ്ച യഥാ വാ തഥൈവ മയി ശതക്രതുത്വം ശതാശ്വമേധകാരിത്വം അജസ്രം സർവ്വദാ സ്ഥിരം നിശ്ചലമിത്യവേഹി ജാനീഹി യഥാ വാ ദുസ്സഹതരസംസൃതിവനവിഹാരപരിശ്രമപരിഖിന്നാന്തരൈഃ കൈശ്ചിദപി ശരണമലഭമാനൈഃ കേനാപി സുകൃതപരിപാകേന സത്വരമേവ ത്യക്തപുത്രകളത്രബാന്ധവാദിവിഷയാദിഭിഃ ഹരിഃ ധ്യാത ഏവ നിഖിലമലമലീമസം മനോ വിമലീകൃത്യ പാപജാലമനില ഇവ തൂലരാശിം ദൂരതോ നിരാകരോതീതി ഹരിഃ തസ്മിൻ യഥാ വാ പുരുഷോത്തമത്വം സ്ഥിരം യഥാ വാ മരേന്ദ്രാദിഭിരപ്യവിരതം വന്ദ്യമാനചരണാരവിന്ദേ പുരാരൌ മഹേശ്വരത്വഞ്ച സ്ഥിരം തഥാ മയി ശതക്രതുത്വം സ്ഥിരമിതി ഭാവഃ ൩൫

അതോ മയാപ്യുപഹൃതസ്തവായം
തുരംഗമോ നൈവ വിസൃജ്യതേ സഃ
കൃത്വാത്ര തേ ധീരതമാത്മനൈവം
കോ വാപരാധ്യേതി കൃതീ മതസ്യ ॥ ൩൬

അത ഇതി। അതഃ കാരണാൽ മയാ ഹൃത തവ തുരഗഃ ഉപേയഃ

[illegible] ൩൭

നിശമ്യ സാടോപമനാഗസ്സം സ ക്രുഷ്ടി
ധൃഷ്ടസ്യ ചെടാധിപതേർവചസ്തത് ।
പ്രഹസ്യ [illegible] പടീയാൻ
[illegible] ॥ ൩൮

നിശമ്യേതി [illegible]

[illegible]

അഥോദരി [illegible] പുരി [illegible]
[illegible] ।
[illegible]
പ്രതാപവാനേഷ സ[illegible] ൩൯

അഥോദരീതി [illegible]

അഹാരീതി യൽ ഗ്രഹീതമിതി യൽ തൽ യുക്തരൂപമപന്നം ശതക്രതോരന്യാശ്വ
മേധീയതുരഗാപഹരണം ഉലൂകസ്യ നിസർഗ്ഗവൈരിതയാൽ കാകഗ്രഹണഞ്ച സ
ർപ്പവൈരികസ്യ സൌപർണ്ണസ്യ സർപ്പഗ്രഹണഞ്ച തസ്യ ച ഭക്ഷണാർത്ഥം മ
നുഷ്യഗ്രഹണം ച യുക്തമിത്യർത്ഥഃ ഇഹാശ്വാദിമോചനവിഷയേ അസ്മാകം
ചോപരഃ സംശയോ ന നാസ്തീത്യർത്ഥഃ സന്ദേഹോപായോപരാധിത്വമതഃ കഥ
മിതിചേൽ അസ്മാകമിത്യന്വഷംഗഃ രാജാ നൃപഃ പ്രതാപവാൻ പ്രത്യൂഹപൌരുഷ
വാൻ ബലീയസൈന്യചരോ ബലവാന ഇതി ഭാവഃ സദാ അസ്മാ ദാനശീല ഏവ
കാകമോചനപക്ഷേ അസ്മാകം ഏഷഃ നൃപ ഇത്യർത്ഥഃ രാജാ ന ചന്ദ്രോ ന കി
ന്തു പ്രതാപവാൻ ആതപവാൻ അസ്മാ സൂര്യ ഏവ അസ്മാകംവയാന്യതോദി
ത്യയേത്ര സാരസ്വതഃ പ്രതാപൌ പൌരുഷാതപാവിത്യമരഃ പ്രത്യാ
നന്ദ്യാദ്യൌതവയോഃ കൌശികാനാം ലോചനാന്ധീഭാവാൽ കോവാ സ
ന്ദേഹ ഇതി ഭാവഃ സർപ്പമയൂകവിമോചനേപി രാജാ നൃപഃ പ്രതാപവാൻ കി
ഞ്ച സർവ്വദാ അസ്മാ ദാനശീല ഏവേതി പരദ്രോഹാസഹിഷ്ണുതയാൽ കിഞ്ചിൽ ദ
യാ സർപ്പമോചനം കരിഷ്യത്യേവേതി ഭാവഃ കിഞ്ച ഹേ കൌശിക ഇന്ദ്ര
ദൈ യസ്മാൽ കാരണാൽ നഃ അസ്മാകം ധുരി പുരോഭാഗേ അനുചരത്വേന
ചരോ ഹരിഃ അസ്മാകീനസ്തുരംഗഃ അഹാരി അപഹൃതഃ യതതയോർന്നിത്യസം
ബന്ധാൽ തദിത്യധ്യാഹാര്യം യുക്തരൂപമപന്നമേവേത്യർത്ഥഃ ദ്വിതീയാൽ അത്ര
പേണ രൂപാന്തരേണ വാ അപഹരണേ സംവേദ്യതാം ന ലഭതേ അതോ
സ്മാകം പ്രത്യക്ഷതയാപഹരണമുചിതമിതി ഭാവഃ അസ്മാകമപിഹാസപമോച
നേ ന ചോപരസ്സംശയോ ന പ്രത്യക്ഷതഃ ക്രിയമാണത്വാദേവ സുകരമിതിഭാ
വഃ അഹം മഹേന്ദ്രഃ തത്രാപി സാനുചരഃ കഥമപഹാരമോചനമിതി ചേൽ
ഏഷ രാജാ മലയധ്വജഃ പ്രതാപവാൻ നിഖിലജഗൽ പ്രകാശകഃ പരാക്രമയു
തഃ അസ്മാദൈവ അദ്യ ഏവ ഭാനും താവൽ കൌശികഃ ഉലൂകപക്ഷീ അസ്മാനേ
ചരാണാം നഃ കൌശികം ബാധ്യമസ്മാകമോചനേ കോവാ സംശയ ഇതി
ഭാവഃ കിഞ്ച യസ്മാൽ കൌശികേനേന്ദ്രേണ തത്രാപി സാനുചരേണ സാന
ഗേനാപി ധ്യായാനഃ ധുരി പുരഃ പ്രദേശേ ഹരിരശ്വ ഏവാഹാരി അപഹൃതഃ
അസ്മാകം ആത്മാ ആത്മസ്യ പൂജ്യസ്യ നൃപസ്യേതി യാവൽ മാ ജയലക്ഷ്മീരപി
നാഹാരി അപഹൃതൈവ ന യതതയോർന്നിത്യസംബന്ധാദതദിത്യധ്യാഹാരഃ ത
സ്മാദിഹാശ്വമോചനേ ചോപരസ്സംശയോ നേത്യത്രാപ്യന്വഷംഗഃ കഥമേതദ്രാ
ജാ പ്രതാപവാൻ മഹാപൌരുഷശാലീത്യർത്ഥഃ നനു അദ്യാവധേരപി വിദ്യേ
തേ യുദ്ധേ ജയപരാജയാവിതി വചനാൽ കഥമദ്യൈവ നചോപര ഇത്യുക്തമി
തി ചേൽ അഹ യുക്തം വിഹിതകർമ്മേത്യർത്ഥഃ സൽ ശ്രേഷ്ഠം ആ ഭോഃ ബ്രൂ
ഏതി മല്ലാർത്ഥവാചകഃ യസ്മാദിന്ദ്രേണാപി ചയോ പശ്യതാഹമേനേനാ
ശ്വാപഹൃതഃ കിഞ്ചാസ്മാകമതിപൂജനീയനരപതിലക്ഷ്മീസ്തു നാപഹൃതാ ഭിഷേ
ലോകേ വിഹിതം കർമ്മൈവ ശ്രേഷ്ഠം ഭവതി അതോ വിഹിതകാരിണം ധൂതം
വിജിത്യാശ്വമോക്ഷണേ കോവാ സന്ദേഹ ഇതി ഭാവഃ അസ്മദേവാഭി ചാരേ
സൂര്യ ഇവാപ്രധൃഷ്യപ്രതാപോ നൃപ ഇതി ഭാവഃ ൭

ഉക്തേന കിം വാ ബഹുനേന്ദ്ര സജ്ജ-
സ്സ്വേ യദ്യയം ശസ്ത്രമിതോ ഗൃഹാണ ।
ഇത്യൎത്ഥപത്യാശ്രയസത്തമോഽമും
ബ്രുവൻ ധനുസ്സാശുഗമാദദേ സഃ ॥ ൪൮

ഉക്തേനേതി। ബഹുനാനേകേനോക്തേന ഭാഷിതേന കിം വാ ന കിഞ്ചിൽ പ്രയോജനമിത്യൎത്ഥഃ ഉക്തം ഭാഷിതമിത്യൎത്ഥഃ ഹേ ഇന്ദ്ര പുരന്ദര ത്വമയം സജ്ജോ നിശ്ചയോ യദി സജ്ജസ്യ ഭാവസ്സാമൎത്ഥ്യമിത്യൎത്ഥഃ ഇതഃ അത്രേത്യൎത്ഥഃ സാൎവ്വവിഭക്തികസ്തസിൽ ശസ്ത്രമായുധം ഗൃഹാണ ഗൃഹ്ണീഷ്വ ശസ്ത്രമായുധമുപാദത്സ്വേത്യൎത്ഥഃ അൎത്ഥപത്യാശ്രയസത്തമഃ അൎത്ഥപതിൎന്നരനായകഃ അൎത്ഥപതിഃ പുംലിംഗേ ധനാധിനാഥേ ച നരനാഥേ ഇതി മേദിനീ സഃ ആശ്രയോ ജനനീയോ യസ്യ സഃ സത്തമഃ ശ്രേഷ്ഠശ്ച യദ്വാ അൎത്ഥപത്യാശ്രയാണാം സത്തമ ഇതി വാ സഃ സുമതിഃ ഇത്യേവമമുമിന്ദ്രം ബ്രുവൻ സൻ സാശുഗം ബാണയുക്തം ധനുശ്ചാപം ആദദേ ഗൃഹീതവാൻ ഏവമിന്ദ്രമധിക്ഷിപ്യ സുമതിഃ ചാപം ഗൃഹീതവാനിതി ഭാവഃ ॥ ൪൮

ശക്രോഽപി ജഗ്രാഹ ശരാസനാഗ്ര്യം
പ്രത്യഗ്രവാരിപ്രദവാരദാഭം ।
ശരേണ വൃത്രാസ്രവിരൂഷിതേന
പ്രധ്വംസനായാസ്യ സമം ക്രുധാ ച ॥ ൪൯

ശക്രേതി। ശക്രഃ ഇന്ദ്രോഽപി ജിഷ്ണുർല്ലേഖൎഷഭശ്ശക്ര ഇത്യമരഃ ക്രുധാ കോപേന സഹ ക്രുധാ ഇത്യമരഃ അസ്യ സുമതേരിത്യൎത്ഥഃ പ്രധ്വംസനായ വിനാശായ പ്രത്യഗ്രവാരിപ്രദവാരദാഭം അഭിനവജലദമേഘസദൃശം ശരാസനാഗ്ര്യം ധനുഃശ്രേഷ്ഠം വൃത്രാസ്രവിരൂഷിതേന വൃത്രസ്യ വൃത്രാസുരസ്യ വൃത്രാണാം ശത്രൂണാം വാ അസ്രേണ രുധിരേണ വിരൂഷിതേന ലിപ്തേന ശരേണ ബാണേന ച സാൎദ്ധം ജഗ്രാഹ ഗൃഹീതവാൻ ഇന്ദ്രോഽപി യുദ്ധായ ശരാസനം ജഗ്രാഹേതി ഭാവഃ ॥ ൪൯

അഥോഭയേഽപ്യാത്തഗദാംഗചൎമ്മ-
പ്രാസാശുഗാസപ്രഹരാങ്കശാഖ്യ ।
സൈന്യാ ബഭൂവുൎദ്ധൃതഖഡ്ഗചൎമ്മ-
ഖട്വാംഗപാശദ്രുഘണാ രണായ ॥ ൫൦

അഥേതി। അഥാനന്തരം ഉഭയേ ദ്വിവിധാഃ സൈന്യാ അപി രണായാഹവായ ധൃതായുധാ ബഭൂവുരിത്യന്വയഃ ഗദാംഗാദയഃ ആശുഗാ ബാണാ അന്യേ തൈഃ പ്രക്ഷിപ്യന്തേ അനേനേതി ആശുഗാസം ധനുഃ പ്രഹരോ ബാണഃ ചൎമ്മ ഫലകം ഖഡ്ഗഃ പിക്ഷിപ്യന്തേ ഖഡ്ഗവ്യാപാരണായ മത്സ്യാകാരഃ ഫലകമിത്യന്യാന്യായുധാനാമപി ൫൦

അഥൊ ബിഡൌജസ്സുമതിപ്രണെത്ര്യൊ
സ്സ്വപക്ഷലോകസന്തത്യപൃതൊൎമ്മിഥൊല്ലൽ ।
ഉത്ഥാനമിന്ദ്രാഹിതശത്രുചക്രൊ
ൎജ്ജലന്ധരശാഡ്വിളയൊരിവൊഗ്രം ॥ ൬൧

അഥൊ ഇതി। അഥാനന്തരം അഥൊ അഥേത്യുക്തഃ ബിഡൌജസ്സുമതിപ്രണെത്ര്യൊഃ ബിഡൌജാഃ ഇന്ദ്രഃ ബിഡൌജാഃ പാകശാസന ഇത്യുക്തഃ സുമതി ശ്ച പ്രണെതാരൌ നായകൌ തയൊസ്തയൊഃ പ്രണെതാ നായക സെനാ ന്യൊക്ഷ ചെതി മെദിനീ സ്വപക്ഷലോകസന്തത്യപൃതയൊഃ സ്വപക്ഷലോകസഞ്ചാരം ദെവാ നാം മൎത്ത്യാനാം മാനുഷാണാംച വ്യാപൃതയൊസ്സന്തയൊഃ ജലന്ധരശാഡ്വിളയൊഃ ജല ന്ധരോ നാമകശ്ചനാസുരഃ ഈശഃ പരമെശ്വരശ്ച അഡ്വിളയൊ നായകൌ ത യൊസ്തയൊഃ ഇന്ദ്രാഹിതശത്രുചക്രൊഃ ഇന്ദ്രാഹിതാ ദൈത്യാ ദയൊനി പ്രമഥഗ ണാശ്ചതാ ചക്രാണ്യെസ്സന്തയൊരിവൊഗ്രം ഭയാനകം ഉത്ഥാനം യുദ്ധം ഉത്ഥാ നമുദ്യൊഗ യുദ്ധെ ഇതി മെദിനീ മിഥഃ പരസ്പരമല്ലൽ ബഭൂവ സുരപതി സുമതിസൈന്യയൊ ൎജ്ജലന്ധരാഖ്യാസുരശിവപുരാരിസെനയൊരിവാതി ഭയാനസ്സമരസ്സമാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ ൬൧

കിഞ്ചൊദഗ്രാനാനവദാനവഭിഡ്
വ്യൂഹാമരാന്ത്യൊപഹവമാനകൌഘൈഃ।
ഭിന്ദൻ സ്വപരെന്നൈസ്സ്വപങ്ക്തിഗണം യഥാഗ്രെ
ഘനാഘനാഃ ശുച്യവസാനകാലെ॥ ൬൨

കിഞ്ചെതി। കിഞ്ച അത്യ്വാഹവമിത്യവ്യയം ഉണ്ണിത്യൎത്ഥഃ മാനവദാനവ ഭിഡ്വ്യൂഹാമരാൻ മാനുഷാണാമഭിപുരൊൎജ്ജനസന്താഡിതഃ ആനകൌഘൈഃ പട ഹവാദ്യസംഘൈഃ സൈന്യഃ സ്വകീയൈഃ സ്വപരൈഃ ശബ്ദൈഃ ഗഗനം ആകാശം ഭിന്ദൻ ഭെദയൻ സൻ ശുച്യവസാനകാലെ ഗ്രീഷ്മാവസാനസമയെ വൎഷാസമയ ഇ തിയാവൽ ഘനാഘനാ മെഘ ഇവ വൎഷകാലെഘനാഘനാ ഇത്യുക്തഃ ഉ ൽക്കടവസ്തനിതസംരംഭാൽ പടഹാ അഭ്യുത്ഥാനമഭവൽ ൬൨

രഥീ രഥെനൈവ ദ്രുതം വിതെനെ
നിഷാദിനാ തീവ്രതരം നിഷാദീ।
അശ്വാദിനാ സാദ്യപി സാവലെപം
പത്തിശ്ച പത്ത്യാ സമരാന്തരെഷു॥ ൬൩

രഥീതി। രഥീ രഥികഃ രഥെനൈവ സ്യന്ദനസ്ഥിതെന ദ്രുതം യുദ്ധം വിതെനെ ചകാര നിഷാദീ ഗജാരൂഢഃ നിഷാദിനാ തീവ്രതരം അതിരൂക്ഷം യഥാ ദ്രുതം വിതെനെത്യൎത്ഥഃ സാദീ അശ്വാരൊഹഃ സാദിനാപി സഃ ക്രമെണ

സാവലേപം സഗർവ്വം, യഥാതഥാ ദ്വന്ദ്വമിത്യനുഷംഗഃ പത്തിശ്ച പദാതിശ്ച പത്ത്യാ സമം തുരഗാരോഹം പ്രതികോപം യഥാതഥാ ദ്വന്ദ്വം വിതേനേ ഗജസ്ഥേന ഗജസ്ഥഃ രഥികോ രഥികേന പദഗഃ പദഗേന തുരംഗികേന തുരംഗികശ്ച ഏവം ക്രമേണ യുദ്ധം ചകാരേതി ഭാവഃ ൫൦

ധന്വീ ച ധന്വാനമുപേത്യ ചക്രേ
പ്രാസായുധഃ പ്രാസഭൃതം സമീകം।
നൈസ്ത്രിംശികോസ്ത്രായുധമാത്തഗർവ്വം
ചക്രീ വിധശ്ചക്രകരം പ്രവീരഃ॥ ൫൧

ധന്വീതി। ധന്വീ ധനുഷ്മാൻ ധന്വീ ധനുഷ്മാനിത്യമരഃ ധന്വാനം ധന്വിനം ഉപേത്യ സമീപമേത്യ സമീകം യുദ്ധം സമീകം സാംപരായികമിത്യമരഃ ചക്രേ കൃതവാൻ പ്രാസായുധഃ പ്രാസധരഃ പ്രാസഭൃതം പ്രാസായുധധരമുപേത്യ സമീകം ചക്രേതി സർവ്വത്രാനുഷംഗഃ നൈസ്ത്രിംശികഃ ഖഡ്ഗീ അസ്ത്രായുധം അസിഖഡ്ഗഃ ആയുധം യസ്യേതി സഃ തഥാ ഖഡ്ഗിനശ്ച പ്രവീരഃ ശൂരഃ ചക്രീ ചക്രായുധധരഃ ചക്രകരം ചക്രം കരേ യസ്യേതി തഞ്ചോപേത്യ ആത്തഗർവ്വം ധൃതാവലേപം യഥാ തഥാ സമീകം ചക്രേ തഥാച ധന്വിനാ ധന്വീ പ്രാസധരേണ പ്രാസധരഃ ഖഡ്ഗിനാ ഖഡ്ഗീ ചക്രിണാ ചക്രീചോപേത്യ സമരഞ്ചകാരേതി ഭാവഃ ൫൨

അഥാസ്തമനം വർണ്ണയതി।

താവദ്വിഹായസ്സരണേസ്സമീക
പ്രദേശമാഗന്തുമിമം യമസ്യ।
ത്രസ്താ ലുലായാ ഇവ നീലകാന്തി
ർദ്ദിവാകരാശ്വാസ്തമവാപ ശൈലം॥ ൫൩

താവദിതി। താവദ്യദൈവ യുദ്ധം വിതേനേ താവദിത്യർത്ഥഃ വിഹായസ്സരണേരാകാശമാർഗ്ഗാൽ ഇമം സമീകപ്രദേശം യുദ്ധതലം ആഗന്തും ആഗമിഷ്യത് ഭൃത്യജനാനയനായേതി ഭാവഃ യമസ്യ ധർമ്മരാജസ്യ ലുലായാ മഹിഷാൽ ലുലായോ മഹിഷഃ ഇത്യമരഃ ത്രസ്താ ഭീതാ ഇവ നീലകാന്തിഃ ശ്യാമപ്രഭാഃ ദിവാകരാശ്വാ ദിനകരതുരംഗാഃ വാജിവാഹാർവ്വഗന്ധർവ്വ ഇത്യമരഃ അസ്തം ശൈലം അസ്തമനാചലം അവാപ പ്രാപ. സൂര്യോപ്യസ്തമവാപേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൫൪

സന്ധ്യാ തതഃ പ്രാദുരഭൂൽ സ്വഭാസാ
പിംഗീകൃതാംഭോധരസന്തതിശ്ച।
സിക്തീവ ഘസ്രക്ഷതജൈർന്നിയത്യാ
ക്ഷിപ്താ ദൃഷദാ കുരുവിന്ദസംജ്ഞാ॥ ൫൫

സന്ധ്യേതി। തദനന്തരം സപദി സാ നൃത്തിയകാന്ത്യാ പിംഗീകൃതാം ശോധരസന്തതിഃ പിശംഗീകൃതജലധരസമൂഹാ ച സന്ധ്യാ നിയത്യാ ദൈവേന ധേനുസ്രക്ഷപയോഃ ദിനരാത്ര്യോഃ മധ്യേ ദിനാന്തമിത്യർത്ഥഃ ക്ഷണേന ക്ഷേ പേതിചാരകഃ സിദ്ധി അവധിർഗ്ഗൈ കല്പിച്ച നിക്ഷിപ്താകൾ വിവസംജ്ഞാ കാവിന്ദ ഇതി സംജ്ഞാദിധാ യസ്യാഃ സാ കവിന്ദ പുഷ്യരാഗ ഇത്യമരശേഷഃ ഉഷൽ ശിലേവ പ്രാഗ്രേണൽ ബഹുവേതൃത്ഥഃ ഹാ ഹന്ത ഏതാവൽ ദിനേന കിരണായാ ച സ്ഥാതവ്യരീതിരേവനിക്ഷിപ്താ പുഷ്യരാഗമയാ ശിലേവ സമന്തതഃ പ്രസൃമരകാന്തിഃ സന്ധ്യാ സമഭൂദിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലംകൃതിഃ ൩൩

അസൗ മഹാമേഘനിഭാം ശരാർച്ചി-
സ്സന്ദശ്യമാനേവ യുധി യോധപാരഃ।
ഭിന്ദ്യാന്ന മേ ബിംബമിതീവ പൂർണ്ണാ
ത്യക്താ സ്ഫുടം വ്യോമനി ഗുഢയാത്രാ॥ ൩൪

അസാവിതി। അസൌ സന്ധ്യാ യുധി യുദ്ധേ ശരാർച്ചിസ്സന്ദശ്യമാനേവ മഹാമേഘനിഭം ശരീരം .... മേദിനീ യോധപാരഃ ... സമൂഹഃ മേ ബിംബം ... ന ഭിന്ദ്യാൽ ന ഭിന്ദത്വിവ ഇതി മന്ത്രേണ ... ത്ഥഃ ഗൂഢയാത്രാ ഗൂഢം മന്നം യഥാ തഥാ യാത്രാ ഗമനം പൂർണ്ണാ രവിണാ വ്യോമനിത്യക്താ ഉത്സൃഷ്ടാ ഛവിഃ കാന്തിരിവ മഹാമേഘ തേജ പ്രകാശവതേന ഗമനേ സകലസൈന്യരക്ഷേ നിർഗ്ഗമം ഗത്വാ ഭാനോ ത്യക്ത കാന്തിരിവ സന്ധ്യാ മഹാമേഘേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൩൪

വിയൽപയോരാശിനവപ്രവാള-
ദ്യുതിഃ ക്രമാൽ സാ ച കൃശാജനിഷ്ട।
സൈന്യൈസ്സതോഷൈരരിയോഗഭഷ്ടീ-
ഷ്വിന്ദ്ര നിരേവ യഥാംശമേഷാ॥ ൩൫

വിയദിതി। വിയൽ ആകാശമേവ പയോരാശിസ്സമുദ്രഃ തസ്യ നവപ്രവാളദ്യുതിഃ പ്രത്യഗ്രവിദ്രുമകാന്തിരിവ കാന്തിരസ്തിയസ്യാഃ സാ തഥാ സൈഷാ സന്ധ്യേത്യർത്ഥഃ സതോഷൈഃ തോഷേണ ഹർഷേണ സഹിതൈരരിയോഗേ ദിവ ധൈര്യേസ്സൈന്യൈഃ സേനാസമവായപുത്രൈഃ സേനായാം സമവേതാ യേ സൈന്യാസ്സൈനികാസ്തൈ ഇത്യമരഃ യഥാംശം യഥാ ഭാഗം വിഭജ്യ വിഭാഗം കൃത്വാ സമ്പദ്യഷ്ടീരാശിയലോചനാനി നീതാ പ്രാപിതേവ ക്രമാൽ പശ്ചാദേവ കൃശാ സൂക്ഷ്മാ ചാജനിഷ്ട ജാതാ യഥാ ചാനാഭിക്ഷാം ബഹുവിധിവിദ്രുമലതാകാന്തിഃ ഇയം സന്ധ്യാ രോഷാതഞ്ജനനയനൈഃ ഭൂമിയുദ്ധസൈന്യൈഃ പ്രത്യേകം കിഞ്ചിൽ കിഞ്ചിൽ വിഭജ്യ ലോചനാനി പ്രാപിതേവ പശ്ചാദേവ കൃശാ ജാതേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൩൫

രജോന്ധകാരേ ധ്വജിനീരവേസ്മിൻ
ദൃഷ്ട്യപ്രധാനശ്ച്യുതമാളിതാംഗം ।
തദീർഷ്യയേവാഗമദന്ധകാര
ന്നൃത്യാതിവേഗേന യഥാർത്ഥനാമാ ॥ ൫൯

രജഇതി । ധ്വജിനീരവേ സേനാവികൽപിതേ അസ്മിൻ രജോന്ധകാ
രേ തമഃ പുഷ്ടിതരേവാന്ധകാരസ്സ്തിമിരം തസ്മിൻ സകിരംശം തുകിതദേവാംശം ന
നോദ്ധലം അന്യൂഷ്ക്കം അവിതഥം യഥാ യഥാ ദൃഷ്ടി പ്രാപ്യ സതി അഥാന
ന്തരം തദാ തദംഗമേവ ഈർഷ്യയാ അസൂയയാ ഇവ യഥാർത്ഥനാമാ സാർത്ഥാഭി
ധാനഃ അന്ധകാരസ്സുരഃ തത്രാഭിരംഗമുത്സൃത്യ അതിവേഗേന അഭിധീഹ്യമാ
ഗമൽ തുല്യതയാ യഥാ തദീർഷ്യയേവാഗമദന്ധകാരസ്സുരൈരേവ വേഗേന സമം
യഥാർത്ഥഃ ഇഷിവാ ചാരഃ തദാനീം തസ്മിൻ രജോന്ധകാരേ വിഭ്രമനയാ ഈ
ർഷ്യയാ തൽ തുല്യരംഗമേവ യഥാർത്ഥഃ സത്യനാമാന്ധകാരഃ വേഗേന സമമാഗ
മൽ തുല്യപദവ്യുത്പത്തിഃ സൂര്യസ്യ യഥാർത്ഥാഭിധാനതയാൽ ഇതരാന്ധകാരാഗമനാ
സമ്പിണ്ഡിതവാതിപ്രീഹ്യം അന്ധകാരമഗമദിതിഭാവഃ ൫൯

തതഃ സ പശ്ചാദ്വിഷമസ്തമസ്മാൽ
സമസ്തമാരുഹ്യ ശമയാഞ്ചകാര ।
വൃന്ദാരകാനീകമുദാത്തലക്ഷ്മീ
ർവ്വിധുശ്ശുഭ്രാസ്ഫാലിതോപാന്തതാരഃ ॥ ൬൦

തത ഇതി । തദനന്തരം വൃന്ദാരകാനീകമുൽ വൃന്ദാരകം ശ്രേഷ്ഠം അനീ
കം സൈന്യം ക്ഷിതിമിതി യഥാ വൃന്ദാരകൈസ്സുരൈസ്സനാഥീകം ക്ഷിതിമി
തി വാ യഥാ വൃന്ദാരകാഃ അമരമനോജ്ഞരൂപാഃ അനീകമുൽ സൈന്യപാലക
ശ്ച അന്യത്ര ചന്ദ്രപക്ഷേ വൃന്ദാരകാണാം ദേവാനാം അനീകം സൈന്യം അ
ശ്വാരൂഢേന ക്ഷിതിമിതി അന്യത്ര വിഷ്ണുപക്ഷേ വൃന്ദാരകാനീകം ദേവസൈ
ന്യം രൂപേണ ശ്രേഷ്ഠേന ക്ഷിതിമിതി യഥാ വൃന്ദാരകസ്സുരേ പുംസി മനോജ്ഞേ
ശ്രേഷ്ഠയോസ്ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ അനീകം തു രണേ സൈന്യ ഇത്യമരഃ ഉ
ദാത്തലക്ഷ്മീഃ ഉന്നതാ പ്രാപ്താ ലക്ഷ്മീസ്സമ്പൽ അന്യത്രോന്നതാ ശ്രുതാ ലക്ഷ്മീശ്ശോഭാ
അന്യത്ര ഉന്നതാ ശ്രുതാ ലക്ഷ്മീഃ പത്മാ യേന സ തഥാ ലക്ഷ്മീസ്സമ്പത്തിശ്ശോ
ഭയോരിത്യമരഃ ഉപാന്തതാരഃ ഉപാന്തേ സമീപേ താരാഃ ഇതി യസ്യ അന്യ
ത്ര ഉപാന്തേ താരാണി നക്ഷത്രാണി യസ്യേതി അന്യത്ര ഉപാന്തേ താരഃ
താരോ നാമ കശ്ചന കപിഃ ശ്രീരാമാവതാരേ സമീപസ്ഥിതഃ യസ്യേതി
താരാ വാനരഭേദേക്ഷിമധ്യനക്ഷത്രയോരസ്ത്രീ വിഷ്ണുചന്ദ്രയോരിതി
സാരസ്വതഃ ശമഥഃ സചിവഃ സ്വമതിരിത്യുത്പത്തിഃ ശമഥശ്ശാന്തിമന്ത്രിണോരിതി
മേദിനീ വിധുശ്ശുഭ്രാ ചന്ദ്രഃ വിഷ്ണുശ്ച സ ഇവ വിധുർവിഷ്ണൗ ചന്ദ്രമസീത്യമരഃ അ
ഭ്രാദിഃ പ്രകാശാഭിസ്സ്വഭാഗാഭിഃ സൂര്യസ്യ ശോഭിഷ്ഠാരണൈഃ അന്യത്ര കിരണൈഃ

അന്യത്ര സംഗ്രാമാദുപവാചനൈരിത്യർത്ഥഃ സംയുക്തപക്ഷവാദപാജലിഷ് നേത്രംപുണ്ണീത്യമരഃ തുരഗൗ യുദ്ധഗൗ അന്യത്ര കാമക്രോധാദീനാം വിവേകാദീനാഞ്ച പരസ്പരകലഹാസ്ഥലതയാൽ ശക്തമനസീത്യർത്ഥഃ യദ്വാ പരിതാപകാരിതയാൽ മനസ ഏവാഭിതാപം തുകാരന്യ ഖലൈ ഭാവേ പരിതാപേ പിതാമഹ ഇത്യേകാക്ഷരമാലായാം സമസ്തം അഖിലം തത് പ്രസിദ്ധം തമഃ തിമിരം അന്യത്രാജ്ഞാനം ശമയാഞ്ചകാര ശാന്തമകരോത് തത്സംഭവാണാംഗണൈരതിപ്രകാശൈസ്സമതിരതിഭ്രമഃ താരാധിപ ഇവ ഭാസ്കര ഇവ ചരണതലഗതസ്ഥിതാം ശമയാമാസേതി ഭാവഃ സ്ഥിരെപ്പായുമാ ൨൦

സൈന്യാ ജജന്യാമുഭയേ വിതേനു-
ർജ്ജന്യാം യദന്യോന്യമഥാവിശേഷം।
അസംപൃക്തൈകൈഷു നിദാനമന്യൈ-
ഷ്ഠാതൃത്വമശക്തതാമിതീഹ മന്യേ ॥ ൨൧

സൈന്യാ ഇതി അഥാനന്തരം ഉഭയേ സൈന്യാഃ സുമതീന്ദ്രസേനാഃ ജന്യാം രാത്രൗ അന്യോന്യം പരസ്പരം അവിശേഷം നിർവ്വിശേഷം സമാനമിതിയാവത് ജന്യം യുദ്ധം വിതേനുരിതി യത് ഇഹ ജന്യാം മിഥസ്സമാനയുദ്ധകരണവിഷയേ ഏകൈകൈഃ പ്രാപ്തമിത്യർത്ഥഃ അസംപൃക്താ സംപാദിതതാം നിദാനം ഹേതുഃ അന്യേഷു ഇതരേഷു സുമതിസൈന്യേഷ്വിത്യർത്ഥഃ തത്തേ ശക്തതാം സംസ്ഥാപിതതാം നിദാനം കാരണമിതി മന്യേ ജാനാമി അസംപൃക്തൈകൈഷു നിദാനമന്യേഷ്വിതി കതമാം ധ്രുവമത്ര മന്യേ ഇതി പാഠേ ഇത്യേ സംഗമിനി ഇത്യേ തുല്യഃ സംഗമിത്യമരഃ കതമാം ശക്തതാം കഥ്യപാഠേ ശക്ത ഇതി മേദിനീ ധ്രുവം നിശ്ചയം പരസ്പരമനാലക്ഷിതായുദ്ധപ്രക്ഷേപണാന്ധകാരജന്യാം ജന്യാമുഭയേപി സമാനം യുദ്ധം ചക്രുഃ അത്രാസംപൃക്തതയാ ഉഭയോ സംഗമിതതയാൽ സുമതിസൈന്യാനാഞ്ച രാത്രിമിത്യവിചിന്ത്യ സുകരസ്സമരോഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൧

മർത്ത്യപ്രയുക്താസ്ത്രനികൃത്തഗാത്ര-
സ്രുതാസ്രപൂരാർദ്രതനുത്രപോത്രം।
അമർത്ത്യചക്രം പ്രസവൈഃ സരാഗം
സത്രം യഥാ പുഷ്പിതപർണ്ണപൂർണ്ണം ൨൨

മർത്ത്യേതി മർത്ത്യപ്രയുക്താസ്ത്രനികൃത്തഗാത്രസ്രുതാസ്രപൂരാത് തനുത്രപോത്രം സുമതിവിസൃഷ്ടായുധനികൃന്തനാംഗനിർഗ്ഗളദ്രുധിരപ്രവാഹസ്ഥിതവർമ്മാംശുകം തനുത്രം വർമ്മ ദംശനമിത്യമരഃ പോത്രം വസ്ത്രമിതി മേദിനീ അത ഏവ സരാഗം സലോഹിതം രാഗം ന്യായോപപത്തിനൈ ഉപരക്തത്വമിതി ഭാവഃ സോദ്രിതി മേദിനീ അമർത്ത്യചക്രം ദേവസൈന്യം ചക്രം സൈന്യരഥാംഗയോരിത്യമരഃ പുഷ്പിതപ

ണ്ണപുഷ്പം കുസുമിതപലാശസമഗ്രം പലാശെ കിംശുകെ പൎണ്ണഇത്യമരഃ സത്രമ യഥാ വനമിവ സത്രം മൈവാ ദായ ഇത്യമരഃ പ്രബഭൌ ശരാജ കുസുമിതപലാശ നിബിഡിതമരണ്യമിവ സുമതിശരനിഭിന്നാംഗനിൎയ്യദ്രുധിരധാരാള കവചാച്ഛാ കം മെവമെന്ന്യം ബഭാവിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൧൫.

വൃഷാ തദാലോക്യ രുഷാതിവേലം
കഷായിതാക്ഷസ്സപൃഷൽകജാലൈഃ ।
വിഷാദയാമാസ നിഷാദനാഥോ
ദ്വിഷോവനാന്തേ പൃഷതാനിവൈഷഃ ॥ ൧൬

വൃഷെതി എന്ന വൃഷാ ഇന്ദ്രഃ വൃത്രഹാ വൃഷൈത്യമരഃ തൽ സപത്നപരാജയം സുമതികൎമ്മാ ആലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ രുഷാ കോപെനാതിവേലം ഭൃശം 'കഷായിതാക്ഷഃ കലുഷിതവിലോചനസ്സൻ സപൃഷൽകജാലൈഃ സപക്ഷ്യാത്മനോ ബാണസമൂഹൈഃ പൃഷൽകബാണവിശിഖൈത്യമരഃ ജാലം സമൂഹമാനായ ഇത്യമരഃ ദ്വിഷശ്ശത്രൂൻ നിഷാദനാഥഃ വ്യാധാധിപഃ വനാന്തെ കാനനസമീപദെശെ പൃഷതാൻ മൃഗവിശേഷാനിവ ഗോകൎണ്ണപൃഷതൈണൎശ്യത്യമരഃ വിഷാദയാമാസ സവിഷാദവേച്ഛകാരെത്യൎത്ഥഃ ഇന്ദ്രോപ്യാധികപിതഃ സുമതിമുഖരിപൂൻ ബാണഗണൈരെണജാലം വ്യാധ ഇവ വിഷാദയാമാസേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൧൬.

പ്രത്യൎത്ഥിനിസ്ത്രിംശശരാരികൃത്ത
സപക്ഷതിനിൎയ്യദ്രുധിരസ്രവന്ത്യാം ।
ചചാര ചൈപ്രാപ്യകമണ്ഡലാന്ത
ൎഗ്ഗതിൎദ്ധുതൈനാസ്സ്നപനാന്നൃപൌഘഃ ൧൭

പ്രത്യൎത്ഥീതി നൃപൌഘഃ രാജസംഘഃ പ്രത്യൎത്ഥിനാം ശത്രൂണാം നിസ്ത്രിംശാഃ ഖഡ്ഗാഃ ശരാ ബാണാ അരയശ്ചക്രാണി ച തൈഃ കൃത്തായാ ഭിന്നായാ സ്സപക്ഷതേൎന്നിജദേഹാൽനിൎയ്യന്ത്യാംനിൎഗ്ഗച്ഛന്ത്യാം രുധിരസ്രവന്ത്യാം രക്തനദ്യാം സ്നപനാൽ സ്നാനാൽ ധുതൈനാഃ ധൂതപാപസ്സൻ കലുഷം വൃജിനൈനോഘമിത്യമരഃ അപ്രാപ്യകമണ്ഡലാന്തൎഗ്ഗതിഃ അപ്രാപ്യാ ന പ്രാപ്യാ കസ്യ സൂൎയ്യസ്യ മണ്ഡലം ബിംബഃ തസ്യാന്തരന്തൎഭാഗെ ഗതിൎഗ്ഗമനം യെന സ യോഗിതസ്സൻ ദ്യൌ ആകാശെ ചചാര ചരതി യഥാച പ്രധനം ബാണവിദ്ധാംഗാഃ ത്വരഃ സ്പകളെചരനിൎഗ്ഗളൽരുധിരധാരിതിരിതിപെതുഃ തതൊ ദിവസ്പൃശിൽദിവ്യസ്ത്രീയാമാതാൽ പരിവ്രാട് യോഗയുക്തശ്ചരണെ ചാഭിമുഖോഹത ഇതി വചനാനുസാരെണ സൂൎയ്യമണ്ഡലാന്തൎഗ്ഗത്യനന്തരം ആകാശ എവ ചചാരേതി ഭാവഃ ൧൭

യോഷാസ്സുരാണാമപി മാല്യദോഷാ
ദോഷാകരാസ്യാം തമവീക്ഷ്യ വേഷം ।

പീയൂഷപാനാലസദേവതാഭിലാഷം
വിശേഷരമിക്ഷ്യവിനാരം സദോഷം ॥ ൧൭

ഇത്യാഷാ ഇതി സുരാണാം ദേവാനാം യോഷാഃ സ്ത്രിയഃ സ്ത്രീയോഷിദബലേ ത്യമരഃ മാല്യശോഷാ മാല്യാനി മാലാഃ മാല്യം മാലാ സ്രജ ഇത്യമരഃ ശോഷാസ്യ ഉജ്ജ്വാസ്യ യാസാന്താസ്സ്യുഃ ഭ്രൂതാസ്സന്തുഃ ശോഷാ താരേത്യ ഉക്തമപിചമിത്യമരഃ ശോ ഷാകരസ്യ ഇന്ദുവിശേഷം അപി ച്യവേഷം സുരതാകാരമപി പീയൂഷപാനാലസദേ താഭിലാഷം പൂർണ്ണഃ സൂർയ്യസ്യാംശുസ്യ മണ്ഡലാന്തരമാഗ്ന്യസ്യാലോകേനാപ്രാപ്യ ദേഹോ നിരസ്യഃ അഭിലാഷഃ സമ്പൂർണ്ണപരിതഃ ക്ഷണാദിലക്ഷണഃ കാമൊയസ്യ തത് പൂർവ്വാകതം രാജസമൂഹമിത്യർത്ഥഃ സദോഷം ദോഷേണ ദൂഷണേന സ ഹിതം നരം മനുജമിവ ഇദം കൃത്യ അവലോക്യ വിശേഷഃ വിഷാദം പ്രാപുഃ തഥാ ച ഞാനസ്യമേഭിരുപമേതാന ദേശസ്യപതിനികരവർണ്ണാർത്ഥം അപ്സരയോഷിതോ ന്തരിക്ഷ കല്പിതമന്ദാരമാല്യാ സുന്ദരാകാരം നൃപസമൂഹം സദോഷം നരമി വ വീക്ഷ്യ വിഷേദുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൧൭

പഞ്ചാന്യരാജന്യധിയൌ തദാനീ
മന്യോന്യമാതേനതുരാത്തമന്യു ।
കാനീനജിഷ്ണൂ ഇവ ജന്യമുഗ്രം
യന്നാരദോദ്വൃത്ത പരം തപന്ത്യാഃ ॥ ൧൮

പഞ്ചന്യേതി പഞ്ചാന്യരാജന്യധിയൌ പഞ്ചാസ്യഃ പുത്രഃ രാജന്യധീഃ നൃപ തിസചിവഃ ച തൌ കാനീനജിഷ്ണൂ ഇവ കാനീനഃ കന്യകാപുത്രഃ കർണ്ണ ഇത്യ ർത്ഥഃ കാനീനഃ കന്യകാജാതതനയസ്യ സകർണ്ണയോരിതി മേദിനീ ജിഷ്ണുരർജ്ജുനഃ ച താവിവ തദാ തദാനീം ആത്തമന്യൂ ധൃതരോഷൌ സന്തൌ അന്യോന്യം പരസ്പരം ഉഗ്രം ഭയങ്കരം ജന്യം യുദ്ധം ആതേനതുഃ ചക്രതുഃ യജ്ജന്യമിത്യ ർത്ഥഃ അവന്ത്യാം ഭൂമൌ നാരദോദ്വൃത്തപരം കലഹപ്രിയേണാപി നാരദമുനിനാ അദൃഷ്ടപരം അദൃഷ്ടമേവ ഇത്യർത്ഥം തദിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ തഥാ ചാർജ്ജുനകർണ്ണാവിവാതിഘോരം നാരദമുനിനാപ്യദൃഷ്ടപൂർവ്വം യുദ്ധമകുരുതാമിതി ഭാ വഃ ൧൮

തയോഃ കലിം വീക്ഷ്യ കലിപ്രിയത്വാൽ
കർഷന്മതത്വാദപി വല്ലകീരുൽ ।
പ്രസാദം പിതൄണാമപി സംഗതായാം
സ്ഥാതുന്നതോ ഗന്തുമലന്ന കല്യോഃ ॥ ൧൯

തയോരിതി വല്ലകീരുൽ വല്ലകീ വീണാ വീണാതുവല്ലകീത്യമരഃ താം രുണദ്ധീ തി വല്ലകീരുൽ നാരദമുനിരിത്യർത്ഥഃ കല്യോഃ ഉഭയോഃ കലിസ്സ്യാത് കലഹേ ശൂ രേ കലിരന്യൂഷംശേപി ചേതിവിശ്വഃ തയോസ്സമരനിരതയോഃ കലിം കലഹം

ധീക്ഷ്യ ഉച്ചൈഃ പിതൃണാം പിതൃദൈവാനാം പ്രസാദം ജനന്യം സായന്തനസന്ധ്യായാമിതി യാവൽ സായംസന്ധ്യാ പിതൃപ്രസൂരിത്യമരഃ സംഗതായാം സംപ്രാപ്തായാം സത്യാമപി കലിപ്രിയതയാൽ കലഹപ്രിയതയാൽ തദൈവ ശാലിത്വാൽ ഗന്തും കർമ്മക്ഷമതയാൽ കർമ്മഠതയാൽ തദൈവ സ്ഥാതുമശക്തൌ സക്തൌ നാരദവിത്യർത്ഥഃ തഥാപാതിസ്ഥിരയോഃ കലഹവീക്ഷണകൌതുകി നാരദഃ സന്ധ്യാനുഷ്ഠാനസക്തയേപി കലഹവീക്ഷണകൌതുകാൽ തദൈവ സ്ഥിതഃ സ്യാം തദഹോ സ്വിൽ കർമ്മാനുഷ്ഠാനജാഗരൂകതയാൽ തദൈവ ഗമിഷ്യാമിവാ ഇതി സംശയാവിഷ്ടചേതാഃ ഉഭയമപി ന സമ്യക്കൃതവാനിതി ഭാവഃ ൭൭

ആഗ്നേയവായവ്യമുഖാന്യസ്ത്രജാതൈ
ർമ്മർത്ത്യാനമർത്ത്യാധിപതിർജ്ജഘാന ।
താന്യർദ്ദയൻ വാരണപാർശ്വതാന്യൈ
പ്രസ്വാപനൈരൈന്ദ്രഹരിം തഥാന്യൈഃ ॥ ൭൮

ആഗ്നേയേതി അമർത്ത്യാധിപതിഃ ദേവേന്ദ്രഃ മർത്ത്യാനരാജാൻ ആഗ്നേയവായവ്യമുഖാന്യസ്ത്രജാതൈഃ ദൈവതോപേതായുധപ്രകാരൈഃ ജഘാന താഡിതവാൻ ഏഷഃ താന്യാഗ്നേയാദ്യസ്ത്രജാലാനീത്യർത്ഥഃ വാരണപാർശ്വതാം ഐന്ദ്രഃ തഥാ അർദ്ദയൻ അഭിഘ്നൻ സൻ ഹരിമിന്ദ്രം അമാനിലേന്ദ്രസ്ത്യാദ്യഹരിരിത്യമരഃ പ്രസ്വാപനേന മോഹനാസ്ത്രേണ ജഘാനേത്യന്വയഃ ഗഃ പ്രഥമമാഗ്നേയാദ്യസ്ത്രാണി പ്രയുക്തവാൻ അമർത്ത്യാധിപതിഃ മർത്ത്യാധിപസചിവോപി തഥാതാനി പ്രത്യസ്ത്രൈഃ ശമയൻ സൻ ഇന്ദ്രം മോഹനാസ്ത്രേണ ജഘാനേതി ഭാവഃ ൭൮

ധൃഷ്ണ്വോരമാത്യസ്യ പുരോ വലാരി
ന്നജിഷ്ണുതാം കേവലമാത്മനോധാ ।
പ്രസ്വാപനാസ്ത്രാതിശയേന സംയ
ത്യസ്വപ്നതാമപ്യഹഹാത്യജത്സഃ ॥ ൭൯

ധൃഷ്ണ്വോരിതി ധൃഷ്ണ്വോഃ ധൃഷ്ണോ ധീരസ്യേതി യാവൽ ധൃഷ്ടധൃഷ്ണുരിത്യമരഃ അമാത്യസ്യ സചിവസ്യ സുമതേരിത്യർത്ഥഃ പുരഃ പുരതോഗ്രേ പ്രസ്വാപനാസ്ത്രാതിശയേന മോഹനാസ്ത്രബന്ധവിശേഷേണായമിന്ദ്രഃ ജിഷ്ണുതാം കേവലം ജേതൃതാം പരംയദ്വാ ഇന്ദ്രതാം പരം നാത്യജൽ ന തത്യാജ കിന്തു സംയതി യുദ്ധേ ഏതേ അഹോ സാക്ഷാൽ അസ്വപ്നതാം സ്വാപരഹിതതാം ദേവതാമപി അത്യജൽ സുഹരഹാത്യജത്തൈ ശൌര്യ വാ തഥാച സുമതിപ്രയുക്തമോഹനാസ്ത്രേണ പുരോഭഃ കർമ്മണാദിചാലനേപ്യപ്രവീണഃ സന്ന്യ ജയശീലതാം ഉ

ഇത്ഥം സ്വതസ്സിദ്ധം ദൈവത്വമപി ത്യക്തവാൻ കസ്മാദിത്യതോ നിരൂപണേ ഇ
ഖ മോഹിതോളളിതി ഭാവഃ ൬൯

യത്ര സേനാം സ്മരതിപ്രണേത്രീം
സ്വകാർമ്മുകൈരേവ ന ശോകജേതും ।
പുരന്ദരോപി സ്വമഹിന്നിതാന്തം
തദസ്യ പാകാഹിതതൈവ യുക്താ ॥ ൭൦

യത്രേതി। യസ്മാൽ കാരണാൽ അത്ര ഭുവി പുരന്ദരഃ ശത്രൂണാം പുരം ഭേ
ദയതീതി പുരന്ദരസ്സ്വനാമപീത്യർത്ഥഃ സ്മരതിപ്രണേത്രീം സ്മരതിഃ പ്രണേതാ
നായകോ യസ്യാസ്താം സേനാം സ്വകാർമ്മുകൈരേവ നിജധനുർഭിരേവ
സ്വതഃസിദ്ധൈഃ സ്വയം പുരന്ദർ ഭുവനസ്യ ദ്വൈതപ്രയോജനേശതയൈ മേ
ദിനീ ജേതുന്നശോക ശക്തോനാഭൂൽ തതസ്മാൽ അസ്യ ഇന്ദ്രസ്യ പാകാഹിത
തൈവ പാകാഹിതത്വമേവ പാകാനാമർക്കാനാം അഹിതതാ ശത്രുതൈവ
പോതഃ പാകോർക്കോബിംബ്രത്യർത്ഥഃ നിതാന്തം ദൃഢം യുക്താ സമ്യഗ്യോ
ഗ്യേത്യർത്ഥഃ യസ്മാത്സ്മരതഃ കസ്യചിദന്യസൈന്യം സ്വയം പുരന്ദരോ
ഭവന്നപി വിശിഷ്ടൈരസ്ത്രൈർജ്ജേതും അസ്മാദസ്യ ഇന്ദ്രഃ പരം പുരന്ദരോ ന
യുക്താ കിന്തു പാകാഹിതതൈവ യുക്തത്യനേനാർത്ഥേനൈവ യോഗവ്യുൽപ
ത്തിരിതി ഭാവഃ ൭൧

നരാസ്സുരാശ്ചാപ്സരസസ്സുരേന്ദ്ര
ണാങ്കണേ താദൃശി തത്സപര്യാം ।
മുദാ ഭിയാ സ്മരതിം ഹ്രിയാധോ
നേത്രൈർവ്വിധേയൈർവ്വിജഹുർവ്വിധാതും ॥ ൭൨

നരാ ഇതി। രണാങ്കണേ യുദ്ധതലേ സുരേന്ദ്രേ ദേവരാജേ താദൃശി തഥാ
ഭൂതേ വിജിതേ സതീത്യർത്ഥഃ തത്സപര്യാം തസ്യ സ്മരതേഃ പൂജാം സപര്യാം പൂ
ജനാസ്സുരാശ്ചാപ്സരസഃ വിധാതും കർത്തും നരാ മാനവാഃ പ്രീത്യാ ഹർഷേണ നേത്രഃ
സിംഹനാദൈകക്ഷ്വേൾ സുരാ ദേവാശ്ച ഭിയാ ഭീത്യാ വിധേയൈഃ വിധാതുമേനൻ താ
പ്സരസശ്ച സ്വയംവൃത്യേ ഹ്രിയാ കിഞ്ചില്ലജ്ജയാ അധഃ അധോഭാഗേ സ്മരതി
തിം പുഷ്പവൃഷ്ടിം വിജഹുഃ ഉത്സൃഷ്ടവത്യ ഇത്യർത്ഥഃ നരാസ്സ സ്മരതിപരാക്രമമാല
ക്ഷ്യ സന്തോഷേണ വിനേദുഃ ദേവാശ്ച വിഭേദുഃ അപ്സരസശ്ച ദേവരാജമ
തിക്രമ്യ കഥം നസ്യ പുഷ്പവൃഷ്ടിരിതി ലജ്ജയാധഃ പുഷ്പവർഷമകുർവ്വന്നിതി ഭാവഃ
യഥാസംഖ്യാലങ്കാരഃ ൭൩

ഉരസ്സുരാനന്ദകൃദാശു താരാ
കല്ലോലജന്മാഗ്രസമന്മുമോരൽ ।

ഗവാം പ്രചാരാദ്വ്യധിതൈതിതപ്തം
തം ഗ്ലൌരിവാഹ്ലാദയദേത്യ താവൽ ॥ വ്യാ.

ഗ്ലൌരിതി താവത്തദാനീമേവാശു ശീഘ്രം സുരാനന്ദകൃൽ ദേവാനാമാനന്ദകരഃ താരാകല്ലഃ താരാനാമ ബൃഹസ്പതിപത്നീ താരാ ബാലിസുഗ്രീവഭാര്യയോഃ നക്ഷത്രേ ചേതി മേദിനീ തസ്യാഃ കല്ലഃ കാമുകഃ അന്യത്ര താരാണാം നക്ഷത്രാണാം കല്ല ഇതി അഗ്രജന്മാഗ്രസരഃ അഗ്രജന്മനാം ദ്വിജാനാമഗ്രസരഃ പുരോഗാമീ അന്യത്ര ദ്വിജാധിപ ഇതി സോമോഽസ്മാകം ബ്രാഹ്മണാനാം രാജേതി ശ്രുതേഃ തമോനാൽ പാപഹരഃ അന്യത്രാന്ധകാരനാശകഃ തമഃ പാപാന്ധകാരയോരിതി മേദിനീ ഗുരുർബൃഹസ്പതിഃ ഗീഷ്പതിർധിഷണോ ഗുരുരിത്യമരഃ ഗ്ലൌരിവ ചന്ദ്ര ഇവ എത്യ യുധി യുദ്ധേ ഹേതിതപ്തം മോഹനാസ്ത്രതേജസ്സന്തപ്തം അന്യത്ര സൂര്യാതപതപ്തമിതി ഹേതിസ്സ്യാദായുധജ്വാലാ സൂര്യതേജസ്സു യോഷിതീതി മേദിനീ തമിന്ദ്രം സ്വസ്യ ഗവാം വാചാം അന്യത്രാമൃതശീതളാംശൂനാമിത്യർത്ഥഃ പ്രചാരാദിത്യാ അന്യത്ര സഞ്ചാരാൽ ആഹ്ലാദയൽ അതോഷയൽ തഥാ ച സഹസ്രാംശുഭിഃ ഘർമ്മേ സന്തപ്തം യം കഞ്ചന ജനം ദ്വിജരാജസ്സ്വകിരണൈസ്സംപർക്കാദിവ സുഖയതി മോഹനാസ്ത്രസന്തപ്തമമിന്ദ്രം ബൃഹസ്പതിഃ സ്വവാക്യചൂർണ്ണൈരാഹ്ലാദയാമാസേതി ഭാവഃ വ്യാ.

അലം വലാരേ കലിനാ നിയന്ത്രാ
ബലം ബലീയാനപി കോ രുണദ്ധി ।
ഫലന്തവാസ്യാപ്യചിരാത്തതസ്സ്യാൽ
കലന്ത്ര സന്താനയുതം ക്രിയായാഃ ॥ വ്യാ.

അലമിതി വലാരേ ഇന്ദ്ര കലിനാ കലഹേനാലം പര്യാപ്തം കലിസ്സ്യാൽ കലഹേ ശൂര ഇതി വിശ്വഃ ബലീയാൻ ബലവാനപി കഃ കോവാ നിയന്ത്രാ ദൈവസ്യേത്യർത്ഥഃ ഭാഗ്യം സ്ത്രീ നിയതിർവ്വിധിരിത്യമരഃ ബലം ശക്തിം രുണദ്ധി നിവാരയതി നകോപീത്യർത്ഥഃ തവ ഭൃത്യകൃതം രാജനീതിന്യായാൽ ക്രിയായാഃ അബലാബൃഹസ്പതിഭാര്യാപഹരണമോചനനിമിത്തകലിരൂപസ്യ കർമ്മണഃ ഫലം പ്രയോജനം അചിരാൽ ശീഘ്രം ഭവേൽ തവാസ്യാപി കലം ഗൃഹം വംശഞ്ച സന്താനയുതം സന്താനാദിനാ കല്പവൃക്ഷാദിനാന്യത്ര സന്തത്യാ ച യുതം യുക്തം സ്യാൽ ഭവേൽ കലം ഗൃഹേ ച സന്താന ഇതി വിശ്വഃ സന്താനഃ കല്പവൃക്ഷ ഇതി വംശോന്വവായ ഇതി ചാമരഃ ഇന്ദ്രോപ്യഹം ജിത ഇതി മാ വിശങ്കസ്വ ദൈവഗതിരലംഘനീയാ തവ കലഹേനാലം രാജ്ഞോബലാപരാധസ്ഥാനേ തവ കലം സന്താനരഹിതം ന ഭവേൽ അബലാഹരണേന സന്തതിഫലൈശ്വര്യാപചയാന്തരായേന രാജ്ഞോപി വംശഃ സന്തതിശ്ശൂന്യഃ കദാപി ന ഭവേദിതി ഭാവഃ വ്യാ.

ഏവം ഗുരാസാദമുദീര്യ പശ്ചാ
ഘോരന്യയാൽ പതേരമാത്യം।

പ്രാഗ്ഭാഗശോഭാസാദൃശ്യസമഞ്ചിതസ്സൻ
പ്രഹർഷയൻ പാർത്ഥിവമാഹ ജീവഃ ൫൭

ഏവമിതി। ജീവോ ബൃഹസ്പതിഃ ജീവ ആംഗിരസ ഇത്യമരഃ ഏവമുക്തപ്രകാരേണ ഉദാസീനമിത്യും ഉദാസീനോ ബലവാനിത്യമരഃ ഉദീര്യോക്താ അഥാനന്തരം അൽപതരഃ നൃപതേഃ അമാത്യം സചിവം നൃപതിമിത്യർത്ഥഃ അവലോകയ സാനുചയിതാ പശ്ചാദനന്തരം പ്രാഗ്ഭാഗശോഭാ പൂർവ്വഭാഗേ പ്രാഗ്ഭാഗം പ്രാഗ്ഭാഗശഃ പ്രാഗ്ഭാഗശോഭിത്യമരഃ ആസാദ്യ ഗതാ സമഞ്ചിതസ്സംപൂജിതസ്സൻ പാർത്ഥിവം ഭൂപതിം പ്രഹർഷയൻ സന്തോഷയൻ സൻ പ്രാഹ ഉക്തവാൻ ഏവമിത്യും നൃപതിശ്ശോഭാപ്രാപ്യാനന്തരം കലയശോഭയൈത്യ പ്രാഹേതി ഭാവഃ ൫൮

ഫലോദയസ്സ്യാച്ചിരാൽ പ്രസൂതേഃ
ഫലോദയാപ്തിശ്ച തവായുഷോന്തേ।
ബലാദ്ഭിരപ്യേഷ മുദാഭിയാതു
സ്വർല്ലോകമത്രൈവ യയും പ്രശസ്യം॥ ൫൯

ഫലോദയമിതി। തവാചിരാൽ ശീഘ്രം പ്രസൂതേഃ പ്രസൂതിഃ വൈചിത്ര്യാത്മനാ ... ഫലോദയോ ഭാഗ്യഃ ഫലോദയഃ പുത്രാൻ ലബ്ധ്വാ ... ആയുഷഃ ജീവനകാലസ്യാന്തേ ഫലോദയാപ്തിഃ സ്വർഗ്ഗസ്യ കൈലാസസ്യ വാ പ്രാപ്തിഃ സ്യാദിത്യർത്ഥഃ ... അതിശയവാനുഃ ... സഃ ഇത്യേവ ... സ്വർല്ലോകം സ്വർഗ്ഗമഭിയാതു ഗച്ഛതു തവ ... ശീഘ്രം ... സ്വർഗ്ഗം ഗച്ഛതു കിമന്യാ ... ഭാവഃ ൬൦

കിമ്പോശഭാരമധാത്മമിഹാജ്ഞിതേന
തം പുത്രകാമേഷ്ടിമിതഃ പ്രസ്യാൽ।
അതോർത്ഥനാ സാർത്ഥനാ സഹ ഋത്വിജാം സാ
ഭവൽകൃതാനാം ഫലദാ ക്രതൂനാം॥ ൬൧

കിമ്പോമിതി। കിമ്പു ഇത്യാശങ്കയാർത്ഥഃ ... തദ്ഗതേനാപാദിതേന അതോർത്ഥനാ ... ഋത്വിജാം യാജകാനാം ഋത്വിഗ്യാജകാദ്യാത്യമരഃ സാർത്ഥനാ സമൂഹേന സഹ ഇതഃ ഇതഃ പരമിത്യർത്ഥഃ പുത്രകാമേഷ്ടിം പുത്രകാമസ്യ വിഹിതാ ഇഷ്ടിസ്താഃ പുത്രകാമേഷ്ടിഃ തം ... ഭവൽകൃതാനാം ഭവത്കൃതാനാം ക്രതൂനാം ...

ശേഷംശേഷയാനാം ഫലമോ ഫലമേയിനി ന്യായേന ഭവാൻ ഏകമിതരൈർവ്വാ യജ്ഞൈഃ കൃത്രിമകൈസ്സ്വിം കത കഃ ശതാശ്വമേധാനാമപി സമ്യക്ഫലമുദ്ദിശ്യ പാൽ സന്തതി നിത്യപാഫലാപൂർത്തിസ്സ്വാരാദിതിഭാവഃ ൫൩

ഇതി നൃപമഭിധായ പ്രസ്ഥിതേ ഗീഷ്പതൌ സഃ
സുരപതിമുഖലേഖൈരന്വിതേ സപ്രമോദം।
നരപതിരപി പൌരൈസ്സാദ്ധ്വമൃതാഭിഗീർഭിരാദ്യൈഃ
പ്രകൃതിഗൃഹപതീഷ്ടഃ പ്രാപ ഹൃഷ്ടഃ പുരീം സഃ॥ ൫൪

ഇതീതി। ഇതി പൂർവ്വോക്തപ്രകാരേണ ഗീഷ്പതൌ വ്യവസ്ഥിതേ ഗീഷ്പതി ധിഷണ ഇത്യമരഃ നൃപം രാജാനമഭിധായോക്ത്വാ സുരപതിമുഖലേഖൈരിന്ദ്രാദിദേവൈരന്വിതേ യുക്തേ സഃ സപ്രമോദം പ്രീതി പ്രസ്ഥിതേ ഗതേ സതി പ്രകൃതിഗൃഹപതീഷ്ടഃ പ്രകൃതിഭിഃ പ്രധാനസചിവൈഃ ഗൃഹപതിഭിഃ മന്ത്രിഭിഃ ഇഷ്ടഃ അത്യർത്ഥം ഇഷ്ടഃ ... ഹൃഷ്ടഃ സന്തോഷവചനശ്രവണാദ്യുദിതഃ നരപതിഃ ... പൌരൈഃ പുരവാസിഭിഃ സാകം സപ്രമോദം സന്തോഷം യഥാ തഥാ സ്വാം പുരീം നഗരീം പ്രാപ പ്രാപ്തവാൻ ... ഇന്ദ്രാദിവൃന്ദാരകവൃന്ദൈസ്സഹ സഹ്യം പ്രസ്ഥിതേ സതി ... നിഖിലപുരവാസിഭിഃ ... നിവൃത്തോയം ... മാലിനീ ... ണാൽ ൫൫

ഇതി ശ്രീവാതാലയനിലയസ്യ കവികുലകൂടസ്ഥാനസ്യ വർണ്ണനീയകാരുണ്യ
വതോ കേരളീയ ... ശയനശ്രയാവാമൃനിഖിലസമസ്തകര
വൃന്ദാരണ്യശർമ്മണഃ കൃതൗ താടകാപരിണയേ
ദ്വിതീയസർഗ്ഗപ്രകാശികയാം സമാപ്താ നമഃ
പാവനൂരകാന്താനാരായണ
ശൈഷാദ്രിശാന്ത
ഭൂയാത്
ശുഭമസ്തു നമഃ
ഓം തത് സത്
ശുഭം ഭൂയാത്
ദ്വിതീയസ്സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

താരകാപരിണയം.

തൃതീയസ്സർഗ്ഗഃ

സുരപതിപ്രഹിതസ്യ ഗുരോർഗ്ഗിരാ
നരപതിസ്സ്വതനയേച്ഛുരഥാദരാൽ ।
വിധിഗതിശ്ച വിധാതുമയം മതിം
സമമതിസ്സുമതിപ്രവരോ ദധൗ ॥ ൧

സുരപതീതി॥ അഥ പുത്രപ്രാപ്ത്യനന്തരം വിധിഗതിഃ വിധാതാവായ ബ്രഹ്മാവിനെ ഗമിക്കുന്നവനായിരിക്കുന്ന ഗതിസ്സ്വീകാരശ്ശരണമായുള്ളതായ്ക്കുന്നൊരുപായമെന്നു ഇതി കേചിൽ സുമതിപ്രവരഃ ശോഭനാ മതിഃ യേഷാമവരേഷാം പ്രവരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ അയം നരപതിഃ മലയധ്വജഃ സുരപതിപ്രഹിതസ്യ സുരപതിനാ ഇന്ദ്രേണ പ്രഹിതസ്യ നിയുക്തസ്യ ഗുരോഃ ധിഷണസ്യ ധിഷണോ ബൃഹസ്പതിഃ ഗിരാ വാചാ സമമതിഃ സമതിനാലും സഹിതേന സഹിതസ്സൻ തനയേച്ഛും പുത്രികാമെച്ഛും ഇച്ഛിച്ചുകൊണ്ടുള്ളയോരിതൃകഃ ആദരാദരണേന വിധാതും കല്പിക്കാം മതിം ധിയം ദധൗ ധൃതവാൻ ചകാരെത്യർത്ഥഃ അഥ സമമതിഃ വിധാൻ ആശയെന്നി സുരാത്മജ പ്രകടിതഃ ത്രിദശേന വിശേഷണാനാം കഥാവ സുമതിനൈവ മലയധ്വജനുപതിസ്സുപ്രണതഃ 'സുരപതിനാ സഹ കലിനാലങ്കാരനാ നരപതേഃ പുനഃ കനത ഏവ ഗുരിസമതനാമ' ഇത്യുക്ത ഗുരുവചനാദരവേദീ മലയധ്വജഃ സുമതിനാ സാകമാമന്ത്ര്യ 'പുത്രികാമെച്ഛി വിധാനായാകയ മതിമതി ഭാവഃ അസ്മിൻ സർഗ്ഗേ പ്രതിപാദ്യമാനക്കെകം വൃത്തം ദ്രുതവിളംബിതം ദ്രുതവിളംബിതമാഹ നഭൌ ഭരാവിതി ലക്ഷണാൽ ൨

മനുജപേ തനയേച്ഛിചികീർഷയാ
വ്രജതി വേഗവതീതടമാശ്രിതം ।
ശമധനൈരവൻ പ്രമദോൽകടാഃ
പ്രശ്രിതയാ കൃതമാശ്രമമഭ്യലാ ॥

മാനജപ ഇതി അലമത്യർത്ഥം കൃതയജ്ഞൈരപി അനാപ്തിതശതക്രതു വചിതാമജപം നവപംക്തൗ തനയേഷ്ടിചികീർഷയാ തനയേഷ്ട്യാഃ പുത്രകാമേഷ്ട്യാഃ ചികീർഷയാ കർത്തുമിച്ഛയാ ശക്ലയനേ ശതകോനാഗാനുതക്രിയനിശ്ച ഥാഃ സ ഏവ ധനം സമ്പദ്യതാം തൈക്കനാകീർത്തിരിത്യർത്ഥഃ അനുചിതം യു ക്തം വൈഗവതീതടം കൃതകായനീതീരം കൃതമായാ വൈഗവതി, പ്രതിരക്ഷ ടം ത്രിഷചിതി ചാമരഃ വ്രജത് ഗച്ഛതി സതി പ്രകൃതയഃ പ്രധാനസചിവാഃ പ്രക ടോൽകടാഃ പ്രമനോ സന്തോഷേണ ഉൽകടാ അധികാ, മുൽ പ്രീതിഃ പ്രമദോ ഹർഷ ഇത്യമരഃ അഭവൻ ബഭൂവുഃ തഥാചാനാപ്തിതശതമഖോപി ഫലസ്യ പതി സ്ഥാനയസവവിധാനാശയാ മുനിജനനിഷേവിതം വൈഗവതീതീരം ഗച്ഛതി യി പ്രകൃതയഃ പ്രമോദമേദുരാന്തരംഗാ ബഭൂവുരിതിഭാവഃ ൧

ധൃതിവരഃ കലശോത്ഭവനന്ദനഃ
പതിരിവോത്തരകോസലനീവൃതാം ।
സ്ഥപതിനിർമ്മിതമാപ സരിത്തടേ
പ്രകൃതിഭിഃ കൃതിഭിശ്ച സമം സഭാഃ ॥ ൨

ധൃതിവര ഇതി ധൃതിനാമ നിയമവതാം വരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ വരോ ജാമാതരി ശ്രേഷ്ഠ ഇതി സാരസ്വതഃ കലശോത്ഭവനന്ദനഃ മലയധ്വജ ഇത്യർത്ഥഃ ഉത്തര കോസലനീവൃതാം ഉത്തരകോസലാനാം ജനപദാനാം പതിഃ പ്രഭുഃ ദശ രഥ ഇതി യാവത് സ ഇവ പ്രകൃതിഭിഃ പ്രധാനസചിവൈഃ പ്രധാനാദ്യ പ്രകൃ തയ ഇത്യമരഃ കൃതിഭിഃ കശലജനൈശ്ചസമം കൃതീകശല ഇത്യമരഃ സരിത്തടേ സരിതോനദ്യാ വൈഗവത്യാ ഇത്യർത്ഥഃ തീരേ തടേ ഇത്യർത്ഥഃ അന്യത്ര സരയ്വാ ഇത്യർത്ഥഃ തടേ തീരേ സ്ഥപതി നിർമ്മിതം സ്ഥപതിനാ ശില്പിനാ രചിതം സ്ഥ പതിഃ കാരുഭേദേപീത്യമരഃ സഭാസ്ഥാനമാപ പ്രാപ്തവാൻ പുരാ കിലാനപത്യഃ പുത്രകാമേഷ്ടിവിധാനായ ശരയൂതടീമാസസാദേയമപി തഥാ വൈഗ വതീതീരവിരചിതം സഭാസ്ഥാനമാസാദിതവാൻ ഇതിഭാവഃ ൨

ശതധൃതിപ്രതിമേന സുതാസ്പദേ
ഷ്ഠിരചിതേഥ യഥാവദുപക്രമേ ।
നൃപതിനാ സവിതാസ്പദമാവൃതം
സുരജനൈരജനൈകപരായണൈഃ ॥ ൩

ശതധൃതിരിതി ശതധൃതിപ്രതിമേന ബ്രഹ്മതുല്യേന ശതധൃതിഃ പര മേഷ്ഠീ പിതാമഹോ ഹിരണ്യഗർഭഃ ഇത്യമരഃ നൃപതിനാ രാജ്ഞാ യഥാവത് യഥാവിധി സു താസ്പദേ സുതാർത്ഥം പുത്രേഷ്ടിയാഗേ സ്വാദ്ധ്യായഃ പ്രത്യ ഇത്യർത്ഥഃ പുത്രീയ പായസം വിരചിതേ പ്രയോഗേ ശാസ്ത്രവിധിനാ ഉപക്രമേ പ്രാരംഭേ പ്രക്രമോപക്രമൗ പക്രമ ഇത്യമരഃ വിരചിതാനുഷ്ഠാനേ സതി അജനൈകപരായണൈഃ അജനൈ

തടാതകാപരിണയേ

ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗഃ

അഥ തേ ഹരിദർശനോത്സുകാസ്സൽ
പഥസന്ന്യസ്തദൃശോ വിരിഞ്ചമുഖ്യാഃ ।
അമരാ അഭവന്നരാ ഇവോദ്യ
ച്ഛിശിരാംശുവീക്ഷണതൽപരാസ്സഭാന്തേ ॥ ൧

അഥേതി॥ അഥേത്യാരംഭേ മംഗളാർത്ഥമവ്യയം ഹരിദർശനോത്സുകാഃ ഹരേഃ വിഷ്ണോഃ ദർശനേ ആലോകനേ ഉത്സുകാസ്സശ്രദ്ധാഃ ദർശനാലോകനേക്ഷണമിത്യമരഃ വിരിഞ്ചമുഖ്യാഃ വിരിഞ്ചോ ബ്രഹ്മാ മുഖ്യഃ ശ്രേഷ്ഠോ യേഷാന്തേ മുഖ്യവര്യവരേണ്യാ ഇത്യമരഃ തേ അമരാ ദേവാസ്സഭാന്തേ സഭാന്തേത്യത്ര ഭാനി നക്ഷത്രാണി നക്ഷത്രമൃക്ഷം ഭമിത്യമരഃ ഭൈസ്സഹ വർത്തതേ ഇതി സഭമാകാശം തസ്യാന്തേ ഉദ്യച്ഛിശിരാംശുവീക്ഷണതൽപരാഃ ഉദ്യതഃ ഉദയം ഗച്ഛതഃ ശുക്ലപക്ഷാദാവിതി യാവത് ശിശിരാംശോശ്ചന്ദ്രസ്യ ഈക്ഷണേ ദർശനേ തൽപരാ ജാഗരൂകാഃ നൂതനചന്ദ്രദിദൃക്ഷവ ഇത്യർത്ഥഃ നരാഃ മനുഷ്യാ ഇത്യുപമാ അത ഏവ തൽപഥസന്ന്യസ്തദൃശഃ തസ്യ ഹരേശ്ചന്ദ്രസ്യ ച പന്ഥാസ്തൽപഥം തത്ര ന്യസ്തേ ദത്തേ ദൃശൌ നയനേ യൈസ്തഥോക്താഃ സന്തഃ അഭവൻ ബഭൂവുഃ യഥാ ച ഹരിദർശനതൽപരാ ബ്രഹ്മാദയോ ദേവാസ്സഭാന്തേ ആകാശേ നൂതനചന്ദ്രദിദൃക്ഷവോ നരാ ഇവ തന്മാർഗ്ഗേ ദത്തചക്ഷുഷോ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ വസന്തമാലികാവൃത്തം ലക്ഷണമുക്തമേവ. ൧

വിധുരാവിരഭൂച്ഛ്രിയാ സമേതോ
മധുരാധീശസുതാപുരോധരണ്യാം ।
വിധുതാഖിലലോകതാപഭാരോ
മധുകാലീയനിശീവ ചാരുരൂപഃ ॥ ൨

വിധുരിതി॥ വിധുതാഖിലലോകതാപഭാരഃ വിധുതോ നിരസ്തഃ അഖിലലോകാനാം സമസ്തജനാനാം താപഭാരസ്താപാനാമാദ്ധ്യാത്മികാദീനാം ഭാരോതിശ

യോ യേനാന്വിത ഉൽകൃഷ്ടാതിശയ ഇത്യർത്ഥഃ ചാരുരൂപം യസ്യേതി വിധുഃ വിഷ്ണുഃ ചന്ദ്രശ്ച വിധുസ്ത്രിഷ്വ് ചന്ദ്രമസീത്യുഭയത്രാമരഃ ശ്രിയാ ലക്ഷ്മ്യാ ദീപ്ത്യാന്വിത യോരുഭയോ ഉചിതാലോകയോഃ ശ്രീസ്സ്യാദിതി സാരസ്വതഃ സമേതോ യുക്തസ്സൻ മധുരാധീശസുതാപുരോധരണ്യാം മലയധ്വജപുത്രീപുരോവർത്തിന്യാം മധുകാലീയനിശി മധുകാലേ ചൈത്രമാസസമയേ ഭവാ മധുകാലീയാ താദൃശ്യാം നിശി രാത്ര്യാമിവാവിരഭൂൽ ആവിർബ്ബഭൂവ യഥാ ച ലക്ഷ്മീസമേതോ വിഷ്ണുർല്ലോ കായുക്തശ്ചന്ദ്ര ഇവാവിരഭൂത്തടാതകാപുരതാലേശേ ഇതി ഭാവഃ ചന്ദ്രോപ്യാഗച്ഛതീതി ധ്വനിഃ ൨

അഥ വിഷ്ണും വർണ്ണയതി പദ്യപഞ്ചകേന

ധരണിധരണൌ നഭശ്ചനാഭി
സ്തരണീന്ദൂ പരമീക്ഷണേ ച യസ്യ।
ശ്രവണേ ഹരിതോസവസ്സമീരോ
ലപനം ഹവ്യവഹഃ സ്വരുത്തമാംഗം॥

ധരണീതി। ധരണിർഭൂമിഃ യസ്യ ചരണൌ പാദൌ നഭഃ ഖഞ്ച യസ്യ നാഭിഃ തരണീന്ദൂ രവിചന്ദ്രൌ ച യസ്യ പരം പരേ ഇത്യർത്ഥഃ അവിഭക്തികനിർദ്ദേശഃ പരേ ശ്രേഷ്ഠേ ഈക്ഷണേ നേത്രേ ഹരിതോ ദിശശ്ച ആശാശ്ച ഹരിതശ്ച താ ഇത്യമരഃ യസ്യ ശ്രവണേ ശ്രോത്രേ സമീരോ വായുശ്ച യസ്യാസവഃ പ്രാണാഃ ഹവ്യവഹോഗ്നിശ്ച യസ്യ ലപനം മുഖം തുണ്ഡമാനനം ലപനം മുഖമിത്യമരഃ സ്വരിത്യവ്യയം സ്വർഗ്ഗലോകശ്ച യസ്യ ഉത്തമാംഗം ശിരഃ തം ഭേജ് ഇത്യുത്തരത്ര സംബന്ധഃ ൩

അധരീകൃതകൃത്സ്നലോകകീർത്തിഃ
ബഹുധാ സ്തൌതി യശോ യദീയമേവ।
നിഗമസ്സ്വരവാനിവാഥ വന്ദി
തമഗാധിശസുതാ ദദർശ ദേവം॥ ൪

അധരീകൃതേതി॥ അഥാവിർഭാവാനന്തരം സ്വരവാൻ ഉദാത്താദിസ്വരയുക്തഃ അന്യത്ര ഗംഭീരനാദവാൻ നിഗമോ വേദശ്ച അധരീകൃതകൃത്സ്നലോകകീർത്തിഃ അധരീകൃതാ അധഃകൃതാ കൃത്സ്നലോകാനാം സമസ്തലോകപാലാനാം കീർത്തിർയ്യശോ യേന തഥോക്തസ്സൻ വന്ദീ സ്തുതിപാഠക ഇവ യദീയം യസ്യ വിഷ്ണോരിദം യശഃ കീർത്തിമേവ ബഹുധാനേകധാ സ്തൌതി വർണ്ണയതി തം ദേവം വിഷ്ണും അഗാധീശസുതാ അഗാ ഭൂമിഃ തസ്യാഃ അധീശോ രാജാ തസ്യ സുതാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ അഗാധീശോ ഹിമവാൻ തസ്യ സുതാ പാർവ്വതീതി ദ്വിതീയാർത്ഥഃ അഗോ നാ ദ്രുമശൈലയോഃ സ്ത്രിയാം ഭൂമാവിതി മേദിനീ ദദർശ പശ്യൽ തടാതകാ വിഷ്ണുമദർശദിതി ഭാവഃ ഉപമാ— ൪

തപനീയവിഭൂഷണോജ്ജ്വലാംഗം
മഹനീയം തിലകാസിതം പുമാംസം।
പ്രതനഞ്ചപലാലതാഭിരാമം
സഘനമ്മേഘമിവാതിഹൃദ്യരൂപം॥ ൫

തപനീയേതി॥ തപനീയവിഭൂഷണോജ്ജ്വലാംഗം തപനീയവിഭൂഷണൈഃ സ്വർണ്ണാഭരണൈഃ ഉജ്ജ്വലം ശോഭായമാനം അംഗം വപുര്യസ്യ തം മഹനീയം ശ്രേഷ്ഠം തിലകാസിതം തിലകസുമാലവൃക്ഷ ഇവാസിതം ശ്യാമം തിലകോ നാ വൃക്ഷഭേദേ ന പുംസി സ്യാച്ചിത്രകേ ഇതി നാനാർത്ഥരത്നമാലായാം പ്രതനം പുമാംസം പുരാണപുരുഷമിതി യാവൽ ചപലലതാഭിരാമം വിദ്യുല്ലതാഭിഃസുന്ദരം സഘനം ഘനേന ജലേന സഹിതം ഘനേ സലിലകാനന ഇത്യമരഃ മേഘമിവാതിഹൃദ്യരൂപം അതിമനോഹരസ്വരൂപം തമിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ഉപമാ— ൫

സനകാദിഭിരപ്യനേകവാചം
യമമുഖ്യൈർന്നുതം സുപർണ്ണവാഹം।
കനകാദ്രിശരാസനാജ്ഞയാ സ്വം
സമവാപ്യായതനം സ്ഥിതം മുകുന്ദം॥ ൬

സനകാദിഭിരിതി॥ സനകാദിഭിഃ സനകപ്രമുഖൈഃ അനേകവാചംയമമുഖ്യൈഃ അസംഖ്യമുനിവരൈരപി തപസ്വീ താപസഃ പാരികാംക്ഷീ വാചംയമോ മുനിരിത്യമരഃ നുതം സ്തുതം സുപർണ്ണവാഹം ഗരുഡാധിരൂഢം കനകാദ്രിശരാസനാജ്ഞയാ കൈലാസേശനിയോഗേന നിജമായതനം ഗൃഹം സമവാപ്യ പ്രാപ്യ സ്ഥിതം മുകുന്ദം വിഷ്ണുമദർശീതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ൬

രമയാ പരിശോഭിതൈകപാർശ്വം
ക്ഷമയാ ചോല്ലസിതാന്യഭാഗമേകം।
സജലം ജലദം സുനിർമ്മലാഭ്യാം
ചപലാഭ്യാമിവ ശോഭിതോഭയാന്തം॥ ൭

രമയേതി॥ രമയാ ലക്ഷ്മ്യാ പരിശോഭിതൈകപാർശ്വം ശോഭിതൈകപാർശ്വഭാഗം ക്ഷമയാ ഭൂമ്യാ ച ഗോത്രാ കുംഭിനീ ക്ഷമേത്യമരഃ ഉല്ലസിതാന്യഭാഗം ശോഭിതേതരഭാഗം ഏകമദ്വിതീയം സജലം ജലേന സഹിതമിതി ജലദവിശേഷണം സുനിർമ്മലാഭ്യാം സുതരാം വിമലാഭ്യാം ചപലാഭ്യാം സൌദാമിനീഭ്യാം ചഞ്ചലാ ചപലേത്യമരഃ ഭാസിതോഭയാന്തം ഭാസിതാവുജ്ജ്വലൌ ഉഭയോരന്തൌ യുഗപാർശ്വൌ യസ്യ തം ജലദം മേഘമിവ സ്ഥിതം മുകുന്ദമദർശീതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ഉപമാ— ൭

ശിരസാ പ്രണനാമ സാദരം സാ
സരസാ സാരസലോചനാം വരാംഗീ ।
തരസാ ഭഗിനീമിഹാഗ്ര്യ മാം ത്വം
വരസാൽ കുർവ്വിതി സമൃഗതർഷിണീവ ॥ വൃ

ശിരസേതി। സരസാ രസേന സ്നേഹേന യുക്താ ഗുണേ രാഗേ ദ്രവേ രസ ഇത്യമരഃ വരാംഗീ സുന്ദരീ സാ തടാതകാ കർത്രീ ഇഹാസ്മിന്വിവാഹേ അധുനൈവ അഗ്ര്യ ഹേ ജ്യേഷ്ഠ ത്വം ഭഗിനീം സോദരീം മാം തരസാ ശീഘ്രം സാദരം സബഹുമാനം യഥാ തഥാ വരസാദിത്യവ്യയം വരാധീനാം കുരു കുരുഷ്വ ഇതി സമ്യക് അർത്ഥനീ പ്രാർത്ഥയന്തീവ സാരസലോചനാം സരസിജനയനാം സാരസം സരസീരുഹമിത്യമരഃ മുകുന്ദം വിഷ്ണും ശിരസാ ശീർഷ്ണാ പ്രണനാമ നമശ്ചക്രേ യഥാച സുന്ദരീ തടാതകാ ഹേ അഗ്ര്യ ത്വം സോദരീം മാം തരസാ വരസാൽ കുരുഷ്വേതി പ്രാർത്ഥയാനേവ നമശ്ചകാരേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ വൃ

ഇരയേന്ദിരയാ ച താമഥാഗ്ര്യാ
മിരയാ ച പ്രസമീക്ഷ്യ സംവിനീതാം ।
മുമുദേ സദസീന്ദ്രവന്ദ്യമാനാം
ന മുദേ സ്യാദ്വിനയാഢ്യതാ പ്രഭോഃ കിം ॥ ൻ

ഇരയേതി। അഥാനന്തരം അഗ്ര്യാം പൂജ്യാം ഇന്ദ്രവന്ദ്യമാനാം ഇന്ദ്രഇത്യുപലക്ഷണം ദിഗീശാനാമപി ഇന്ദ്രാദിഭിർല്ലോകപാലൈർവന്ദിതാമപി സംവിനീതാം സമ്യഗ്വിനയസംപന്നാം താം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ സദസി സഭായാം പ്രസമീക്ഷ്യാവലോക്യ ഇരയാ വാണ്യാ ഇന്ദിരയാ ലക്ഷ്മ്യാ ച ഇരയാ ഭൂമ്യാ ച ഇരാ സരസ്വതീഭൂമ്യോരിതി ശബ്ദമഞ്ജൂഷാ മുമുദേ മുദിതമിതി ഭാവേ ലിട് പ്രഭോഃ അധിപതേഃ വിനയാഢ്യതാ വിനയസമ്പന്നതാ മുദേ സന്തോഷായ ന സ്യാൽ കിം അപിതു തോഷായ ഭവേദേവേത്യർത്ഥഃ യഥാച പാകാരിമുഖലോകപാലവന്ദ്യമാനാമപി സംവിനീതാമേനാമാലോക്യ സരസ്വതീ ഹരിപ്രിയാ ധരാ ചാഷ്ടമൂർത്തിവരിഷ്ഠസ്യ വിനീതതാ തോഷകാരിണീതി ഭാവഃ ൻ

ഹരിണാവനിഭൃത്സുതാ കൃതാശീ
ർഗ്ഗുരുണാസൌ ഹിമവത്സുതേവ സാക്ഷാൽ ।
ധരണാവസഥാൻ ഗൃഹാണി നേതും
ഹരിണാക്ഷീ സമശാദമാത്യവർഗ്ഗം ॥ ഫ

ഹരിണേതി। ഹരിണാക്ഷീ ഹരിണസ്യ മൃഗസ്യ അക്ഷിണീവ ലോചനേ യസ്യാസ്സാ യഥാ ഗുരുണാ പിത്രാ ഗുരുസ്സ്യാൽ ഗീഷ്പതൌ താതേ പൂജ്യേ

മഹതീതി ശബ്ദമഞ്ജുളം സാക്ഷാൽ ഹിമവത്സുതാ പാർവ്വതീവ ഹരിണാ വിഷ്ണുനാ കൃതാശീഃ രചിതമഹിതാശംസനാ അതസ്സൗ ഭവാനിത്യസ്യതാ രാജപുത്രീ ധന്യതാംവസ്ഥാൻ ധന്യാഃ സ്വർഗ്ഗലോകമ് ഭുവഃസ്ഥോ ഗൃഹം യേഷാന്താൻ ധന്യാഃസന്മതെ നീരെ സ്വർഗ്ഗൈകെ പരമേഷ്ഠിനീതി മേദിനീ ഗൃഹാണി ഭവ നാനി നെഞ്ചും പ്രാപയിതും അമാത്യവർഗ്ഗം സചിവവരം സ്വമതിമിത്യർത്ഥഃ സമശോഭാജനോപയോഗാസ തഥാ ച പാർവ്വതീവ പട്ടതരാഭജനാ പരിതാശീഃ മാതൃകാരണാസൗ നരപതിസ്സുതാ സ്വമനസ്സന്തോഷി നെഞ്ചും സ്വമതി മാജകോപയാമാസേതി ഭാവഃ ൮൦

വലവൈരിമുഖാസ്സുരാസ്ത്വദീയം
നിലയം നാപുരമാത്മദർശിതാംന്വു ।
അലമാചരിതാലയാ മഹാന്തഃ
കലയാഗ്ര്യാശ്ച ദിവീവ രാജമാനാൻ ॥ ൮൧

വലവൈരീതി തദാനീം വലവൈരിമുഖാഃ ശക്രപ്രമുഖാസ്സുരാ ദേവാഃ അമാത്യശാലിനാൻ സചിവവിശിഷ്ടാൻ അലമധികം രാജമാനാൻ ഭാസമാനാൻ നിലയാൻ ഗൃഹാണി ആചരിതാലയാഃ കൃതസമ്പൂർണതയാഃ കലയാ വിദ്യയാ ആഢ്യാ യുക്താഃ കലാ ദ്രവ്യോപാർജ്ജനവിദ്യയോരിതി മേദിനീ ചകാരേണ സമാപ്ത മഹാന്തഃ ശ്രേഷ്ഠാ ജനാ ഇത്യർത്ഥഃ ദിവി സ്വർഗ്ഗേ നിലയാനീത്യന്വയം ഗൃഹാണീവ സ്വർഗ്ഗപ്രായാഃ തഥാ ച ദേവാദിവൃന്ദാധികമഹത്വാഃ മഹാന്തഃ സ്വർഗ്ഗലോകേ ഭവനമിവ രാജസചിവവിശിഷ്ടാനി സന്താനി ഭാസമാന ഭോ ദിവിഷദ്സ്സമവാപുരിതി ഭാവഃ ൮൨

അചലാധിപനന്ദനാ തദാനീ-
മഖിലാണ്ഡപ്രസവിത്ര്യപി സ്വതോഽസൗ ।
കമലാവിപുലേ ച സാധു മേനേ
കമലാക്ഷപ്രണയാസ്പദേ വിനീതാ ॥ ൮൩

അചലേതി തദാനീം തസ്മിൻ സമയേ അചലാധിപനന്ദനാ അചലാധിപസ്യ മലയാചലസ്യ നന്ദനാ പുത്രീ അചലാധിപഃ ഹിമവാൻ തസ്യ നന്ദനാ പാർവ്വതീതി ഗുണവത്യഃ അസൗ തനൂജകൃത്യാഃ സ്വതഃ സ്വയം അഖിലാണ്ഡപ്രസവിത്രീ അഖിലാണ്ഡാനാം അനേകകോടിബ്രഹ്മാണ്ഡാനാം പ്രസവിത്രീ മാതാപി വിനീതാ വിനയവതീ സതീ കമലാക്ഷപ്രണയാസ്പദേ കമലാക്ഷസ്യ വിഷ്ണോഃ പ്രണയാസ്പദേ സ്നേഹപാത്രഭൂതേ കമലാവിപുലേ ലക്ഷ്മീ രമാ ച കമലാ ശ്രീർഹരിപ്രിയാ വിപുലാ മഹതീ ലക്ഷ്മീതി മാമകോശഃ സാധു ന്യൂന മേനേ ബഹുമാനിതവതീത്യർത്ഥഃ തഥാ ച തദാനീ സാമർത്ഥ്യമനേകകോടിബ്രഹ്മാണ്ഡനായികാപി ലക്ഷ്മീമപി ബഹുമാനിതവതീതി ഭാവഃ ൮൪

ചതുരാനനാദിസ്തുതവൈഭവാഭ്യാം
വിധാതൃഭ്യാമപി വിസ്മയൈകപാത്രാഭ്യാം ।
ശരണാഗതലോകകല്പവല്ലീ
തരുണാബ്ജപ്രതിമാങ്ഘ്രികാർച്ചിതാ സാ ॥ ൫൩.

ചതുരാനനേതി: [illegible] ബ്രഹ്മവിഷ്ണുഭ്യാമപി ശരണാഗതലോകകല്പവല്ലീ [illegible] കല്പവല്ലീ [illegible] തരുണാബ്ജപ്രതിമാങ്ഘ്രികാ [illegible] അർച്ചിതാ പൂജിതാഭൂദിതി [illegible] ൫൩.

അഭിരാമതമാനനാ [illegible]
ശരണാഗതി ശരണായ [illegible] ।
പ്രകൃതാനുഗതിർഹി സംവിധേയാ
സുജനസ്യ പ്രിയമിച്ഛതാ ജനേന ॥ ൫൪

[illegible] ശരണായ [illegible] ശരണം [illegible] സംവിധേയാ [illegible] ബ്രഹ്മവിഷ്ണു [illegible] സുജനസ്യ [illegible] സംവിധേയാ കർത്തവ്യാ [illegible] ൫൪

സചിവാനാഗതാൻപ്രചെത്യ വാസം
രുചിരം ബിന്ദുവരോഽപി പ്രദ [illegible] ।
രചിതാം [illegible]
രചിതാന്നാദ്യജതാം സപ്രസാദജാതാം ॥ ൫൫

സചിവേതി: ബിന്ദുവരൌ [illegible] ൫൫

[illegible]

ഹരിവാജിമുഖൈഃ [illegible] വെക്ഷ്യ വാസാൻ
ഹരിതാം കാന്തൈർ [illegible] !
പരിഹീണമുഖേക ഏവ കാമഃ
പരിപൂർണ്ണഃ കലയാപ്യുദേതിചിത്രം ॥ [illegible]

[illegible] [illegible]

ജനതാപി വിവീക്ഷ്യ നിഷ്കളങ്കാൻ [illegible]
വനജാക്ഷപ്രഭൃതീന [illegible]
[illegible] സാഗരാൻ സധാരാൻ
ധ്രുവ [illegible] ॥ [illegible]

[illegible]

നിരീക്ഷ്യാവലോക്യ ചിരം അത്യന്തമത്യന്തകാലമ്പര്യന്തം അരുൾ ബദ്ധ
വ ത്ഥാചാഗതാൻ ഗ്രഹദിവ്യ സാഗരാൻ സമരാൻ മരവിലനായനാദിതേ
വാനാവലോക്യാൽഭുതമിത്യന്യത ജനമേജി ഭാവഃ ൫൭

ഗിരയോപ്യഥ തോഷസംഭൃതാ
ധരണീഭൃത്പതയസ്ഥിതാചച്ഛയവഃ
പുരമായയുരായതേക്ഷണായാ
സ്സ്മരവേഃ സപാഗ്ര്യമിവേക്ഷിതും നൃകായാഃ ॥ ൫൮

ഗിരയ ഇതി । അഥാനന്തരം തോഷസംഭൃതാ മെതപ്രൃതയഃ ഗിരയഃ പ
ർവ്വതാ അപി ധരണിഭൃതാപതൃപചച്ഛ്യാ ധരണിഭൃതാമ്രൂപം ഭൃതാമ്രൂപം യ
ത്സ്വരൂപം സമിതം തസ്യ ... വിചാരണായൈവ ഗ്രേർഗ്രഥിതരൂപ
ചച്ഛാ സംഭ്യാ വിചാരണാനിചാഗമഃ ആയതേക്ഷണായാഃ ആയതേ ഈക്ഷ
ണേ നയനേ യസ്യാസ്സ്താതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ പുരന്ദരമായയുഃ പ്രാപുഃ ത
ദൈവാ വൃക്ഷാഃ നൃകായാഃ നൃണാം കായ ഇവ കായോ യേഷാന്തഥാഭൂതാസ്സ
ന്തഃ സപാഗ്ര്യം സപക്ഷം അഗ്ര്യം ശ്രേഷ്ഠം വൃക്ഷാവലിത്വാൽ കല്പകവൃക്ഷ
മിത്യർത്ഥഃ ഈക്ഷിതുമവലോകിതുമിവ ആജഗ്മുരിത്യന്വയഃ തഥാച ഗെച്ഛര
യോപി പർവ്വതാസ്സർവ്വേ തത്ര വർത്തിനാനാനാകാരേണ വിവാഹമഹോത്സവമവലോ
കയിതുമായയുരിതി ഭാവഃ ൫൯

പയസാന്നിധയസ്സമാഗമസ്ഥാം
സഹസാ ശൈവലിനീസമാപിതാശ്ച ।
വരവേഷവതാപി ശംഖനാദാം
വരഗംഗാമിവ വീക്ഷിതും സമേതാഃ ॥ ൬൦

പയസാമിതി । പയസാന്നിധയസ്സമുദ്രാഃ ശൈവലിനീസമാപിതാഃ
ശൈവലിനീഭിഃ നദീഭിഃ സമാപിതാഃ സഹിതാഃ തരംഗിണീ ശൈവലിനീ ത
ടിനീ ഹ്രാദിനീ ധുനീത്യമരഃ വരവേഷവതാ വരോചിതവേഷയുക്തേനാ
പി ശംഖനാ പരമേശ്വരേണ ജുഷ്ടാം ധൃതാം വരഗംഗാം ശ്രേഷ്ഠഗംഗാം ശ്രു
ത്യാൽ പൂർവ്വം ഗംഗായാ ഉൽകൃഷ്ടതമം യഥാന്യത വീക്ഷിതുമവലോകിതുമിവ
സഹസാ വേഗേന സമേതാ ഒരുമിച്ചു വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്നു സമാ
ഗമൻ സമാഗതാൻ തഥാച വാരിധയോപി തരംഗിണീഭിസ്സാർദ്ധം വരവേ
ഷാഢ്യാ പരമേശ്വരേണ ധൃതാം ഗംഗാം ആലോകിതുമിവ സമീപമാഗതാസ്സ
ന്തഃ മധുരാമാഗതാ ഇതി ഭാവഃ ൬൦

ക്ഷിതിഭൃത്താനയനാദിമേശതോയാൻ
ക്ഷിതിഭൃൽഭ്രമഹാസാഗരാൻ സമിതാഃ ।

സഹിതാൻ സുമതിർന്നിനായ ദൂത്യാ
നിഹിതാന്യാവസഥാനി കാമധേനോഃ ॥ ൨൦

ക്ഷിതിഭൃദിതി। ക്ഷിതിഭൃത്തനയാ രാജസുതാ തദാതകേതുത്മഃ തസ്യാ നിദേശതഃ ആജ്ഞയാ സുമതിസ്സുമതിനാമാ സചിവ ഇത്യർത്ഥഃ ദൂത്താൻ ദൂതി തൈഃ സഹിതാൻ സഹിതാൻ ക്ഷിതിഭൃത്ഭൃതഹസാഗരാൻ ക്ഷിതിഭൃതഃ പ വൃതാഃ ഭൃതഹാ വൃക്ഷാസ്സാഗരാസ്സമുദ്രാശ്ച യാൻ കാമധേനോഃ വിഹിതാനി സം പാദിതാനി ആവസഥാനി ഗൃഹാണി സ്ഥാനാവസഥാവാസ്പഭേദ്യമരഃ നിനാ യ നയൽ ചികമ്മകെയാളു റെഫ്യാച് ചച്ദേസ് യഥി പ്രവൃത്തി ദ്രു ഞ്ശാസ്ജി രഫ് ദൃഷ്ടം കർമ്മയുക് സ്യാദകഥിതം തഥാസ്യാന്നീഹൃകൃഷ്വഹാമി ത്യുക്തേഃ തഥാച ദൈവീനിയോഗാസന്നി പർവ്വതപാദപോപാരാവാരാൻ ഭവനാ നിഭൃതൈര്യതനീനയദിതി ഭാവഃ ൨൦

അഥ ചന്ദ്രകരാഞ്ചിതാന്തരാളാ
മലതാരൌഘകരംബിതാ സമന്താൽ।
വസതിഃ പരമഞ്ജിമേഖലാഭൃ-
ത്തനയായാ ന ബഭൂവ സാമ്പ്രഹയാപി ॥ ൨൧

അഥേതി। അഥാനന്തരം അഞ്ജിമേഖലാഭൃത്തനയായാഃ അഞ്ജിമേഖലാ ഭൃൽ രാജാ പർവ്വതഃ തസ്യ തനയാ തദാതകേതുത്മഃ തസ്യാഃ വസതിഃ പരം കേവലം വസതീ രാത്രിവേശ്മനോരിത്യമരഃ കാമമധികം സമന്താൽ സ ർവ്വത്ര ചന്ദ്രകരാഞ്ചിതാന്തരാളാ ചന്ദ്രാണാം സച്ഛന്ദ്രാണാം ചന്ദ്രഃ കർപ്പൂരകാംപി ല്യസുധാംശുസച്ഛന്ദ്രവാരിഷ്വിതി മേദിനീ കരാഃ രശ്മയഃ ഭാഗാഃ കരഃ മരീചിഃ സ്ത്രീത്യമരഃ തൈരഞ്ചിതമലംകൃതമന്തരാളമഭ്യന്തരം യസ്യാസ്സാ തഥാ അമലതാ രൌഘകരംബിതാ അമലാനാം നിർമ്മലാനാം താരാണാം ശുക്തിമൌക്തികാനാം ഓഘേന സഞ്ചയേന കരംബിതാ മിശ്രിതാ ച ന ബഭൂവ നാഭൂൽ ഹിതു സാ മ്പ്രഹയാ സമാനാമ്പ്രഹയാപി വസതിശബ്ദസ്യ സമാനാഭിധാനാ വസതിരേവ വ സതിരപി രാത്രിരപീത്യർത്ഥഃ ചന്ദ്രകരാഞ്ചിതാന്തരാളാ ചന്ദ്രസ്യേന്ദോഃ കരൈ രംശുഭിഃ അഞ്ചിതാന്തരാളാ അലംകൃതാഭ്യന്തരാ ച ചന്ദ്രശ്ശശിനി കർപ്പൂര ഇത്യമ രഃ അമലതാരൌഘകരംബിതാ അമലാനാം വികസിതാനാം താരാണാം നക്ഷത്രാ ണാം ഓഘേന കരംബിതാ മിശ്രിതാ ച താരാ വാനരഭിദുക്താവിശുദ്ധമൌക്തി ശുദ്ധമൌക്തികേ നാ നക്ഷത്രാക്ഷികനീനികാ ച നാ നാ ശ്രേഷ്യ നപുംസകമിതി മേദിനീ ബഭൂവാലൽ തഥാച വിദാഹര്യാസനതാ പാൽ മേദിനീനാഥതനയാഭ വനം സച്ഛന്ദ്രകതാപ്രവാളനിചിതാഭ്യന്തരമേതൽ രാത്രിരപി ഹിമാംശുരശ്മി മണ്ഡിതാന്തരാ നിർമ്മലനക്ഷത്രസമൂഹസമന്വിതാ ചാഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൧

ഉത രാജവിരാജമാനമേതൽ
പുരമാജാനപവിത്രകീർത്തിജാമതേഃ।

പരിശോഭിതമസ്തൂരീകൃത്യ സത്ഭിഃ
സമുദ്രൈരപി ക്ഷണാത്തദൈവ ॥ ൨൨.

ഉരഗൈഃ രാജവിരാജമാനാം രാജഭിഃ നൃപതിഭിഃ അന്യത്ര രാജതാ ചന്ദ്രേ
ണ ശുഭ്രാപിഷിതകേത ചന്ദ്ര ചരാജതി പരിഹീത്യ്യത ഇതി ശബ്ദമതേത്യ്യാം വി
രാജമാനാം ശോഭിതാം നൃജാനാപവിത്രകീൎത്തിജാതൈഃ നൃജാതനാ സപരാവാര
ജ്ഞ പവിത്രാണാം കീൎത്തീനാം യശസാമനാതസ്സമൂഹൈ യെഷാമതൈഃ അ
ന്യത്രജാതൈ സപൎഗ്ഗ്യപവിത്രയാ പരിശുദ്ധയാ കീൎത്ത്യാ ജാതൈരുത്പന്നൈഃ
സഭരാസ്സൎഗ്ഗമിഷ്യ സ്യാദജാനാം പ്രകീൎത്തിതമിതി ഹലായുധഃ സത്ഭിഃ സ
ജ്ജനൈരന്യത്ര നക്ഷത്രൈഃ സനക്ഷത്രെ ച വിദ്ധേതി നാനാൎത്ഥരത്നമാലികാ
യാം പരിശോഭിതാം ലസന്താം ഏതത്പുരകൃതീകൃത്യ വിലോക്യ ക്ഷണാൽ വെ
ഗേനാഭ്രകാകാശമപി തദൈവ യഥാ പുരം തദൈവ സമുദ്രത ഇത്യൎ കിം
യഥാ നഗരനിരീക്ഷണ്യവാനരികമപി ക്ഷിപ്രതത്പ്രതികാശമുദ്ഭൂതി ഭാ
വഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൨൨.

രജനാവസരാഃ പരേണ തസ്യാ
മശ്രുസമ്പൃതയാതിമാന്യഭാവം ।
മനാജാതാ യഥാ വൃഷൈകലഭ്യാദിവ
നിശ്ശ്രേയസഭാലാജലവാദിനീഷാം ॥ ൨൩.

രജനാദിഭിഃ തസ്യാം രജനെ താസ്യാം അസമ്പൃതയാ ന വിദ്യതെ സ
മ്പത്തിര്യാ യെഷാമസമ്പൃതാസ്തേഷാം ഭാവസ്തയാ തയാ ഹേതുനാ അതെ
താ ദേവാഃ പരം ദേവാഃ കേവലം അതിമാന്യഭാവം അതിപൂജ്യതാം നൈവ ന
പ്രാപുഃ കിന്തു വൃഷൈകലഭ്യാൽ വൃഷേണ സുകൃതേനൈകേന ലഭ്യാൽ പ്രാ
പ്യാൽ ശ്രേയസീ സുകൃതം വൃഷമിത്യമരഃ അമീഷാമിന്ദ്രാദിദേവാനാമിത്യൎത്ഥഃ
നിശ്ശ്രേയസഭാലാൽ ദൎശനാദ്ഭാലാൽ ജവാൽ ശീഘ്രം തദ്ഗതമെവെത്യൎത്ഥഃ
അസമ്പൃതയാ നിൎന്നിദ്രതയാ ഹേതുനാ മനുജാ നരാശ്ച യഥാ ദേവാ ഇവേത്യ
ൎത്ഥഃ അതിമാന്യഭാവമഗുരവാപുഃ യഥാ ബസമ്പൃതയാ ദേവാ മാനവാ അപി
മാന്യാ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ സൎഗ്ഗസ്ഥാനാം സൎഗ്ഗസ്ഥിതാസ്സമ്പൃതാമത്യ്യാനാമു
സുകൃതജനകത്വാൽ തത്സംഗമാൽ സംഗതാസമ്പൃതാ കിം തസ്മാൽ പിതൃതെ
മാന്യാ ബഭൂവുരിത്യുൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൨൩.

തരണാവുദയാദ്രിസാനുദേശം
കിരണൈഃ കല്പിതി രോചമാനമീശഃ ।
വരണോചിതവേഷവാൻ മൃഗാക്ഷ്യാ
സ്സരണാവാവിശ്ശേത് തതഃ പുരസ്യ ॥ ൨൪.

തരണാവിതിഃ തരണൌനാരതം തരണെ സൂൎയ്യെ ഉദയാദ്രിസാനുദേശം ഉ
ദയപൎവ്വതകടകദേശം കിരണൈഃ കരൈഃ രോചമാനം ലസമാനം കല്പി

തപയതി സതി ഇതഃ പരമേശ്വരഃ മൃഗാക്ഷ്യാഃ കരംഗ്രഹലോചനായാസ്തസ്യാ ഭാര്യായാ ഇത്യർത്ഥഃ വരണോചിതവേഷഭാവേന വരണസ്യ വിവാഹസ്യ ഉചിതോ യോഗ്യോ വേഷോലങ്കാരോ യസ്യാസ്തീതി താദൃശസ്സൻ ആകല്പവേഷൗ നൈപഥ്യമിത്യമരഃ പുരസ്യ നഗരസ്യ സരണൗ മാർഗ്ഗേ സരണിഃ പദ്ധതിരിത്യമരഃ ആവിരാസീത് ആവിർബ്ബഭൂവ തഥാ ഉദയസാനും ഭാനുരിവ ഭാനുരിവോദയ ഇത്യുപമാ ഉപനയാ പാണിപീഡനാർത്ഥം മധുരാനഗരസന്ന്യാമാവിരഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൪

വചസാമപഥി സ്ഥിതോപി ദേവോ
മനസാമപ്യതിദർശനീയരൂപഃ ।
സ്വഗുണൈശ്ശിവസംഗ്രഹാർത്ഥമസ്യാ
ന ഭൃശം പദ്യഭവന്ന്യൂനാന ചിത്രം ॥ ൨൫

വചസാമിതി। ദേവഃ പരമേശ്വരഃ വചസാം വാചാം മനസാമപി അപഥി അപഥേ സ്ഥിതോപി വാങ്മനസാമഗോചരോപീതി യാവത് യതോ വാചോ നിവർത്തന്തേ അപ്രാപ്യ മനസാ സഹേതി ശ്രുതേഃ 'ഗിരാമധിയാമപ്യപഥി സ്ഥിതാ യേ' ഇതി കൃഷ്ണവിലാസേ സ്വഗുണൈഃ സ്വഭൂഷണായൈഃ ശിവസംഗ്രഹാർത്ഥം പാണിഗ്രഹണാർത്ഥം പരമേശ്വരഃ പാണിരിത്യമരഃ അതിദർശനീയരൂപഃ അതി അത്യന്തം ദർശനീയം ദ്രഷ്ടവ്യം രൂപം ആകൃതിഃ യസ്യ തഥാ ഭൂതസ്സൻ ജനാനാം മനസാം ദൃശാം നേത്രാണാം പഥി മാർഗ്ഗേ നാഭവദിതി ന കിന്തു നേത്രഗോചരോ ബഭൂവേത്യർത്ഥഃ ചിത്രമേതത്തഥാപി വാങ്മനസാമപ്യഗോചരസ്യ രൂപസ്യാസ്യ സ്വീകരണാർത്ഥം മണിയരൂപഗ്രഹണം മാനവനയനഗോചരതാം പ്രാപ്തമിതി ഭാവഃ ൨൫

പരിതപ്തസുവർണ്ണവർണ്ണമപ്പൂം
തഭിരാസേചനകം വപുർദ്ദധാനഃ ।
സശരീര ഇവാഭവൗ ജനാനാം
അപരിക്ഷീണതരാത്മനാം വൃഷൗഘഃ ॥ ൨൬

പരിതപ്തേതി। പരിതപ്തസുവർണ്ണവർണ്ണം പരിതപ്തസുവർണ്ണസ്യ ഉത്തകാഞ്ചനസ്യ വർണ്ണ ഇവ വർണ്ണോ യസ്യ തത് അകത്ഥനാനന്ദനാനാം ആസേചനകം അനവരതാവലോകനേപ്യതൃപ്തിപ്രദം തദാസേചനകം തൃപ്തേർന്നാസ്ത്യന്തോ യസ്യ ദർശനാദിത്യമരഃ വപുർവ്വിഗ്രഹം ദധാനസ്സൻ മോക്ഷദാതാ ശിവഃ ശരീരീ മോക്ഷദാതേതി സാരേ ഹരിഃ വിധിർവാ പാഠഃ ഹരിർവ്വിഷ്ണുഃ കേശവോ ചക്രേ യമേ ശംഭൗ സുരേശ്വര ഇതി ശബ്ദകൗസ്തുഭം അപരിക്ഷീണതരാത്മനാം അപരിക്ഷീണതരഃ പരിപൂർണ്ണഃ ആത്മാ ബുദ്ധിർയ്യേഷാം തേഷാം ജനാനാം സശരീരോ മൂർത്തിമാൻ വൃഷൗഘഃ സുകൃതസഞ്ചയ ഇവാഭവത് തേജ ഏവാഭൂത് [illegible]

ഭഗവാൻ ജ്ഞാനിജനാനാം സുകൃതസഞ്ചയോ മൂർത്തിമാനിവ രരാജേതി ഭാവഃ ൨൩

വൃഷമുച്ഛ്രിതശൃംഗശോഭമാനം
വൃഷകൂട്ട്യശ്രമധിഷ്ഠിതോ രരാജ ।
ശ്രിതഹംസകഭാസമാനപാദം
ബത കൈലാസമിവാവദാതമുച്ചൈഃ ॥ ൨൪

വൃഷമിതി। ഉച്ഛ്രിതശൃംഗശോഭമാനം ഉച്ഛ്രിതാഭ്യാമുന്നതാഭ്യാം ശൃംഗാഭ്യാം വിഷാണാഭ്യാമന്യത്ര ശിഖരാഭ്യാം ശൃംഗം വിഷാണേ സാനൗ പ്രാധാന്യേ ചേതി ശബ്ദാർണ്ണവേ ശോഭമാനം ലസമാനം വൃഷകൂട്ട്യശ്രം സുകൃതിസന്ദർശനീയം ഉഭയത്ര സാധാരണമേതൽ ശ്രിതഹംസകഭാസമാനപാദം ശ്രിതാഭ്യാം ധൃതാഭ്യാം ഹംസകാഭ്യാം പാദകടകാഭ്യാം ഭാസമാനചരണം യസ്യ തമന്യത്ര ശ്രിതൈരാശ്രിതൈഃ ഹംസകൈഃ യതിഭിഃ ഹംസൈരിതി വാ ഹംസോ യത്യശ്വശുഭ്രയതോരിതി ഹലായുധഃ ഭാസമാനാഃ പാദാഃ പ്രത്യന്തപർവ്വതാ യസ്യ തം പാദാഃ പ്രത്യന്തപർവ്വതാ ഇത്യമരഃ അവദാതം സിതം അത ഏവ കൈലാസമിവ സ്ഥിതം വൃഷം വൃഷമധിഷ്ഠിതഃ ആരൂഢസ്സന്നുച്ചൈരത്യന്തം രരാജ ശുശുഭേ ബതാശ്ചര്യം ബതേതി ഖേദേ ഹർഷേ ചേതി സാരഃ തഥാച കൈലാസമിവ ധവളമഹോക്ഷമധിരൂഢ്യ വിരൂപാക്ഷോ ബഭാവിതി ഭാവഃ ൨൪

ശുശുഭേ ശുചിമൗക്തികസ്രഗാഢ്യം
പശുപസ്യോപരി ശുഭ്രമാതപത്രം ।
അമൃതാംശുരിവോഡുസംപരീതഃ
സ്വസുതാപ്രീതിചികീർഷയോപയാതഃ ॥ ൨൫

ശുശുഭ ഇതി। പശൂൻ ആബ്രഹ്മസ്തംബപര്യന്തജന്തൂൻ പാതി രക്ഷതീതി പശുപഃ തസ്യ ബ്രഹ്മാദ്യാ സ്ഥാവരാന്താശ്ച പശവഃ പരികീർത്തിതാ ഇതി തദ്ഭാഷ്യേ ഉപരി ഊർദ്ധ്വഭാഗേ ശുചിമൗക്തികസ്രഗാഢ്യം വിമലമൗക്തികമാലാശാലി ശുഭ്രം സിതം ആതപത്രം ആസമന്താത്തപതീത്യാതപഃ തസ്മാത്രായതേ രക്ഷതീത്യാതപത്രം ഛത്രം കർത്തൃ സ്വസുതാപ്രീതിചികീർഷയാ സ്വസ്യ ബന്ധോസ്സുതായാഃ പുത്ര്യാഃ പ്രീതിചികീർഷയാ തോഷസ്യ കർത്തുമിച്ഛയാ ഉപയാതഃ ആഗതഃ ഉഡുസംപരീതഃ നക്ഷത്രപരിവൃതഃ അമൃതാംശുശ്ചന്ദ്ര ഇവ ശുശുഭേ രരാജ തഥാചാമലമൗക്തികമാലികാശാലിനീതാതപത്രം ഗിരിശസ്യോപരി നക്ഷത്രസംപരീതഃ ക്ഷപാകരഃ ബന്ധുസന്തോഷചികീർഷയാഗത ഇവ രരാജേതി ഭാവഃ ൨൫

സ്വജനാഗ്രകരാവധൂതബാലവ്യജന
ദ്വന്ദ്വവിരാജമാനപാർശ്വഃ ।
കനകാദ്രിരിവാമരസ്രവന്തീവന
പ്രദ്വയശോഭിതോതിഗൗരഃ ॥ ൨൬

സ്വജനേതി। സ്വജനാദപ്രത്യേകംപദം സ്വജനയോഃ പ്രമഥയോരിത്യർത്ഥഃ അഗ്രകരാഭ്യാം ഹസ്തകരാഗ്രാഭ്യാം അവധൂതയോശ്ചലിതയോഃ ബാലവ്യജനയോശ്ചാമരയോഃ മധ്യേന വിരാജമാനേ പാർശ്വേ പാർശ്വഭാഗൌ യസ്യ സ തഥാ അഭിതോഽരഃ അതിപീതവസ്ത്രഃ പീതോ ഗൌര ഇത്യമരഃ സ ഇത്യധ്യാഹാര്യം അമരസ്രവന്തീവനപൂരധേയശോഭിതഃ അമരസ്രവന്ത്യാ ഗംഗായാ വനസ്യ ജലസ്യ വനേ സലിലകാനന ഇത്യമരഃ പൂരധേയേന പ്രവാഹയുഗളേന ശോഭിതഃ പ്രകാശമാനഃ കനകാദ്രിഃ മേരുരിവ ശുശുഭേ ഇതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ തഥാച പ്രമഥഗണഹസ്താഗ്രസംവീജിതചാമരയുഗളേ സമാനപാർശ്വഃ കാശ്യപീശതാംഗൌരപീതോ നിർജ്ജരതരംഗിണീനീരപൂരധേയരാജമാനസ്സുരാലയാചല ഇവ വിലലാസേതി ഭാവഃ ൧൯

സമജ്ജൽ സമയെ ജടാകലാപഃ
പ്രമഥേശസ്യ വരോചിതം കിരീടം।
സുമനസ്തടിനീസുധാമയൂഖൌ
സമഭൂതാന്തദലംകൃതിർമണീ ച॥ ൨൦

സമജ്ജദിതി। പ്രമഥേശസ്യ നന്ദ്യാദിഗണനായകസ്യ ഭഗവത ഇത്യർത്ഥഃ ജടാകലാപഃ കപർദ്ദസമൂഹഃ വരോചിതം ജാമാതൃയുചിതം യോഗ്യം കിരീടം മകുടം സമഭൂൽ ബഭൂവ സുമനസ്തടിനീസുധാമയൂഖൌ സുമനസ്തടിനീ ദേവനദീ സുധാമയൂഖശ്ചന്ദ്രശ്ച ഏതാവിത്യർത്ഥഃ തദലംകൃതി തസ്യ കിരീടസ്യാലങ്കാരഭൂതേ മണീ രത്നേ ച തദാ മണിദ്വയമിത്യർത്ഥഃ സമഭൂതാം സംബഭൂവതുഃ തഥാച വിവാഹസമയേ ഭഗവതോ ജടാകലാപഃ കിരീടമഭൂൽ ജടാവൽത്തിഗംഗാശശാങ്കാവപി കിരീടാലങ്കാരരത്നേ ച ബഭൂവതുരിതി ഭാവഃ ൨൦

കുപിതസ്യ പുരാ യദക്ഷി സാക്ഷാ-
ദപി മാരം ത്രിതയം പുരാമധാക്ഷീൽ।
കപിലസ്യ വിശേഷകം തദാസീ-
ദപി ലാലാടികമീശ്വരസ്യ ചിത്രം॥ ൨൧

കുപിതസ്യേതി। പുരാ പൂർവ്വം കുപിതസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ ശംഭോരസ്യ ഭഗവതോ ലാലാടികം ലലാടവിഹ്വകാനം യദക്ഷി നയനം സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷം മാരം കാമം പുരാന്ത്രിപുരനഗരാണാം ത്രിതയം അധാക്ഷീദദഹൽ തന്നയനമിത്യർത്ഥഃ കപിലസ്യാലംകൃതസ്യ ഈശ്വരസ്യേശ്വരസ്യ കപിലൌ ഗണിതൌ ഭസ്മാൽ കന്ധരേ ച പ്രസാധിത ഇതി ശാശ്വതഃ വിശേഷകം വിധകമപി ചിത്രകാണി വിശേഷകമിത്യമരഃ തസ്മിൻ ബഭൂവ ചിത്രമാശ്ചര്യം അഥോ ചിത്രമിതി വിശേഷകവിശേഷണം തഥാച പൂർവ്വം ഉദീർണ്ണതേജസ്തനോ ഭഗവതസ്സ്വയം ജ്വലനേത്രം കന്ദർപ്പം ത്രിപുരമപി നിർദ്ദഹൽ പ്രാപ്താതദാനീമലംകൃതസ്യാസ്യ തന്നേത്രമേവ ചിത്രകമഭൂദ് കപിലമലെ ഇ

താശനതാമലംകൃത്യ വരശ്ചൈവ യാത്രായാം ചിത്രകഞ്ചുകനൈതസ്യ ചിത്രമി
തി ഭാവഃ ൩൭

ഭസിതാന്യങ്ഗരാഗോ ഭുജഗാഃ
ഇഭചർമ്മഭവദസ്യ പട്ടവാസഃ ।
ഗുണിനോക്ഷഗുണാ മഹാർഘഹാരാഃ
ഫണിനസ്സ്വർണ്ണവിഭൂഷണാനി ചാസൻ ॥ ൩൮

ഭസിതാനീതി। ഗുണിനഃ സൗന്ദര്യാദിഗുണവതഃ അസ്യ ഭഗവത ഇത്യർത്ഥഃ ഭസിതാനി ഭസ്മാനി ച അംഗരാഗാഃ അനുലേപനാനി അഭൂവൻ ആസൻ ഇഭചർമ്മ ഗജചർമ്മ ച പട്ടവാസഃ ശുക്ലവസ്ത്രം ശുഭ്രവാസ ഇതിവാ പാഠഃ അക്ഷഗുണാ രുദ്രാക്ഷമാലികാശ്ച മഹാർഘഹാരാഃ മഹാൻ അധികഃ അർഘഃ മൂല്യം യേഷാം തെ താദൃശാ ഹാരാ മുക്താവല്യശ്ച ആസൻ ഫണിനസ്സർപ്പാശ്ച സ്വർണ്ണവിഭൂഷണാനി കനകാലങ്കരണാനി ച ആസൻ ഖലു യഥാചായിസുന്ദരസ്യാസ്യ ഭസ്മ ചന്ദനം ഗജചർമ്മ ശുക്ലവസ്ത്രം രുദ്രാക്ഷമാലികാഃ പരാർഘ്യഹാരാഃ സർപ്പാഃ സ്വർണ്ണവിഭൂഷണാനി ചാസന്നിതി ഭാവഃ ൩൮

വരവേഷവതോസ്യ വർണ്ണനായാ
മുരഗേന്ദ്രോ ന കദാചന പ്രവീണഃ ।
അപിനൈകമുഖോ ബഹുശ്രുതഃ കിം
പുനരസ്മ്യേകവദോല്പബുദ്ധയോ വാ ॥ ൩൯

വരവേഷവത ഇതി। ബഹുശ്രുതഃ ബഹു ശ്രുതം ശാസ്ത്രം യസ്യ സ തഥാ ശ്രുതം ശാസ്ത്രാവധൃതമയാദിത്യമരഃ അനേകമുഖൊ നൈകവദനോ ഉരഗേന്ദ്രോഹി വരഃ കന്യാമുദ്വോഢുമിത്യർത്ഥഃ വരവേഷവതഃ വരസ്യ ഭാമാതുഃ വേഷോസ്യാസ്തീതി യഥാ വരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ വേഷഃ ആകല്പോ യസ്യ തഥാസ്യ ഭഗവതഃ വർണ്ണനായാം വർണ്ണനേ കദാചന കദാപീത്യർത്ഥഃ പ്രവീണോ ന നിപുണോ ന അസമർത്ഥ ഇത്യർത്ഥഃ അല്പാസ്തിന് കഥൈവ അല്പബുദ്ധയഃ മന്ദപ്രജ്ഞാഃ അന്യേ ഇതരകവയഃ പ്രവീണാഃ കിം യഥാചാലങ്കരണാലംകൃതാവയവസ്യാസ്യ സൌന്ദര്യ വർണ്ണനേ അനന്തോപി നാലം കിം പുനഃ കഥൈവ മദീദൃശാനാം വിദാംസ ഇതി ഭാവഃ ൩൯

പ്രമഥാസ്സമതാഡയംശ്ച കേചിൽ
പടഹസ്സാദരമാനകാംസ്തദാനീം ।
ഇതരേ തു പനവിനാദരതീഭിഃ
തമിമം തുഷ്ടുവുരഗ്രതോതിരൂപാഃ ൪൦

പ്രമഥാ ഇതി। തദാനീം പടവഃ സമർത്ഥാഃ കേചിൽ പ്രമഥാഃ പാർഷദാഃ ആനകാൻ പടഹവാദ്യാൻ ആനകഃ പടഹൊ ഢക്ക ഇത്യമരഃ സമതാഡയൻ അതിജഘ്നുഃ അതിരൂപാഃ ബഹുശഃ അതിസുന്ദരാ ബഹവ ഇതരേ അന്യേ ഇതി സ്ത

ഭാവഃ ഇതരേ അന്യേ പ്രമഥാ ഇത്യർത്ഥഃ തമിമം തമേനം പരമേശ്വരം അഗ്രതഃ പുരതഃ അനവീനുരാരതിഭിഃ അനവീനാഃ പുരാതനാഃ ഭാരത്യോ വാചഃ വേദവാച ഇത്യർത്ഥഃ താഭിസ്സാദരം സബഹുമാനം ഇഷ്ടപൂർവ്വവാൻ തഥാ ച കേചിൽപാഠഃ പടഹാനകാഡംബരൻ ഇതരേ പുരതോ വേദവാഗ്ഭിരുച്ച സ്തുവംശ്ചയി ഭാവഃ ൩൪

ഗണവൽ്സുകരാഹതാനകാനാം
രവമാകർണ്ണ്യ പുരാ പുരം പ്രവിശേയുഃ ।
മുമുദേ സനരൈസ്സുരൈർമ്മ്യഗതൈ
രിവ താരാസരണൌ പയോധരാണാം ॥ ൩൫

ഗണേത്യാദി। അഥാനന്തരം പയോധരാണാം മേഘാനാമിവ ഗണവൽ്സു കരാഹതാനകാനാം പ്രമഥഗണസൂചനാധിതപടഹാനാം രവം ശബ്ദമാകർണ്ണ്യ താരാസരണൌ വ്യോമ്നി മധ്യേർദ്ധ്വഹിതിരിവ പുരാ പൂർവ്വം പുരം പ്രവിശേഷുസ്സനരൈർമ്മാവഷ്യസഹിതൈഃ സുരൈർദ്ദേവൈഃ മുമുദേ മുദിതം ഭാവേ ലിട് യഥാംബരതലേ അംബുദനാദമാകർണ്ണ്യ ബർഹിണശ്ചയോ മോദമാൻ ഭ വേൽ തഥൈവ പ്രമഥഗണസൂചനാധികാനകനാദമുപകർണ്ണ്യ മധുരാവർത്തിഭി രിഷ്ടൈർഹൃഷിതമിതി ഭാവഃ ൩൫

അഭിജഗ്മുരഥാച്യുതാരവിന്ദ
പ്രഭവാദ്യാ ഇഭവഃ പരം ന ഏഷ്യാഃ ।
സ്ഥവരാസ്സനാഗതാ തം സദേശം
യദസൌ കൃത്സ്നജഗൽഗുരുർഗ്ഗിരിശഃ ॥ ൩൬

അഭിജഗ്മുരിതി। അഥാനന്തരം അച്യുതാരവിന്ദപ്രഭവാദ്യാ വിഷ്ണുബ്രഹ്മമുഖാ ഇഭവഃ പരം ദേവാഃ കേവലം പ്രഭവാഃ സപര്യാ ഇത്യർത്ഥഃ ഏഷ്യാ സ്സ്ഥലഷ്യാസ്സ ന്തഃ തം പരമേശ്വരം സദേശം സത്വരം യഥാ തഥാ നാഭിജഗ്മുഃ കിന്തു സ്ഥവ രാ രാജാനശ്ച സത്വരാഃ നരൈർമ്മാനൈഷ്യഃ പുരവാസിഭിരന്യൈർവ്വേതി യാ വൽ സഹിതാസ്സന്തഃ തം ഭഗവന്തമഭിജഗ്മുഃ അഭിമുഖമുപാജഗ്മുഃ യദ്യസ്മാ ദസൌ ഗിരീശഃ പരമേശ്വരഃ കൃത്സ്നജഗൽഗുരുഃ കൃത്സ്നാനാം സമസ്താനാം ജഗ താം ഭുവനാനാം ഗുരുഃ പൂജ്യഃ യദ്വാ നിഖിലജഗതാമപി ഗുരുഃ പിതാ ഗുരു ഃ പിതരി പൂജ്യേ ചെത്യമരഃ ജഗതഃ പിതരൌ വന്ദേ പ്രപഞ്ചമാതാപിതരാവി തി പ്രയോഗാൽ തഥാ ച നിഖിലജഗൽഗുരുതയാ തസ്യ സർവ്വൈർഭ്യർച്ചനീയ ത്വമിതി ഭാവഃ ൩൬

സുമതിശ്ച തദാതകാനമാത്യാ
പ്രകൃതീനാം പ്രഥമോഭിഗത്യ തം ദ്രാക് ।
പ്രണതിം ഗുരുണോ വിധായ സാർദ്ധം
സമിതിം സാധുപനായദിനീതവച്ച ॥ ൩൭

സുമതിരിതി। പ്രകൃതീനാം സചിവാനാം പ്രഥമോ മുഖ്യഃ പ്രകൃതിശ്ശബ കാരണേ സ്വഭാവജനപദമാത്യാദിഷ്വനേനാമാത്യമാതൃഷ്ഠിതി വൈജയന്തീ സുമതിശ്ച തദാതകാന്തമത്യാ താരകായാ നിയോഗേന ദ്രാക് ശീഘ്രം ഗത്വാ നാ തത്ര ചാരഞ്ജനസാൎദ്ധം അഭിഗമ്യാഭിമുഖ്യേന പ്രാപ്യ വിനീതവച്ചാ വിനീതഗാത്രസ്സൻ പ്രണതിം പ്രണാമം വിധായ തം പരമേശ്വരമിത്യൎത്ഥഃ സാധയിത്വാനേന പുരപ്രദക്ഷിണപൂൎവ്വകമിത്യവഗമ്യതേ സമിതിം സഭാം സഭാസമിതിസംസദ ഇത്യമരഃ അനയന്നിനായ പ്രാപിതവാനിത്യൎത്ഥഃ തഥാച സചിവോത്തമമായം സുമതിസ്സതാരകാജ്ഞയാ ദ്രുതമഭിഗത്യ ഗുണാ സഹ പ്രണാമം വിധായ പുരപ്രദക്ഷിണപൂൎവ്വകം സഭാമനീനയദിതി ഭാവഃ ൩൬

അവതീൎയ്യ വൃഷാദ്വൃഷാകപായീ
ധവളോഷ്ണം വൃഷഭധ്വജോ ഗൃഹീതാ ।
സ്വയയാ ഇവ ഘോഷമേഷ ശൃണ്വ-
ന്നവതസ്ഥേ പരിതുഷ്യതാം ജനാനാം ॥ ൩൭

അവതീൎയ്യേതി। വൃഷഭധ്വജഃ പരമേശ്വരഃ വൃഷാദ്വൃഷഭാദവതീൎയ്യാവതരണം കൃത്വാ സ്വയയാ നിജയാ സ്വീയയാ വയസ്യസ്സ്വയാ ഇത്യമരഃ വൃഷാകപായീധവളോഷ്ണം വൃഷാകപായ്യാ ലക്ഷ്മ്യാഃ ധവസ്യ പത്യുഃ വൃഷാകപായീ ശ്രീഗൌൎയ്യോഃ ധവഃ പ്രിയഃ പതിൎഭൎത്തേതി ചാമരഃ ഉഷ്ണം ഉഷ്ണം ഗൃഹീത്വാ പരിതുഷ്യതാം ഭഗവദ്ദൎശനസംഗതിസ്സുഖം ജാതം കിലേതി പരിതസ്തുഷ്യതാം ഏഷ്യതാം ജനാനാം ഘോഷം കോലാഹലശബ്ദം ശൃണ്വൻ സൻ അവതസ്ഥേ തസ്ഥൌ തഥാച വൃഷഭാദവതീൎയ്യ സ്വയൈവ വിഷ്ണോഃ പാണിം ഗൃഹീത്വാ ജനകോലാഹലമാകൎണ്ണയന്നവതസ്ഥേ സ്ഥിതവാനിതി ഭാവഃ ൩൭

അഥ മംഗളതൂൎയ്യവാദ്യഘോഷൈഃ
പ്രഥയന്തി ദിശിദിശ്യുരോവിവാഹം ।
ഉദഭൂത്സസുപൎവ്വണാം ഗണാനാം
മുദഭൂദിപ്പചസാം നൃണാഞ്ച തുല്യം ॥ ൩൮

അഥേതി। അഥാനന്തരം മംഗളതൂൎയ്യവാദ്യഘോഷൈഃ കല്യാണതൂൎയ്യവാദ്യാദിനദൈഃ അഭൈരവിവാഹം അനന്തരോദ്വിവാഹം ദിശിദിശി സൎവ്വദിക്ഷു പ്രഥയന്തി പ്രസിദ്ധയന്തി വചസാം വാചാമഗ്രിമമിഷയാ മുൽ പ്രീതിഃ മുൽ പ്രീതിഃ പ്രമദോ ഹൎഷ ഇത്യമരഃ സസുപൎവ്വണാം സദേവാനാം നൃണാം മനുഷ്യാണാഞ്ച ഗണാനാം പ്രമഥാനാഞ്ച തുല്യം സമാനം യഥാ തഥാ ഉദഭൂത് സംജാതാ തഥാച സുന്ദരതാരകാപരിണയം സൎവ്വദിക്ഷു ഗൎജ്ജനാദ പുരസ്സരം വിജ്ഞാപയന്തോ നാഗവാദിനഃ പ്രമഥാശ്ച തുല്യമേവ മോദമാപുരിതി ഭാവഃ ൩൮

ഗൃഹമാഗതമീശപുരന്ദരാനീം
സഹസാഭ്യേത്യ സമർച്ച്യ രത്നജാലൈഃ ।
പരിണീയ മമാത്മജാം മഹാത്മൻ
പരിപാഹീത്യവൃണോന്മഹീശപത്നീ ॥ ൪൦

ഗൃഹമാഗതമിതി। തദാനീം മഹീശപത്നീ രാജപത്നീ കാഞ്ചനമാലേത്യർത്ഥഃ ഗൃഹം ഭവനമാഗതം ഈശപുരന്ദരം നൃപവരം സഹസാ ശീഘ്രമഭ്യേത്യാഭിഗമ്യ രത്നജാലൈഃ രത്നസഞ്ചയൈഃ സമർച്ച്യ സംപൂജ്യ ച ഹേ! മഹാത്മൻ മമാത്മജാം പുത്രീം പരിണീയ ഉദ്വാഹ്യ പരിപാഹി പാലയ ഇത്യവൃണോത് വരയാമാസ അഥവാ കാഞ്ചനമാലാ ഭവനമാഗതം തമഭിഗമ്യ രത്നാദിഭിസ്സംപൂജ്യ മദാത്മജാമുദ്വാഹ്യ പാലയേത്യഭ്യർത്ഥയാമാസേതി ഭാവഃ ൪൦

യുവതീമുപനീയ താമസിക്ന്യോ
മഹതീം മണ്ഡനമണ്ഡപസ്ഥലീകാം ।
സമമിന്ദിരയാ ഗിരാപി താവൽ
സമലഞ്ചക്രുരിമാം കലാപജാലൈഃ ॥ ൪൧

യുവതീമിതി। താവത്തദാനീമസിക്ന്യോന്തഃപുരചാരിണ്യഃ പ്രൗഢാംഗനാഃ അസിക്നീ സ്യാദവൃദ്ധാ യാ പ്രേഷ്യാന്തഃപുരചാരിണീത്യമരഃ താമിമാം യുവതീം തരുണീമേനാം തദാനീം മഹതീം വിസ്തൃതാം മണ്ഡനമണ്ഡപസ്ഥലീകാം അലങ്കാരമണ്ഡപമധ്യമുപനീയ നീത്വാ ഇന്ദിരയാ ലക്ഷ്മ്യാ ഗിരാ സരസ്വത്യാ ച സമം കലാപജാലൈഃ ഭൂഷണസമൂഹൈഃ കലാപോ ഭൂഷണേ ബർഹേ ഇത്യമരഃ സമലഞ്ചക്രുഃ സമ്യഗലഞ്ചക്രുഃ താവത്തദാനീമേനാം അലങ്കാരമണ്ഡപസ്ഥലീം നീത്വാന്തഃപുരചാരിണ്യോംഗനാഃ ലക്ഷ്മീസരസ്വതീഭ്യാം സാകം അലഞ്ചക്രുരലങ്കാരജാലൈരിതി ഭാവഃ ൪൧

അചലേന്ദ്രതനൂജവത്തദാനീം
കചഭാരം വ്യഭജന്ത സകലാസ്താള്യഃ ।
ലിപിമന്തകവൈരിവല്ലഭായാഃ
കിമു സീമന്തനിഭേന ബോധുകാമാഃ ॥ ൪൨

അചലേന്ദ്രേതി। തദാനീമാള്യഃ വയസ്യാഃ ആളിസ്സഖീ വയസ്യേത്യമരഃ അസിക്നീനാമപി വയസ്യാഃ പരിചാരികാഃ സകലാഃ താഃ കചഭാരം കേശവിഭാഗസാധനാദിശലാകേണേത്യർത്ഥഃ കേളിപുഷ്പാദിവിന്യാസൈർമ്മനോജ്ഞൈഃ അചലേന്ദ്രതനൂജവത് ശ്രീപാർവ്വതീവത് പാർവ്വത്യാ ഇവ ച അപ്യേതേ കചഭാരം വിഭേജുഃ അന്തകവൈരിവല്ലഭായാഃ കാലകാലനായികായാഃ ലിപിം ലേഖാം സീമന്തനിഭേന കേശപാശസംവിഭാഗവ്യാജേന ബോധുകാമാഃ ബോദ്ധുമിച്ഛന്ത്യഃ കിമു വികേതവമിതി ഗമ്യതേ യഥാ ച കാചിത്തരുകാമിനീ തദാകാരാംഗിനീഭാവം സംഗച്ഛതീതി ഭാവഃ ൪൨

മൃഗനാഭിവിശേഷകേണ രേജേ
മദിരാക്ഷീ വദനാബ്ജലക്ഷ്മണേവ ।
അധിശീർഷമലംകൃതാശ്ച ഹാരാഃ
ഘനാശ്ലിഷ്ടാ ഇവ താരകാ അമുഷ്യാഃ ॥ ൪൩

മൃഗദൃശി। മദിരാക്ഷീ താടാതകേത്യർത്ഥഃ വദനാബ്ജലക്ഷ്മണാ വദനം മുഖമേവാബ്ജ ഇതി രൂപകം അബ്ജശ്ചന്ദ്രഃ അബ്ജോ ജൈവാതൃക ഇത്യമരഃ തസ്യ ലക്ഷ്മണാ ചിഹ്നേന ഇവ സ്ഥിതേന മൃഗനാഭിവിശേഷകേണ കസ്തൂരീപത്രതിലകേന രേജേ ശുശുഭേ അമുഷ്യാസ്താടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ അധിശീർഷം ശീർഷോപരി ശിരഃ ശീർഷമിത്യമരഃ അലംകൃതാഃ ഹാരാ മുക്താവലയഃ ച ഘനാശ്ലിഷ്ടാ ഘനേന മേഘേന ശ്ലിഷ്ടാഃ രചിതാഃ താരകാഃ നക്ഷത്രാണീവ രേജിരേ ഇതി ക്രിയാ യോജ്യാ ബഹുത്വാദിത്യർത്ഥഃ തഥാ ച താടാതകാ മുഖചന്ദ്രകളങ്കേനേവ കസ്തൂരീതിലകേന രേജേ ഹാരാലംകൃതാസ്തൽകേശാശ്ച നക്ഷത്രശോഭിതാ മേഘാ ഇവ രേജുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ.... ൪൩

പ്രകൃതേരപി രത്നതാലപത്രേ
ശുശുഭാതേ നിതരാം ധൃതേ ശ്രവോഭ്യാം ।
വിനിവേദയിതും സമാഗതേഹ്നാം
രജനീനാമിവ ദൈവതേ ഗ്രഹാർത്തിം ॥ ൪൪

പ്രകൃതേരിതി। പ്രകൃതേഃ രാജയോഷിതഃ പ്രകൃതിസ്തു പ്രധാനേ സ്യാൽ സചിവേ രാജയോഷിതീതി ശബ്ദാർണ്ണവേ ശ്രവോഭ്യാം കർണ്ണാഭ്യാം ധൃതേ വിധൃതേ രത്നതാലപത്രേ മണിഖചിതതാടങ്കേ ഗ്രഹാർത്തിം ഗ്രഹണേനോപരാഗേണ ഉപരാഗോ ഗ്രഹ ഇത്യമരഃ കൃതാം ആർത്തിം പീഡാം വിനിവേദയിതും വിജ്ഞാപയിതും സമാഗതേ പ്രാപ്തേ അഹ്നാം ദിവസാനാം രജനീനാം രാത്രീണാം ച ദൈവതേ ദൈവേ രവിചന്ദ്രാവിവേത്യർത്ഥഃ നിതരാമത്യന്തം ശുശുഭാതേ രേജാതേ ഇത്യർത്ഥഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ....തഥാ ച താടങ്കാ ഭ്രാമലഞ്ചക്രുരിതി ഭാവഃ ൪൪

പൃഥു മൗക്തികമാബഭൗ സുകീർത്തേ-
രധിനാസാഗ്രമഥാർപ്പിതം കൃശാംഗ്യാഃ ।
ലപനാംബുരുഹാന്തരാളഖേല-
ത്സ്മിതഹംസീജനിതാണ്ഡതുല്യശോഭം ॥ ൪൫

പൃഥ്വിതി। അഥാനന്തരം സുകീർത്തേഃ ശോഭനാ കീർത്തിര്യസ്യാസ്സ്യാ തഥാ കൃശാംഗ്യാഃ സുന്ദര്യാ ഇത്യർത്ഥഃ അധിനാസാഗ്രം നാസികാഗ്രേ അർപ്പിതം വിന്യസ്തം പൃഥു പൃഥുളം മൗക്തികം ലപനാംബുരുഹാന്തരാളേത്യേകം പദം ലപനം മുഖമേവാംബുരുഹം പത്മം തസ്യാന്തരാളേ മദ്ധ്യേ ഖേലന്ത്യാഃ സ്മിതഹം

സ്യാഃ സ്മിതമേവ ഹംസീ വരടാ തയാ ജനിതം പ്രസൂതഞ്ച തൽ അണ്ഡം തേ ന തുല്യാ സദൃശീ ശോഭാ യസ്യ തത്തഥാ തുഷാരൈഃ തരള പൃഥുമൗക്തിക ശോഭിനാസാഭരണം മുഖാരവിന്ദവിഹാസിതഹംസ്യണ്ഡമിവാശോഭതേതി ഭാവഃ അത്ര തല്പൂൎവ്വോപമാ രൂപകസങ്കീൎണ്ണാ ച.... ൪൭

പ്രസമീക്ഷ്യ നിസൎഗ്ഗമേചകേസ്യാ
സ്സുദൃശഃ സാധു ദൃശൗ തദാളിരേകാ।
നിപുണാപ്യതിസന്നിധാനഭീതാ
സ്സമദാദഞ്ജനലേഖിനീശയൈവ॥ ൪൮

പ്രസമീക്ഷ്യേതി। തദാ ഏകാ ആളിസ്സഖീ നിപുണാ കശലാപി അസ്യാ സ്സുദൃശസ്സുന്ദരാക്ഷ്യാ ഇതിയാവൽ നിസൎഗ്ഗമേചകേ സ്വത ഏവ മേചകേ കൃഷ്ണേ കാളശ്യാമളമേചകാ ഇത്യമരഃ ദൃശൗ നേത്രേ സാധു സമ്യൿ പ്രസമീക്ഷ്യാലോക്യാതിസന്നിധാനഭയാൽ അത്യന്തം സന്നിധാനമാസ്സത്തി അഞ്ജനലേഖിനീശയാ അഞ്ജനസ്യ ലേഖിനീ അഞ്ജനലേഖിനീ മഷീലേഖവൎത്തികാ ശയേ ഉജ്ജ യസ്യാസ്സാ തഥൈവ സമദാൽ സമ്യഗവദത് തഥാച സ്വത ഏവ ശ്യാമളേ ലോചനേ സമീക്ഷ്യാഞ്ജനാങ്കിതം കിമിതി ശങ്കിതചിത്താ കാചിൽ കരതലവിധൃതമഷീലേഖവൎത്തികൈവാസ്ഥിതേതി ഭാവഃ ൪൮

കചശില്പവിധായിനീ തഥാസ്യാഃ
കചതാതസ്യ ബഭൂവ രോഷപാത്രം।
പ്രകൃതാവസരക്ഷമാസഹത്വം
പ്രകൃതം വൃദ്ധപുരോധസാം ഹി ലോകേ॥ ൪൯

കചേതി। തദാ അസ്യാഃ കചശില്പവിധായിനീ കചയോസ്സുന്ദരയോഃ ശില്പം വിശേഷാലങ്കൃതിം വിധാതും കൎത്തും ശീലമസ്യാ ഇതി സാ തഥാ സ്വനാലങ്കാരകാരിണീ കാചിദിത്യൎത്ഥഃ കചതാതസ്യ കചസ്യ താതോ ജനകഃ ബൃഹസ്പതിഃ തസ്യ രോഷപാത്രം കോപഭാജനം യോഗ്യഭാജനയോഃ പാത്രമിത്യമരഃ ബഭൂവാസീൽ ലോകേ ജഗതി പ്രകൃതാവസരക്ഷമാസഹത്വം പ്രകൃതേഷു പ്രസ്തുതേഷു കൃത്യേഷ്വിത്യൎത്ഥഃ അവസരക്ഷമസ്യ കാലവിളംബനസ്യാസഹത്വമസഹനത്വം വൃദ്ധപുരോധസാം സ്ഥവിരാചാൎയ്യാണാം പ്രകൃതം ഹി സ്വഭാവോ ഹീത്യൎത്ഥഃ പ്രകൃതം പ്രസ്തുതേ സഹജേ ഇതി കേശവഃ ബഹ്വാചാരിബൃഹത്യോ സ്സുന്ദര്യാസ്സുന്ദരവൈരലങ്കാരസ്യ കൎത്തവ്യതയാ കചാലങ്കാരകൎത്രീ ബൃഹസ്പതേഃ കോപഭാജനമഭൂൽ ആഗതോ മുഹൂൎത്തഃ കിമിതി വിളംബസേ ഇതി പ്രകൃതേഷു പുരോധസാം വാണീ സാധാരണേതി ഭാവഃ ൪൯

കടിലഗ്നകുലഹൈമകാഞ്ച്യാ
വസിതാംശുൎവ്വിഹരൽ തദാ വ്യധാതാം।

നവനീലപയോധരോപസക്തേ
പരമൈരാവതവിദ്യുതാവിവാസ്യേ ॥ ൪൮

കടിമേഖലേതി। അദാസീതാംശ്വാഃ ശ്യാമളാംശ്വാഃ വിമലേ കടിലഗ്നദുകൂല മേഖാകാരേഞ്ച്യാ കട്യാം ലഗ്നം ലേഖമിത്യർത്ഥഃ ദുകൂലം ക്ഷൗമം ഹേമകാഞ്ചീ സുവർണ്ണമേഖലാ ച തേ നവനീലപയോധരോപസക്തേ നൂതനനീലമേഘ സമീപോപസക്തേ ആസേ വിമലേ ഐരാവതവിദ്യുതൗ ഐരാവതഃ ശക്രമേ ഖഃ വിദ്യുത് തടിത് തേ ഇവ പരമധികം വ്യഭാതാം രേജതുഃ അസ്യാശ്ച കടിതടാ വലംബദുകൂലം ഹേമകാഞ്ചീ ച കാളമേഘോപരി ഐരാവതവിദ്യുതാവിവാ ശോഭേതാമിതി ഭാവഃ ൪൮

ചരണം മണിനൂപുരാഢ്യമസ്യാ
അരുണാബ്ജപ്രതിമം നിരീക്ഷ്യ ചേടീ।
രസജായതലോചനാപി ലാക്ഷാ
രസശോണീകൃതമന്വമംസ്ത നൂനം ॥ ൪൯

ചരണമിതി। ചേടീ ദാസീ അസ്യാസ്താടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ അരുണാബ്ജപ്രതിമം ശോണപങ്കജസമാനം മണിനൂപുരാഢ്യം രത്നഖചിതേന മഞ്ജീരേണാഢ്യം യുതം മഞ്ജീരോ നൂപുരോസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ ചരണം പാദം നിരീക്ഷ്യ രസജായതലോചനാ രസേ ജലേ ജാതമിവ രസജം ജലജം തദ്വദായതേ ലോചനേ നേത്രേ യസ്യാസ്സാ തഥോക്താപി രസോ രാഗേ ജലേ ദ്രവേ ഇതി കേശവഃ ലാക്ഷാരസശോണീകൃതം ലാക്ഷാരസേന ജതുമിശ്രിതലേപനദ്രവ്യേണ ശോണീകൃതം അശോണം ശോണം സമ്പദ്യമാനം കൃതം ശോണീകൃതം അമന്യത അന്വമംസ്ത മേനേ നൂനം നിശ്ചയഃ യഥാചായണ്ണസരോജനികാശം മണിമഞ്ജീരരഞ്ജിതം ചരണമവലോക്യ കമലനയനാപി ചേടീ പൂർവ്വമേവ ലാക്ഷാരസപാടലിതമേവേതി മേനേ സ്വതഏവ ചരണൗ പാടലൗ പുനരപ്യലങ്കാര ലാക്ഷാരസേനേതി ഭാവഃ ൪൯

ഝിഗ്ഗണീകൃതരാമണീയകാന്താ
ന്തരുണീം സ്വർണ്ണവിഭൂഷണൈർവ്വരസ്യാ।
ധരണീധരധന്വനസ്സദേശം
രമണീ വിശസ്യജോ നിനായ താവൽ ॥ ൫൦

ഝിഗ്ഗണീതി। താവത്തദാനീമേവ വിശസ്യജോ ബ്രാഹ്മണഃ വിശസ്യശാഖിരിത്യമരഃ രമണീ നവരസപതിരിത്യർത്ഥഃ സ്വർണ്ണവിഭൂഷണൈഃ കനകവിഭൂഷണൈഃ ഝിഗ്ഗണീകൃതരാമണീയകാം ഝിഗ്ഗണീകൃതം ഝിഗ്ഗണിതം രാമണീയകം സൗന്ദര്യം യസ്യാസ്താം തരുണീം യുവതീം താടാതകാമിത്യർത്ഥഃ ധരണീധരധന്വനഃ മേരുകാർമ്മുകസ്യ ശിവസ്യ ജാമാതുഃ സദേശം സമീപം സമേതാത്ര

ശസവിധെത്യമതഃ നിനായാനയൽ ചികൽക്കൊ ധാതുഃ തഥാചാതിസുന്ദരീമലം
കൃതാമെനാം സദസ്പതിം വരസ്യ സമീപന്നിനായെതി ഭാവഃ ൫൧

അധികസ്ഥലഥാനയാദ്ധ്യമൗലെ
സ്ഥിധിവിജ്ഞാപാധ്യരി പാണ്ഡ്യരാജപുത്ര്യാ ।
വരണെ സ്മരമിന്ദ്രഗാവിതെനെ
ശരണെ തത്ര സ്മരാവലിശ്ച ദൈവൈഃ ॥ ൫൨

അധികസ്ഥമിതി। അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യരാജപുത്ര്യാ തദാതകയേത്യർത്ഥഃ വിധി
വിജ്ഞാപാഃ ബ്രഹ്മവിജ്ഞാപാഃ ധുരി പുരതഃ വരണെ തത്ഥവരണസഭയെ തസ്യ
കൌലെശ്വരസ്യശലാസ്യാധികസ്ഥം കണ്ഠെ സ്മരമിന്ദ്രൻ മംപകമാലികാ സ്മരമി
സ്സല്ലകീ മാതുമിന്ദ്രതാ ഗൊപ്തു ശൊഷിതി മന്ദകെ ച വസന്തെ ചെതി കെമിനീ
തുവിതെനെ പ്രകമ്പിപ്പൂ തത്ര ശരണെ തസ്മിൻ ഗൃഹെ ശരണം ഗൃഹരക്ഷി
ത്രൊർ ത്യമതഃ ദൈവൈരമരൈസ്സ്മരാവലിഃ കസ്മരാവലിശ്ചാവിതെന ഇതി പു
ഷ്പക്രിയാരംഭാഃ അനന്തരമനന്താധിപതന്ദ്രജയാനന്തപങ്കജാസനായൊഃ പുര
തശ്ചംപകമാലികാ നീലകണ്ഠസ്യ കണ്ഠെ സമർപ്പിതാ തദാനീമെവ തൊമാൻ ദെ
വൈഃ കസ്മരാവലിശ്ച തത്രാർപ്പിതെതി ഭാവഃ ൫൩

സ്മരഗായത യൌവതം സമന്താ
ത്രിജഗന്നേതരി കന്യയാ വൃതെസ്മിൻ ।
സ്വരഗായികലെന ഗീയമാനം
വരഗാനം കില ജെതുമാത്തലൊഭം ॥ ൫൪

സമഗായതെതി। ത്രിജഗന്നേതരി ത്രിലൊകനായകെസ്മിൻ പരമെശ്വര
ഇത്യർത്ഥഃ കന്യയാ കന്യകയാ വൃതെ തത്ഥകെന വൃതെ സതി സമന്താച്ചിതുദ
ൾ യൌവതം യുവതിസമൂഹഃ കർത്താ സ്വരഗായികലെ സ്വരഗായിനാം ഗന്ധ
ർവ്വാണാം കലെന സമൂഹെന ഗീയമാനം വരഗാനം ശ്രെഷ്ഠം ഗീതം ജെതു
മാത്തലൊഭം കില ശബ്ദ ഇവാർത്ഥകഃ സമീകൃതാഗ്രഹ ഇവ സമഗായത സമ്യ
ൿ അഗായതെത്യർത്ഥഃ ഉൽപ്രെക്ഷാ തഥാച ത്രിഭുവനനായകെ ശങ്കരെ രാ
ജകന്യയാ വൃതെ സതി സമ്പൂർണ്ണാ യുവതിസംഘാതം ത്രിലൊകഗായകഗീയ
മാനഗാനവിജിഗീഷയെവാഗായതെതി ഭാവഃ ൫൫

നനൃതുശ്ച വാരയൊഷിതൊമരാ
വിവൃതവ്യഞ്ജകസംപ്രദായഭെദാഃ ।
അമൃതാശവധൂവിധീയമാനം
സ്മരശൊ ലാസ്യമിവാതിശെതുകാമാഃ ॥ ൫൬

നനൃതുരിതി। സ്മരശഃ ശൊഭനെ ഉരശെ യാസാന്താഃ വരവാരയൊഷിതഃ
ഉത്തമവാരസ്ത്രീയ ഇത്യർത്ഥഃ തദാ വൃത്തസ്ഥലെ ഭാം അമൃതാശവധൂവിധീയ

യമാനം അത്യന്താശ്ചര്യാവഹാനാം വധൂടിഗ്ഭിഃ വിധീയമാനം ക്രിയമാണം ലാസ്യനർത്തനം ലാസ്യം നൃത്തഞ്ച നർത്തനമിത്യമരഃ അധിശേതുകാമാ അതിശയിതുമിച്ഛവഃ ആഗ്രഹവത്യ ഇവ വിവൃതവ്യഞ്ജകസമ്പ്രദായഭേദാഃ വിവൃതാഃ പ്രകാശിതാഃ വ്യഞ്ജകാനാമഭിനയാനാം വ്യഞ്ജകാഭിനയൌ സമാവിത്യമരഃ സമ്പ്രദായസ്യ രീത്യാഃ ഭേദാ വിശേഷാ യാഭിസ്സ്താ യഥോക്താസ്താഃ നൃത്ത്യഃ നർത്തനശീലാഃ തദാനീം ദേവനാരീവിധീയമാനം നർത്തനമധിശേതുകാമാ ഇവ വാരയോഷിതോപി വിവിധാഭിനയവിശേഷാൻ പ്രകാശ്യ നർത്തനമകുർവ്വന്നിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൭൨.

തരുണസ്സ തയാ സമം തരുണ്യാ
ശരണാന്തർമ്മണിവേദികാമവിക്ഷൽ ।
ധിഷണോപി തദാ തദന്തികസ്ഥാ
ഗ്രമണസ്യാഭിമുഖം ശിരസ്സകാവ്യഃ ॥ ൭൩

തരുണ ഇതി തരുണോ യുവാ പരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ തരുണ്യാ യുവത്യാ തയാ തടാതകയാ സമം ശരണാന്തർമ്മണിവേദികാം ഗൃഹമധ്യരത്നഖചിതാലംകൃതഭൂമിം വേദിഃ പരിഷ്കൃതാ ഭൂമിരിത്യമരഃ അവിക്ഷൽ പ്രാവിവേശ ധിഷണോപി ബൃഹസ്പതിരപി സകാവ്യഃ കാവ്യേന ശുക്രേണ സഹിതസ്സൻ തദാ തസ്മിൻ സമയേ ശിരസ്സരസപാത്ര്യാ രമണസ്യ ബ്രഹ്മണ ഇത്യർത്ഥഃ അഭിമുഖം യഥാ തഥാ ഗ്രാക് ശീഘ്രം അന്തികം തസ്യ പരമേശ്വരസ്യ സമീപം അവിക്ഷൽ പ്രാവിശ്യ ഇത്യർത്ഥഃ യഥാ യുവാ പരമേശ്വരോപി തയാ യുവത്യാ സമം ഭവനമധ്യവർത്തിരത്നഖചിതവേദികാം പ്രാവിക്ഷൽ തദാനീമേവ ഗുരും ബൃഹസ്പതിരപി ശുക്രസഹിതസ്സൻ ബ്രഹ്മണോഭിമുഖം വേദികായാമുപവിവേശേതി ഭാവഃ ൭൪

വിധുരാപ്ലുതദാ രമാസമേതോ
മധുപർക്കം ഗൃഹമാഗതായ തസ്മൈ ।
അദിശദ്വിധിവത്പരായ ലോകേ
യദിദംശാഃ പരമാത്മനാംശഭാജഃ ॥ ൭൫

വിധുരിതി തദാ തദാനീം വിധുർവ്വിഷ്ണുഃ വിധുഃ ശ്രീവത്സലാഞ്ഛന ഇത്യമരഃ രമാസമേതഃ ലക്ഷ്മീസഹിതസ്സൻ ഗൃഹം ഭവനം ആഗതായ പ്രാപ്തായ തസ്മൈ വരായ ഭഗവതേ ഇത്യർത്ഥഃ ആശു ശീഘ്രം മധുപർക്കം സമർപ്പണം വിധിവൽ യഥാവൽ അദിശൽ ദത്തവാൻ കന്യായാമാചാര പൂജാം ശിവശായ ദത്തവാൻ ലോകേ യാനി ഇദംശാഃ ഉപചാരഃ പരം കേവലം ആത്മനഃ സ്വസ്യ അംശഭാജഃ അംശം ഭജന്തീത്യംശഭാജഃ ഭവന്തി പൃഥിവീപതിരിതി സ്മൃതേഃ തസ്മാൽ വിഷ്ണുരേവാചാര സമ്പൂജ്യമിത്യർത്ഥഃ യഥാ വിഷ്ണുരേവ മലയധ്വജനാമധേയസ്യ പൂജാസ്സാൽ കൃതവാനിതി ഭാവഃ ൭൬

അനയാ ബാഹു സഞ്ചിനോതു ധർമ്മാം
സ്സൂനയാംശ്ചാതുരാലശ്ചടാൽക്രതൈഃ സൈപഃ ।
നിഗദൻ സ്വപസൃതാമദാദിവാന്യൈ
ഭഗവാൻ വിഷ്ണുരിവ സ്വപഹേതിഹന്യൈഃ ॥ ൭൨

അനയേതി॥ ഭഗവാൻ ഉത്പത്തിഞ്ച വിപത്തിഞ്ച ഭൂതാനാമാഗതിം ഗതിം । വേത്തി വിദ്യാമവിദ്യാഞ്ച ഷണ്ണാം ഭഗ ഇതീരണാ॥ യദ്വാ ഐശ്വര്യസ്യ സമഗ്രസ്യ വീര്യസ്യ യശസഃ ശ്രിയഃ ജ്ഞാനവൈരാഗ്യയോശ്ചൈവ ഷണ്ണാം ഭഗ ഇതീരണാ । തദ്വാൻ ഭഗവാൻ വിഷ്ണുരിവാനലൊ വഹ്നിശ്ചാനയാ തദ്ദാതകയാ ധർമ്മാൻ സുകൃതാനി അനയാൻ പുത്രാംശ്ച ബാഹു യഥാ തഥാ സഞ്ചിനോതു സംപാദയതു ഭവാനിതി സൈപഃ ചടാൽകൃതൈഃ ചടാൽകാരശബ്ദൈഃ നിഗദൻ ബ്രുവാണ ഇവ സ്വപസൃതാം സ്വപസ്യാദുത്പന്നതാൽ ആത്മനഃ പുത്രീം അന്യൈ ഇതഃ പരായൈത്യർത്ഥഃ സ്വപഹേതിഹന്യൈഃ സ്വപസ്യ ഹേതയഃ ശിഖാ ഏവ അർച്ചിർഹേതിശ്ശിഖാസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ ഹസ്താഃ കരാഃ തൈഃ അദാൽ ഭവാവിതൃൽപ്രേക്ഷാ തഥാച വിഷ്ണുരിവാനലൊപി സ്വപകണ്ഠാദുൽപന്നതാൽ സ്വപസൃതാമന്യൈ ധർമ്മാൻ പുത്രാംശ്ച സംപാദയേതി ബ്രുവാണ ഇവ പ്രദക്ഷിണശിഖാചടാൽകാരശബ്ദം കൃത്വാ പ്രജ്ജ്വാല ശോഭനമയ ഇതി ഭാവഃ ൭൨

മലയദ്ധ്വജവല്ലഭാപ്യമൂന്യൈ
ജലജാക്ഷേ ദിശതി സ്വകീയകന്യാം ।
കമലേവ ന കേവലം കരാഭ്യാം
കമലാസാരമമുഞ്ചദീക്ഷണാഭ്യാം ॥ ൭൩

മലയദ്ധ്വജേതി॥ ജലജാക്ഷേ വിഷ്ണൗ സ്വകീയകന്യാം ആത്മീയകന്യകാം സ്വകീയയാ ബോധവതാ ജാതാവാതരീയെ ഉദ്യാഹുരുല ഇതി ശബ്ദേന്ദുശേഖരേ അമുഷ്യൈ സുന്ദരേശ്വരായ ദിശതി വിതരതി സതി മലയദ്ധ്വജവല്ലഭാ കാഞ്ചനമാലാപി കമലാ ലക്ഷ്മീരിവ കരാഭ്യാം ബാഹുഭ്യാം പരം കേവലം കമലാസാരം കമലാനാം ജലാനാം ആസാരം ധാരാം കമലഞ്ജലമിത്യമരഃ നാമുഞ്ചൽ കിന്തു ഈക്ഷണാഭ്യാം ലോചനാഭ്യാമപി കമലാസാരം ബാഷ്പവർഷമിത്യർത്ഥഃ അമുഞ്ചൽ മുമോച തഥാച ഗോവിന്ദേ സുന്ദരേശ്വരായാത്മനാമിനീം സതിം ശചീമിവൈ സമർപ്പതി വല്ലഭാ നേത്രാഭ്യാം ബാഷ്പധാരാം ലോചനാഭ്യാമാനന്ദബാഷ്പ ജലമമോചയതി ഭാവഃ ൭൩

പരിഗൃഹ്യ കരം മഹീശപുത്ര്യാഃ
പരിചക്രാമ സമന്തയാഗ്നിമീശഃ ।
സദസി ദ്വിജദേവവൃന്ദപൂർണ്ണേ
യദസാവഗ്നിരശേഷദേവതാത്മാ ॥ ൭൪

പരിഗൃഹ്യേതി॥ അഥാനന്തരമീശസ്സുന്ദരേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ മഹീശപുത്ര്യാഃ രാജപുത്ര്യാഃ കരം പരിഗൃഹ്യ പാണിഗ്രഹണം കൃത്വാ തയാ സമം ദ്വിജദൈവതൃന്ദപൂർണ്ണേ ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീബ്രാഹ്മണഗണസമ്പൂർണ്ണേ സദസി സഭായാം അഗ്നിം പരിചക്രാമ പ്രദക്ഷിണീചകാര സദസി ദ്വിജദൈവതൃന്ദദൈവതൃ സത്യ താമപി ഹോമാഗ്നിം കഥം പരിചക്രാമേതി ചേദാഹ യജ്ഞസ്ഥാനസ്ഥാഗ്നിഃ അശേഷദേവതാത്മാ സർവ്വദേവസ്വരൂപഃ അഗ്നിസ്സർവ്വാ ദേവതാ ഇതി ശ്രുതേഃ ബ്രാഹ്മണോ വൈ സർവ്വാ ദേവതാ ഇതി ശ്രുതേശ്ച ദേവബ്രാഹ്മണയോരൈക്യാൽ സർവ്വദേവതാസ്വരൂപസ്യാഗ്നേഃ പ്രദക്ഷിണേന സർവ്വേഷാം പ്രദക്ഷിണം ജ്ഞേയമിത്യഗ്നിം പ്രദക്ഷിണീചകാരേതി ഭാവഃ ൬൮

സ്തനയോഃ കഠിനത്വസമ്ഭ്രമാത്സാ
വനജാക്ഷീ കൃതനിശ്ചയേവ ദൃപ്താൽ ।
നിദധേ പ്രിയപാണിനാ ഗൃഹീതം
പദമശ്മാഗ്രതലേ സമന്ദഹാസം ॥ ൬൯

സ്തനയോരിതി॥ വനജാക്ഷീ വനജേ കമലേ ഇവാക്ഷിണീ ലോചനേ യസ്യാസ്സാ തഥാ അസൗ തടാതകാ ഇത്യർത്ഥഃ സ്തനയോഃ കുചയോഃ കഠിനത്വസമ്ഭ്രമാൽ കാഠിന്യാതിശയേന സമ്പ്രാപ്തപൂർത്തിത്യാഗ്രഹാത്സ്മ ദൃപ്താൽ ഗർവ്വാൽ കൃതനിശ്ചയാ കൃതജ്ഞയേവ പതിപാണിനാ ഭർത്തൃഹസ്തേന ഗൃഹീതം ധൃതം പദം അശ്മാഗ്രതലേ ശിലായാ ഉപരിഭാഗേ സമന്ദഹാസം മന്ദഹാസസഹിതം യഥാ തഥാ നിദധേ നിക്ഷിപ്തവതീത്യർത്ഥഃ തഥാചാത്മനോശ്മകാഠിന്യമിത്യനേന ദൃഢാരോഹണകാർക്കശ്യതാമീശ ഇതി ഭാവഃ ൬൯

ഇനപാണിഗൃഹീതയാ വിസൃഷ്ടാ
ജനപാലാത്മജയാനലേത്ര ലാജാഃ ।
കരികമ്പിതയാഥ വേണുതത്യാ
പരിപേതുർവ്വനസീമനീവ മുക്താഃ ॥ ൭൦

ഇനേതി॥ ഇനപാണിഗൃഹീതയാ ഇനഃ പതിഃ ഇനഃ സൂര്യേ പ്രഭൗ ഇത്യമരഃ തസ്യ പാണിനാ ഹസ്തേന പഞ്ചശാഖശ്ശയഃ പാണിരിത്യമരഃ ഗൃഹീതയാ ജനപാലാത്മജയാ ജനപാലഃ രാജാ തസ്യാത്മജയാ പുത്ര്യാ തടാതകയേത്യർത്ഥഃ വിസൃഷ്ടാ ഉ താഃ ലാജാഃ ലാജാഃ പുംഭൂമ്നി ചാക്ഷതാ ഇത്യമരഃ അത്രാനലേ വിവാഹാഗ്നൗ വനസീമനി വനപ്രദേശേ കരികമ്പിതയാ കരിണാ ഗജേന കമ്പിതയാ ചലിതയാ വേണുതത്യാ വേണുപങ്ക്ത്യാ വിസൃഷ്ടാ ഇത്യത്രാപ്യന്വയഃ മുക്താ മൗക്തികാനീവ പേതുഃ പതന്തി സ്മേത്യുപമാ അഥാച ലാജഹോമം കൃതവാൻ ഭഗവാനിതി ഭാവഃ ഗജേന്ദ്രകമ്പിതവേണുവനേ ഹി മുക്തകൾ വേണുജാനി മുക്താഫലാനി പ്രസിദ്ധാനി ലോകേ തേ ഷാമുമ്മുക്താനാമേവ ഭൂരി॥ ൭൦

മധുരാപുരവാസിനാന്തദാനീം
ന പരാ പ്രീതിരഭൂന്നൃണാം പരം സാ ।
സസുരാസുരരക്ഷസാന്ത്രയാണാം
പ്രഥമാമപ്യചിരേണ വിഷ്ടപാനാം ॥

മധുരേതി। തദാനീം വിവാഹസമയേ മധുരാപുരവാസിനാം മധുരാനഗരനിവാസിനാം നൃണാം പരം മാനുഷാണാം കേവലം പരാ അധികാ സാന്നിദ്ധ്യജനിതാ പ്രീതിസ്സന്തോഷോ നാഭൂൽ കിന്തു സസുരാസുരരക്ഷസാം നിർജ്ജരദാനവാശരയുതാനാം ത്രയാണാം വിഷ്ടപാനാമപി അചിരേണ ശീഘ്രമേവ പ്രീതിസ്സന്തോഷഃ പ്രഥമാമത്യന്തം അഭൂൽ ബഭൂവ യഥാച ത്രൈലോക്യവാസിനാം പ്രാണിനാമപ്യഭൂദാമോദ ഇതി ഭാവഃ ൩൬

നൃപസൂനഗിരീശയോർമ്മഹാപാ
നഘയോരുത്സവമീദൃശം പ്രപശ്യൻ ।
പ്രലുലോക സഹസ്രനേത്രഹേതു
ന്തരുണീന്താമൃഷിവല്ലഭാം പുനശ്ച ॥ ൩൭

നൃപസൂനേതി। മഹാപാനഘൌ നൃപസൂനഗിരീശയോസ്തടാതകാസുന്ദരയോരിത്യർത്ഥഃ ഈദൃശം ഏവം ഭൂതം ഉപയാമോത്സവം വിവാഹമഹം പ്രപശ്യൻ വിലോകയൻ സൻ സഹസ്രനേത്രഹേതും സഹസ്രം നേത്രാണി സഹസ്രനേത്രാണി തേഷാം ഹേതുന്നിമിത്തഭൂതാം തരുണീം യുവതീം തരുണഃ പവനേ സ്മിനി യുവത്യാന്തരുണീ മതേതി മേദിനീ താമൃഷിവല്ലഭാം ഋഷിഭാര്യാമഹല്യാമിതി യാവൽ പുനഃ ശ്രയശ്ച പ്രലുലോക ചകമേ പുരാഽയം സുരപതിഃ സ്വന്തരീ നാമഹല്യാമഹല്യാമവലോക്യ കാംക്ഷ്യ സംക്ഷുഭിതഹൃദയോഽംഗീകൃതഗൌതമാംഗഃ പ്രാതസ്തേ ഭോഗായ തദാനീമാഗതേന ഗൌതമേന ശപ്തോ ബഭൂവ സഹസ്രലോചന ഇതി ഭാരതീയാ കഥാത്രാനുസന്ധേയാ തഥാചാഹല്യാഗമനേനാഗതേനാക്ഷ്ണാം ശശ്വതേന വീക്ഷമാണേനാപി ധരണീശതനയാപാണിഗ്രഹണം പുനരപി വീക്ഷണസഹസ്രമാപ്ത്വാ കാമസ്സൽസംപാദനകല്യാമഹല്യാമകാമയതേതി ഭാവഃ ൩൮

പരിണീയ ഹരോചലേന്ദ്രപുത്രീം
തരുണീം സാധുചാമൃതാംശുവാസരേ താം ।
സ ശുഭംയുഗുണാന്വിതേ മുഹൂർത്തേ
പശുപോഽപ്യാപ മുദം പരാമിവാന്യഃ ॥ ൩൯

പരിണീയേതി। ഹരഃ പശുപതിഃ അമൃതാംശുവാസരേ ഇന്ദുവാസരേ ശുഭംയുഗുണാന്വിതേ ശുഭാന്വിതേ ഗുണൈരന്യതാരാദിഗുണൈരന്വിതേ മുഹൂർത്തേ അചലേന്ദ്രപുത്രീം ഗിരിസുതാം ഹൈമവതീമിതിവാസ്തവോ

ത്ഥഃ താന്തന്ത്വിനീം യുവതീം സാധു വിധിവൽ പരിണീയ ഉദ്വാഹ്യ പശുപഃ നിഖിലചരാചരപാലകോപി അന്യഃ ഇതരഃ പ്രാകൃതഗോപ ഇവ പരാം ഉത്ത മാം പ്രീതിം തുഷ്ടിം പ്രാപ്തവാൻ യഥാച സകലചരാചരപ്രപഞ്ചപാലകോപി ഗോപാലതനയാമുദ്വാഹ്യ നീചാരവിന്ദായകൊന്യ ഇവ പരാം പ്രീതിമാപേതി ഭാവഃ ൱൩

പ്രദദാവപി ഗാ ബഹൂരുശ്രുതേഭ്യ
സ്സ തദാ കാമദുഘാ മഹീസുരേഭ്യഃ ।
ദ്രവിണാനി വിഭൂഷണാന്യനേകാ
ന്യതുലാന്യപ്യയമംബരാണി സമ്യക് ॥ ൱൪

പ്രദദാവിതി॥ തദാ വിവാഹാവസരെ സോയം പരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ ബഹു ശ്രുതേഭ്യഃ വേദശാസ്ത്രവിദ്ഭ്യഃ മഹീസുരേഭ്യോ ബ്രാഹ്മണേഭ്യഃ കാമദുഘാഃ വാഞ്ഛിതക്ഷീരദോഹിനീഃ ഗാഃ പശൂൻ ദ്രവിണാനി ധനാനി ച ഭൂഷണാനി അലങ്കാരാംശ്ച അതുലാനി പീതാന്യംബരാണി വസ്ത്രാണ്യപി പ്രദദൗ ദദൗ ഇതി യഥാച ബ്രാഹ്മണേഭ്യഃ കാമധേനൂഃ ഗാഃ ധനാന്യലങ്കാരാംശ്ച പീതാം ബരാണ്യപി വിവാഹേ ദദൗ മഹേശ്വര ഇതി ഭാവഃ ൱൪

അമുയോരുപയാമവാസരേസ്മി
ന്നമുദന്നാംശുകവിത്തലബ്ധ്യഭാവാൽ ।
നിഖിലേഷു ജനേഷു നാത്ര
ഖിലലൗ കില ദമ്പതീ ഇമൗ തൗ ॥ ൱൫

അമുയോരിതി॥ അമുയോസ്സുന്ദരേശ്വരയോരിത്യർത്ഥഃ അസ്മിന്ന് ഉപയാമവാസരെ വിവാഹദിവസെ നിഖിലേഷു സമസ്തേഷു സമസ്തനിഖിലാഖി ലാനിത്യമരഃ ജഗത്യപീത്യർത്ഥഃ ജനേഷു ലോകേഷു കോപി കശ്ചന പുരു ഷോപി അന്നാംശുകവിത്തലബ്ധ്യഭാവാൽ അന്നം അംശുകാനി വസ്ത്രാണി വിത്താ നി ധനാനി ചൈതേഷാം ലബ്ധ്യഭാവാൽ പ്രാപ്ത്യഭാവാൽ അലാഭാദിത്യർത്ഥഃ ചേ ലം വസനമംശുകമിത്യമരഃ അമുൽ ന വിദ്യതെ മുൽ സന്തോഷോ യസ്യ മുൽ പ്രീ തിരിത്യമരഃ സ തഥാവിധഃ നാഭൂൽ ന ബഭൂവ സർവ്വേപി ലബ്ധാന്നവസ്ത്രധനാ ബ ഭൂവുരിത്യർത്ഥഃ കഥമിതി ചേദാഹ താവിമൗ ദമ്പതീ ജായാപതീ ഭാര്യാ പതീ തടാതകാസുന്ദരേശാവിതി യാവൽ അഖിലലൗ കില അഖിലാണ്ഡകോ ടിനായകൗ നനു യഥാച തടാതകാസുന്ദരേശയോർവ്വിവാഹദിവസെ ജഗതാം ബ്രാ ഹ്മണാദയഃ സർവ്വേപി ലബ്ധാന്നവസ്ത്രധനാ ബഭൂവുരഭൂവൻ കിമശേഷലോക നാഥയോർവ്വിവാഹ ഇതി ഭാവഃ ൱൫

അമരാനന്യ സുരാൻ പുരന്ദരാദീൻ
മനുജേന്ദ്രാനപി സുന്ദരോഥ ലാസ്യം ।

തദാദൌ സ്വ പതംജലിപ്രിയാൎത്ഥം
വിദധഃ കിന്ന തനോതി കേതുമൈത്ര്യഃ ॥ ൩൩

തദാദാവന്വയി। അഥാനന്തരം സുന്ദരസ്സുന്ദരശേഖരഃ പുരന്ദരാദീനിന്ദ്രപ്ര മുഖാൻ സുരാൻ ദേവാൻ മന്ദരജന്മാനന്തരപദീനപ്യന്തരാന്യ ബലഭദ്രമനായിതപാ പതംജലിപ്രിയാൎത്ഥം പതംജലിനാമ്ന്യാ കേതസ്യ പ്രിയാൎത്ഥം ഇഷ്ടസമൎത്ഥനാദി വിതതം ഭാഷ്യന്താൎത്ഥനന്ദനാദ്യൈ സ്വാകരൈൎഃ കേതുമൈത്ര്യഃ കേതോൎത്തൈഃ വി ദധസ്സുന്ദരസ്സുന്ദര ഇത്യാദ്യം കിം കിംവാ ന തനോതി സൎവം കരോത്യേവേ ത്യൎത്ഥഃ അനന്തരം വലാരിപുരോഗമാൻ അമരാൻ നരാധിപാംശ്ച യഥോചി തം ബഹുമാനനേ തദാനീം പതംജലിനാമ മുനിർന്നിരീക്ഷ്യ നിജപാകസ്യ വിവാഹമഹോത്സവാനന്തരമിദം ഭാഷ്യനിൎമ്മാണമപേക്ഷിതം കേത കരോദയപൂരണാൎത്ഥം നനൎത്ത സുന്ദര ഇതി ഭാവഃ ൩൩

അഥ ലാസ്യരയോച്ഛലാൽ കപൎദ്ദാച്
ഛ്ലഥബന്ധാൽ ഗളിതേന ഗാംഗകേന ।
ശ്രമശാന്തിരഭൂൽ പരം ന തസ്യ
ശ്രമശാന്തിശ്ച മുനേ സ്ഥലാന്തരൈഷോഃ ॥ ൩൪

അഥേതി। അഥാനന്തരം ലാസ്യരയോച്ഛലാൽ താണ്ഡവവേഗകമ്പിതാൽ അത ഏവ ശ്ലഥബന്ധാൽ ഗളിതബന്ധനാൽ കപൎദ്ദാൽ ജടായാഃ ഗളിതേന പതിതേന ഗാംഗകേന ഗാംഗേന ഗംഗാസംബന്ധിനാ കേന ജലേന കം ശിരോംബുനോരിത്യമരഃ തസ്യ സുന്ദരേശസ്യ ശ്രമശാന്തിഃ പരം ശ്രമശാ ന്തിഃ കേവലന്നാഭൂൽ കിന്തു സ്ഥലാന്തരൈഷോഃ സ്ഥലാന്തരേ ഇതരസ്ഥലേ ചിദംബരസ്ഥലേ ഇച്ഛാ യസ്യ തസ്യ ചിദംബരസ്ഥലേ നൎത്തനദൃഷ്ടുകാമ സ്യേത്യൎത്ഥഃ മുനേഃ പതംജലിമുനേഃ ശ്രമശാന്തിഃ മധുരാ വാ ചിദംബരം വാ വരീയ ഇതി ശങ്കായാശ്ശാന്തിശ്ചാഭൂൽ ബഭൂവ। അഥവാ താണ്ഡവവേഗകമ്പി താദത ഏവ ഗളിതബന്ധാൽ ജടാജൂടാൽ പതിതേന ഭാഗീരഥീപാഥസാ പ്രവൎദ്ധനാദസ്യ നൎത്തനശ്രമശാന്തിൎബ്ബഭൂവ ചിദംബരനൃത്തദിദൃക്ഷോഃ പാരി കാംക്ഷിണശ്ച വരീയമേവേതി നിശ്ചയാൽ സംശയനിവൃത്തിശ്ച ജാതേതി ഭാവഃ ൩൪

കളധൌതസരോജിനീതരംഗാ
നിലസംമൃഷ്ടനിദാഘബിന്ദുജാലം ।
തമിമേഷ കൃതാംജലിസ്സമേത്യ
പരിതുഷ്ടാവ കരോദയം ഫണി സൎപ്പഃ ॥ ൩൫

കളധൌതേതി। ഏഷ പതംജലിരിത്യൎത്ഥഃ കളധൌതമിത്യമരം പദം ക ളധൌതമയാനി സ്വൎണ്ണമയാനി സരോജാനി പത്മാനി അസ്യാം സന്തീതി കളധൌതസരോജിനീ സ്വൎണ്ണപത്മിനീ കളധൌതം രൂപ്യഹേമ്നോരിത്യ

മരഃ യസ്യാസ്തരംഗാണാം വീചീനാം ഭംഗസ്തരംഗോ വീചിസ്ത്രീത്യമരഃ അനിലേന വായുനാ സംക്ഷുബ്ധാനാം ശോധിതാനാം നിരോഘബിന്ദൂനാം സൈപരബിന്ദൂനാം ജാലം സമൂഹോ യസ്യ തഥാ തരിം ഭോക്ഷദാതാരമീശപരമിത്യർത്ഥഃ തരിസ്ത്രിയാം ഭവേദ്ദ്രോണ്യാം പുംസി സ്യാന്മോക്ഷദാതരീതി സാനസത്വഃ കൃതാംജലിഃ രചിതാംജലിബന്ധസ്സൻ സ്തവൈരനന്യാദൃശൈഃ സ്തവനസ്യാത്മം സ്തുതിർന്നതിരിത്യമരഃ പരിഷ്ടുതവാനസ്തൗഷീൽ ഏഷ അയം പുനസ്തവഃ കഭാർക്കസ്യ കന്ദർപ്പാന്തരേ ഭക്ത ഇതി മേദിനീ സർഗ്ഗസ്ഥപരാവോ ഹീതി പ്രസിദ്ധൗ സർഗ്ഗസ്ഥപരാവനിർമ്മോക്ഷനിശ്ചയാദ്ധ്യായസ്യ ഹ്ലീക്ഷിപിത്യമരഃ തഥാച സ്വവൽഗ്ഗുപത്മാകരതരംഗാനിലസംസ്പർശതോ നിരസ്തസൈപരകണജാലം മോക്ഷദാതാരം മഹോക്ഷവാഹനം പദ്മാംജലിഃ പുനരപി കൃതാംജലിരസ്തൗഷീൽ ഭക്താനാം സ്വഭാവഃ കില ഭഗവതി മുക്തിദാതരി പുനരാവർത്തിനി ഇത്യപി സ്തവകരണമിതി ഭാവഃ ൯൭

ജഗതാമധിപൈരപി ത്രയാണാം
ജഗതീഭൃത്തനയാകരഗ്രഹേസ്മിൻ ।
യദസാവിതി നർത്തനേന ചക്രേ
മുദമേതസ്യ കിലാർയ്യശീലമേതൽ ॥ ൯൮

ജഗതാമിതി । ത്രയാണാം ജഗതാം ത്രിലോകാനാമിത്യർത്ഥഃ അധിപൈർന്നായകൈരപി അധിപൻ നായകോ നേതേത്യമരഃ അസൗ സുന്ദരേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ അസ്മിൻ ജഗതീഭൃത്തനയാകരഗ്രഹേ രാജനന്ദനാവിവാഹേ ഭവാനീപാണിഗ്രഹണേ ഏതസ്യ പതഞ്ജലിമുനേഃ ചിദംബരനർത്തനദിദൃക്ഷോരിത്യർത്ഥഃ മുദം പ്രീതിം നർത്തനേന താണ്ഡവേനാപി ചക്രേ ചകാരേതി യൽ തന്നർത്തനേനാപി മുനിസന്തോഷകരണമിത്യർത്ഥഃ ആര്യ്യശീലം കില ആര്യ്യാണാം സ്വഭാവഃ കില ലോകേ വിവാഹാദിഷ്ഠസമയേ യേന കേന പ്രകാരേണ മഹൽപ്രീതികരണം ആര്യ്യാണാം സ്വഭാവോ നനു തസ്മാൽസ്വയം സർവ്വേശ്വരോപി മുനിപ്രീണനം നർത്തനേനാപി ചകാരേതി ഭാവഃ ൯൮

വ്യാഘ്രപാദമുഖതാപസൈസ്സമം ലാസ്യദർശനമുദുൽകടൈ-
സ്സാർദ്ധമേത്യ നൃപമന്ദിരം സപദി സുന്ദരം രജതസംസദഃ ।
പ്രീണയന്നമരാന്നരാനപി യഥോചിതഞ്ച നിജപാർഷദാൻ
പാണ്ഡ്യരാജമഹിഷീ താമാതിഥ്യവിധിമാമവ തപമവനീമിതി ॥ ൯൯

വ്യാഘ്രപാദേതി । തദാ നർത്തനാനന്തരം ലാസ്യദർശനമുദുൽകടൈഃ ലാസ്യദർശനമുദാ നർത്തനാവലോകനസന്തോഷേണ ഉൽകടൈരത്യന്തം ഉൽകടസ്ത്വധികേ മത്ത ഇതി ശബ്ദാർണ്ണവേ വ്യാഘ്രപാദമുഖതാപസൈഃ വ്യാഘ്രപാദോ നാമ കശ്ചിൽ ഭക്തഃ തൽപ്രമുഖതപസ്വിഭിസ്സാർദ്ധം രജതസംസദഃ രജതസഭായാ ഇതി പഞ്ചമീ സപദി ശീഘ്രം സുന്ദരം രമണീയം നൃപമന്ദിരം രാ-

ജഗൃഹം ഏത്യ ഗത്വാ അമരാൻ ദേവാൻ നരാൻ മനുജാനപി യഥോചിതം യഥാർഹം പ്രീണയന്തം സന്തോഷയന്തം തം പരമേശ്വരം പാണ്ഡ്യരാജമഹിഷീ കാഞ്ചനമാലാ ഇമാം അവനീം ഭൂമിം ത്വം ഭവ രക്ഷതി ഇത്യർത്ഥയൻ പ്രാർത്ഥയാമാസ തഥാ ച തദനന്തരം വ്യാഘ്രപാദപ്രമുഖഭക്തജനൈസ്സാർദ്ധം രാജസദനമേത്യ മണിപീഠമലങ്കുർവ്വൻ ഗീർവ്വാണാനിജഗണാൻ മനുഷ്യാംശ്ച ഹർഷയൻ സ്ഥിതോ മഹാദേവഃ തം കാഞ്ചനമാലാ ചലാക്ഷികാം പാലയേതി പ്രാർത്ഥയാമാസേത്യർത്ഥഃ ൧൦

കൃതപാദഗ്രഹം പാണ്ഡ്യരാജം സുരാന്ദ്യ
മരൈത്ത്യസ്സാർദ്ധം പുണ്ഡരീകാക്ഷമുഖ്യാഃ ।
സ്വം സ്വം സ്ഥാനം പ്രാപുരീശോപി ദേവ്യാ
യുക്തസ്തസ്യാം സുന്ദരസ്സന്ന്യവാത്സീൽ ॥ ൧൧

കൃതേതി। അഥാനന്തരം പുണ്ഡരീകാക്ഷമുഖ്യാഃ വിഷ്ണുമുഖാഃ സുരാഃ ദേവാഃ മരൈത്ത്യഃ മരുദാദ്യുപദേവതാഭിസ്സാർദ്ധം ഇമം സുന്ദരേശ്വരമിത്യർത്ഥഃ പാണ്ഡ്യരാജം പാണ്ഡ്യദേശസ്യ രാജാനം കൃതപാദാഭിവന്ദനമിത്യർത്ഥഃ സ്വം സ്വം സ്ഥാനം നിജമാവാസം പ്രാപുഃ അവാപുഃ ഈശഃ സുന്ദരേശ്വരോപി ദേവ്യാ തടാതകയാ യുക്തസ്സൻ സുന്ദരസ്സുന്ദരപാണ്ഡ്യ ഇത്യാഖ്യാ യസ്യ തഥാഭൂതസ്സൻ തസ്യാം മധുരായാം ന്യവാത്സീൽ ഉവാസ തഥാ ച പങ്കജാക്ഷപ്രമുഖാസ്സുരനികരാസ്സുരാസ്സമം മധുരായാം രാജ്ഞാഭിഷിച്യ സ്വകീയമാവാസസ്ഥാനം പ്രാപുഃ ഈശ്വരോപി രാജപുത്ര്യാ സമം സുന്ദരപാണ്ഡ്യനാമാ സൻ മധുരായാമിതി ഭാവഃ ൧൧

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികുലകുമുദബാന്ധവസ്യ വല്ലീനിയമാചാര്യ
വരതോ ലബ്ധകവിതാശ്രയാശ്രയാവാപ്തവിദ്യാസമുദ്ഭൂത
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൌ തടാതകാപരിണയേ
ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗപ്രകാശികയാ സമേതഃ ।
നാമ പരമ്പരാഗതം
യഥാശാസ്ത്രം
ശർമ്മണ്യസ്യ
ഭൂയാന്നാമ

ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാത്

ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗസ്സമാപ്തഃ

തടാതകാപരിണയേ

സപ്തമസ്സർഗ്ഗഃ

അഥപാണ്ഡ്യരാജസുതയാ സനാഥയാ
രഥനാഗവാജിപദഗാന്വിതേ പുരേ ।
ദിവസാന്തരേഷ്വിവ തത്ര മേദിനീ
ഭവതി സ്മ സർവ്വജഗതീശതോപ്യസൌ ॥ ൧

അന്വയഃ അഥ വിവാഹാനന്തരം അസൌ സുന്ദരഃ രഥനാഗവാജിപദഗാന്വിതേ സ്വനാഗരജനശോഭാതിശയേന യുക്തേ തത്ര പുരേ ഇത്യർത്ഥഃ തയാ പാണ്ഡ്യരാജസുതയാ സനാഥസ്സൻ ദിവസം കഴിച്ച് സൻ സർവ്വജഗദീശതോപി സകലവിഭൂഷാഭാജകോപി ദിവസാന്തരേഷു ഇവ മേദിനീം ഭുവം അവാപ്യ പാലയാമാസ ശിവസ്സ്വയം മഹാരാജപദവിയിങ്കൽ കഴിച്ചിരിക്കെ തിലോവ തത്ര ഉപമാനസ്യ സുന്ദരസ്യ ഉപമേയതയാ പ്രസിദ്ധമല്ല ഭൂതം തസ്യാം പ്രായേണ മധുരാധിപതിത്വം സഹസാ ജഗതാം ഭവതി മധുരാധിപതിരിതി ലക്ഷണാത് ൧

വിപുലാദ്രിരിവ വിബുധാളിസംവൃതേ
നിഖിലാർത്ഥജാതമിളിതേ പുരോത്തമേ ।
കപിലോ വസൻ സ കമലേക്ഷണോ യഥാ
കമലാന്വിതോ രമിതവാൻ വൃഷധ്വജഃ ॥ ൨

വിപുലാദ്രിരിതി വിപുലാദ്രി കൈലാസ ഇവ വിബുധാളിസംവൃതേ ദേവ പങ്ക്ത്യാ വിദ്വൽവൃന്ദേന ച സംവൃതേ നിഖിലാർത്ഥജാതമിളിതേ സർവ്വസമ്പൽ സംവിധാനേ സർവ്വപദാർത്ഥസഞ്ചയേന ചാന്വിതേ ഇത്യർത്ഥഃ യദ്വാ നിഖിലാർത്ഥ്യഃ സർവ്വപുരുഷാർത്ഥ്യഃ അഭീഷ്ടാനാം സർവ്വാർത്ഥാനാമായ ജാതാ ഉൽപന്നാ യേ തഥാവിധാ ഭഗവൽഭക്താ ഇത്യർത്ഥഃ തൈരാവൃതേ യദ്വാ ധർമ്മാദയോ പി മൂർത്തിമന്തോ യുഗ്മഭേദാജാതാ യത്ര സന്തീതി പുരോത്തമേ നഗരവരേ അനേനിന്ദ വിവസൻ കമലയാ ലക്ഷ്മ്യാ അന്വിത ലക്ഷ്മ്യാ ഭാസിതഃ കമലാ ശ്രീവത്സാദിയോഗിതി മേദിനീ സ കപിലഃ സുന്ദരഃ കമലേക്ഷണോ യഥാ വിഷ്ണുരിവ വൃഷധ്വജഃ അഭിരമിതവാൻ വിഷ്ണുപരമപദ വിപുലാദ്രൌ വൈകുണ്ഠേ ഉപമാലങ്കാരഃ ൨

ഹരിമുഖ്യദേവസമിതൌ പരം പുരാ
ഹരിണേക്ഷണാ ന വിജയാന്വിതാഭവൽ ।
ഗിരിശേ നരേശ ഇവ സാദരന്ധരാം
പരിപാലയത്യപി ഭൃശന്തടാതകാ ॥ ൮

ഹരീതി॥ ഹരിണേക്ഷണാ മൃഗീലോചനേത്യർത്ഥഃ തടാതകാ പുരാ പൂർവ്വം ഹരിമുഖ്യദേവസമിതൌ ഇന്ദ്രാദിദേവയുദ്ധേ പരം വിജയാന്വിതാ വിജയയാ അന്വിതാ വിജയേനാന്വിതേതി വാ നാഭവൽ ന ബഭൂവ ഗിരിശേ പരമേശ്വരേ നരേശ ഇവ രാജനീവ ധരാം സാദരം ആദരസഹിതം പരിപാലയതി രക്ഷതി സത്യപി ഭൃശം വിജയാന്വിതാ വിജയേന വിജയാഖ്യസഖ്യാ ചാന്വിതാഭവൽ ബഭൂവേതി വിജയേതി കാചിൽ സഖീ ബഭൂവ തസ്യാ ഇതി ഭാവഃ ൮

അമരാ നരാ ഇവ തദാ ധരേശ്വര
ന്നിതരാമുപേത്യ പരിഭേജിരേന്വഹം ।
അമരേവ സാപി മധുരാഭവൽ പുരീ
സസുരേശ്വരാഗ്രപരിപാലിതാ പരാ ॥ ൯

അമരേതി॥ തദാ ചാവനസമയേ അമരാഃ ദേവാഃ നരാ ഇവാന്വഹം പ്രതിദിനമുപേത്യ സമീപ്യ ധരേശ്വരം ധരായാഃ ധരണ്യാ ഈശ്വരം രാജാനം നിതരാം പരിഭേജിരേ അസേവന്ത ഈശ്വരാഗ്രപരിപാലിതാ സുന്ദരേശ്വരസംരക്ഷിതാ അന്യത്ര ഈശസ്യ വിരാട്പുരുഷസ്യ ബാഹുഭിഃ ഭുജൈഃ പരിപാലിതാ 'ബാഹൂ സമുദ്രൌ ജഘനം മഹേന്ദ്രഃ' ഇതി ഭാഗവതേ സദൃശാ ഏകത്രാഗമൈരന്യത്ര ദേവൈരമരൈർവൃതാ സാ മധുരാപുര്യപി പരാ അന്യാ അമരാ അമരാവതീവാഭവൽ ബഭൂവ ശ്ലിഷ്ടോപമാലങ്കാരഃ ൯

ബലിദാ ന തസ്യ വിപുലേശ്വരാഃ പരം
കലിതോപചാരമഖിലാഃ പ്രശാസിതുഃ ।
വലഭിന്മുഖാശ്ച സുതരാം സുരാലയാ
മലയധ്വജേനസ്വകൃതാഞ്ജലിവിസ്മിതാഃ ॥ ൧൦

ബലിദാ ഇതി॥ പ്രശാസിതുഃ പാലകസ്യ തസ്യ നൃപസ്യ അഖിലാസ്സർവ്വേ വിപുലേശ്വരാ രാജാനഃ പരം അത്യന്തം കലിതോപചാരം കൃതസംഭാവനം യഥാ തഥാ ബലിദാഃ കരപ്രദാഃ നാഭവന്നിതി ശേഷഃ കിഞ്ച മലയധ്വജേനസ്വകൃതാഞ്ജലിവിസ്മിതാഃ മലയധ്വജനാമകസ്യ സ്വകൃതാഖ്യപുണ്യസഞ്ചയേന വിസ്മിതാഃ വിസ്മയം പ്രാപ്താഃ വലഭിന്മുഖാഃ ഇന്ദ്രപ്രമുഖാഃ സുരാലയാഃ സ്വർഗ്ഗവാസിനോ ദേവാ അപി സുതരാം ബലിദാഃ പൂജാകാരിണഃ അഭവൻ യഥാ ഋഷിഭിശ്ചൈവ ജിതാനാം ദേവാനാം കരപ്രദാനമപി

പ്രത്യഹം തത്തദധികാര പാലനരൂപമപ്രമാദേന കർത്താനമപി ഉചിതമേവ യഥാ ച സർവ്വേപി കരപ്രദാ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ ൨

സതി പാണ്ഡ്യരാജപദഭാജി ശങ്കരേ
കൃതിഭിർജ്ജഗന്തി ബിഭ്രമാണെ നരൈഃ।
സപരിവാരമരൈർവ്വിജയിഭിർന്നിരാമയൈഃ
പരിഹർഷിഭിശ്ച കിമഭാവ്യമീദൃശേ॥ ൩

സതീതി। ശങ്കരേ പാണ്ഡ്യരാജപദഭാജി പാണ്ഡ്യരാജസ്ഥാനസ്ഥിതേ സതി ജഗൽ ഭുവനം കൃതിഭിഃ വിപശ്ചിദ്ഭിഃ വിജയിഭിഃ നിരാമയൈരവ്യാധിഭിഃ പരിഹർഷിഭിസ്സന്തുഷ്ടൈശ്ച നരൈഃ മനുജൈഃ അമരൈഃ സപരിവാ സപക്ഷ ഇവ നിബിഡം നിരന്തരം സൽ ബിഭ്രാണേ ധരണേ ഈദൃശേ ഏതാദൃശേ കാലേ ഹിമവതി ഹിമാംശുശേഖരേ വിഷയേ കിം കിം വാ അഭാവ്യം ന സംഭൂതം സർവ്വസൌഭാഗ്യമപി സമ്പന്നമിതി ഭാവഃ ൩

വസുധാ ബഭൂവ ബഹുസസ്യശാലിനീ
ശതധാരപാണിരപി കാലവർഷ്യഭൂൽ।
ബഹുധാഭവംശ്ച തരവഃ പ്രസൂതിനോ
ഗിരിധന്വനി പാണ്ഡ്യനൃപതൌ യഥാ കൃതേ॥ ൪

വസുധേതി। ഗിരിധന്വനി കൈലാസാലയേ ശിവേ പാണ്ഡ്യനൃപതൌ സതി കൃതേ യഥാ കൃതയുഗ ഇവ വസുധാ ഭൂമിഃ ബഹുസസ്യശാലിനീ ബഹുളധാന്യാദിസമ്പന്നാ ബഭൂവ ശതധാരപാണിരിന്ദ്രോപി കാലവർഷീ തത്തത്സമയവർഷീ അഭൂൽ ബഹുധാ അനേകവിധാസ്തരവഃ വൃക്ഷാഃ പ്രസൂതിനഃ പുഷ്പവന്തഃ അഭവൻ ൪

വിപുലേശപുരേ സതി കലാപശേഖരേ
കുടിലോ ന കശ്ചിദചലാന്തരേപി ന।
നിഖിലോ ബഭൂവ സരിതാമലഞ്ചയഃ
കമലാകരശ്ച സുമനസ്സ്വലംകൃതഃ॥ ൫

വിപുലേതി। കലാപശേഖരേ ചന്ദ്രശേഖരേ വിപുലേശപുരേ ഭൂപതൌ സതി അചലാന്തരേ ഭൂതലേ കശ്ചിദപി കോപി പദാർത്ഥോപി കുടിലഃ കപടവാൻ വക്രസ്വഭാവശ്ച നേതി ന അഭൂദിത്യർത്ഥഃ നദീനാം സരിതാം നിഖിലഃ സമസ്തഃ ചയഃ സമൂഹശ്ച കുടിലഃ സുമനസ്സ്വലംകൃതഃ പുഷ്പാലംകൃതഃ കമലാകരഃ വരസ്ത്രീകശ്ച കുടിലോ ബഭൂവേത്യർത്ഥഃ ൫

ദ്വിജസാർവ്വഭൌമമനുജപേ മഹീതലേ
ഭുജസാ ന കോപി ന സമാപിതോ ജനഃ।

വികചാധികം സുമനസാം ചയോനിശം
സ കദാപി വാ സമഭവച്ച യോഷിതാം ॥

അജസ്രമധാവിതി। അജസ്രമനിശം പരമൈശ്വര്യേ മാജവെ സുവനൌ സതി മഹീതലേ കോപി കശ്ചിദപി കശ്ചിത്പദാർത്ഥോപീത്യർത്ഥഃ തജ്ജാതാമുണ്ണെന്ന സമനാധികഃ നാഭവദിതി ന അധികം വികചഃ വികാസവാൻ സുമനസാം പുഷ്പാണാഞ്ചയശ്ച തജ്ജാ പരാഗേണ സമനാധികോഭവൽ കിഞ്ച സ പ്രസിദ്ധോ യോഷിതാം കചശ്ച അനിശം തജ്ജാ സമനാധികോ യുക്തഃ സമഭവൽ ബഭൂവ— ൪൯

വസുധാതലേ ന സഗദാ നരാഃ കചിത്
ബഭൂധാഭവൻ പ്രഹരണാലയാളയഃ ।
ന തദാ കഠോരഹൃദയാഃ പരസ്ത്രിതം
പ്രമദാ സ്തനാന്ന കഠിനാമഭ്രമദഃ ॥ ൫൦

വസുധാതലേതി। തദാ തസ്മിൻകാലേ ഭൂപാലനാസമയേ ഇത്യർത്ഥഃ വസുധാതലേ ഭൂതലേ നരാ മനുജാ കചിൽ കുത്രാപി സഗദാഃ ഗദയാ ആയുധവിശേഷേണ സഹിതാഃ ഗദോ രോഗഃ തേന സഹ വർത്തന്ത ഇതി സഗദാഃ രോഗിണശ്ചേത്യർത്ഥഃ ഗദഃ കുഷ്ഠാദിരോഗേ ഗദാ പ്രഹരണാന്തര ഇതി മേദിനീ നാഭവൻ ന ബഭൂവുഃ പ്രഹരണാലയാളയഃ പ്രഹരണാനാം ആയുധാനാം ആലയാ നിവേശസ്ഥാനാനി തേഷാമാളയഃ പങ്ക്തയഃ വീതസ്ത്രാളിരാവലിഃ പങ്ക്തിരിത്യമരഃ ബഹുധാ അനേകപ്രകാരാ സഗദാ അഭവൻ ഭവന്തിസ്മ പ്രമദാഃ പ്രകൃഷ്ടഗർവാഃ യുവതയശ്ച കഠോരഹൃദയാ കഠിനചിത്താ നാസൻ സ്തനാന്മനുജാനാം മദരാഗദാ നാഭൂൽ പരസ്ത്രിയം അധികം കഠിനാം ഗജാനാം മദോ മാനാംശ്ച മദരാഗേണാപി കസ്തൂരീം ഗന്ധ് ഹരേൾമദാനയോരിതി മേദിനീ ബഭൂവാളൽ ൫൦

ന തദാ സുധീഷു നിഖിലേഷു വിഭ്രമഃ
പ്രമദാസു കേവലമഭൂദിളാതലേ ।
ന തമോ നരേഷു രജനീഗണേഷ്വഹോ
ഗുണമാദമാനജനസംഘസങ്കുലേ ॥ ൫൧

നേതി। ഗുണമാദമാനജനസംഘസങ്കുലേ സൌശീല്യാദിഗുണൈഃ മോദമാനാനാം അന്യോന്യം സന്തുഷ്ടാനാം ജനാനാം സംഘേന ഗണേന സങ്കുലേ വ്യാപ്തേ ഇളാതലേ ഭൂതലേ നിഖിലേഷു സമസ്തേഷു സുധീഷു സുമേധസ്സു വിഭ്രമഃ ഭ്രാന്തിഃ നാഭൂൽ പ്രമദാസു കേവലം മാനിനീഷ്വേവ വിഭ്രമഃ വിലാസഃ അഭൂൽ നരേഷു ജനേഷു തമഃ അജ്ഞാനം നാഭൂൽ തമഃ തിമിരം രജനീഗണേഷു രാത്രിസമൂഹേഷു അഭൂൽ ൫൧

സുധിയാ നൃപേണ മലയധ്വജേന തൽ
സുതയാ ച സമ്യഗനുമാനിതോപി സൻ।
സുമതിസ്തസ്യ സചിവോ മഹീയസ
സ്സുമതിപ്രധാനമധികാരമാതനോൽ॥ ൫൨

സുധിയേതി॥ സുമതിഃ സുമതിനാമ സചിവഃ സുധിയാ ശോഭനാ ധീര്യസ്യ തേന മലയധ്വജേന നൃപേണ തത്സുതയാ തത്സുതയാ സുധിയേത്യത്രാപി സംബന്ധഃ സമ്യക് അനുമാനിതോ ബഹുമാനിതഃ സൻ അപി മഹീയസഃ മഹാത്മനസ്തസ്യ സുന്ദരസ്യ സമിതൗ സഭായാം അധികാരം പ്രക്രിയാം സുമതിപ്രധാനം സുബുദ്ധിരേവ പ്രധാനം മുഖ്യം യസ്മിൻ തം താദൃശമാതനോൽ ന ചകാര സുന്ദരമാത്യത്വേനാധികാരമകാരയദിതി ഭാവഃ ൫൨

സുമതിർവ്വരോര സചിവൈരസ്സദിതരൈ
സ്സുമമാജ്ഞയാസ്യ ധരണീധുരം പരാം।
അഖിലൈസ്സമസ്സമവഹന്നോ ദിശാഗജൈ
സ്സകലൈശ്ചരസ്യ ഭുജഗേശ്വരോ യഥാ॥ ൫൩

സുമതിരിതി॥ തദാ സുന്ദരസ്യ അധികാരേ [illegible] ഇത്യർഥഃ സുമതിഃ സചിവനാമമന്ത്രീ സകലൈ[illegible] ഇതരൈഃ സചിവൈസ്സമം പരാം ശ്രേഷ്ഠാം ധരണീധുരം ഭൂഭാരം [illegible] ആജ്ഞയാ [illegible] ഭുജഗാനാമീശ്വരഃ [illegible] അഖിലൈഃ ദിശാഗജൈസ്സമം യഥാ [illegible] സകലൈശ്ചരഃ സമസ്തസ്യ [illegible] കലനായകസ്യ സകലനായകസ്യ ഇതി സുന്ദരവിശേഷണം ൫൩

സ കദാചിദേഷ സുതയാവനീഭൃതഃ
പ്രമദാവനം സമനസാ രിരംസയാ।
സമമാവിവേശ രമയേവ കേശവ
സ്സുമരാശിശോഭിസുരശാഖിസംവൃതം॥ ൫൪

സ ഇതി॥ സ ഏഷഃ സുന്ദരഃ കദാചിൽ ഏകദാ സമനസാ സമാനമനസാ അവനീഭൃതഃ രാജ്ഞസ്സുതയാ പുത്ര്യാ സമം രിരംസയാ രന്തുമിച്ഛയാ സുമരാശിശോഭിസുരശാഖിസംവൃതം കുസുമചയശോഭമാനദേവതരുസംവൃതം പ്രമദാവനം ഉദ്യാനവിശേഷം രമയാ സമം ലക്ഷ്മ്യാ സാകം കേശവ ഇവാവിവേശ പ്രാവിക്ഷൽ ഉപമാലങ്കാരഃ— ൫൪

കൃതമാലയാങ്ഘ്രിഗതയാ പരിഷ്കൃത
സ്വതപാപയാപി സരിതാ സമന്തതഃ।

ഫലപുഷ്പപത്രഭരനമ്രപാദപൈ
ശ്ചലദളൈർന്നന്ദനോപവനവിഭ്രമന്ദധൽ ॥ ൬൩

കൃതമാലയേതി। ധുതപാപയാ ധുതം നിരസ്തം പാപം കില്ബിഷം യയാ അബ്ധിഗതയാ സമുദ്രം പ്രാപ്തയാ കൃതമാലയാ കൃതമാലാഖ്യയാ സരിതാ നദ്യാപി സമന്തതഃ പരിഷ്കൃതം ശോഭിതം ഫലപുഷ്പപത്രഭരനമ്രപാദപൈഃ ഫലപുഷ്പാണാം ഭരേണാതിശയേന നമ്രൈഃ നതൈഃ പാദപൈഃ വൃക്ഷൈഃ ചലദളൈർന്നന്ദനോപവനവിഭ്രമം നന്ദനസ്യ ഇന്ദ്രസ്യ ഉപവനം ഉദ്യാനം നന്ദനം തസ്യ വിഭ്രമം ശോഭാം ദധൽ വനം സുരാൻ സമനീനയദിതി ഉത്തരശ്ലോകേനാന്വയഃ ൬൩

കമലാകരൈസ്സകമലോൽകരൈശ്ശുഭം
വിമലാംബുഭിശ്ച സജലാലയാളിഭിഃ ।
കമനീയമേഷ സമനീനയദ്വനം
നവനീപശോഭി കമനീസഖാൻ സുരാൻ ॥ ൬൪

കമലാകരൈരിതി। ഏഷ സുന്ദരഃ കമനീസഖാൻ സുരാൻ സകമലോൽകരൈഃ കമലാനാം പത്മാനാം ഉൽകരേണ സമൂഹേന സഹിതൈഃ വിമലാംബുഭിഃ നിർമ്മലതോയൈഃ സജലാലയാളിഭിഃ ജലമാലയോ ന്യായാദേശാ യേഷാം തേ മകരാദയോ ജലജന്തവഃ തേഷാമാളീഃ പങ്ക്തീഃ സഹിതൈഃ യദ്വാ ജലാലയൈശ്ചാളിഭിഃ ഭൃംഗൈശ്ച അളിപദമുപലക്ഷണമന്യേഷാം ബകക്രൗഞ്ചാദീനാമിതി ധ്യേയം കമലാകരൈഃ പത്മാകരൈഃ ശുഭം കമനീയം രുചിരം നവനീപശോഭി ബാലനീപപാദപൈഃ ശോഭാവൽ വനം കമനീസഖാൻ കമന്യഃ രമണ്യഃ സഖായഃ മിത്രാണി യേഷാം താൻ സുരാൻ ദേവാൻ സമനീനയൽ പ്രാപയാമാസ ദ്വികർമ്മകോയന്നയതിഃ ൬൪

സകലാന്നിതാന്തമബലാസമന്വിതാൻ
സ വലാരിസൌരിസലിലാധിപാദികാൻ ।
ഹരിതാം പതീൻ സപദി താനവേക്ഷ്യ തൽ
പ്രഭുതാനുരൂപമദിതാഥ സൽക്രിയാം ॥ ൬൫

സകലാനിതി। സ സുന്ദരഃ സകലാൻ അബലാസമന്വിതാൻ വലാരിസൌരിസലിലാധിപാദികാൻ ഇന്ദ്രയമവരുണപ്രമുഖാൻ താൻ ഹരിതാം പതീൻ ദിക്പതീനവേക്ഷ്യ സപദി ശീഘ്രം തൽപ്രഭുതാനുരൂപം തസ്യ തസ്യ പ്രഭുത്വസ്യാനുഗുണം യഥാ തഥാ സൽക്രിയാം പൂജാം നിതാന്തം അതിത ഭൃശം ചകാര ൬൫

മുദിതാസ്സുരാസ്സമധിവാസ്യ സംഭ്രമാ
ദുദിതാഖിലാഘമമൃതാംശുശേഖരം ।

പ്രമഥൈരാത്തകൌതുകൈരനുചിതാഃ
പ്രമദാവനം സസുഖമാവസംസ്സുരാഃ ॥ ൭൮

മുദിതാ ഇതി। യദാ ഉദിതാഭിലാഷം ഉക്തസ്വാഭിലഷിതം അമൃതാംശു ശേഖരം ചന്ദ്രാവതംസം തം സംഭ്രമാൽ സത്വരം സത്വരം ഉദിതാഭിലാഷം ഉക്തസ്വാഭിലഷിതം യഥാ തഥേതി അഭിവാദനവിശേഷണം വാ ഗിരീശം വാ ശ്രേയസി കേന തൃപ്യതേ ഇതി പൃച്ഛകൈഃ സുഖിനാമപി ദേവാനാം സർവ്വേശ്വരദർശനസ്യൈവ പ്രിയാഭിലാഷഃ അഭിവാദ്യ മുദിതാഃ ഹൃഷ്ടാഃ സുരാഃ ആത്തകൌതുകൈഃ സ്വീകൃതകൌതുകൈഃ പ്രമഥൈസ്സ്വതന്ത്രൈരനുചിതാസ്സന്തഃ പ്രമദാവനം ഉദ്യാനം സസുഖം യഥാ തഥാ ആവസൻ ഊഷുഃ ൭൮

അതനുസ്തദീയഹൃദയം വിദന്നപി
പ്രതരാന്ന ഹൃഷ്ടഹൃദിമം സകാമുകഃ ।
പ്രിയയൈ പുരാത്തമചലേന്ദ്രനന്ദിനീ
ശയസംഗ്രഹാർത്ഥമിവ ചിന്തയൻ ഭയം ॥ ൭൯

അതനുരിതി। അതനുഃ ന വിദ്യതേ തനുഃ ശരീരം യസ്യ സഃ അയം അനംഗഃ തദീയഹൃൽ തത്സംബന്ധിഹൃൽ ഹൃദയം വിദൻ തദഭിപ്രായസാകല്യം ജാനൻ അപി പ്രതരാം അത്യന്തം ന ഹൃഷ്ടഹൃൽ അഹൃഷ്ടചിത്തസ്സൻ ഇമകാമുകം പ്രിയയൈ പ്രാപ പുരാ പൂർവം അചലേന്ദ്രനന്ദിനീശയസംഗ്രഹാർത്ഥം പാർവതീപാണിഗ്രഹണനിമിത്തം സമുദ്യതേ ഉദ്യോജനസമയേ ത്ര്യക്ഷം സോപാംഗീകൃതം ഭയം സാശങ്കം സഞ്ചിന്തയൻ സ്മരന്നിവേത്യുൽപ്രേക്ഷാ ൭൯

തദനു ഘനാഘനകൂടാഗ്രയാമരാൻ
മദനോദ്ധ്യത സവധൂടികാമരൈഃ ।
സുകൃതസ്യ കോത്ര ഭുവി കർമ്മണഃ ഫലം
സുകൃതീ ഹ്യവൃത്തിരപി നാപ്നുതേ ക്രമാൽ ॥ ൮൦

തദനു ഇതി। സ മദനോ മാരഃ ഉദ്ധ്യന്നാഘനകൂടാഗ്രയാ ചന്ദ്രശാലിനി യോഗേന സവധൂടികാൻ സസ്ത്രീകാൻ സുരാൻ ശരൈരർദ്ദയൻ പീഡയതിസ്മ അത്ര ഭുവി സുകൃതസ്യ സമ്യഗാചരിതസ്യ കർമ്മണഃ കൃത്യസ്യ ഫലം പ്രയോജനം ഇതൃവൃത്തിഃ ഇതൃത്യാ സ്മൃത്യാ വൃത്തിഃ വ്യാപാരോ യസ്യ തഥാ വിധോപി കഃ സുകൃതീ കഃ പുണ്യവാൻ നാശ്നുതേ ന പ്രാപ്നോതി ൮൦

യദസൌ വിഹായ വപുരാത്മഗോചരൈ
ഹൃദയേ മുദൈവ മകരധ്വജസ്സുരാഃ ।
പതിരന്തരേവ ജഗതാമഭൂൽ ക്ഷണാ
ദതിരക്ത ഏവ സ ഭിരാപ്യതാന്ന്യനാഃ ॥ ൮൧

യദിതി. തദാ അനന്തരം മകരദ്ധ്വജഃ യസ്മാൽ വപുഃ ശരീരം വിഹായ അസ്ത്രഗാൻ വിശിഖാൻ ഹൃദയേ ചിന്തിതശരണേ തൂണേ ച അതോ ലോകാനാം ജഗതാം പതിഃ ഏഷ സുന്ദരഃ ബാഹിഃ അന്യരണേനാപി ക്ഷണാൽ അന്തരംഗം വിരതഃ അധികമധീരവാൻ അതിരാഗവാംശ്ച അഭൂൽ ബഭൂവ ൨൧

സുമനസ്സമൂഹഭവനൈകഭാവൃതെ
സുമനോമിരാത്തദയിതെസ്സുമനാചിതെ ।
സമമേഷ പാണ്ഡ്യസുതയാ മനോഹരെ
തടിയേഷു രേമേനിശം സ്ഥലേ ഹരഃ ॥ ൨൨

സുമന ഇതി. തൽ തസ്മാൽ ഏഷ ഹരഃ സുന്ദരഃ പാണ്ഡ്യസുതയാ മീനലോചനയാ സമം അനിശം സുമനസ്സമൂഹഭവനൈകഭാവൃതെ പുഷ്പസഞ്ചയവർഷിഃ വൃക്ഷൈരാവൃതെ വ്യാപ്തേ ആനന്ദയിതൈഃ സംഭൃതശോഭൈഃ സുമനോഭിർദേവൈഃ സമാചിതെ അത ഏവ മനോഹരെ സ്ഥലേ ഉദ്യാനപ്രദേശേ രേമേ ക്രീഡിതും ഇയേഷ ഐച്ഛൽ ൨൨

തദനന്തരപേശലകടാക്ഷം ദിദൻ
യദനേന ബിഭേദ ഹൃദയന്ദിവൗകസാം ।
വിശിഖൈഃ സ്മരസ്സമുചിതം കിലാവനൗ
വശിനോപി കസ്യ കരുണാ കൃതാഗസി ॥ ൨൩

തദനേതി. അനന്തരം സ്മരഃ ക്ഷിപ്തപേശലകടാക്ഷം ദിദൃക്ഷുരനാഥസ്യേ താഭിപ്രായം വിദൻ സൻ ദിവൗകസാം ഹൃദയം വിശിഖൈർബിഭേദേതി യൽ തദുചിതം യുക്തം കില അവനൗ വശിനാ ജിതേന്ദ്രിയസ്യാപി കസ്യ ജനസ്യ കൃതാഗസി കൃതാപരാധേ ജനേ കരുണാ ദയാ ജായതേ ഇതി ശേഷഃ ൨൩

ഹൃദയന്തദീയമവഗമ്യ സംഭ്രമാ
ദ്രതവസ്സമീയുരഥ തന്നിഷേവിതും ।
ഫലപുഷ്പജാലസഹിതാ നരാ യഥാ
ബലഭിൽ ശിലാമഹിതം നൃപോത്തമം ॥ ൨൪

ഹൃദയമിതി. അഥാനന്തരം ഋതവോ വസന്താദയഃ തദീയം തസ്യ ശംഭോഃ ഹൃദയം മനഃ അവഗമ്യ ജ്ഞാത്വാ സംഭ്രമാൽ ത്വരയാ തന്നിഷേവിതും സേവിതും ബലഭിൽ ശിലമഹിതം ബലേന ശക്ത്യാ ഭിൽ ഭേത്താ യേന ച ശീലേന വാത്സല്യാദിനാ ച മഹിതം ശ്ലാഘ്യം നൃപോത്തമം നരം ജനാ യഥാ തഥാ സമീയുഃ സമാജഗ്മുഃ ഫലപുഷ്പജാലസഹിതാ ഇതി ഉഭയോരപി സമവിശേഷണം ൨൪

ഭഗവാൻ പ്രഹർത്തുമബലാസഖാംസ്മൃതഃ
സ്മരസായകസ്യ സകലാൻ സഖാ ജവാത് ।
വിശിഖാൻ പ്രദാതുമിവ സാദരം മധു
ർദ്രുശിഖാധിരൂഢകുസുമാളിരായയൌ ॥ ൨൫

ഭഗവാനിതി. അതോനന്തരം സ്മരസായകസ്യ മന്മഥസ്യ സഖാ സുഹൃത് മധുർവ്വസന്തഃ അബലാസഖാൻ സസ്ത്രീകാൻ സകലാനമരാൻ പ്രഹർത്തും താഡിതും ജവാൽ വേഗേന വിശിഖാൻ ബാണാൻ പ്രദാതുമിവ ദ്രുശിഖാഭിഃ വൃക്ഷാഗ്രൈഃ അധിരൂഢകുസുമാളിഃ ധൃതപുഷ്പസഞ്ചയസ്സൻ സാദരം ആദരസഹിതം യഥാ തഥാ ആയയൌ ആഗമത് ഉൽപ്രേക്ഷാ ൨൫

സുരഭിപ്രസൂനസുരഭിപ്രഭഞ്ജനോ
മധുരാവലൌ സ മധുരഃ പികാരവൈഃ ।
അപി കേസരദ്രുമകേസരസ്മൃ
തപാംസുജാലപരിപാംസുലാംബരഃ ॥ ൨൬

സുരഭീതി. സുരഭിപ്രസൂനൈഃ സുഗന്ധിപുഷ്പൈഃ സുരഭിഃ പരിമളവാൻ പ്രഭഞ്ജനോ വായുശ്ച സഃ പികാനാമാരവൈഃ നാദൈഃ മധുരഃ മനോഹരഃ സന്ഃ കേസരദ്രുമാണാം ബകുളവൃക്ഷാണാം സുമാനാം പുഷ്പാണാം കേസരേഷു കിഞ്ജൽകേഷു സ്മൃതാനാം ലഗ്നാനാം ഭൂതാനാം കേസരൂനാം പാംസൂനാം ധൂളീനാം ജാലേന സമൂഹേന പരിപാംസുലം സമന്താൽ മലിനം അംബരം നഭോ യസ്യ സ തഥാ ഭൂതോപി ആയയൌ ഭോജ ഗുണാധിക്യാദിതി ഭാവഃ ൨൬

വസുധേശപുത്രായ സസുധാശനായ തം
കുസുമോപഹാരവസുകം സമാഗതം ।
മധുമാശു ശംസുരചിരേണ ശുകാഃ
മധുരൈർവ്വചോഭിരിവ കൂജിതൈഃ പികാഃ ॥ ൨൭

വസുധേതി. പികാഃ കോകിലാഃ സമാഗതം പ്രാപ്തം കുസുമോപഹാരവസുകം കുസുമോപഹാരഃ ധനം യസ്യ തം മധും വസന്തം സസുധാശനായ സദേവായ വസുധേശപുത്രായ പാണ്ഡ്യപുത്ര്യൈ സ്വദാരായേത്യർത്ഥഃ അചിരേണ ശീഘ്രം മധുരൈർമ്മനോഹരൈഃ വചോഭിർവ്വചനൈഃ ശുകാഃ ചോദിതാ ഇവ കൂജിതൈഃ കണ്ഠധ്വനിഭിഃ ആശശംസുഃ ഊചുഃ ൨൭

സുരയോഷിദംഘ്രിയുഗപല്ലവാഹതൈഃ
പരമൈരിവാൻ പ്രമദമാശ്വശോകകഃ ।
സുഷുവേ കൃതജ്ഞ ഇവ പല്ലവാന്യദ
ശ്രവസാം കലാപകലനോചിതാന്യഹോ ॥ ൨൮

സുരയോഷിദിതി। സുരയോഷിതാം ദേവസ്ത്രീണാം പല്ലവൈരേവ അംഘ്രിയുഗൈഃ ചരണയുഗളൈരിവ യാ ആഹതിഃ താഡനം തസ്മാത് പരമധികം പ്രമദം സന്തോഷം ഏയിവാൻ പ്രാപ്യ അശോകകഃ അശോകവൃക്ഷഃ കൃതജ്ഞഃ കൃതമുപകാരം ജാനാതീതി കൃതജ്ഞഃ ഉപകാരവിദിവ ആശു ശീഘ്രം അശ്രേവസാം താസാം യോഷിതാം ശ്രോത്രാണാം കലാപകലനോചിതാനി അലങ്കാരവിധാനയോഗ്യാനി പല്ലവാനി സ്വയമേവ പ്രാസൂത അഥവാ സ്ഥാവരസ്യാപി കൃതജ്ഞതേത്യാശ്ചര്യം ൨൮

പ്രമദാധരാഭമൃദുതാമ്രപല്ലവൈഃ
പ്രമദാവനാന്തമഥ ചൂതതല്ലജൈഃ ।
നിബിഡം രരാജ നിതരാമ്മനോഭുവഃ
ശിബിരം പ്രസൃപ്തമിവ ലോഹിതാംബരൈഃ ॥ ൨൯

പ്രമദേതി। അഥാനന്തരം പ്രമദാനാം സ്ത്രീണാം അധരസ്യേവാഭാ കാന്തിര്യേഷാം താനി മൃദൂനി കോമളാനി അരുണാനി വിമലാനി പല്ലവാനി യേഷാം തൈഃ ചൂതതല്ലജൈർവിശേഷസഹകാരൈഃ നിബിഡം നിരന്തരം പ്രമദാവനസ്യാന്തം ലോഹിതാംബരൈഃ ശോണവസ്ത്രൈഃ പ്രസൃപ്തം രചിതം മനോഭുവഃ മന്മഥസ്യ ശിബിരം സേനാനിവേശപ്രദേശമിവ നിതരാം രരാജ ൨൯

സഹകാരസൂനരജസാം ചയോംബരേ
സഹസാ രരാജ മലയാനിലോദ്ധൃതഃ ।
രചയന്നദ്ധ്വഗവധൂഹൃദന്തരേ
പ്രചലന്മനോജബലരേണുസംശയം ॥ ൩൦

സഹകാരേതി। സഹസാ ശീഘ്രം മലയാനിലോദ്ധൃതഃ മലയവാതേന ഉദ്ധൂതഃ സഹകാരസൂനരജസാം ആമ്രകുസുമധൂളീനാം ചയഃ സമൂഹഃ അദ്ധ്വഗവധൂനാം വിരഹിണീനാം ഹൃദന്തരേ മനസി പ്രചലന്മനോജബലരേണുസംശയം പ്രചലതാം സഞ്ചരതാം മനോജസ്യ മന്മഥസ്യ ബലാനാം സൈന്യാനാം രേണവഃ ധൂളയഃ താസാം സംശയം സന്ദേഹം രചയൻ കുർവ്വൻ അംബരേ രരാജ ൩൦

വിരഹജ്വരാർത്തികൃശഗാത്രവല്ലികാ
സ്സുരഭിർന്നിതാന്തമദനോന്മുഖീകൃതാഃ ।
കിമു ജാതിഹീനഹൃദയേ കൃപാലവ
സ്സമുദേതി വാരിനിധിമേഖലാന്തരേ ॥ ൩൧

വിരഹേതി। സുരഭിഃ വസന്തഃ കർത്താ വിരഹജ്വരേണ വിയോഗസന്താപേന യാ ആർത്തിഃ പീഡാ തയാ കൃശാ താഃ ഗാത്രവല്ലീ അംഗവല്ലീ യാസാം താഃ ഉശീലശഃ സുരഭിഃ നിതാന്തം മദനേന അതാപയത് വാരിനിധിമേഖലാന്ത

തേ ശ്രമസ്യ ജാതിഹീനസ്യ ഹൃദയേ ജാതഃ ബ്രാഹ്മണത്വാദിജാത്യാ ഹീനഃ യഥാ ഹീനാ ജാതിഃ യസ്യ സഃ ഉഭയഥാ പതിത ഇത്യർത്ഥഃ അന്ത്യജ ജാത്യാ പൃഥഗ്ജന ഹീനസ്യ ഹൃദയേ മനസി കൃപാലവഃ ദയാലേശഃ സമുദേതി ഉത്പദ്യതേ കിം ജാതിഹീനസ്യ ദയാലവോ നോദേത്യേവ അതോ ജാതിസ്വഭാവഹീനഃ സ്വഭാവഃ സ്വജാതീജനതാപകാരോ ഭവതി ൩൧

പ്രസരൽപ്രവാളരുചിരഞ്ജിതാംബരാ
വിസരാ വിരേജുരശോകശാഖിനാം ।
വിധുനന്ദനസ്യ രതയേ വിനിർമ്മിതാ
മധുനേവ രംഗശിലയാ വനാന്തരേ ॥ ൩൨

പ്രസരൽപ്രവാളേതി । പ്രസരതാം പ്രാദുർഭവതാം പ്രവാളാനാം പല്ലവാനാം രുച്യാ കാന്ത്യാ രഞ്ജിതം ശോണിതം അംബരം ആകാശം യേഷാന്തേ അശോകശാഖിനാം വിസരാഃ സമൂഹാഃ വിധുനന്ദനസ്യാനംഗസ്യ രതയേ സുരതക്രീഡാർത്ഥം മധുനാ വസന്തേന വനാന്തരേ അരണ്യമധ്യേ രചിതാഃ രംഗശിലയാഃ മണിവേദികാസ്ഥിതാ ഇവ അധികം രേജുഃ ൩൨

കുസുമാകരസ്യ മൃഗഗോചരാഹ്വതോ
സസ്മിതാൻ പ്രമത്താനിവ സസ്മിതാനനാൻ ।
ശുചിരാസസാദ രചയംശ്ച മല്ലികാ
രുചിരാതിസൗരഭവതീരനാരതം ॥ ൩൩

കുസുമാകരസ്യേതി । കുസുമാകരസ്യ ജനാദൃതാ ഉദിതാഃ വസന്തസ്യേതി യാവൽ മൃഗഗോചരാൻ നേത്രവിഷയാൻ സസ്മിതാൻ ദൈവേസ്സഹിതാൻ നരാൻ പ്രമത്താനിവ രുചിരാഃ രമണീയാഃ അതിസൗരഭവതീഃ പരിമളയുതാഃ മല്ലികാഃ അനാരതം സദാ രചയൻ ശുചിഃ ഗ്രീഷ്മർത്തുഃ ആസസാദ പ്രാപ്തവാൻ ൩൩

മധുബോധിതാതിമുഗ്ദ്ധമാധവീഗള-
ന്മധുപാനമത്തഹൃദയേന സാദരം ।
മധുലിഡ്ഗണേന പരിതോ വനാന്തരേ
മധുരസ്വരേണ സമഗായി പ്രാക്ഷരം ॥ ൩൪

മധ്വിതി । പരിതഃ സർവ്വതഃ വനാന്തരേ വനമധ്യേ സാദരം യഥാ തഥാ മധുനാ വസന്തേന ബോധിതാ വികാസിതാ അതിമുഗ്ദ്ധാ അത്യന്തം മുഗ്ദ്ധാ മാധവീ മല്ലികാവിശേഷഃ തസ്യാ ഗളതാ നിർഗ്ഗച്ഛതാ മധുനാ മകരന്ദസ്യ പാനേന മത്തം മദിതം ഹൃദയം യസ്യ തേന മധുരസ്വരേണ മധുരനാദേന മധുലിഡ്ഗണേന ഭൃംഗസമൂഹേന അനക്ഷരാ നവീനഗാനം അക്ഷരാണി വാക്യാനി യസ്മിൻ കർമ്മണി തദ്യഥാ തഥാ സമഗായി ഗീതം ഭാവേ ലുങ് ൩൪

ശുചിരപ്യയം ന ഇഹ ജീവനൌഷധം
അചിരം വസന്തമപസാരയൽ കില ।
ഇതി രോഷഭാജ ഇവ കോകിലാ വനേ
ഗതിമസ്യ നാധികമഘോഷയൻ തതഃ ॥ ൩൭

ശുചിരിതി॥ അയമ്പുനഃ ശുചിർന്നിർമ്മലോപി ശുചിരിതി പ്രസിദ്ധോപീതി ചാൎത്ഥഃ നഃ ജീവനൌഷധം ജീവാതും അചിരം വസന്തം വസന്തൎത്തുമപസാരയൽ കില നിസ്സാരയാമാസ ഹി ഇതി അതേന ഹേതുനാ രോഷഭാജഃ ക്രോധവന്തഃ വനേ കോകിലാഃ അസ്യ ഗ്രീഷ്മൎത്തോഃ ഗതിമാഗമനം തതഃ തദാ അധികം അത്യന്തം നാഘോഷയൻ നാവദൻ ൩൭

രുചിഭിർന്നിദാഘകിരണസ്യ ഭാസ്വതോ
രചിതാതിതാപമനുവൎത്തിതും തദാ ।
ദിവസം സ്വകീയസമയേപി ശൎവ്വരീ
ധ്രുവമക്ഷമൈവ കിമുതാപസൎപ്പിതാ ॥ ൩൮

രുചിഭിരിതി॥ തദാ ഗ്രീഷ്മസമയേ ശൎവ്വരീ രാത്രിഃ നിദാഘകിരണസ്യ ഉഷ്ണാംശോഃ ഭാസ്വതഃ സൂൎയ്യസ്യ രുചിഭിഃ കാന്തിഭിഃ രചിതാതിതാപം കൃതാധികതാപം ദിവസം ദിനം സ്വകീയസമയേ രാത്രികാലേപി അനുവൎത്തിതും അനുസൎത്തും അക്ഷമാ അശക്തൈവ അപസൎപ്പിതാ ഗതാ കിമുത രാത്രികാലസ്യാല്പതാ ഇതി ഭാവഃ ൩൮

അജയച്ഛിരീഷകുസുമാവലിസ്സദാ
നിജമാൎദ്ദവേന സുരസുഭ്രുവാമപി ।
തനുവീരുധം സരഭസം മഹീതലേ
തനുതേ കിമത്ര ന തപസ്ഥിതിർന്നൃണാം ॥ ൩൯

അജയദിതി॥ തദാ ശിരീഷകുസുമാവലിഃ നിജമാൎദ്ദവേന ആത്മീയമൃദുതയാ സുരസുഭ്രുവാം ദേവസ്ത്രീണാം തനുവീരുധം അംഗലതാം സരഭസം സവേഗം അജയൽ ജിഗായ അത്ര മഹീതലേ നൃണാം തപസ്ഥിതിഃ തപോപസ്ഥിതിഃ ഗ്രീഷ്മസമയസ്ഥിതിർവ്വാ നൃണാം കിന്ന തനുതേ സൎവ്വം കരോത്യേവ തപസാ സൎവ്വം സാദ്ധ്യമേവേതി ഭാവഃ ൩൯

കരഭപ്രവാളകലിതാന്തരീയകാ
വരരൂപതാപരിചാൎച്ചിതാംഗകാഃ ।
ജലകേളികാൎയ്യകരണോദിതാ വിഭു
ൎജ്ജലജേക്ഷണാ ന മൃദുസ്വനാഃ സ്രജഃ ॥ ൪൦

കരപ്രവാളൈരിതി। കരകിസലയൈഃ കലിതം കൃതമന്തരീയം വസ്ത്രം യാ സാന്താഃ വരതനു ശ്രേണ്യശ്ച ഉപേതരാ പരിചച്ഛിതം അനല്പം അംഗം യാസാം താഃ ജലകേളികയാ ജലക്രീഡയാ ഖേദിതാ ആർദ്രഃ കബരീഭാരഃ യാസാം താഃ ജലജേക്ഷണാഃ ജലജേ പങ്കജേ ഇവ ഈക്ഷണേ യാസാം താഃ സുദത്യഃ ഇതി യാവൽ ശ്ലേഷഃ ശ്രീകൃഷ്ണസ്യ ഉപഗൂഹനാദ്യുപലംഭനം കരം അതിശയനാവിഷ്ടഃ നാവികൻ കൈശോരൈരുപചാരൈരിതി ഭാവഃ ൩൮

അഹിമാംശുരശ്മിലകിരണോഗ്രഗുണൈർവ്വശം
മിഹികാഭൃഗാ വിദലിതാ ഭയാതുരാഃ।
വിടപാളിസാന്ദ്രതരസഞ്ചയാവൃതാ
മടവീം ക്രമേണ പരിലേഭിരേ തദാ ॥ ൩൯

അഹിമാംശുരിതി। തദാ മിഹികാഭൃഗാഃ തുഷിനാഹരിണാഃ അഹിമാംശുഃ സൂര്യഃ സ ഏവ ഭില്ലഃ വ്യാധഃ തസ്യ കിരണൈരേവോഗ്രൈർഗുണൈഃ ബാണൈർവ്വിദലിതാഃ ഭിന്നാഃ അതഏവ ഭയാതുരാഃ സന്താപസംപീഡിതാസ്സന്തഃ ക്രമേണ പത്രാതതൈഃ വിടപാളിസാന്ദ്രതരസഞ്ചയാവൃതാം ശാഖാവലിനിബിഡതരതതിഭിരാവ്യാപ്തം അടവീമരണ്യം പരിലേഭിരേ പ്രാപുഃ രൂപകാലങ്കാരഃ ൩൯

ഘനഘോഷവാദ്യനിനാദാപൂരിതസ്ഫുടി
ദ്ഘനദീപികാളിപരിശോഭിതാംബരഃ।
കലയാംബഭൂവ സമയഃ പയോമുചാം
കലയൻ കലാപിനികരം കളാരവം ॥ ൪൦

ഘനേതി। ഘനാനാം മേഘാനാം ഘോഷണ്യേവ വാദ്യനിനാദഃ വാദ്യധ്വനിഃ തേനാപൂരിതഃ തഡിതഃ വിദ്യുത ഏവ ഘനാ നിരന്തരാ ദീപികാളയഃ പ്രദീപാവലയഃ താഭിഃ പരിശോഭിതം പരിതഃ പ്രകാശിതം അംബരമാകാശം യസ്യ സഃ പയോമുചാം മേഘാനാം സമയഃ വർഷാകാല ഇത്യർത്ഥഃ കലാപിനികരം മയൂരസഞ്ചയം കളാരവം മഞ്ജുനാദവന്തം കലയൻ കുർവൻ സൻ കലയാംബഭൂവ സംബഭൂവേത്യർത്ഥഃ ൪൦

അതിവാരിപാനജവജാഡ്യശാന്തയേ
പ്രതിസംവിധാനമചിരാദ്വിധിത്സവഃ।
മുദിരാഃ പിധാനമിഷതോ ദിനേശിതു
ശ്ശമിതാ മയൂഖനികരം പപുർദ്ധ്രുവം ॥ ൪൧

അതീതി। മുദിരാ മേഘാഃ അതിവാരിപാനജവജാഡ്യശാന്തയേ അധികജലപാനസംഭവമാന്ദ്യനിവൃത്തയേ അചിരാത് ശീഘ്രം പ്രതിസംവിധാനം പ്രതിക്രിയാം വിധിത്സവഃ ചികീർഷവസ്സംവിധാനവ്യാജേന ദിനേശിതുസ്സൂര്യസ്യ

ദിനേശിനഃ സൂര്യസ്യ പിധാനമിഷതഃ ആച്ഛാദിവ്യാജേന മയൂഖനികരം രശ്മി പുഞ്ജം ചപുഃ കാന്ത്യനിവൃത്തികരമുഷ്ണാപചാരമിതിഭാവഃ ധ്രുവമിത്യുൽപ്രേക്ഷാ

നവവാരിവാഹനിവഹൈരുൽമതൈർവ്വാ
ദവകമ്പിതൈരവതമസൈസ്സമാഗലൈർവ്വിലൈ ।
ദിവസസ്യ വാസ ശിഖിനിവ ഭാസ്കരോ
നവലോക്യമാനകിരണഃ കതശ്ചന ॥ ൪൨

നവേതി നവവാരിവാഹനിവഹൈരൈഃ നൂതനജലധരനികരസംഘൈഃ അവതമസൈരന്ധകാരൈഃ ജവാൽ അഖിലേ സർവ്വേ നിഖിലേ പ്രദേശേ അവകമ്പിതേ തിരോഹിതേ സതി ഭാസ്കരോ രവിഃ കതശ്ചന കത്രാപി അനവലോക്യമാനകിരണഃ അദൃശ്യമാനമയൂഖസ്സൻ ദിവസേ ദിനേപി ശിഖിനി ഇവ ഇവാസ ൪൨

പ്രമദാവനം പ്രവിതതൈഃ പയോമുചഃ
പ്രമദാജനസ്യ സുഗമം വിതേനിരേ ।
പൃഷതൈർഹിമാംബുഭിരിവോത്തമൈർജ്ജനാ
വൃഷമുഖ്യദേവനിചയാനപിതം പുരഃ ॥ ൪൩

പ്രമദേതി പയോമുചോ മേഘാഃ പുരോഗ്രേ വൃഷമുഖ്യദേവനിചയാനപിതം ഇന്ദ്രമുഖഗീർവ്വാണഗണാവൃതം പ്രമദാവനമുദ്യാനം പ്രവിതതൈഃ വിസ്തീർണ്ണൈഃ പൃഷതൈഃ ജലകണൈഃ ജനാഃ ഉത്തമൈരുത്കൃഷ്ടൈഃ ഹിമാംബുഭിഃ സുരഭിമഞ്ജലൈരിവ പ്രമദാജനസ്യ സ്ത്രീജനസ്യ സുഗമം സുഖസഞ്ചാരയോഗ്യം വിതേനിരേ ചക്രുഃ ൪൩

ഹരിതാലകാന്തി വനാചലചലാനതൈ
ഹരിതോലമത്ര സലിലം നവം ഭുവൈ ।
പരിപീയ മുക്തമിവ മേഘപങ്ക്തിഭി
ർഹരിദശ്വരശ്മിനികരം പിപാസുഭിഃ ॥ ൪൪

ഹരിതേതി അത്ര വനേ വനാചലചലാനതൈ തരണ്യചലചലമദ്ധ്യ നവം നൂതനം ഹരിതാലകാന്തി ഹരിതാലവർണ്ണം സലിലം പിപാസുഭിഃ പാതുമിച്ഛാവദ്ഭിഃ അതഃ കിരണാനാമേവ കർത്താരം മേഘപങ്ക്തിഭിഃ പയോദാവലിഭിഃ പരിപീയ പീത്വാ മുക്തം ഹരിദശ്വരശ്മിനികരം ആദിത്യകിരണസമൂഹ ഇവാലം ബഭൌ വിരരാജ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൪൪

പ്രമദാവനോപവനകേതകാവലി
ർഭ്രമരാഭിലീനശിഖരാ നിരൈരതാം ।

പ്രിയയാതിമ്ലാനമാനസാ പ്രചോദിതാ
പ്രിയപത്രികേവ ജതുമുദ്രണാനാപിതാ ॥ ൪൭

പ്രകമരയിഃ പ്രമദാവനെ ഭ്രമരാളിപീനശിഖരാ ഭൃംഗൈർ ണാനാപിതാഗ്രഭാഗാ അഭിനവകേതകകാവലിഃ നവകേതകീകുസുമമഞ്ജരികൾ അതിമ്ലാനമാനസാ അതിസന്താപചിന്തയാ പ്രിയയാ ഇഷ്ടനായികയാ പ്രചോദിതാ പ്രേഷിതാ ജതുമുദ്രണാനാപിതാ ജതുമുദ്രയാ യുക്താ പ്രിയപത്രികാ പ്രിയായൈ ലേഖിതാ പത്രികാ ഇവ ലക്ഷ്യതാം അത്യന്തം വിരതാജ ൪൭

ഗിരിമല്ലികാസുമനസാമാവലിഃ
പരിതോ വിരാജ വിപിനോഽധികം സ്ഫുടാ ।
ത്രുടിതാസ്യവാരിധരസങ്കടാൽ ച്യുതാ
ധരണീം ഗതാ കിമുത താരകാവലിഃ ॥ ൪൮

ഗിരിമിതി । അധുനാതനം വിപിനേ ഉദ്യാനേ അധികം സ്ഫുടാ വികസിതാ ഗിരിമല്ലികാസുമനസാമാവലിഃ കടജകുസുമാനാം ശ്രേണിഃ താരകാവലിഃ നക്ഷത്രപങ്ക്തിഃ വാരിധരസങ്കടാൽ മേഘസമൂഹാത് ച്യുതാ ത്രുടിതാസ്യ തസ്യ അപാസ്യ ത്യക്ത്വാ ധരണീം ഭുവം ഗതാ പ്രാപ്യ കിമുത കിമിതി പരിതസ്സർവതോ വിരാജ । ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ । ൪൮

കുസുമോദ്ഗമേന ബാഹുമാനിതാഗതാഃ
കുസുമാകരാദപി ജലാഗമാഗതാഃ ।
ഇതി ലോകവാദപരമസ്യ ജാതിജാ
മഹിമാ ജഗാദ കില സൌരഭിലോത്തരഃ ॥ ൪൯

കുസുമേതി । അസ്യ വർഷർത്തോഃ ജാതിജഃ ജാതിഭിഃ ജാതികുസുമൈഃ ഉത്പന്നഃ ജാതഃ ച ഉത്പന്നഃ ഇത്യർത്ഥഃ സൌരഭ്യനിർഭരശ്ച മഹിമാ പ്രഭാവഃ കുസുമോദ്ഗമേന കുസുമോത്ഭവേന ബഹുമാനിതാഃ ജലാഗമാഃ കുസുമാകരാൽ വസന്താൽ ഇതി പ്രസിദ്ധാൽ ഋതോഃ ജലാഗമാഃ വർഷാഗമാഃ അധികാഃ അപകൃഷ്ടാഃ ഇതി ലോകവാദപരം അത്യന്തജനവാദമേവ ജഗാദ കിംതൽക്ഷിതികമിതി ചേൽ ഉച്യതേ സഃ ജാതിജഃ പ്രഭാവഃ ഇത്യർത്ഥഃ അധികസൌരഭ്യം ജാതിമാലതീഷു ഏവ വർത്തിതി ഭാവഃ । ൪൯

വികചാരവിന്ദനയനാ ശരൽപ്രിയേ
വികചാതിമാത്രകചകാന്തിഭാഗമത് ।
ഗതനീരവാരിധരവാസനാംബരാ
സ്മിതഹംസകേവ വനരാജകാമിനീ ॥ ൫൦

ഭീഷ്മ ഏക ഏവ പരായണമാശ്രയോ യേഷാം തൈഃ സ്വജനൈഃ ദൈവാദൃതൈഃ സഹിതോ വൈഗവത്യാസ്തടീരം ആവൃതം വ്യാപ്തമിത്യൎത്ഥഃ തഥാച ലബ്ധലബ്ധാഭിലാഷമഖിലബലസമൂഹാധിപതിസ്സ്വയം തനയസവോപക്രമം തൽക്ഷണമേവ ശാൎങ്ഗപാണിചരണാശ്രയൈൎഗ്ഗീൎവാണഗണൈഃ മനുജപതിരൈച്ഛ്യത [illegible] കൌതുകാന്വിതൈരാവൃത ഇതി ഭാവഃ

ദ്വിജകുലേന ച കേവലമാതനോ-
ദ്വിരദഖാദ്യതയാ കദളീകുലം।
അലമപൎണ്ണമജാതമനോഭുജ-
സ്സുമനുജാനനുജാധിപതീനപി॥ ൧

ദ്വിജകുലമിതി സകലയശോഭാജനത്വമിത്യൎത്ഥഃ ഇഹ പുത്രകാമേഷ്ട്യാം ഖാദ്യതയാ ഭോജനയോഗ്യതയാ ദ്വിജകുലം കേവലം ശ്രുതമേവാവമം പരം അപ്പൎണ്ണമപഗതഭൂഷണമലംകൃതം യസ്യാസ്തഥാഭൂതം നാതനോന്നചകാര കിന്തു കദളീകുലം രംഭാകാണ്ഡമപി കരോഃ കദളീത്യമരഃ അലമത്യന്തമപൎണ്ണം അവിദ്യമാനാനി പൎണ്ണാനി ഛേദനീയത്വാദ്യസ്യ തഥാഭൂതം ഛേദപൎണ്ണം ഛേദപുമാനിത്യമരഃ ആതനോച്ചകാര സമുദ്ദിശ്യ ഖാദ്യതയാ ചന്ദവാലിതേന ദൈത്യനാ ഖാദന്യാ ഭോജനോപസ്ഥാപിതവാൻ ഗജകൾ [illegible] മനുജാന ധാരണാൎത്ഥമാഗതാൻ മനുഷ്യാൻ കേവലം അജാതമനോഭുജഃ അജാതാ നല്പമനോഭുജൾ മനസ്താപോ യേഷാം തഥാഭൂതാനാതനോത് കിന്തു മനുജാധിപതീനപി അജാതമനോഭുജഃ അനല്പമനസ്താപാനാതനോച്ചകാര തഥാച ഉത്തരോത്തരം ഭോജനദാനേന പ്രതിഗൃഹ്യ വസ്ത്രാഭരണാദിഗുണമപാകൃത്യ സുഖിനോ ബഹുവൃത്തിനോ ദ്വിജാതയഃ, അനവരതമന്നദാനേന ഖാദ്യഖാദ്യമാഹൃത്യ കുസുമിതപാദപാൽ കദളീകാണ്ഡാദ്യാദാൻ അവിദ്യമാനാൎത്ഥാഃ കിഞ്ച മോചാഫലസ്വാദുസ്വാദ ഗജപതീനപി ഗീതാന്യനന്യത്ര വാസസ്ഥാനം പരിത്യജ്യ സന്തുഷ്ടാ മനുജാഃ, മനുജപതയഃ പുരാതനാ വിധിതാ അപി അന്യാനീതമനസ്സന്താപാദികം ദൃഷ്ട്വാ നിരസ്യാഭൂതമപി അധിഗതിയസ്സാ വാസ്സാ കൃതാ ഇതി ഭാവഃ ൧

സുതസവോത്സവദൎശനസംഭ്രമാ-
ദുപനതാ ദിഗന്തരതോധികാഃ।
സമുദയേന നൃണാം ലസിതാന്തരാ
വിഹരതാ ഹരതാത്ര സരിത്തരാഃ॥ ൨

സുതേതി തദാ തദാനീം സുതസവോത്സവദൎശനസംഭ്രമാൽ സുതസവഃ പുത്രകാമേഷ്ടിരേതോത്സവഃ ഉത്സവഃ മഹ ഉത്സവ ഉദ്ധവ ഇത്യമരഃ തസ്യ ദൎശ

വകാശാൽ അധികം ബഭൂവ. അത്ര ഭഗവതിയിരെ ഉപനതെന പ്രാഭൃതേന വി ഹരതാ ശ്രീധരേണ സഹിതഃ ഭഗവതീം ... സംഹസ്പൃശീ ഇതി ഇത്യർത്ഥഃ ഹരതാപഹരതാ നൃണാം മനുജാനാം സമൃദ്ധമെന സമൃദ്ധേന സമൃദ്ധേസ്സ്യ യ ഇത്യർത്ഥഃ ലസിതം ശോഭിതമിതി ഭാവഃ. യഥാ ച തദ്യജ്ഞസവവിലോക നോപായാ ... ഭഗവതീം ... ശ്രീധരേണ ഭവകഴ്ന്ന ചകാസിതമിതിഭാവഃ। ൩

മധുപയോദധിചന്ദനസർപ്പിഷാം
കനകവിദ്രുമമൗക്തികവാസസാം ।
പ്രകൃതയോത്ര യഥാർഹവിസർജ്ജനൈ-
ർന്നൃപതയഃ പതയഃ പ്രഗുണാ കൃതാഃ ॥ ൧

മധ്വിതി। അത്രാസ്മിൻ തദ്യജ്ഞസവനാവസരേ പ്രഗുണാ നൃപേണ മധുപ യോദധിചന്ദനസർപ്പിഷാം മധു ക്ഷൌദ്രം പയഃ ക്ഷീരം ദധി പയസ്യം ചന്ദനം ... സർപ്പിരാജ്യം ഏതേഷാം യഥാർഹവിസർജ്ജനൈ യഥായോഗ്യദാനൈഃ പ്രകൃതയഃ പ്രധാനസചിവാഃ പതയോ നായകാഃ കൃതാഃ കനകവിദ്രുമമൗക്തികവാസസാം കനകാനി ... വിദ്രുമാഃ പ്രവാളാനി മൌക്തികാനി മുക്താഃ വാസാംസി ... യഥാർഹവിസർജ്ജനൈ യഥാർഹമലങ്കൃത്യ ... നൃപതയഃ ... പതയോ ... കൃതാഃ കല്പിതാഃ യഥാർഹമലങ്കൃത്യ ... പ്രധാനാഃ കനകാദിഭിർന്നൃപതയശ്ചാലങ്കൃതാഃ കൃതാഃ ... ഭാവഃ ൧

ശ്രുതിവിദാമധികൈർന്നസദക്ഷിണൈഃ
പതിരുദാരജനാഗ്രസരോ നൃണാം ।
സുതസവം വിധിവൽ ഗുരുശാസനാ-
ദതനുതാതനുതാതപരാക്രമഃ ॥ ൨

ശ്രുതിവിദാമിതി। അതനുതാതപരാക്രമഃ ന വിദ്യതേ തനുഃ ... പിതാ വിഷ്ണുരസ്യ പരാക്രമ ഇവ പരാക്രമോ ബലം ... പ്രാഗ്രൂപേണ ... ശ്രീരാഘവനെ ഉദാരജനാഗ്രസരഃ ഉദാരജനാനാമഗ്രസരഃ പുരോഗാമീ ഉദാരോ ... നൃണാം മനുജാനാം പതിഃ പ്രഭുഃ കർത്താ ശ്രുതിവിദാം വേദവിദാം ഋത്വിജാം ... യാജകാനാം ... ദക്ഷിണാ ... ഗുരുശാസനാൽ ആചാര്യനിയോഗാൽ സുതസവം പുത്രകാമേഷ്ടിം വിധിവൽ ... യഥാ ച ... സഹ ഗുരുനിയോഗാൽ ... ഇതിഭാവഃ ൨

വിധിവദുപചരിതേന സോത്ര
സ്ഥിര സ്സുമഖേന മഹർഷയഃ ।
പ്രചുരജീവനദേന യഥാശ്രമം
മുമുദിരേ മുദിരേണ കലാപിനഃ ॥ ൯

വിധിവദിതി തദനന്തരം മഹർഷയോ മുനയഃ സോത്ര ഇതി തൃതീയാ കർത്തരി ഷഷ്ഠീ ഉപചരിതേനേത്യർത്ഥഃ അത്രേത്യനേനായമാശ്രമഃ യഥാ യഥാ വിധിവദുപചരിതേന കൃതേനാത്ര സോമ്യേന സ്ഥിതഃ അത്ര സമ്പാദ്യമിതേന സമ്പാദിതേനേത്യർത്ഥഃ സുമഖേന പുത്രകാമേഷ്ട്യാ പ്രചുരജീവനദേന പ്രചുരമധികം ജീവനം അംബു ദദാതീതി തേന ജീവനം ഉദകം വനമിത്യമരഃ അന്യത്രാപി ജീവനം ജീവികാദാഹിനേത്യവഗന്തവ്യം മുദിരേണ മേഘേന ഘനാഭിവൃഷ്ടിരിത്യമരഃ കലാപിനോ മയൂരാ യഥാ യഥാശ്രമം ഇവാത്ഥമമുദിരേ മോദമേനമിത്യർത്ഥഃ യഥാ വർഷാകാലം മേഘസന്ദർശനേന മയൂരാഃ പ്രമോദന്തി തഥാ മഹർഷയോ ഹർഷമാപുരാശ്രമേ തസ്ഥുഃ ഇത്യഭിപ്രായഃ ഇതി ദ്രുതവിലംബിതം നാമ കം വിവൃതം ൯

വൈതാനാദഥ ഗുരുജായാസ്യ ജഗതാം മാതാപി വൈശ്വാനരാ
ജ്ജാതാ ശ്രീ ഗുരുവാണയാജകഗുരുതാത് കാന്താ ത്രിവർഷാംബികാ ।
പിതാല്ലാദരാദസ്യമാസിതരുചിസ്സ്ത്രീ താപ്രീത്യസ്ത്രീനുനി
ർത്താ പാർഷ്ടനാമനോവ കന്യവിഖ്യാതാഭിധാനപ്രദാ ॥ ൧൦

വൈതാനാദിതി അഥാനന്തരം ഇഷ്ടിസമാപ്ത്യനന്തരമിത്യർത്ഥഃ ജഗതാം ലോകാനാം മാതാ ജനന്യപി അംബികാ പാർവ്വതീ കർത്രീ ചണ്ഡികാംബികേത്യമരഃ കാന്താ മനോഹരാ പിതാ ല്ലാദനോയുതാ ... അസിതരുചിഃ ശ്യാമവർണ്ണാ ത്രിവർഷീ ത്രയസ്സംവത്സരാ യസ്യാഃ സാ അന്യാദൃശീതി യഥാ ത്രിവർഷാ ... ഭൂത്വാ ... സതീ അന്യേ ... പശ്യ വൈതാനാദ്യഗ്നേഃ ... സ്ത്രീകാന്തിഃ സ്ത്രീതം പ്രസിദ്ധം പ്രകാശമിതി യാവൽ അത്ര ... ഗുരുവാണയാജകഗുരുതാൽ ഗുരുവാണയാജകഗുരുതാൽ ഗുരു വായോഃ ... യാജകോ ... ദ്രാവിഡ ... ഗുരുതാൽ അന്യത്ര യാജ്ഞവൽക്യ ... പാഞ്ചാലപുത്രകാമേഷ്ട്യാം യാജകോപാസക ... ഗുരുവാണയാപി ... ലൈഡിനി ... പാർവ്വതനാമാ ... 'ബാലികെ ...' കി തി ജാതാ ഉൽപന്നാ സതീ കന്യവിഖ്യാതാഭിധാനപ്രദാ ... വി ഖ്യാതാ പ്രസിദ്ധാ ... ഇതി യാവൽ അന്യത്ര ... വിഖ്യാതാഃ ... ഇതി ശൈലിനീ

അതി അധികം ഹർഷപ്രദാ സന്തോഷദായിനീ അഭൂൽ ബഭൂവ യഥാച ജഗജ്ജന സ്യാപി പാർവ്വതീ മലയധ്വജസ്യ കാഞ്ചനമാലായാശ്ച മനോരഥപൂരണാർത്ഥം അ ഭവതാരാദിനഃ കൊമളാകൃതിഃ ത്രിസ്തനീ ത്രിവത്സരകാലീനകന്യാ പ്രാഗ്ഭൂയ ഭൈവ ലീല ഉപമാരാജസ്യ തോഷകാരിണ്യഭൂദിതിഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ സൂര്യാശ്വൈമ സജാസ്തതഃ സഗുരവശ്ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതമിതി ലക്ഷണാൽ ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം വൃത്തം ൪൦

വേണീനിർജ്ജിതചിത്രഭാനുതനയാവേണീ ലലന്തിസ്ഫുരൽ
ഭൂണീഭൂതവിധൂപമാളികലസല്ലോണീഭവച്ചിത്രകാ।
വാണീശാനജസായകാസ്യനാതചിശ്രേണീവിലാസത്രപാ
വാണീതന്ത്രകലോപദേശകലനാക്ഷീണീഭവൽഭൂപ്രഭാ॥ ൪൧

വേണീതി- അഥാഷ്ടഭിശ്ശ്ലോകൈസ്സ്തൗതി തടാതകാം വേണീനിർജ്ജിതചിത്രഭാ നുതനയാവേണീ വേണ്യാ കേശപാശേന നിർജ്ജിതാ വിജിതാ ചിത്രഭാനുതനയാ യാഃ കാളിന്ദ്യാഃ വേണീ പ്രവാഹോ യയാ സാ യഥാ കേശപ്രവാഹതയാ വേ ണീത്യുച്യതേ ലലന്തീത്യാദൗ ഏകം പദം ലലന്തീ ലലന്തികാ സാ ച ഫാ ലാലങ്കാരപട്ടികാ ലലന്തിസ്ഫുരലന്തികേത്യമരഃ തയാ സ്ഫുരൽ പ്രകാശമാനം ഭൂ ണീഭൂതൊർകസ്സംപൂർണ്ണമാനോ യോ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ തസ്യ ഉപമാ സാദൃശ്യം യസ്യ തൽതഥോക്തഞ്ച യദളികം ലലാടം ലലാടമളികമിത്യമരഃ തസ്മിൻ ലസൽപ്രകാശി ശോണീഭവൽ ശോണം സംപന്നമാനം ചിത്രകം യസ്യാസ്സാ തഥാ ചിത്രകാണിവി ശേഷകമിത്യമരഃ വാണീശസ്യാദ്യ ആദ്യന്തതാത്ഭകൈകം പദം വാണ്യാസ്സര സ്വത്യാഃ ഈശഃ പതിർബ്രഹ്മാ തസ്യാദരജാതഃ പുത്രഃ പരമപുരുഷനാഭി കമലാൽ ജനനാൽ പുത്രതാ ജാതാ ഭിലമദനസ്യച വാസുദേവാംശതൈവ പ്രദ്യുമ്നാവതാരേണ ച സായംഭൂകനിഷ്ഠതാ ആയാതമിത്യവഗന്തവ്യം തസ്യ സായകാസനാദയഃ തസ്യ തചിശ്രേണ്യാഃ കാന്ത്യാവല്യാ വിലാസസ്യ വിലാസാൽ ത്രപാ ലജ്ജൈവ വാണീതന്ത്രം വാൿശാസ്ത്രം തന്ത്രം ശാസ്ത്രമിതി സാരേ തദേവ കലാ വിദ്യാ തസ്യാ ഉപദേശകലനായാം ഉപദേശരചനായാം അക്ഷീണീഭവ ന്തീ സമർത്ഥാ ഭവന്തീ ഭൂവോഃ പ്രഭാ ശോഭാ യസ്യാസ്സാ തഥാ ഇയമാരഭ്യ തതഃ സംബന്ധഃ അഥാപാതിനീലകചഭരവിജിതയമുനാപ്രവാഹാ ലലാടപട്ട വിലസദർദ്ധേന്ദുസദൃശനിടിലതടഘടിതശോണവിശേഷകാ പഞ്ചശരശരാസന ഭ്രുകുടിശ്രേണീവിലാസസ്യ ലജ്ജാസ്യാകരണവിദ്യോപദേശകരണപടുതരഭ്രൂവല്ലി കാ ചേതി ഭാവഃ ൪൧

നാളീകപ്ലുതമംജുളായതദയാദോളീകൃതാപാംഗഭൂ
ഖേളീലാളിതയാജകാവലിരിയം കാളീ യഥാ പഞ്ചമീ।
വാളീകോട്ടവലംബിമൌക്തികലസത്താളീമിളൽദൃൿശ്രുതിഃ
കാളീയാഹിമദാന്തദായിസഖനാളീകരോളിദ്യുതിഃ। ൪൨.

നാളീകതതിഃ പങ്ക്തീ പാങ്ക്താലി യഥാ യഥാശബ്ദ ഇവാൎത്ഥകഃ പങ്ക്തിഃ, ഭാനേമധ്വാനാഞ്ച പത്ന്യാം സ്ത്രീപങ്ക്താനാം പൂരണേ ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ കാളീ ശ്യാമളാ നാളീകസ്യാരവിന്ദസ്യ ഖ്യാതേനി ഖ്യാതീവ മഞ്ജുളയോഃ മനോഹര യോഃ ആയതയോഃ ദീൎഘയോഃ ദയയാ കരുണയാ ആൎദ്രേണാളിതേ ചഞ്ചലേ അപാംഗേ നേത്രാന്തേ യയോസ്സയോഃ ഉപശോഭിന്നയോഃ കേളിഭിഃ ലീലാ ഭിഃ ലാളിതാ തോഷിതാ യാജകാനാമൃത്വിജാമാവളിഃ പങ്ക്തിൎയ്യയാ സാ ത ഥാ കണ്ഠാഗ്രാലംകൃതിവിശേഷയോഃ കൎണ്ണയോഃ അഗ്രയോരവലംബിഭിൎല്ലംബമാ നൈൎമ്മൗക്തികൈൎമ്മുക്താഭിഃ ധവളൈഃ രോചമാനേ താളീദളാഭ്യാം താളീപ ത്രാഭ്യാമാഢ്യേ രുചിരേ ശ്രുതീ ശ്രോത്രേ യസ്യാസ്സാ തഥാ ഏതദ്വിശേഷണ ദ്വയമപി സാധാരണമുഭയത്ര കാളീയാഹിമൎദ്ദനദായിസമാനനാളീകഫെള്ളി ഭിഃ കാളീയേനാമ കാളീസ്ത്രീപ്രവൎത്തീ കഞ്ചന കാളസ്യാളിഃ തസ്യ മരോ ഭ്രമ്മ മരോ മതസി മെപ്ലചെത്യമരഃ തസ്യാന്തം നാശം മാളം ശിലമന്യേതി അനേ മായീ കൃഷ്ണഃ തസ്യ സഖാ മിത്രം പരമശംഭരമിത്യൎത്ഥഃ സഖായം തസ്യാഹ്നൎവ്വസ്യ രിതി പ്രാഞ്ചഃ അന്യത്ര കൃഷ്ണസഖഃ പാൎത്ഥ ഇത്യൎത്ഥഃ തസ്യാൎദ്ധന്യമയമേവ നാളീ കം പത്രം തസ്യ ഫെള്ളിശ്രുതിസ്സുൎയ്യകാന്തിരിവ സ്ഥിതാ ഫെള്ളിരാലിംഗനേ തവാ വിത്യമരഃ സേയമാരഫെത്യുന്നതമണാനായഃ സോമകനാദിനീവ ശ്യാമളവൎണ്ണാ സരസിജപലാശരുചിരദീൎഘകാരുണ്യചഞ്ചലാപാംഗനായനാലീലാതോഷിതയാജ കപങ്ക്തിഃ മൗക്തികാലംകൃതതാളീകതാളീപത്രവിശിഷ്ടശ്രുതിഃ കാളീയഭുജംഗ ഗൎവ്വനിൎവ്വാപകമിത്രചിത്തനാളിനാഥസകാന്തിരിതിരിപേതി ഭാവഃ ൫൨

വ്യാകോശാമ്ലതിലപ്രസൂനസുഷമാസങ്കോചഭോനക്ഷമാ
ലോകോദ്രേകമനോജ്ഞമൗക്തികമണിശ്രീകോല്ലസന്നാസികാ
പാകോന്മേഷകഭിദശ്മനിൎമ്മിതചലൽകൎണ്ണോജ്ജ്വലൽഗണ്ഡഭൂ
ൎന്ന്യാകോൽഫുല്ലവളക്ഷകന്ദരമനോജ്ഞശ്രീകോമളാ ശ്യാമളാ ॥ ൫൩

വ്യാകോശേതി॥ വ്യാകോശേത്യാരഭ്യ യാവൽപൂൎവ്വാൎദ്ധമേകം പദം വ്യാ കോശസ്യ വികചസ്യാമ്ലസ്യ വിമലസ്യ ച തിലപ്രസൂനസ്യ തിലകസുമസ്യ സുഷ മായാശ്ശോഭായാസ്സങ്കോചമേനേ മുകുളതാവിധാനേ ക്ഷമഃ പടവഃ ആലോ കോദ്രേകഃ പ്രകാശാതിശയോ യസ്യാഃ ആലോകഃ ദൎശനോദ്യോതാവിത്യമ രഃ മനോജ്ഞോ രുചിരശ്ച യോ മൗക്തികമണിഃ മുക്താരത്നം തസ്യ ശ്രീശ്ശോ ഭാ യസ്യാസ്സാ സപാൎത്ഥകഃ ഉല്ലസന്തീ അതിപ്രകാശമാനാ ച നാസികാ ഘ്രാ ണാ യസ്യാസ്സാ തഥാ പാകോന്മേഷകഭിദശ്മനിൎമ്മിതചലൽകൎണ്ണോജ്ജ്വലൽഗണ്ഡ ഭൂഃ പാകസ്യ പാകാസുരസ്യ ഉന്മേഷക ഉദ്രേകഃ തം ഭിനത്തീതി ഭിത് ഇന്ദ്ര ഇ തി യാവൽ തസ്യാശ്മനാ ശിലയാ ഇന്ദ്രനീലമണിനേത്യൎത്ഥഃ നിൎമ്മിതഃ കൃതഃ ച ലൻ ചഞ്ചലഃ യഃ കൎണ്ണാ ഭൂഷണഃ കൎണ്ണഃ കൎണ്ണ തിലെ വതംസാ ഭൂഷണാശ്ച ഭൂഷണേ പല ഇതി മേദിനീ സ ഇവ ഉജ്ജ്വലന്തീ പ്രകാശമാനാ ഗണ്ഡഭൂഃ ക പോലഭാഗോ യസ്യാസ്സാ തഥാ ന്യാകോൽഫുല്ലവളക്ഷകന്ദരമനോജ്ഞശ്രീഃ ന്യാക

ദീഷൽ ഉൽഫുല്ലാനി സ്മേരാണി വലക്ഷാണി ധവളാനി ച കമലാനി കനകശൈലാദിവ ഭാന്താനി ഭാവാഃ ലേഖേഷാം ശ്രീമത്താം യസ്യാസ്സാ കോമളാ ക്ഷേമംഗീ മനോഹരാ വാ സ്തനകലശാവ്യയമാനഹൃത്തതരേണാപായേ തഥാ ച ഫല്ലുവിമലബിലകുവലയകുസുമാസവതോപമകാന്തിലളിതകടാക്ഷിതമാനികാ ഇന്ദ്രനീലരചിതഭേദ്യുമ്നവിലസൽകപോലരേഖാ കിഞ്ചിദുന്നിദ്രകനകകമലസദൃശാനനശോഭാവതീതി ഭാവഃ ൫൩

പ്രത്യഗ്രാഗ്രിമവിദ്രുമോപമരദാവൃത്ത്യാഢ്യവക്ത്രാംബുജാ
കാത്യായന്യമലാബ്ജകംബുഗളപ്രത്യുപ്തിതസ്രക് ശുഭാ ।
വാത്യാശാഗ്രസരാദരീഖ്യദ്ഭുജയുക് സത്യങ്കുരിള്ളതസ
ച്ഛോത്ഥ്യച്ഛ്ലക്ഷ്ണപയോധരത്രിതയഭാക് പത്യാ നിയുക്താ തദാ ॥

പ്രത്യഗ്രേതി। പ്രത്യഗ്രാഗ്രിമവിദ്രുമോപമരദാവൃത്ത്യാഢ്യവക്ത്രാംബുജാ- പ്രത്യഗ്രം നവം പ്രത്യഗ്രോഭിനവോ നവ ഇത്യമരഃ അഗ്രിമം ശ്രേഷ്ഠം വിദ്രുമം പ്രവാളം തസ്യ ഉപമാ സാദൃശ്യം യസ്യാസ്സാ യാ രദാവൃത്ത്യാ രദാവരണേനാധരേണ ഇതി യാവൽ ആഢ്യം സമ്പന്നം വക്ത്രാംബുജം അംബുജം പത്മമിവ വക്ത്രം യസ്യാസ്സാ തഥാ അമലാബ്ജകംബുഗളപ്രത്യുപ്തിതസ്രക് അമലാബ്ജോ വിമലശംഖ ഇവ അബ്ജേ ശംഖശശാങ്കാവിത്യമരഃ കംബുഃ ഉച്ചിതേ ഗളേ ഗ്രീവായാം പ്രത്യുപ്തിതാ കലിതാ സ്രക് മാലാ യസ്യാസ്സാ ശുഭാ മംഗളകാരിണീ വാത്യാശാഗ്രസരാദരീഖ്യദ്ഭുജയുക് വാത്യാം വാതസംഘാതം അശ്നന്തി ഭക്ഷയന്തീതി വാത്യാശാഃ സർപ്പാഃ തേഷാമഗ്രസരഃ പുരോഗാമീ ശേഷഃ വാസുകിർവാ തദാദഭ്യാം തൽസന്നിഭാഭ്യാം ദീർഘാഭ്യാം ആയതാഭ്യാം ഭുജാഭ്യാം ബാഹുഭ്യാം യുജ്യത ഇതി യുക് യുക്തേത്യർത്ഥഃ സതീ ശ്രേഷ്ഠാ അങ്കുരിതസച്ഛോത്ഥ്യച്ഛ്ലക്ഷ്ണപയോധരത്രിതയഭാക് അങ്കുരിതാനാം കിഞ്ചിദുന്നതാനാമിതി യാവൽ സതാം ഉത്തമലക്ഷണാനാം വാതൃത്ത്യേന വർത്തുളതയാ ശ്ലക്ഷ്ണാനാം മനോഹരാണാം പയോധരാണാം സ്തനാനാം ത്രിതയം ഭജതീതി ഭാക് തദാ തസ്മിൻ പത്യാ ഭർത്രാ പരമേശ്വരേണ ഇത്യർത്ഥഃ നിയുക്താ പ്രേരിതാ ഇയമാനെയിക്കാഭ്യേണാനാപായേ തഥാ ച നവപ്രവാളോപമാധരശോഭാനാ ശംഖ ഇവ രേഖാത്രിതയമഞ്ജുതരകണ്ഠേ പ്രകടിപുഷ്പമാലികാ വാസുകിസന്നിഭാപനിഭായതബാഹുയുഗളാ കിഞ്ചിദുച്ചലിതവർത്തുളരുചിരകുചത്രയഭാക് ഭർത്രാ സപരാങ്ഗഃ പുത്രീ ഭവേതി പ്രേരിതാ സാക്ഷാൽ കാത്യായനീതി ഭാവഃ ൫൪

വല്ലീകോമളതനിലവർണ്ണരുചിരവ്യാളൈവ കാന്ത്യാധികം
ലോമാള്യാ ലളിതാ വലിത്രയമഹാസോപാനമാരൂഢയാ ।
ദ്രക്ഷ്യാണോകമഹാപല്ലവാഭജാതാന്തനാഭിക്കലോത്ഥയാ
പാലാശാംബരഭാസമാനവിപുലശ്രോണീവിയന്മധ്യമാ ॥ ൫൫

വല്മീകേതി। വല്മീകാൽ ഉൽഗതാ ഫണിനീ സ്നിഗ്ദ്ധാ നീലവൎണ്ണാ കൃഷ്ണവൎണ്ണാ രുചിരാ ദൎശനീയാ ച യാ വ്യാളീ ഭുജഗീ തദ്വൽ കാന്ത്യാ ശ്യാമളയാ വലിത്രയമഹാസോപാനം വലീനാം ത്രയമേവ മഹാസോപാനം നിശ്രേണികാമാരൂഢയാ ആരൂഢയേതി വാ പാഠഃ തദാനീമാശ്രിതയേത്യൎത്ഥഃ പ്ലക്ഷാനോകഹപല്ലവാഭജഠരാന്തൎന്നാഭികൂപോദയാ പ്ലക്ഷാനോകഹസ്യ ന്യഗ്രോധസ്യ പല്ലവാഭം കിസലയാകാരം യദുദരം ജഠരം തസ്മിൻ അന്തൎന്നാഭേഃ നാഭിരേവാന്തരസ്യ കൂപാതദേശാൽ ഉദയാ ഉൽപന്നയാ രോമാള്യാ രോമരാജ്യാ അധികമത്യന്തം ലളിതാ മനോജ്ഞാ പാലാശാംബരഭാസമാനവിപുലശ്രോണീഃ പാലാശാംബരേണ പീതാംബരേണ ഭാസമാനാ വിരാജന്തീ വിപുലാ വിസ്താരവതീ ച പാലാശോ ഹരിതോ ഹരിൽ ഇത്യമരഃ വിയന്മധ്യമാ വിയദാകാശമിവാവിദ്യമാനം മദ്ധ്യമവലഗ്നം യസ്യാസ്സാ മദ്ധ്യമഞ്ചാവലഗ്നമിത്യമരഃ ഉദയമാഹാത്മ്യമപ്യയഃ അഥോപാദേയമപി രോമരാജിലസിതമധ്യഭാഗോളാകാരം കടിതടമപി പീതാംബരഭാസമാനം മദ്ധ്യമേശമപി ആകാശമിവ നയനാഗോചര ഇതി ഭാവഃ

ഹേമാകല്പിതമേഖലാ കദളികോന്മാനാതിജിത്സക്ഥികാ
ശ്യാമാദൎശമനോജ്ഞജാനുയുഗളോദ്ധാമാ മനോഹാരിണീ।
കാമാപീച്യനിഷംഗമഞ്ജുളതരായാമാച്ഛജംഘാധികം
കൂൎമ്മാഡംബരജിൽപദാഗ്രരുചിരാ കാമ്രാരുണാബ്ജാംഘ്രികാ ॥

ഹേമേതി। ഹേമാകല്പിതമേഖലാ ഹേമ്നാ കനകേന ആകല്പിതാ രചിതാ മേഖലാ കാഞ്ചീ യസ്യാസ്സാ സ്ത്രീകട്യാം മേഖലാ കാഞ്ചീത്യമരഃ കദളികോന്മാനാതിജിത്സക്ഥികാ കദള്യാ ഏവ കദളികായാ രംഭായാഃ കദളീ രംഭേത്യമരഃ ഉന്മാനമാധിക്യമതി അത്യന്തം ജയതീതി ജിത് സക്ഥി ഊരു യസ്യാസ്സാ സക്ഥി ക്ലീബെ പുമാനൂരുരിത്യമരഃ ശ്യാമാ ശ്യാമളവൎണ്ണാ ആദൎശമനോജ്ഞജാനുയുഗളോദ്ധാമാ ആദൎശൌ ദൎപ്പണൌ ഇവ മനോജ്ഞയോഃ രുചിരയോഃ ജാന്വോൎയ്യുഗളസ്യ ദ്വിതയസ്യ ഉൽ അധികം ധാമ കാന്തിൎയ്യസ്യാസ്സാ ദൎപ്പണെ മുകുരാദൎശാവിതി ഗൃഹദേഹത്വിട്പ്രഭാവാ ധാമാനീതി ചാമരഃ മനോഹാരിണീ ചിത്തഹാരിണീ കാമാപീച്യനിഷംഗമഞ്ജുളതരായാമാച്ഛജംഘാ കാമസ്യ മന്മഥസ്യാപീച്യൌ സുന്ദരൌ നിഷംഗൌ തൂണീരാവിവ തൂണോപാസംഗതൂണീരനിഷംഗാ ഇത്യമരഃ മഞ്ജുളതരെ അതിമനോജ്ഞെ ആയാമെ ദീൎഘേ അച്ഛെ വിമലെ ച ജംഘെ ഗുല്ഫെ യസ്യാസ്സാ അധികമത്യന്തം കൂൎമ്മാഡംബരജിൽപദാഗ്രരുചിരാ കൂൎമ്മസ്യ കമഠപൃഷ്ഠസ്യ ആഡംബരം ഗൎവ്വം വാ ആഡംബരോഽഭിഗൎവ്വയോരിതി സാരേ ജയതി ഇതി ജിത് പദാഗ്രെ പാദാഗ്രെ താഭ്യാം രുചിരാ മനോജ്ഞാ കാമ്രാരുണാബ്ജാംഘ്രികാ കാമ്രെ സുന്ദരെ അരുണെ അരുണവൎണ്ണെ അബ്ജെ പദ്മെ ഇവ അംഘ്രീ പാദൌ യസ്യാസ്സാ ഉദയമാഹാത്മ്യതരണോന്മായഃ അഥ ച കാഞ്ചനകാഞ്ചീഭൂഷണാ കദളീകാണ്ഡാധിക്യജയിതൊരുകാണ്ഡാ ദൎപ്പണരുചിരജാനുയുഗളാതികാന്തിമതീ പഞ്ച

ഘോണോല്ലസന്നീരംഭദീര്ഘജംഘാ കമഠപൃഷ്ഠഗുല്ഫനിഗൂഢപാദപദ്മാ സ്വാമി
രണപാദ്മചരണാരചിതിഭാവഃ ൧൭

ഗോപാലൈരഭിവന്ദിതാംഘ്രിയുഗളാ ഗോപാണിമുഖ്യൈസ്സ്തുതാ
പാപാരാതിവിനാശിനീ വിനമതാമാപാദയന്തീ മുദം ।
നീപാരണ്യപതിപ്രിയാസ്യ മഹിഷീ ഭൂപാലമൂര്ദ്ധാമണേ
സ്താപാപായവിധൌ സുധാകരരുചിഃ ശാപായുധാഭിഷ്ടുതാ ॥ ൧൮

ഗോപാലേതി। ഗോപാണിമുഖ്യൈഃ ഗൌര്വ്വജ്രം പാണൌ യസ്യ സ ഗോപാണിരിന്ദ്രഃ മുഖ്യഃ പ്രഥമഃ യേഷാം തൈഃ ഗോപാലൈഃ ദിക്പാലൈഃ അഭിവന്ദിതാംഘ്രിയുഗളാ പ്രണതപാദയുഗാ സതാം സജ്ജനാനാം പാപാരാതിവിനാശിനീ പാപാഃ പാപകാരിണഃ അരാതയശ്ശത്രവശ്ച കാമക്രോധാദയ ഇതി യാവൽ താൻ വിനാശയതീതി തഥാ വിനമതാം പ്രണമതാം മുദം തോഷം ആപാദയന്തീ സമ്പാദയന്തീ നീപാരണ്യപതിപ്രിയാ കദംബാടവീനാഥപ്രിയാ ഭൂപാലമൂര്ദ്ധാമണേഃ ഭൂപാലശേഖരസ്യാസ്യ മഹിഷീ മല്യം കന്യ രഃ അസ്യ മലയധ്വജസ്യേത്യര്ത്ഥഃ താപാപായവിധൌ താപസ്സന്താപ ഏവ താപ ഉഷ്ണം തസ്യാപായവിധൌ സുധാകരരുചിഃ ചന്ദ്രകാന്തിഃ ശാപായുധാഭിഷ്ടുതാ ശാപായുധൈര്മ്മഹര്ഷിഭിരഭിഷ്ടുതാ ചേയമാര്യോത്തരത്ര സംബന്ധഃ സപര്ണ്ണപക്ഷവാസപങ്ക്തിര്ന്നേതൃണീവിരജലേ ലക്ഷ്മീമപ്യുല്ലാസയിതാം ഹംസി ഗോപിത്വമതഃ തഥാച സുരപതിമുഖാദിക്പാലവന്ദിതപാദയുഗാ പ്രണതജനാനാം കാമാദിഷഡ്വര്ഗ്ഗമഹോപദ്രവനാശവിധായിനീ സകലഭുവനൈക്യ ക്ഷോണീപതേഃ സന്താനവിരഹസന്താപാപായശീതകിരണരുചിഃ ചിരതരമസ്മാന്‍ പരിപാലയതി സ്തുതാ ചേതി ഭാവഃ ൧൮

ഭീമാമോദവിധായിനീയമനിശം പ്രേമാര്ദ്രചിത്താ തത
ശ്ശ്യാമാ കാഞ്ചനമാലികാം പ്രണയിനീം സോമാന്വവായപ്രഭോഃ ।
വാമാക്ഷീവ സമേത്യ സോമകസുതാ താമാഹ ജന്മാന്തരേ
യന്മാമാത്ഥ സുതാ ഭവേതി സദയം തന്മാതരാസന്നഥാ ॥ ൧൯

ഭീമേതി। ഭീമാമോദവിധായിനീ അനിശം ഭീമസ്യ ശിവസ്യാന്യത്ര ഭീമസേനസ്യാമോദം ഹര്ഷം വിധാതും ശീലമസ്യാ ഇതി തഥാ പ്രേമാര്ദ്രചിത്താ പ്രേമ്ണാ സ്നേഹേനാര്ദ്രം ചിത്തം യസ്യാസ്സാ വാമാക്ഷീ വാമേ സുന്ദരേ അക്ഷിണീ ലോചനേ യസ്യാസ്സാ വാമേ വല്ഗു പ്രതീപാവിത്യമരഃ ഇയമംബികേത്യര്ത്ഥഃ ശ്യാമാ ശ്യാമളാകൃതിസ്സതീ സോമാന്വവായപ്രഭോഃ ചന്ദ്രവംശനാഥസ്യ മലയധ്വജസ്യേത്യര്ത്ഥഃ പ്രണയിനീം പത്നീം കാഞ്ചനമാലികാം കാഞ്ചനമാലാമിതി യാവൽ സമേത്യ സോമകസുതേവ പാഞ്ചാലീവ ഹേ മാതഃ ത്വം ജന്മാന്തരേ പൂര്വ്വജന്മനി യസ്മാൽ കാരണാൽ സുതാ പുത്രീ ഭവേതി മാമാത്ഥ ഉക്തവതി

തനയസ്യാൽ അഹം കഥാ താദൃശീ മേ പുത്രീ ഭൂയാസം അഭവം ഇതി സഭയം സ കഥനം യഥാ തഥാഹ ഉവാചേത്യർത്ഥഃ കഥാ ച കാഞ്ചനമാലാമംഗളൃ പൂർവ്വ സ്വാനുഭൂതമനുസ്മൃത്യവദതീതി ഭാവഃ ഇതി ചോദിതമനവകംവിദ്യ തം ൧൬

സ്തനാങ്കുരത്രയാഞ്ചിതാം വിലോക്യ താം നൃണാം പ്രഭൗ
മനാഗഥാകലേന്ദ്രിയേ ശരീരിണീ സരസ്വതീ।
അനന്തരോദ്ഭവന്മഹീപതേ തവാത്മജേയം
സ്തനത്രയീ തടാന്തകാന്ത്യയോഗ്യമുജ്ഝിതാ സ്വയം ॥ ൧൭

സ്തനാങ്കുരേതി। അഥാനന്തരം സ്തനാങ്കുരത്രയാഞ്ചിതാം സ്തനാ അങ്കുരാ ഇവ സ്തനാങ്കുരാഃ ഇത്യുപമിതസമാസഃ തേഷാം ത്രയേണാഞ്ചിതാം യുക്താം താം പുത്രികാമിത്യർത്ഥഃ വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ നൃണാം മനുജാനാം പ്രഭൗ അധിപേ മലയധ്വജ ഇത്യർത്ഥഃ മനാക് കിഞ്ചിൽ ആകുലേന്ദ്രിയേ അസ്വസ്ഥചേതസി സതി ഹേ മഹീപതേ ഭൂപതേ തവ ആത്മജേ ഐശ്വര്യായ ശിവാ പാർവ്വതീ സ്വയമേവ തടാന്തകാന്ത്യാ തടാന്തമിതി ... സ്തനത്രയീ പുത്രീ ഉദ്ഭിൽ ഭവേ ഇതി. അനന്തരഃ ശബ്ദാൽ സാർവ്വവിഭക്തികസ്സ്വാദിഃ അനന്തരം സ്വരൂപം മഹിത്യകരഃ അശരീരിണീ അദൃശ്യമാനാ സരസ്വതീ വാണീ ഗീർവാക് വാണീ സരസ്വതീത്യമരഃ അവോചൽ കസ്യാശ്ചിദ്ദൃഷ്ടാപൂർവ്വസ്യ സ്തനത്രയസ്യാവലോകനാൽ കിമിദം വിജാതീയമിത്യാകുലതയേ രാജനി മാ വിശങ്കസ്വ സ്വയമേവ ശർവ്വാണീ പുത്രീ സമുദ്ഭൂതേത്യാകാശവാണീ സമജായതേതി ഭാവഃ പഞ്ചചാമരവൃത്തമിദം ലഘുർഗ്ഗുരുനിരന്തരോ യദാ സ പഞ്ചചാമരമിതി ലക്ഷണാൽ ൧൮

സ്തനാങ്കുരസ്തൃതീയ ഏഷ കാമനാവലോകനേ
തിരോഭവിഷ്യതി സ്ഫുടം ത്വദഗ്രജന്മഭിസ്സമം।
തദുദ്ഭവസ്തനസ്യ ച ജാതകർമ്മ നാമകർമ്മ ച
ദ്വിതീയയാനയാ യഥാവദിത്യമന്ത്രി സാ തദാ ॥ ൨൦

സ്തനാങ്കുരേതി। തൃതീയ ഏഷ സ്തനാങ്കുരഃ തൃതീയസ്തനമിത്യർത്ഥഃ കാമനാവലോകനേ ഭർത്തുർദ്ദർശനേ തിരോഭവിഷ്യതി അന്തർദ്ധാനമേഷ്യതി സ്ഫുടമിതി നിശ്ചയേ ത്വം അനയാ ദ്വിതീയയാ ഭാര്യയാ സമം ദ്വിതീയാ സഹധർമ്മിണീത്യമരഃ അഗ്രജന്മഭിഃ ബ്രാഹ്മണൈഃ തദുദ്ഭവഃ പുത്ര്യാഃ ജാതകർമ്മ ജനനസംസ്കാരം നാമകർമ്മ നാമകരണം ച യഥാവൽ യഥാവിധി കുരുഷ്വ കാരയസ്വ ഇത്യമന്ത്രി സാ തദാ കഥിതവതീ ... അനന്തരഃ സരസ്വതീ അവോചൽ പുർവ്വേണാന്വയഃ തൃതീയസ്തനസ്യാദൃശ്യത്വം ഭവിതാ പശ്ചാൽ സഹാഗ്രജൈഃ ദ്വിജാതിഭിഃ ജാതകർമ്മ നാമകർമ്മ ച യഥാവിധി വിധാസ്യേഥാ ഇതി ശബ്ദാർത്ഥമിതി ഭാവഃ ൨൦

നിശമ്യ താം ഗിരം നരേശപരൊത്ഭ്യുത്ഥിതാം
നിശാമ്യ കന്യകാഞ്ച താത ലാളയേത്യഥോചിഷീം ।
കുശേശയസ്ഥിതാമശേഷലോകമാതരം ശിവാ
മിയാദ്രിരാധനന്തരത്രവാസഭൂർഹിമാലയഃ ॥ ൨൭

നിശമ്യേതി। നരേശപരഃ രാജപതിഃ താം ഗിരം വാചം നിശമ്യാകർണ്യാനന്തരം ഹേ താത പിതഃ ലാളയ പോഷയേത്യുചിഷീമുക്തവതീം കന്യകാം ബാലികാഞ്ച നിശമ്യ ദൃഷ്ട്വാ കുശേശയസ്ഥിതാം അരവിന്ദസംസ്ഥിതാം അശേഷലോകമാതരം നിഖിലജഗജ്ജനനീം ശിവാം പാർവ്വതീം അനന്തരത്രവാസഭൂഃ നിഖിലരത്നനിവാസസ്ഥാനമിത്യത്രാപി വിശേഷണം ഹിമാലയഃ ഇവാത്ര വാസപ്രദേശഃ ഭൂമിരാട് പർവ്വതരാജഃ ഹിമവാനിത്യർത്ഥഃ സ ഇവ അദ്ഭുതമുഖഭാഷിതാം അതിശയേന നനു പുരാ കില ജലജസംസ്ഥിതാം പാർവ്വതീം പർവ്വതരാജോ വിലോക്യ ദൃഷ്ട ഇതി പുരാണേഷു പുരാണേ കദാചിദധികവാൻ സാക്ഷാച്ഛ്രീശ്ചദീം പത്മസംസ്ഥിതാം അപശ്യദിതി ആദ്യുദ്ദേശ്യ മലയധ്വജസ്തടാതകാമവലോക്യാനന്ദിതവാനിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൭

അഥാധിരോപ്യ ഭൂപതേസ്സുതാം സ്വമങ്കമാദരാ
ന്നിവാതപത്മനിശ്ചലേന ചക്ഷുഷാ തദാനനം।
പ്രപശ്യതസ്തനൌ മമൌ ന മോദസംഭവോധികം
പയോനിധേരിവാംബസാം ഭരോ ഹിമാംശുദർശനാൽ ॥ ൨൮

അഥേതി। അഥാനന്തരം സുതാം പുത്രീം സ്വം നിജമങ്കമുത്സംഗം ആദരാൽ സാദരമധിരോപ്യാരോപ്യ നിവാതപത്മനിശ്ചലേന നിവാതേ ശാന്തവാതേംബുനി വിദ്യമാനം പത്മമിവ നിശ്ചലേനാചഞ്ചലേന ചക്ഷുഷാ നയനേന നേത്രാഭ്യാമിതി യാവത് നിവാതപത്മസ്തിമിതേന ചക്ഷുഷേതി കുമാരസംഭവേ തദാനനം തസ്യാ മുഖം പ്രപശ്യതോവലോകയതോ ഭൂപതേഃ മലയധ്വജസ്യ തനൌ ശരീരെ സ്ത്രിയാം മൂർത്തിസ്തനുസ്തനൂരിത്യമരഃ മോദസംഭവസ്സന്തോഷനിചയഃ ഹിമാംശുദർശനാൽ പയോനിധേസ്സമുദ്രസ്യാംബസാം പയസാം ഭരോ വേഗ ഇവ ന മമൌ ന പര്യാപ്ത ഇത്യർത്ഥഃ പുത്രീമുഖമവലോക്യ ധാത്രീപതിഃ കുമുദബാന്ധവബിംബാലോകനേന ജലനിധിരിവാനന്ദമുപഗതവാനിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൮

മഹീയസാ ദിവൌകസാം പുരോധസാ തപസ്വിനാ
വൃഷാജ്ഞയാ യഥാശ്രുതം കൃതേ തു ജാതകർമ്മണി।
ധരാഭൃതസ്സുതാ ബഭൌ തരാം യഥാകരോത്ഭവാ
മണിഃ പ്രവൃത്തസംസ്ക്രിയാ പരാ മഹാർഘ്യപാത്രികാ ॥ ൨൯

മഹീയസേതി। വൃഷാജ്ഞയാ വൃഷ്ണഃ ഇന്ദ്രസ്യ [illegible]

ആജ്ഞയാ ശാസനേന മഹീയസാ മഹതാ തപസാ ചിനാ തപോബലേന ദിവൌ-
കസാം ദേവാനാം പുരോധസാ പുരോഹിതേന ബൃഹസ്പതിനേതി യാവൽ യ-
ഥാശ്രുതം യഥാശാസ്ത്രം ജാതകർമ്മണി ജാതകർമ്മസംസ്കാരേ കൃതേ രചിതേ സ-
തി ധരാതലസ്ഥിതാ പൃഥിവീനാഥസ്യ പുത്രീ കന്യാ തൽകന്യാത്മഃ തൽകരതലാ
ആകരാൽ ഖനനാത്ഭവാഃ ഉൽപന്നാഃ മഹാർഹാ ഭൂമി ഖനിസ്ഥിതാകരദ്രവ്യാണീത്യർത്ഥഃ
പ്രധൃതാഃ സംസ്ക്രിയാ ഉത്തമജനലക്ഷണസംസ്കാരയുക്താ മഹാർഘപാത്രികാ മ-
ഹതീ സഹസ്രായുതാദിസംഖ്യാവതീ അർഘസ്യ മൂല്യസ്യ പാത്രികാ പാത്രമിവ പാ-
ത്രികാ യോഗ്യേത്യർത്ഥഃ അന്യത്രമഹതീ അർഘസ്യ പൂജായാഃ പാത്രികാ മൂല്യേ പൂ-
ജാവിധാവർഘ ഇത്യമരഃ വരാ ശ്രേഷ്ഠാ മണിഃ രത്നമിവ ശോഭിതാ അത്രിശ-
യേന രാജക്ഷത്രിയാണാം ജാതകർമ്മ ബ്രഹ്മരക്ഷിതി സ്ഥിതേപി ബ്രാഹ്മണ കൃ-
ത്യമിതി കില തസ്യ ദേവീ കന്യാകല്പം സുതേവ കന്യാ തതഃ പിതാ ബ്രാഹ്മ-
ണഹൂയ നാഗ്രാ കന്യാജാതകർമ്മകാരയതി കാളിദാസകവിപ്രയോഗാത്
നാമകരണവിധാനാവാത് ജാതകർമ്മ നാമകർമ്മ ച കന്യകായാഃ ശ്രുതിരപി
ചന്ദ്രാവിരോധ ഇത്യവഗന്തവ്യം അഥാച പുത്രസ്യരിയോഗേന ദേവഗുരുണാ
ജാതകർമ്മണി രചിതേ സതി ശാണകർമ്മണാവിമലപ്രകാശാഭിമൂല്യാ മണിരിവ
രരാജ ഉപമാ ൨൩.

സുതോദയേന ഇത്യുതോ മഹീപതേർന്നികേതനേ
ന കേവലം സ്വഭ്രുവോ ദുന്ദുഭിസ്വനാഃ ।
സമം പ്രമോദനൃത്തൈർന്ന വാരയോഷിതാം തദാ
സുപർവ്വണാം സുതാവപി പ്രഭുതഭാഗ്യശാലിനാം ॥ ൨൪

സുതോദയേനേതി തദാ തസ്മിൻകാലേ സുതോദയേന സുതായാഃ
പുത്ര്യാഃ ഉദയേനോൽപത്ത്യാ ഇത്യുതഃ മഹീപതേഃ നൃപതേഃ നികേതനേ
കേവലം സദ്മനി പരം ഗേഹേ സദ്മ നികേതനമിത്യമരഃ സ്വഭ്രുവഃ സുഖ-
ജനകശ്രവാഃ ശ്രവണം യസ്യ സഃ ദുന്ദുഭിസ്വനാഃ ദുന്ദുഭിനാദഃ ന കേവലം കി-
ന്തു പ്രഭൂതഭാഗ്യശാലിനാം അധികമാഹാത്മ്യവതാം സുപർവ്വണാം ദേവാനാം
സുതാവപി പര്യ്യാകമപി അനേകക ഇതിയാവൽ വാരയോഷിതാം ദേവ-
വേശ്യാനാം പ്രമോദനൃത്തൈർന്ന സന്തോഷനടനേന സാർദ്ധം ദുന്ദുഭിസ്വ-
നോ ദുന്ദുഭിഘോഷോ ബഭൂവാലൽ തദാനീമേതൽപത്തിമഹത്വേന രാജകന്യേ
ദൂരയോഗ്യാനന്തരിക്ഷ പ്രസ്ഥാനം നൃത്തേന സമം ദുന്ദുഭിഘോഷാ
ഭൂദിതിഭാവഃ ൨൪

അഥാസ്യ യോഗ്യാം പദിവ്യയാശരീരിണാ ഹരേണ താം
തടാതകാം വിധായ പാണ്ഡ്യപാനാപയാഞ്ചിചന്ദ്രമാഃ ।
സ കാഞ്ചനസ്രജാനിതാനായാ ദിതിർയയാധികം
നനന്ദ നൈനയാ ഗിരിപുരോ യഥാ സുതാമുമാം ॥ ൨൫

അഥേതി॥ അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യപാനായാബ്ധിചന്ദ്രകാഃ പാണ്ഡ്യഭൂപാനാം പാണ്ഡ്യാധിപാനാം അന്വയഃ കുലം തദേവാബ്ധിഃ സമുദ്രഃ തസ്യ ചന്ദ്രകാഃ ഇന്ദുരിവാഭിവൃദ്ധികര ഇതി യാവൽ സഃ മലയധ്വജഃ ശരീരമസ്യാസ്തീതി ശരീരീ തഥാ ന ഭവതീത്യശരീരി തേന ഗിരോഗോചരാവയവരൂപേണേതി യാവൽ ഹരേണ പരമേശ്വരേണ ഉപദിഷ്ടയാ ഉക്തയാ ആഖ്യയാ താം സുതാം പുത്രീമിത്യർത്ഥഃ താരകാം താരകാഭിധാനാം വിധായ കൃത്വാ ഗിരീശ്വരോ ഗിരീണാം പർവ്വതാനാം ഈശ്വരോ രാജാ ഹിമവാനിതി യാവൽ മേനയാ മേനകയാ അന്വിതസ്സന്നിത്യർത്ഥഃ ഉമാം പാർവ്വതീമിവ ജായയാ പത്ന്യാ അന്വിതാ കാഞ്ചനസ്രജാ കാഞ്ചനമാലയാ നന്ദനാനന്ദിതവാനിത്യർത്ഥഃ യഥാ വാ ഹിമാചലഃ ഉമാം മേനകയാ സാർദ്ധം പാർവ്വതീനാമവതീം കൃത്വാനന്ദിതവാൻ തഥായമപി കാഞ്ചനമാലയാന്വിതോ നരപതിഃ സുതാം താരകാഭിധാനാം വിധായ നന്ദിതവാൻ ഉപമാ ൨൩

പിതുഃ പ്രയത്നതസ്സ്താരകേയമനാഹതം ശുഭൈ-
സ്സമഗ്രസമ്പദാംശകൈരവാപ വൃദ്ധിമുജ്ജ്വലാ।
നിശാധിദേവതേവ ശുക്ലപക്ഷകേ വിവസ്വതഃ
ക്രമാദിനപ്രവേശതസ്തമഃ പ്രണാശിനീ ശിവാ॥ ൨൪

പിത്രിതി॥ സമഗ്രസമ്പദസ്സമ്പൂർണ്ണസ്യ പിതുർജ്ജനകസ്യ പ്രയത്നാൽ ലാളനപോഷണാദിപ്രയാസേന ശുഭൈശ്ശോഭനൈഃ അംശകൈരവയവൈഃ ഉജ്ജ്വലാ പ്രകാശമാനാ ഇയം താരകാ ശുക്ലപക്ഷകേ സിതപക്ഷേ വിവസ്വതഃ സൂര്യസ്യ ഗൃഹപ്രവേശാൽ ബിംബപ്രതിഫലനാൽ തമഃപ്രണാശിനീ അന്ധകാരവിധ്വംസിനീ അന്യത്ര പാപപ്രണാശിനീത്യർത്ഥഃ തമഃ പാപാന്ധകാരയോരിതി സാരസ്വതഃ നിശാധിദേവതാ ചന്ദ്ര ഇവ പുംസി വാ ദേവതാസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ അനാഹതം പ്രതിദിനം ക്രമാൽ പർവ്വാന്തേന വൃദ്ധിമുദയം അവാപ പ്രാപ്തവതീ യഥാ വാ ശുക്ലപക്ഷപ്രതിപദാരഭ്യാധ്വസ്ഥിതസ്യ തരണിമണ്ഡലസ്യ പ്രകാശാതിശയേന ക്രമാൽ പ്രതിബിംബതഃ വൃദ്ധിമേതീതി ഇത്യാദിരീതിരിത്യേവമപി ക്രമാദ്വൃദ്ധിമവിന്ദതേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൪

അമന്ദതാവനീശ്വരോതിധന്യമാത്മനാസ്ഥയാ
തയാനപായമേതയാ സ സീതയേവ മൈഥിലഃ।
ധനാധിപോപമോ യഥോമയാ ഹിമാചലോ
ധിഭൂവിദഗ്ദ്ധനിർവൃതാന്തരംഗ ഏവ സച്ചരിത്രയാ॥ ൨൫

അമന്ദതേതി॥ ധനാധിപോപമഃ കുബേരസദൃശഃ രാജരാജോ ധനാധിപ ഇത്യമരഃ അവനീശ്വരോ നൃപതിഃ തയൈതയാ മാന്യയാ താരകയേത്യർത്ഥഃ അനപായം സന്താനരൂപായം വംശം അതിധന്യം കൃതാർത്ഥം അമന്ദത

തഥാ മൈഥിലോ ജനകഃ സീതയാ ജാനക്യാ ആത്മനോനപായമിവ ഹിമാചലോ ഹിമവാൻ ഉമയാ പാർവ്വത്യാ ആത്മനോനപായമിവ ച വിതേനിവ്യതാം വിതേനപദാനാം അധിപഃ നായകഃ ഭീഷ്മക ഇതി യാവൽ സത്പുത്രിയാ സൽഗുണവിശിഷ്ടയാ പുത്ര്യാ തയാ രുഗ്മിണ്യാ ഇത്യർത്ഥഃ ആത്മനോനപായം കലിതവത്ത്വപമാനഃ ഇതിവ്യക്തമിവകം വിസ്തൃതം ൨൭

കദാചിദിയമേകയാ ഗൃഹമുപേത്യ സഖ്യാ സമം
വിധാതുമനസാ രഹഃ കരജകേളിമീശം ത്വപി।
നിരീക്ഷ്യ നികടസ്ഥയോഃ പ്രതികൃതീർവിഷണ്ണാന്തരാ
ബഭൂവ മണികുഡ്യയോഃ കഥമിമാഃ പ്രവിഷ്ടാ ഇതി॥ ൨൮

കദാചിദിതി അഥ ശിശുക്രീഡാം വർണ്ണയതി കദാചിൽ ഏകദാ ഇയം രുഗ്മിണീ സർവ്വജ്ഞാപി കരജകേളിം കരജൈഃ കരജകക്രീഡൈഃ കരജാഖ്യ കരജകാ ഇത്യുക്താ കേളിം ക്രീഡാം രഹഃ രഹസി വിധാതുമനസാ വിധാതും കർത്തും മനസ്വിനീ ഏകയാ അദ്വിതീയയാ സഖ്യാ വയസ്യയാ സമം സഹിതൈവ തസ്യാ ഗൃഹമുപേത്യ പ്രാപ്യ നികടസ്ഥയോസ്സമീപസ്ഥയോഃ മണികുഡ്യയോരിതി സ്പഷ്ടം പ്രതികൃതീഃ പ്രതിബിംബഭൂതാഃ പ്രതികൃതീർന്നിരീക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ ഇമാഃ ഏതാഃ കഥം കഥം പ്രവിഷ്ടാഃ ഇതി വിഷണ്ണാന്തരാ വിഷാദയുക്തചിത്താ ബഭൂവ ഇതി കരജകേളിവിധാതുമനസാ സഖ്യാ സമം ഗൃഹമുപേത്യ തത്ര മണിഭിത്തിപ്രതിഫലിതസ്വപ്രതിബിംബം ദൃഷ്ട്വാ സർവ്വജ്ഞാപി ലോകരീത്യാ കഥമേതാഃ പ്രവിഷ്ടാ ഇതി വിഷാദവത്യഭൂദിതി ഭാവഃ പൃഥ്വീവൃത്തമിദം ജസൗ ജസയലാ വസുഗ്രഹയതിശ്ച പൃഥ്വീ ഗുരുരിതി ലക്ഷണാൽ ൨൮

രണത്കനകനൂപുരാ ഭയവശാത് സ്ഖലദാലാപനാ
കരേണ ദിവ രണേ ഭിവ്യപുരണ്യസ്തമൗലിഃ
അനിന്ദയദിയം മുഹുർന്നവശിശുത്വലീലാവിധൗ
സഖീജനസമാഹിതാ മലിനിമാനമേണേക്ഷണാ॥ ൨൯

രണദിതി ഭയവശാൽ ഭീതിഗമനാധീനതയാ രണൽകനകനൂപുരാ ശിഞ്ജൽകാഞ്ചനമഞ്ജീരാ സ്ഖലദാലാപനാ സ്ഖലം വിശദം ആലാപനം വചനം യസ്യാഃ ഇതി സാ തഥാ ഏണേക്ഷണാ ഏണസ്യ മൃഗസ്യ ഈക്ഷണേ നയനേ ഇവ ഈക്ഷണേ യസ്യാസ്സാ ഇയം രുഗ്മിണീ സഖീജനസമാഹിതാ സഖീജനൈഃ മിളിതാ സതീ നവശിശുത്വലീലാവിധൗ നവീനബാല്യക്രീഡാവിധാനേ അത്യന്തസ്വീകൃതി വിധിഷു കരേണ കരിണീവ കരേണുരിവ മുഹുഃ പുനഃ പുനഃ അധികം മുഹുഃ പുനഃ പുനഃ രേണുഭിഃ ധൂളിഭിഃ വപുഷ്മതീം മലിനിമാനം മാലിന്യമനിന്ദയൽ പ്രാപയദിത്യർത്ഥഃ അത്രാപ്യുപമാ

ഗന്ധയോരെ പ്രതിപദവിന്യാസശിഞ്ജാനകനകമഞ്ജീരാ പരസ്പരാഘാതനശ്ലിഷ്ട കാഞ്ചനാദ്യവസരേഷു അതിവിശദവചനാ വയസ്യാഭിരന്വിതാ ശൈശവകേളി വിധാനേ പൃഥഗ്ഭീരകൈരാഭിഃ കരിണീവാരണ്യഭുവി മുഹുൎമ്മുഹുഃ വവൃദ്ധേ ലളിതാമന യതേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൯

വലാൎയ്യുപലമേചകാം വലയിതാളിസന്ദോഹകാം
ചലാഗ്രകരവല്ലികാം കലയ മാതരാന്ദോളികാം ।
വിലാപമിതി മാതൃകാം കലയതീം വിലോക്യ സചികാം
വിലാസമുദമാധികാം കലയതി സ്മ താം പുത്രികാം ॥ ൩൦

വലാരീതി। അഥാനന്തരം വിലാട് ഭലഞ്ജാരകൈരാൽ വിരാട് രാജേത്യൎത്ഥഃ വലാൎയ്യുപലമേചകാം വലാൎയ്യുപലൈഃ വാസവാശ്മഭിഃ മേചകാം ശ്യാമളാം വലയിതാളിസന്ദോഹകാം വലയിതാഃ പരിവൃതാഃ ആളീനാം സഖീനാം സന്ദോഹാ സ്സമൂഹ ഏവ സന്ദോഹകഃ യസ്യാസ്താം ഹേ മാതഃ ഇമാം ആന്ദോളികാം ഡോലാം കലയ കുരു ഇതി വിലാപം പരിദേവനം കലയതീം ചലാഗ്രകരവല്ലികാം വല്ല്യാവിവ ചലൌ ചഞ്ചലൌ അഗ്രകരൌ കരാഗ്രൌ യസ്യാസ്താം സചികാം നിജാം താം പുത്രികാം സുതാം വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ അധികാമപരിമിതാം മുദം പ്രീതിം കലയതിസ്മാകരോൽ മാതരം പ്രതി ആന്ദോളികാം കരണേ ചാതി വിലപന്തീം തദാനീമന്യസാധനാനി പ്രയച്ഛാമീതി ലോഭനേനാപി മാന്ദ്യ മഭിതി കരതലം ചാലയന്തീം സുതാം വിലോക്യാനന്ദകരൊഭിതി ഭാവഃ ൩൦

പിതഃ പൃഥുകസൽകൃതിഃ പ്രതിദിനം വിധേയാ മയേ
ത്യഹം മനസി ചിന്തയേ തവ കൃപാ തഥൈവാസ്തി ചേൽ ।
പ്രയച്ഛതു ഭവാൻ ധനാന്യഭിനവാനി വാസാംസി ച
ത്യുദീൎയ്യ പുരതഃ സ്ഥിതാമഭിനനന്ദ മാതാ സുതാം ॥ ൩൧

പിതരിതി। ഹേ പിതൎജ്ജനക പ്രതിദിനം ദിനേ ദിനേ മയാ പൃഥുകസൽകൃതിഃ പൃഥുകാനാം ബാലികാനാം സൽകൃതിഃ സൽകാരഃ വിധേയാ കൎത്തവ്യാ ഇത്യേവം അഹം മനസി ചിത്തേ ചിന്തയേ വിചാരയേ തവ കൃപാ ദയാ ച തഥൈവ പൃഥുകസൽകൃതിഃ കൎത്തവ്യേത്യേവേത്യൎത്ഥഃ അസ്തി വൎത്തതേ ചേൽ ഭവാൻ ത്വം വസൂനി ധനാനി അഭിനവാനി നൂതനാനി വാസാംസി വസ്ത്രാണി ച പ്രയച്ഛതു ദേഹി ഇത്യേവമുദീൎയ്യോക്ത്വാ പുരതഃ സ്ഥിതാം പുരോഭാഗേ നിഷണ്ണാം സുതാം കന്യകാം മാതാ ജനനീ കാഞ്ചനമാലേതി യാവൽ അഭിനനന്ദ ഉതതോഷ പിതരം പ്രതി ബാലികാരാധനാത്മക ബുദ്ധിവിനയേന വചസാ ശ്ലാഘിതയാ നിഷണ്ണാം സുതാം വിലോക്യ കാഞ്ചനമാലാ ബഹു പ്രശംസാവാക്യൈരഭിനന്ദിതവതീതി ഭാവഃ ൩൧

അശേഷജഗതാം പ്രസൂരപി സുതാത്മനാസ്യായുഷി
ശിരീഷമൃദുളാകൃതിൎന്ന ച തുതോഷ നായം ഭൃശം ।
യദേഷ മലയധ്വജഃ കൃതവൃഷേഷു സൎവ്വേഷ്വപി
പ്രകൃഷ്ടമഹിമാഭവൽ ഭൃഗുരിവേശകേതുഷ്വിഹ ॥ ൩൨

അശേഷേതി। യസ്മാൽ ഇഹ ഭൂമൗ ഏഷ മലയധ്വജഃ സൎവ്വേഷു നിഖിലേഷു കൃതവൃഷേഷു രചിതസുകൃതേഷു ഈശകേതുഷു ശിവകേതുഷു സുകൃതം വൃഷ ഇത്യമരഃ ഭൃഗുരിവ ഭൃഗുനാമ കശ്ചിന്മുനിഃ സ ഇവ പ്രകൃഷ്ടമഹിമാ ഉൽകൃഷ്ടമാഹാത്മ്യവാനഭൂൽ അതഃ കാരണാൽ ശിരീഷമൃദുളാകൃതിഃ ശിരീഷകുസുമകോമളാകാരാ ഇയന്തടാതകേത്യൎത്ഥഃ അശേഷജഗതാം നിഖിലജനാനാം പ്രസൂൎമ്മാതാപി പ്രസൂൎമ്മാതേത്യമരഃ അസ്യ മലയധ്വജസ്യേത്യൎത്ഥഃ സുതാത്മനാ പുത്രീരൂപേണായുഷി പ്രാദുൎഭവതി സതി ഭൃശമത്യന്തം ന ച തുതോഷേതി ന ചൈ നന്ദൈ പ്രകൃതാൎത്ഥം സൂചയതി ഇതി അതോ മാമകാപരനാമവത്യൎത്ഥഃ യസ്മാൽ സുകൃതിഷു ശിവകേതുഷ്വതിമാഹാത്മ്യവാൻ ഭൃഗുരിവ മലയധ്വജഃ തസ്മാല്ലോകമാതാപ്യസ്യ പുത്രീരൂപേണായുഷി തോഷമാപേതി ഭാവഃ ൩൨

നനന്ദതുരവേക്ഷ്യ താച്ഛിശുതയാ ദുഹിത്രാ കൃതാ
ന കെവലമിയം പ്രസൂൎജ്ജനയിതാ ച ലീലാ രഹഃ ।
അശേഷജനതാജിരേഷ്വവസഥേഷു ചെടീജനൈ
സ്സമം കനകവല്ലിനീതടതലെ ച ലേഖാവലിഃ ॥ ൩൩

നനന്ദതുരിതി। ദുഹിത്രാ പുത്ര്യാ ശിശുതയാ ബാല്യേന ശിശുത്വം ശൈശവം ബാല്യമിത്യമരഃ രഹഃ രഹസ്യസ്ഥലേ ഗൂഢസ്ഥാന ഇതി യാവൽ കൃതാ രചിതാ ലീലാഃ ക്രീഡാഃ ക്രീഡാ ലീലാ ച കൎമ്മമിത്യമരഃ അവേക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ പ്രസൂൎജ്ജനയിതാ ച കെവലം മാതാപിതരൌ പരം ചെടീജനൈൎദ്ദാസീജനൈസ്സമം നനന്ദതുഃ ന സന്തുഷ്ടൌ കിന്തു അജിരേഷു അങ്കണേഷു അവസഥേഷു ഗൃഹേഷു കനകവല്ലിനീതടതലെ സുവൎണ്ണപദ്മാകരതീരദേശേ ച ദുഹിത്രാ ശിശുതയാ കൃതാ ലീലാ ഇത്യനുഷംഗഃ അശേഷജനതാ നിഖിലജനസംഹതിഃ ലേഖാവലിൎദ്ദേവപങ്ക്തിശ്ച ലേഖാ അദിതിനന്ദനാ ഇത്യമരഃ അവേക്ഷ്യ നനന്ദതുരിത്യൎത്ഥഃ നിശാന്താദിഷു സൎവ്വത്ര ദുഹിത്രാ രചിതാ ലീലാ വിലോക്യ ബാലികാപാലനലാളനാൎത്ഥമാഗതചെടീഗണൈസ്സമം മാതാപിതരൌ നിഖിലജനസ്ത്രീദേവഗണശ്ച സന്തുഷ്ടാ ഇതി ഭാവഃ ൩൩

ഇമാം സഹ വയസ്യയാ പയസി കെളിമാതന്വതീ
മുമാമിവ ഹിമാലയോ വിജയയാ വിശാലെക്ഷണാം ।
വിലൊക്യ മുദമെയിവാനപരിവൃഷ്ടകല്പദ്രുമ
പ്രസൂനതതിമത്പുരസ്സമദയെന പാണ്ഡ്യാധിപഃ ॥ ൩൪

ഇമാമിതി। പാണ്ഡ്യാധിപഃ പാണ്ഡ്യദേശാധിപതിർമ്മലയധ്വജഃ വിജയയാ വിജയാ നാമാംഗനാസഖീ കാചിത് തയാ സഹ യഥാഹ വിശാലനേത്രഃ കഥയതു വിജയാ ന പ്രമാണ മിത്യാദി വിജയഃ സ്വാജ്ഞയാ പാണ്ഡ്യസ്ത്രിയാം തിത്ര്യനന്തരെ സുതാ ഉമാസദൃശമായാതമിതി കെളിനീ പശ്യതി ഗംഗാജലെ കെളിം കുതനാതിം രചയന്താം ക്രീഡന്തീമിത്യർത്ഥഃ ഉമാം പാർവ്വതീം ഹിമാലയോ ഹിമവാനിവ ഹിമാലയോ ഗിരിരാജ ഇത്യമരഃ പശ്യതീത്യന്വയഃ കൃതമാലാജലെ കനകപദ്മാകരതീരെ വാ വയസ്യയാ സഖ്യാ സഹ ആളിസ്സഖീവയസ്യെത്യമരഃ കെളിം ക്രീഡാം കുതനാതിം രചയന്തീം വിശാലെക്ഷണാം വിശാലലൊചനാം ഉപരി ഊർദ്ധ്വദെശെ അപ്സരസ്സമൂഹേന അപ്സരസ്ത്രീഗണേന വൃഷ്ടകല്പദ്രുമപ്രസൂനാനാം കല്പതരുകുസുമാനാം തതിസ്സംഗതിർന്ന്യസ്താം ഇമാം തടാതകാം വിലൊക്യ ദൃഷ്ട്വാ മുദം പ്രീതിം മുത് പ്രീതിരിത്യമരഃ ഏയിവാൻ പ്രാപ്തവാനിത്യർത്ഥഃ യഥാ ചാമരധുനീതീരപൂരെ വിജയയാ സഹ ക്രീഡന്തീം പാർവ്വതീം പർവ്വതാധിപ സഹ വയസ്യയാ വെഗവതീജലെ കെളന്തീമതിവിശാലലൊചനാമുപര്യപ്സരസ്സമൂഹവൃഷ്ടകല്പദ്രുമകുസുമസംഹതിം തടാതകാമാലൊക്യ മലയധ്വജസ്സന്തോഷമാപേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൪

ധൃതാദ്ഭുതദീധിതിപ്രവരവംശമുക്താമണി
സ്സുതഃ കമലയസ്ഥിതിപ്രഘടിതാസിതാപാംഗതഃ ।
രമാമിവ ധിയാന്വിതാം ധനചയേന വിദ്യാപ്ലവെ
നിനായ മഹതാ സമം ഗുരുസമീപമേതാം സുധീഃ ॥ ൩൫

ധൃതാമിതി। തതഃ അനന്തരം അദ്ഭുതദീധിതിപ്രവരവംശമുക്താമണിഃ അദ്ഭുതദീപ്ത്യാ ദീധിതയഃ കിരണാ യസ്യ സഃ അദ്ഭുതദീധിതിശ്ചന്ദ്രഃ തസ്യ പ്രവരോ വരിഷ്ഠോ വംശോന്വയ ഏവ വംശോ വെണുസ്തസ്യ മുക്താമണിർമ്മൌക്തികരത്നം സുധീർവ്വിദ്വാനാ ധീമാനിത്യർത്ഥഃ സ ഏഷ നൃപഃ പാർത്ഥിവഃ പാർത്ഥിവെ തനയെ സുത ഇത്യമരഃ കമലയസ്ഥിതിപ്രഘടിതാസിതാപാംഗാം കമലയെ ഇവീവതെ സ്ഥിത്യാ ഹിതാവാസേന പ്രഘടിതാ സംഘടിതാ അസിതാപാംഗാ യസ്യാസ്താം രമാം ലക്ഷ്മീമിവ ധിയാ ബുദ്ധ്യാ അന്വിതാം യുക്താം സുതാം പുത്രീം വിദ്യാപ്ലവെ ചതുഷഷ്ടികലാഭ്യാസെ മഹതാ അധികേന ധനചയേന ധനസംചയേന സമം ഗുരൊഃ ആചാര്യസ്യ സമീപമുപാന്തം നിനായ പ്രാപയാമാസേത്യർത്ഥഃ ചന്ദ്രവംശ്യാ പാർത്ഥിവഃ അദ്ഭുതകിരണവംശമുക്താമണിരയം നൃപതിഃ പുത്രീം വിദ്യാപ്ലവെ ഗുരുസമീപം പ്രാപയാമാസേതി ഭാവഃ ൩൫

അഹൊഭിരസിതെക്ഷണാ കതിപയൈഃ പ്രസാദാദ്ഗുരൊ
രവിന്ദത തടാതകാഖിലകലാസു നിഷ്ണാതതാം ।
സുരാസുരനമസ്കൃതാ ദേവീ ഋദ്ധമൃഡാ യഥാ
ചരാചരജഗന്മയീ പ്രകൃതിരീശരസ്യക്ഷണാത് ॥ ൩൬

അദ്ധ്യാപിതേതി। തദനന്തരം അസിതേക്ഷണാ നീലലോചനാ തദാ തദാ കതിപയൈരേവാഹോഭിഃ കൈശ്ചിദ്ദിനൈഃ ഗുരോർഭിഷജാം പ്രസാദേന സംഗ്രഹാൽ അഖിലകലാസു നിഖിലവിദ്യാസു വിജ്ഞാതതരാം ശിക്ഷിതതരാം വിജ്ഞാതശിക്ഷിതാ ഇത്യർത്ഥഃ സുരാസുരനരസ്തുതാ ദേവരാജവന്ദിതാ പ്രകൃതിർമ്മായാശക്തിരീശ്വരസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ഈക്ഷണാൽ ഈക്ഷണശക്ത്യാ കടാക്ഷേണ ലക്ഷ്യതേ തേന ചരാചരജഗദ്രചനാ സംഹാരസ്ഥാവരജംഗമസൃഷ്ടികർമ്മണി നിജ്ഞാതതരാം നിപുണതരാം യഥാ തഥാ വിദ്യോപേതാ ഗൂഢൈശ്വര്യ വിശേഷണം ഏകത്ര കൃതമെപ്പെട്ടുകൂത്ത ഗ്രന്ഥിപിടിക്കുന്ന ശൈലി ബ്രഹ്മണഃ കടാക്ഷമാത്രേണ പ്രവീണതാമാപന്നാ പ്രകൃതിഃ തഥൈയമപി ഗുരുസംഗ്രഹമാത്രേണാഖിലകലാകൗശലതാം ആപേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൦

ഇതി തുരീയനവകം വിവൃതം

തദനു നിജതനൂജാം പ്രാജ്യവിദ്യോപപന്നാം
മനുജപതിരവേക്ഷ്യ പ്രശ്രയപ്രഹ്വമൂർത്തിം ।
തനുമപി വയസാ സ്വാം ഭൂയസാ സാധു ജീർണ്ണാം
മമനത ജരസാ താം സ്വേന രാജ്യേന യോക്തും ॥ ൩൧

തദന്വിതി। തദനു വിദ്യാഭ്യാസാനന്തരം മനുജപതിർന്നൃപതിഃ പ്രാജ്യവിദ്യോപപന്നാം പ്രഭൂതവിദ്യാസമ്പന്നാം പ്രഭൂതം പ്രചുരം പ്രാജ്യമിത്യമരഃ പ്രശ്രയപ്രഹ്വമൂർത്തിം വിനയവിനീതഗാത്രീം നിജതനൂജാമാത്മതനയാം ഭൂയസാധികേന വയസാ കാലേന ജരസാ വാർദ്ധക്യേന ച ജീർണ്ണാം ജർജ്ജരിതാം സ്വാം നിജതനൂം ശരീരമപി സാധു സമ്യഗവേക്ഷ്യ നിരീക്ഷ്യ സ്വേന രാജ്യേന ആധിപത്യേന താം യോക്തും യോജയിതും അമനുത മേനേ അനേകകാലാധിപാതാൽ ജരയാ ച അശക്തതാം ആത്മനോഽവേക്ഷ്യ നിഖിലവിദ്യാസമ്പന്നാമപി വിനയഗുണവതീം ആത്മപുത്രീം ആധിരാജ്യേന യോക്തും മനസി ചിന്തിതവാൻ ഇതി ഭാവഃ ൩൧

അഥ സുമതിമുഖൈസ്സ്വൈരേത്യ ഗോഷ്ഠീമുദാരോ
ഗൃഹപതിഭിരനേകൈഃ പൗരവൃദ്ധൈശ്ച സാർദ്ധം ।
തദഭിഷേക്തും ഭൂമേർമ്ലാനമൈശ്വര്യാ
മപി വിനയഗുണാഢ്യാം മന്ത്രയാമാസ രാജ്യേ ॥ ൩൨

അഥേതി। അഥാനന്തരമുദാരോ മഹാൻ ഉദാർ രാജാ സുമതിമുഖൈസ്സുമതിപ്രഭൃതിഭിഃ സ്വൈരാത്മീയൈഃ ഗൃഹപതിഭിഃ മന്ത്രിഭിഃ മൈവൽ ഗൃഹപതിഃ പുംസി ഗൃഹസ്ഥേപി ച മന്ത്രിണീതി മേദിനീ അനേകൈർബ്ബഹുഭിഃ പൗരവൃദ്ധൈഃ പുരവാസിഷു വൃദ്ധജനൈശ്ച സാർദ്ധം ഗോഷ്ഠീം സഭാമേത്യ പ്രാപ്യ സഭ്യാ പരിഷൽ ഗോഷ്ഠീത്യമരഃ അമ്ലാനമൈശ്വര്യാം അമ്ലാനമൈശ്വര്യം അനാപഗത യൗവ്വനാമിതി യാവൽ യദ്വാ അമ്ലാനമമ്ലാനം മൈശ്വര്യം സൗന്ദര്യം യസ്യാ യസ്യ

ഭ്രാതൃതാമപീത്യർത്ഥഃ ഗുണൈസ്സുന്ദരരൂപത്വാദിഭിരിത്യമരഃ വിനയഗുണാഢ്യാം വിനയേന ഗുണൈഃ പ്രജാരഞ്ജകാദിഭിശ്ചാഢ്യാം ശ്രേഷ്ഠാം തനൂഭവാം പുത്രീം രാജ്യേ രാജ്യാധിപത്യാഭിഷേകത്തും അഭിഷേചയിതും മന്ത്രയാമാസ ആലോചയാമാസേത്യർത്ഥഃ സഹാഗമസ്യ പുത്ര്യഭിഷേകത്തും മന്ത്രിഭിസ്സാർദ്ധമാലോചയാമാസേതി ഭാവഃ മാലിനീവൃത്തം നനമയയയുതേയം മാലിനീ ഭോഗിലോകൈരിതി ലക്ഷണാൽ വൃ

അവഗതനൃപഭാവാസ്തത്ര സഭ്യാസ്സമസ്താ
മുനയ ഇവ നനന്ദുർജ്ഞാതതത്ത്വാഃ പ്രകാമം ।
പ്രമദഭരവശാജ്ജന്യൂനാം ബർഹിണാനാം
കളകള ഇവ മേഘധ്വാനഹൃഷ്ടാശയാനാം ॥ ൮൯

അവഗതേതി തത്ര സഭായാം സമസ്താസ്സകലാഃ സഭ്യാസ്സഭാസദഃ സഭ്യാസ്സാമാജികാശ്ചേതി ഇത്യമരഃ ജ്ഞാതതത്ത്വാഃ വിദിതപരമാർത്ഥാഃ മുനയ ഇവ ഗൗതമാദിമുനിശ്രേഷ്ഠാ ഇവ അവഗതനൃപഭാവാഃ അവഗതോ ജ്ഞാതോ നൃപസ്യ രാജ്ഞോ ഭാവോഽഭിപ്രായോ യൈസ്തേ തഥോക്താസ്സന്തഃ പ്രകാമമത്യന്തം നനന്ദുഃ ആനന്ദിതവന്തഃ ജന്യൂനാം പൗരജനാനാം പ്രമദഭരവശാൽ പ്രമോദാതിശയജന്യാ കളകളാഃ കോലാഹലാശ്ച കോലാഹലഃ കളകള ഇത്യമരഃ മേഘധ്വാനഹൃഷ്ടാശയാനാം പയോദനാദസന്തുഷ്ടചേതസാം ബർഹിണാനാം മയൂരാണാമിവ മയൂരോ ബർഹിണോ ബർഹീത്യമരഃ [illegible] ബഭൂവ സഭാസദഃ പാർത്ഥിവസ്യാഭിപ്രായം വിദിത്വാ നനന്ദുഃ അനന്തരമേവാംഭോധരഗംഭീരധ്വാനമുദിതചേതസാം മയൂരാണാമിവ നഗരവാസിജനാനാം കോലാഹലോഽഭൂദിതി ഭാവഃ ബൻ

നരപതിരനുമത്യാ നാഗരാണാം ജനാനാ-
മഥ ജനപദഭാജാമഭ്യഷിഞ്ചത്സ്വകന്യാം ।
സധിഷണഗുരുവിപ്രസ്താം ശുഭംയൗ മുഹൂർത്തേ
ചയ ഇവ ലളിതാംബാമാധിരാജ്യേഽമരാണാം ॥ ൯൦

നരപതിരിതി അഥാനന്തരം നരപതിഃ മലയധ്വജഃ നാഗരാണാം നഗരവാസിനാം ജനപദഭാജാം രാജ്യവർത്തിനാം ച ജനാനാം മനുജാനാം അനുമത്യാ നിയോഗേന താം സ്വകന്യാം ആത്മനഃ പുത്രീം ശുഭംയൗ ശുഭാന്വിതേ ശുഭംയുസ്തു ശുഭാന്വിത ഇത്യമരഃ മുഹൂർത്തേ സമയേ സധിഷണഗുരുവിപ്രഃ ധിഷണോ ബൃഹസ്പതിഃ ഗുരുഃ ശുക്രഃ വിപ്രാഃ ഇതരേ ബ്രാഹ്മണാശ്ച ഏതൈസ്സഹിതസ്സൻ അമരാണാം ദേവാനാം ച യോ ഗണഃ ലളിതാംബാം ലളിതാദേവീമിവാധിരാജ്യേ അധിപതിത്വേ അഭ്യഷിഞ്ചദഭ്യഷേചയദിത്യർത്ഥഃ നിഖിലജനാനുമത്യാ പുത്രീം ബന്ധുതാരാദിയുക്തേ മുഹൂർത്തേ ബൃഹസ്പതിപ്രമുഖവിപ്രസമാനിതഃ ലളിതാദേവീം ദേവാ ഇവാധിരാജ്യേഽഭ്യഷേചയദിതി ഭാവഃ

അഥ നൃപപദഭാജാധിഷ്ഠിതം ഭദ്രപീഠ-
ന്നവജലദനഭാസാ ഹാടകാഗ്ര്യപ്രക്ലൃപ്തം ।
വിടപനിബിഡജംബൂവൃക്ഷശോഭീവ ശൃംഗം
വികടവിമലസാനോരംബരേ രത്നസാനോഃ ॥ ൫൦

അഥേതി। അഥ രാജ്യാഭിഷേകാനന്തരം നൃപപദഭാജാ നൃപസ്യ രാജ്ഞഃ പദം സ്ഥാനം ഭജതീതി ഭാൿ തയാ പദം വ്യവസിതത്രാണസ്ഥാനലക്ഷ്യാം ശ്രീവത്സ്യഷഷ്ഠിത്യർത്ഥഃ അഭിനവഘനഭാസാ അഭിനവഘനസ്യ നൂതനജലധരസ്യേവ ഭാഃ യസ്യ പ്രാസ്സാ തയാ അനേനേതി ശേഷഃ അധിഷ്ഠിതം ആരൂഢം ഹാടകാഗ്ര്യപ്രക്ലൃപ്തം ഹാടകാഗ്ര്യേണ അഗ്ര്യം പുടപാകതഃ ശ്രേഷ്ഠം യൽ ഹാടകം കനകം തേന പ്രക്ലൃപ്തം രചിതം ഭദ്രപീഠം സിംഹാസനം ഭദ്രാസനം സിംഹാസനം തദിത്യർത്ഥഃ വികടവിമലസാനോഃ വികടഃ വിശാലഃ വിമലഃ പ്രകാശമാനഃ കനകമയതയാൽ സാനുഃ പ്രദേശോ യസ്യ തഥാഭൂതസ്യ രത്നസാനോർമ്മേരോഃ രത്നസാനോസ്സുരാലയ ഇത്യർത്ഥഃ വിടപനിബിഡജംബൂവൃക്ഷശോഭി വിടപൈശ്ശാഖാവിസ്താരൈഃ നിബിഡസ്സാന്ദ്രോ യോ ജംബൂവൃക്ഷസ്തേന ശോഭിതും ശീലമസ്യേതി ശൃംഗം ശിഖരമിവാംബരേ രരാജ അഥ ചാഭിനവജലധരമേചകയാ ശ്യാമകായാധിഷ്ഠിതം പുടപാക ശോധിതപുടരചിതം സിംഹാസനം ജംബൂനദവിരാജിതജംബൂനഗശിഖരമിവേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൫൦

അഥ മഗധമൃഗാക്ഷ്യാഃ പൃത്ഥ്വീശസ്യ മുകുന്ദം
സദസി നിഖിലദൃശ്യതാം യാമീതി മത്വാ ।
പൃഥുലവിപുലമുക്താഢ്യാതപത്രാപദേശാ-
ദിവ ഭഗണപരീതോ ദ്രഷ്ടുമഭ്യസ്ഥാദുച്ചൈഃ ॥ ൫൧

അഥേതി। അഥ പൂർവ്വം പുരാ അമൃഷ്യാഃ മഗധസ്യ ഭർത്തുഃ മുകുന്ദം നേത്രതാമഗമം പ്രാപ ഇദാനീമസ്യാസ്സദസി നിഖിലദൃശ്യതാമഖിലജനദൃഷ്ടിവിഷയതാം യാമി പ്രാപ്സ്യാമീത്യേവം മത്വാ വിചാര്യേവ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ വിധുസ്സുധാംശുരിത്യർത്ഥഃ ഭഗണപരീതോ ഭാനാം നക്ഷത്രാണാം ഗണസ്സമൂഹഃ തേന പരിതഃ പരിവൃതസ്സൻ നക്ഷത്രൈർവ്വിരാജിതഃ ഇത്യർത്ഥഃ പൃഥുലവിപുലമുക്താഢ്യാതപത്രാപദേശാൽ പൃഥുലാഭിസ്ഥൂലാഭിഃ വിമലാഭിർന്നിർമ്മലാഭിശ്ച മുക്താഭിർമ്മൌക്തികൈരാഢ്യം ശ്രേഷ്ഠം ആതപത്രം ഛത്രം തസ്യാപദേശാൽ വ്യാജാൽ വ്യാജോപദേശൌ ലക്ഷ്യാസ്ത്രിയാവിത്യർത്ഥഃ ഉച്ചൈഃ ഉപരി അഭൂൽ ബഭൂവ താവച്ചന്ദ്രസ്സൽകാലവാചീ യദാ വാക്യാലങ്കാരഃ പുരാഹില പുരാതനേന്ദ്രതതയാൽ മുകുന്ദമവാപ്പം ഇദാനീമസ്യ ഛത്രതാമേശായാം ദൃശ്യതാം ഭവേയമിതി മത്വൈവാതപത്രവ്യാജാൽ വിജരാജസ്സംബഭൂവോച്ചൈരിത്യനേന ഛത്രമസ്യാഭ്യുദയമസ്ത്വിതി ഭാവഃ അപഹ്നുത്യുൽപ്രേക്ഷാസങ്കരഃ ൫൧

മനുജപതിതനൂജാസീദ്വംശയോഷിദ്ദ്വയാഗ്ര
പ്രചലിതരുചിരാജശ്ചാമരദ്വന്ദ്വരമ്യാ।
ഗ്രഹപതിതനയേവ വ്യോമഗംഗാപ്രവാഹ
ദ്വയവിരചിതശോഭാ ഭാരതീ ഭാസുരാസ്യാ ॥ ൪൩

മനുജേതി വംശയോഷിദ്ദ്വയാഗ്രപ്രചലിതരുചിരാജശ്ചാമരദ്വന്ദ്വരമ്യാ വംശയോഷിതൊദ്വ്യാതസ്യാർത്ഥോഃ വാരസ്ത്രീ ഗണികാവേശ്യേത്യമരഃ തയോരഗ്രാഭ്യാം കരാഗ്രാഭ്യാം പഞ്ചശാഖശ്ശയഃപാണിരിത്യമരഃ പ്രചലിതയോഃ വീജിതയോഃ ചാമരയോഃ ചമരവാലസ്യ ചന്ദ്രയോഃ ദ്വന്ദ്വേന രമ്യാ മനോജ്ഞാ മനുജപതിതനൂജാ നരപതിപുത്രീ തടാതകേതി യാവൽ വ്യോമഗംഗാപ്രവാഹദ്വയവിരചിതശോഭാ വ്യോമഗംഗായാ മന്ദാകിന്യാഃ പ്രവാഹയോഃ പൂരയോഃ ദ്വയേന വിരചിതാ കൃതാ ശോഭാ കാന്തിര്യസ്യാസ്സാ ഗ്രഹപതിതനയാ ഗ്രഹപതേഃ സൂര്യസ്യ തനയാ കാളിന്ദീവേത്യർത്ഥഃ വിഭാവസുർഗ്രഹപതിരിത്യമരഃ ഭാരതീഭാസുരാസ്യാ ഭാരത്യാ സരസ്വത്യാ ഭാസുരൽ ശോഭി ആസ്യം വക്ത്രം യസ്യാസ്സാ അന്യത്ര ഭാരത്യാ നദീരൂപയാ സരസ്വത്യാ ഭാസുരി വിരാജന്തീ ആസ്യാ സ്ഥിതിര്യസ്യാസ്സാ ആസ്യം മുഖേ ച തന്മധ്യേ തൽസ്ഥിതൌ ച സ്ത്രിയാം സ്ഥിതൌ വിതി സാരെ ഗംഗായമുനയോർമ്മധ്യേ സരസ്വത്യാപ്യന്തർഗ്ഗതയാ പ്രവാഹതീതി കാശീഖണ്ഡേ ആസീൽ ബഭൂവ തഥാച പാർശ്വദ്വയഗതയോർവ്വേശ്യയോഷിതോ നാസമവീജയതാമിതി ഭാവഃ കിഞ്ചാധിധവളചാമരയുഗളസ്യ ഭാഗീരഥീപ്രവാഹദ്വിത്വാരമ്ഭാംഗ്യാഃ കാളിന്ദ്യാശ്ച ചപലതയാ ഗമ്യമാനതയാൽ ഉപമാലങ്കാരഃ

രുചിരമകുടമുക്താഹാരകേയൂരകാഞ്ചീ
ചരണകടകതാളീപത്രമുഖ്യൈഃ കലാപൈഃ।
സദസി കലിതബാല്യാപ്യലം ഭൂഷിതാന്താ
ജലജമിവ തദാ ശ്രീശ്രീച്ഛലാൽപ്രശ്രയാഢ്യാം ॥ ൪൪

രുചിരേതി। കലിതബാല്യാപി അപഗതശൈശവാപീത്യർത്ഥഃ തഥാപി പ്രശ്രയാഢ്യാം വിനയവതീം താം രുചിരം മനോഹരം മകുടം കിരീടം മുക്താഹാരോ മൌക്തികസ്രക് കരികള്ളരേവൽപ്രയോഗഃ കേയൂരേ അംഗദേ കേയൂരമംഗദം തുല്യേ ഇത്യമരഃ കാഞ്ചീ മേഖലാ ചരണകടകഃ പാദകടകഃ ഹംസകഃ പാദകടകഃ ഇത്യമരഃ താളീപത്രേ താളീദളേ ച ഏതാനി മുഖ്യാനി യേഷാം തൈഃ കലാപൈർഭൂഷണൈഃ കലാപോ ഭൂഷണേ ബർഹേ ഇത്യമരഃ ഭൂഷിതാമലംകൃതാം താം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ തദാ തസ്മിൻ സമയേ സദസി സഭായാം ശ്രീഃ ലക്ഷ്മീഃ ശ്രീച്ഛലാൽ ശോഭാവ്യാജാൽ അംഭോജമിവാസേവതൈവ ശോഭാതേഽപി പ്രയുജ്യതേ ലക്ഷ്മീശ്രീകാന്തിവിഭവാ ഇതി ഹലായുധഃ ചിഹ്നതൈവ പദ്മേ പാരാകൃതേഽപി പ്രശ്രയസമ്പന്നാം മകുടാദിഭൂഷണൈർഭൂഷിതാം താം രാജലക്ഷ്മീരഭജദിതി ഭാവഃ അപഹ്നുതിപൂർവ്വോൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൪൪

അഥ ശത്രുഘ്നിപതി പ്രാപ്തരാജ്യശ്രിയം താ
മനുദിനമുപതസ്ഥേ സമ്യഗർത്ഥ്യാദിരാത്മാ।
നതിഭിരുപചിതകാലേ ക്ലിപ്തസാന്നിദ്ധ്യസാരാ
വിമലമതിഷു വാദിഷ്വേവ വാചാലകേഷു ॥ ൪൫

അഥേതി। അഥാനന്തരം ശത്രുഘ്നിപതി ശത്രുഘ്നതോ ബ്രാഹ്മണഃ പതിർ ഭാ ഷ്ട്രാ സരസ്വതീതി യാവൽ ഭൈവാഗ്മത്സ്യതിഃ പുനി ശംകു ച പരമേശ്വിനീതി കേഷിനി പ്രാപ്തരാജ്യശ്രിയം അവാപ്തരാജ്യലക്ഷ്മീകാന്താം പൂജ്യാദൃതാമിതി വാ തൃ ഷ്ട്രാ പൂജ്യാമയോദിതി സാരസ്വതഃ തനതോതകാം ഉചിതകാലേ ഗ്രന്ഥത്വ സകലെ വാചാലകേഷു ജല്പാകേഷു സ്വാജല്പാകസ്യ വാചാളുഷ്യ ഗുരു വാദിഷു സ്മൃതിപാഠകേഷു വാദിനോ വിമലപ്രജ്ഞാഃ പ്രസ്തുവസദ്ഭക്താനയ ഇതി ലക്ഷ ണാൽ ക്ലിപ്തസാന്നിദ്ധ്യസാരാ ഉചിതസാന്നിദ്ധ്യാതിശയൈവ അനാദിനം പ്രതിദി നം അർത്ഥാദിഃ പ്രാർത്ഥനീയാദിഃ യഥാ അർത്ഥയതാദിഃ നതിഭിഃ സ്തുതിഭിഃ സ്തുതിനമിതിത്യുക്തഃ സമ്യക് സദാ ഉപതസ്ഥേ സമസേവത ലക്ഷ്മീസേവാനന്തരം സരസ്വത്യപി വാദിപുരതോ ഗ്രന്ഥതം ഉപാസേവതേതി ഭാവഃ ഇതിപഞ്ചകം നവകം വിസ്തൃതം ൪൫

ഉദ്ധൃതാസാവഥ മലയജപങ്കഃ പരം താം
സമ്പ്രാപ്തക്ഷിതിപതിലക്ഷണാം സമാർദ്ധ്വഃ।
ആസ്വാദനേ ന ഭൃശമവിന്ദത പ്രമോദം
പ്രായേണാഖിലജനതാ ച ചാതുശീലാം ॥ ൪൬

ഉദ്ധൃതേതി। അഥാനന്തരം ആസ്വാദനേ ആസ്വാദനമനുഭവ ആസ്വാദനീ ഷ്ട്രീലക്ഷ്മീസമാനികൃതഃ സംപ്രാപ്തക്ഷിതിപതിലക്ഷണാം സംപ്രാപ്തമവാ പ്തം ക്ഷിതിപതേഃ മഹീപതേഃ ലക്ഷണം ഛത്രചാമരാദിചിഹ്നം യയാ താം ചിഹ്നം ലക്ഷ്മ ച ലക്ഷണമിത്യമരഃ താന്താദൃശീം ഉദ്ധൃതാ വിലേപ്യ മലയജപങ്കഃ പരം സമാർദ്ധ്വൻ പ്രമോദം ഭൃശം നാവിന്ദത ന പ്രാപ ഖി ന്നു ചാതുശീലാം ചതുരഖിലജനാനാം ശീലം സ്വഭാവോ യസ്യാഃ സ്വം ഉദ്ധൃതാ അഖിലജനതാ ച സമസ്തജനവർഗ്ഗശ്ച പ്രമോദം ഭൃശം പ്രാപേതി വാ ലഭത അധികാരമേവ ഛത്രചാമരാദിരാജലക്ഷണൈഃ കിം നൃശം ലോകാ മലയജപങ്കനാമാപി ചാതുരീജനസംസേവിതാ പ്രമോദമലഭന്ത ഇതി ഭാവഃ പ്രഹർഷിണീവൃത്തം ഒന്നു മ്നൗജൗഗസ്ത്രിദശയതിഃ പ്രഹർഷിണീയമിതി ലക്ഷണാൽ ൪൬

സൂത്രാമാച്യുതമവനീന്ദ്രമാത്മപുത്ര്യാം
ന്യസ്യാർത്ഥ്യമചിരാൽ സ്വധാമ നേതുഃ।
സത്രാശാന്യപസദനാം പുരോഹിതോഽസാ
വാവ്യം കിം കൃതസുമുഹൂർത്തസ്യ പുംസഃ ॥ ൪൭

സുതാനമപി തു മൈത്ര്യാം നിജതനയായാം ന്യൂനസ്യാദീദൃശം നിമിത്തമു ദാരം കുശമവാപിന്ദ്രം രാജാനം സ്വധാമ സ്വപൂർവം പൂർവ്വജൈഃ പതിഃ പ്രഭോവാ യാതാനീതൃമതഃ ദൈവലോകമിതി യാവൽ അചിരാൻ വേഗേന തേനൈം പ്രാപ യിതും സുതാനാ ഇതോപി പുരൈവഹിതേന സതാ ദൂതേന സാകം സാകം സ ത്യാ സമമിത്യർത്ഥഃ പ്രാപസ്ഥാനം രാജഭവനം അഗാൽ പ്രാപ കിമിതിമപൂർവ്വം ദ്വി തീയാതി പുനരാഗമനം പ്രധാനയനാർത്ഥമിതി ചേദാഹ കൃതസുകൃതൈകസ്യ ത ഥിതപുണ്യസഞ്ചയസ്യ പുംസഃ പുത്രസ്യ കർത്തവ്യമസംഭവിഷ്യൽ കിം കിം വാ കിന്തു സർവ്വം സംഭവിഷ്യത്യേവേതി ഭാവഃ അർത്ഥാന്തരന്യാസഃ ൪൧

ഹാലാസ്യശൈലമനിശം ഭജതാപി നൂനാ
മൂനത്വസ്വാവിശദപഹായ വപുഃ സമ്രാട്।
ഭാവ്യർഥപ്രാപ്തവമനസ്സ്വവല്ലഭായാ
ശ്ലേഷ്മ്സപ്രാൽ സഹ സുതയാ ശിവസ്യ പീതിഃ വ॥ ൪൨

ഹാലാസ്യേതി സമ്രാട് മലയധ്വജൻ രാജസൂയമഖ കർത്താ മലയധ്വജഃ ശ്രൂയതേ യഥാ ചന്ദ്രവംശേ സ സമ്രാഡിത്യുക്തഃ ഉക്തേ ഹാലാസ്യ ശൈലം സർവ്വദാ ഹാലാസ്യശൈലം സുന്ദരേശപുരം ഭജൻ സേവമാ നോപി ഭൂമ്യാശ്ലേഷ ഇതരേണ പുത്രവിരഹേണാപ്യതസ്സംപ്രത്യേ കാലതസ്സൻ വ പുഃ ദേഹം ശരീരം വപുഃ വിഗ്രഹമിത്യർത്ഥഃ അപഹായ ത്യക്ത്വാ ഭാവ്യർഥപ്രാ പ്തവമനസ്സഃ ഭാവിനി കാലാന്തരേ ഭവിഷ്യതി അർത്ഥപ്രാപ്തവ്യേ സമുത്സുകമ നാഃ ചിത്തം യസ്യാസ്തസ്യാഃ സ്വവല്ലഭായാഃ സ്വപ്രിയതമായാഃ കാഞ്ചനമാലയാ ജായ യാവൽ കാഞ്ചനമാലാമിതിത്യർത്ഥഃ ശിവസ്യ പരമേശ്വര സ്യൈവ സുതയാ സഹ പുത്ര്യാ സഹ ശ്ലേഷ്മഃ ശരീരസ്യ പ്രാൽ ഭവൽ ഇതി വ ഏവം മ ത്യൈവ സഃ സാക്ഷം സാരൂപ്യം സായുജ്യാദികമർത്ഥഃ അവിശൽ വിവേശ പ്രാപേത്യർത്ഥഃ കൈലാസമാപന്നാനാം പുനരാവൃത്തിഭാവാൽ സുന്ദരേശപുര മനിശം ഭജനപി കൈലാസമഗതഃ കാലാന്തരഭാവിസ്വവല്ലഭാസമുത്സ്യ നസമയേ സ്വസ്യ ചാഗമനവൃത്താന്ത് കിം തു സ്വസുതയാ സഹ സുന്ദരേശ ഏവ ശ്ലേഷ്മാദിതി മത്യൈവ സാക്ഷമവാപേതി ഭാവഃ രാജന്യ യമലയധ്വജസ്യ സാക്ഷാത്സ്യ കാലാന്തരഭാവി കാഞ്ചനമാലാനേമഭൂച്ചേ ദുഃഖനാസ്തൈ നാൽ ഉൽപ്രേക്ഷണാൽ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൪൨

സ്വര്യാതേ പിതരി യഥാശ്രുതം കുമാരീ
ശൌര്യാഢ്യാവതനുത സാദരം ജനന്യാ।
ആചാരൈർവ്വരവഗതവേദശാസ്ത്രതത്ത്വൈ
രാജ്ഞീപ്സാ ഗ്രഹപതിഭിർന്നിവാപകൃത്യം॥ ൪൩

സ്വരിതി ശൌര്യാഢ്യാ പരാക്രമാഢ്യാ പിതരി ജനകേ സ്വഃ സ്വ ർഗ്ഗം യാതേ ഗതേ സതി കുമാരീ പുത്രീ തടാതകേത്യർത്ഥഃ അവഗതവേദശാ

ന്ദ്രതരൈരപി വിദിതനിഗമാഗമസ്മൃതൈശ്ച ആചാരൈർഗ്ഗൃഹൈഃ ഗൃഹപതിർദ്ദീക്ഷിതൈർവ്വിധിശ്ച ഭവേൽ ഗൃഹപതിഃ പുംസി ഗൃഹമേധി പിച മന്ത്രിണീതി മേദിനീ ജനന്യാ മാത്രാ ച ആദിഷ്ടാജ്ഞയാപ്യാ നിവാപകൃത്യം ഔർദ്ധ്വദേഹികം കർമ്മ യഥാശ്രുതം യഥാശാസ്ത്രം സാദരം ആദരസഹിതം യഥാതഥാ അനേനാന്തകരെൽ പിതൃപരമേ യഥാശ്രുതമാചാർമന്ത്രിമാതൃനിയോഗപുരസ്സരം പാരലൗകികം കർമ്മാകരോദിതി ഭാവഃ ൧൬

യാ നിത്യം ഭജതി സ ചാമരാഗ്ര്യപാണി
ർവ്വാണ്യാപിദ്രുതഗുണയാ സമം ഭവാന്യാ ।
സ്ഥാനേ തന്നൃപതനയാപി പിതൃകർമ്മ
ണ്യർത്ഥ്യാർഹാൻ ധരണിസുരാൻ സതോ വിതേനേ ॥ ൧൭

യാമിതി। ഭവാ ലക്ഷ്മീഃ സചാമരാഗ്ര്യപാണിഃ സചാമരാഗ്ര്യഃ ചാമരശ്രേഷ്ഠസഹിതഃ പാണിഃ കരോ യസ്യാഃ സാദൃശാസതീ ദ്രുതഗുണയാ ദ്രുതഃ ചാമരധാരണരൂപഃ ഗുണസ്ത്രീലം യസ്യാഃ സാദൃശയാ വാണ്യാ സരസ്വത്യാപി സമം യാം ഗൗരീം നിത്യം സർവ്വദാ ഭജതി സേവതേ സാ താദൃശീ ദേവീ നൃപതനയാപി രാജപുത്രീയേയമീദൃശ്യപി പിതൃകർമ്മണി പിതൃനിവാപകൃത്യേ സതഃ കോവിദാൻ സൻ സുധീഃ കോവിദോ ബുധ ഇത്യമരഃ ധരണിസുരാൻ ബ്രാഹ്മണാൻ അർത്ഥ്യാർഹാൻ അർത്ഥ്യേനാർഹാനർഘ്യേണാർഘ്യാനുപാദിതാൻ വിതേനേ ചകാരേതി യത് തത്കർമ്മ സ്ഥാനേ യുക്തമിത്യർത്ഥഃ ലോകസാക്ഷിണ്യാപി സർവ്വദാ സരസ്വതീലക്ഷ്മീഭ്യാം സേവിതായാ ഗൗരീവത്തസ്യാ വിതാനാദികൃത്യകരണമപി യുക്തമിതി ഭാവഃ ൧൭

പിത്രാസൗ പ്രണിഹിതരാജ്യധൂർവ്വിരേജേ
ഗോത്രാധീശ്വരതനയാഥ ശൈശവേപി ।
നേത്രാനന്ദമുപഹിതദീധിതിർദ്ദിനാന്തേ
സാ പ്രാവൃഷ്യനലശിഖേവ താപകൈശ്ച ॥ ൧൮

പിത്രേതി। അഥാനന്തരം പിത്രാ ജനകേന ശൈശവേ ശിശുത്വാവസ്ഥായാമേവ പ്രണിഹിതരാജ്യധൂഃ സംസ്ഥാപിതരാജ്യഭാരാ ഗോത്രാധീശ്വരതനയാ ഗോത്രായാ ഭുവഃ അധീശ്വരോ നായകഃ ഭൂഭൃൽ ഇതി യാവൽ തത്തനയാ പുത്രീ സാ താദൃശീ അസൗ തദാതകേത്യർത്ഥഃ താവതാവദേവ പ്രാവൃഷി വർഷാകാലേ ദിനാന്തേ സന്ധ്യാകാലേ അഹ്നാം ദിനാനാം നേത്രാനന്ദം നേത്രാനന്ദകാരിണം ഉപഹിതദീധിതിഃ നിഹിതകാന്തിഃ അഗ്നിം വാവാദി ത്യസ്സായം പ്രവിശതീതി ശ്രുതേഃ അനലശിഖാശിഖാപോലെ ഉദ്യോതമാനാ വിരേജേ രരാജ ശിശുതാ ഏവാസംപൂർണ്ണലക്ഷ്മീഃ ക്ഷിതിപതിതനയാ ജഗച്ചക്ഷു ഷാം ദിനാന്തേ ദീക്ഷിതൃകാന്തിർവ്വഹ്നിശിഖേവാധികം രരാജേതി ഭാവഃ ഉപ മാ ൧൮

ഏണാക്ഷ്യാമധിഗതപാണ്ഡ്യരാജലക്ഷ്മ്യാം
ക്ഷോണ്യാസീന്നവവിധധാന്യരാശിപൂർണ്ണാ।
പർജ്ജന്യോപ്യഭവദതീവ കാലവർഷീ
നീരോഗാ നിഖിലജനാശ്ച താവദാസൻ ॥ ൬൨

ഏണാക്ഷ്യാമിതി. ഏണസ്യ മൃഗസ്യാക്ഷിണീ ലോചനേ ഇവാക്ഷിണീ യസ്യാസ്സാ തസ്യാം തടാതകായാമിതിയാവൽ അധിഗതപാണ്ഡ്യരാജലക്ഷ്മ്യാം പ്രാപ്തരാജ്യസമ്പത്ത്യാം സത്യാം താവദേവ ക്ഷോണീ ഭൂമിഃ നവവിധധാന്യരാശിപൂർണ്ണാ നവപ്രകാരധാന്യനിചയസമ്പൂർണ്ണാ ആസീൽ ഏവ പർജ്ജന്യ ഇന്ദ്രോപി പർജ്ജന്യഃ പൂർവ്വോക്തിഷ്വപി ദൃശ്യതേ അതീവാത്യന്തം കാലവർഷീ തത്തൽസമയവൃഷ്ടികരഃ അഭവൽ ആസീൽ നിഖിലജനാസ്സകലമനുഷ്യാശ്ച നീരോഗാ രോഗശൂന്യാ ആസൻ ബഭൂവുഃ തടാതകായാം പ്രാപ്തരാജ്യലക്ഷ്മ്യാം സത്യാം ഭൂമിർന്നവവിധധാന്യപൂർണ്ണാ ബഭൂവ ഇന്ദ്രോപി കാലവൃഷ്ടികരസ്സമഭവൽ സർവ്വേ ജനാശ്ച നീരോഗാശ്ചാ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ ൬൨

സാന്ദ്രാസീൽ കതിപയവാസരേഷു യാതേ
ഷ്വർവ്വദ്ഭിർവ്വിനയവിദ്ഭിർമ്മന്ദുരാസ്യാഃ ।
ഹസ്തീന്ദ്രൈരുദിതമദൈശ്ച ദന്തിശാലാ
സന്ദോഹൈർവ്വസതിരലം തഥാ ധനാനാം ൬൩

സാന്ദ്രേതി. കതിപയവാസരേഷു കേഷുചിദ്ദിവസേഷു യാതേഷു ഗച്ഛത്സു സത്സു വിനയവിദ്ഭിഃ വിധേയൈഃ അസ്യാസ്തടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ മന്ദുരാ വാജിശാലാ വാജിശാലാ തു മന്ദുരേത്യമരഃ അർവ്വദ്ഭിരശ്വൈഃ വാജിവാഹാർവ്വഗന്ധർവ്വേത്യമരഃ സാന്ദ്രാ നിരന്തരാ ആസീൽ ഏവ ഉദിതാ ഉൽപന്നാഃ മദാ ദാനം യേഷാം തൈഃ മദോ ദാനമിത്യമരഃ ഹസ്തീന്ദ്രൈഃ ഗജശ്രേഷ്ഠൈഃ ദന്തിശാലാ ഗജശാലാ സാന്ദ്രാ ആസീദിത്യനുഷംഗഃ ധനാനാം സമ്പദാം സന്ദോഹൈസ്സമൂഹൈശ്ച വസതിഃ വേശ്മ സാന്ദ്രാസീദിതി ചാനുഷംഗഃ കസ്മിംശ്ചിൽകാലേതിക്രാന്തേ വിനയവന്തൈരാവാഹിലാൻ വശീകൃത്യ വിപുലാം പാലയന്ത്യാ ഭൂപാലതനയായാ മന്ദുരാ വാജിഭിഃ കരേണുഭിർദ്ദന്തിഭിശ്ച ദന്തിശിബിരൈർദ്ദന്തിശാലാ ച വസതിർദ്ധനസഞ്ചയൈശ്ച പൂർണ്ണാഭൂദിതി ഭാവഃ ൬൩

രാജന്യാഃ കതിചന താന്നിശമ്യ താതാൽ
കന്യാമപ്യധിഗതമേദിനീശചിഹ്നാം
സന്ന്യസ്താഖിലബലവാഹനാഃ പ്രണമ്യ
ജാതാനന്ദ്യാസ്സവിനയമേത്യ സോപഹാരാഃ ॥ ൬൪

രാജന്യാ ഇതി. ജാതാനന്ദ്യാഃ ജാതാനന്ദാഃ കതിചന രാജന്യാഃ കേചിൽ ക്ഷത്രിയാ രാജാന ഇതി യാവൽ കന്യകാമപി താതാൽ ജനകാൽ താതസ്യ

ജനകഃ പിതേത്യൎത്ഥഃ അധിഗതമേദിനീശചിഹ്നാം അധിഗതാനി പ്രാപ്താനി മേദിനീശസ്യ ഭൂപതേഃ ചിഹ്നാനി ഛത്രചാമരാദിലക്ഷണാനി യയാ താം തദാതകാമിത്യൎത്ഥഃ നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സന്ന്യസ്താഖിലബലാവാഹനാ സ്വപുര ഏവ വിന്യസ്തനിഖിലസൈന്യവാഹനാസ്സന്തഃ സവിനയം സപ്രശ്രയം യഥാ തഥാ ഏത്യാഗത്യ സോപഹാരാഃ ഉപഹാരൈരുപേതാസ്സന്തഃ ഉപഹാ തസ്യോപരത്യൎത്ഥഃ പ്രണേമുഃ പ്രണാമം ചക്രുഃ കേചിൽ അനേനാനന്തര മേദിനീനാഥാഃ കന്യകാതൈാപ്യധികമാഹാത്മ്യവതീയൈപരനൈവ ജനകാൽ പ്രാ പ്തരാജലക്ഷണയം ക്ഷോണീനാഥകന്യകേതി നിശ്ചിത്യ തച്ഛസ്ത്രേണ രാതിസൈന്യം നിജപുര ഏവാവസാദ്യ ചരണചാരൈരാഗത്യ പുരതോ നി ക്ഷിപ്യോപഹാരാൻ പ്രണേമുരിത്യാഹുരിതി ഭാവഃ ൨൭

ഇതി ഷൾസ്മാനകം നിവൃത്തം.

അന്യേ ന മാന്യമഹിമാനമപീനകന്യാം
മാനോന്നതാ നൃപതയോ ജഗൃഹുർമ്മഹിമ്നേ താം ।
ദാനോദ്ധതാ വനതലേഷ്വതയാ കരീന്ദ്രാഃ
പഞ്ചാസ്യവത്സകതരീമിവ കണ്ഠദേശം ॥ ൨൮

അന്യേ ഇതി മാനോന്നതാഃ മാനേന ചിത്താഭിമാനേന ഉന്നതാ ഇത്യൎത്ഥഃ ഉന്നതാഃ ഉച്ചൈഃ അന്യേ നൃപതയോ രാജാനഃ മാന്യമഹിമാനം മാന്യഃ പൂജ്യോ മഹിമാ മാഹാത്മ്യം യസ്യാസ്താം അപീനകന്യാം ഇനകന്യാം രാജപുത്രീം ഇനഃ സൂൎയ്യഃ പ്രഭാവിത്യൎത്ഥഃ അജ്ഞതയാ മൂഢതയാ ദാനോദ്ധതാ വനതലേഷ്വൎത്ഥേ മദജലേനോദ്ധതാഃ കരീന്ദ്രാ ഗജേന്ദ്രാഃ കണ്ഠദേശം ഗ്രീവാപ്രദേശം ഇതി കണ്ഠതാനാരുഹ്യേത്യൎത്ഥഃ പഞ്ചാസ്യവത്സകതരീം മൃഗേന്ദ്രബാലികാമിവ മൃഗേന്ദ്രഃ പഞ്ചാസ്യ ഇത്യൎത്ഥഃ ന ജഗൃഹു മേനിരേ ലക്ഷണാകാരേണേത്യൎത്ഥഃ സൎവ്വൊൽകൃഷ്ടപരാക്രമശാലിത്വാൽ മൃഗരാജകന്യകേയം നൃപതിമാത്രസ്യ ദൎപ്പമനീയമഹിമാനമേനാം മന്തവ്യമേവേതി നിശ്ചിത്യ താം സൎവ്വേപി നാ ത്യരോചയന്നിതി ഭാവഃ യഥാ ഗജേന്ദ്രാഃ കണ്ഠീരവീ കേസരികിശോരീമിവ ന മന്യന്തേ തദ്വദിതി ഭാവഃ ഉപമാ വസന്തതിലക വൃത്തം ഉക്താ വസന്തതിലകാ തഭജാജഗൌഗ ഇതിലക്ഷണാൽ. ൨൮

കന്യാപി ജന്യഭുവി ജേതുമിയം സപത്നാ
ന്നൈനേതിമാനമലിനാനവനീന്ദ്രപുത്രീ ।
കേകിന്യരണ്യഭുവി തീക്ഷ്ണവിഷോൽബണാന്നാ
കനാഗീവ ദൎപ്പതരപന്നഗയൂഥനാഥാൻ ॥ ൨൯

കന്യേതി അവനീന്ദ്രപുത്രീ ഉപൎയ്യുക്തായാ ഇയം കന്യാപി ജന്യഭുവി യുദ്ധഭൂമൌ അതിമാനമലിനാൻ ഗൎവ്വമലിനാൻ സപത്നാൻ ശത്രൂൻ ജേതും

പതാൻ ശത്രൂൻ ജഗന്ത്യേവ കാനനതലേ വികസ്വരാവിരാജമാനാൻ ദു
സ്സഹാവിഷാധികാൻ ദീൎഘതരപനാഗസ്തംഭനാധാൻ അതിദീൎഘപനാഗപതീൻ
നാപി ശൃംഗാണ്യപി കേചിന്ന മദ്യതിവ ദ്രാക് ശീഘ്രം ജഗ്മും മേനെ അമന്യ
ത യഥാ വാരണ്യേവി വിഷാധികാൻ ഭുജംഗപ്രവരാൻ സുകൃതവിഷഗ്രഹവത്യ
പി കേകിനീ ജഗ്മും ശക്നോതി തഥൈവമപി ഗത്വാ താൻ സപതാൻ ജ
ഗ്മും മേനെ ഇതി ഭാവഃ ഉപമാ ൬൩

ജന്യേമുഷ്യാഥ മലയധ്വജകന്യകായാം
സൈന്യേന സാൎദ്ധമഖിലേന വിനിൎഗ്ഗതായാം।
വിന്ധ്യാദികംപ്രമുഖാഃ കതിചിന്നഗേന്ദ്രാ
വാത്യാരയപ്രചലിതാ ഇവ ബാലപലാശാഃ॥ ൬൪

ജന്യേതി। അഥാനന്തരം മലയധ്വജസ്യ കന്യകായാം താടാതകായാമി
ത്യൎത്ഥഃ അഖിലേന നിഖിലേന സൈന്യേനാനീകേന സാൎദ്ധം ജന്യേമുഷ്യാ
ആയോധനേമുഷ്യാ വിനിൎഗ്ഗതയോനിൎഗ്ഗതായാം സത്യാം കതിചിന്നഗേന്ദ്രാഃ
കേചിന്നഗപതയഃ വാത്യാരയപ്രചലിതാഃ വാത്യാ വാരിപ്രവാഹഃ വാത്യാ വ
നാനാം വാതാനാം സമൂഹോ വാത്യേതി ത്വയേതി സാരേ തസ്യാ രയേണ
വേഗേന പ്രചലിതാഃ കമ്പിതാഃ ബാലപലാശാഃ ശുഷ്കാണീവ ശുഷ്കം ബാലതൃ
ണം പലാശ ഇത്യമരഃ വിന്ധ്യാചലപ്രമുഖാഃ വിന്ധ്യപ്രഭൃതയഃ മുഖ്യം പ്രാ
ധാന്യം വിന്ധ്യാദിത്യൎത്ഥഃ അംഗേന്ദ്ര്യ ഏൽ കമ്പം ചലനം തേന ബാഹുല്യാ ബലഭൂതഃ
ചലനം കമ്പനം കമ്പിതാ ഇത്യൎത്ഥഃ അവേ നാഗ്നി ഭേദഃ യഥാ ച താടാതകായാ
നിൎഗ്ഗമനേനൈവ ജലപ്രവാഹചലിതാനി ബാലതൃണാനീവ പൃഥിവീപതയഃ
പ്രകംപിതാ ഇതി ഭാവഃ പലാശങ്ങളെന്നവ ബാലതൃണങ്ങൾ സിദ്ധൈ പ്ര
ണഃ പിടക്ഷം ബാലശബ്ദോപാദാനമിതി ചെൽ കരികളുടെ പ്രയോഗവൽ രൂപ
തികൾക്കു പ്രയോഗമാവശ്യമെന്നയം ഉപമാ ൬൫

ചോളസ്സ്വകീയശയചന്ദനതുല്യഗന്ധ
നിൎദ്ധൂതഗൌരഗിരിപീതമതാനിലോപി।
ബാലധ്വജസ്യ കലിരംഗതലേ യഥാ വാ
വാത്യാസ്വദപ്രചലദഞ്ചലവാൻ സമാഗാൽ॥ ൬൬

ചോള ഇതി। ബാലധ്വജൻ ബാലധ്വനാകനെന്നു കലിങ്ങോപി
ബാലധ്വനാരികളെ ഹരിദ്രായാം മല്ലികാദിഷ്വപി സ്ത്രിയാം വാതൃമിംഗേശ്
കേദാരം ഇതി മേദിനീ ചോളരാജോപതിഃ കലിംഗതലേ യുദ്ധരംഗമ
ധ്യേ സ്വകീയശയചന്ദനതുല്യഗന്ധനിൎദ്ധൂതഗൌരഗിരിപീതമതാനിലഃ സ്വകീയസ്യ താട
കായാസ്സംബന്ധി ശയഃ പാണിരേവ ചന്ദനോപമഗന്ധം യസ്യ ഉണ്ണം ഇണ്ടി
ജ്ജൈവ നിധഃ കലായഃ കലാദയാനീമന്ത്രിയാമിതിഗൂഢഃ മന്ദ്രനിൎഗ്ഗമ നി

ർജ്ജുനൻ ശരഃ ബാണഃ ഏകവാരഗഃ പനാഗഃ തൈന നിപീതഃ പീതഃ മൈനാകശൃംഗം ഏവാനിലൊ വായുശ്ശസ്യ തഥാഭൂതൊപി വാതാശസ്യപ്രചലശ്ചലവാൻ വാതായാ വായസംഘാതാസ്സൃതേന വേഗേന യസ്സ്പൃശ ഇത്യർഥഃ പ്രചലശ്ച അചലം അങ്ങ വക്രമസ്യാസ്തീതി സ തഥാ സനാകാ ചൊല്ല ഇത്യുക്തതയാൽ തസ്യ സകാനനാമെവ ചൊല്ല ഇവ കാർപ്പാസപട ഇവേത്യർഥഃ ചൊളഃ കാർപ്പാസവാസസീതി മെദിനീ ചാചല ചകരത്ര ചൊളഉപകരണത്ഥേ്യഃ ഗണനിർഭിന്നഗാത്രഃ ശരം പരിത്യജ്യ വായവേഗപ്രകമ്പിതഃ പട ഇവ ചചാലേതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരാസ്സങ്കരഃ ൪൭

അംഗാനവാംഗപ്രിയയംഗവതൊ വിതേനെ
വ്യംഗാനിയം സപതിരാജിതലെ ച വാംഗാൻ ।
ഭംഗാനിതൈരവനിഭൃന്നായാ കലിംഗാ
ന്നാഗേന്ദ്രതന്ത്രിതൈന്നവരാനപി നഷ്ടശൃംഗാൻ ॥ ൪൮

അംഗാനിതി ഇയം അവനിഭൃന്നായാ രാജപുത്രീ ആജിതലെ രണഭുവി ശാരങ്ഗാത്ഥിതൈഃ ശാർങ്ഗാൽ കാർമുകാൽ ഉത്ഥിതൈശ്ശരൈരിത്യർഥഃ ശാർങ്ഗഃ കാർമുകെപി വിഷ്ണുചാപെ ശരാസനെ ഇതി മെദിനീ ശിതൈസ്തീക്ഷ്ണൈസ്സായകൈഃ സപദി ശീഘ്രം പ്രധാനാനി അംഗാനംഗദേശാധിപാൻ അവാംഗപ്രിയയംഗവതഃ വാചാരഹിതാനാം വിഷയാ ഗോചരഃ തദവസ്ഥാ യസ്യ ഭംഗഃ പരാജയഃ തൈഃ ഭംഗഃ പരാജയ ഇത്യമരഃ വംഗാൻ വംഗദേശാധിപാനിത്യർഥഃ വ്യംഗാൻ ഹീനാവയവാംശ്ച വിതേനെ വ്യംഗോ ഭേകെ ച ഹീനാംഗ ഇതി മെദിനീ ഭംഗാൻ ഭിന്നാംഗാൻ കലിംഗാൻ കലിംഗദേശാധിപാൻ ഭംഗോ ഭൃംഗാരെ കലിംഗയോരിതി മെദിനീ നഷ്ടശൃംഗാൻ നഷ്ടപ്രഭുതാൻ ഗതാൻ ഗിരീനപി ശൃംഗം പ്രഭുത്വെ ശിഖരെ ചിഹ്നെ ക്രീഡാംബുയന്ത്രകെ വിഷാണോൽകർഷയോരപീതി മെദിനീ തഥാ കാരണസംഗതൈഃ അംഗവംഗകലിംഗാധിപാൻ വിജിതവതീതി ഭാവഃ ൪൯

ഇത്ഥം സമസ്തക്ഷിതിപാലരാജ്ഞ ജിതാ
പ്രതീപനസൈന്യകലൈരനഗൃദ്ധമാനാ ।
താരേശവംശേന്ദ്രചിത്രകതിമണിഃ പുരീം സാ
പ്രാപ വൈവാഹദശാമിവ ലോകനീയാം ॥ ൫൦

ഇതീതി ... ചിത്രകതിമണിഃ ...
കുലകരഃ വംശോ വംശഃ തസ്യ ശുചിരിതഃ ശുകതിമണിഃ ...
ഇത്യമരഃ ... സമസ്തനിഖിലക്ഷിതിതലം ...

ജിതാ വിജിത്യ പൃഥ്വീമിത്യത്രത്യകക്കൾ ഉപമിവല്ലീകരിതാനന്തരം സ്ത്രീ നാനാഗതാ സതീ സാമ്രാജ്യ ലോകനീയാം സൃഷ്ടിയാം യൌവനാശാം താരുണ്യാവസ്ഥാം ഇവ സ്വാം പൂർവ്വാം നഗരീമപ്യുപ പ്രാപ ഉതപ്രകാരേണ ദൃഷ്ടാന്താം വിജിത്യ ഭുവനതലം നരപതിശേഖരൈരനുഗമ്യമാനാ നിജനഗരീം പ്രാപ തൽപൂർവ്വമേവ താരുണ്യദശാമപ്യയാസീദിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൬൦

സീമാ ഭ്രുവോഃ ശ്രുതിയുഗം സ്തനയോർമൃഷ്യാ
ബാഹ്വോഃ പാർശ്വഭുവ നിതംബമപി ജാനുയുഗം।
കൈശ്യസ്യ പാർഷ്ണിയുഗളം നവയൌവനോത്ഥാ
നോയായ കാപി സുഷമാ വദതാമിയത്താം॥ ൬൧

സീമേതി സ്തനയോഃ ശോഭനാ താമ്രത്വേതി യഥാ അമൃഷ്യാസ്സ്തതകായാ ഇതിയാവൽ ശ്രുതിയുഗം ശ്രവണയുഗളം ശ്രുതിഃ സ്ത്രീ ശ്രവണം ശ്രവ ഇത്യമരഃ ഭ്രുവോർനേത്രയോഃ ഉക്ഷിപ്തിര്യമരഃ സീമാ അവധിസ്ഥാനം ബഭൂവ ബാഹുയുഗം ജാനുയുഗളമപി നിതംബാധികം ബാഹ്വോഃ പാർശ്വയോസ്സീമാ ബഭൂവ പാർഷ്ണിയുഗളം ഗുല്ഫയോരപി കൈശ്യസ്യ കേശസമൂഹസ്യ സീമാ ബഭൂവേത്യന്വയഃ നവയൌവനോത്ഥാ അഭിനവതാരുണ്യജനിതാ കാപ്യനിർവ്വചനീയാ സുഷമാ ശോഭാ സുഷമാ പരമാ ശോഭേത്യമരഃ വദതാം വാഗ്മിനാമിയത്താം ഇയദിതി പ്രമാണപരിമിതതാം നാപ്രാപ യഥാ കണ്ഠനായതലോചനാ ഭുജാദയഃ ബാഹ്വൗ പാർശ്വപാർശ്വനാഭിരിവേതാ ചേതി താരുണ്യവൈശിഷ്ട്യാൽ ഈദൃശീ താദൃശീതി വാഗ്മിനാമപി വാചാം വിഷയതാം നാഗമദന്യാസ്സൂക്ഷ്മസൌന്ദര്യമിതി ഭാവഃ ൬൧

കാമം നരേന്ദ്രതനയാ കമനീയരൂപാ
നാനാകലാസു നിപുണാ നവയൌവനാപി।
സൌശീല്യവിനയൈവ താടാതകേയം
പ്രായേണ ഗോത്രജനുഷാം പ്രകൃതിഃ കിലൈഷാ॥ ൬൨

കാമമിതി ഇയം താടാതകാ നരേന്ദ്രതനയാ നരേന്ദ്രസ്യ മലയധ്വജനൃപസ്യ തനയാ പുത്ര്യപി കമനീയരൂപാ കമനീയം രൂപം സൌന്ദര്യമസ്യാസ്സാ തഥാപി നാനാകലാസു വിവിധവിദ്യാസു കാമം നിതരാം നിപുണാ ദക്ഷാപി നവയൌവനാ അഭിനവതാരുണ്യാപ്യപി അനുദ്ധതവിനയാ സമ്പൂർണ്ണവിനയഗുണാസീൽ ബഭൂവ ഗോത്രജനുഷാം ഗോത്രമിസ്സും ഭൂഭൃത ഇതി ഗോത്രാ രാജാനസ്തേഷാം ജനുഷാം ജന്മനാം സൽകുലജാതാനാം ഏഷാ പ്രായേണ ബാഹുല്യേന പ്രകൃതിഃ സ്വഭാവഃ കില ഉത്തമരാജകുമാരാണാം നരേന്ദ്രതനയാദിത്വാദീനാം സത്യപി വിനയശീലിത്വം സ്വഭാവത ഉപജായതേ സൽകുലജാതാനാമിതി ഭാവഃ അർത്ഥാന്തരന്യാസോലങ്കാരഃ ൬൨

വാണീമിവോപചിതതന്ത്രമയാം തദാനീം
ക്ഷോണീമിവാഗസി യുതാം ക്ഷമയാ മഹത്യാ।
ഏണീദൃശം സമവലോക്യ സമം സവിത്രീ
ശ്രേണീഭിരാപ സുഹൃദാമമിതാം പ്രമോദം॥ ൩൬

വാണീമിതി। വാണീം സരസ്വതീമിവ ഉപചിതതന്ത്രമയാം ഉപചിതാനാം സാകല്യേനാഭ്യസ്താനാം [illegible] തന്ത്രാണാം ശാസ്ത്രാണാം [illegible] തന്ത്രം കുടുംബകൃത്യേ സ്യാത് സിദ്ധാന്തേ ചൗഷധോത്തമേ പ്രധാനേ തന്തുവായേ ച ശാസ്ത്രേ ചാപി പരിച്ഛദേ ഇതി മേദിനീ [illegible] സ ത്യപീതി ശേഷഃ ക്ഷോണീം ഭൂമിമിവ മഹത്യാധികയാ ക്ഷമയാ തിതിക്ഷയാ യുതാം യുക്താം ഏണീദൃശം മൃഗീലോചനാം തനയാമിതി യാവത് സവിത്രീ ജനനീ കാഞ്ചനമാലേതി യാവത് സമവലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ സുഹൃദാം ബന്ധൂനാം ശ്രേണീഭിഃ പങ്ക്തിഭിഃ സമമമിതം അധികം പ്രമോദം തോഷം ആപ പ്രാപ സരസ്വതീമിവ വിദിതനിഖിലാഗമാം ക്ഷമാമിവ ക്ഷമാവതീം തനയാമവലോക്യ സുഹൃദ്ഭിസ്സമം പ്രമോദമവാപ കാഞ്ചനമാലേതി ഭാവഃ ൩൬

ഇതി സപ്തകം നവകം വിവൃതം

സുമതിമുഖാസ്സചിവാസ്താം
സമിതിമുപേത്യാപി തോഷിതായസ്താം।
ആസൻ പ്രീതാസ്തുഷ്ടാ
മേതാമാലോക്യ പാലിതവ്യസ്താം॥ ൩൭

സുമതിമുഖാ ഇതി। സുമതിമുഖാസ്സുമതിപുരസ്സരാസ്സചിവാ മന്ത്രിണഃ സമിതിം യുദ്ധമുപേത്യ തോഷിതായസ്താം തോഷിതാ തുഷ്ടാഃ ആയസ്താഃ കപിജനാഃ യയാ താമിതി വിരോധഃ സമിതിം സഭാമുപേത്യ തോഷിതാ തുഷ്ടാ ആയസ്താഃ സ്വാനവലോകനക്ലേശിതജനാഃ യയേത്യവിരോധഃ സമിതിസ്സ്യാൽ സഭായോരിതി സാരസ്വതഃ ആയസ്തസ്സ്യാൽ ക്ഷിപ്തേ ക്ലേശിതേ കുപിതേ ഹതേ ഇതി മേദിനീ ശസ്ത്രാം സർവ്വപ്രത്യൂതാം പാലിതവ്യസ്താം രക്ഷിതവ്യാകുലിതജനാം വ്യസ്തസ്തു വ്യാകുലേ വ്യാപ്തേ ഇതി മേദിനീ താമേതാം ആലോക്യ വീക്ഷ്യ പ്രീതാസ്തുഷ്ടാ ആസൻ ബഭൂവുഃ സുമതിമുഖാസ്സചിവാ [illegible] പ്രിയതനയേതി ഭാവഃ ആര്യാവൃത്തമേതൽ യഥാഹ കാളിദാസഃ "യസ്യാഃ പാദേ പ്രഥമേ ദ്വാദശമാത്രാസ്തഥാ തൃതീയേപി അഷ്ടാദശ ദ്വിതീയേ ചതുർത്ഥകേ പഞ്ചദശ സാര്യേ"തി ശ്രുതബോധഃ. ൩൭

ആശാവേശവധൂടി
വിശദപടീഭൂതകീർത്തിനിചയായാഃ।

സദ്ഗുണവരാദർശനത
സ്സദൃശസ്യാസ്യാഃ പ്രസൂർഭൃശം ഖിന്നാ ॥ ൩൧

ദൃശേതി। പ്രസൂഃ മാതാ അംബാ സവിത്രീ ജനനീ പ്രസൂർമ്മാതേതി ഹലായുധഃ ദൃശാ ദിശ ഏവ വൈശദ്യസ്യ വാരയോഷിതസ്യാസാം വിശദൈർവിമലൈഃ പടീരൈഃ പടസ്സമുച്ചയമാനൈഃ കീർത്തീനാം യശസാം നിചയസ്സമുച്ചയോ യസ്യാസ്സാ സദൃശാ ഏണ്ണിന്ദീവരദളേ ഇവ ശോഭനേ ദൃശൌ യസ്യാസ്സാ തഥാ തസ്യാസ്സുതായാ ഇത്യർത്ഥഃ സദ്ഗുണവരാദർശനതഃ സദൃശസ്യ അനുരൂപസ്യ വരസ്യ ജാമാതുഃ അനവലോകനാൽ അനുപലബ്ധേരിതി യാവൽ വരോ ജാമാതരി ശ്രേഷ്ഠ ഇതി സാരമൃശമധികം ഖിന്നാ ഖേദം പ്രാപ്തവതീ ദൃശാനന്ദ്യാപൂരയശസാതിസുന്ദര്യാസ്സുതായാഃ അനുരൂപപതിനിരീക്ഷണാഭാവാൽ കാഞ്ചനമാലാ വിഷാദമാപന്നേതി ഭാവഃ ൩൨

അവദൽ കാഞ്ചനമാലാ
സചിവമഥാനീയ ഗേഹമിതി ലോലാ ।
പ്രായഃ പ്രഭുജനതായാഃ
പ്രകൃതിന്നനു കൃത്സ്നകർമ്മനിർവ്വോഢാ ॥ ൩൩

അവദദിതി। അഥാനന്തരം ലോലാ പുത്ര്യാഃ സദ്ഗുണവരദർശനാഭാവാൽ തരളസ്വഭാവാ കാഞ്ചനമാലാ സചിവം മന്ത്രിണം ഗേഹം ഗൃഹമാനീയ പ്രാപയ്യ ഹേ സുമതേ പ്രായഃ പ്രായേണ പ്രഭുജനതായാഃ പൃഥിവീപതിവർഗ്ഗസ്യ പ്രകൃതിഃ മന്ത്രീ പ്രകൃതിർഗ്ഗുണസാമ്യേസ്യാദമാത്യാദിസ്വഭാവയോരിതി മേദിനീ കൃത്സ്നകർമ്മനിർവ്വോഢാ കൃത്സ്നാനാം സമസ്താനാം കർമ്മണാം കൃത്യാനാം നിർവ്വോഢാ ധുരന്ധരഃ ഇത്യേവമവദൽ ഉക്തവതീത്യർത്ഥഃ നനുചിതി ഖലുതേൻ സുമതിനാമ്നാ സചിവഃ ഖലു ഭൂപാലാനാം നിഖിലകർമ്മധൗരേയഃ തസ്മാദപേക്ഷിതീ ഭാവഃ

സുമതേ മമ ന കിമവനീ
ധുരമുപധായ സ്വരാവിശൽ കമിതാ ।
തനയാമപ്യനലോത്ഥാം
ത്വയി ജരഠോ മഞ്ചു സാധു വിശ്വസ്യ ॥ ൩൪

സുമതേ ഇതി। ഹേ സുമതേ ജരഠഃ വൃദ്ധഃ മമ കമിതാ ഭർത്താ മലയധ്വജ ഇതി യാവൽ വിശ്വസ്യ ജാതവിശ്വാസഃ സൻ ത്വയി അവനീധുരം ഭൂഭാരം അനലോത്ഥാമഗ്നിസംഭൂതാം തനയാം പുത്രീമപി മഞ്ചു ഉപധായ സന്നിധായ സ്വഃ സ്വർഗ്ഗം നാവിശൽ കിം അപിതു പ്രാവിക്ഷദേവേത്യർത്ഥഃ സാധു വിശ്വാസമുപേത്യ ത്വയി ഭൂഭാരം പുത്രീം മഞ്ചു നിക്ഷിപ്യ സ്വർഗ്ഗമവാപ മലയധ്വജഃ അസ്മാത്ഭവതൈവാസ്യാഃ പരിണയനാർത്ഥം യത്നം കർത്തവ്യതമമിത്യാശയഃ ൩൪

ത്വം മമ വിശ്വസ്തായാ
സ്സംസ്തുതായാ ദേവയുഃ പ്രമാണം ഹി ।
സർവ്വേഷ്വപി കർമ്മസു ത
ത്തനയോദ്വാഹാർത്ഥമദ്യ ചോദ്യക്ഷ്വ ॥ ൩൮

ത്വമിതി। ഹി യസ്മാൽ സംസ്തുതായാഃ പുത്രീസഹിതായാ വിശ്വസ്തായാ വിധവായാഃ വിശ്വംഭസ്താ ജാതവിശ്വാസേ വിശ്വസ്താ വിധവാസ്ത്രിയാമിതി മേദിനീ മമ സർവേഷ്വപി ലൌകികേഷു കർമ്മസു കൃത്യേഷ്വപി ദേവയുഃ ധാർമ്മികഃ ദേവയുർദ്ധാർമ്മികേ ലോകയാത്രികേ ഇതി മേദിനീ ത്വം ഭവാൻ പ്രമാണം കർത്താ തത്സ്വാമീത്യർത്ഥഃ അദ്യേദാനീം തനയോദ്വാഹാർത്ഥം പുത്രീപരിണയനനിമിത്തം ഉദ്യുങ്ക്ഷ്വ ച ഉദ്യോഗം കുരുഷ്വേത്യർത്ഥഃ ത്വമേവ സമസ്തകൃത്യകർത്താ തസ്മാൽ പുത്രീപാണിഗ്രഹണനിമിത്തം കോ വാ യോഗ്യ ഇതി വിചാര്യ കർത്തവ്യേപി പ്രയതസ്വേതി ഭാവഃ ൩൮

രാജന്യേത്യാജ്ഞപ്തേഷ്വയം
പ്രാജ്ഞോ വ്യജ്ഞാപയൽ പുരാണജ്ഞഃ ।
രാജ്ഞാ പ്രാചാ പ്രാപ്തം
സർവ്വജ്ഞാദീശ്വരാദ്വരം തനയ്യൈ ॥ ൩൯

രാജന്യേതി। രാജന്യാ രാജയോഷിതാ ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ നുജ്ഞപ്തേഷു നിയുക്തഃ പ്രാജ്ഞഃ പണ്ഡിതഃ പുരാണജ്ഞഃ പ്രാക്തനവൃത്താന്തവേദീ അയം സുമതിരിത്യർത്ഥഃ പ്രാചാ പൂർവികേണ രാജ്ഞാ കലശേശ്വരേണേത്യവഗന്തവ്യം സർവ്വജ്ഞാൽ കരതലാമലകവൽ അഖിലജ്ഞാൽ ഈശ്വരാൽ പരമേശ്വരാൽ പ്രാപ്തമവാപ്തം വരം അഭീഷ്ടം മമ പുത്രീ ഇത്യഭിപ്രായഗർഭമിതി യാവൽ തനയ്യൈ രാജന്യൈ വ്യജ്ഞാപയൽ വിജ്ഞാപയാമാസേത്യർത്ഥഃ പ്രഥമസർഗ്ഗേ കലശേശ്വരസ്യ തപസാ തോഷിതോ വൃഷാങ്കഃ തനയ്യൈ സുതായൈ ഭവിതാ പുത്രീ ഇത്യുക്തവാൻ താദൃശവാക്യസ്യ താത്വികാഭിപ്രായമപ്രമേയപ്രജ്ഞഃ പ്രാക്തനവാൻ മൂർദ്ധാഭിഷിക്തവല്ലഭായാ ഇതി ഭാവഃ ൩൯

സാപി പ്രാക്തനവേത്രീ
താം സാവിത്രീമിവാനഘാൽ പുത്രീം ।
ഗോത്രജിഗീഷാവ്യാജാ
ന്മാർഗ്ഗിതുമിവ സത്യവന്തമീശം ദ്രാക് ॥ ൪൦

സാപീതി। പ്രാക്തനവേത്രീ പൂർവ്വതനവൃത്താന്താഭിജ്ഞാ സാ കാഞ്ചനമാലാപീത്യർത്ഥഃ ഗോത്രജിഗീഷാവ്യാജാൽ ഗാവോ ദിശഃ ത്രായന്തേ ഏഭിരിതി ഗോത്രാഃ ദിക്പതയഃ സപ്തർഷ്യുപലക്ഷിതഗോത്രജിഗീത്യമരഃ തേഷാം ജേതുമിച്ഛാ ജിഗീഷാ തസ്യാ വ്യാജാൽ കപടാൽ സാവിത്രീം സാവിത്ര്യഭിധാനാം

കന്യകാമിവ താം പുത്രീം സ്വതനയാന്താടാതകാം സത്യവാന്തം സത്യവാന്നാൽ കശ്ചന രാജകുമാരഃ തമിവ ഭാൽ ഈശം സ്വപതിം പരമശിവം ഇതൽ പതിമവെഹയൊരിതി സാദരം മാസ്ഥിദ്ധമനൊപശ്ചമനാപശാൽ ശശാസ അഥ ച സത്യവന്തമനൊപശ്യം സാവിത്രീമിവ സ്വപതിമനൊപശ്യം താടാതകാം ദിക്പാലജയവ്യാജാൽ പ്രെഷയാമാസേതി ഭാവഃ ൧൦

സാദ്ധ്വാപ്യാദ്ധ്വാധിരൂഢം
ഹാരിദ്രാരണ്യധിഷ്ണ്യപ്രമാനച്ച ।
പ്രസൂ ഹരിതൊ ജെതും
പ്രഹിതാ വിജയാപ്തയെ ധ്രുവം ദെവ്യാ ॥ ൧൧

സേതി। തത്ത്വാ പുത്ര്യാ സാ താടാതകാപി യഥാ സാ സ്വയമാത്ത്വാ പാർത്ഥ്യം ശരതാപി പ്രസൂ മാത്രാ ജനയിത്രി പ്രസൂതാത്രെത്യമരഃ ഹരിതഃ ദിക്പതീനിത്യർത്ഥഃ ജെതും പ്രഹിതാ നിയുക്താ സതീ ദെവ്യാ വിജയാപ്തയെ വിജയൊ ധനഞ്ജയഃ വിജയാനാമ കാചിൽ തയൊർവിജയയൊരാപ്തയെ പ്രാപ്തയെ ഹാരിദ്രാരണ്യധിഷ്ണ്യ ഹാരിദ്രാരണ്യം കദംബവനം മധുരെതി യാവൽ ധിഷ്ണ്യം സ്ഥാനം യസ്യേതി ഹാരിദ്രാരണ്യനായകിമിവ പാരഃ ഹാലാസ്യപതിം തത്ത്വാധിരൂഢം പാർവ്വതീരമണം നമസ്കൃത്യ പൂജയാമാസ ധ്രുവമിത്യുൽപ്രേക്ഷാ. ൧൧

താമാത്തരഥശതാംഗാ
മഥ ധൃതകൊദണ്ഡസായകനിഷംഗാം ।
ജഗൃഹുഃ കമനീയാംഗാം
മനൊജാസ്ത്രം വീക്ഷ്യ ചഞ്ചലാപാംഗാം ॥ ൧൨

താമിതി। അഥാനന്തരം ആത്തരഥശതാംഗാം അധിരൂഢരഥാം ശതാംഗസ്യന്ദനൊ രഥ ഇത്യമരഃ ധൃതകൊദണ്ഡസായകനിഷംഗാം ഗൃഹീതചാപബാണതൂണീരാം കമനീയാംഗാം മനൊഹരാവയവാം ചഞ്ചലാപാംഗാം ചലന്നെത്രാന്താം അപാംഗൌ നെത്രയൊരന്തൌ ഇത്യമരഃ താം താടാതകാമിത്യർത്ഥഃ മനൊജാസ്ത്രം വീക്ഷ്യ ദ്രഷ്ടാ ജഗൃഹുഃ മൊഹമജനിത്യർത്ഥഃ ദിക്പാലവിജയായ രഥമാരുഹ്യ പ്രസ്ഥിതാം കരധൃതചാപബാണതൂണീരാമതിമനൊഹരാവയവാന്ത്രെളനെത്രാന്താന്താടാതകാമാലൊക്യ മുഗ്ദ്ധാ ജനാ ഇതി ഭാവഃ ൧൨

ഇത്യുഷ്മനാമകം വിവൃതം.

തതൊ മാതുരാജ്ഞാം വഹന്തി സ്വമൂർദ്ധ്നാ
നരെന്ദ്രാത്മജാ ചാതമാലാമിവൈഷാ ।
പ്രഹാരൈരമെന്ദ്രാദിജെതും പ്രതസ്ഥെ
ധനുർഭിന്നപെതാ ശരാസാഗ്ര്യപാണിഃ ॥ ൧൩

തത ഇതി। തതോനന്തരം കാത്സ്ന്യേന ആജ്ഞാനിയോഗം ചാമരമാം മനോഹരസ്രജമിവ സമുത്ഥായ നിജമസ്തകേന വഹന്തീ ധാരയന്തീ വസുധാധിപതേ ദൈവാസ്യസംയുതാ ശരാസാഗ്ര്യപാണിഃ ചാപാഗ്ര്യം പാണൌ യസ്യാസ്സാ തഥാ ഏഷാ നരേന്ദ്രാത്മജാ ഭൂപതിപുത്രീ പ്രഹാരേ യുദ്ധേ യുയോധ ത്യാഃ പ്രഹാര ഇതി സാരസ്വതഃ അമരേന്ദ്രാൻ ദേവേന്ദ്രാൻ ജേതും പ്രതസ്ഥ പ്രസ്ഥിതാ കാൎത്തികേയമേവ മാലാമിവ മസ്തകേ ധാരയന്തീ ഗജതുരഗാദിസൈന്യപരിവൃതാ ധനുഃസ്സ്യന്ദനപാണിരേഷാ സംയതി ത്രിദശപതിൻ ജേതും പ്രതസ്ഥ ഇതി ഭാവഃ ഉപജാതിവൃത്തം [illegible] പരം തൈര്യൎജ്ഞുമിതി ലക്ഷണാൽ [illegible]

ഗങ്ഗാ വേഗവത്യാപഗാകൂലനാനാ
ഗമോൽഫുല്ലസൂനൌഘഗന്ധാ ഹൃദ്യാഃ।
കടോദ്ധാനതാനാംബുപൂൎണ്ണൈരനേകാഃ
കൃതജ്ഞാ ഇവാതേനുരസ്യാ വയസ്യാഃ। [illegible]

ഗങ്ഗാ ഇതി। ഗങ്ഗാഃ കരേണവഃ വേഗവത്യാപഗാകൂലനാനാഗമോൽഫുല്ലസൂനൌഘഗന്ധാ വേഗവത്യാപഗായാ വേഗവതീനദ്യാഃ കൂലയോസ്തീരയോൎവ്വിദ്യമാനാനാം നാനാവിധാനാമഗമാനാം വൃക്ഷാണാം ഉൽഫുല്ലാനാം വികചാനാം സൂനാനാം കുസുമാനാം സമൂഹം [illegible] ചേത്യൎത്ഥഃ [illegible] കൃതജ്ഞാ ഉപകാരവിദ ഇവ കടോദ്ധാനതാനാംബുപൂൎണ്ണൈഃ [illegible] ഗജഗണ്ഡകടി [illegible] പൂൎണ്ണൈഃ പ്രവാഹൈഃ അസ്യാ വേഗവത്യാ ഇതി യാവൽ വയസ്യാസ്സഖീഃ [illegible] വേഗവതീകൃതസ്യ [illegible] ഉപകാരജ്ഞാ ഇവ ഗങ്ഗാ ഇതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ [illegible]

ഇമേ സിന്ധവസ്സപ്ത [illegible]
സ്സുഭക്താ വഹന്ത്യാത്മയതി [illegible]സ്യാഃ।
[illegible] ഭൂയോൽപാടിതം [illegible]
[illegible] ശോഷമാനേതുകാമാ ഇവാസൻ॥ [illegible]

ഇമേ ഇതി। സപ്ത സപ്തസംഖ്യാകാ ഇമേ സിന്ധവസ്സമുദ്രാ [illegible] സിന്ധവോ [illegible] സുഭക്താം [illegible] വഹന്തി [illegible] ഭൂയോൽപാടിതം [illegible]

ശോഷണമാനേതുകാമാ ആനേതുമിച്ഛവ ഇവ ആസൻ അഥവാ സിന്ധുദേശജാതാസ്തുരംഗമാഃ ഖുരവിന്യാസവിശ്ലേഷിതധൂളിഭിസ്സപ്തസിന്ധൂനപി ശോഷമാനേതുകാമാ ഇവ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൧൪

ജഘന്യഗ്രഹസ്യാഭിധാനേന സാമ്യ
ന്ന സോഢം ന തുംഗത്വമസ്യാഭിരേതൽ ।
ന സഹ്യന്ത ഏതീവ തസ്യാസ്സദാസ
ന്നമഗ്രാഃ പരം കേതവസ്സ്യന്ദനസ്ഥാഃ ॥ ൧൫

ജഘന്യേതി। അസ്യാഭിഃ ജഘന്യഗ്രഹസ്യാന്ത്യഗ്രഹസ്യ അന്ത്യം ജഘന്യം ചരമമിത്യമരഃ അഭിധാനേന നാമ്നാ സാമ്യം സമാനത്വം ന സോഢം നേ, ന ക്ഷാന്തം ന, കിന്തു ക്ഷാന്തമേവേത്യർഥഃ ഏതത്തുംഗത്വമുന്നതത്വം യഥാ യഥാ നാമസാമ്യം സോഢം തഥേത്യർഥഃ ന സഹ്യം സോഢുമശക്യം ഇതീവ ഏവം മത്വേവ സ്യന്ദനസ്ഥാ രഥസ്ഥാഃ കേതവഃ ധ്വജാഃ പരമധികം ഉഗ്രാഃ ഉന്നതാ ആസൻ ബഭൂവുഃ ചരമഗ്രഹസ്യ കേതോരഭിധാനേന സാമ്യമസ്യാഭിഃ ക്ഷാന്തമേവ കിന്തു തുംഗത്വമപി തഥാ സഹ്യന്നേതി കേതവോധികമുച്ഛ്രിതാ ഇതി ഭാവഃ അതിശയോക്ത്യുൽപ്രേക്ഷയോസ്സങ്കരഃ ൧൫

ഭടാ രിഷ്ടിഖേടായുധാഃ കേചിദന്യേ
തദാരിഷ്ടപത്രാസിശാർങ്ഗാഗ്രദോഷാഃ ।
പരേ പട്ടസപ്രാസഖട്വാംഗഹസ്താ
സ്തടേ വേഗവത്യാ വിരേജുഃ പടിഷ്ഠാഃ ॥ ൧൬

ഭടാ ഇതി। തദാ പ്രയാണകാലേ വേഗവത്യാഃ കൃതമാലായാസ്തടേ തീരേ പടിഷ്ഠാഃ ദക്ഷാഃ കേചിൽ ഭടാ യോധാഃ രിഷ്ടിഖേടായുധാഃ രിഷ്ടിഃ ഖഡ്ഗഃ രിഷ്ടം ക്ഷേമാശുഭാഭാവേ പുംസി ഖഡ്ഗേ ച ഫേനില ഇതി മേദിനീ ഖേടായുധാനി യേഷാന്തേ തഥോക്താഃ ഖേടഃ കഫേ ഗ്രാമഭേദേ ചർമ്മണ്യധമവത്രിഷ്വിതി മേദിനീ പരേ അന്യേ ഭടാ ഇത്യർഥഃ പട്ടസപ്രാസഖട്വാംഗഹസ്താഃ പട്ടസപ്രാസഖട്വാംഗാ ആയുധഭേദാഃ തേ ച ഹസ്തേഷു യേഷാം തേ തഥോക്താ വിരേജുഃ അന്യേ ഇതരേ ഭടാഃ അരിഷ്ടപത്രാസിശാർങ്ഗാഗ്രദോഷാഃ അരിഷ്ടാനാം കങ്കാനാം അരിഷ്ടഃ ഫേനിലേ നിംബേ ലശുനേ കാകകങ്കയോരിതി മേദിനീ പത്രാണി പക്ഷാ യേഷാന്തഥാ പത്രം വാഹനപക്ഷയോരിതി ഹലായുധഃ അസവഃ അസ്യന്തേ ക്ഷിപ്യന്തേ ഇത്യസവഃ ശരാഃ ഖഡ്ഗാശ്ച ശാർങ്ഗാണി ചാപാനി ശാർങ്ഗസ്സ്യാച്ചാപമാത്രേപീതി മേദിനീ അഗ്രദോഷു ഭുജാഗ്രേഷു യേഷാന്തഥോക്താ വിരേജുഃ ഭുജബാഹൂ പ്രവേഷ്ടോ ദോരിത്യമരഃ കേചിൽ ഭടാഃ ഖഡ്ഗചർമ്മധാരിണഃ പരേ തു ശരാസനബാഹവഃ അന്യേ പട്ടസപ്രാസാദിപ്രഹരണാന്യുദ്യമ്യ വിരേജുരിതി ഭാവഃ ൧൬

പൃതാ പാണ്ഡ്യഭൂഭൃത്തനുജോപപന്നാ
ക്രമേണാഥ രാഷ്ട്രാണ്യനേകാന്യതീത്യ ।
ഗിരീശം സുരാണാം ശരണ്യം സതീവാ
ഗമദ്വല്ലന്നീയാഭിമാനം മഹാന്തം ॥ ൨൭

പൃതേതി। അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യഭൂഭൃത്തനുജാ പാണ്ഡ്യരാജപുത്രീ പൃതാ തൈസ്സൈന്യനാന്യത്ര ജനാനെനെത്യർത്ഥഃ പൃതനാ ജനാനാമസൈന്യയോരിതി സാ തേ ഉപപന്നാ യുക്താ സതീ ക്രമേണ പര്യായതഃ അനേകാനി ബഹൂനി രാഷ്ട്രാണി രാജ്യാനി അന്യത്ര രാഗാദീനാമുപദ്രവകരത്വാൽ രാഗാദ്യുപദ്രവാണീത്യർത്ഥഃ രാഷ്ട്രം സ്യാദുപപാതമേന ഉപദ്രവേ ക്ലീബപുംസോരിതി മേദിനീ അതീത്യാതിക്രമ്യ അന്യത്രാപാസ്യേതി യാവൽ സുരാണാം ദേവാനാം ശരണ്യമാവാസം അന്യത്ര രക്ഷിതാരം ശരണം ഗൃഹരക്ഷിത്രോരിത്യമരഃ വല്ലന്നീയാഭിമാനം വല്ലന്നീയോധികരണേന വാച്യാഭിമാനോത്ഥാദിഭേദ്യാ യസ്യ തം അന്യത്ര വല്ലന്നീയഃ ശ്ലാഘനീയോഭിമാനോ ജ്ഞാനം യസ്യേതി അഭിമാനോർത്ഥാദിദർപ്പേ ജ്ഞാനേ പ്രണയഹിംസയോരിതി മേദിനീ ഗിരീശം മഹാമേരും അന്യത്ര പരമേശ്വരം സതീ പാർവ്വതീവ യഥാ പതിവ്രതാ യാകാചിൽ സ്ത്രീതി വാ ഗമൽ പ്രാപ സതീ സാദ്ധ്വീമയോരിതി മേദിനീ ക്രമേണാനീകസംവൃതാനേകരാജ്യാന്യതിക്രമ്യ വിബുധാലയം കനകമയത്വാൽ പ്രസിദ്ധം നിയതയോജനാനാമന്തരത്വാൽ മഹാന്തം മേരും രാഗാദ്യുപദ്രവാണി നിരസ്യ ജ്ഞാനസമ്പന്നാ മഹാന്തം ശ്രേഷ്ഠം നിജരക്ഷിതാരം മഹാദേവമാരാധനം മക്ഷ്യായ ന്നിവാഗമദിതി ഭാവഃ കിഞ്ച പതിവ്രതാനാമപി ജനതയാ പ്രാപ്തിരംഗീകൃതാ കില യസ്യാൽ കാചന യോഷിൽ പതിവ്രതൈവേത്യുക്തമിത്യവഗന്തവ്യം ഉപമാലങ്കാരഃ ൨൮

മഹാന്ത്യത്ര ദാനാനി കുർവ്വന്ത്യനേകാൻ
ജനാസ്സ്വപ്നതന്ത്രാനുദാരാംശ്ച സന്തഃ ।
യദന്താധിവാസേപ്സവശ്ശാന്തപാപാ
സ്തപാംസ്യപ്യലം തന്ത്രവിത്കല്പിതാനി ॥ ൨൯

മഹാന്തീതി। അത്ര ഭൂമൌ ജനാ മനുജാഃ യദന്താധിവാസേപ്സവഃ യസ്യ മേരോരന്ത ഉപരി അധിവാസമിച്ഛവസ്സന്തഃ മഹാന്തി ശ്രേഷ്ഠാനി ഷോഡശമഹാദാനാനീതി യാവൽ അനേകാൻ ബഹൂൻ ഉദാരാൻ മഹതസ്സ്വപ്നതന്ത്രാൻ മഖാംശ്ച തന്ത്രവിൽകല്പിതാനി തന്ത്രം ശാസ്ത്രം വിദന്തീതി തന്ത്രവിദഃ തന്ത്രം കുടുംബകൃത്യേസ്യാൽ സിദ്ധാന്തേ ചൌഷധോത്തമേ പ്രധാനേ തന്തുവായേ ച ശാസ്ത്രഭേദേ പരിച്ഛദേ ശ്രുതിശാഖാന്തരേ ഇതി മേദിനീ തൈഃ കല്പിതാനി പ്രോക്താനി തപാംസി നിയമാനപ്യലം അധികം കുർവ്വന്തി കുർവ്വതേ തം ഗിരീശമിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ശാന്തപാപാ നിരസ്തകല്മഷാസ്സന്തോ

ജലാനി ഇതി ജനവിശേഷണം തഥാ ച തേത്രംഗനിവാസകാമാഃ സർവ്വ തന്ത്രമഹാരണ്യാനി തപാംസി കുർവന്തി സന്ത ഇതി ഭാവഃ ൯൭,

മഹാവീരഭൂസൈനികാസ്തത്ര ഗോത്രേ
മഹാവീരഭൂപാ വിചേരുസ്സസൈന്യാഃ।
പ്രസൂഭിഃ പരീതാഗമേ മാലതീനാം
പ്രസൂഭിഃ പ്രസൂനാനനാപീതാലിഭിശ്ച രമ്യേ ॥ വൃ൭

മഹാവീരേതി. തത്ര ഗോത്രേ പർവതേ അദ്രിഗോത്രശിഖരാവിത്യമരഃ മഹാവീരഭൂസൈനികാഃ മഹാവീരഭുവഃ മഹാവീരാത് മഹാനലാത് ഭവന്തീതി ഭൂഃ തസ്യാസ്തടാതകായാ ഇത്യർഥഃ സൈനികാസ്സൈന്യാഃ മഹാവീരഭൂപാഃ അതിശൂരസേനാപതിനാ സംരക്ഷിതാസ്സന്തഃ മഹാവീരസ്സ്യ ശരഭേ ശൂരേ സിംഹേ മഹാനല ഇതി മേദിനീ സസൈന്യം സൈന്യസഹിതം യഥാ തഥാ വിചേരുരിത്യന്വയഃ പ്രസൂഭിഃ കളേരിഃ രമ്യേ മനോഹരേ പ്രസൂനാനനാപീതാലിഭിഃ പുഷ്പമുഖപീതാലിഭിഃ മാലതീനാം ജാതീനാം സുമനാ മാലതീ ജാതിരിത്യമരഃ പ്രസൂഭിഃ വീരുദ്ഭിഃ പ്രസൂനഭൂഷാജനനം... കളീവിരുദ്ധൈസ്ത്രിയാമിതി മേദിനീ പരീതാഗമേ പരീതാഃ വ്യാപ്താഃ അഗമാ വൃക്ഷാ യസ്മിന്നിതി ഗോത്രവിശേഷണം തഥാ ച കളീകാന്ധകാരിതേ കുസുമിതമാലതീലതാലിംഗിതേ തരുനിബിഡേ തത്ര മഹാരൂപഗോത്രേ ഗോത്രമാലസൈനികാഃ സഞ്ചേരുരിതി ഭാവഃ വൃ൦

സുധാസന്നിഭം ഗാംഗമംഭഃ പിബന്തോ
ന യോധാസ്തതന്തി സ്മ വേഗാപഗേയം।
തൃഷാ സാർദ്ധമേഷാം ശ്രമഃ ശാന്തിമാഗാ
ദ്ദൃഷ്ട്വാ തത്ര ശക്രസ്യ പോഷം വിഷാദഃ ॥ വൃ൮

സുധേതി. തത്ര മേരൗ യോധാ ഭടാഃ ഭടാ യോധാശ്ച യോദ്ധാര ഇത്യമരഃ സുധാസന്നിഭം അമൃതതുല്യം ഗാംഗം ഗംഗാസംബന്ധി അംഭഃ ജലം പിബന്തസ്സന്തഃ വേഗാപഗേയം വേഗാ വേഗവതീ സാ ചാസാവപഗാ നദീ തസ്യാസ്സംബന്ധി അംഭഃ പയഃ ന സ്മരന്തി സ്മ വിസ്മൃതവന്തഃ ഏഷാം യോധാനാം ശ്രമഃ ക്ലമഃ തൃഷാ പിപാസയാ സാർദ്ധം ശാന്തിമുപശമമാഗാത് പ്രാപ ശക്രസ്യേന്ദ്രസ്യ. വിഷാദോ ദുഃഖം ... സാർദ്ധം പോഷം പുഷ്ടിമാഗാത് പ്രാപ അമൃതമ... ശക്രസ്യ വേഗവതീ ജലം വിസ്മൃതവന്തോ ഭടാ ... പാനാത് ശ്രമഃ ക്ലമശ്ചാഭൂത് തേ പാനാദമൃതമാഗമനേനൈവാവലംബ്യ കിമത്ര കർത്തവ്യമിതി വിഷാദോ ശക്രസ്യ പുഷ്ടിമവാപേതി ഭാവഃ വൃ൮

പ്രസ്ഥാഗ്ര്യാഗമാഗ്രപ്രവികചസുമനോവ്രാതനിര്യദ്ദ്വിരേഫാളിഃ
ഉപസ്ഥാല്പാസൈകതാന്തൈരമിതപരിമളൈസ്സാന്ദ്രപര്യന്തഭാഗേ
തസ്ഥൌ പൃഥ്വീന്ദ്രപുത്രീ പ്രമദഭരകരേ തത്രകാർത്തസ്വരാദ്രൌ
തീർത്ഥൈർമ്മിത്രൈഃ പൃതാ ച പ്രഥമരണബരയാസൌ ച സത്രാ
സധാത്ര്യാ ॥ ൭൨

പ്രസ്ഥേതി । അസൌ പൃഥ്വീന്ദ്രപുത്രീ നൃപതികന്യകാ അമിതപരിമളൈഃ അമിതോപചിതാഃ പരിമളാ ഗന്ധാ യേഷാം തൈഃ പരിമളോ ഗന്ധേ ജനമനോഹരേപ്യമരഃ അത ഏവ ഉപസ്ഥാല്പാസൈകതാന്തൈഃ ഉപസ്ഥാനാം ഉച്ചിതാനാമപി ഉപസ്ഥഃ സ്യാദുത്സംഗേ ക്രോഡേ ഉപയുക്തജനേ ത്രിഷ്വിതി കേ ദിനീ ഉല്ലാസസ്യ സന്തോഷണസ്യ ഏകതാനൈരേകായനൈഃ ഏകതാനോ നന്യവൃത്തിരേകാഗ്രൈകായനാവപീത്യമരഃ പ്രസ്ഥാഗ്ര്യാഗമാഗ്രപ്രവികചസുമനോവ്രാതനിര്യദ്ദ്വിരേഫാളിഃ പ്രസ്ഥേഷു സാനുഷു സ്നഃ പ്രസ്ഥസ്സാനുരസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ വിദ്യമാനാനാമഗ്ര്യാണാമുന്നതാനാമഗമാനാം വൃക്ഷാണാം ഉദ്ഗമാഗ്രാ ഇത്യമരഃ അഗ്രേഷു ശിഖാസു പ്രവികചേഭ്യഃ ഫുല്ലേഭ്യഃ സുമനോവ്രാതേഭ്യഃ കുസുമസഞ്ചയേഭ്യഃ നിര്യദ്ഭിഃ നിർഗ്ഗച്ഛദ്ഭിർദ്വിരേഫാളിഃ പരാഗൈസ്സാന്ദ്രപര്യന്തഭാഗേ നിബിഡിതപരിസരഭാഗേ പ്രമദഭരകരേ തോഷാതിശയകാരിണി തത്ര കാർത്തസ്വരാദ്രൌ തസ്മിൻ ചാമീകരധരാധരേ തീർത്ഥൈസ്സചിവൈഃ തീർത്ഥം ശാസ്ത്രാധ്വരക്ഷേത്രോപായനാരീരജസ്സു ച । അവതാരർഷിജുഷ്ടാംബുപാത്രോപാദ്ധ്യായമന്ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ മിത്രൈസ്സഖിഭിഃ പ്രഥമരണബരയാ പ്രഥമരണേ രാജ്യേ ബരയാ കഠിനയാ പൃതാ സേനയാ ച സധാത്ര്യാ സഹപാഠാത്രാ ച സത്രാ സമം ഉപമാതൃഭവോ ധാത്രീതി സാമസ്യാത് സാകം സത്രാ സമം സമേത്യമരഃ തസ്ഥൌ സ്ഥിതാഭൂത് തഥാ ചായിപദ്യം ... നാനാമപ്യാനന്ദനൈകായതനൈഃ കനകജാതസമുന്നതതരശിഖരസമുദിതത് പുഷ്പസഞ്ചയനിര്യൽപരാഗൈശ്ചന്ദ്രപരിസരഭാഗേ അത ഏവ തോഷാതിശയകാരിണി തസ്മിൻ സുരാലയേ നരപതിതനൂജാ സഖീഭിഃ സേനയാ സപാദപാത്രാ ച സാർദ്ധം തസ്ഥാവിത്യനേനാതിരമണീയേ കനകാചലേ സചിവാദിഭിസ്സേവിതാവസ്ഥിതി ഭാവഃ സ്രഗ്ധരാവൃത്തമേതത് ഉദ്ദേശേന്ദ്രാനാം ത്രയാണാം ത്രിമുനിയതിയുതാസ്രഗ്ധരാ കീർത്തിതേയമിതി ലക്ഷണാത്.

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികലകമുഖോദയസ്യ വല്ലിസ്ഥീയരാമാനുജദാസസ്യ ദേശികപദകമലദാസസ്യ ... കൃതൌ തത്സേവകാപരിണയേ തൃതീയസർഗ്ഗപ്രകാശികായാം സമാപ്തഃ നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരായണശേഷാദ്രീശ്വരേശ്വരേഭ്യോ നമഃ ഗുരുഭ്യോ നമഃ

ഓം തത് സത്

ശുഭം ഭൂയാത്

തൃതീയസ്സർഗ്ഗസ്സമാപ്തഃ

തടാതകാപരിണയം.

ചതുർത്ഥസ്സർഗ്ഗഃ

അഥോ മഹാവീരകരം സുരേശ്വരം
രണേ മഹാവീരഭവാ തടാതകാ ।
മതിം മഹാവീരജനാവൃതാകരോ
ദ്വിജേതുമോജസ്വിജയോ ഹി ശസ്യതേ ॥ ൧

അഥോ ഇതി॥ അഥോ ഇത്യാരംഭാർത്ഥകമവ്യയം മംഗളാനന്തരാരംഭപ്രശ്നകാർത്സ്ന്യേഷ്വഥോ അഥേത്യമരഃ മഹാവീരഭവാ മഹാവീരോ യജ്ഞാഗ്നിഃ മഹാവീരസ്തു ഗരുഡേ ശൂരേ സിംഹേ മഹാനലേ വജ്രേ ശ്വേതതുരംഗേ ചേതി മേദിനീ തസ്മാദ്ഭവാ യസ്യാസ്സാ മഹാവീരജനാവൃതാ മഹാവീരാ അതിശൂരാ യേ ജനാസ്സുമതിമുഖാസ്സചിവാ ഇതി യാവത് തൈരാവൃതാ സമാചിതാ തടാതകാ കർത്രീ മഹാവീരകരം മഹാവീരോ വജ്രം കരേ പാണൌ യസ്യ തം സുരേശ്വരം ഇന്ദ്രം രണേ യുദ്ധേ വിജേതും മതിം ബുദ്ധിം അകരോത് ചകാര ഓജസ്വിജയഃ ഓജസ്വിനോ ബലിനോ ജയഃ വിജയഃ ഓജോദീപ്തൌ ബലേ ചേത്യമരഃ ശസ്യതേ ശ്ലാഘ്യതേ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ തഥാച പരാക്രമിസമാക്രമണസ്യ പ്രാശസ്ത്യപ്രതിപാദനാദാരംഭ ഏവ ചന്ദ്രമൌലിധരസ്യ അംഗകൈവ തിണ്ണസ്യം ഭാവിനോ ഭാവീ സംഗ്രാമസൂചകം ഭാവിനീ ശരണായാ മതിമത്തേതി ഭാവഃ സർഗ്ഗസ്ഥിതാംശസൂചകം വൃത്തം ഇന്ദ്രവംശസ്ഥമിശ്രിതം ഉപജാതിരിതി ലക്ഷണാത് അലങ്കാരശ്ചാർത്ഥാന്തരന്യാസഃ ൧

അധിജ്യകോദണ്ഡമനീകരക്ഷണേ
നിയുജ്യ സാ മന്ത്രിണമാവിശദ്രഥം ।
അജയ്യമഗ്ര്യക്രമദീപിതാ പുരാ
ജയദ്ധ്രുവത്രാണവിധൌ യമാദിമം ॥ ൨

അധിജ്യേതി॥ സാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ അധിജ്യകോദണ്ഡം അധിരോപിതാ ജ്യാ മൌർവ്വീ യസ്മിൻ തദധിജ്യം മൌർവ്വീ ജ്യാ ശിഞ്ജിനീ ഗുണ ഇത്യമരഃ താദൃശ

തകാദനസം ധാത്രീസ്യ തം മന്ത്രിണം സചിവം സുമതിമിത്യർത്ഥഃ അനീകരക്ഷണെ സൈന്യപാലനെ നിയുജ്യ പ്രേരയിത്വാ തഥം ന്യൃനാം അവിശൽ പ്രാവിശൽ തുരഗതാമൈത്യർത്ഥഃ കീദൃശോയം സചിവഇതിചേദാഹ അഭഃപിതെതൃകം പദം അമൃശ്യാഃ പിതാ ജനകഃ മലയദ്ധ്വജഇതി യാവൽ പുരാ പൂർവ്വമശ്വമേധവിധാനസമയഇതിയാവൽ യസ്യത്രാണവിധൌ യയൊരശ്വമേധീയഹയസ്യ ത്രാണവിധിഃ പാലനവിധാനം തസ്മിൻ യജ്ഞരക്ഷോപാശ്വമേധീയഇത്യർഥഃ ആർദ്രിമം തുല്യം യംസുമതിമിത്യർത്ഥഃ നിയുജ്യേത്യത്രാപ്യന്വയഃ അജയ്യം ജേതുമശക്യമപി ജയ്യോയയ്യൃശ്യതെ ജേതുമിത്യമരഃ അശ്വമിന്ദ്രം അശ്വമേധാഘപ്രണ്ണസ്തതിക്ക രവൊ താമ്രൈ ദിവസ്പതാവിതിമേദിനീ അജയൽ ജിതവാൻ കിഞ്ചിപൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ പുരാ കില മലയദ്ധ്വജോ യമശ്വമേധീയഹയപാലനായാദിശ്യ സുമതിമജിതമപി ശതക്രതും ജിതവാൻ തമിദാനീം സൈന്യാവനായ നിയുജ്യ സ്വയമഗമദിതി ശതാംഗമംഗജാവനീപതേരിതി ഭാവഃ ൭

തദാ മഹാവീരസദൃക്ഷവിക്രമാ
സ്വദാശയജ്ഞാ ജഹൃഷുശ്ചമൂചരാഃ ।
മഹേന്ദ്രമപ്യാഹവനാകം യയോഃ പുനഃ
പ്രഹർത്തുകാമാ ഇവ ശസ്ത്രപാണയഃ ॥ ൮

തദേതി। മഹാവീരസദൃക്ഷവിക്രമാഃ മഹാവീരേണ സിംഹേന സദൃക്ഷസ്സമാനഃ സദൃക്ഷസ്സദൃശസ്സദൃഗിത്യമരഃ വിക്രമോ ബലം യേഷാന്തെ തഥാ ചമൂചരാഃ ചമൂഷു ചരന്തീതി ചമൂചരാഃ സൈന്യസമൂഹജനാ ഇത്യർത്ഥഃ തദാശയജ്ഞാഃ സൈന്യാനുസൂതരാജാശയജ്ഞാഃ അഭിപ്രായം ജാനന്തീതി തഥോക്താസ്സന്തഃ ജഹൃഷുഃ യത്ര ഹേതുമൽപ്രേക്ഷ്യതെ യയോരശ്വമേധീയാശ്വസ്യ യജ്ഞശോരാശ്വമേധീയഇത്യമരഃ ആഹവനീകം ആഹവാർത്ഥാരം മഹാവീരനാരികപ്രോക്തോ ഇതി മേദിനീ മഹേന്ദ്രമപി വൃത്രഹന്താരമപി തം പുനഃ പ്രഹർത്തുകാമാ ഇവ പ്രഹർത്തും താഡയിതും കാമൊ ഭിലാഷോ യേഷാന്തേ തഥോക്താ ഇവേത്യുൽപ്രേക്ഷാ ശസ്ത്രം പാണൌ യേഷാം തഥോക്താ ഇതി യോധവിശേഷണം തഥാ ച പൂർവ്വമേവാശ്വതരഗന്ധർവ്വചരകന്യാ പാകരിപോസ്സന്താനനെ പുനരപി സകാമാ ഇവ ധൃതായുധാഃ പദാതയഃ സ്വാശയാനുരൂപമാലക്ഷ്യാഭിനിവേശമദൃശ്യാഃ പ്രമോദമാസന്നിതി ഭാവഃ ൮

പ്രസൂതവൃന്ദാരകവൃന്ദചോദിതാ
ബഭൌ തരാം സ്യന്ദനപങ്ക്തിരുദ്ധുരി ।
തദാനുകൂലാനിലലോലകേതനാ
വലംബിഹാരൈരിവ കാലയന്ത്യരീൻ ॥ ൯

പ്രസൂതേതി। തദാ പ്രസൂതവൃന്ദാരകവൃന്ദചോദിതാ പ്രസൂതാസ്സാരഥയഃ പ്രസൂതം കസുമെ സ്ത്രീണാം ത്രിഷു സഞ്ജാതസൂതയോരിതിമേദിനീ ശതാംഗ

വൃന്ദാരകാ ശ്രേഷ്ഠാഃ വൃന്ദാരകൈശ്രുതിമുഖ്യാവിത്യമരഃ തേഷാം വൃന്ദേന സമൂഹേന ചോദിതാ പ്രേരിതാ സ്യന്ദനപങ്ക്തിഃ രഥാംഗാവലിഃ അഞ്ചാനി താഭിഃ അനാകുലാനിലലോലകേതനാവലംബിപതാകൈഃ അനാകുലേന സംഗത്യ സംഗതേനാനിലേന വായുനാ ലോലാനി ചഞ്ചലാനി ചലം ലോലം ചലാചലമിത്യമരഃ കേതനേഷു കേതുഷു അവലംബീനി അവലംബിതാനി പതാകാനി പടാഃ യേഷാം പതാകഃ പുംസി വൈജയന്ത്യാം ത്രിഷു കാർപ്പാസവാസസീതി മേദിനീ തൈരഥൈൻ ശത്രൂൻ കാലയന്തീ അപസാരയന്തീവ ഖേ തേ താരാം അധിശയേന ഖേ തേ താരാം അഥവാ സാരഥിസഞ്ചോദിതാ രഥാംഗരാജിരനാകുലവാതസഞ്ചലിതകേതനാംശുകൈകരാജിതലാൽ സപത്നാനപി ദ്രാവയന്തീവ ബഭാവിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൭

കടാന്തരോദ്ഭ്രാന്തമദാംബുവിപ്രുഷാം
ഘടാ വിരേജേ കരിണാം ധരാഭൃതഃ ।
തടാന്തരേ തസ്യ തദാ ശുചിച്യുതാ
വടന്ത്യനന്താംബുമുചാമിവാവലിഃ ॥ ൮

കടാന്തരേതി। കടാന്തരോദ്ഭ്രാന്തമദാംബുവിപ്രുഷാം കടയോർഗ്ഗണ്ഡയോഃ ഗണ്ഡഃ കടഇത്യമരഃ അന്തരാദഭ്യന്തരാദുദ്ഭ്രാന്താനാം നിർഗ്ഗതാനാം മദാംബൂനാം മദജലാനാം വിപ്രുഷഃ ബിന്ദവഃ യേഷാം തേഷാം പൃഷന്തിബിന്ദുപൃഷതാഃ പുമാംസോ വിപ്രുഷഃ സ്ത്രിയ ഇത്യമരഃ കരിണാം ഗജാനാം ഘടാ സമൂഹഃ ഘടാ സ്യാൽ കരിവൃന്ദേപീത്യനേന ഘടാശബ്ദസ്യ കരിവൃന്ദാർത്ഥകത്വേപി കരികളഭാദിപ്രയോഗവൽ വൃന്ദമാത്രാർത്ഥകത്വമവഗന്തവ്യം തസ്യ പ്രസിദ്ധസ്യ ധരാഭൃതഃ പർവ്വതസ്യ സുമേരോരിതി യാവൽ തടാന്തരേ തടസ്യ കാനനാന്ന്യാന്തരേ മധ്യേ തടൌ നികഞ്ജ കാന്താര ഇതി മേദിനീ ശുചിച്യുതൌ ശുചൌ ആഷാഢമാസേ ച്യുതൌ ഗതനകാലേ വർഷകാല ഇതി യാവൽ ശുചിസ്ത്വയം ആഷാഢ ഇത്യമരഃ അനാകനാംബരേ അനന്താം സ്വരവൽ മിത്യമരഃ അനേന സഞ്ചരന്തി അംബുമുചാം മേഘാനാമാവലിഃ പങ്ക്തിരിവ വിരേജേ ശുശുഭേ യഥാ വർഷാസമയേ മേരുതടേ അംബുദാവലിരേതി വിലസതി തഥാ ഗണ്ഡനിർഗ്ഗളന്മദജലബിന്ദൂനാം മദാവളാനാമാളിരാലീഢഗഗനസ്യ കനകഗിരേഃ കാനനേ രരാജേതി ഭാവഃ ൯

പ്രയാഗവൈശാരദ്യപലാളിതാ
പ്രയാഗപങ്ക്തിഃ പ്രസഭൌ ധരാങ്കണേ ।
പ്രയാഗയോഗ്യം സമിദീക്ഷിതും പുരാ
പ്രയാഗനീതം കതുകിന്യതിതരാം ॥ ൰

പ്രയാഗേതി। പ്രയാഗവൈശാരദ്യപലാളിതാ പ്രയാഗവൈശാരദ്യതോ മനോഭിഃ പ്രയാഗസ്ഥിതിൽകൈരേ സ്യാത്ത്വജ്ഞ ശമകലേ ഹയ ഇതി മേ

നീ തസ്മാൽ ഭവതീതി ളഃ തയാ ഉപലാളിതാ സന്തൊഷിതാ **പ്രയാഗപങ്ക്തിഃ**
പ്രയാഗാനാമശ്വാനാം പങ്ക്തിരാവലിഃ ധരാങ്കണെ ധരസ്യ പവ്വതസ്യാങ്കണെ
അജ്ജിരെ അഗ്രഹായ്യധരപങ്ക്ത്യാ ...

... പ്രയാഗയൊഗ്യം പ്രയാഗസ്യാശ്വമെധാദ്ധ്വര
...ന്ധും ബന്ധുസ്വസ്വജനാ ഇത്യമരഃ ംരംക്ഷിതുമവ
...തുകവതീ അതഏവാതിത്വരാത്വിവെഗവതീ പ്ര
...ദ്യാഖണ്ഡലനീതമശ്വമെധസൈന്ധവം ളക്ഷ്മിവാ
...ജിവാ രരാജെതി ഭാവഃ ഉൽപ്രെക്ഷാലങ്കാരഃ ന്ന

...രംഗതുരംഗപത്തയൊ
...സംഗദൃഗിംഗവീക്ഷണാൽ।
...പാംഗസുരാംഗയെഭവൻ
...ംഗവിഹംഗസത്വരാഃ ॥ ൬)

...സാരംഗതുരംഗപത്തയഃ ശതാംഗാ രഥാഃ സാരം
...രിണെ ചാതകെപി മതംഗജ ഇതിമെദിനീ തു
...തയശ്ച നൃപാംഗജാസംഗദൃഗിംഗവീക്ഷണാൽ
...ഃ തസ്യാ അസംഗമനിഗ്ഗളം ദൃശൊന്നെത്രയൊഃ
...ത ഇതി മെദിനീ വീക്ഷണമവലൊകനം തസ്മാ
...സുരാംഗയെ ദിശാഃ കാഷ്ഠാ ഏവാംഗനാ യൊ
...ഃ അപാംഗസ്ത്വംഗഹീനെ സ്യാൽ നെത്രാന്തെ
...ലകാ ഇവാലങ്കാരഭൂതാഃ യെ സുരാസ്സുരനാഥാഃ
...തെഷാം യഃ നിയമനം യൊ നാ വായൌ ഹിയ
...ൿപാലജയ ഇത്യത്ഥഃ പതംഗപാനംഗവിഹംഗ
...ഃ അനാംഗം മനഃ അനംഗൊ മദനെ നംഗമാകാ
...ിഹംഗൌ വായുബാണൌ വിഹംഗൌ വായുവി
...ത്വരാ വെഗവന്തൊഭവൻ ബഭൂവുഃ തഥാച രഥ
...ിസുതാത്തുതാവലൊകനെനാനവിലംബെവ്യംബെ
...മാനദിൿപാലനിയമനായ ഗരുഡമാനസഗന്ധ
...ന്തൊ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ ൭

...ഥ സാധനെന സാ
...വിയത്സ്വരാസദൽ
...ിസാഗരം സതീ
... സുഖാത്മകം യഥാ ॥ ൮

...നതരം സാ തടാതകെത്യത്ഥഃ ചതുവ്വിധെന രഥാ
...പ്രകാരാഃ യസ്യ തെന സാധനെന സൈന്യെന

ണെന്റെണ നീതം അപാഹൃതം...
സ്യ യൊഗ്യമഗ്ഗം സ്വം സ്വ...
ലൊകിതുമിവ കുതുകിനീ കൌ...
ബഭൌ രരാജ അശ്വാവലിരപ...
തികൌതുകവതീ അതഏവാതി...

ശതാംഗസാ...
നൃപാംഗജാ...
ദിശാംഗനാ...
പതംഗപാ...

ശതാംഗെതി। ശതാംഗാ...
ഗാ ഗജാഃ സാരംഗഃ പുംസി വ...
രംഗാസ്തുരഗാഃ പത്തയഃ പദാ...
നൃപാംഗജാ തടാതകെത്യത്ഥ...
ഇംഗമത്ഭുതം ഇംഗഃ സ്യാദത്ഭു...
ലെതൊഃ ദിശാംഗനാപാംഗ...
ഷിതഃ താസാമപാംഗാസ്തിലക...
തിലകെപിചെതി മെദിനീ തി...
തെഷാമംഗാനി രാജ്യാദീനി ...
മന ഇതിമെദിനീ തസ്മിൻ ദിക...
സത്വരാഃ പതംഗപൊ ഗരുഡ...
ശമനസൊരപീതി മെദിനീ വി...
ശിഖാവിത്യമരഃ ത ഇവ സത...
ഗജതുരഗപദാതയൊ നരപതി...
രതലെ ദിൿമഹിളാതിലകായ...
വഹബാണാ ഇവാതിവെഗവ...

ചതുവ്വിധെനാപ്യ...
സമന്വിതാതീത്യ...
സുദുസ്തരം സംസൃത...
തപസ്വിനീ ബ്രഹ്മ...

ചതുവ്വിധെനെതി। അഥാന...
ദിഭെദെന ചതസ്രൊ വിധാഃ ...

സമന്വിതാ യുക്താ സതീ വിയത് അംബരപഥമതീത്യാതിക്രമ്യ സ്വഃ സ്വർഗ്ഗം ചതുർവ്വിധസാധനൈഃ സാധനാനി ച നിത്യാനിത്യവസ്തുവിവേകഃ ഇഹാമുത്ര ച ഫലഭോഗവിരാഗഃ ശമാദിഷട്കം മുമുക്ഷുത്വം ചേതി തൈഃ സമന്വിതാ തപസ്വിനീ തപഃ കല്യാണാ സതീ പതിവ്രതാ സ്വർഗ്ഗം ശക്രാദിഭിരന്യൈ ർന്ദ്രാദിഭിരപി ദുർല്ലഭം ദുർല്ലഭമപി ദുഷ്പ്രവേശ്യം സംസൃതിസാഗരം സംസൃതിസ്സംസാരഃ സാഗരഇവാപാരത്വാദിസാമ്യാത് തം അതീത്യാതിക്രമ്യ സ്വാത്മകം സുഖമാനന്ദ ഏവാത്മാ സ്വരൂപം യസ്യ തത് "ആനന്ദം ബ്രഹ്മേതി" ശ്രുതേഃ ബ്രഹ്മ സച്ചിദാനന്ദലക്ഷണം യഥാശക്തി ഇവാത്മകഃ ബ്രഹ്മൈവേത്യർത്ഥഃ സമാസസത് ആസസാദ യഥാ വാ സാധനചതുഷ്ടയസമ്പന്നാ തപസ്വിനീ സതീ സാഗരമിവാപാരം സംസാരമുല്ലംഘ്യ ബ്രഹ്മസ്വരൂപമാപ്നോതി തഥേയമപി രഥഗജതുരഗപദാദിസൈന്യസമന്വിതാ ഗഗനപഥമതിക്രമ്യ ത്രിവിഷ്ടപമാസസാദേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൮

സുരാസുരവ്രാതനമസ്കൃതസ്യ യ
ച്ഛതക്രതോർധാമ സമഗ്രസമ്പദഃ ।
നികേതനം സർവ്വസുപർവ്വണാമിദം
ഘനിർമ്മണീനാമനണീയസാമപി ॥ ൯

സുരാസുരേതി അഥ ത്രിവിഷ്ടപം സ്വർഗ്ഗം വിശിനഷ്ടി സുരാസുരവ്രാതനമസ്കൃതസ്യ സുരാണാം ദേവാനാം അസുരാണാം ദൈത്യാനാം ച വ്രാതേന സമൂഹേന നമസ്കൃതസ്യ വന്ദിതസ്യ സമഗ്രസമ്പദഃ സമഗ്രാ പൂർണ്ണാ സമ്പത് ശ്രീര്യസ്യ ശതക്രതോരിന്ദ്രസ്യ യദ്ധാമ ഗൃഹം കർത്തൃ സർവ്വസുപർവ്വണാം നിഖിലദേവാനാമപി നികേതനം ഗൃഹം അനണീയസാമതിശ്രേഷ്ഠാനാം മണീനാം ചിന്താമണ്യാദീനാം ഖനിഃ ആകരശ്ച വാസഭൂമിരിതി യാവത് ഖനിസ്ത്രിയാമാകരസ്സ്യാദിത്യമരഃ തദ്ധാമ ആസസാദേതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ യദിന്ദ്രസ്യ നിഖിലനിധിനാമപി നികേതനം ചിന്താമണ്യാദീനാമപി ആകരസ്തത് സമാസസാദേതി ഭാവഃ ൯

മഹീഭൃതോപി ന തഥാ ഭാതാ
മഹോ മഹീദേവവരൌ ന യേധികം ।
വദാന്യഭാവേന ദധീചിഭാസ്കരീ
വ്യതിരേകാ യത്ര വനസ്യ കല്പകാഃ ॥ ൧൦

മഹീതി യത്ര സ്വർഗ്ഗേ യേ കല്പാദിവൃക്ഷാഃ ആരാമാണാം കല്പകാനാം മഹീഭൃതശ്ച ഭൂഭൃതശ്ച സന്ത്യപി മഹീദേവവരൌ മഹീദേവാനാം ഭൂസുരാണാം ഭൂപതീനാഞ്ച ദേവൌ ദേവൈ സുരൌ രാജാനി നാഥേ സ്യാദിത്യമരഃ ശ്രേഷ്ഠൌ ദധീചിഭാസ്കരീ ദധീചിന്നാമ മഹാമുനിഃ ഭാസ്കരിഃ ഭാസ്കരസ്യാപത്യം പുമാൻ കർണ്ണ ഇത്യർത്ഥഃ തൌ വദാന്യഭാവേന ദാതൃതയാ

അഥഃ അധഃപ്രദേശേ തിരസ്കാരവിഷയേ നതോന്നതം ച കുരുതേത്യർത്ഥഃ ത ഇത്യദ്ധ്യാഹാര്യം തേ കല്പകാഃ മന്ദാരാദിവൃക്ഷാഃ വനസ്യ നന്ദനസ്യ വൃതിദ്രുമാഃ വൃതികരാ ദ്രുമാ വൃതിദ്രുമാ ഗുപ്തിവൃക്ഷാ ആവരണകരവൃക്ഷാ വാ വൃതിരാവരണം ഗുപ്തൗ വിതൃമതഃ ഇദാസദിതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ യഥാ ച വൃത്രാസുരവിത്രാസിതസുത്രാമാദിസ്വത്രാശനൈഃ സ്വകീയമപി പ്രാണനാശം ഗണയൻ ദധീചിസ്ത്രീ ണാദരം ദേവാൻ ചന്ദനോദനനോപി വിദിതതതൈ ഏവാമരസ്ഥലായ മാനയൻ കവചബന്ധമേ വിതയാര അധഃകാരിണോ മന്ദാരാദിതരവോ യത്ര ഗുപ്തിവൃക്ഷാഃ കൃതാ ഇതി ഭാവഃ ൪

വഹത്യതിസ്വച്ഛസുഗന്ധിശീതളാ
ഘനാധികസ്വാദുജലാ സരിദ്വരാ।
തമാലജംബീലരസാലമാതുലാ
ദ്യനേകകൂലോത്ഥിതസാലശോഭിതാ॥ ൫

വഹതീതി। യത്ര യസ്മിൻ സ്വച്ഛം അതിസ്വച്ഛം സുനിർമ്മലം സുഗന്ധി പരിമളയുതം ശീതളം ശിശിരം ഘനം സാന്ദ്രം അധികസ്വാദു അതിമധുരഞ്ച ജലം യസ്യാസ്സാ സരിദ്വരാ നദീശ്രേഷ്ഠാ ഗംഗേത്യർത്ഥഃ വഹതി പ്രവഹതി തമാലേതി ഗംഗാവിശേഷണം തമാലാഃ തിലകവൃക്ഷാഃ തമാലസ്തിലക ഇത്യമരഃ ജംബീലാ ജംബീരവൃക്ഷാഃ ജംബോജംബീരജംഭളാ ഇത്യമരഃ രസാലസ്സഹകാര തത്ര രസാലസ്സഹകാര ഇത്യമരഃ മാതുലാ മാതുലുംഗകാഃ മാതുലാ ഫലേ ഇത്യമരഃ ഏതേ ആദയോ യേഷാം അനേകാ ബഹവഃ കൂലോത്ഥിതാസ്തീരോത്പന്നാശ്ച സാലാ വൃക്ഷാഃ കുജസ്സാല ഇത്യമരഃ തൈശ്ശോഭിതാ ഉജ്ജ്വലേത്യർത്ഥഃ തദാ സരിദിതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ യഥാ ചാതിവിമലപരിമളമിളിതശൈത്യമധുരനീരാ കൂലോത്ഥിതതമാലാദിസാലവിലസിതാ മന്ദാകിനീ ച പ്രവഹതീതി ഭാവഃ ൫

അധീതവേദാ വിദധത്യനേകശോ
മഖാനുദാരാൻ യദുപാശ്രയേ ദ്വിജാഃ।
ന ദുസ്സഹാ ക്ഷുന്ന ച തൃട് ന വ്യഥാ
ന യത്ര ഭീസ്താപി ച രുക് കദാചന ൬

അധീതേതി। അധീതവേദാഃ അധീതാഃ അഭ്യസ്താഃ വേദാ നിഗമാ യൈസ്തേ ദ്വിജാഃ ബ്രാഹ്മണാഃ യദുപാശ്രയേ യസ്യ സ്വർഗ്ഗസ്യോപാശ്രയേ പ്രാപ്യാശ്രയേ ഉദാരാൻ ശ്രേഷ്ഠാൻ മഖാൻ യാഗാൻ അനേകശോ ബഹുധാ വിദധതി കുർവ്വന്തി യത്ര സ്വർഗ്ഗ ഇത്യർത്ഥഃ ദുസ്സഹാ ദുഃഖേനാപ്യസഹ്യാ ക്ഷുത് ക്ഷുത്ബാധാ ന നാസ്തി തൃട് പിപാസാ ച ന വ്യഥാ വ്യസനം ന ഭീഃ ഭയഞ്ച ന കദാചന കദാചിദപി രുക് രോഗശ്ച ന നാസ്തി ഇതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ ക്ഷുത്ബാധാദിരഹിതതാപാദവേ യദുപാശ്രയേ ദ്വിജാ മഖാനാചരന്തീതി ഭാവഃ ൬

ഗതാഗതാഭ്യാമലമാതനോതി ഗൌ
സ്സദാഞ്ചിതാഭ്യാമപി യത്ര കാമധുക് ।
സ്ഥിതിം സ്രുതപ്രസ്നവസമ്പദാപ്ലുതാം
സപീവരാപീനഭരാൽ സകൌതുകം ॥ ൫൩.

ഗതാഗതാഭ്യാമിതി। യത്ര സ്വർഗ്ഗേ കാമധുക് കാമധേനുരിതി പ്രസിദ്ധാ ഗൌഃ പശുരപി സപീവരാപീനഭരാൽ സപ്യാന്തീയസ്യ പീവരസ്യ സ്ഥൂലസ്യ ആപീനസ്യ ഊധസോ ഭരാൽ ഭാരാധിക്യാൽ സദാ സർവ്വദാ അഞ്ചിതാഭ്യാം മനോഹരാഭ്യാം അലസാഭ്യാമിതി യാവൽ ഗതാഗതാഭ്യാം ഗമനാഗമനാഭ്യാം സ്രുതപ്രസ്നവസമ്പദാപ്ലുതാം സ്രുതയാ നിഃസ്യന്ദമാനയാ ഗളന്ത്യാ പ്രസ്നവസമ്പദാ പ്രസ്നവസ്യ പയഃപ്രവാഹസ്യ പ്രസ്നവഃ സ്യാൽ പയഃസ്രുതാവിത്യമരഃ സമ്പദാ സമൃദ്ധ്യാ ആപ്ലുതാമാർദ്രാം സ്ഥിതിം സ്വർഗ്ഗസരണിം പദവീ സ്ഥിതിരിത്യമരഃ സകൌതുകം സകുതൂഹലം യഥാ തഥാ അലമാതനോതീതി ന കിന്തു അലങ്കാരമേവേത്യർത്ഥഃ കാമധേനുരപി സ്വോധസോതിഗൌരവാൽ മന്ദാഭ്യാം ഗമനാഗമനാഭ്യാം സ്വോധസ്സ്യന്ദിതൈഃ പയഃപ്രവാഹൈരാർദ്രാം സ്വർഗ്ഗസരണിമലങ്കരോതി ഭാവഃ ൫൩.

ഉപേയുഷീം കൂലമസേവതാംബികാം
കനീയസീമപ്യമരൌകസാം നദീ ।
കരൈർവ്വിധായാസനമർഘ്യമാദരാ
ദഥോദകൈഃ പാദ്യമഘൌഘനാശിനീ ॥ ൫൪

ഉപേയുഷീമിതി। അഥാനന്തരം അമരൌകസാം അമരാ അമരാവതീ ഓകോ ധിഷ്ണ്യം യേഷാന്തേഷാം ദേവാനാമിത്യർത്ഥഃ അമരസ്ത്രീരൈപ്യസ്ഥി സംഹാരേ കഥിതേ ഗൃഹേ സ്വഃ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥമിത്യാദിഷു ബുദ്ധ്യാ ജരായുജ്യ ഇത്യമരഃ നദീ ഗംഗേതി യാവൽ കൂലതീരം കൂലതീരം തടം കച്ഛമിതി ഹലായുധഃ ഉപേയുഷീം പ്രാപ്തവതീം അംബികാം താതകാമിതി യാവൽ അംബികാ രൂപകന്യാകാ ഇതി ശബ്ദാർണ്ണവേ കനീയസീം അല്പാമനാജാമതിയുവതീമപി കനീയാനത് യൂനി സ്യാത്തു അല്പാജയോസ്ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ ഉഭയോഃ പിവിലയോഃ കരൈഃ തരംഗൈഃ കരോ ന്യാ രശ്മിഃ ഹസ്തശുണ്ഡാ സ്ത്രീകരം ജലമിതി മേദിനീ ആസനം പാദ്യം പാദപ്രക്ഷാളനോപയോഗ്യം ജലഞ്ച ആദരാൽ സാദരം അർഘ്യം പൂജാം വിധായ കൃതപാദസേവതാഭജത അഘൌഘനാശിനീ പാപസമൂഹനാശിനീതി ഗംഗാവിശേഷണം തഥാചാഘൌഘവിധ്വംസിനീ ത്രിലോകീന്ദ്രപി യാതിരൂപേണാഗതാമംബാമുപേത്യ യഥാവിധി പൂജാം വിധായ സേവതേതി ഭാവഃ അത്രാല്പാമഘൌഘനാശിനീതി അനാജാമസേവതേത്യനേന വിരോധാഭാസോലങ്കാരഃ ൫൪

സ്ഫുടാരവിന്ദാഗ്രപുടാന്തരസ്രവ-
ന്മധുപ്ലുതാസാന്ദ്രതരേണ സാദരം ।
വിയത്തടിന്യൂർമ്മിതരേണ സേവിതാം
തടാന്തകാപശ്യദഥാമരാവതീം ॥ ൧൭

സ്ഫുടേതി। അഥാനന്തരം സ്ഫുടാരവിന്ദാഗ്രപുടാന്തരസ്രവന്മധുപ്ലുതാസാന്ദ്രതരേണ സ്ഫുടാനാം വികസിതാനാം അരവിന്ദാനാം പദ്മാനാം അഗ്രം സമ്പൂർണ്ണം അഗ്രം പുടസ്യോപരി പരിഭാഗേണ പദസ്യ ച തുല്യമാനേന സമ്പൂർണ്ണമേവ മേദിനീ തസ്യ പുടാന്തരാൽ പുടാകാരാന്തർഭാഗാൽ സ്രവൽ പ്രവഹൽ മധു മകരന്ദസ്തേന പ്ലുതാ സമ്പൂർണ്ണാ ഏതാദൃശീ പങ്ക്തിരംശവോ യസ്യ തേന സാന്ദ്രതരേണ അതിനിബിഡേന വിയത്തടിന്യൂർമ്മിതരേണ വിയത്തടിന്യാ ഗംഗായാ ഊർമ്മിഭിഃ തരംഗൈർവാതേന നിരസ്യ കഥിതോ വ്യാജേ പല്ലിംഗസ്യ സമീരണ ഇതി മേദിനീ സാദരം ആദരസഹിതം യഥാ തഥാ സേവിതാം സേവ്യമാനാം സതീം അമരാവതീമിന്ദ്രപുരീമപശ്യദ്രഘുഃ അഥാച ഉദ്ദീപനഞ്ജലജാതമധ്യാന്നിഃസൃതമകരന്ദസുഗന്ധിനാ തരംഗിണീതരംഗശീതളേന വാതേന സേവിതാം തടാകാന്തരപതിപുരമാലോകയാമാസേതിഭാവഃ ൧൭

മഹാർഹമാണിക്യനികായജന്മനാ-
മപി പ്രരോഹൈർമ്മഹസാമനാരതം ।
ദിശത്സ്വഹർദ്ദീപദശാന്തരേണ താം
മഹൗജസാം യാ വസതിർദ്ദിവൗകസാം ॥ ൧൮

മഹാർഹേതി। ദിവൗകസാം ഇന്ദ്രസ്യ ദിവൗകസാഃ പാകശാസന ഇത്യമരഃ യാ വസതിഃ വേശ്മ വസതിരാത്രിവേശ്മനോരിത്യമരഃ മഹാർഹമാണിക്യനികായജന്മനാം മഹാർഹം മൂല്യം യേഷാം മൂല്യേ പൂജാവിധാവർഹ ഇത്യമരഃ തേഷ്വ്രു മാണിക്യനികായേഷ്വു മാണിക്യഖചിതനിലയേഷ്വു നികായ്യനിലയാലയാ ഇത്യമരഃ ജന്മ ഉൽപത്തിഃ യേഷാം തേഷാം മഹസാമനാരതം പ്രരോഹൈരങ്കുരൈരനാരതം സന്തതം മഹൗജസാം മഹാൽ ഓജോ ദീപ്തിര്യേഷാം തഥാഭൂതാനാമപി തേജോവിശേഷസമ്പൂർണ്ണാനാം ചന്ദ്രസൂര്യാദീനാം ദീപദശാം ഇത്യമരഃ അഹർദ്ദീപദശാം അഹനി ദീപസ്യ പ്രദീപസ്യ ദശാം അവസ്ഥാം ദിശതി വിതരതി യഥാഹ മേദിനീ "മാണിക്യകലിതോജ്ജ്വല" ഇതി യഥാ ച നിഖിലാ നിലയാ അപി തേജോമയദീപസ്യാപി ഭാസമാനാഃ ദിനകരപ്രകാശകത്വാൽ സൂര്യാദയസ്യാപി തേജോവിഹീനപ്രകാശാഭാവാൽ പ്രകാശതാവാപ്ത സൂര്യാദ്യതേജോമാണിക്യഭൂതാനേ ഇതി ഭാവഃ അതി ശയോക്തിരലങ്കാരഃ ൧൮

സുനീലതാമ്രാശ്മശിലാംശുസഞ്ചയൈ-
ർദ്ധ്രുവപ്രവാളപ്രസവശ്രിയം ക്രമാൽ ।

ഉപെയുഷൊ യൽപുരണസ്യ സാലതാം
നനൂചിതൈവാതിതരാം മഹീയസഃ ॥ ൧൭

സുനീലേതി। സുനീലതാമ്രാച്ഛശിലാംശുസഞ്ചയൈഃ സുഷ്ഠു നീലാഃ ശ്യാമള വർണ്ണാഃ താമ്രാഃ പീതവർണ്ണാഃ അച്ഛാഃ ശുഭ്രവർണ്ണാഃ യഥാവിധാശ്ച താശ്ശിലാശ്ച താ സാം മരതകമാണിക്യവജ്രമണീനാം അംശവഃ കിരണാസ്തേഷാം സഞ്ചയൈ സ്സമൂഹൈഃ ദളപ്രവാളപ്രസവശ്രിയം ദളാനി പത്രാണി പ്രവാളാനി പല്ലവാനി പ്രസവാനി പുഷ്പാണി തേഷാം ശ്രിയം ശോഭാം ക്രമാൽ പശ്യാമെന ഉപെ യുഷഃ പ്രാപ്തവതഃ മഹീയസോതിമഹതഃ യൽപുരണസ്യ യസ്യാ അമരാവത്യാ വ രണസ്യ സാലസ്യ പ്രാകാരതോ വരണസ്സാല ഇത്യമരഃ സാലതാ പ്രാകാരത്വം വൃ ക്ഷത്വഞ്ച വൃക്ഷോ മഹീരുഹസ്സാല ഇത്യമരഃ അതിതരാം അതിശയേന ഉചി തൈവ നനു യുക്തൈവ കില മരതകമാണിക്യവജ്രരചിതസ്യ യത്സാലസ്യ ദള കിസലയകുസുമശോഭാമാവഹതോനേകഹസ്യ സാദൃശ്യസംഭവേന സാല ഇ തി നാമ്നസ്സമീചീനതാ സംഘടതേതി ഭാവഃ ൧൭

കരൊതി യദ്വാസപരായണൊ ജന
സ്തപാംസി ഖേലാമണി വസുന്ധരാതലെ।
വൃഷശ്ച യദ്ദ്വാരകവാടികായുഗ
പ്രപാടനായാലമലൌകികൊ മഹാൻ ॥ ൧൮

കരോതീതി। ജനോ മാനുഷഃ യദ്വാസപരായണഃ യസ്യാമമരാവത്യാം വാ സഃ സ്ഥിതിരേവ പരമയനമാശ്രയോ യസ്യ തഥാഭൂതസ്സൻ വസുന്ധരാതലേ ഭൂതലേ ഖേലാരാണി രമ്യരാണി തപാംസി നിയമാനി കരോതി കൃതതേ മഹാ നത്യന്തമഹത്ഫലകത്വാൽ ശ്രേഷ്ഠഃ അലൌകികോ വൈദികോ വൃഷോ യാ ഗാദിധർമ്മഃ യദ്ദ്വാരകവാടികായുഗപ്രപാടനായ യസ്യാ നഗര്യാ ദ്വാരേ വിസ്തൃതാ നസ്യ കവാടികയോഃ കവാടയോർയുഗസ്യ യുഗളസ്യ പ്രപാടനായ വിഘടനാ യാലം സമർത്ഥോ ഭവതീതി യോജ്യം 'സ്വർഗ്ഗദ്വാരകവാടപാടനപടുർധർമ്മ' ഇതി ഭർത്തൃഹരിഃ തഥാച നിഗമൈകസമധിഗമ്യോ യാഗാദിധർമ്മ ഏവ യൽകവാടവിഘടനപടു ർഭവേ യത്ര നിവാസായായാസപൂർവ്വകം തപഃ കുരുതേ മാനുഷ ഇതി ഭാവഃ ൧൮

പയോധൃതിന്നിഷ്കുടപാലികാനന
ദ്വിജാധിപാലോകഗളജ്ജലാഞ്ജലിഃ।
വിധൂപലാവാലതലേഷു സങ്കലെ
ഷ്വപൂർണകഹോരസകഫലാ ന യത്ര വാ ॥ ൧൯

പയോധൃതിരിതി। യത്രാമരാവത്യാം നിഷ്കുടപാലികാനാം ഉദ്യാനപാ ലികാനാം ആനനാനി മുഖാന്യേവ ദ്വിജാധിപാ ബ്രാഹ്മണാ ഹിമാംശവസ്തേഷാ മാലോകനം പ്രകാശനം ദർശനം വാ തേനൈവ ഗളന്തോ ദ്രവന്തോ

ഗളതാം സ്രവതാം ജലാനാമൂൎമ്മിഭിസ്സൂതംകൈഃ സങ്കുലൈൎവ്യക്തൈൎവ്വിധുപലാ വാലതലൈൎവ്വിധുപലൈശ്ചന്ദ്രകാന്തശിലാഭിരാരചിതാലവാലദേശൈൎവ്വാ പയോ ധൃതിൎജ്ജലാധാരണം അനൌകഹാസേകഫലാ അനൌകഹാനാം വൃക്ഷാണാം ആസേകസ്സേചനമേവ ഫലം പ്രയോജനം യസ്യാസ്സാ തഥാ നൈവേത്യൎത്ഥഃ വൈയൎത്ഥ്യവധാരണാൎത്ഥകം തഥാച ചന്ദ്രകാന്തമണിരചിതാലവാലതലതയാ ര മണീയവനപാലികാനനൌരുകരസമ്പൎക്കനിൎഗ്ഗളൽസലിലജലതയാ ച തൽക രാന്തരംഭിതസംഭൃതകംഭാംഭസാം ദ്രുമാസേചനാഫലകതാ നാഗ്രദൈവെതിഭാവഃ

സുരാസ്സുധാപാ അപി യദ്വിലാസിനീ
മുഖാരവിന്ദാസവപാനലോലുപാഃ ।
ഭവന്തി തച്ഛീലവിശേഷവൎണ്ണനാ
വിധൌ കവേഃ കസ്യ വചഃ പ്രഗല്ഭതേ ॥ ൨൦

സുരാ ഇതി। സുരാ ദേവാസ്സുധാപാ അമൃതപാ അപി യസ്യാമമരാവത്യാം വിദ്യമാനാനാം വിലാസിനീനാം സുന്ദരീണാം മുഖാനാമേവാരവിന്ദാനാം പ ദ്മാനാം ആസവസ്യ മധുനഃ പാനേ ലോലുപാസ്സതൃഷ്ണാ ഭവന്തി തച്ഛീലവിശേ ഷവൎണ്ണനാവിധൌ തസ്യാ അമരാവത്യാ ശ്ശീലം സ്വഭാവസ്തസ്യ വിശേഷ ഉൽകൎഷസ്തസ്യ വൎണ്ണനാവിധൌ സ്തുതിവിധാനേ കസ്യ കവേഃ കസ്യ പണ്ഡിതസ്യ വചഃ വാൿ പ്രഗല്ഭതേ നിപുണാ ഭവതി ന കസ്യാപീത്യൎത്ഥഃ യത്ര സുന്ദരീ ണാം അമൃതാദതിമധുരം അധരാമൃതമാസ്വാദയന്തി സുധാശനാഃ തസ്യാ വൎണ്ണ നായാം പണ്ഡിതസ്യ കസ്യ വാ വാണീ പ്രവീണേതി ഭാവഃ ൨൦

നിരീക്ഷ്യ താമീക്ഷണശൎമ്മദായിനീം
സതക്ഷകാര്യ്യക്ഷകലാതികൌശലാം ।
അവിക്ഷതാരക്ഷകസംവൃതാമിയം
മുദം ക്ഷണം പക്ഷചരാന്വവായജഃ ॥ ൨൧

നിരീക്ഷ്യേതി। പക്ഷചരാന്വവായജഃ പക്ഷചരസ്യ ചന്ദ്രസ്യ അഥ പ ക്ഷചരശ്ചന്ദ്ര ഇതി മേദിനീ അന്വവായാദ്വംശാൽ വംശോന്വവായ ഇത്യമ രഃ ഭവതീതി ഇയന്നരേന്ദ്രകത്യൎത്ഥഃ സതക്ഷകാൎയ്യക്ഷകലാതികൌശലാം തക്ഷകാണാം വൎദ്ധകിനാമധിപസ്യ വിശ്വകൎമ്മണ ഇവ യാവൽ കലായാ വി ദ്യായാ വിദ്യാചാതുൎയ്യസ്യ കലേതി ഖേമചന്ദ്രഃ അതികൌശലേന നൈ പുണ്യേന സഹിതാം ആരക്ഷകസംവൃതാം രക്ഷകജനാവൃതാം ഈക്ഷണശ ൎമ്മദായിനീം ഈക്ഷണയോൎന്നയനയോശ്ശൎമ്മ സുഖം ദദാതി ശീലമസ്യാ ഇതി താദൃശീമമരാവതീമിത്യൎത്ഥഃ വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ ക്ഷണമല്പകാലം മുദം സന്തോഷമവിക്ഷൽ പ്രാപ വിദ്യാമവിക്ഷൽ ഇത്യാദിതി വൽ നയനാനന്ദകാരി ണീമപ്യമരാവതീമാലോക്യ യദി കലഹോ ഭവേദഭിവഹ്ന്യാ സഹ ദേവനാരീ വിധാനം സഖിഷ്യതീതി ശങ്കയാ കിഞ്ചിൽകാലമാപന്നതോഷമഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൧

നരാഃ സുരാസാദ്ധ്യ സൌവർണ്ണാം പുരം
നിരീക്ഷമാണാ മണിതോരണോജ്ജ്വലാം
ന തെരുരാശ്വസ്തതരംഗിണീപതിം
വിരീണ്ണവിസ്തീർണ്ണവിഹായസൊപ്യഹൊ ॥ ൮൫

നരാ ഇതി॥ നരാമനുഷ്യാസ്സകലദേവതാമജ്ഞാഃ സുരൈഃ സമ്പൂജ്യമാനാസാദ്ധ്യ മണിതോരണോജ്ജ്വലാം മണിഖചിതതോരണൈർജ്ജ്വലിതുംപാരതരതജ്ജ്വലാം ശോഭിതാം സുവർണ്ണാം ദൈവാനാം പുരമിതിരൈഹാനം ഖചിതാം സഹിതാം നിരീക്ഷമാണാസ്സമീക്ഷമാണാസ്സന്തഃ വിരീണ്ണവിസ്തീർണ്ണവിഹായസഃ വിരീണ്ണം വിലംബിതം വിസ്തീർണ്ണം വിസ്തൃതം വിഹായഃ ആകാശം യെഷാന്തഥാഭൂതാഃ ആശ്വസ്തതരംഗിണീപതിം ആശ്വസ്തമുതതൈവ തരംഗിണീപതിസ്സമുദ്രഃ തം ന തെരുഃ ന ലംഘയാമാസുരഹോ ആശ്ചര്യം വിലംബിതവിപുലഗഗനാ അപി മണിഖചിതതോരണശോഭിതാം നിർജ്ജരപുരീമവലോക്യമാനാസ്തരംഗിണീനാഥപാരം ന പ്രാപുരിതമെവാശ്ചര്യമിതി ഭാവഃ ൮൫

ന മന്ത്രവാതീന്ദ്രിയദർശിനഃ പരം
തദാപൻ സിന്ധുരസൈന്ധവാ അപി ।
നിതാന്തമാഢ്യാശ്രയണം തനീയസാം
തനോതി പുംസാമപി സമ്പദം നനു ॥ ൮൬

നെതി॥ തദാ തദാനീം മന്ത്രവാദമജ്ഞാഃ പരം കെവലം മനുഃ പ്രത്യക്ഷതാദൃശപി മന്ത്രശ്രുതി പ്രജാപതാവിതി മെദിനി ന തീന്ദ്രിയദർശിനഃ അതീന്ദ്രിയപ്രത്യക്ഷം ദർശിനഃ ദ്രഷ്ടും ശീലമെഷാന്താ താദൃശാൻ നൈമിത്തികാ കിന്തു സിന്ധുരസൈന്ധവാഃ സിന്ധുരാ ഗജാഃ മഹാതുരംഗമശ്ച കപിലിതി വൈജയന്തീ സൈന്ധവാസ്തുരഗാ അപി തീന്ദ്രിയദർശിനഃ അപ്രത്യക്ഷമതാവാതിദ്രഷ്ടാരഃ അഭവൻ ആഢ്യാശ്രയണം ആഢ്യാനാം പൂജ്യാനാം ആശ്രയഃ പരിച്ഛേദമിതി ഇദമേതൽ ആഢ്യാനാം സ്ത്രീയാം പൂജ്യമിതിസരസ്വതെ ആശ്രയണമാശ്രയഃ തൽ തനീയസാമല്പാനാമപിശബ്ദസ്യാത്രാന്വയഃ പുംസാം ജനാനാം നിതാന്തമധികം സമ്പദം ശ്രിയന്തനോതി കരോതി നനു ഇതി വിതർക്കെ തനോത്യെവെത്യർത്ഥഃ യഥാ ചാപ്രത്യക്ഷസ്യ സഹസ്രാക്ഷപതനസ്യ അതീന്ദ്രിയവസ്തുനോ ലോകനെ മന്ത്രജ്ഞാഃ പരം പ്രവീണാ ന കിന്തു ഗിരിജാസമാശ്രയതൈവ ഗജാശ്വ തെപ്യൈപുണ്യമാപുരിതി ഭാവഃ അർത്ഥാന്തരന്യാസഃ ൮൬

തതസ്സ നാസീരമുപെത്യ നിർജ്ജരാ
നിഷേധയാമാസുരമാനവിക്രമം ।

മന്ദാകിനീം ശൈവലിനീസമീപഗാം
കനീയസീന്താന്നൃപകന്യകാമപി ॥ ൮൪

തമിതി। തതോനന്തരം നിൎജ്ജരാ ദേവാഃ അമാനവിക്രമം ന വിദ്യതേ മാനം പ്രമാണം യസ്യ സോമാനഃ അതുല ഇതി യാവൽ വിക്രമോ ബലം യസ്യ തം ശുനാസീരമിന്ദ്രമുപേത്യ ഉപാഗമ്യ ശൈവലിനീസമീപഗാം ശൈവലിന്യാ മന്ദാകിന്യാസ്സമീപം ഗച്ഛതീതി തഥോക്താം മന്ദാകിനീം സേനാം കനീയസീമതിയുവതിം അനുജാമിതി ഉഭയാൎത്ഥഃ കനീയാനതിയുവാ സ്യാദത്യല്പാനുജയോരപീതി മേദിനീ താം നൃപകന്യകാം നൃപസ്യ മലയധ്വജസ്യ കന്യകാം കുമാരീമപി നിരവദ്യയോരനയോഃ വിജയാവഹയോരനയോഃ സുരപതിരുപഗമ്യ നിൎജ്ജരാസ്സ്വച്ഛന്ദീഭീരാന്തിനീം സേനാം രമണീയരൂപാം യുവതീം രാജസുതാഞ്ച വ്യജിജ്ഞപന്നിതി ഭാവഃ ൮൪

അധിഷ്ഠിതാമന്ദതലഃ പുലോമജാ
തിലോത്തമാദ്യാം സഹ ലേഖരാഡപി ।
നിശമ്യ സാടോപമുപാഗതാമദ
ശ്ചമൂം തടിന്യാസ്തടമാകുലോഭവൽ ॥ ൮൫

അധീതി। പുലോമജാതിലോത്തമാദ്യാം പുലോമജാ പൌലോമീ തിലോത്തമാപ്സരസ്സ്വന്യതമാ താഭ്യാം സഹാധിഷ്ഠിതാമന്ദതലഃ അധിഷ്ഠിതമധിരോപിതം ആമന്ദസ്യ പൎയ്യങ്കസ്യ തലമുപരിഭാഗോ യേന സഃ ആമന്ദോ വാസ്തുകേപി സ്യാൽ ഖട്വാതൽപയോരിതി മേദിനീ ലേഖരാട് ദേവാനാം രാജാപി സാടോപം സഗൎവ്വം യഥാ തഥാ തടിന്യാ മന്ദാകിന്യാസ്തടം തീരമുപാഗതാം പ്രാപ്താം അമദശ്ചമൂം അമൎത്ത്യാസ്സേനാന്നിശമ്യാകൎണ്യാകലസ്സംഭ്രാന്തോഭവൽ ബഭൂവ ഇന്ദ്രാണ്യാദിസ്വനാരീഭിസ്സഹ പൎയ്യങ്കനിവിഷ്ടസ്യ ത്രിദിവേശ്വരസ്യ നദീസമീപമാഗതാം മഹതീം സേനാം ശ്രുത്വൈവ സംഭ്രമസ്സമഭൂദിതി ഭാവഃ ൮൫

സ വൈജയന്താഗ്രമഥാധിരുഹ്യ താം
വരൂഥിനീം വീക്ഷ്യ ജയന്തദേശികഃ ।
സഹസ്രതാമപ്യനിമേഷതാന്നിജാം
സഹസ്രകൃത്വഃ പ്രശശംസ ചക്ഷുഷാം ॥ ൮൬

സ ഇതി। അഥാനന്തരം ജയന്തദേശികഃ ജയന്തസ്യ ജനകഃ സ ഇന്ദ്രഃ വൈജയന്താഗ്രം വൈജയന്തസ്യ പ്രാസാദസ്യാഗ്രം കോടിം പ്രാസാദോ വൈജയന്ത ഇത്യമരഃ അധിരുഹ്യാരുഹ്യ താന്തദാനീന്തനീം വരൂഥിനീം സേനാമപി വീക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ നിജാമാത്മീയാം ചക്ഷുഷാന്നേത്രാണാം സഹസ്രസംഖ്യാകതാം അനിമേഷതാന്നിമീലനരാഹിത്യഞ്ച സഹസ്രകൃത്വസ്സഹസ്രശ ഇതി യാവൽ പ്രശശംസ ശ്ലാഘിതവാൻ പ്രാസാദമാരുഹ്യ താദൃശീം സേനാമവലോക്യ

യാവൽ സൈന്യസ്തനിരന്തരാവലോകനോപയോഗിതേന സ്വനയനാനാം സഹസ്രതാം നിമേഷശൂന്യതാഞ്ച പ്രശംസതി ഭാവഃ ൩൧

സ സാധു ജാനന്നപി താമമാനുഷീ-
മുപേയുഷീം യോദ്ധുമനീകസംവൃതാം ।
സ്വധാമ മേനേ ന തഥാ വൃഷാപ്യസൗ
യദേഷ സർഗ്ഗഃ കില മാനശാലിനാം ॥ ൩൨

സ ഇതി। സോഽസൗ വൃഷാ താളശേഷഃ മിന്ദ്രോപി അനീകസംവൃതാം സൈന്യൈഃ പരിവൃതാം അത ഏവ യോദ്ധും യുദ്ധം കർത്തും സ്വധാമ സ്വഗൃഹമുപേയുഷീം പ്രാപ്തവതീം താടാതകാം അമാനുഷീം മർത്ത്യേതരാം ദേവീമിതി യാവൽ സാധു നിതരാം ജാനൻ വിദന്നപി തഥാ ജ്ഞാനാനന്തരമിത്യർത്ഥഃ ന മേനേ ബഹുമാനം ന ചകാരേതി യൽ ഏഷ ബഹുമതിവിധാനാഭാവ ഇത്യർത്ഥഃ മാനശാലിനാം അഭിമാനവതാം സർഗ്ഗഃ സ്വഭാവഃ കിലേത്യൈതിഹ്യ കിഞ്ച സ പ്രസിദ്ധഃ അസൗ വൃഷാ ഇന്ദ്രോപി അനീകസംവൃതാമുപേയുഷീം പ്രാപ്താമമാനുഷീം ജാനന്നപി യോദ്ധും യുദ്ധം കർത്തും മേനേ സ്വധാമ സ്വസ്യ തേജോമപി ഗൃഹദേഹത്വിട്പ്രഭാവാ ധാമാനീത്യമരഃ തഥാ ഇയം യഥാ സൈന്യപരിവൃതാ തഥാ സൈന്യപരിവൃതം മേനേ തസ്യാഃസ്ത്രീത്വാദിതി ഭാവഃ ഏഷ മാനശാലിനാം സർഗ്ഗഃ കിലേതി അഥവാ ജാനൻ ജ്ഞാതാ സഃ പ്രസിദ്ധഃ അസൗ വൃഷാ ഇന്ദ്രഃ അനീകസംവൃതാമമാനുഷീം മേനേ ജ്ഞാതവാൻ യൽ യസ്മാൽകാരണാൽ താം ദേവീം മേനേ തൽ തസ്മാൽ യോദ്ധുന്ന മേനേ കിന്തു സ്വധാമ സ്വഗൃഹം സാധു സമീചീനം കൃതാർത്ഥം മേനേ ഏഷ സർഗ്ഗഃ യുദ്ധാഭിലാഷനിശ്ചയഃ മാനശാലിനാം കില ന ജ്ഞാനിനാമിതി ഭാവഃ ഇന്ദ്രോപീയം ദേവീ സംപ്രാപ്തേതി ജാനന്നപി യുദ്ധോദ്യോഗമവലോക്യ ബഹുമതിന്നചകാര കലഹാർത്ഥമാഗതൈഃ കാ വാർത്താ ബഹുമതിരിത്യയമേവ മാനിനാം സ്വഭാവഃ കിലേതി പ്രഥമഃ ജ്ഞാതാപ്യജ്ഞാതേവ യോദ്ധും മേനേ തത്രാപി സസൈന്യതാമപി നൈച്ഛൽ ഏഷ പരിഭവരൂപോയം സ്വഭാവഃ മാനിനാമപി ഭവതി കിലേതി ദ്വിതീയഃ ജ്ഞാതായമിന്ദ്രസ്സമാഗതേയം ദേവീ ന മാനുഷീതി യസ്മാന്മേനേ തസ്മാത്തഥാ യോദ്ധുന്നമേനേ കിന്തു സ്വഗൃഹമപി ഏകമന്യത ഏഷ യുദ്ധോദ്യോഗരൂപനിശ്ചയഃ മാനിനാം കില ന ജ്ഞാനിനാമിതി തൃതീയോയമാശയഃ ൩൨

ന യാവദൈരാവണമഗ്ര്യവാരണം
സ്വരാട് സമാരുഹ്യ രണാമിഷേണനാം ।
ചകാര രോഷേണ തമേത്യ കർമ്മഠോ
വലത്രാഥർവ്വണിരഗ്രണീസ്സുതാം ॥ ൩൩

നേതി। രൌരവേണ കൌരവേണ (ഭീഷണേന ഭയങ്കരേ) സ്വരാഡിന്ദ്രഃ ഐരാവണം ഐരാവതനാമാനം അഭ്രമുവാരണം അഭ്രം വരിഷ്ഠം വാരണം കുഞ്ജരം സമാരുഹ്യ രണാഭിഷേണനം യുദ്ധായാഭിമുഖതയാ ഗമനം യത് സേനയാഭിഗമനമരൌ തദഭിഷേണനമിത്യമരഃ യാവന്ന ചകാര തദാ താവദിത്യർത്ഥഃ സതാം സുധിയാം സൻ സുധീരിത്യമരഃ അഗ്രണീഃ പുരസ്സരഃ അഥർവ്വണിഃ ധൌഷികോ ബൃഹസ്പതിരിതി യാവൽ അഥർവ്വണിന്നാഥർവ്വണജേ ബ്രാഹ്മണേ ച പുരോധസീതി മേദിനീ തമിന്ദ്രമേത്യ പ്രാപ്യ ദേവഗുരുരവാൻ കർമ്മണ്യടി ബൃഹസ്പതിരപി രണേ യാവദ്യുദ്ധായ ഗജമാരുഹ്യ നാഭിനിർഗ്ഗച്ഛേച്ഛക്രഃ താവൽ ഗുരുസ്തമേത്യാബ്രവീദിതി ഭാവഃ ൨൮

രണൊത്സുകേനാലമനേന തെധുനാ
കൃണോതി കിം കർമ്മ വിശാരദോത്തമ।
അണീയസീ നേയമുമാ മഹീയസീ
വൃണീഷ്വ ഭാഗ്യം യദി മദ്ഗിരം ശൃണുഷി॥ ൨൯

രണേതി। അധുനേദാനീം ത്വേ തവ അനേന രണോത്സുകേന യുദ്ധോത്സാഹേന അലം പര്യാപ്തം അലം ഭൂഷണപര്യാപ്തിവാരണേഷ്വിത്യമരഃ വിശാരദോ നിപുണഃ അഫലം നിഷ്പ്രയോജനം കർമ്മ കൃത്യം കൃണോതി കിം 'പ്രയോജനമനുദ്ദിശ്യ ന മന്ദോപി പ്രവർത്തതേ' ഇതി വചനാന്തരകരാത്മ്യമിത്യർത്ഥഃ ഇയം രാജസുതാ അണീയസീ അല്പതരാ ന കിന്തു മഹീയസീ ശ്രേഷ്ഠാ ഉമാ പാർവ്വതീ രൂപം ശ്രേയം മംഗളമിച്ഛസി അഭിലഷസി യദി ഭാഗ്യതാസ്വരൂപം വൃണീഷ്വ യാചസ്വ കിമനർത്ഥേന സമരായാസേന കൊപി നിഷ്ഫലം കർമ്മ ന കരോതി ഇയമല്പാ ന കിന്തു പാർവ്വത്യാ മംഗളമഭിലഷസി യദി പാദയോരഭിവാദ്യ 'ഭാഗ്യം ഭവേദ്യമംബേ' ഇതി വരമേയത്യുക്തവാൻ ഗുരുരിതി ഭാവഃ ൨൯

പുരാശ്വമേധീയകലാവദാപിത
സ്ത്വയാ മഖകതാമരനാഥ ഭാരതി।
ന വിസ്മൃതാ സാമ്പ്രതമപ്യലം യദി
ശ്രയാംബികാമാശ്രിതവത്സലാം ഭവാൻ। ൩൦

പുരേതി। ഹേ അമരനാഥ പുരാ പൂർവ്വമവാപിതശ്രുത്യാഃ പിതുർമ്മഖയജ്ഞജന്യേത്യർത്ഥഃ അശ്വമേധീയകലൌ അശ്വമേധസംബന്ധകലഹേ കലിസ്സ്യാൽ കലഹ ഇതി മേദിനീ മഖകതാ മയാ ഈരിതാ ഭാരതീ വാണീ ത്വയാ സാമ്പ്രതമിദാനീമപി ന വിസ്മൃതാ സ്മൃതാ യദീത്യർത്ഥഃ അലമത്യന്തമാശ്രിതവത്സലാം ആശ്രിതജനേഷു വാത്സല്യം സ്നേഹയുതാമംബികാം ദേവീം ഭവാൻ ശ്രയാശ്രയ സ്വപൂർവ്വമശ്വമേധാവ്വഹരണജനിതേ കലഹേ മദീരിതാ 'അലം വലാരേ കലിനാ നിയത്യാ ബലം ബലീയാനപി' ത്യാദി ന വിസ്മൃതാ ചേൽ ശ്രിതജനവത്സലാം ദേവീമാശ്രയേത്യുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൩൧

സ ചാരവാചാ ശതമന്യുരപ്യുദ-
ദപേതമന്യുസ്തു ചിത്രമാശു യൽ ।
വിചിത്രമുത്സാരിതകഞ്ചുരോപി സൻ
ബഭൂവ മൌലീകൃതകഞ്ചുകീപദഃ ॥ ൩൭

സ ഇതി। സ പ്രസിദ്ധശതമന്യുഃ ശതം മന്യവോ രോഷാ യജ്ഞാ വാ യസ്യ സ തഥോക്തഃ മന്യുഃ കോപേ ച യജ്ഞേ ചേതി സാരസ്വതഃ ചാരവാചാ ചാരേണ ഗൂഢപുരുഷേണോക്താ ചാരവാചാ മനോജ്ഞയാ വാചാ ഗിരാ ചാരസ്തു ഗൂഢപുരുഷേ പുംസി ശോഭനേപ്യഭിധേയവദിതി മേദിനീ ആശു ശീഘ്രം അപേതമന്യുഃ അപേതഃ മന്യുഃ കോപോ യസ്മാത്തഥാഭൂതഃ അഭൂത് ബഭൂവേതി യത് തച്ചിത്രമാശ്ചര്യം ചിത്രമുച്യതേ കിന്തു ഉത്സാരിതകഞ്ചുരഃ ഉത്സാരിതാ വിദ്രാവിതാഃ കഞ്ചുരാ രാക്ഷസാ യേന തഥാഭൂതോപി കഞ്ചുരഃ കീകസാത്മജ ഇത്യമരഃ മൌലീകൃതകഞ്ചുകീപദഃ മൌലീകൃതേ ശിരോഭൂഷണതയാ ധാരിതേ കഞ്ചുക്യാ രാക്ഷസ്യാഃ പദേ യേനേതി വിരോധഃ കഞ്ചുക്യാ ഉമായാഃ പദേ പാദൌ യേന തഥാഭൂതോ ബഭൂവേതി യത് കഞ്ചുകീ ഉമായാം നാ രക്ഷഃപാപയോരപ്യജ്ഞാനേ ഇതി മേദിനീ തൽ വിചിത്രമാശ്ചര്യമിത്യർത്ഥഃ അതികോപസ്യാപി ശോഭനവചനശ്രവണാൽ അശ്രുതപൂർവ്വസംഭവേന ഗുരുവചനഗൌരവേണ വാ ശാന്തകോപത്വസംഭവാദാശ്ചര്യത്വാഭാവേപി കിന്തു വിദ്രാവിതരാക്ഷസസ്യ രാക്ഷസീപാദയോഃ സമ്യക്ശിരോഭൂഷണതയാ ധാരണമേവ വിചിത്രമിതി ഭാവഃ ഗുരുവചനമനുസൃത്യ പാർവ്വത്യാഃ പാദയോഃ പ്രണനാമേതി ഭാവഃ ൩൭

സഗരാദരൌ കാമദുഘാമഭീപ്സുതാ
നഗാനനർഘ്യാംശ്ച മണീന്ദുശിഖരേ ।
സ്രജശ്ച ചിന്താമണിനിർമ്മിതാന്തരാ
സപര്യതാമസ്യാസ്സുമനസ്സുമനന്നിവ ॥ ൩൮

സ ഇതി। സ ഇന്ദ്രഃ തദാ തദാനീം ഭൂഗിരേ താടകായാ ഇത്യർത്ഥഃ കാമദുഘാമഭീപ്സിതദോഗ്ധ്രീം ഗാം ധേനും കാമധേനുമിത്യർത്ഥഃ അഭീപ്സിതാൻ വാഞ്ഛിതാർത്ഥദാതൄൻ നഗാൻ കല്പകാദീനിതി യാവൽ അനർഘ്യാൻ ന വിദ്യതേഽർഘോ മൂല്യം യേഷാം തേനാർഘ്യാഃ താന്മണീൻ രത്നാനി ചിന്താമണിനിർമ്മിതാം ചിന്താമണിരത്നേന രചിതാം സ്രജം മാലാം ചാസ്യാസ്താടകായാഃ സപര്യതാം തഥാ ച ഹരിവംശേ അദിതിർവ്വാസവം 'തോഷയിഷ്യാമി താമേവീം സർവ്വലോകനമസ്കൃതാം, മന്ദാരവിദ്ധശിഖിനീകാഭ്യാം ഭൂഷിതായ ദേവ' ഇതി സമാസ്ഥിതൻ സസ്ത്രീക് സ്ഥനേസ്ഥിതഃ ദേവാൻ യഥാ ച കാമധേനുകല്പകാദീൻ ഭഗീരഥസ്യാഗ്രഹിതഃ ദേവാൻ ലോകേ സമാഗതായാം ഭഗിന്യാം തന്മദ്ധ്യേ ധനാദികമിനലങ്കാരാംശ്ച വിതരതീതി പ്രസിദ്ധഃ ഉൽപ്രേ

സ പാതുരുത്തസ്യ ന പാപമൂകതാം
യദാന്തമേനേ വചസാമധീശ്വരഃ।
തദാ തദുദ്ധൂതചലാചലാംബരാ
ദിവൌകസാമാപതതാം കിലാവലിഃ ॥ ൩൭

സ ഇതി। വചസാം വാചാം അധീശ്വരഃ പതിഃ സ ബൃഹസ്പതിരിത്യൎത്ഥഃ പാതുരുത്തസ്യ രക്ഷിതുഃ പാതുരുത്തസ്യ പാണ്ഡവാൎജ്ജുനസ്യ സുരുകഥാം ഇതി കേചിത് പാപമൂകതാം പാപസ്യ മൂകതാം ദുഃഖാഭാവമിത്യൎത്ഥഃ പാപമൂകസ്യ ഭാവമിത്യൎത്ഥഃ യദാ ന്യായേന ന്യായമനേ യദാ ദിവൌകസാം ദേവാനാം ആവലിഃ പങ്ക്തിഃ തദുദ്ധൂതചലാചലാംബരാ തദ്ധൎഷേണ പാതുരുത്തസ്യ പരാഭൂത്യ ചേതനേ പാതുരുക്തേന ചലിതമാത്രേണ ഉദ്ധൂതാനാം കമ്പിതാനാം ച ചലാനാം ചഞ്ചലാനാം അംബരാണാം വസ്ത്രാണാം ആവലിഃ ആപതതാം ആഗതാനാം ദിവൌകസാം പ്രാപ കിലേത്യൈതിഹ്യേ യദാ ബൃഹസ്പതിസ്സുരപതിം പാതുരുത്തസ്യ പാപമൂകതാം തൽക്ഷണമേവ ദേവപങ്ക്തിഃ തദാനന്ദാപ്ലുതമാനാ ചഞ്ചലമാനാംബരാഞ്ചലാ ചാലമിവ വിസ്തൃതാ ദിശിദിശി ബഭൂവ ൩൭

അമൎത്ത്യവൎത്ത്മാപ്തിതവിത്തസംഗതി
ൎന്നിവൃത്ത്യ മൎത്ത്യപ്രസൃതാ വരൂഥിനീം।
നിവൃത്തമാനാ ഗിരിജിഗീഷയാ ഗമ
ന്മുഹൂൎത്തമാത്രേണ തദീയപത്തനം ॥ ൩൮

അമൎത്ത്യേതി। അമൎത്ത്യവൎത്ത്മാപ്തിതവിത്തസംഗതിഃ അമൎത്ത്യാനാം ദേവാനാം വൎത്ത്മനാ മാൎഗ്ഗേണ ആപ്തിതാ പ്രാപിതാനാം വിത്താനാം സംഗതിസ്സമൂഹോ യസ്യാസ്സാ മൎത്ത്യപ്രസൃതാ മനുഷ്യൈഃ പ്രസൃതാ വരൂഥിനീം സേനാം നിവൃത്ത്യ സ്വയമപി ഗിരിജിഗീഷയാ അൎജ്ജുനസ്യ ഗിരീശജിഗീഷയാ നിവൃത്തമാനാ നിവൃത്താ സതീ മുഹൂൎത്തമാത്രേണ ചിരാദധികമേവ ഗമത് ഇ ന്നാഗമ്യാദ്യുത്ഥാനാദ്രീതി യാവത് തദീയപത്തനം തസ്യ ഗണരീശസ്യ തദീയം പത്തനം പുരം പത്തനം പുരമേകമിത്യമരഃ അഗമത് പ്രാപ തഥാ ച സുരപഥിതാനാം വിത്താനാം സംഗതിഃ പുനരേവ നിവൃത്താ ഗിരിജയായ തദീയം പുരമാപപാദ ഭാവഃ ൩൮

നിശമ്യ ചമൂം സമാഗതാമിമാം
മഹീന്ദ്രസീമാനമുപേത്യ വേത്യ ച।
സമേത്യ നൃപേന്ദ്രോപി നനാമ കേവലം
സ്വനാമ കല്പ്പന്നിവ സാൎത്ഥമാദരാത് ॥ ൩൯

നിശമ്യേതി। നൃപേന്ദ്രോപി നൃപശ്രേഷ്ഠൻ തേഷാം രാജ്ഞാം പുരം സ്യണോ രിപു വാൎത്ത ഇതി കേചിത് ചമൂം സേനാം സമാഗതാമിമാം

ബഹിർദ്വാരദേശം പ്രഘാണപ്രഘണാളിന്ദാ ബഹിർദ്വാരപ്രകോഷ്ഠകേ ഇത്യമരഃ ആഗതാം പ്രാപ്തവതീമാം രാജപുത്രീം നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സമേത്യ സമീപമാഗത്യ ഉമാ പാർവ്വതീത്യവേത്യ ജ്ഞാത്വാ ച കേവലം ഭൃശം ആദരാൽ ആദരേണ സ്വനാമ സ്വസ്യ നാമ അല്പാർത്ഥകന്യകാശ്രുതാഭിധാനം സാർത്ഥം സമ്പ്രയോജനം കർത്തുമിവേത്യുൽപ്രേക്ഷാ നനാമ പ്രണാമമകരോൽ അംഗിരസ്യാഗതാമേനാമുമേതി ജ്ഞാത്വാ സ്വകീയസ്യാഹ്വാനസ്യൈവ തന്നാമേതി സ്വല്പാർത്ഥകതാം പ്രകടയന്നിവ സാദരം പ്രണനാമേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൩൨

യദഗ്രഹീദഗ്രസരാദ്ദിവൌകസാ
മുദഗ്രമർഘ്യാഗ്രമസൌ ച വാസസാം।
സമഗ്രസമ്പത്തിരപി പ്രസഹ്യ സാ
തദഗ്ര്യധർമ്മാ ഹി സുതാവലേർഭൃശം॥ ൩൩

യദിതി ആഢ്യാ പൂജ്യാ അസൌ താടാതകാ സമഗ്രസമ്പത്തിഃ സമ്പൂർണ്ണസമ്പദപി ദിവൌകസാം ദേവാനാമഗ്രസരാൽ പ്രഥമാദഗ്നേരിത്യർത്ഥഃ ‘അഗ്നിരഗ്രേ പ്രഥമോ ദേവതാനാ’മിതി ശ്രുതേഃ ഉദഗ്രമുൽകൃഷ്ടം വാസസാം വസ്ത്രാണാം അഗ്ര്യം സദൃശം അഗ്ര്യം പുരസ്താദുപരി പരിമാണേ ചലസ്യ ച അഗ്രമേവ സദൃശേ ചേതി മേദിനീ അഗ്രഹീൽ സ്വീകൃതവതീതി യൽ തത്സ്വീകാര ഇത്യർത്ഥഃ സുതാവലേഃ സുതാനാം പുത്രാണാം പുത്രീണാഞ്ച ആവലേഃ പങ്ക്തേഃ അഗ്ര്യധർമ്മോ ഹി അഗ്രഃ പ്രധാനഃ ധർമ്മോ ന്യായഃ ഖലു ഇത്യർത്ഥഃ ധർമ്മാഃ പുണ്യയമന്യായാ ഇത്യമരഃ സാ പൂർണ്ണധനാപ്യഗ്നേർവ്വസ്ത്രാണി പ്രസഹ്യാഗ്രഹീൽ സ്വസ്യാഗ്നിസഹോദരതയാ പിതൃസ്ഥാനാദഗ്രജന്മനാം സമഗ്രസമ്പദാമപി വസ്ത്രാദിഗ്രഹണസ്യ ന്യായ്യതയേതി വൃത്ത്യുൽപ്രേക്ഷാർത്ഥാന്തരന്യാസയോസ്സങ്കരഃ ൩൩

തതസ്സ്വധാമാസാദ്യ ബലത്ഭിദാലയം
ബലൈർവൃതാം വീക്ഷ്യ നൃപാലകന്യകാം।
ക്രുധാതിവേലം കലുഷീഭവന്മനാഃ
പരേതരാജഃ ഖലു കാലതോചിതാം॥ ൩൪

തത ഇതി തതോനന്തരം സ്വാന്നിജം ആലയം നിലയം ആസാദ്യ പ്രാപ്യ ബലൈഃ പരിതോ നിയമ്യ ഭടൈഃ ബലൈസ്സൈന്യൈഃ വൃതാം യുക്താം നൃപാലകന്യകാം രാജപുത്രീം താടാതകാമിതി യാവൽ വീക്ഷ്യാലോക്യ ക്രുധാ കോപേന തട് ക്രുധൌ സ്ത്രിയാമിത്യമരഃ അതിവേലം ഭൃശം കലുഷീഭവന്മനാഃ കലുഷം ക്ഷുബ്ധം സമ്പദ്യത ഇതി കലുഷീഭവൽ ആൽ മനോ യസ്യ പരേതരാജഃ യമസ്യ സമവർത്തീ പരേതരാഡിത്യമരഃ കാലതാം ലളിതയോരഭേദാൽ കാളതാം കൃഷ്ണവർണ്ണതാം കാലതാഞ്ച ഉചിതാം യുക്താം ഖലു ഇത്യർത്ഥഃ പുരം നിതന്ധർമ്മിണസ്സൈന്യൈസ്സങ്കടേതിമാലോക്യ ക്രുദ്ധമനസഃ കീനാശസ്യ കൃഷ്ണവർണ്ണതാജായതേതി ഭാവഃ ൩൪

നവാംബുദാള്യേവ തയോപലാളിതേ
തലേ ധരിത്ര്യാ ഇവ സൈന്യകേതനൈഃ ।
സ സീരജാലൈരിവ സായകൈസ്സ്വകൈഃ
കലാം സ്വകീനാശതയാനുശീലിതാം ॥ ൩൮

നവേതി। സ ശരണ ഇത്യർത്ഥഃ നവാംബുദാള്യാ നവാനാം നൂതനാനാമംബുദാനാം മേഘാനാം ആള്യാ പങ്ക്ത്യാ ഇവ തയാ ദേവ്യാ ഉപലാളിതേ സന്തോഷിതേ അന്യത്ര വാഹിതതോയതയാ പ്രാപിതേ ഇതി ഭാവഃ ധരിത്ര്യാഃ തലേ ഭൂതല ഇവേത്യർത്ഥഃ സൈന്യകേ ബലേ ബലം സൈന്യമിത്യമരഃ സീരജാലൈഃ ലാംഗലഗണൈരിവ സ്വകൈർന്നിജൈസ്സായകൈർബ്ബാണൈഃ സായകഃ പ്രഹരഃ കാണ്ഡ ഇത്യമരഃ സ്വകീനാശതയാ സ്വസ്യ കീനാശതാ കർഷകതാ യമതാ ച തയാ കീനാശഃ കർഷകേ യമേ ഇത്യമരഃ അനുശീലിതാം അഭ്യസ്താം കലാം ശൈനേയാഖ്യാം വിദ്യാം ചാഖ്യേയോഃ കലേതി ഹേമചന്ദ്രഃ അയമനോചാഖ്യകാര കീനാശാഭിധാനവതോ ധർമ്മരാജോദിനവജലധരാവള്യേവ കാള്യാ തോഷിതേ ഭൂതല ഇവ ബലേ ലാംഗലഗണൈരിവ ബാണജാലൈസ്സ്വകീനാശതാചാഖ്യമഭ്യസ്തമഭിരണേ പ്രകാശിതവാനിത്യനേന കർഷക ഇവ ഭൂവിദാരണേ പ്രയാസമേവാസ്തുഗജാലകൈഃ നിഭൃതപാദപാണിശിരോംസോരുമർമ്മണ്യകാര സൈനികാനിതി ഭാവഃ ൩൮

കടാക്ഷനിഷ്യന്ദികൃപാപ്യസൌ സദാ
തടാതകാഭൂദതികോപനാ തദാ ।
നദീവ സംക്രാന്തരസാന്തരാ സമി
ത്യുപാഗതാ സംസ്തുതഗാത്രയഷ്ടികാ ॥ ൩൯

കടാക്ഷേതി। അസൌ തടാതകാ സദാ സർവ്വദാ കടാക്ഷനിഷ്യന്ദികൃപാ കടാക്ഷയോരന്തരാന്തയോർന്നിഷ്യന്ദിനീ സ്രവന്തീ കൃപാ ദയാ യസ്യാസ്സാ തഥാപി തദാ സൈന്യകനേസമയേ ഇത്യർത്ഥഃ അതികോപനാതികോപവത്യഭൂൽ ബഭൂവ സദാ ദയാവത്യാഃ സഹസാ കോപനാത്വം കഥമിത്യത ആഹ സംക്രാന്തരസാന്തരാ സംക്രാന്തോ രസാന്തരോന്തരസോ യയാ താദൃശീ നദീവ നൽകീരവേത്യുപമാ സമിത്യുപാഗതാ സമിതിം യുദ്ധം സഭാമുപാഗതാ പ്രാപ്താ സംയൽ സഭായാം സമിതിരിത്യുഭയത്രാമരഃ സംസ്തുതഗാത്രയഷ്ടികാ അലങ്കൃതപ്രശസ്തശരീരാ വിശേഷണദ്വയം ദ്വയോരപി സാധാരണം സർവ്വദാ കരുണാവരുണാലയാപി സ്വജനദൈന്യമാലക്ഷ്യ തൽക്ഷണമേവ യഥാ രംഗമധ്യേ പരിഗൃഹീതശൃംഗാരരസാ നടീതി രൌദ്രമവലംബതേ തഥാ രസാലസികാ തടാതകാ അതികോപനാ ബഭൂവേതി ഭാവഃ ൩൯

അതീവ രോഷാതിശയസ്സ്ഫുരദ്ദ്യു
ഗദാമവേക്ഷ്യാഥ നിധാനരണാംബികാം ।

യമാദിഭിസ്സംയമിനീനിവാസിഭി-
ർന്നിസർഗ്ഗമുഗ്ദ്ധൈർവൃതമുഖൈസ്സുരൈരിവ ॥ ൪൦

അതീവേതി। അഥാനന്തരം മുധാനുഗൈണ ഗണാധിപൈ അതീവ രോഷാ തിശയസ്സമുദ്ഭൂതോ അതീവരോഷാതിശയേന കോപാതിരേകേണ സ്ഫു രൻ സഞ്ചരൻ ഉദ്ബുദ്ധോ യസ്യാസ്താം അംബികാമദ്രാക്ഷീദിതി ഭാ നിസർഗ്ഗമുഗ്ദ്ധൈഃ നിസർഗ്ഗേണ മുഗ്ദ്ധൈഃ ദേവാനാം ദേവൈരിവ സംയമിനീനിവാസിഭിഃ സംയമിന്യാമന്തകപുര്യാം വാസശീലൈർയ്യമാദിഭിർ ദ്ധർമ്മരാജപ്രഭൃതിഭിഃ മുഗ്ദ്ധോ മോഹിതം ഭവേദിതി "യദശോഭനവിധിം സാ ക്ഷാദീക്ഷ്യ രോഷാദിലക്ഷണാം। നിസർഗ്ഗമുഗ്ദ്ധാ മുഗ്ദ്ധാന്നേവാ" ഇതി ദേവീഭാഗവതേ ക്രോധാതിശയകമ്പമാനാധരപുടമവേക്ഷ്യ നിസർഗ്ഗ മുഗ്ദ്ധയാ നിമിഷതേജോഭിർഗുണാംബികാം യമാദയോ മുമുഹുരിതി ഭാവഃ ൪൦

സ ചിത്രഗുപ്തോ യമരാഡുപേത്യ താം
ന ചിത്രമംഘ്ര്യോഃ പ്രണനാമ യത്തദാ।
ജഗത്ത്രയോത്പത്തിവിപത്തിസംസ്ഥിതി
പ്രവർത്തകാ യച്ഛരണാ അജാ അപി ॥ ൪൧

സചിത്രേതി। യമരാട് യമഃ സചിത്രഗുപ്തഃ ചിത്രഗുപ്തേന സഹിത സ്സൻ താന്തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ ഉപേത്യ സമീപമാഗത്യ അംഘ്ര്യോശ്ചരണയോഃ പ്രണനാമ നമശ്ചക്രേ ഇതി യത് തത് ചിത്രമാശ്ചര്യം ന യസ്മാത് ജഗത്ര യാണാമുത്പത്തിർജ്ജനനം സൃഷ്ടിരിതി യാവത് വിപത്തിസ്സംഹാരഃ സംസ്ഥിതീ രക്ഷാ താഃ പ്രവർത്തയന്തി കുർവ്വന്തീതി തഥോക്താഃ അജാഃ ബ്രഹ്മവിഷ്ണുമഹേശാ അപി യച്ഛരണാഃ യസ്യാ ദേവ്യാ ഏവ ശരണമാശ്ര യോ യേഷാന്തഥോക്താഃ ശരണം ഗൃഹരക്ഷിത്രോരിത്യമരഃ അജാ ബ്രഹ്മവിഷ്ണു മഹേശാ ഇതി സാരസ്വതഃ സൃഷ്ട്യാദിപ്രവർത്തകാ ബ്രഹ്മാദയോപി യാ മേവ യാമേവ വാ ചാശ്രിതാഃ തസ്യാശ്ചരണയോര്യമഃ പ്രണനാമേത്യത്ര കിം ചിത്രമിതി ഭാവഃ ൪൧

സ്ഫുടാഗസോപ്യസ്യ തടാതകാപദാം
പടാസനാന്തകടാക്ഷികാന്തദാ।
സ്ഫുടം പ്രജഗ്രാഹ പടസ്സ്ഫുരോദ്ധീ
നടേശഭക്താൽകടതാസ്സ്വതേരിവ ॥ ൪൨

സ്ഫുടേതി। തദാ അഭിവാദനസമയേ പടസ്ഫുരോദ്ധീ പടസ്സ്ഫുരഃ പടച്ഛ ദിവ ഉദ്ധരം ജരം യസ്യാസ്സാ അതഏവ തടാതകാ സ്ഫുടാഗസഃ സ്ഫുടം ആഗ നാം സഹ കഥാകരണാൽ വ്യക്തം ആഗഃ അപരാധോ യസ്യ തഥാ അസ്യ യമ സ്യ പടാസനാന്തകടാക്ഷികാം മഹാൻ വസ്ത്രാന്തി തന്നാമ്നി സിംഹാസനാന്തി

ആകരാൽ ഖട്വാംഗരഃ തൃമരയാ വാസുരൈവ സ്യാൽ ഖട്വാംഗരൈവ വി രൈ ലിനീ കരാസ്സ്കന്ദാലിരപിതാസ്സരണാഃ ഏതെ ആയേഃ യസ്യാസ്സാമൂപരാമൂപഹാരം ഉപഹാരസ്സൌപാരത്യേമരഃ നദൈശസ്യ പരമേശ്വരസ്യ മകേതേ ശ്ചുൽകടഃ അധികഃ ശ്രദ്ധാ ഇത്യൎത്ഥഃ തസ്യ ഭാവസ്സതാ തസ്യാസ്സതിഃ സ്മരണം യസ്യാം താ പ്രജഗ്രാഹ സ്വീചകാര സ്സ്കന്ദനിയമെ അപരാധവിധായിനോപ്യസ്യ ഖൾഗ്ഗധരകരവസ്തുതാരൈവ പരാശ്ച്യപഹാരമംഗീചകാരേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൯൧.

പൃതാ വൃതാം കൎപ്പൂരചക്രവൎത്ത്യപി
പ്രഹാരലിപ്സോപനതാമഥാംബികാം।
പ്രസാദയാമാസ തുരീയദിക്പതി
ധ്രുവം കരൈരാശരജൃംഭബാധവാൽ ॥ ൯൨

പൃതയേതി തുരീയദിക്പതിഃ ഐന്ദ്രാദിക്രമേണ തുരീയദിശഃ പതിൎന്നിഋതിഃ കൎപ്പൂരചക്രവൎത്തീ രാക്ഷസസാമ്രാജ്യമൊ നിരൃതിസ്സ്വാപി പ്രഹാരലിപ്സോപനതാം പ്രഹാരായ യുദ്ധായ ലിപ്സാ വാഞ്ഛാ തയാ ഉപനതാം പ്രാപ്താമത ഏവ പൃതാ സേനയാ വൃതാം യുതാം ആവൃതാമിതി വാ പരശ്ശ്വഃ അംബികാമേവീമിമാം ആശരജൃംഭബാധവാൽ ആശരാൽ അഗ്നെഃ രാക്ഷസാച്ച ഭവതീതി ഋഃ തസ്യ ഭാവസ്തയാ ആശരസ്യ പുരാൻ വൈശ്വാനരെ ച രന്ദീഹര ഇതി മേദിനീ തജ്ജൃംഭം യൽ ബാധവം ബാധയാ തസ്മാദിവേത്യൎത്ഥ പ്രേക്ഷാ കരൈശ്ച്യധികരൈഃ ബലിഹസ്താംശവഃ കരാ ഇത്യമരഃ പ്രസാദയാമാസ പ്രസന്നാകരോൽ ധ്രുവമിത്യുൽപ്രേക്ഷാവാചിരം സ്വസ്യ രാക്ഷസത്വാൽ ഭവ്യാഭ്യാശരജൃംഭബാധസ്യ ശാന്തയേ കരൈർ ദേയാ പ്രസന്നാകാരമിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൯൨.

ജലാധികൃൽപത്തനാവൎത്തിനാന്തരെ
ബലീയസാം കാൎമ്മുകബാണശാലിനാം
വിലോമരോസതാമവശ്യഗ്രണെ
ശരൈശ്ച്രദേഷാപ്യലമഗ്രതം ഹിതൻ ॥ ൯൩

ജലാധികൃദിതി തദനന്തരം ബലീയസാം ബലവതാം കാൎമ്മുകബാണശാലിനാം കാൎമ്മുകൈൎബ്ബാണൈശ്ച്യ ശോഭിനാം ശോഭിനാം ജലാധികൃൽപത്തനവൎത്തിനാം ജലാധികൃതോ വരുണസ്യ പത്തനെ നഗരെ പത്തനം പുടഭേദനമിത്യമരഃ വൎത്തിതും സ്ഥാതും ശീലമേഷാമസ്തീതി വരുണഭടാനാമിതി യാവൽ വിലോമരോസതാം വരുണഭടാനാം തേഷാം യുദ്ധേ ഏഷാപി ദേവതാ ശ്രീർപി ശരൈശ്ച്യരണോദയമിതി യൽ അപി ന്ദാമാസയമൂവൎദ്ദമിത്യൎത്ഥഃ ഭജ്ഞതാം തൎമസ്ത്ര്യം ഫിഖി വിതരൻ പ്രവി

യഥാ വാ വിലോമസ്തു പ്രതീപേ സ്യാൽ ഭുജംഗേ വരുണേ പുമാനിതി മേദിനീ പ്രതീപോ മഹശത്രുഃ സാദ ഇതി കേചിൽ തസ്യ ഭാവസ്തത്വം സന്നാഭമിത്യർത്ഥഃ സാരസ്സത്വേ ച തത്ത്വേ ഇതി സാരേ തത്ഥർച്ച സ്വത ഏവ വരുണാഭാസത്വമാപന്നാനാം ഇഷ്ടമപി തേന ശരൈശ്ച്യുതണ്ണാഭാസത്വമേവാവലംബിതമിത്യഭിപ്രായഃ ശരമിതി ഭാവഃ പരമാർത്ഥതസ്തു വരുണാനാം സന്നതാ ജാതേത്യവഗന്തവ്യം ൪൪

തതഃ പ്രചേതഃപ്രതിപാദിതാന്യസൌ
വസൂന്യുപാദായ മുദാ സമാഗതഃ ।
പുരം സരംഹസ്തരമാപ്യണോദ്ഗണോ
ത്സുകാംബികാ സാകമനീകസഞ്ചയൈഃ ॥ ൪൫

തത ഇതി। തതോംബികാ ദേവീ പ്രചേതഃപ്രതിപാദിതാനി പ്രചേതസാ വരുണേന പ്രചേതാ വരുണ ഇത്യമരഃ പ്രതിപാദിതാനി ദത്താനി വസൂനി ധനാനി ധനം വസു ഇത്യമരഃ മുദാ തോഷേണ ഉപാദായ സ്വീകൃത്യ രണോത്സുകാ യുദ്ധോത്സാഹവതീ സതീ അനീകസഞ്ചയൈസ്സേനാനിചയൈസ്സാകം സമാഗതൈസ്സാർദ്ധം കായമിശ്രാ സമാഗതിരിത്യമരഃ പുരം പത്തനം സരംഹസ്തരമതിവേഗം യഥാ തഥാ ആപ്യ ഗത്വേനാൽ വാരയാമാസ വരുണമേതം ദ്വാരി ന്നജാതമംഗീകൃത്യാനീകമിചരൈയസ്സ്വാശുഗസ്യ നഗരം സംഗരോത്സാഹാന്നിവാരയാമാസേതി ഭാവഃ ൪൫

അഥാശുഗസ്സംയതി തദ്ധനുശ്ച്യുതൈ
സ്സനാമഭിസ്സംശിതകോടിഭിശ്ശരം ।
നിരസ്തസാരോ ഭുജഗൈരിവായതൈ
സ്സമീരണത്വം സഹസാ സമാചരൽ ॥ ൪൬

അഥേതി। അഥാനന്തരമാശുഗോ വായുഃ ആശുഗോ വായുവിശിഖാവിത്യമരഃ സംയതി യുദ്ധേ തദ്ധനുശ്ച്യുതൈസ്തസ്യാ ദേവ്യാ ധനുഷശ്ചാപാൽ ച്യുതൈർന്നിർഗ്ഗതൈഃ സംശിതകോടിഭിഃ സുതീക്ഷ്ണാഗ്രൈഃ ഭുജഗൈസ്സർപ്പൈരിവായതൈഃ ദീർഘൈസ്സനാമഭിസ്സമാനനാമഭിരാശുഗശബ്ദവാച്യൈരിതി യാവൽ സഹസാ ശീഘ്രം നിരസ്തസാരഃ നിരസ്താപസാരിതസ്സാരോ ബലം യസ്യാൽ തഥോക്തസ്സൻ സാരോ ബലേ സ്ഥിരാംശേ ഇത്യമരഃ സമീരണത്വം പഥികത്വം ഉദ്ദേശ്യശ്ചിന്താവേതാഞ്ച സമീരണഃ സ്യാൽ പവനേ പഥികേ ചേതി മേദിനീ ശേഷത്വാന്തം സമാചരൽ ആചരിതവാൻ തഥാ ച സമീരണോപി തച്ഛരാസനവിച്യുതൈസ്സുതീക്ഷ്ണാഗ്രൈഃ ഭുജഗൈരിവായതൈരാശുഗൈരാവൃതൈ ർദ്ദ്വേഷ വേൻ പഥികതാം തദ്ഭാവാപന്നമവാദാ ഇവ മുഖേ ഗിരാവിശിഷ്ടതാഞ്ച സത്യാഗാചരിതവാനിതി ഭാവഃ ൪൬

തതസ്സ യജ്ഞാനഗിരാഭിവാദ്യ താം
പ്രഭഞ്ജനോഽശിശ്രിയദാത്മനഃ പദം ।
പരം ജനാനാമനിശം മഹീയസാ-
മിയം ജയാമോദവിധായിനീ നനു ॥ ൪൧

തത ഇതി। തതോഽനന്തരം പ്രഭഞ്ജനോ വായുഃ യജ്ഞാനഗിരാ യജ്ഞാനസ്യ സാരമേഷ്ഠിരാ വാചാ യജ്ഞാനസ്സാരമേയോ വിപ്ര ഇതി മേദിനീ താമഭിവാദ്യ നമസ്കൃത്യാത്മനഃ സ്വസ്യ പദം സ്ഥാനം പത്തനമിതി യാവത് അശിശ്രിയത് ആശ്രിതവാൻ ഇയമിതി യജ്ഞാനഗീഃ പരാമൃശ്യതേ ബ്രാഹ്മണവാഗിത്യർത്ഥഃ മഹീയസാം മഹതാം ജനാനാം അനിശം സർവ്വദാ പരമധികം ജയാമോദവിധായിനീ നനു ജയം വിജയം ആമോദം തോഷഞ്ച ആമോദോ ഗന്ധഹർഷയോരിത്യമരഃ വിധായിനീ വിധാതും കർത്തും ശീലമസ്യാ ഇതി തഥാ നന്വിതി പ്രശ്നേ 'ബ്രാഹ്മണോ വൈ സർവ്വാ ദേവതാ' ഇതി ശ്രുതേഃ യജ്ഞാനവചനസ്യ ജയാമോദവിധായിത്വാൽ അയമപി യജ്ഞാനഗിരമാകർണ്യ താമഭിവാദ്യ സ്വപദമാശ്രിതവാനിതി ഭാവഃ ൪൧

നരേശനന്ദിന്യഥ കിന്നരേശ്വരം
വിജേതുമാജൌ സബലാ ബലോൽകടാ ।
പുരീം ഗിരീശാങ്കഗതാമഗാദസാ-
വമുഷ്യ ഗുഹ്യജനസംവൃതാന്തരാം ॥ ൪൨

നരേശേതി। അഥ ബലോൽകടാ ബലാധികാ അസൗ നരേശനന്ദിനി ഭീമകഃ കിന്നരേശ്വരം കുബേരം കിന്നരേശോ വൈശ്രവണ ഇത്യമരഃ ആജൗ യുദ്ധേ വിജേതും ജേതും സബലാ ബലൈസ്സൈന്യൈസ്സഹിതാ സതീ ഗിരീശാങ്കഗതാം ഗിരീശസ്യ പർവ്വതരാജസ്യാങ്കമുത്സംഗം ഗതാം പ്രാപ്താം ഗുഹ്യജനസംവൃതാന്തരാം ഗുഹ്യകൈർജ്ജനൈസ്സംവൃതമാവൃതം അന്തരം മദ്ധ്യദേശോ യസ്യാസ്താം അമുഷ്യ കുബേരസ്യ പുരീം നഗരീം അളകാഭിധാനാമഗാൽ പ്രാപ പ്രഭഞ്ജനജയാനന്തരം കിന്നരേശ്വരം ജേതും സൈന്യസമന്വിതാ തദീയാമളകാപുരീമാസസാദേതി ഭാവഃ ൪൨

തതസ്സമഭ്യേത്യ സമർപ്യ ചോപദാം
സമം സമഭ്യർച്ച്യ സനാഭിഭിർജ്ജവാൽ ।
സഹസ്രകൃത്വഃ പ്രണതസ്യ പാദയോ-
ർവ്വിനീതതാസ്യാഭിമതാ മൃഗീദൃശഃ ॥ ൪൩

തത ഇതി। തതോഽനന്തരം സനാഭിഭിസ്സഗോത്രൈസ്സമം സപിണ്ഡാസ്തു സനാഭയ ഇത്യമരഃ സമഭ്യേത്യ സമ്യഗഭിമുഖമാഗത്യ ഉപദാമുപഹാരം സമർപ്യ

ജവാൽ സമഭ്യേത്യ ഭക്തിപൂൎവ്വകമഭ്യൎച്ച്യ പാദയോശ്ചരണയോസ്സംഗൃഹീതഃ അനേകശിഷ്യൈഃ പ്രണതസ്യാനതസ്യാസ്യ കന്യകായാ വിനീതതാ വിനയവത്താ ഗൃഹീതൃശഃ ഹരിണാക്ഷ്യാസ്സുതാതകായാ ഇതി യാവൽ അധികാ സഞ്ജാതാഭൂദിതി ശേഷഃ അത്ര തൃതീയാധികരിച്ച്വാ തൽക്ഷണമേവാഭിമുഖമാഗത്യ സപാദമൎഗ്ഘ്യസ്സഭ്യുപഹാരമൎപ്പയിത്വാ സഹസ്രശശ്ചരണയോഃ പ്രണതസ്യ വൈശ്രവണസ്യ വിനയവത്തകമവൈക്ഷ്യാസ്മൈകമേനാ ഭവതി ഭാവഃ ൯൯

അഥാചലാധീശസുതാ സമാസദ-
ദ്ദത്ര കൈലാസനഗം ന വിസ്മയഃ।
യതോക്ഷജാലൈരപി പാൎശ്വകാംക്ഷിഭി-
ൎന്നിരൈക്ഷി നോ യസ്സമദൃശ്ചരൈഃ॥ ൧൦

അഥേതി. അഥാനന്തരമചലാധീശസുതാ അചലാനാം ഗിരീണാം അധീശോ നാഥഃ തസ്യ സുതാ അന്യത്രാചലാനാം പൎവ്വതാനാമധീശോ ഹിമവാൻ തസ്യ സുതാ പാൎവ്വതീതി അചലഃ പൎവ്വതശ്രേഷ്ഠ ഇതി കേശവഃ കൈലാസം കൈലാസമിതി പ്രസിദ്ധം നഗം പൎവ്വതം സമാസദൽ പ്രാപേതി തൽ അത്ര കൈലാസപ്രാപ്തൌ വിസ്മയോത്ഭുതം നാസ്തി യഃ കൈലാസഃ യതാക്ഷജാലൈഃ യതന്നിഗൃഹീതമക്ഷാണാം ജാലം സമൂഹോ യൈസ്തൈരപി പാൎശ്വകാംക്ഷിഭിസ്തപോഭിഃ തപസ്വീ താപസഃ പാൎശ്വകാംക്ഷീത്യമരഃ നോ നിരൈക്ഷി അദൃഷ്ടഃ തം കൈലാസം അദൃശ്യചരാ അദൃശ്യാസ്തപോധനാദികായാ ഇതി യാവൽ ചക്ഷുഃചരാണിസ്സൎവ്വികാഃ സേനാസമവേതജനാ ഇത്യൎത്ഥഃ സമാസദന്നിതി വചനാനുഗുണ്യമംഗീകരണീയം അത്ര വിസ്മയോഭവതീതി നിയതേന്ദ്രിയാണാമപി തപസ്വിനാമദൃശ്യാം കൈലാസമാപുരദൃശ്യചരാ ഇത്യേതദ്വൈഭവാദ്ഭുതം കിന്തു ഹിമാചലസുതായാസ്സുതതയുപരി ഗിരിശേന സഹ വിഹരന്ത്യാഃ പ്രാപ്തൌ കിം വാദ്ഭുതമിതി ഭാവഃ ൧൦

പദം സരോജസ്യ മൃദുത്വസമ്പദാം
വിലംഘ്യ ശൈലാദ്രിപദാന്തരാപദം।
മൃദോന്നിദാനഞ്ച വിശാരദാസ്സ്വയി
വിലംഘ്യ സദൃശവിദരാ വദന്ത്യലം॥ ൧൧

പദമിതി. ത്രയ്യ്വിദഃ ത്രയീം വേദം വിദന്തി ജാനന്തീതി തഥാ സാംഗോ[illegible] താവൽ സമ്യൿ ഉശം സാപദൈകക്ഷാതകാനതി യാവൽ [illegible] ഇതി വിദ്വൈ വിദ്വിത്യമരഃ വിശാരദാ വിദ്വാംസഃ [illegible] സരോ സരസിജ മൃദുത്വസമ്പദാം മൃദുത്വാണാം മഹതാം മഹതീനാം വാ സമ്പദാമൈശ്വൎയ്യാണാം പദം സ്ഥാനഞ്ചാഹുഃ വദന്തി തഥാ ശൈലാദ്രിപദാമാപദഃ പദമാശ്രയഞ്ച വിദുഃ ജലജന്യസ്സം [illegible] സരസിജാക്ഷാണാം

നിദാനം കാരണഞ്ച വദന്തി ശംസന്തി കഥയന്തി പുരാണ സംബന്ധഃ യശോ വിശാരദാഃ കൎമ്മതൎക്കശാസ്ത്രപ്രവീണാഃ യം വിപശ്ചിതാം ഗുണാനാമപരം അനാശ്രയം വദന്തി ത്രയീവിദഃ വേദവിദഃ വേദവിദാമേവ മീമാംസായാമധികാരാത് തത്ര വിദുഷാ ഇത്യവഗന്തവ്യം യം ഉദാരസമ്പദാം വിശിഷ്ടജ്ഞാനമേവ സമ്പദഃ താസാം പദമാശ്രയം ആമ്നായ് സമൃഗ്രഹിതാ ഇത്യനേന വേദാന്തജ്ഞാ ഇതി യം മുമുക്ഷൂണാം നിദാനഞ്ച വദന്തി അന്യത്രാപരാന്താം പൂൎവ്വാൽ യഥായഥമന്വയഃ യഥാച കൈലാസമാപന്നാനാം പന്നഗപതിഭൂഷണനിരീക്ഷണസ്പൃഹിതാനാം കദാ വാ ജായതെ ദൎശനമിതി കഥം വാ നിൎദ്ദേശഃ പരിശ്രമസ്യ തപോധനാനാം സനകസനന്ദനാദിയോഗിവൎയ്യാണാം മഹേശ ... വാസഭൂമയഃ കഥമിവ നിരന്തരതയാ ... സാക്ഷാൽകാരാനന്ദാദീയതേ ...

ഉദൂഢരത്നാ യസ്യ തലേ ദുകൂലവത്
സ്ഫുരിന്മലേ ലേഖകശ്രീലവാഃ സ്ഥിതാഃ ।
അലൌകികം ഫാലചരിത്രമാദരാൽ
സമാലപന്ത്യദ്ഭുതവല്ലകീലതാഃ ॥ ൩൮

ഉദൂഢരത്നേതി യസ്യ ഉദൂഢരത്നസ്യ കൈലാസസ്യേത്യൎത്ഥഃ ഉദൂഢൽ പൎവ്വതെ രത്നാനി ... ദുകൂലവൽ ... സ്ഫുരിന്മലേ സ്ഥതാം വിമലേ ... തലെ ... സ്ഥിതാഃ ലേഖകശ്രീലവാഃ ദേവഗായകാഃ ... ഇത്യൎത്ഥഃ ഗായകാസ്തു കശ്രീലവാ ഇതി ചാമരഃ അദ്ഭുതവല്ലകീലതാഃ അദ്ഭുതാ ... വല്ലക്യോ വിപഞ്ച്യഃ ... അലൌകികം ലോകാതിപ്രതിപാദ്യമിത്യൎത്ഥഃ ഫാലചരിത്രം ഫാലസ്യ ... ഫാലേ ... ഇതി ശിവസ്യ ചരിത്രമപദാനം സമാലപന്തി സമ്യഗാലപന്തി ഗായന്തീത്യൎത്ഥഃ പുരാണ സംബന്ധഃ യസ്യ തലെ ... സ്ഥിതാസ്സന്തോ ദേവഗായകാഃ ... വീണാഭിരദ്ഭുതചരിതം ഗായന്തി സ്മ ॥ ൩൮

സമേത്യ നാഥിമ്മുഖസംഘമൈസ്സമം
ചതുൎമ്മുഖശ്ശ്രുതിമെയ്ത്രമാദരാൽ ।
പ്രപഞ്ചിതസ്വാസ്ഥ്യമുഖക്രമൊ ഹര
ത്രിസന്ധ്യമാനമ്രമുഖൊന്നമൌലവതെ ॥ ൩൯

സമേത്യേതി ചതുൎമ്മുഖോ ബ്രഹ്മാ ശക്രമുഖൈരിന്ദ്രാദിഭിഃ ... സഹ യം കൈലാസമിത്യൎത്ഥഃ ആദരാത് സമേത്യ പ്രാപ്യ ത്രിസന്ധ്യം തിസൃഷു സന്ധ്യാസു പ്രപഞ്ചിതസ്വാസ്ഥ്യമുഖക്രമഃ പ്രപഞ്ചിതഃ പ്രകടിതഃ സ്വാസ്ഥ്യമുഖാനാം വചനാനാം ക്രമഃ സമ്പ്രദായോ യേന യഥാവത്സ്സൻ ഭവൽ സ്വാസ്ഥ്യമുഖോ ... ബ്രാഹ്മണോ വഥിനീ ത്രികാദി

ശൈലിനീ നഗരസ്യ അവനതമവനേസ്സൻ വരം പരമേശ്വരമാരാധയതി ജഗതി തദിതി പൂർവേണാന്വയഃ തഥാ ചന്ദ്രാദിത്യതാരകസരസ്വത്യൈസ്സമമവിമുഖം സൈവോപി ത്രിസന്ധ്യമംഗീകൃതസ്തുതിപാഠകാധികാരോ ദൈവതകാമധേനുമാതാനന്താനാമജഗതീതി ഭാവഃ ൩൩

സനൽകുമാരപ്രമുഖാശ്ച യോഗിനോ
യദഗ്രസീമന്യനിശം സമാസതേ ।
സ്മരാരിനിർധ്യാനനിരസ്തകില്ബിഷാ
സ്സമം മുനീന്ദ്രൈർദ്രുഹിണനാരദാദിഭിഃ ॥ ൩൪

സനത്കുമാര ഇതി। സനൽകുമാരപ്രമുഖാഃ സനൽകുമാരോ നാമ ബ്രഹ്മണഃ മാനസപുത്രസ്സ്വാരാജ്യപ്രദോ യോഗീ സ പ്രമുഖോ മുഖ്യോ യേഷാം തേ യോഗിനോ യോഗാഭ്യാസരതാശ്ച ദ്രുഹിണനാരദാദിഭിഃ ദ്രുഹിണനാരദപ്രമുഖൈഃ (ബ്രഹ്മാകം) യൽകേതോ ദ്രുഹിണിരാപതിരസൌ ശാപസ്യ ലക്ഷ്യം ദൃശം കൃതാ സാധാരണീതാം ദൃശാം സ്മരാരിർജീവിച്ചകാരാസ്മിൻ" ഇതി വചനാൽ ഋഷികേതസ്യ മുഖ്യതമൌ ദ്രുഃ തഥൈവൈർഷ്ണീന്ദ്രൈഃ മുനിവരൈസ്സമം അനിശം സർവദാ സ്മരാരിനിർധ്യാനനിരസ്തകിൽബിഷാഃ സ്മരാരേഃ കാമരിപോഃ നിർധ്യാനേനാവലോകനേന നിർധ്യാനം ധ്യാനാവലോകനമിത്യമരഃ നിരസ്തം ത്യക്തം കിൽബിഷം യൈസ്തഥാഭൂതാസ്സന്തഃ പാപം കിൽബിഷകല്മഷമിത്യമരഃ യദഗ്രസീമനി യസ്യ കൈലാസസ്യാഗ്രതലേ സമാസതേ നിവസന്തി തദിതി പൂർവേണാന്വയഃ സനൽകുമാരാദിയോഗിവര്യാ അപി നാരദാദിമുനിവരപരിവൃതാഃ സതതമംഗജരിപുസന്ദർശനനിരസ്തകല്മഷാസ്സന്തോ യത്ര നിവസന്തീതി ഭാവഃ ൩൪

യഥാചലാംഗോ ബഹുസാലഭൃത്പദോ
പൃഥൂഗ്രശൃംഗോ വിബുധാളിസേവിതഃ ।
വിശാലരാജത്കടകോ വിഭാതി യഃ
പ്രവാളമുക്താപടലോജ്ജ്വലാനനഃ ॥ ൩൫

യഥേതി। ബഹുസാലഭൃത്പദഃ ബഹൂൻ അനേകാൻ സാലാൻ പാദപാൻ പ്രാകാരാംശ്ച ബിഭർത്തീതി ഭൃത് പദം പർവ്വതഗിരിഃ സ്ഥാനാനി യസ്യേതി സ തഥാ ഉദഗ്രശൃംഗഃ ഉദഗ്രാണി ഉന്നതാനി ഉൽകൃഷ്ടാനി ശൃംഗാണി ശിഖരാണി പ്രമുഖാണി യസ്യ സ തഥാ ശൃംഗം പ്രധാനം ശിഖര ഇതി മേദിനീ വിശാലരാജത്കടകഃ വിശാലം വിസ്തൃതം രാജത് ശോഭമാനം കടകം നിതംബഃ വലയം സാനു വാ വലയശ്ച യസ്യേതി സ തഥാ കടകം വലയേ സാനൌ രാജധാനീനിതംബയോരിതി വൈജയന്തീ വിബുധാളിസേവിതഃ വിബുധാനാം ദേവാനാമാവള്യാ വിദ്വജ്ജനാവള്യാ സേവിതഃ ആശ്രിതഃ പ്രവാളമുക്താപടലൈഃ

വിദ്രുമമൌക്തികാനാം പടലം സമൂഹൊ യസ്മിൻ യസ്യ വാ സ തഥോക്തഃ മാനസോഷ്ണം മാനസം മാനസാഖ്യം സരഃ മനശ്ച യസ്മിൻ യസ്യ ചെതി "യത്ര ദൈവ മാനസം സരഃ" ഇതി ഹരിവംശെ യഃ കൈലാസഃ അചലാംഗൊ രാജ വൎഗ്ഗഃ യഥാ ശക്ര ഇവാൎത്ഥകഃ വിഭാതി രാജതെ അചലാംഗൊ മെരുശൈല ശ്രെഷ്ഠരാജന്യവൎഗ്ഗയോരിതി ഹൈമചന്ദ്രഃ യഥാവാനെകപ്രാകാരപരിവൃതനി കെതനഃ ഉൽകൃഷ്ടപ്രമുഖവിശിഷ്ടഃ ലസദ്ധിശാലവലയഃ വിദ്യാമാവള്യാചാര സെവിതഃ വിദ്രുമമൌക്തികാദിമണിഭിരലംകൃതഃ വിമലസ്ഥിരയൊ രാജവൎഗ്ഗൊ വിഭാതി തഥായമപി വിഭാതീതി ഭാവഃ ൩൪

ഇന്ദൊ ഗണാനാമഥ സെനയാന്വിതാം
ഗണോത്സുകാം പ്രെക്ഷ്യ തടാതകാം യുവാ ।
അരണ്യസീമ്നീവ മൃഗെന്ദ്രകന്യകാം
സമാജഗൻ സൈന്യസ്സഹ പുണ്ഡരീകപഃ ॥ ൩൫

ഇന്ദ ഇതി। അഥാനന്തരം ഗണാനാം പ്രമഥാനാമിന്ദഃ പ്രഭുഃ നന്ദീത്യൎത്ഥഃ സെനയാന്വിതാം യുക്താം ഗണോത്സുകാം യുദ്ധായോത്സുകാം തടാതകാം പ്രെക്ഷ്യാലൊക്യ യുവാ ഉൽകൃഷ്ടഃ സൈന്യസ്സഹ ഗണൈസ്സഹാരണ്യസീമ്നി വിപിനസ്ഥലി പുണ്ഡരീകപൊ വ്യാഘ്രപതിഃ പുണ്ഡരീകഃ പഞ്ചനഖ ഇത്യമരഃ മൃഗെന്ദ്രകന്യകാം കെസരിശിശുകാമിവ സമാജഗൻ നിവാരിതവാൻ സിംഹൊ മൃഗെന്ദ്ര ഇത്യമരഃ യുദ്ധായാഗതാമെനാമവലൊക്യ നന്ദീശ്വരഃ സഗണയുതൊ വിപിനസീമ്നി വ്യാഘ്രാധിപൊ മൃഗാധിപകന്യാമിവ നിവാരയാമാസെതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൫

തതസ്തയൊൎഭൂതമനുഷ്യസെനയൊ
രഭൂതപൂൎവ്വസ്സമഭൂന്മിഥൊ രണഃ ।
വിപഞ്ചികാപാണിമുനിൎമ്മുദഞ്ചിരാ
ദ്വീക്ഷണാദാപ പരാഞ്ചലപ്ലിതാഃ ॥ ൩൬

തത ഇതി। തതൊനന്തരം ഭൂതമനുഷ്യസെനയൊഃ ഭൂതാനാം പ്രമഥാനാം മനുഷ്യാണാഞ്ച സെനയോരഭൂതപൂൎവ്വഃ പൂൎവ്വമിതൊ ന സംജാതഃ രണഃ കലഹഃ ആസ്കന്ദനം സമരാനീകരണാ ഇത്യമരഃ മിഥഃ പരസ്പരം സമഭൂൽ സംജാതവാൻ യദീക്ഷണാൽ യസ്യ രണസ്യാവലൊകനാൽ വിപഞ്ചികാപാണിമുനിഃ വിപഞ്ചീ വീണൈവ വിപഞ്ചികാ പാണൌ യസ്യ സ മുനിഃ നാരദ ഇത്യൎത്ഥഃ ചലച്ചിത്താഞ്ചിതരൊമാളിസ്സൻ പരാമനിൎവചനീയാം മുദമാനന്ദം ചിരാൽ ദീൎഘകാലം ആപ പ്രാപ താദൃശൊ വിഗ്രഹസ്സമഭൂദിതി സംബന്ധഃ കലഹപ്രിയസ്യ മുനെരതിതൊഷകരഃ കലഹസ്സംജാത ഇവ സൈന്യയൊസ്തയൊരിതി ഭാവഃ ൩൬

ന നാരികേശാലിമുഖം നൃണാമഭൂഃ
ക്ഷമാ ക്ഷണം സ്ഥാതുമിയം സ്വയം രണേ ।
ജിതാമരാപ്യദ്രിഭിദാപടീയസീ
കഥന്നു വാത്യാ ദ്രുകുലാന്തകാരിണീ ॥ ൫൭

നേതി। നൃണാം മാനുഷാണാമിയമഭൂതപൂർവ്വാ സ്വയം ജിതാമരാപി നി
ർജ്ജിതാമരാവത്യപി യദ്വാ നിർജ്ജിതദേവാപി രണേ യുദ്ധേ നാരികേശാ
ലിമുഖം നാരികേശ്വരസ്യാലിമുഖമേവ ക്ഷണം ക്ഷണകാലമപി സ്ഥാതും
വർത്തിതും ക്ഷമാ ശക്താ ന നാഭവൽ വാത്യാ വാതസംഹതിഃ ദ്രുകുലാന്തകാ
രിണ്യപി വൃക്ഷഗണോന്മൂലനകരണശീലാപി കഥന്നു കഥം വാ അദ്രിഭിദാപ
ടീയസീ അദ്രേഃ പർവ്വതസ്യ ഭിദായാം ഭേദനേ പടീയസീ സമർത്ഥാ ഭവേത്
തെ്രലോക്യവിജയിത്വാത് മാനുഷചമൂരിയം വിജിതനിർജ്ജരാപി പുരതോ നന്ദീശ്വര
സ്യാല്പമപി സ്ഥാതും പ്രഭവേൽ പാദിതവിടപികലാപി വാതസംഹതിഃ ക
ഥം വാ പർവ്വതാപാദനേ കടകവതാസീതി ഭാവഃ ൫൭

ധരാധിനാഥപ്രഭവാപ്യസാവദ്ര
ത്തരാം പ്രചണ്ഡാ പ്രമഥാധിപേ തദാ ।
ശിലാദസൂനൗ പ്രഭവസ്സഹന്തി കിം
ദയാലവസ്സംയതി ദാസവൈശസം ॥ ൫൮

ധരേതി। തദാ താടാതകാ ധരാധിനാഥപ്രഭവാ ധരായാ ഭൂമേഃ പർവ്വതാനാം
വാ അധിനാഥഃ രാജാ നൃപതി ഹിമവാൻ തസ്മാൽ പ്രഭവതീതി യദ്വാ താടാതകാ
പി പാർവ്വതീത്വാത് പ്രമഥാധിപേ പ്രമഥനായകേ ശിലാദസൂനൗ ശിലാ
ദോ നാമ കശ്ചന മുനിസ്തസ്യാത്മജേ നന്ദികേശ്വരേ അസ്യ സൂനൗ
തസ്മിൻ പ്രചണ്ഡാതികോപനാ ചണ്ഡസ്യ പാർവ്വതീകോപനാ ഇത്യമരഃ അത്യന്ത
കോപേനയുതാ ബഭൂവ പ്രഭവഃ നാഥാഃ ദയാലവഃ കാരുണികാ അപി സംയതി
യുദ്ധേ ദാസവൈശസം ദാസാനാം ഭൃത്യാനാം വൈശസം വ്യസനം സഹന്തി
കിം ന സഹന്ത്യേവേത്യർത്ഥഃ കരുണാവതീ താടാതകാപി സ്വഭൃത്യസന്ത പരാജ
യമാലക്ഷ്യാതികോപവതീ ബഭൂവ അതികരുണാശാലിനോപി സംഗരേ ദാ
സവ്യസനം കഥം വാ സഹന്തീതി ഭാവഃ ൫൮

തതസ്സ ഗോത്രപ്രഭവാന്ന്യസംഹതി
പ്രകൃത്തഗാത്രഃ പ്രമഥാധികൃദ്യുധേ ।
നിവൃത്യ സത്രാസചരൈരദോർത്തിഭി
ശ്ശിലീശമാപ പ്രകൃതിർഹ്യണീയസാം ॥ ൫൯

തത ഇതി। തതോ യുധേ യുദ്ധേ ഗോത്രപ്രഭവാന്ന്യസംഹതിപ്രകൃത്ത

ഗാത്രഃ ഗൌൎദ്ദിസ്റ്റായതെ തക്ഷ്യതെനെനെതി ഗോത്രാ രാജാ തസ്മാൽ പ്രഭ
വോ ജന്മ യസ്യാസ്സാ തജാതകാ തസ്യാ അസ്ത്രസംഘതിഭിരായുധശതൈഃ പ്ര
ഭൃതം ഭിന്നം ഗാത്രം ശരീരം യസ്യ സ തഥാ പ്രമഥാധിപൈൎഗ്ഗണാധികാരീ ന
ഥിതാൎത്ഥഃ ഉദാൎത്തിഭിഃ ഉൽ ആൎത്തിശ്ലേഷാദൈഃ ആൎത്തിഃ പീഡാ യാസാമശ്ലാ
ഘ്യാരിതൃമരഃ അനുചരൈരനുഗാമിഭിസ്സഹാ സാകം സാകം സത്രാ സമം സ
ഹേത്യമരഃ ഈശം പരമേശ്വരമാപ പ്രാപ ഇതി യൽ സെത്ത്വസ്യാഹാൎഷം അ
ന്തിയസാമല്പാനാം പ്രകൃതിസ്സ്വഭാവഃ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ അനന്തരമനന്താധിപ
ത്യജാത്യഗണനീഭിന്നതരന്നപി സഹാനുഗൈരധിപീഡിതൈരാപൂവാൻ മ
ന്ദ്രമുദ്ധസന്നിധിം അല്പാനാം പ്രകൃതിഃ പരാജിതാനാനാഥാശ്രയണമിതി
ഭാവഃ ൩൦

സ പാൎഷദൈഃ പ്രണിപത്യ ശങ്കരം
സ്വപൎവ്വമൈശ്വൎയ്യമമാത്തരക്ഷകം ।
നയാനതാസ്യോ യമദുരപാരയ
ന്നിവ ത്രപൈകാഷ്ഠിമുഖം പ്രവൎത്തിതം ॥ ൩൧

സ ഇതി പാൎഷദൈഃ പ്രമഥാധിപഃ സ നന്ദീത്യൎത്ഥഃ സ്വപൎവ്വമൈശ്വൎയ്യമി
ത്യൈശ്വൎയ്യം യുക്തം ആത്തരക്ഷകം ദിനാപാലകം ശങ്കരമീശ്വരം പ്രണി
പത്യാഭിവാദ്യ ത്രപൈകാഷ്ഠിമുഖം ത്രപാ ലജ്ജാ സൈവോപാധിഃ പ്രവാഹഃ ഓ
ഘോ വ്രീഡാമന്ദാക്ഷം തു ത്ര ഇത്യമരഃ യസ്യ അഭിമുഖം അഭിമുഖതയാ പ്രവ
ൎത്തിതും സമാളുകപാരയൻ അശക്ത ഇവ നയാനതാസ്യഃ നയാൽ വിനയാദാന
തമവനതമാസ്യം യേന തഥോക്തഃ ഭൂത്വാ ഭഗവന്തമഭിവാദ്യ വിനയാവനത
മാസ്യ നതിനാ ലജ്ജയാ കിമവനതവദനോ ഭവിത്വൽപ്രേക്ഷാ ൩൧

അഥാനയം ജാനമനീകസംഭവാം
കഥാമയം ജല്പതി തം സ്വ സത്രപം ।
പരാഭവാത്സംയതി മാനിനീഭവാൽ
പരം കിമാധീനവതാത്ര മാനിനാം ॥ ൩൨

അഥേതി അഥാനന്തരമയമനീ അനീകസംഭവാം രണസംഗതാം കഥാ
മാഭിതമായജാനാം പൃഷ്ടന്തമീശ്വരം സത്രപം സലജ്ജം യഥാ തഥാ ജ
ല്പതി സ്മ അവദൽ അത്ര ലോകേ മാനിനാം മാനശാലിനാം സംയതി രണേ
മാനിനീഭവാൽ മാനിന്യാ യോഷിതോ ഭവതീതി തസ്മാൽ പരാഭവാൽ അവ
മാനാൽ പരമധികം ആധീനവതാ ക്ലേശതാം കിം ന വിപരീതത്വൎത്ഥഃ ആധീന
വാന്ത്യവൈഃ ക്ലേശ ഇത്യമരഃ യുദ്ധേ മാനിനാം ബലവൽപരാഭവോപി ക്ലേശ
കരഃ കിമു വക്തവ്യം മാനിനീഭവാൽ പരാഭവാൽ കിം വാച്യം ദുസ്സഹമിതി ത
സ്മാദയം സലജ്ജമവദൽ തണ്യൃതാവാമവല്ലിയതീതി ഭാവഃ ൩൨

വ്യഥാം വിദന്നപ്യവിദന്നിവാധുനാ
ത്വമീശ മാം പൃച്ഛസി ഭൊ രണോത്ഥിതാം ।
തഥാപി സർവ്വജ്ഞ ന മെസ്തി സംശയൊ
വിസൃജ്യ ലജ്ജാം കഥയാമി താമഹം ॥ ൯൩

വ്യഥാമിതി। ഭൊ ഈശ ഹെ പരമെശ്വര ത്വം ഭവാൻ രണോത്ഥിതാം യുദ്ധസംഭൃതാം വ്യഥാം വിദന്നപി ജാനന്നപി അവിദന്നജാനന്നിവ മാം പൃച്ഛസി അധുനാ പ്രശ്നം കരൊഷി ഹെ സർവ്വജ്ഞ തഥാപി ഏവം പൃഷ്ടോപ്യഹം ലജ്ജാം സ്വയംകഥനവ്രീളാം വിസൃജ്യ ത്യക്ത്വാ താം മനൊഗതാം വ്യഥാം കഥയാമി വദാമി മെ മമ സംശയൊ നാസ്തി ന സന്ദെഹ ഇത്യർത്ഥഃ സർവ്വജ്ഞത്വെ ന നിഖിലവെദി ത്വം അജ്ഞ ഇവ പൃച്ഛസി തഥാപ്യഹം സ്വയമെവ സ്വാവമാനകഥനലജ്ജാം പരിത്യജ്യ കഥയാമീതി ഭാവഃ ൯൩

സുവർണ്ണകുംഭോപമകുചത്രയാന്വിതാ
ഹ്യബ്ജപർണ്ണദൃക്കാപി നരേന്ദ്രകന്യകാ ।
സ്വപർവ്വനാഗാന്ന പരം പൃതാ വൃതാ
സഗർവ്വമസ്മാംശ്ച നിയന്തുമാഗതാ ॥ ൯൪

സുവർണ്ണേതി। സുവർണ്ണാനാം കനകനിർമ്മിതാനാം കുംഭാനാം കലശാനാം ഉപമാ യെഷാം തെഷാം കുചാനാം ത്രയെണാന്വിതാ യുക്താ അബ്ജപർണ്ണദൃക് അബ്ജപർണ്ണെ താമരദളെ ഇവ ദൃശൌ നെത്രെ യസ്യാസ്സാ കാപി നരേന്ദ്രകന്യകാ കാചന രാജപുത്രീ പൃതനയാ സെനയാ വൃതാ സതീ സ്വപർവ്വനാഗാൻ സ്വപർവ്വസ്യ ദെവെന്ദ്രസ്യ നാഗാഃ ശ്രെഷ്ഠാഃ സിംഹശാർദ്ദൂലനാഗാദ്യാഃ പുംസി ശ്രെഷ്ഠാർത്ഥഗൊചരാ ഇത്യമരഃ താൻ പരം കെവലം നിയന്തും ശാസിതുമാഗതാ പ്രാപ്താ ന കിന്തു അസ്മാംശ്ച സഗർവ്വം സദർപ്പം യഥാ തഥാ നിയന്തുമിത്യന്വയഃ ആഗതാ പ്രാപ്താ നരേന്ദ്രനാഗപദയൊർദ്ദ്വൈധികസ്ഫൂർത്ത്യാ കവിനാ അർത്ഥാന്തര പ്രതീതിഃ തഥാച കനകകലശസമാനകുചത്രയസമന്വിതാ പത്മപലാശവിശാലലൊചനാ കാപി നൃപതനയാ ലീലയൈവ ദിഗ്ഗജവരാന്നിർജ്ജിത്യാസ്മാനപി ജെതുമാഗതെതി ഭാവഃ ൯൪

ശിരീഷമൃദ്വീ വപുഷാ പരം ത്വഷാ
ന മാനുഷീയം രണോർജ്ജിമെയുഷീ ।
വൃഷാകപായീവ സുശെമുഷീ യതൊ
വിഷീദതി ക്വാപി ന ഭാഷതെ മൃഷാ ॥ ൯൫

ശിരീഷെതി। ഇയം ദെവീ വപുഷാ ശരീരെണ പരം കെവലം ശിരീഷമൃദ്വീ ശിരീഷകുസുമമിവ മൃദ്വീ കിന്തു ത്വഷാ രണോർജ്ജിം യുദ്ധോത്സാഹമെയുഷീ ഗ

ഷ്ടാ ചേൽ ന മന്ദാക്ഷീ ഭവേദ്യദ്യപീത്യൎത്ഥഃ യതോ യസ്മാൽ കദാപി കുത്രാപി ന വിഷീദതി ഖേദം യഥാ തഥാ ഭാഷതേ വക്തി അതഃ വൃഷാകപായീ ഗൌരീവ വൃഷാകപായീ ശ്രീഗൌൎയ്യോരിത്യമരഃ സുശേമുഷീ ശോഭനാ ശേമുഷീ മതിൎയ്യസ്യാസ്സാ മഹാബുദ്ധിമതീത്യൎത്ഥഃ തഥാച ശിരീഷകുസുമാദപി മൃദുലകളേബരാപീയം രണതലമുപേയുഷീ ചേൽ കഠിനേ വാതിസങ്കടേപി ന വിഷീദേദത്യന്തം ഖേദം ഭാഷതേ ചേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൬൫

ഗിരാം പ്രപഞ്ചേന കിമത്ര പഞ്ചതാ
ന ഷട്സു പഞ്ചാനന തേ കൃപാബലാൽ।
അജായതാസ്മാസു ധരേശകന്യയാ
ദ്വിതീയയാ തേ സമിതൌ സ്ഥിതിഃ ക്ഷമാ॥ ൬൬

ഗിരാമിതി॥ ഹേ പഞ്ചാനന പരമേശ്വരാത്രാസ്മിൻ വിഷയേ ഗിരാം വാചാം പ്രപഞ്ചേന വിസ്തരേണ കിം ന കിമപീത്യൎത്ഥഃ തേ കൃപാബലാൽ കരുണായാ ബലാൽ നാസ്മാകം ബലാദിതി ഭാവഃ ഷട്സു ഷട്സംഖ്യാകേഷു "ചണ്ഡേശ്വരോ മഹാകാളോ ഭൃംഗീ ഭൃംഗിരിടിസ്തഥാ നന്ദികേശശ്ച നന്ദശ്ച ഷഡേതേ പ്രമഥാധിപാഃ" ഇത്യസ്മാസു പഞ്ചതാ പഞ്ചസംഖ്യാ മരണഞ്ച സ്യാൽ പഞ്ചതാ കാലധൎമ്മ ഇത്യമരഃ നാജായത നാഭൂൽ അദ്വിതീയയാസമാനയാ ധരേശകന്യയാ രാജകന്യകയാ സഹ സമിതൌ യുദ്ധേ തവ സ്ഥിതിഃ ക്ഷമാ യുക്താ ഇതഃ പരം ത്വാദൃശേ തയാ സഹ യുദ്ധമേ സ്ഥിതിൎന്ന കസ്യാപി ക്ഷമേതി ഭാവഃ കിഞ്ച ഹേ പഞ്ചാനന ഗിരാം വചസാം പരാജിതാ ഇതി വചനാനാം പ്രപഞ്ചേന കിം അസ്മാകം കിഞ്ചിദപി നേത്യൎത്ഥഃ അത്ര യുദ്ധേ തേ തവ കൃപാബലാൽ പഞ്ചതാ മൃതിഃ ഷട്സു അസ്മാസു നാജായത തവ കൃപയാ മൃതിൎന്നാഭൂൽ കില ദ്വിതീയയാ പത്ന്യാ ദ്വിതീയാ സഹധൎമ്മിണീത്യമരഃ ധരേശകന്യയാ പാൎവ്വത്യാ അഹാൎയ്യധരപൎവ്വതാ ഇത്യമരഃ തയാ സഹ തേ തവ സമിതൌ സഭായാം സംസദ്യ സഭായാം സമിതിരിത്യമരഃ സ്ഥിതിഃ ക്ഷമാ യുക്താ ന തു കലഹേ ഇതി ഭാവഃ ൬൬

നിശമ്യ നന്ദീരിതമീശ്വരോ വച
സ്സമന്ദഹാസം തമുവാച ഹൎഷയൻ।
കൃശോദരീയം ന പരന്തപേശജാ
ഗിരീശകന്യൈവ ന ശിക്ഷ്യാ തവ॥ ൬൭

നിശമ്യേതി॥ ഈശ്വരഃ പരമേശ്വരഃ നന്ദീരിതം നന്ദിനാ ഈരിതമുക്തം വചഃ നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സമന്ദഹാസം മന്ദസ്മിതസഹിതം യഥാ തഥാ മന്ദഹാസസമ്മിശ്രമിത്യസ്യ മുഖാൽ സ്മരതി തതാമേവേതി തന്നന്ദിനം പ്രഹൎഷയൻ സന്തോഷയൻ ഉവാച ഉക്തവാൻ കൃശോദരീ കൃശമുദരം യസ്യാസ്സാ ദൃഢ

തീതി യാവൽ ഇയം നരേന്ദ്രനന്ദിനീ (ന) കിന്തു ഗിരീശകന്യേവ പാൎവ്വത്യേ-
വ തവ ഗീഃ വാക് മൃഷാ ന അസത്യാ രത്യേവേത്യൎത്ഥഃ ഇയം ന രാജ-
പുത്രീ കിന്തു പാൎവ്വത്യേവേത്യുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൩൭

ഉദീക്ഷ്യ തന്നന്ദിനമിത്ഥമിന്ദിരാ-
പതിൎമ്മുഖ്യൈരമരൈൎവൃതഃ പുരഃ।
സമാവിരാസീത്സുഭഗസ്സ സുന്ദരഃ
പ്രിയോഽപ്യപീച്യഃ പ്രമദാം മൃഗീദൃശാം ॥ ൩൮

ഉദീക്ഷ്യേതി। സഃ പരമേശ്വരഃ ഇത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ തന്നന്ദിനമുദീക്ഷ്യോക്ത്വാ ഇന്ദിരാപതിൎമ്മുഖ്യൈൎവ്വിഷ്ണുപ്രമുഖൈരമരൈൎദ്ദേവൈൎവൃതോ യുക്തസ്സൻ സുഭഗഃ സുലോചനായാസ്തടാതകായാ ഇതി യാവൽ പുരഃ പുരോഭാഗേ സുന്ദരസ്സുന്ദരാകാരോ ഭൂത്വേത്യൎത്ഥഃ സമാവിരാസീത് ആവിൎബ്ബഭൂവ അപീച്യസ്സുന്ദരപ്രമദഃ മൃഗീദൃശാം മൃഗ്യാ ഇവാക്ഷിണീ ദൃശൌ ലോചനേ യാസാന്താസാം സ്ത്രീണാമിത്യൎത്ഥഃ പ്രിയോ ഹൃദ്യോ ഽഭിത പ്രാപിതൈഃ "പ്രിയഃ സ്ത്രീണാമപീച്യ" ഇതി ശ്രുതേഃ നന്ദിനം പ്രത്യുക്ത്വാ വിഷ്ണ്വാദിദേവവൃതസ്തടാതകായാഃ പുരസ്സുന്ദരാകാര ഏവാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ൩൮

സ പഞ്ചവക്ത്രോഽപി തദൈകവക്ത്രതാം
സമാദദേ ചഞ്ചലദൃഗ്വിലോകനേ।
സദാജിതോഽപ്യത്ര ജിതോഽഭവദ്ധ്രുവം
പുരാ ജിതേനാത്മഭുവാ തദാഽപ്യഹോ ॥ ൩൯

സ ഇതി। സ പരമേശ്വരഃ പഞ്ചവക്ത്രഃ പഞ്ചമുഖോഽപി ചഞ്ചലദൃഗ്വിലോകനേ ചഞ്ചലാക്ഷ്യാ ദൎശനേ ഏകവക്ത്രതാമേകമുഖതാം സമാദദേ സ്വീകൃതവാൻ ഇതി യൽ തതസ്മാൽ സദാ സൎവ്വദാ അജിതോഽപി കൈരപ്യജിതോഽപി അത്ര ചഞ്ചലലോചനാവിലോകനവിഷയേ പുരാ പൂൎവ്വകാലേ തേന ശംഭുനാ ജിതേന പരാജിതേനാപി ആത്മഭുവാ മന്മഥേന ജിതഃ നിൎജ്ജിതഃ അഭവൽ ധ്രുവ അഹോ ആശ്ചൎയ്യം ധ്രുവന്നിശ്ചയേ പഞ്ചവക്ത്രോഽപി തടാതകാവിലോകനാൎത്ഥമേകരണീയം രൂപമാശ്രിത്യ പുരതഃ സ്ഥിതഃ തല്ലോചനേ സായകജിതോഽഭൂത്താപി നിൎജ്ജിതകാമസ്യാപി കന്ദൎപ്പേണ ശരൈൎവ്വിദ്ധസ്സമഭൂദിതി ഭാവഃ ൩൯

പ്രസാധിതഃ ഷോഡശവത്സരാകൃതി-
സ്സദാശ്രയശ്ചാപഭൃതീശ്വരോ യദാ।
മൃഗീദൃശാശിശ്രിയദക്ഷിവൎത്തനീം
തദാ തിരോഭൂദചികൃതഃ സ്മരാങ്കുരഃ ॥ ൪൦

പ്രസാധിത ഇതി। സമാശ്രയഃ സതാമാശ്രയഃ ശരണമീശ്വരഃ പരമേശ്വരഃ യദാ യസ്മിൻ കാലേ പ്രസാധിതാ അലംകൃതാ പ്രസാധിതോലംകൃതശ്ചേത്യമരഃ ഷോഡശവത്സരാകൃതിഃ ഷട് ച ദശ ച ഷോഡശ വത്സരാസ്സംവത്സരാഃ യസ്യ തഥാ ച ഷോഡശവത്സരകാലീനസ്യാകൃതിരിവാകാരോ യസ്യ സ തഥാ ഉക്തേത്യർത്ഥഃ ചാപധൃൽ ധാരയൻ സ്സൻ ഗൃഹീതശരഃ ഗൃഹ്യാ ഉദയേ ശൈലോപരി ഇവാചലോ ചലോ യസ്യാസൂര്യാ അക്ഷിവത്താനി അക്ഷ്ണോസ്സൂര്യോദ്ഗതീം പദവീം വർത്മന്യേകപദീകൃതഃ അധിഗ്രുയരാശ്രിതവാൻ തദാ തസ്മിൻ കാലേ വികൃതഃ ത്രിയമാന വികൃതിമാപന്നഃ സ്വനഃ സ്വരഃ ഇവ കിഞ്ചിനിർഗ്ഗതഃ സ്വനഃ കപിക്കിനോദ്ഗൽ വിതതോലുവ തഥാ ച ഭഗവത്ദർശനസമയേ ഗൃഹീതഃ സ്വനാസ്ത്രി തോദ്ഗൽ യഥാശ്വാശകീർണ്ണീകിതാവഃ ൨൦

കിമേതദിത്യാകുലവേശമൂഷിം ക്ഷണാ-
ക്ഷിതീശകന്യാം സ്മരതിസ്സഹാളിഭിഃ।
പ്രസാദയാമാസ ഗവാ സ്വപതോളവാ
പുരൈവ താന്താം വ്രതതിം യഥാംബുദഃ॥ ൨൧

കിമേതദിതി। ഏതത്ത്രിയസ്വനാവിതോയാനമിത്യർത്ഥഃ കിം കേന ഹേതുനേതി ക്ഷണമല്പകാലം ആളിഭിസ്സഖീഭിസ്സഹ ആളിസ്സഖീ വയസ്യേത്യമരഃ ആകുലവേശമൂഷിം ആകുലാ സംഭ്രാന്താ വേശ്മുഷീ ഹവിർമ്മൃഗ്യാന്യാം ക്ഷിതീശകന്യാം രാജപുത്രീം സ്മരതിഃ മന്ത്രീ പുരൈവാന്യൈ ജനനസമയേ ഏകവേദി സ്വാതൽ സ്വപതോളവാ സ്വപതോളവാ ഗവാ വാചാ സ്വപതോ ഇവാ സ്വപ്യാത് ഭവതീതി തയാ ഗവാ ജലധാരയാ സ്വയത്സ്യപളസനാലലേഷ്ടിരിക്തതോളഹ്വണിഭഗവേ പ ക്ഷ്യളക്ഷ്ണ്ടാസ്ത്രിയാം പുംസി ഗൗരിത്യമരഃ താന്താമാതപക്ലാന്താം വ്രതതിം ല താം അംബുദോ യഥാ മേഘ ഇവ പ്രസാദയാമാസാനന്ദയാമാസ കിമേതദിത്യാ കുലസ്വാന്തായാസ്സമാകാരായാം സ്മരതിഃ ഭവിതി തജ്ജനനകാലീനമന്ത്രവച സ്സ്മിതമൃദുതാം വിവേകിതാംബുജസ്തനാം ലതാമിവാനന്ദയാമാസേതി ഭാവഃ ൨൧

വിസൃജ്യ സജ്യാം സശരം ശരാസനം
പ്രമൃജ്യ ച ജ്യാം സ്വപദാംഗുളിനഖൈഃ।
അഥൈനാഞ്ജവാഞ്ജപ്രതിമം സ്വപാദനം
സലജ്ജമിജ്യാ നമയന്ത്യതിഷ്ഠത॥ ൨൨

വിസൃജ്യേതി। അഥാനന്തരമിജ്യാ പൂജ്യാ ദേവതേകവി യാവൽ സജ്യം സമൌർവ്വീകം സശരം ബാണസഹിതം ശരാസനം ചാപം വിസൃജ്യ ത്യക്ത്വാ സ്വപദാംഗുളിനഖൈഃ സ്വസ്യാശ്ച ചരണാംഗുളീനാമഗ്രൈഃ ജ്യാം ഗുണം മൌർവ്വീം ജ്യാ കാര്യമിത്യമരഃ പ്രമൃജ്യ വിലിഖ്യ ഉത്തംസാബ്ജപ്രതിമം ഉത്തംസ്യ കാർത്തികീകന്യ ബാഹുലോത്ഭവ കാർത്തികികാവിത്യമരഃ വന്ദന്യ ചന്ദ്രസ്യ പ്രതിമം സമാനം സ്വപം നിജം ആനനം മുഖം സലജ്ജം സവ്രീളം യഥാ തഥാ നമയന്തീ

വിനയതി സഖീ അതിസ്നിഗ്ദ്ധതയൈവ സഖീവചനമാകൎണ്ണ്യ പതിരയമെവേ
തി നിശ്ചിത്യ ചാപാദികം വിസൃജ്യായോധിഭികം ഉചിതമലമവലംബ്യ സ
ഗ്രീളം തസ്ഥാവിതി ഭാവഃ ൩൧.

വിലൊക്യ ലാവണ്യസുധാൎണ്ണവോദിതാം
ധരെന്ദ്രകന്യാമുഡുനാഥശെഖരഃ।
സ്മരാരിരപ്യാപ സസംഭ്രമസ്തദാ
നൃണാം പുനഃ കിം വരവൎണ്ണിനീക്ഷണെ ॥ ൩൨.

വിലൊക്യെതി തദാ താനീം ഉഡുനാഥശെഖരശ്ചന്ദ്രചൂഡഃ ലാവ
ണ്യസുധാൎണ്ണവോദിതാം. ലാവണ്യം സൌന്ദൎയ്യമെവ സുധാൎണ്ണവഃ ക്ഷീരസമുദ്രഃ
തസ്മാദുദിതാം ലക്ഷ്മീമിവ ശോഭമാനാം ധരെന്ദ്രകന്യാം ഉപമിതനായകം പൎവ്വ
തരാജപുത്രീം ധരാ ഭൂമൌ ഏവ വിദ്യമാനാമിത്യാശയഃ വിലൊക്യ ദൃഷ്ട്വാ സ്മ
രാരിഃ മന്മഥവിജയ്യപി സസംഭ്രമസ്താദൃശസംഭ്രമസ്സംഭ്രമസ്സഞ്ജാതോസ്യെതി സ
സംഭ്രമഃ ആകുലചിത്ത ആപേതി നൃണാം പുനഃ മാനുഷാണാം തു വര
വൎണ്ണിനീക്ഷണെ വരവൎണ്ണിന്യാഃ സ്ത്രിയാഃ ഈക്ഷണെ വിലൊകനെ ഉത്തമാ വ
രവൎണ്ണിനീത്യൎത്ഥഃ കിം കിം വാ വക്തവ്യമിത്യൎത്ഥഃ ഭഗവതാപി ദേവാദിദേവ
കസ്യാപ്യവസ്ഥാ ഈദൃശീ യദി തൎഹി സാധാരണാനാം പുംസാം കിമു വ
ക്തവ്യമിത്യൎത്ഥാന്തരന്യാസ ഇതി ഭാവഃ ൩൨.

അഥാചലാധീശ്വരപുത്ര്യപ്രാൎത്ഥയാ
കരഗ്രഹാസക്തധിയാ സമാഗതഃ ।
തഥാസ്തി നൂനം സമയോപി തെ ദ്വിധാ
ജയാപ്തയെ യൊഗ്യതമൊയമുത്തമെ ॥ ൩൩

അഥെതി അഥ അചലാധിരാജപുത്രി ഹെ ഹിമവൽപുത്രി പാൎവ്വതരാ
ജപുത്രീതി വാ കരഗ്രഹാസക്തധിയാ കരസ്യ ബാഹോഃ ബലിഹസ്താംശവഃ കര
ഇത്യമരഃ ഗ്രഹെ ഗ്രഹണെ ആസക്താ ആഗ്രഹവതീ ധീൎബുദ്ധിൎയ്യസ്യാ യഥാ
അന്യത്ര കരഗ്രഹെ പാണിഗ്രഹണെ ആസക്തധിയേതി തഥാവിധയാ സമാ
ഗതഃ മത്സമീപമാഗതഃ അഹം യഥാ കരഗ്രഹാസക്തധീഃ ബല്യാദാനാഗ്രഹ
വാൻ പാണിഗ്രഹണാഗ്രഹവാംശ്ചാസ്മി നൂനം അത്ര സംശയോ നാസ്തീത്യൎത്ഥഃ
ഹെ ഉത്തമെ തത്രാപി തവ ദ്വിധാ ഭെദാ ജയാപ്തയെ ജയസ്യ വിജയസ്യാന്യ
ത്ര ജയായാഃ ജയാഭിധായാസ്സഖ്യാഃ യദ്വാ ജയന്തീ വിജിതിൎവ്വാ പരിണയോ
ത്സവശ്ച ദേവാഭിമതസാ ജയനോ വിജയാ ച സ്ഥിതിരിതി ഇതി മേദി
നി ഗയം സമയഃ കാലഃ യോഗ്യതമഃ അതിശയിതാഃ യഥാ മധുരായാം കര
ഗ്രഹണാഗ്രഹാ വിരിഞ്ചാദയഃ തഥാ താനീമെവാഹമപി കരഗ്രഹണൌത്സുക്യൌ
ഭവാമ്യവഗന്തവ്യാസ്മി തദാ ഭിന്നാ തവ വിജയപ്രാപ്തൌ മമ യോഗ്യതാ സ
മയ ഇതി പാണിഗ്രഹണാശയാ പുരാണിൎദ്ദിഷ്ടാ നൂനമയമപി താദൃശമെവ

തയാ സമഹോപാഗതയാപ്തി വിജയാനാമ സഖീ തേ വസന്തത്ര പാണിഗ്രഹ ണമംഗളം നിവർത്ത്യ സഖിമേനാമാപ് ഇമയമേവ സമയോ യോഗ്യതമ ഇ തി സാവഹിത്ഥമുക്തവാനതിവിലോകഗ്രസരോ ഹര ഇതി ഭാവഃ ൩൪

ബ്രുവന്തമിത്ഥം പുരതഃ സ്ഥിതം പുരാ
മരാതിമർത്ഥ്യാ പൃഥിവീന്ദ്രാത്മജാ ।
കൃതാവഹിത്ഥാകൃതിരയച്ഛ സത്രപം
സമീഹിതസ്വാർത്ഥസമർത്ഥനോദ്യതാ ॥ ൩൫

ബ്രുവന്തമിതി। പൃഥിവീന്ദ്രാത്മജാ നൃപതിതനയാ പർവ്വതരാജതനയാ ചേ ത്യർത്ഥഃ ഇത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ ബ്രുവാണം വാദിനം പുരതഃ അഗ്രേ സ്ഥിതം വർത്തമാനം അർത്ഥ്യം പ്രാർത്ഥിതും യോഗ്യം സമീഹിതസ്വാർത്ഥസമർത്ഥനോദ്യ തം സമീഹിതസ്യ വാഞ്ഛിതസ്യ സ്വാർത്ഥസ്യ സ്വപ്രയോജനസ്യ പാണിഗ്രഹ ണരൂപസ്യേതി യാവത് സമർത്ഥനേ സമ്പാദനേ ഉദ്യുക്താമുദ്യുക്തം പുരാമരാ തിം ത്രിപുരരിപും കൃതാവഹിത്ഥാ കൃതാകാരഗുപ്തിസ്സതി അവഹിത്ഥാകാരഗു പ്തിരിത്യമരഃ സത്രപം സലജ്ജം യഥാ തഥാകൃതിരയച്ഛവാച തത്ക്ഷണമേവ പാണിപീഡനോദ്യതമാലക്ഷ്യ സഹസൈവ ഹേതുഃ ബ്രുത്തമേതേ സത്രീഇതുവാ ചേതി ഭാവഃ ൩൫

മമൈതൃതായാസ്സതതം ജയാഖ്യയാ
ജയോ ജയാപ്തിസ്സഖ്യേപി കുത്രചിൽ।
തന്നൃമന്യാപി ദിവാനിശം വിഭോ
ധ്രുവം ജയാപ്തിർഭവതോധുനാതനാഃ ॥ ൩൬

മമേതി। സതതം സർവ്വദാ ജയാഖ്യയാ വിജയപ്രാഖ്യയാ ഉദ്യതായാഃ ഉദ്യുക്തായാഃ മമ കുത്രചിത് കദാചിത് ജയോ ജയാപ്തിഃ ജയയോഃ വിജയപാ ർവ്വതിസഖ്യോഃ ഉഭയോരപ്യാപ്തിഃ പ്രാപ്തിഃ ജയാ ജയതി തിഥിഗ്രസ്ത മസ്ത്യാമ തത്സഖീത്വ ച അംഗീകരോമ നാ ജയന്തേ വിജയേ ചേതി മേദി നീ ഭവേദപി ഭവിഷ്യതി ദിവാനിശമഹർന്നിശം അന്യാന്യമന്യാന്യേംഗിനോ പ്യർത്ഥേ ജയപ്രാപ്തിയോഗ്യസ്യ വിഭോർന്ന്യസ്യ ഭവതസ്തവ ജയാപ്തിഃ ജയാ യാഃ പാർവ്വത്യാ ആപ്തിഃ പ്രാപ്തിഃ ഭവേത് അധുനാ ഭവിഷ്യംത്യേവേത്യർത്ഥഃ ജയാപ്തിഃ പുണ്യകാരണായ കാമ്യാന്തരമപി ഭവിഷ്യത്യേവ തേ മമ ഇ ജയാഖ്യയാ ഹന്നിശമുദ്യതായാഃ കദാചിത് ഭവേദിത്യനേന ഭവതാമധ്യമ മേവാപി സർവ്വം സംപദ്യത ഇതി ഭാവഃ ൩൬

ജടാതുരാഷ്ട്രാപഹമാത്രതോപിജ
പ്രവൃദ്ധവാചംയമയോഗിസത്തമാ ।

ദിദൃക്ഷതേ മാം വിജയാന്വിതാം സദാ
ജനന്യനന്യാത്മഭവാ മമാദരാൽ ॥ ൭൭

ജരേതി। ജരാതുരാ ജരയാ വാൎദ്ധക്യേനാതുരാ പീഡിതാപി ജനോപഹം പ്രതിദിനം തദ്ഗതാഃ തദ്ദൎശനാൎത്ഥിനഃ ദ്വിജാഃ ബ്രാഹ്മണാഃ പ്രവൃദ്ധാ വിദ്വാംസഃ വൃദ്ധപ്രവൃദ്ധയോഃ മേധാവിത്വമതഃ വാചംയമാ മുനയഃ വാചംയമോ മുനിരിത്യമരഃ യോഗിനശ്ച തേഷാം സഞ്ചയസ്സമൂഹോ യയാ സാ തഥോക്താ അനന്യാത്മഭവാ ന വിദ്യതേ അന്യാ ഇതരാ ആത്മഭവാ പുത്രീ യസ്യാസ്സാ മമ ജനനീ മാതാ സദാ സൎവ്വദാ ആദരാൽ സ്നേഹേന മാം വിജയാന്വിതാം വിജയയാ സഖ്യാ വിജയേന ചാന്വിതാം ദിദൃക്ഷതേ ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി ജനന്യാ വാൎദ്ധക്യേന മദേകപുത്രീകത്വാച്ച തത്രൈവാഗത്യ പാണിം ഗൃഹ്ണീഷ്വേതി ഭാവഃ ൭൭

കലാപചൂഡാമണിരീദൃശീം തദാ
ചലാധിരാജപ്രഭവോക്തിചാതുരീം ।
നിശമ്യ താം സ്മേരമുഖാംബുജോഽഭവൽ
ഈശഃ പുനഃ ശ്രോതുമിവാത്തകൗതുകഃ ॥ ൭൮

കലാപേതി। കലാപചൂഡാമണിഃ കലാപചന്ദ്രഃ ചൂഡാമണിശ്ശിരോരത്നം യസ്യ സഃ പരമേശ്വരഃ തദാ ഈദൃശീമേതാദൃശീം അചലാധിരാജപ്രഭവോക്തിചാതുരീം ഉപതിതനയാവചനചാതുൎയ്യം നിശമ്യ ശ്രുത്വാ ഈശമധികം സ്മേരമുഖാംബുജഃ സ്മിതയുതവദനാരവിന്ദസ്സൻ പുനരപി ശ്രോതും വച ഇത്യൎത്ഥാല്ലഭ്യതേ ആത്തകൗതുകഃ ധൃതകൗതുക ഇവാഭവൽ ഉവാച തദീയവചനചാതുൎയ്യാകൃഷ്ടഃ പുനരപി തദ്വചശ്ശ്രോതും സഞ്ജാതകൗതുക ഇവ ഉവാചേതി ഭാവഃ ൭൮

ഇതോഽഷ്ടമേഽഹന്യഹമബ്ജവാസരേ
സഹാഷ്ടഭിൎദിക്പതിഭിസ്സനിൎജ്ജരൈഃ ।
പുരം ജഗത്യാ ധുരി മാതുരേത്യ തേ
കരം ഗ്രഹീഷ്യാമി സമിത്യവസ്ഥിതഃ ॥ ൭൯

ഇത ഇതി। ഇതഃ അസ്മാദ്ദിനാൽ അഷ്ടമേ അഷ്ടമസംഖ്യാപൂരണേ അഹനി ദിനേ തത്രാപ്യബ്ജവാസരേ ഇന്ദുവാസരേ അബ്ജൗ ശംഖശശാങ്കാവിത്യമരഃ സനിൎജ്ജരൈഃ ദേവൈഃ ദിക്പതിഭിഃ ദിക്പാലൈസ്സഹാഷ്ടഭിഃ അഷ്ടഭിൎദിക്പതിഭിസ്സഹ തേ തവ പുരം പത്തനം ഏത്യാഗത്യ ഭവത്യാസ്തവ മാതുൎജ്ജനന്യാ ധുരി പുരോഭാഗേ അവസ്ഥിതഃ സ്ഥിതസ്സൻ സമിതി യുദ്ധേ ഭവത്യാ ഇതി പഞ്ചമ്യന്തമേതദ്വിശേഷണം തൽസകാശാൽ കരം ബലിം ദ്രവ്യം ഗ്രഹീഷ്യാമി കരം പാണിം ഗ്രഹീഷ്യാമി ഗൃഹീതാസ്മീത്യുക്തം തഥാ ദിക്പതിഭിസ്സഹാഷ്ടമൈരാഗത്യ കരഗ്രഹണം കരിഷ്യാമീത്യുക്തവാനിതി ഭാ

ഥഃ ഭിക്ഷുപതിയുതോഹം തപോജനാഗീസമക്ഷമേവ തവ പാണിം ഗ്രഹീഷ്യാമീത്യുക്തവാംശ്ചേതിഭാവഃ ൩൯

ഇത്ഥന്നിഗദ്യ ഗിരിശോഥ കൃതാവഹിത്ഥഃ
പൃത്ഥ്വീഭൃതസ്സ്വനിലയം സപദി പ്രതസ്ഥേ ।
തീർത്ഥേന സാധ്വിയമപ്യചലാൽ കൃതാർത്ഥാ
സാർത്ഥേന ഹൃഷ്ടമനസാഞ്ച നൃണാം യഥാർത്ഥാൽ ॥

ഇത്ഥമിതി അഥാനന്തരം ഗിരിശഃ പരമേശ്വരഃ കൃതാവഹിത്ഥഃ രചിതാകാരഗോപനസ്സൻ അവഹിത്ഥാകാരഗുപ്തിരിത്യമരഃ പൃത്ഥ്വീഭൃതഃ ഉപരതേഃ ഹിമവതശ്ച താദൃശം പുത്രീമിത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ നിഗദ്യ ഉക്ത്വാ സപദം നിജാവാസം പ്രതി പ്രതസ്ഥേ പ്രസ്ഥിതവാൻ അഥ തദ്വാക്യശ്രവണാനന്തരം ഇയന്തടാതകാപി കൃതാർത്ഥാ കൃതാഗമനപ്രയോജനാ സതീ അർത്ഥഃപ്രകാരാഭിഷയേ മോക്ഷേ ശബ്ദാർത്ഥേ ച പ്രയോജനേ ഇതി വൈജയന്തീ തീർത്ഥേന കണ്വിനാ ച തീർത്ഥം ശാസ്ത്രാധ്വരക്ഷേത്രോപായനാരീരജസ്സു ച അവതാരർഷിജുഷ്ടാംബു പാത്രോപാദ്ധ്യായമന്ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ ഹൃഷ്ടമനസാഹൃഷ്ടചിത്താനാം നൃണാം മനുഷ്യാണാം സാർത്ഥേന സമൂഹേന ച സംഘസാർത്ഥൌ തു ജന്തുഭിരിത്യമരഃ സാദ്ധ്വം സമം യഥാർത്ഥാൽ പ്രദ്യുമ്നാദിരപി ചലനരഹിതാൽ അചലാൽ കൈലാസപർവ്വതാൽ സപദം സ്വസ്ഥാനം പ്രതി പ്രതസ്ഥേ ഭഗവാനപ്യവരുഹ്യ ജഗാമ ഇയമപി മന്ത്രിണാ മനുഷ്യാണാം സമൂഹേന സമം ഭഗവദ്വചനമാകർണ്യ വിഹിതാഗമനപ്രയോജനാ സ്വപുരം പ്രതി പ്രതസ്ഥേ ഇതി ഭാവഃ വസന്തതിലകം വൃത്തം ഉക്തം വസന്തതിലകം തഭജാജഗൌ ഗ ഇതി ലക്ഷണാൽ ൪൦

ഇതി ശ്രീ വാര്യലകലതിലകസ്യ ശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യസ്യ കൃതൌ
തടാതകാപരിണയ പ്രകാശികാഖ്യായാം
വ്യാഖ്യായാം ചതുർത്ഥസ്സർഗ്ഗഃ

താടാതകാപരിണയം.

പഞ്ചമസർഗ്ഗഃ

തദനൂഡുപശേഖരാനമത്യാ
സുതനുസ്താം സ്വപുരം പ്രതി പ്രയാന്തീം ।
അനുജഗ്മുരിന്ദിരേശജിഷ്ണു
മുരജാരി ഭഗിനീതപശ്ചിതയൈവ ॥ ൧

തദനുചിതി। തദാ മങ്ഗലാചരണാനന്തരമിത്യർത്ഥഃ മുരജാരി അനുസരിച്ചു ഇന്ദിരേശജിഷ്ണു ഇന്ദിരേശോ രമാപതിഃ ജിഷ്ണുഃ ഇന്ദ്രഃ ഉഡുപശേ ഖരാനമത്യാ ഉഡുപശേഖരസ്യ ചന്ദ്രചൂഡസ്യ ആനമത്യാ നിയോഗേന അധ്വാന മതിക്രമ്യ പൂർണ്ണിമാനന്ദയാത്രയിതി മധുരാനഗരം സ്വപുരം പ്രതി പ്ര യാന്തീം ഗച്ഛന്തീം സുതനും ശോഭനാംഗീം താടാതകാമിതി യാവൽ ഭഗി നീതപശ്ചിതയൈവ സാന്ദ്രഭക്ത്യൈവ "മഹേന്ദ്രവിഷ്ണുഭഗിനീ" തിതി ഹരി വംശേ അനുജഗ്മുരനുഗച്ഛന്തഃ അഥ ച ദുരാരാധ്യാപ്രാണപ്രദമായതമാ മനുഗച്ഛതമിതി അലങ്കാരം ലങ്കാപത്ഥ്യനിയോഗമംഗീകൃത്യ പുണ്ഡരീക നയനാദയോ ഭഗിനീതപോമഹസിദ്ധാനനുഗച്ഛതാമിതി ഭാവഃ ഭഗ വദാജ്ഞയാ കൃത്യാനുഗമനസ്യ ഭഗിനീതപസ്സിദ്ധിപ്രേക്ഷണാൽ ഉൽ പ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ അസ്മിൻ സർഗ്ഗേ വസന്തമാലികാവൃത്തം സസജാവിഷമേ ഗുരു സമേ ചേൽ സഭരായശ്ച വസന്തമാലികാ സേതി ലക്ഷണാൽ ൧

മലയധ്വജകന്യകാ ന താവൽ
പരമപ്രീയത സൈനികേന സാകം ।
അലമധ്വരളശിരസ്സ്വജന്താ
സഹ ഗന്ധർവ്വകലൈശ്ച സിദ്ധസംഘൈഃ ॥ ൨

മലയധ്വജേതി। താവൽ തൽസമയമിത്യർത്ഥഃ മലയധ്വജകന്യകാ മ ലയധ്വജസ്യ പുത്രീ പരം സൈനികേന സേനാസമവേതജനേന സാകം നാപ്രീയത നാതുഷ്യൽ അപ്സരസോ അപ്സരാൽ പാട്ടാൽ ജവ സംഭവോ യസ്യ സ ബ്രഹ്മാ ച ഗന്ധർവ്വകുലൈഃ ഗന്ധർവ്വാൻ ഗുണൻ ഹവിർഷി ഇതി യാവൽ ഗംഗ

ഇതി കൃതരജാ ദേവാദേസ്സ്വർഗ്ഗന്ധർവ്വകലൈർദ്ദേവഗായകവർഗ്ഗൈശ്ച സിദ്ധ സംഘൈഃ സിദ്ധാനാം ദേവയോനിവിശേഷാണാം സംഘൈഃ സർപ്പൈഃ സഹ ചാലമത്യന്തമപ്രീയത പ്രീതിമാപേത്യർത്ഥഃ തഥാ ച പിംഗളാംബരപു രന്ദരാഗമനസമയേ ന കേവലം സമൈന്യസ്യാഗ്രസ്ഥിതകായാഃ കിന്തു നി ഖിലനിഖിലസിദ്ധസംഘസ്യ ഗന്ധർവ്വകലസ്യ ച ജലജസംഭവസ്യാപി പ്രീതി ജജ്ഞിരേ ഭാവഃ ൮

തനയാ മലയധ്വജസ്യ നാനാ
കതണാഢ്യാൻ ധരണീധരാനനേകാൻ ।
തരണിശതഭാസുരാശ്ച മാർഗ്ഗേ
പ്രതരാം വീക്ഷ്യ തരംഗിണീർന്നനന്ദ ॥ ൯

തനയേതി। മലയധ്വജസ്യ തനയാ കന്യാ മാർഗ്ഗേ പഥി നാനാകത ണാഢ്യാൻ നാനാവിധൈഃ കതണൈർവ്വൃക്ഷവിശേഷൈരാഢ്യാൻ സംയുതാൻ കതണ സ്തു തസവൃക്ഷകൃപായാം കതണാ മതയി ശേലിനീ അനേകാൻ ബഹൂൻ ധരണീധരാൻ പർവ്വതാൻ തരണിശതഭാസുരാഃ തരണീനാം നൌകാനാം ശ തേന ശതമിത്യുപലക്ഷിതഗണനാപരം ബഹുഭിരിത്യർത്ഥഃ ഭാസുരാ ലസമാനാ സ്തരംഗിണീർന്നദീശ്ച വീക്ഷ്യാവലോക്യ പ്രതരാമധികം നനന്ദാഹൃഷ്യത തഥാച പഥി ഗച്ഛന്തി നാനാനേകമഹാവൃക്ഷസംയുതാൻ പർവ്വതാൻ അനേകനൌകാ സഞ്ചാരരമണീയാഃ തരംഗിണീശ്ചാവലോക്യാപ്രീയതേതി ഭാവഃ ൯

പൃതനാപി മതങ്ഗജാതഗയാതാ
പ്രഗുണാ ചാധ്വനി സാ ത്രിവിക്രമേണ ।
നിതരാമുദഗ്രതരസ്വിനീയം
സമതാമാപ്തുമിവാനയോരഭീകാ ॥ ൰

പൃതനേതി। അധ്വനി പഥി പ്രഗുണാ നാമധന ചേതയോരപി സാധാര ണം വിശേഷണമേതൽ മതങ്ഗജാ ഗുണേന ത്രിവിക്രമേണ ത്രയോ വിക്രമാഃ ക്രമണാനി യസ്യ തേന വിഷ്ണുനാ ചാനയോരനുഗതാ തത ഏവാഭീകാ നിർഭയാ സേയം പൃതനാ സേനാപി അനയോർന്നദീവിഷ്ണുപാദസ്സമതാം സാമ്യ മാപ്തും പ്രാപ്തുമിവ നിതരാമത്യന്തം തരസ്വിനീ വേഗവതീ ഉദഗ്രേൽ ബ ഭൂവ തഥാ ച നിരാലംബാംബരപഥാ സഞ്ചരണാതിവേഗവതോ ഗരുഡതഃ ത്രിവിക്രമാക്രാന്തനിഖിലവിഷ്ടപസ്യ വിഷ്ണുത്രുവസശ്ച സാമ്യകാമനയേവ സേനായാ അപ്യതിവേഗവതീ ഗതിരഭൂദിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൰

അഥ പാണ്ഡ്യമഹീശവംശമുക്താ
മധുരാഖണ്ഡലസദ്മനായാതാ ।

ബലകാണ്ഡയുതാപ്യസൌ ക്ഷണാൽ സ്വാം
പുരമാഹിണ്ഡത യന്ന തദ്വിചിത്രം ॥ ൫

അഥേതി। അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യമഹീശവംശമുക്താ പാണ്ഡ്യമഹീശസ്യ പാണ്ഡ്യനൃപസ്യ വംശ ഏവ വംശഃ വേണുസ്തസ്യ മുക്താ മൌക്തികമണിരിത്യർത്ഥഃ മധുഹാഖണ്ഡലസോദരാനുയാതാ മധും മധുനാമാസുരം ഹന്തീതി മധുഹാ വിഷ്ണുഃ ആഖണ്ഡലഃ പുരന്ദരഃ താഭ്യാം സാദരം ആദരസഹിതം യഥാതഥാനുയാതാ അസൌ തടാതകാ ബലകാണ്ഡയുതാ ബലാനാം സൈന്യാനാം കാണ്ഡേന സമൂഹേന യുതാ യുക്താപി ക്ഷണാൽ ക്ഷണകാലേന നിജം പുരം നഗരമാഹിണ്ഡതാപേതി യൽ തൽ അതിവേഗാന്നഗരപ്രാപ്തിരിത്യർത്ഥഃ വിചിത്രമത്ഭുതന്ന തഥാ ച സ്വത ഏവ പാണ്ഡ്യവംശമുക്തായാഃ കിന്തു പിംഗളാംബരപുരന്ദരാനുഗതായാശ്ച സാമ്പം നിഖിലസൈന്യേന പുരപ്രാപ്തൌ കിം വാത്ഭുതമിതി ഭാവഃ ൫

മുരവൃത്രരിപൂ വിരാട്പുരസ്യാ-
പ്യുപശല്യാന്തമഥാനുജഗ്മതുസ്താം ।
പരികല്പിതസൌവിദല്ലഭാവാ-
വിവ സമ്മോദഭരസ്ഫുരദ്ധൃദബ്ജാം ॥ ൬

മുരേതി। അഥാനന്തരം മുരവൃത്രരിപൂ മുരരിപുർവിഷ്ണുഃ വൃത്രരിപുരിന്ദ്രഃ തൌ സമ്മോദഭരസ്ഫുരദ്ധൃദബ്ജാം സമ്മോദസ്യ ഹർഷസ്യ പ്രമദാമോദസമ്മോദാ ഇത്യമരഃ ഭരേണാതിശയേന അതിശയോ ഭര ഇത്യമരഃ സ്ഫുരൽ വികസൽ ഹൃൽ ഹൃദയമേവാബ്ജം യസ്യാസ്താം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ വിരാട്പുരസ്യ മധുരാപുരസ്യ വിരാട്പുരമിതി നാമ തസ്യ ഉപശല്യാന്തം സമീപപര്യന്തം പരികല്പിതസൌവിദല്ലഭാവൌ പരികല്പിതഃ രചിതസ്സൌവിദല്ലയോർഭാവശ്ചേഷ്ടാ യാഭ്യാം താദൃശാവിവ അനുജഗ്മതുരനുഗച്ഛതാം തഥാ ച ആത്മാനുഗമനായി കുടിലഹൃദയാന്തടാതകാം മധുരാപുരപരിസരപര്യന്തമനുഗച്ഛതാം കഞ്ചുകിനാവിവ പഞ്ചായുധജയന്തജനകാവിതി ഭാവഃ ൬

വിനിവൃത്യ ജനാർദ്ദനാമരേന്ദ്രൌ
ശ്രിതപാർശ്വൌ ധരണീഭൃതസ്തനൂജാ ।
ഇതരാന്ധരണൌകസോപി സദ്യക്
ധരണീനാപ പുരം പരിഷ്കൃതാം സാ ॥ ൭

വിനിവൃത്യേതി। ധരണീഭൃതഃ പാർത്ഥിവസ്യ തനൂജാ പുത്രീ സാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ ശ്രിതപാർശ്വൌ ആശ്രിതപാർശ്വൌ ജനാർദ്ദനാമരേന്ദ്രൌ വിഷ്ണുമഹേന്ദ്രൌ ഇതരാനന്യാൻ ധരണൌകസഃ സജ്ജനാൻ ധരണീസ്ഥാംശ്ച നിരതസപുഷ്പാകേ പരമേഷ്ഠിനീതി മേദിനീ ധരാ ധരണൌകസഃ ധരണീ സപക്ഷ്മലാക കാകഃ ആ

ശ്രേയോ യേഷാന്താൻ ദേവാനപി ലോകസ്സ്വാശ്രയശോഭാ ഇത്യതഃ സമ്യൿ സാധുവാദപൂർവ്വകമിതി യാവൽ വിനിവൃത്യ പരിഷ്കൃതമലംകൃതം പുരനഗരമാപ പ്രാപ കേശവവാസവാവന്യാനപി സുമനസസ്സമ്മതാന്നിവൃത്യാത്മനഃ പുരമാപ ഉപാഗമദിതി ഭാവഃ ൧

ഹരിദീശജയാർജിതാപി ജന്യാഃ
പുരതോവന്ദത രാജകന്യകാ സാ ।
ജനനീന്തദനന്തരം മുദാ യൽ
പരിതോഷായ ഹി കേവലം തദസ്യാഃ ॥ ൨

ഹരിദീശേതി। സാ രാജകന്യകാ നൃപതിതനയാ ഹരിദീശജയാർജിതാ ഹരിദീശാനാം ദിക്പതീനാം ജയേന വിജയേന അർജിതാ യുക്താപി പുരതഃ പ്രഥമം ജന്യാഃ മാതുർവയസ്യാഃ ജന്യാ മാതുർവയസ്യായാമിതി മേദിനീ അവന്ദത തദാ അനന്തരം മുദാ സന്തോഷേണ ഉന്നതാം ശ്രേഷ്ഠാം ജനനീം മാതരമവന്ദത പ്രണനാമേതി യൽ തൽ പുരതോ മാതുർവയസ്യാനാന്തദാ വന്ദനമിത്യർത്ഥഃ അസ്യാ മാതുഃ കേവലമധികം പരിതോഷായ സന്തോഷായ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ ജനനീമാനോരേവ തത്സഖീഃ പുരസ്കൃത്യ പ്രണനാമേതി ഭാവഃ ൨

പ്രണതാം പ്രിയതാപരിപ്ലവാഭ്യാം
ദ്രുതമുത്ഥാപ്യ സുതാമിയം കരാഭ്യാം ।
അധിരോപ്യ നിജാങ്കമുത്തമാംഗേ
മുഹുരാഘ്രായ ഭൃശം ജുതോഷ മാതാ ॥ ൩

പ്രണതേതി। ഇയം മാതാ ജനനീ പ്രണതാം നമസ്കുർവ്വതീം സുതാം പുത്രീം പ്രിയതാപരിപ്ലവാഭ്യാം പ്രിയതയാ സ്നേഹേന പരിപ്ലവാഭ്യാം ചഞ്ചലാഭ്യാം പ്രേമാ നാ പ്രിയതാ ഹാർദ്ദമിത്യമരഃ കരാഭ്യാം ബാഹുഭ്യാം ദ്രുതം ശീഘ്രം നിജാങ്കം സ്വോത്സംഗം അധിരോപ്യ മുഹുരനേകശഃ ഉത്തമാംഗേ ശിരസി ആഘ്രായ ഭൃശം അധികം ജുതോഷ താദൃശ്യൽ യഥാ ച പ്രണമന്തീമിമാം ആരോപ്യാങ്കമാരോപ്യ കൃത്വാ മുഹുരാഘ്രായ ജുതോഷ സന്തുഷ്ടാഭവദിതി ഭാവഃ ൩

അഥ കാഞ്ചനമാലയാനയാ ച
കഥയത്യാദരപൂർവ്വകം സമാതുഃ ।
പ്രഥമാങ്കണജൃംഭിതം ചരിത്രം
കഥയാമാസ തടാതകാ സമസ്തം ॥ ൪

അഥേതി। അഥാനന്തരം തടാതകാ സമാതൃാ ആത്മനോ ജനന്യാ കാഞ്ചനമാലയാ പ്രഥമാങ്കണജൃംഭിതം പ്രഥമാങ്കണേഷു ജൃംഭിതം

ഭൂൽപാനാം ചരിത്രം കഥയ വദേതി ആദരപൂർവ്വകം സാദരം യഥാ തഥാ ത-
ദ്വൃത്താന്തം പൃഷ്ടാ സതീ സമസ്തമഖിലം കഥയാമാസാകഥയൽ യഥാ ച പൃഷ്ടാ
ഏഷ്യതാ ജനന്യാ അന്യവൃത്താന്തകഥയേതി ഭാവഃ ൫൦

കരദാഃ കകുഭാമധീശ്വരാ മേ
പരമാമാവലിമാവസന്നിഭാ യേ ।
ബലശാലിവധൂശാത്രവാദ്യാ
ധനദാന്താഃ പ്രഥനേ ജനന്യഭൂവൻ ॥ ൫൧

കരദാ ഇതി । ഹേ ജനനി മാതഃ യേ കകുഭാം ദിശാമധീശ്വരാഃ നായ-
കാഃ പരമാമാവലിമാവസന്നിഭാഃ പരാഃ ശത്രവഃ അരിയായിഃ പരാമാതി-
ഷ്ഠന്തഃ ത ഏവ മാമാവലയഃ താസാം മാവസന്നിഭാഃ അരണ്യാഗ്നിസദൃ-
ശാഃ ഭേദാദയോ വനാരണ്യവഹ്നിതുല്യാഃ ബലശാലിവധൂശാത്രവാദ്യാഃ ബല
ഇതി യോ ദാനവശ്ച ശാസകൃച്ഛ്രഃ തസ്യ ശാത്രവസ്സുരേന്ദ്ര ഇതി യാവൽ സ
ആദ്യഃ പ്രഥമോ യേഷാം തേ ധനദാന്താഃ കബേരാന്താഃ അന്തോ അവസാനേ
യേഷാം തേ ഇത്യുഭയത്രാപി യത്തദോർന്നിത്യസംബന്ധാൽ പ്രഥനേ
യുദ്ധേ മേ കരദാഃ കരം ബലിം ദദതീതി ബലിദാതാര ഇതി യാവൽ ബലി
ഹസ്താംശവഃ കരാ ഇത്യമരഃ അഭൂവന്നഭവൻ തഥാ ച ത്രിഭുവനപാലകപ്ര-
തികാശഃ പാകശാസനാദികിന്നരേശപര്യന്താഃ ദിക്പാലകാഃ സമരേ മേ
കരദാസ്സംവൃത്താ ഇതി ഭാവഃ ൫൧

അപി ചാഷ്ടമ ഏവ ദിക്പതീനാം
പ്രഭുരഷ്ടാപദശൈലസായകാസഃ ।
സമയേഷ്ടമവാസരേ മമേതഃ
സ്സമിതാവഷ്ടതനുഃ കരം ഗൃഹീതാ ॥ ൫൨

അപി ചേതി । അപി ച ഏതാവാന്ന അഷ്ടതനുഃ അഷ്ടൗ തനവഃ പൃഥി-
വ്യാദയോ വാസ്സുകാശയജമാനചന്ദ്രസൂർയ്യരൂപാ ഇതി യസ്യ സഃ അഷ്ടാ-
പദശൈലസായകാസഃ അഷ്ടാപദശൈലഃ കനകാചലഃ സായകോ ബാണോ
അന്യോന കല്പിതേന അനേനേതി സായകാസനശ്ചാപ്യ സ തഥാ ദിക്-
പതീനാം ദിക്പാലാനാം പ്രഭുർ നാഥഃ അഷ്ടമഃ അഷ്ടമതയാ പരിഗണിതഃ
സ ഏവേതഃ അസ്മാദിനാദിത്യർത്ഥഃ അഷ്ടമവാസരേ അഷ്ടമേ ദിനേ സമിതൗ
യുദ്ധേ സമായാമിതി വാസ്തവാർത്ഥഃ സംഘേ സഭായാം സമിതിരിത്യമരഃ
മേ കരം ബലിം പാണിഞ്ച ഗൃഹീതാ ഗ്രഹിഷ്യതി ലുട് തഥാ ച ദിക്പതി-
ഷ്വഷ്ടമ ഏവ അഷ്ടമേഹനി സമയമൈവാഗത്യ മൽകരഗ്രഹം കരിഷ്യതീതി
സാഭിപ്രായമാഹേതി ഭാവഃ ൫൨

ഗൃഹ്ണാ കിമിമൈരാഭിതേന മാത-
ർവ്വിധുനാഥം ശതമന്യുനാ ച മാന്ത്ര്യ ।

തുഹിനാംശുകലാധരാനനത്വാ
ത്സ്വജനാഢ്യാമിവ കന്യകാമയാതാ ॥ ൫൬

ബഹ്വിതി। ബഹോസ്സിൻ കരഗ്രഹണമിത്യർത്ഥഃ ബഹുനാനേനേതി ഉദിതേന ഉക്തേന ഉക്തം ഭാഷിതമുദിതമിത്യർത്ഥഃ കിം ന കിമപീത്യർത്ഥഃ തുഹിനാംശുകലാധരാനനത്വാ ചന്ദ്രശേഖരിനിയോഗേന അഹം മാർഗ്ഗേശാപനിവിധുനാ വിഷ്ണുനാ വിധുഃശ്രീവത്സലാഞ്ഛനഃ ഇത്യമരഃ ശതമന്യുനാ ഇന്ദ്രേണ ച സ്വജനാഢ്യാം ബന്ധുജനാഢ്യാം കന്യകാ കന്യകേവാനയാതാ അനാഗതാ അഭവമിതിശേഷഃ യഥാ ച ചന്ദ്രചൂഡനിയോഗേനാപനി വിധുശതാഭ്യാം തൌ യാത്രോന്മുഖീം സ്വജനൌ കന്യകാമിവാഗതൌ കിം കരഗ്രഹപ്രകരണേനേതി ഭാവഃ ൫൬

ഇതി സാദരമുക്തവാച്യപി ത്വാം
ഗതിസമ്പന്നജനാർച്ചിതാപി രാജ്ഞീ ।
പതിമസ്മരദാശ്രിതേന്ദ്രലോകം
സ്മൃതിരേഷാ പ്രകൃതിർഹി മാനിനീനാം ॥ ൫൭

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ തസ്യാം തടാകകായാമിത്യർത്ഥഃ ഉക്തവാച്യപി ഉക്താ വാക് വചനം യയാ തഥാഭൂതായാം സത്യാം രാജ്ഞീ കാഞ്ചനമാലാ ഗതിസമ്പന്നാ ജനാനിശിഷ്ടാഃ ഗതിഃസ്ത്രീ മാർഗ്ഗദശയോജ്ഞാനേ ഇതി മേദിനീ തൈർജ്ജനൈർജ്ജനൈരർച്ചിതാ പൂജിതാപി സാദരം ആശ്രിതേന്ദ്രലോകം ആശ്രിതഃ പ്രാപ്തഃ ഇന്ദ്രസ്യ ലോകഃ സ്വർഗ്ഗം യേന തം പതിം ഭർത്താരം അസ്മരച്ചിന്തയൽ ഏഷാ അത്ര്യയകാലേ ലോകാന്തരഗതപതിവിഷയസ്മൃതിരിത്യർത്ഥഃ മാനിനീനാം സ്ത്രീണാം പ്രകൃതിസ്സ്വഭാവോ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ പ്രകൃതിസ്സ്വഭാവേണ സ്വഭാവേ ഇതി വൈജയന്തീ യഥാ ച കാഞ്ചനമാലാ സുതാവിവാഹോത്സവകാര്യേ സ്വപതിം ദേവലോകമുപേത്യ ഗതഃ പിതേതസ്യാ ഇതി രമണീയമപി പ്രാകൃതജനസാധാരണം സ്മരണസ്മരണമവാപേതി ഭാവഃ ൫൭

ജനതാപി നിശമ്യ ജന്യമസ്യാ
നമുചിദ്വിട്പ്രമുഖൈർദിഗീശാനാം ।
അപി ഭാവിനമംജസോപയാമേ
ധ്രുവമാശങ്ക്യപയോനിധൌ മമജ്ജ ॥ ൫൮

ജനതേതി। ജനതാ ജനസമൂഹോപി നമുചിദ്വിട്പ്രമുഖൈഃ നമുചിനാമാസുരസ്യ ദ്വിട് ശത്രുരിന്ദ്ര ഇതി യാവൽ പ്രമുഖോ മുഖ്യോ യേഷാം തൈർദ്ദിഗീശാനാം ദിശാമീശൈഃ പ്രഭുഭിഃ സഹാത്തെ തൃതീയാ അസ്യാഃ തടാതകായാഃ ജന്യം യുദ്ധം യുദ്ധമായോധനം ജന്യമിത്യമരഃ അംജസാ അചിരേ

ണ ഉക്ത്വാ കഥിതം ജനൈസ്സതൃകരീ ഭാവിനം ഭവിഷ്യന്തം ഉപായാഭൈദാലവം വിവാഹോത്സവം നിശമ്യ ആത്മസ്ഥപക്ഷയോനിശ്ചയ അഭ്യുദയം ഭദ്രമെഥ മന്ത്രി നിഗമാൽ ഉ്ഥാ ച പരിജനാനിവഹോപി വ്യത്യപുരസ്യാശ്ചാപാതൈല്യ മുൾക്കം സഖീകമധിരൂഢായാമിന വിവാഹോത്സവാകഞ്ജ്ന്യാസ്ത്യനി ത്നിഭോ കലശാള്ളിതി ഭാവഃ ൫൭

വസതിമുപനൃപാലകേഥ ശംഖൈ
ർദ്ധ്വനതി പ്രേംഖതി സാന്ധ്യമാരുതേ ച ।
സുമതിപ്രമുഖാനമാത്യമുഖ്യാൻ
സമിതി പ്രസ്ഖലിതപ്രതീകസൌഖ്യാൻ ॥ ൫൮
ബഹുമാനപുരസ്സരം തഥാന്യാ
നപി സൈന്യാന്നൃപകന്യകാ വദാന്യാ ।
സദനായ നിയുജ്യ കേതനം സ്വം
സവയസ്യാപ നഗരേ മനോരമ്യം ॥ ൫൯

അന്യമനം പ്രവൃത്തി വസതിമിത്യാദിശ്ലോകയുഗളമുദാ അഥാനന്തരം വസതി മുപനൃപാലകേ വസത്യാ രാത്ര്യാ മുഖം പ്രാരംഭം സ്വാപയതി ചിന്തനയതീതി സ്വാപ കേ വസതി രാത്രിവെല്ലുമെന്നാരിത്യമരഃ ശംഖൈ ശംഖൈഃ ധ്വനതി നാദം കുർവ്വ തി സതി സാന്ധ്യമാരുതേ സന്ധ്യാസംബന്ധിവായൌ ച ഖേ ആകാശേ പ്രേംഖതി ചലതി സതി വദാന്യാ ഭാഗശേഭവാ നൃപകന്യകാ രാജപുത്രീ കർത്രീ സമിതി യുദ്ധേ സമിത്യാജിസമിദ്യുധ ഇത്യമരഃ യദ്വാ സമിതിപ്രസ്ഖലിതപ്രതീകസൌ ഖ്യാനിത്യേകം പദം സമിത്യാം പ്രസ്ഖലിതം ഗളിതം പ്രതീകസൌഖ്യം ശത്രു ണാമിതി യേഷാം താൻ സുമതിപ്രമുഖാൻ സുമതിനാമാ സചിവഃ പ്രമുഖോ യേ [illegible] താൻ അമാത്യമുഖ്യാൻ മന്ത്രിവര്യാൻ തഥാ തഥാ സചിവാൻ മന്ത്രിണഃ [illegible] താൻ [illegible] അപി സദനായ ഗൃഹായ സദനം ഗന്തുമിത്യർത്ഥഃ [illegible] ബഹുമാനപുരസ്സരം യഥാ തഥാ നിയുജ്യ പ്രേഷയിത്വാ സ്വം [illegible] കേതനം സദനം ഗൃഹം ഇതി യാവത് സവയസ്യാ വ [illegible] സഖീഭിഃ സഹ [illegible] ആപ പ്രാപ അന്യസ്യ [illegible] തഥാ [illegible] [illegible] ശംഖൈ [illegible] [illegible] അന്യാനപി സൈന്യാൻ [illegible] [illegible] സവയസ്യാ സഖീസമന്വിതാ [illegible] അപി മനോഹരമാഗതേതി ഭാവഃ ൫൮, ൫൯

തദനു മദനസമ്മർദ്ദലോലാ
മനസിജസ്യാധ്വപതഃ കഥയ കാമം ।

ഭ്രമരാളിരതീവ ദീനഭാവം
ഗുണശാലീവ വിദേശഗസ്സദാനീം ॥ ൫൬

[illegible] ൫൬

തമസാം നിചയോഽഖിലം ജഗദ്യേ
തരസാ ലോകമിദം യഥാതിപൂർത്തഃ ।
നയനാന്യപി ജന്മനാന്ധഭാവം
ദ്രവിണാനീവ കദര്യമാനവാനാം ॥ ൫൭

[illegible] ൫൭

ഉഗണോദയമാസ്യതിപ്ര[illegible]
സഗുണസ്സ്യതേ [illegible] ।
[illegible] താരകാണാം
സഗുണാ [illegible] ॥ ൫൮

[illegible]

ണഃ ചന്ദ്രചൂഡാൎത്ഥഃ നാഗരാണാം സംഘാതാനാം സംഘണൈഃ സംഘണേന സഹിതാഃ സഞ്ചരിതാൎത്ഥഃ അതിപുണ്യഃ അതി അധികം പുണ്യം സുകൃതം യസ്യ തഥാ ഭൂതോ യദുത്ഥാൎത്ഥഃ അയിതരാമതിശയേന രരാജ രരാജ തഥാ ചാന്തരി ക്ഷേ നക്ഷത്രാണാമായഃ സമേഹി വിഭൂഷാം മണിസ്ഥാനവാസിനാം രരാജ നക്ഷ ത്രശശ്ച സമൂഹാമപരെ യോവാനതിസ്ഥിതീവാധികതാമശോഭതേതി ഭാ വഃ ൨൦

മദനോപി ധൃതാശുശാസനസ്സൻ
പ്രമദാനാമഥരഞ്ജിതഞ്ച യൂനാം ।
സദനേ ധനിനാം ശ്രിയം സമൃദ്ധാം
സമരന്യേന ഇവാസ്വതന്ത്രികൊദ്ധാ ॥ ൨൧

മദനോ ഇതി മദനഃ കന്ദൎപ്പോപി ധൃതാശുശാസനഃ ധൃതചാപചാപസ്സൻ പ്ര മദാനാം പ്രകൃഷ്ടാ മദാ ഗൎവ്വാ യാസാം താസാം സ്ത്രീണാം യൂനാം ഭൎത്തൃകലഹവതാം പുരുഷാണാഞ്ച യുവാ യൌവനയുക്തഃ സ്യാൽ ഭൎത്തൃക ലഹവത്യപിതി സാരസ്യതഃ ധൃതിം ധൈൎയ്യം ധൃതിൎദ്ധാരണധൈൎയ്യയോരി ത്യമരഃ ധനിനാം ധനവതാം സദനേ ഗൃഹേ സമൃദ്ധാം പൂൎണ്ണാം ശ്രിയം സമ്പദം സമരേ മഹാണായുധേന സഹിതഃ തന്ത്രീയാം ശംഖശബ്ദാദി ന്യൂനായുധേഷ്വപീതി സാരസ്യതഃ അസ്വതന്ത്രികഃ നിരസ്ത്രായുധഃ ഖേന ചോര ഇവാദ്ധാ പ്രത്യക്ഷതഃ അഹരൽ അപാഹരൽ തഥാ ചാഭ്യുന്മതാം സ്ത്രീകഥാ സ്വപി പ്രവിശ്യ പൂൎണ്ണാം സുവൎണ്ണാദിസമ്പദം ചോര ഇവ കാമോപി സശ രാസനസ്സൻ ലോഭവതാം മദിമാകലഹവതാം തരുണാനാഞ്ച ധൃതിമഹര ദിത്യനേന കാന്താനികടപ്രസരണം വൎണ്ണിതമിതി ദ്യോതിതഃ ത്യക്താഭി കലഹമാലാദിലാസിന്യോരാനിതി ഭാവഃ ൨൧

നിശി ചോന്നതസൌധശൃംഗമദ്ധ്യേ
ത്തമപഞ്ചകതലസ്ഥിതാഥ സാസ്യാം ।
അനുചിന്ത്യ ഭൃശം ബഭൂവ വീക്ഷാ
ജിതമാരം ഹരമപ്യഥൊ സ്മരാൎത്താ ॥ ൨൨

നിശേതി അഥാനന്തരം അസ്യാമേതാദൃശ്യാം നിശി രാത്രൌ ഉന്നത സ്യോത്തുംഗസ്യ സൌധശൃംഗസ്യ നരപതിസദനശിഖരസ്യ സൌധോന്ത്രീ സ്വധയാശോചത ഇതി ഹലായുധഃ മദ്ധ്യേ മദ്ധ്യ സ്ഥലേ ഉത്തമഃ ശ്രേഷ്ഠഃ പൎയ്യ ങ്കഃ തസ്യ തലേ ഉപരിഭാഗേ സ്ഥിതാ ഉപവിഷ്ടാ സാ തടാതകാ ച വീക്ഷാ ജിതമാരം വീക്ഷയാവലോകനേന ജിതോ വിജിതോ മാരോ മാരോ യേന തഥാഭൂതമപി ഹരമീശാനം അനുചിന്ത്യ സ്മൃത്വാ ഭൃശമധികം സ്മരാൎത്താ മാരപീ ഡിതാ ബഭൂവാഭൂൽ അഥൊ അത്യൎത്ഥം തഥാച സ്മൎത്തൃത്വേന നിഖിലകല്മഷ നാശകസ്യ വീക്ഷണേനൈവാക്ഷിപൂൎണ്ണകാമസ്യ വിരൂപാക്ഷസ്യ സ്മരണം ക

രാദിമനനാമലശാന്തികാരണമപി വിശേഷതഃ കന്യമായുധപീഡാകാർശ്യമിതി ഭക്തൈരായസ്തം വസ്തുതസ്തു സൽഭാവലോകലീലയൈവ വിജിതമദനവിലാസം മദനാന്ധകാരാംഗം ഗിരീശമാരചിന്ത്യ അതിവിയോഗമിന്നാളദിതി ഭാവഃ ൨൨

അപി നിർജ്ജിതനിർജ്ജരേശചാപാ
മതനോജ്ജർജ്ജരിതാം സ്വരശ്ശരൈസ്തൽ ।
ഉചിതം ഖലു തസ്യ കർമ്മ കാമം
തദപേന്ദ്രപ്രഭവസ്യ മീനകേതോഃ ॥ ൨൩

അപീതി। സ്മരോ മന്മഥഃ നിർജ്ജിതനിർജ്ജരേശചാപാം നിർജ്ജിതാഃ വിജിതാഃ നിർജ്ജരേശചാപാ ദേവേന്ദ്രചാപാ യയാ താം തനോതകാമപി ശരൈസ്സ്വൈരേണ ജർജ്ജരിതാം ശകലിതാം അതനോദ്വ്യകാരയദിതി യൽ തൽ കർമ്മ കൃത്യം ഉപേന്ദ്രപ്രഭവസ്യ ഉപേന്ദ്രാദിന്ദ്രാനുജാൽ പ്രഭവോ ജന്മ യസ്യ തസ്യ മീനകേതോഃ മന്മഥസ്യ കാമം നിതരാമുചിതം യുക്തം ഖലു യഥാച പൂർവ്വമിന്ദ്രാധികതനയേയം സർവ്വസ്വാപഹാരായ ഗന്ധർവ്വാപഹരണമകാര ഇദാനീന്താമപി തത്സുതാനാം നിതാന്തം ശത്രുതാം ശരൈരേവീകരൽ സുതൈശ്ച പ്രതികർത്തവ്യമിതിന്യായാൽ ഉചിതമേവേതി ഭാവഃ ൨൩

തനുതാ സുതനോഃ പരന്തദാ
വചനസ്യാപ്യതനുജപരാഘോഷീൽ ।
ശ്രുതയാ പരമാസ്യവസ്യ നാസ്യാഃ
സ്വല്പശോഭിശ്വസിതസ്യ ചായതസ്യ ॥ ൨൪

തനുതേതി। അഥാനന്തരം സുതനോരശ്ലാഘ്യാംഗ്യാഃ തന്വംഗ്യാ ഇതി യാവൽ തന്വംഗ്യാഃ പരം അനംഗതാപാൽ നാവിഭൃതേ ശരീരം യസ്യ ശരീരാനംഗഃ തൽകൃതാജ്ജ്വരാൽ താപാതിശയതഃ തനുതാ കാർശ്യം നാസീൽ വചനസ്യ വചനസ്യാപി തനുതാ സ്വല്പതാപമാസീൽ സ്വല്പശഃ സ്വല്പലോചനായാഃ അസ്യാഃ ആസ്യവസ്യ ശ്രുതസ്യ പരം അതീനായാസ്വരൈഃ ശ്രുതശ ഇത്യമരഃ ശ്രുതാ ആധിക്യമാപ്നോതി കിന്തു ആയതസ്യ ദീർഘസ്യ ശ്വസിതസ്യ നിശ്വാസസ്യാപി ശ്രുതാപ്നോതി യഥാ ച തനുകവലമനംഗതാപാൽ തന്വംഗ്യാഃ കാർശ്യം ഗിരകാരാംഗം കിന്തു വചനസ്യാപി നിരുദ്ധതയാ ശ്രുതാ സമ്പന്നാ ന പരം ശ്രുതസ്യാധിക്യം കിന്തു ദീർഘനിശ്വാസസ്യാധികതാപ്തമിതി ഭാവഃ ൨൪

നിതരാമുദലക്ഷണാ തദാസ്യം
ജഹദചിതാം സ്മിതലേശചിഹ്നതനോപി ।
വികലശ്രീ തരക്ഷിതലജ്ജിതടോ
രചിതാപാംഗനിജാഞ്ജിതാടനോപി ॥ ൨൫

നിതരാമിതി। തദാ വിരഹാവസരെ തദാസ്യം തസ്യാസ്തടാതകായാ ആസ്യം മുഖം സ്മിതലേശവിരഹിതമപി സ്മിതസ്യ ഹാസസ്യ ലേശസ്യ ചിഹ്നേന വിചാരേപി നിതരാം അധചിതം അധഃശയമുദ്രൽ ബഭൂവ തദേക്ഷിതമേതി ഃ ഖഞ്ജനാപക്ഷി ഖഞ്ജരീടസ്യ ഖഞ്ജനാ ഇത്യമരഃ തചിതാപാംഗനിജാജിതാനമപി തചിതസ്യ കാന്തസ്യ അപാംഗസ്യ നേത്രാന്തരസ്യേവ അപാംഗൌ നേത്രയോരന്തൌ ഇത്യമരഃ നിജാജിതസ്യ ആത്മീയാൽകണസ്യാംശേന സഞ്ചാരേപി വികലഃ അശക്തഃ ഉദ്ഭിത്യനുക്ഷംസഃ അതിതരാം സകപാദി അധഃശയമിതി ശ്രീഹർഷഃ തഥാ ച മദനതാപാദസ്യാ വദനം സ്മിതാദിവിലാസരഹിതകളിൽ നയനമപ്യസ്പന്ദിതമേവാസീദിതി ഭാവഃ ൨൩

മണിതോരണഭാസുരം സ ധിഷ്ണ്യം
സ്ഫുരദോരണ്യമിവോദലദ്രുമ്യം ।
അലമാലിഗണാർപ്പിതഞ്ച മാല്യം
തനുസൂച്യഗ്രമിവാതിതീക്ഷ്ണധാരം ॥ ൨൪

മണീതി। സ്ഫുരൽ ലസാഭിതം മുഖം യസ്യാസ്തസ്യാ തസ്യാസ്തടാതകായാ ഇതി യാവൽ മണിതോരണഭാസുരം രത്നഖചിതബഹിർദ്വാരശോഭിതം സധിഷ്ണ്യം ഗൃഹം ധിഷ്ണ്യമേകേകാ നിവാസസദ്മിത്യമരഃ അരണ്യം വനമിവാഭൂൽ തചിതത്വമകളൽ ബഭൂവ ആലിഗണാർപ്പിതം സഖീഗണാർപ്പിതം മാല്യം മാലാ ച മാല്യം മാലാസ്രജൌ മൂർദ്ധ്നി ത്യമരഃ അലം അധികം അതിതീക്ഷ്ണധാരം അതിനിശിതാ ധാരാ മുഖം യസ്യ തൽ തനുസൂച്യഗ്രം തനുസൂചീനാം സൂക്ഷ്മസൂചീനാമഗ്രം സമഭവദിവ അഗ്രം പുരസ്താദുപരി പരിമാണേ പലസ്യ ച ആലംബനേ സമൂഹേ ചേതി മേദിനീ ഉദ്ഭിത്യനുക്ഷംസഃ തഥാ ച കന്ദർപ്പകളേബരവിപ്ലുതാശയായാസ്തസ്യാഃ തടാതകായാ രത്നാദ്യലംകൃതനിജഭവനം വനമിവ അരണ്യമായ് കിഞ്ച താപശാന്തയെ സഖീജനാർപ്പിതം മാല്യം തീക്ഷ്ണസൂചിസദൃശയ ഇവ ദുസ്സഹമഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൪

അപി ശുകശിംശപാംഘ്രിസമ്പ്രവിഷ്ടാ
ന ദിശത്യാസ്രവമഞ്ജസാ കിയന്തം ।
ന തമാശയഗഃ കഥം ശിഖിലോ
മുഖ്യാംഘ്ര്യാ ദിശതാൽ മഹീശപുത്ര്യാഃ ॥ ൨൫

അപീതി। അംഘ്രിസമ്പ്രവിഷ്ടാ പാദപ്രവിഷ്ടാ ശുകശിലാ ദീർഘപുച്ഛാഗ്രഭാഗഃ അഞ്ജസാ ശീഘ്രം കിയന്തം ആസ്രവം ക്ലേശം ആദീനവാസ്രവൌ ക്ലേശ ഇത്യമരഃ ന ദിശതി ന വിതരതി മഹാപ്യന്തം കരോത്യേവേത്യർത്ഥഃ മുഖ്യം ശൈഖം അംഗമസ്യാഃ തഥാ മുഖ്യാംഘ്ര്യാ മഹീശപുത്ര്യാഃ ഭൂപാലബാലികായാഃ ആശയഗഃ ഹൃദയഗഃ ശിഖിലഃ പഞ്ചശരസ്യ ശൈലോ

സന്താപ ഇതി വാസ്തവോൎത്ഥഃ തം ക്ലേശമിത്യൎത്ഥഃ കഥം ന ലിശയാൻ മാസ്യത്യേവേത്യൎത്ഥഃ തഥാ ച പാരതന്ത്ര്യസംബന്ധദുഃഖിതായാ ഏതാവദ്ദുഃഖാനുഭവേ നികാമം ദുഃഖാഗ്നൌ മനസ്യേവ പ്രവിഷ്ടസ്യ ശിരീഷസ്യ ദ്ദഹനക്ലേശകാൎയ്യമേവ കിം വാ വാച്യമിതി ഭാവഃ ൨൭

യദിയം സ്മരതാപഭാരശാന്ത്യൈ
ദയിതോദിതമധരാമൃതം വ്യതാനീൽ ।
രഭസാ തദുപക്രമശ്ച തസ്യാഃ
പരിതാപായ പരം തദാജനിഷ്ട ॥ ൨൮

യദിതി। ഇയം ദമയന്തീ സ്മരതാപഭാരശാന്ത്യൈ കാമജനിതാന്തൎദ്ദുഃഖശമനായ യം ദയിതോദിതമധരാമൃതം ദയിതസ്യ കണ്ഠസ്ഥാനഃ പ്രവൃത്തിരേവ ധരഃ പ്രവാഹഃ പ്രവാഹോ നിബദ്ധതാ യേന ഇത്യൎത്ഥഃ തസ്മിൻ തത്പ്രവം മജ്ജനം വ്യതാനീച്ചകാര തദുപക്രമസ്യ തസ്യാരംഭസ്യ തദാരംഭത്വേന വിരഹവശതയാ രഭസാ ശീഘ്രം തസ്യാസ്സ്മരതാപകായാഃ പരിതാപായ സന്താപായ പരം കേവലം സന്താപായൈവാജനിഷ്ടാസ്യാൽ തഥാ ച സന്താപശാന്തയേ കൃതാന്നിരന്തരപ്രവാഹിജലാവഗാഹനാദ്യുപചാര ഏവ താപകാരകതയാ വിപരീതഫലോ ജാത ഇതി ഭാവഃ ൨൮

വിരഹജ്വരവേദനാപഹത്യൈ
സ്മരണോരാളികൃതാസ്സഖീഭിരുപചാരാഃ ।
അപി ചന്ദനപങ്കപങ്കജാദ്യാ
ദ്വിഗുണീകൃതസങ്കലിതവ്യഥാ ബഭൂവുഃ ॥ ൨൯

വിരഹേതി। സ്മരണോരാളികൃതാഃ സ്മരതാപകായാ ഇത്യൎത്ഥഃ വിരഹജ്വരവേദനാപഹത്യൈ വിരഹജ്വരേണ വിയോഗതാപേന യാ വേദനാ ദുഃഖം തസ്യാ അപഹതിഃ ശാന്തിഃ തദൎത്ഥം ആളീകൃതാസ്സഖീഭിഃ കൃതാഃ ചന്ദനപങ്കപങ്കജാദ്യാഃ ചന്ദനപങ്കഃ മലയജപങ്കഃ പങ്കജം കമലം ച തൌ ആദ്യൌ യേഷാം തേ തഥോക്താ ഉപചാരാഃ ക്രിയാവിശേഷാഃ ദ്വിഗുണീകൃതാഃ അപി സങ്കലിതവ്യഥാഃ സങ്കലിതാ വിരചിതാ വ്യഥാ മനഃപീഡാ യൈസ്സ്തഥോക്താഃ മനഃപീഡാകാരിണോ ബഭൂവുരേവേൽ തഥാ ച താപോപശാന്തയേ സഖീജനകല്പിതചന്ദനാദ്യുപചാരൈരപി വിരഹതാപാതിശയ ഏവ സംജാതഃ തേഷാമുപചാരാഃ പീഡാകാരിണ ഏവാഭവന്നിതി ഭാവഃ ൨൯

അവദൽ സവിധസ്ഥിതാം വയസ്യാം
പ്രവദന്തീമഥ സാ തദൈത്യ ദീനം ।
പ്രകടീകൃതതാപവേഗാൽ
പ്രവദന്ത്യാ വിലപൻ സഗദ്ഗദം സാ ॥ ൩൦

അഥേതി । അഥാനന്തരം സാ താടാതകേത്യർത്ഥഃ സവിധസ്ഥിതാം സമീപേ വർത്തമാനാം കാ അഭി കാ തൊലീതിത്യമനതധികം പ്രവണാം ലാലമാനാം വയസ്യാം സഖീം പ്രമദാ പ്രത്യുപ്പ്രാപിത്യർത്ഥഃ മനോ തെനസി മ ഒപ്പു ചെയ്തി നിഖണ്ഡ്യ അതനുപതാപരമാനോഗന്താലമാൽ ഘ്രാവമായി ഭവതി ഭവതാ ഗതാ തുല്യേണ ബോധിണോദിലെ കലുഷ ഉദയ യന്ത്യാന്യഥാതാ സഖി കലുഷാനിച്ഛ തുവില ഇത്യർത്ഥഃ സഖീഗണം ഗർഭസേവിതം യഥാ തഥാവാദവാച തഥാ ചാന്തികസ്ഥിതാം കാ തൊലീതി കഥയന്തീം സഖീനാം ഗജപുരവാഗാനിസ്പ്രതർത്ഥാലുകലുഷനായനാ സഖീ സഗർഗണകോലീതി ഭാവഃ ൩൦

സഖി മാം മനസ്സിജോ പ്രഹർത്തും
ധൃതചാപഃ പരിതശ്ചരത്യനേകാന്തം ।
പ്രഥമാധിഭവാദികേന മേ പ്രാ
കൃതമാഗസ്സ്മരസ്യ തേനവാലം ॥ ൩൧

സഖീതി । ഹേ സഖി! വയസ്യേ! മേ മമ അധികേന കമനേന കർമ്മ കാമയിതാലികഃ കന്ദഃ കാമനൊധിക ഇത്യർത്ഥഃ പ്രഥമാധിഭവാ പ്രഥമാ ധേന അധിഭവായകാഃ നെനെത്യർത്ഥഃ പ്രാൿ പൂർവ്വകാലെ കൃതം രചിതം ആഗഃ മനോരുപമപരാധം തുരഗാപരാധ ഇത്യർത്ഥഃ അലം നിതരാം സമസ്യതേൻ സഖിതയേനിവ കന്ദഃ കന്ദർപ്പഃ ധൃതാലൂഗണനഃ ധൃതചാപസ്സൻ മാം പ്രഹർത്തും താഡയിതും സദാ സർവ്വദാ അനേകാന്തചിത്ത്യമ്യം ദിശി ദി ശീത്യർത്ഥഃ പരിഭ്രമതി അഥ ച പൂർവ്വമുൽ്ഗതമപരാധമനുചിന്തയന്നിവ ഒപ്പകായം തൽപരായണാം മമ കന്ദർപ്പകാരണേന ബാധയിതും ദിശി ദിശി സർവ്വദാ പരിഭ്രമതി ഇതി ഭാവഃ ൩൧

സ മനോജവസന്തപൂർവ്വകാമഃ
കിമു യഥാർത്ഥയതീഹ മാഞ്ച കാമഃ ।
ഹിമശൈലയാനിലൈഃ കിമർത്ഥം
ത്യജതോ ഹന്ത ഗുണാന്നിസർഗ്ഗസിദ്ധാൻ ॥ ൩൨

സ ഇതി । ഇമാ പീഡാകരണേ യഥാ പൂർവ്വാകതമിജനോപചി ത്യർത്ഥഃ സ കാമനാംഗഃ മനോജവസന്തം പിതൃമിത്ര്യതാം മനോജവസഃ പിതൃസഖിഃ ഇത്യർത്ഥഃ തുപ്തകാമഃ കിമു പ്രാപ്തമഭിലാഷി കിമിത്യർത്ഥഃ മാം അർദ്ദയതി പീഡയതി ഹിമശൈലയാനിലൈഃ ഹിമകർ ചന്ദ്രഃ മലയാനിലോ മന്ദമാരുതഃ തൌ ച നിസർഗ്ഗസിദ്ധാൻ നിസർഗ്ഗേണ സ്വഭാവേന സിദ്ധാൻ ലബ്ധാൻ സ്വരൂപഭൂതഃ സ്വഭാവജാ നിസർഗ്ഗജാത്യർത്ഥഃ ഗുണാൻ ശീതസ്പർശാദിഗുണാൻ കിമർത്ഥം കിന്നിമിത്തം ത്യജതഃ വിസൃജത ഇതി ഖേദ ചി ന്തനാം ഹന്ത ഖേദേ അഥ ച പുരാ പൂർവ്വാദിഭേദമാരിത്യർത്ഥഃ തൽപ

താരകാണാം പീഡയതി നോ ചേൽ മാർഗ്ഗവജനനീമാജഘാന മേഘവാഹനാജ്ഞഃ തൽപുത്രഃ കിലായമംഗജന്മാ പിതൃതുല്യതാമാലിപ്സുഃ കിമു മാമർദ്ദയതി പ്രാലേയരോചിർമ്മയമാതനയോർമ്മയാ മൽകമനേന വാ കദാപി നാപരാദ്ധം ഏവം സതി തേ കിന്നിമിത്തമേതൌ പീഡയതഃ കഷ്ടമിതി ഭാവഃ ൩൧

വിധുരേഷ കരോതി മേ കരൈ-
ര്യധുനാ ദുർവ്വിഷഹാം വ്യഥാം മയൂഖൈഃ।
വിധൃതാലയശർമ്മണാം ചരാംശു-
ർമ്മധുമാസ്യുച്ചഗതോ യഥാ ഭുജഗാനാം॥ ൩൨

കിം കൃതമേതാഭ്യാമിതി ചേത്തത്രാഹ വിധുരിതി। ഏഷ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ കരൌ കരൌ ഹസ്തൌ മയൂഖൈരംശുഭിരധുനാ ഇദാനീം മേ മമ മധുമാസി ചൈത്രമാസേ സ്യാച്ചൈത്രേ ചൈത്രികോ മധുരിത്യമരഃ ഉച്ചഗതഃ ഉച്ചസ്ഥഃ ചരാംശുഃ സൂര്യഃ വിധൃതാലയശർമ്മണാം വിധൃതം ത്യക്തം ആലയശർമ്മ ഗൃഹസൌഖ്യം യൈസ്തേഷാം ശർമ്മശാതസുഖാനി ചേത്യമരഃ ഭുജഗാനാം പാന്ഥാനാം യഥാ ശത്രു ഇവാത്ര ദുർവ്വിഷഹാമസഹ്യാം വ്യഥാം പീഡാം കരോതി കരൌ തേ യഥാപി സാമ്പ്രതം അതുതാംശുർഗ്ഗ്രീഷ്മാമൃതൈസ്സഹസ്രാംശുരുച്ചസ്ഥഃ സന്തപ്തഗാത്രാണാം പാന്ഥാനാമിവ ബാധകോ ഭവതീതി ഭാവഃ ൩൨

അയമദ്യ മനോഭവോഽപി മേ
മദനാധോരണശാസനാന്മദാന്ധഃ।
ഹൃദയേ കുരുതേ ച വപ്രലീലാം
മലയോർവ്വീധരപാംശുസഞ്ചരിഷ്ണുഃ ॥ ൩൩

അയമിതി। മലയോർവ്വീധരപാംശുസഞ്ചരിഷ്ണുഃ മലയ ഇത്യുർവ്വീധരസ്യാചലസ്യ പാംശുഷു സാനുഷു സഞ്ചരിതും ശീലം യസ്യ സ യഥാ മദാന്ധഃ മദേന ദർപ്പേണ മദജലേന ചാന്ധോ മൂഢഃ അയം മനോഭവോ മതങ്ഗജ ഏവ മനോഭവോ മതങ്ഗജശ്ച അദ്യേദാനീം മദനാധോരണശാസനാൽ മദനഃ മന്മഥ ഏവാധോരണോ ഹസ്തിപകഃ ആധോരണാ ഹസ്തിപകാ ഇത്യമരഃ തസ്യ ശാസനാൽ നിയോഗാൽ മേ ഹൃദയേ മനസി വപ്രലീലാം തടാഘാതക്രീഡാം കുരുതേ കരോതി യഥാ ച മത്തമാതങ്ഗോ ഗജാധോരണനിയോഗാൽ മധ്യേ തടാഘാതലീലാമാതനോതീതി ഭാവഃ

അപഹായ ച മാം ഗതാദ്യ നിദ്രാ
ദയിതേവാവമതാ കൃതാ സപത്ന്യാ।
രജനിയമയേ ന ഹീയതേ മേ
സഖി സമ്പത്തിരിവാർപ്പിതാ സുപാത്രേ ॥ ൩൪

അപഹായേതി। അത്ര നിദ്രാ സപത്ന്യേവ സ്യാന്നിദ്രാ സപത്നീ ഇത്യർത്ഥഃ മാമപഹായ ത്യക്ത്വാ സാർവ്വത്രികനായകനാവമതാ അവമാനിതാ ദയിതാ ഇരുഷ്യവ കപടാ കുത്ര വാ ഗതാ യാതാ അയേ ഇത്യവ്യയം അയേ സഖി ഹേ വയസ്യേ മമ മമ ഇയം രജനീ രാത്രിശ്ച സ്വപാത്രേ അതിയോഗ്യജനേ ശോഭനേ ഭാജനേ വാ യോഗ്യഭാജനയോഃ പാത്രമിത്യമരഃ അപ്പിതാ ദത്താ നിക്ഷിപ്താ വാ സമ്പത്തിഃ സമ്പദിവ ന ക്ഷീയതേ ന ക്ഷീയതേ യഥാ ച പ്രണയകലഹകലുഷാ യോഷേവ മാം വിഹായ കുത്ര വാ നിദ്രാ നിദ്രിതാ ഇയം രാത്രിശ്ച സൽപാത്രദത്തസമ്പത്തിരിവ ന ക്ഷീയതേ ഇതി ഭാവഃ ൩൪

ദയിതോപി ദയാം വിഹായ മഹ്യാം
സമയം യഃ കൃതവാനിഹോപയാമേ।
കഥമാസ്സഖി ദുസ്തരം തരേയം
പയസാം രാശിമിവാപ്തവാസരാന്തം ॥ ൩൫

ദയിതോപീതി। ഹേ സഖി! ദയിതഃ പതിരപി മഹ്യം ദയാം കൃപാം വിഹായ ഇഹ ഉപയാമേ അസ്മിൻ വിവാഹേ യം സമയം കാലം അങ്കന ഹ്നാപി സമയോപീത്യമരഃ കൃതവാൻ ചകാര പയസാം രാശിം സമുദ്രമിവ ദുസ്തരം ദുഃഖേനാപി തരിതുമശക്യം തം അപ്തവാസരാന്തം അപ്തദിനാവധി യത്ര അപ്തവാസരാ യസ്മിന്നിതി ബഹുവ്രീഹിഃ കഥം ഹേ ദിനോപായേന തരേയം ലംഘയേയം തു കഷ്ടം യഥാ ചാസ്മിൻ വിവാഹോപയാമായ കൃപാം യം കാലമകല്പയൽ തൽപതിഃ തം ദിവസാപ്തകം സമുദ്രമിവ ദുസ്തരം കഥം പ്രക്ഷിപേയമിതി ഭാവഃ ൩൫

അയി മാമമരാപഗാതരംഗ
പ്രകരാലിംഗിതഭാസ്വരോത്തമാംഗഃ।
അപി ന സ്മരതാൽ സ്മരകോമളാംഗേ
സ്മരഭേദനാം ക്ഷിതിഭൃൽസുതാം വൃഷാങ്കഃ ॥ ൩൬

അയീതി। അയി ഹേ സഖി സ്മരകോമളാംഗഃ മദനം കോമളം അംഗം യസ്യ സ തഥാ സ്മരകാന്ത്യാ കോമളേ ഇതി വൈജയന്തീ വൃഷാങ്കഃ വൃഷോ വൃഷഭഃ അങ്കോ ധ്വജചിഹ്നം യസ്യ സ പരമേശ്വരഃ അമരാപഗാതരംഗപ്രകരാലിംഗിതഭാസ്വരോത്തമാംഗഃ അമരാപഗായാ മന്ദാകിന്യാസ്തരംഗാണാം ഭംഗാനാം പ്രകരേണ സമൂഹേനാലിംഗിതം പരിഷ്വക്തം ഭാസ്വരം പ്രകാശമാനം ഉത്തമാംഗം ശിരോ യസ്യ സ തഥോക്തോപി അമരാപഗായാസ്തരംഗാവലിപ്രകരൈഃ പ്രകൃഷ്ടൈരാലിംഗിതം ഭാസ്വരം ഉത്തമാംഗം യസ്യ തഥോക്തോപി ഇഹാത്ര സ്മരണാം മാരസന്താപം ക്ഷിതിഭൃൽസുതാം രാജകുമാരീം പർവ്വതസുതാം പാർവ്വതീമേതി യാവൽ നൃപശേഖരഃ ക്ഷിതിഭൃതാ

വിക്രമേണാധികായാം ന സ്മരതാൽ ന സ്മരിഷ്യതി കിമിത്യർത്ഥഃ അത്ര കിം ശബ്ദസ്യാപ്രയോഗേപി കാകുഃ യഥാഹ ശ്രീഹർഷഃ, "മദനതാപമപാസ്യതി നിർമ്മലശ്രിയമതൽകചകംബയുഗം തദാ അനലസംഗതിതാപഭവൈശ്ച നോ കുസുമചാപകലാലലിലാസജ" ഇതി തഥാ ച മന്ദാക്രാന്തിതരംഗാഗ്രിഷ്ഠുമസ്മകോപി ഭ്രൂകടിവാസഃ പാർത്ഥ്യംശേഷാം മാം ന സ്മരിഷ്യതി കിമിതി ഭാവഃ ആഹ

അപി ചാമരിവാധുനാതിവേലം
വിധുജേന സ്മരതാ പുരാണവൈരം ।
ഉത സീദതി സോപി ബാധ്യമാനോ
ജയിനസ്സപ്രാണ പരാജയോ ജിതാത്മാ ॥ ൩൭

അപിചേതി അപി ചേദാവാസാത്മനാ പുരാണവൈരം പുരാണം പ്രാക്തനം വൈരം വിരോധം സ്മരതാ സഞ്ചിന്തയതാ വിധുജേന വിധോശ്ശി ഷ്യാജ്ജായത ഇതി വിധുജസ്തേന "കാമസ്തു വാസുദേവാംശ" ഇതി ശ്രീഭാഗവതേ വിധുശിഷ്യഃ പ്രദ്യുമ്നസ്യേതി അധുനാ ഇദാനീം അതഃ ഇവ സോപി പരമേശ്വരോപീത്യർത്ഥഃ അതിവേലമധികം ബാധ്യമാനഃ പീഡ്യമാനസ്സൻ സീദതി വ്യഥതേ കിമിത്യർത്ഥഃ ജയിനഃ ജയശാലിനഃ പുരുഷസ്യേത്യർത്ഥഃ ജിതാൽ ശൈവേന വിജിതാൽ ഉകാരമാപ്യർത്ഥകഃ ആത്മനാ പരാജിതാദപീത്യർത്ഥഃ പരാജയോ ഭംഗഃ ന സ്യാൽ ഉതേത്യുത്താപ്യർത്ഥംശഃ അപജയോ ന ഭവിഷ്യതി കിമിത്യർത്ഥഃ തഥാച ജിതേന പരമേശ്വരേണ സഞ്ചിന്തയതാ പിതൃസ്ഥാനം വിരോധമനാകാന്തേനാപി ദീനാം സന്താപിതോഗാമിനാ വിജിഗീഷി കിം ഭവതാ അഭിനയമാകരിതാ ശങ്കേ ഇതി ചേൽ ആത്മനാ വിജിതാദപി കദാചിൽ സപരസ്യാ പരാജയോ ഭവിഷ്യത്യേവേതി ചിന്തയിതഃ ചിന്തയതി ഭാവഃ ൩൮

അഥവാ മയി ദിഗ്ഗജാപദേശാ
നതിതാധികപാദഭാജിമാർഗ്ഗണായാം ।
വ്യസനായ കരുണാർദ്രവോപി ദേവഃ
കുരുതേ വാ ഗുണപക്ഷപാതമസ്മിൻ ॥ ൩൯

അഥവേതി അഥവാ യഥാ തഥാ ചേൽ ഗുണപൂർവ്വമപി ഗുണാനാം ഭയാകലിതരാജപദ്യം ഭവാദസ്മദ്രൂപമാലിഗുണാനാം പൂർവ്വേ ഗതേ ന ശാലീ വിശിഷ്ടഃ കരുണാർദ്ദ്രവഃ ദയാദ്രോ പി ദേവഃ പരമേശ്വരഃ ദിഗ്ഗജേഭ്യോ ദിഗ്വിശേഷണം ദിക്പാലോ ദിക്പാലകോ ലക്ഷ്യതേ ഭാഷണയസ്യാപദേശേന വ്യാജേന വ്യാജോപദേശോ ലക്ഷ്യമിത്യർത്ഥഃ അനതിതം വിരോധിതം അധികപാദം ഭജിഃ പദം സ്ഥാനം പദം വ്യവസിതത്വാണസ്ഥാനമസ്യാം ശ്രീവസുധായിത്യർത്ഥഃ മാർഗ്ഗണം ആദി ശുദ്ധ്യന്വേഷണം യസ്യാസ്സ്യാം മയി വ്യസനായ ദുഃഖദായകം അപി

ദുലേന ശക്രോപാദാനേഷണം കരോതീതി ഉദ്രസ്യയാ എണോ ഉദ്രസ്യാ ഭയമയോരിതി മേദിനീ ഉപേക്ഷാം ഔദാസീന്യം കഥമേവാ കരോതി കിമിത്യർത്ഥഃ തഥാ ച കരുണാസാഗരോപി ദേവഃ മയി ധാർഷ്ട്യമാശ്രിത്യ ഉപേക്ഷാം കരോതി കിമിതി ഭാവഃ ൨൬

ഇതി സാസ്രവമുക്തവാചമേതാം
ധൃതിമുത്സൃജ്യ തതശ്ചിരം രുദന്തീം।
സ്മൃതതത്കഥാമുവാച കാചി-
ദ്രുതമേത്യ സദാനുഗാ വയസ്യാ॥ ൨൭

ഇതീതി। തതോനന്തരം ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ സാസ്രവം സബാഷ്പം യഥാ തഥാ ഉക്തവാചം ഉക്താ വാക് യയാ തഥാ ചിരം സ്മൃതതത്കഥാം ചിന്തിതപതിചരിതാം ധൃതിം ധൈര്യം ധൃതിർധാരണധൈര്യയോരിത്യമരഃ ഉത്സൃജ്യ ത്യക്ത്വാ രുദന്തീം ശോചന്തീം ഏതാം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ അച്ഛാ പ്രതിച്ഛായേവ സദാ സർവദാ അനുഗാ അനുഗച്ഛന്തീ കാചിദ്വയസ്യാ സഖീ ദ്രുതം തരസാ ഉവാച। പ്രാഹ അഥാച ഏവം ചതുർത്ഥ്യന്താനന്തരാചിന്ത്യ ശോചന്തീമേതാം സഖീ സമാശ്വാസയിതി ഭാവഃ ൨൭

കിമിദം വ്യസനം തവാത്ര ഭദ്രേ
നിതരാമ്മോദകരേ വിവാഹകാലേ।
വദ കാ പ്രമദാ വിഷീദതീത്ഥം
ഭയദാ മാ ഭവ മാദൃശാം സഖീനാം॥ ൨൮

കിമിതി। ഹേ ഭദ്രേ! കല്യാണി! നിതരാമധികം മോദകരേ സന്തോഷകാരിണി അത്ര വിവാഹകാലേ അസ്മിൻ പാണിപീഡനാവസരവിഷയേ തവ ഏതത് ഇദം വ്യസനം ദുഃഖം കിം കസ്മാദിത്യർത്ഥഃ കിം വിതർക്കേ പരിപ്രശ്നേ ക്ഷേപനിന്ദാപരാധയോരിത്യമരഃ കാ പ്രമദാ കാ വാ യോഷിത് ഇത്ഥമേവം വിഷീദേത് ശോചതി ന കാപീത്യർത്ഥഃ വദ ബ്രൂഹി മാദൃശാം മത്സദൃശീനാം സഖീനാം വയസ്യാനാം ഇത്ഥമേവം ഭയദാ ഭയദാത്രീ ഭൈരസ്ത്രിയാം ഭയേ ശങ്ക ഇത്യമരഃ മാ ഭവ മാ ഭൂഃ ഹേ ഭദ്രേ നിതരാം മോദകരേസ്മിൻ കല്യാണാവസരസമയേ തവേദം വ്യസനകാരണം കാ വാ യോഷിത് വിഷീദതി ബ്രൂഹി ഏവം മാദൃശീനാം സഖീനാം ഭീതിദായിനീ മാ ഭൂരിത്യുപദേശാശ്വാസ ഇതി ഭാവഃ ൨൮

ത്രിദശാനതശോ രണേ വിധാത്ര്യാ
വിവശാനാകൃതമപ്യധൃഷ്യവിഷ്ണ്വാൻ।
സദൃശോ ന തവേദൃശോ വിഷാദോ
മൃഗശാബാക്ഷി സ കാര്യവിഘ്നകാരീ॥ ൨൯

ത്രിലോകീതി। ഹേ മൃഗശാബാക്ഷി! ഹരിണബാലകവിലോചനേ അ
ഗ്രസ്യവീര്യാൻ അപ്രത്യക്ഷം അപ്രസഹ്യം വീര്യം ശൌര്യം യേഷാന്താൻ തഥാപി
ത്രിലോകാൻ ദേവാൻ ശതശോ ബഹുധാ യഃ പാ ബാധതീതി വാ രണേ യുധേ
അല്പകമനായാസം അഥാ തഥൈവ വിവാശാൻ വിധാതുഃ കർത്താഃ തവ
തേ ഈദൃശഃ ഏവം സപത്നോ ശത്രുസംഗമാകാംക്ഷാത്മഃ വിഷാദോ
വ്യസനാം സുതരാ ന യുക്താ നേത്യർത്ഥഃ കഥ ഇതി ചേദാഹ സ ഇതി സഃ
വിഷാദ ഇത്യർത്ഥഃ കാര്യവിഘ്നകാരീ അന്തരായകാരീതി ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ
യഥാ ചാതി പരാക്രമാനപി ന്യത്രാമാദിസത്രാശനാനായാസനദോ സംഗതേ
റിത്രാസയന്ത്യാസ്ഥവായം വിഷാദോ ദോഷകാരീ കർമ്മണാമയുക്ത ഇതി ഭാ
വഃ ൪൧.

ജനനീ ജരയാതുരാ പുരൈവ
പ്രതരാന്തേ പരിതാപതശ്ച ഭദ്രേ।
വിപിനേ കരിണീവ ദഹ്യമാനാ
ദവരോചിഃപ്രകരേണ മിത്രതാപാൽ॥ ൪൨

ജനനീതി। ഹേ ഭദ്രേ കല്യാണി ജനനീ മാതാ പുരാ ഇതഃ പൂർവ്വമേവ ജ
രയാ വാർദ്ധക്യേനാതുരാ പീഡിതാ തേ പരിതാപതസ്സന്താപാച്ച നിതരാം ഭൃ
ശം വിപിനേരണ്യേ ദവരോചിഃപ്രകരേണാരണ്യാഗ്നിരോചിഷാം തേജസാം
പ്രകരേണ സമൂഹേന ദഹ്യമാനാ ദഹ്യമാനാ കരീ കരിണീതി കാചിത് പതതി
തയാഷിൽ മിത്രതാപാൽ മിത്രസ്യ സൂര്യസ്യ തേ വൈര്യാ താപാൽ സന്താപാദിവാ
തുരാ ഭവിഷ്യതീതി ശേഷഃ അഥവാ പൂർവ്വമേവ മാതാ ജരയാതുരാ ഇദാനീ
ന്തവാപി പരിതാപാൽ വനവഹ്നിസന്തപ്തമാനാ കരീ പുനശ്ച സൂര്യതാപാ
ദിവ ഖേദവതീ ഭവിഷ്യതീതി ഭാവഃ ൪൨

ന ഗിരീശഗിരി ത്വയാഗമോക്താ
വിവ കാര്യാ കചിദാര്യയാ വിശങ്കാ।
ഗ്രഹരാജ ഇവാഗമിഷ്യതീശ
സ്ഫുടമല്പാവസരാൽ പ്രത്യൂഷകാലേ॥ ൪൩

നേതി। ഗിരീശഗിരി ഗിരീശസ്യ ഈശ്വരസ്യ ഗിരി വാക്യേ കചിൽ
കദാപി ആഗമകോക്തേ വേദവാചീവ ആര്യയാ പൂജ്യയാ ത്വയാ വിശങ്കാ
വിചികിത്സാ ന കാര്യാ ന കർത്തവ്യാ അല്പാവസരാൽ അല്പസ്യ ശരാസസ്യ പ
ശ്ചാനാനന്തരം ശീഘ്രം കരോതീതി തഥാ അല്പമുഹൂർത്തേന ശംഭൌ സ്യാ
ന്ന പുംസി സരസീരുഹ ഇതി വാമനഃ ഈശഃ പശുപതിഃ ഗ്രഹരാജോ രവി
രിവ വിഭാവസുഗ്രഹപതിരിത്യമരഃ പ്രത്യൂഷകാലേ നിശാന്തേ സമയേ അ
ന്യത്ര ഉദയകാല ഇത്യർത്ഥഃ തസ്യാപി നിശ്ചിതതയാൽ ആഗമിഷ്യതി ആഗ
തയാ ഭവേൽ സ്ഫുടന്നിശ്ചിതമിത്യർത്ഥഃ തഥാ ച പരമേശ്വരവചനസ്യ കദാ

പി വേദവാക്യേഷ്വപി വാ സംശയോ ന കർത്തവ്യഃ യഥാ വാമാത്മനോ മസൂര മാപി യഥാജകപ്യാഗമിഷ്യതി ശീഘ്രമേവായിതദേവാക്ഷരം ഇതി ഭാവഃ ൪൪

വ്യസനം ജഹിഹീഹ കഞ്ജനേത്രേ
തദിദം ജന്യജനൈസ്സമം ഗിരിത്രം ।
സരസാ ജനനീ തവേക്ഷിതാ സാ
ധൃതി ജാമാതരമാശു മേനകേവ ॥ ൪൫

വ്യസനമിതി । ഹേ കഞ്ജനേത്രേ പങ്കജലോചനേ ഇഹ വാസ്യിൻ വിഷയേ തദിദം തദേതദ്വ്യസനം ദുഃഖം ജഹിഹി ത്യജ തവ സാ ജനനീ മാതാ മേനകേവ ജാമാതരം ദുഹിതൃഭർത്താരം ഗിരിത്രം പരമേശ്വരം സരസാ സാനുരാഗാ സതീ ജന്യജനൈർവ്വരസ്യ സ്നിഗ്ദ്ധജനൈഃ ജന്യാഃ സ്നിഗ്ദ്ധാ വരസ്യ യ ഇത്യമരഃ തൈഃ സമം ശീഘ്രം ഈക്ഷിതാ ദ്രക്ഷ്യതീത്യർത്ഥഃ യഥാ ച വ്യസനം വിസൃജ്യ മേനകൈവ പിനാകിനം ജനനീ ഭവാനിവ ജാമാതരം സാനുരാഗാ ദ്രക്ഷ്യതീതി ഭാവഃ ൪൫

ഇതി സാ വചസാധികം വയസ്യാ
സഹസാശ്വാസയദാതുരാം നൃപേണേ !
വസുധേശസുതാം യഥാമ്ബുപങ്ക്തിഃ
പയസാ ചാതകസംഹതിം തൃഷാർത്താം ॥ ൪൬

ഇതീതി । സാ വയസ്യാ സഖീ സ്മരേണ മന്മഥേനാർത്താം പീഡിതാം വസുധേശസുതാം ഭൂപതിസുതാം ഇതി പൂർവ്വോക്തേന വചസാ വചനേന സഹസാ ശീഘ്രം അമ്ബുപങ്ക്തിഃ മേഘമാലാ തൃഷാ പിപാസയാർത്താം ചാതകസംഹതിം ചാതകപക്ഷിണാം സമൂഹം യഥാശ്വാസയതി തദ്വദാശ്വാസയാമാസ യഥാ ച പയോദമാലാ ജലധാരയാ ചാതകാനാം വയസ്യാ തൃഷാർത്താം ചാതകതതിമിവ ഭൂമിപാലാത്മജാം വചസാ സമാശ്വാസയാമാസേതി ഭാവഃ ൪൬

വിരരാമ തദാ പരം ന താമാ
വിരഹാർത്തിരമുഷ്യ സാ ത്രിയാമാ ।
നരരാജസുതാസഖീ പരം സാ
ന രരാജാക്ഷിദിശാപി ലബ്ധവന്ത്യാ ॥ ൪൭

വിരരാമേതി । തദാ തദാനീം രാമാവിരഹാർത്തിഃ രാമായാഃ സ്ത്രീയസ്യൂതാ അമുഷ്യാ ഇതി ഭാവഃ വിരഹാർത്തിഃ പരം വിയോഗജാതപീഡാ കേവലം ന വിരരാമ കിന്തു സാ ത്രിയാമാ രാത്രിശ്ച വിരരാമോപശാന്തേത്യർത്ഥഃ സാ നരരാജസുതാസഖീ നരപതിതനുജായാസ്സഖീ പരം വയസ്യാ കേവലം ന രരാജ ന രേജേ കിന്തു അക്ഷിദിശാപി അക്ഷൈശ്വര്യ്യസ്യ ദിശാ ദിശപി ര

ഇതി രാജ്ഞ ലക്ഷ്മീവല്ലീത്യത്രാപി യോജ്യം ലക്ഷ്മീവല്ലീ വിചക്ഷണേതി സഖ്യാം ലക്ഷ്മ്യാ വല്ലീ ലക്ഷ്മീവല്ലീ യയാ സാ തഥേതി പ്രാച്യാം യഥാ ച താ ത്രിയാമാ ഗതാ രാജസുതായാ വിയോഗാത്തഥാ ഉപശാന്തമിദമാലക്ഷ്യ ഏനാം വിചക്ഷണാ സഖീ ച രാജ്ഞ പ്രാചീമാശ്വാസയതേതി ഭാവഃ ൪൬

അഗമദഥ തദാസ്തമദ്രിം
കുമുദാമോദകരഃ കളങ്കിതാംഗഃ ।
അദസീയമുഖം മുദങ്കമുഗ്ധം
പ്രസമീക്ഷ്യേവ സ്വതാരകം സതാരഃ ॥ ൪൭

അഗമദിതി । തദാ തദാനീം കുമുദാമോദകരഃ കുമുദാം കമിതി ഭൂത്വ ഇൽ ശോഭാ യേഷാം തേഷാം പാമരാണാമിതി യാവത് ആമോദകരഃ സന്തോഷകരഃ പ്രമോദാമോദസമ്മദാ ഇത്യമരഃ കുമുദാനാമൈരവാണാമാമോദം ഗന്ധം കരോതീതി തഥാ ആമോദോ ഗന്ധഹർഷയോരിത്യമരഃ കളങ്കിതാംഗഃ കളങ്കിതം സഞ്ജാതകളങ്കം അംഗം യസ്യ സ തഥാ മൈഥിലി പ്രകാശിതാപവാദ ഇതി ചാർത്ഥഃ കളങ്കാങ്കാവപവാദേ ഇത്യമരഃ സതാരഃ താരാ നാമ ഗുരുപത്നീ തയാ സഹിതഃ ഇത്യർത്ഥഃ നക്ഷത്രസഹിത ഇതി ചാർത്ഥഃ വിധുരിതി ചന്ദ്രഃ മുദങ്കമുഗ്ധം മുദഃ സന്തോഷസ്യ അങ്കം ചിഹ്നം തേന മുഗ്ധം സുന്ദരം തത്തഥാ സ്വതാരകം ശോഭനാ താരകാ കനീനികാ യസ്മിൻ തത്തഥാ താരകാക്ഷ്ണഃ കനീനികേത്യമരഃ അദസീയമുഖം അമുഷ്യാ ഇദം അദസീയം മുഖം വദനം പ്രസമീക്ഷ്യേവാലോക്യേവ അസ്യ അസ്യനാമാനം അസ്യന്ദ്യ ച തൽ കളങ്കാദിത്യമരഃ അദ്രിം പർവ്വതം അഗമത് പ്രാപേത്യുൽപ്രേക്ഷാ തഥാ ച ശീതാംശുസ്സ്വാൽ അസ്യാശ്ചന്ദ്രാദദസീയമുഖപ്രേക്ഷണാദിവേത്യുൽപ്രേക്ഷിതവാനിതി ഭാവഃ ൪൭

ശിശിരീകരണോപി സ്വതന്ത്രിതം
രഥമാസ്ഥായ തദോദയാഗമാഗാൽ ।
വിധുനാ മനഃപ്രിയേണ ദൂനം
വദനാബ്ജം പരിതോഷയന്നിവാസ്യാഃ ॥ ൪൮

ശിശിരേതി । തദാ തസ്മിൻ കാല ഇത്യർത്ഥഃ ശിശിരീകരണഃ ശിശിരാഃ ശീതളാഃ കരാഃ വല്ലഭഃ സ്വതന്ത്രോപീത്യർത്ഥഃ സ്വതോന്തമോ ധാമനിധിഃ ശിശിരിവല്ലഭോ ഹരിരിത്യമരഃ മനഃപ്രിയേണ മനസ്യ മനസഃ പ്രിയേണ വല്ലഭേന വിധുനാ ചന്ദ്രേണ ദൂനം ക്ലാന്തം അസ്യാ വദനാബ്ജം മുഖപദ്മമിതി പരിതോഷയിഷ്യൻ തോഷയിഷ്യന്നിവ സ്വതന്ത്രിതം സ്വതന്ത്ര സാരഥിനാ നീതം രഥം സ്യന്ദനം ആസ്ഥായ ആരുഹ്യ ഉദയാഗം ഉദയഗിരിം പർവ്വതം അദ്രിശൈലൗ നഗാവഗാവിത്യമരഃ ഉദഗാൽ പ്രാപ്തവാൻ തഥാ ച കമലിനീബന്ധുര

പി തമനോവസ്യനാ സ്വയാംബരനാ ദ്ദൃനമാനനാരവിന്ദമാലക്ഷ്യ തൊദയിഷ്യന്തി
തയോദയാചലമാപൂവാനിതി ഭാവഃ ൻ

പടലാനി പരം തമോനാം തസ്യ
പ്രബലാന്ധാവനിഷ്ൽ ഉപൈവാപി ഹാരാഃ।
കമലാനി ന കേവലം വിരേജുഃ
കമലായാശ്ച സഖീമുഖാനി തസ്യാഃ ॥ ൩൩

പടലാനീതി॥ അഥ തസ്യ സൂര്യസ്യ തമോരാജസാം പടലാനി പരം
സമൂഹാന് കേവലം ന വിരേജുഃ ന തേജുഃ അവനിഷ്ഠയാഃ ഉപരിസ്ഥതായാഃ
പ്രബലാന്ധതമാ ഹാരാശ്ച വിരേജുഃ കമലാനി പത്മാനി കേവലം ന വിരേജുഃ
കിന്തു കമലായാ യോഷിദ്വരായാഃ കമലാ ശ്രീ വരസ്ത്രീയോരിത്യമരഃ തസ്യാ
സ്സഖീമുഖാനി വയസ്യാവദനാനി ച വിരേജുഃ വിലസുഃ അഥാ ച ഭാസ്കരോ
ദിതഃ പ്രകാശയന്നസ്പപാത തൽകിരണസംഫുല്ലാനി പുണ്ഡരീകാനി ദിവസ
ശ്രീയമാവഹന്തു ഉരതോ ദ്ദ്വാഭാനിതസ്യ പ്രാസന്നാനനാ ഹാരാദികമലങ്കരണ
മാദൃതോപചാരവേശകന്യാ വധൂശീലായാസ്യ തത്സഖീനാം മുഖാനി ച പ്രസന്നാ
നി നിതരാം വിരേജുരിതി ഭാവഃ ൩൪

അഥ കാഞ്ചനമാലയാ നിയുക്താഃ
പ്രഥമാനാഭരണഗുണാ നൃപാനമാത്യഃ।
ഉപയാമമഹോത്സവാളിദേശ
ത്വരയാ നേതുമതിപ്രശംസ്യ ഭൂതാൻ ॥ ൩൫

അഥേതി॥ അഥ സൂര്യോദയാനന്തരം അമാത്യസ്സചിവസ്സുമതിരിതി യാവത്
ചന്ദ്രഭാനോ കാഞ്ചനമാലയാ മഹയന്താജ്ഞയാ നിയുക്തഃ പ്രേരിത
സ്സൻ ഉപയാമമഹോത്സവം ഉപയാമഃ കല്യാണം സ ഏവ മഹഃ ഉത്സവഃ ക
ഥാ ഉദ്ധവ ഉത്സവ ഇത്യമരഃ തദർത്ഥം തദ്ദർശനാർത്ഥമിത്യർത്ഥം ശതശോ
നേകാൻ പ്രഥമാനാൻ പ്രസിദ്ധാൻ നൃപാൻ രാജ്ഞഃ ത്വരയാ വേഗേനാനേ
തും ആനിതവാൻ അതി അധികാ ത്വരാ ഭയഹേതാൻ ഭൂതാൻ ചാരാൻ ആ
ദിദേശാജ്ഞാപയത് യഥാച സുമതിസ്സ ഉപരിയോഷിതാ നിയുക്തഃ ശീഘ്ര
മിതിമിതി വിവാഹമഹോത്സവായ ലോകനാഥമർത്ഥ്യപതിനാനേതുമതിവേഗവ
തോ ഭൂതാൻ പ്രേഷയാമാസേതി ഭാവഃ ൩൬

നൃപവൈര്യപി താവദാശ്വസേവ്യ
സ്സ്വജനാഹ്വാനമചിന്ത്യ താമവൈത്യഃ।
അനിവാര്യമവാപ മോഹമദ്ധ്യേ
പ്യനാരത്യാം ധൃതിമാൻ പ്രിയാസ്യതോ കഃ ॥ ൩൭

സ്മരവൈരീതി। താവത്തദാനീം ത്വച്ഛൈശ്വര്യേ ത്വദൈശ്വര്യേ പൂർണ്ണൈശ്വര്യസ്യ വ്യസ്തസ്സവനീയഃ സ്മരവൈരീ മന്മഥരിപുരപി ത്വയ്യാം പൂജ്യാം വസ്തുതഃ പാർവ്വതീന്താം സ്വാധീനമേവാനുചിന്ത്യ സ്മൃത്വാ അനൈശ്വര്യേ അപാതൈശ്വര്യസ്സൻ അനിവാര്യം നിവാരയിതുമശക്യം മോഹന്ത്വദ്ധ്യാം മൂർച്ഛാം ഋച്ഛതു കശ്മലം മോഹ ഇത്യമരഃ അവാപ ഉർവ്വ്യാം ഭൂമൗ അവാൻ അപകൃഷ്ടഃ കഃ പുനഃ കോ വാ പ്രിയാസ്മൃതൗ ഇഷ്ടനായികാസ്മരണവിഷയേ ധൃതിമാനൈശ്വര്യശാലീ ഭവതീതി ശേഷഃ തഥാ ച മന്മഥരിപോരപി പ്രമഥനായകസ്യ മഹിളാസ്മൃതൗ ഏതാദൃശകശ്മലപ്രാപ്തൗ സത്യാം കോ വാ യുവാ വാമലോചനാനാം വിരഹം സഹേത മന്ദ്യാദിതി ഭാവഃ ൩൫

ഹരമന്യുകൃശാനുദഗ്ധവർഷ്മാ
പുരമന്യൂനമദഃ പ്രസൂനധന്വാ ।
ശരകോടിഭിരർദ്ദയത്തദാ തം
ദരചർച്ചാ ന യതോഽപുരേണ കാര്യാ ॥ ൩൬

ഹരേതി। തദാ തസ്മിൻ സമയേ പ്രസൂനധന്വാ പുഷ്പചാപഃ പുഷ്പധന്വാ രതിപതിരിത്യമരഃ ഹരമന്യുകൃശാനുദഗ്ധവർഷ്മാ ഹരസ്യ ശങ്കരസ്യ മന്യുനാ കോപേന യഃ കൃശാനുരഗ്നിഃ തേന ദഗ്ധം ഭസ്മിതം വർഷ്മ ദേഹോ യസ്യ സ തഥാപി അത്യന്തം അന്യൂനമദഃ അന്യൂനോഽഹ്രസ്വോ മദോ ദർപ്പോ യസ്യ സ തഥാ സൻ മദോ രേതസി കസ്തൂര്യാം ദർപ്പേ ചേത്യമരഃ തഥാ ച സമ്പൂർണ്ണഗർവ്വ ഏവേത്യർത്ഥഃ തം ഈശ്വരം ശരകോടിഭിഃ ബാണാനാം ശിഖാഭിഃ അർദ്ദയൽ പീഡയാമാസ യതഃ യസ്മാൽ കാരണാൽ അപുരേണ ന വിദ്യതേ പുരം ദേഹോ യസ്യ സോഽപുരഃ ത്യക്തദേഹ ഇത്യർത്ഥഃ തേന മദനേന യദ്വാ അപുരേണ ന വിദ്യതേ പുരം ഗൃഹം യസ്യ തേന ത്യക്തഗൃഹേണേത്യർത്ഥഃ പുരം ശരീരേ നഗരേ ഗൃഹേ ചേതി മേദിനീ ദരചർച്ചാ ദരസ്യ ഭയസ്യ ചർച്ചാ വിചാരണാ ദരോഽസ്ത്രിയാം ഭയേ ശ്വഭ്രേ, ചർച്ചാ സംഖ്യാ വിചാരണേതി ചാമരഃ ന കാര്യാ ന കർത്തവ്യേത്യർത്ഥഃ യസ്മാൽ ഭവാനമപീഡയദിത്യർത്ഥഃ അഥവാ ച ഭവദ്രോഷാഗ്നിദഗ്ധകളേബരോഽപി മാരഃ സമ്പൂർണ്ണഗർവ്വ ഏവ ശർവ്വം വിശിഖശിഖാഭിരപീഡയൽ ഭവാനതഃ കിമയമാതങ്കശങ്കാ ത്യക്തഗേഹസ്യാസ്യ മനോഭുവ ഇദാനീം സാമ്പ്രതമേവേതി ഭാവഃ ൩൭

ശിരസാ വിധൃതോഽപി ശങ്കരേണ
മഹസാ ചണ്ഡകരായതേ സ്മ തസ്യ ।
സഹസാ വിതനോതി കിം ജഡാത്മാ
ന രസായാമപരാധമാത്മഗോപ്ത്രേ ॥ ൩൮

ശിരസേതി। ശങ്കരേണ പരമേശ്വരേണ ശിരസാ മൂർദ്ധ്നാ വിധൃതോ വിശേഷേണ ധൃതോഽപി ഇന്ദുശ്ചന്ദ്രഃ മഹസാ തേജസാ കാന്ത്യാ തസ്യ ശിവസ്യ

ത ഇത്യർത്ഥഃ ചണ്ഡകരായതേ സ്മ ചണ്ഡകരവൽ ഉഷ്ണാംശുവദാചരതി സ്മ ത സ്യായാം ശ്രിതൈ ജലധാന്താ മൂർച്ഛന്ത്യാഃ താരകഗോപ്ത്രേ നിജരക്ഷകായ അപരാധമാവാഃ സഹസാ ശീഘ്രം ന വിതേനേ ഇതി കിം കരോത്യേവേത്യർത്ഥഃ അഥാച മൃഗനായകേന മൂർച്ഛാ പ്രസാധനതൈവ ദൂരതോപി സുധാംശുസുന്ദരത്വാതനവൽ താപചാര രക്ഷിതാരകൃപാണൈഃ പ്രജാനാമിനഃ സന്താപയതീതി ഭാവഃ ൩൪

മലയാചലസംഭവേപി വായൗ
വലമുൽഫുല്ലമനോഹരേ സുമാഗ്രേ।
കലയന്നചലാധിരാട് ച നിന്ദാം
കലധൗതാചലകാർമ്മുകോപ്യവാത്സീൽ॥ ൩൫

മലയേതി। കലധൗതാചലകാർമ്മുകഃ കലധൗതപ്രധാനഃ കനകപ്രധാനോചലഃ ചാപ്പതാ മേരിത്യർത്ഥഃ കാർമ്മുകംധാരസ്യ സ ദേവോപീത്യർത്ഥഃ കലധൗതം രൂപ്യഹേമ്നോരിത്യമരഃ മലയാചലസംഭവേ മലയ ഇത്യചലഃ ചാപ്പ തസ്മാൽ സംഭവതീതി തഥാ താദൃശേപി വായൗ മാരുതേ ഉൽഫുല്ലമനോഹരേ ഉൽഫുല്ലം വികസൽ മനോഹരം മനോജ്ഞം തസ്മിൻ സുമാഗ്രേ സുമാനാം കുസുമാനാം അഗ്രേ സമൂഹേ ച അഗ്രം പുരസ്താദുപരിത്യാദ്യേ സമൂഹേ ചേതി വിശ്വഃ അലമധികം നിന്ദാം കുത്സാം കലയൻ കുർവ്വൻ സൻ അവാത്സീൽ ഉവാസ അചലാധിരാഡിതി വിശേഷ്യം കൈലാസനാഥ ഇത്യർത്ഥഃ അയംച ചന്ദനാചലസമുദ്ഭവനാതരേതപ്യവിഷഹ്യ വിരഹാദികന്ദനികരേപി തിരസ്ക്രിയാം പ്രകുർവ്വൻ സൻ ഉവാസ ദിഗമ്ബരോ അപീതി ഭാവഃ

വചസാമിഹ വിസ്തരേണ കിന്തൗ
സരസാവർത്ഥപതേസ്സുതാ സുതാ ച।
ദിവസാന്നയതഃ സ്മ വത്സരാഭാ
നലസാവംഗജബാധയൈവ കാംശ്ചിൽ॥ ൩൬

വചസാമിതി। ഇഹ വിരഹോദന്തേ വചസാം വാചാം വിസ്തരേണ പ്രപഞ്ചേന കിം ന കിഞ്ചിദിത്യർത്ഥഃ സങ്ക്ഷേപേണാപി അല്പേന കഥിതം ശ്രൂയ ഇത്യാശയഃ സരസൗ രസേന പരസ്പരം സ്നേഹേന സഹിതൗ ശൃംഗാര രസേ ദ്രവേ രസ ഇത്യമരഃ തൗ അർത്ഥപതേഃ ധനാധിപസ്യ സഖാ കിന്നര പാരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ അർത്ഥപതേഃ നരാധിനാഥസ്യ സുതാ പുത്രീ തടാതകാ ചേത്യർത്ഥഃ അർത്ഥപതിഃ പുല്ലിംഗേ ധനാധിനാഥേ ച നരനാഥ ഇതി മേദിനീ തൗ ദ്വന്ദ്വൈകശേഷേ ചേതിവൽ പ്രയോഗഃ അംഗജബാധയാ മദനപീഡയൈവ അലസൗ അശക്തൗ സന്തൗ കാംശ്ചിദ്ദിവസാൻ കാനിചിദ്ദിനാനി വത്സരാഭാൻ സംവത്സരസമാനാൻ സംവത്സരോ വത്സരോബ്ദ ഇത്യമരഃ

നയതഃ സ്ഥാനയതാമിത്യർത്ഥഃ തഥാച്ചൈവം പരസ്പരമനുരാഗയുക്തൌ ശിവൌ ശൈലശിരീന്ദ്രജാതാ ചാനംഗപീഡയാവശ്യകർത്തവ്യക്രിയാസ്വപ്യശക്തൌ കാം ശ്ചിദ്ദിവസാൻ വത്സരതുല്യാന്നയതാമിതി ഭാവഃ ൬൬

അഥ കാമദുഘാശ്ച ഗൗരഗാത്ര്യോ
ബഹുളഃ പ്രാഗ്ഭവാന്വിതൌ മൃഗാക്ഷ്യാഃ ।
വചസോപയമോചിതാർത്ഥജാതം
രചയാമാസുരുപാശ്രിതാ വിവാഹേ ॥ ൬൭

അഥേതി വിവാഹമഹോത്സവകരണാദികഥനാനന്തരം ചമത്കാരാർത്ഥമേകാദശ്യേഃ പ്രാക് പൂർവ്വം വിജയസമയ ഇത്യർത്ഥഃ പ്രാഗ്ഭവാന്വിതൌ പൂർവ്വാനജന്മാന്വിതൌ ഭൂതൌ കാമദുഘാ കാമധുക് ഇതി കാമദുഘാ ഗൗഃ കാമധേനവഃ ബഹുളഃ ബഹു യഥാ തഥാഭിഷ്ടാനി ദോഗ്ധീതി ബഹുളാ ഗൗര്യ്യഃ പാദപശ്രേണ്യഃ കല്പതരവ ഇത്യർത്ഥഃ മൃഗാക്ഷ്യാ ഹരിണലോചനായാസ്സുതാരകായാ ഇത്യർത്ഥഃ വചസാ വാചാ ആശ്രിതൌ ആശ്രിതജനാവിവ തൽക്ഷണീഘ്രം ഉപയമോചിതാർത്ഥജാതം ഉപയമസ്യ വിവാഹസ്യ വിവാഹേ വോപയമേ സമുചിതാനാം ഉചിതാനാം യുക്താനാം അർത്ഥാനാം വസ്തൂനാം വസ്ത്രാദീനാം ജാതം സമൂഹം രചയാമാസുശ്ചക്രുഃ യഥാ ച പൂർവ്വം പുനരധികം ചന്ദ്രപ്രദത്താ കാമധേനവഃ കല്പപാദപാശ്ച ശ്രുതിരൂപതയാ വാചാശ്രിതജനാ വിവാഹോചിതമുപയമസംഭാരാദികം രചയതാമിതി ഭാവഃ ൬൭

മരുതാം സമരുത്പതാനിവാസാം
സ്തനതൈരൈന്ദ്രാകൃതതാതിശസ്തഭോഗാൻ ।
ഗരുഡധ്വജപത്മജമുഖാനാം
കൃതവിന്ദാകലിതാന്വിവാഹ്യ തേഷാം ॥ ൬൮

മരുതാമിതി സിംഹാവലോകനന്യായേന വിവാഹാലങ്കരണാദിസാമഗ്രീം വിധിച്യാഥ ഐന്ദ്രീ ഇന്ദ്രസ്യായം ഐന്ദ്രഃ തയാ ഭൃത്യവർഗ്ഗ ഇത്യർത്ഥഃ സമരുത്പതാം മരുത്പതിനാ സഹിതാനാം ഗരുഡധ്വജപത്മജമുഖാനാം ഗരുഡധ്വജോ വിഷ്ണുഃ പത്മജശ്ച ബ്രഹ്മാ ച തൌ മുഖൌ പ്രധാനൌ യേഷാം തഥാഭൂതാനാം ദേവാനാം അതിശസ്തഭോഗാൻ അതി പ്രശസ്താ ഭോഗാസ്സുഖാനി യേഷു താൻ ഭോഗസ്ഥലൈഃ സ്പൃഹാദിതാവിത്യുക്തഃ നിവാസാൻ ഗൃഹാൻ തത്ക്ഷണം അനേകതാകരൈർ കൃതവിന്ദാകലിതാൻ കൃതവിന്ദൈഃ പണ്ഡിതവർഗ്ഗൈരാകലിതാൻ രചിതാൻ തേഷാം വിഷ്ണ്വാദിദേവാനാമിത്യർത്ഥഃ വിവാഹസമയോചിതൈശ്വര്യ തഥാച ഭോഗസ്ഥാനാദിനിവാസാദികം പണ്ഡിതവർഗ്ഗനിർമ്മിതാൻ ഗൃഹാൻ ഗൃഹാനിവ വിവാഹസമയോചിതാനിതി ഭാവഃ ൬൮

സുരഭീ രചയാംബഭൂവ രാജ്ഞാം
സുരഭീണാന്നിലയാംശ്ച സാനുഗാനാം ।
സുരഭിപ്രമുഖൈർവൃതാനി ദിവ്യാ
സുരഭീസ്സുന്നിലയാനിവ ദ്രുമൌഘൈഃ ॥ ൪൮

സുരഭിരിതി ॥ ദിവ്യാ ദിവി ഭവാ സുരഭിഃ ഗൌഃ കാമധേനുരിത്യർത്ഥഃ സാ നുഗാനാം അനുചരൈസ്സഹിതാനാം രാജ്ഞാം നരപതീനാം സുരഭീണാം മനോജ്ഞാന് നിലയാംശ്ച സുരഭിപ്രമുഖൈശ്ചമ്പകാദിഭിർദ്രുമൌഘൈർവൃക്ഷസമൂഹൈഃ സുരഭീന് പരിമളവതഃ യഥാ മനോജ്ഞാന് തന്നിലയാന് വസന്തസ്യ പരിസരാനിവ നിലയാന് സദനാനി രചയാംബഭൂവ ചകാര സുരഭിസ്സല്ലകീമാതൃശിവൃതാഗോഷ്വ യോഷിതി ചമ്പകേ ച വസന്തേ ച തഥാ ജാതീഫലേ പുമാന് സുഗന്ധൌ ഗന്ധോത്പലേ ക്ലീബം സുഗന്ധികാന്തയോസ്ത്രിഷു ഇതി വിശ്വാത് സുരഭിരിവ ധീര ചൈത്രേപി ച പുമാനയമിതി മേദിനീ സുരഭിസ്സ്യാദ്വസന്തോജ്ജപി ശ്രേഷ്ഠേപി വൈജയന്തീ തഥാ ച പാണ്ഡ്യഭൂപതിതനൂജാവിവാഹമഹോത്സവായ ലോകനാഥേനാഗമിഷ്യതാം രാജ്ഞാമന്തസ്സചിവാനാം ചമ്പകാദിദ്രുമൈർമ്മനോജ്ഞാനി മന്ദിരാണി വസന്തോദ്യാനപരിസരാണീവ കല്പയാംബഭൂവ കാമധേനുരിതി ഭാവഃ

അപി താമുപയാമമണ്ഡപാഗ്ര്യാം
ക്ഷപിതാമർത്ത്യസഭാപ്രഭാം സ്വഭാസാ ।
ഭുവനം പ്രകൃതീശ്വരാവിവാലം
കമനഞ്ചക്രതുരത്ഭുതൈകവാസം ॥ ൪൯

അപീതി ॥ തൌ സാ ച സ ച താവിതി വിശ്വകർമ്മാ ദ്വൈത്യോ കാമധേനുശ്ചേത്യർത്ഥഃ സ്വഭാസാ നിജകാന്ത്യാ ക്ഷപിതാമർത്ത്യസഭാപ്രഭാം ക്ഷപിതാ നാശിതാ അമർത്ത്യാനാം സുധർമ്മായാഃ പ്രഭാ യയാ താം സ്വാത്മധർമ്മാഭാസത്വാത് ഉപയാമമണ്ഡപാഗ്ര്യം വിവാഹമണ്ഡപശ്രേഷ്ഠം കിം ഭൂതം അത്ഭുതൈകവാസം ആശ്ചര്യാണാമേകവാസം മുഖ്യാധിവാസം അത ഏവ കമനം രമണീയം ഭുവനം ലോകം പ്രകൃതീശ്വരൌ പ്രകൃതിർമ്മായാ ഈശ്വരോ മഹാദേവസ്താവിവ രചയാമാസതുശ്ചക്രതുരിത്യന്വയഃ യഥാ പ്രകൃതിപുരുഷൌ സുരനരകിന്നരസരീസൃപതുരഗമീനാദിനാനാഗമാഗ്ര്യമിലജ്ജാലവിവിധചരിതരൂപവിസ്മയനിധാനം ലോകമാകല്പയാമാസതുസ്തഥൈവ കാമധേനുകല്പകാവപി സ്വഭാസാ നിർജ്ജിതനിർജ്ജരസഭാപ്രഭം വിവാഹമണ്ഡപമകുരുതാമിതി ഭാവഃ

വസുധാധിഭുവോഥ സോപഹാരാ
ബഹുധാ മാഗധസംസ്തുതാപദാനാഃ ।
ശതധാരകരാഗ്ര്യമർത്ത്യയുക്താം
ശതധാ ദ്രഷ്ടുമിവേശമായയുസ്താം ॥ ൫൦

വസ്തുമയതി॥ അഥാനന്തരം ബാഹുധാ നാനാപ്രകാരേണ മാഗധസംസ്തു താപദാനാഃ മാഗധൈര്യസ്തുതിവാദൈഃ കെസ്സംസ്തുതം വർണ്ണിതം പ്രശസ്തകർമ്മയെ ഷാന്തെ തഥാ അപദാനങ്കർമ്മവൃത്തമിത്യമരഃ വസുധാധിപരൈവാ രാജാനഃ ശത ധാതകരാന്യമർത്ത്യയുക്തം വജ്രപാണിമുഖരൈവാസഹിതം ശതശം പരമേശ്വരം ഋഷ്ടമിവ ശതധാ അനേകധാ സോപഹാരാഃ ഉപഹാരൈരുപലക്ഷിതാ സ്സന്തഃ ഉപഹാരസ്തുപൈപദത്യമരഃ താം പുരീമിത്യർത്ഥഃ ആയയുഃ പ്രാപുഃ ത ഥാപാനേകധാ മാഗധവർണ്ണിതകർമ്മാണോ രാജാനഃ സുത്രാമാദിദേവതാസഹി തം ഭഗവന്തം ഋഷ്ടമിവ ബാഹുശഃ സംഭൃതപ്രാഭൃതസ്സന്തസ്താം പ്രാപുഃ പുരീമിതി ഭാവഃ ൬൨

സുമതിസ്സുരധാമസംപ്രക്ഷ്യൂൻ
പ്രകൃതിപ്രാഗ്രസരോ ഗൃഹാന്നുപാംസ്താൻ।
അനയദ്വിനയാന്വിതോ നിയോഗാ
ത്തനയായാ മലയധ്വജസ്യ രാജ്ഞഃ ൬൩

സുമതിരിതി॥ പ്രകൃതിപ്രാഗ്രസരഃ പ്രകൃതീനാം സചിവാനാം പ്രകൃതിസ്സ്വ കാരണേ സചിവാമാത്യയോഷിതി വൈജയന്തീ പ്രാഗ്രസരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ പ കാശ്യാഗ്രപ്രാഗ്രസര ഇത്യമരഃ സുമതിഃ സുമതിനാമാ സചിവ ഇത്യർത്ഥഃ വിന യാന്വിതോ വിനീതസ്സൻ മലയധ്വജസ്യ മലയരാജ ഇതി പ്രസിദ്ധസ്യ രാജ്ഞഃ തനയായാഃ പുത്ര്യാഃ തടാതകായാ ഇതി യാവൽ നിയോഗാദാജ്ഞ യാ താന്നൃപാനാഗതാന്നൃപതീനിത്യർത്ഥഃ സുരധാമസംപ്രക്ഷ്യൂൻ കാമധാമ വിരചിതാൻ ഗൃഹാൻ ഭവനാനി ഗൃഹാഃ പുംസിച ഭൂമ്ന്യേവേത്യമരഃ അനയൽ പ്രാപയാമാസ ചികർമ്മകോ ധാതുഃ തഥാച സുമതിരതിവിനീതസ്സൻ നൃപ പുത്രീനിയോഗാദാഗതാൻ ഭൂപതീൻ സുരചിവിരചിതസദനേഷു നിവേശ യാമാസേതി ഭാവഃ ൬൪

ജഗതീപതയോപി തത്രലോകഃ
പ്രകൃതിപ്രേരിതവേത്രിദർശിതാന്തേ।
പ്രതിപദ്യ നനന്ദുരാത്മധാമ
പ്രതിമം ഭൃത്യജനേന സാധ്വമുച്ചൈഃ॥ ൬൫

ജഗതീപതയ ഇതി॥ തേ ജഗതീപതയഃ ഭൂപതയോപി പ്രകൃതിപ്രേരിത വേത്രിദർശിതം പ്രകൃത്യാ മന്ത്രിണാ പ്രേരിതൈർന്നിയുക്തൈഃ വേത്രിഭിഃ വേത്ര പാണിഭിഃ കഞ്ചുകിഭിരിത്യർത്ഥഃ ദർശിതം ഇമേമേത്യംഗുല്യാ നിർദ്ദിഷ്ടം ആത്മധാ മപ്രതിമം ആത്മധാമ്നാം നിജഗൃഹാണാം സമാനം ഗൃഹമൈഹേതി പ്രഭാ വാ ധാമാനീത്യമരഃ തത്രലോകഃ ഗൃഹം ധിഷ്ണ്യമോകോ നിവാസനമിത്യമരഃ ഭൃത്യജനേന സാർദ്ധം ഭൃത്യവർഗ്ഗൈസ്സഹ പ്രതിപദ്യ പ്രാപ്യ ഉച്ചൈരധികം ന നന്ദുഃ ജഹൃഷുഃ തഥാ സുമതിനിയുക്തകഞ്ചുകിദർശിതം രാജാലയം ഭൃത്യൈ സ്സഹ പ്രതിപദ്യാധികമുത്സാഹമാപുരിതി ഭാവഃ ൬൬

അഥ വല്ലഭയാ യയൗ സച്ഛാത്രോ
രഥമാസ്ഥായ പുരീമിമാം സതാർക്ഷ്യം ।
സഹ സർവ്വസുപർവ്വഭിശ്ച പത്ന്യാ
മഹസൈവാഹിമഗുർവിരാജമാനഃ ॥ ൬൭

അഥേതി । അഥാനന്തരം വലഭിദിന്ദ്രഃ സച്ഛാത്രഃ ഛാത്രേണ ബൃഹസ്പതിനാ സഹിതസ്സൻ അന്യത്ര ബാലഖില്യയുക്ത ഇത്യർത്ഥഃ ഛാത്രശ്ശിഷ്യസ്ത്രൗ പുംസി ശോഭനേ കപിലേഽന്യവദിതി മേദിനീ ഛാത്രോ വാ ബാലഖില്യേഷു സുന്ദരേഷു ച സാധുഷ്വിതി സാരസ്വതേ സതാർക്ഷ്യം താർക്ഷ്യൈരശ്വൈശ്ച സഹിതം അന്യത്രാരുണേന യുക്തം താർക്ഷ്യോഽശ്വസർപ്പയോഃ ഗരുഡാഗ്രജസുപർണ്ണയോരിതി മേദിനീ രഥം സ്യന്ദനമാസ്ഥായ പത്ന്യാ ഇന്ദ്രാണ്യാന്യത്ര ഛായയാ സംജ്ഞയാ വാ സർവ്വസുപർവ്വഭിഃ നിഖിലനിലിംപൈഃ സഹ ച മഹസാ കാന്ത്യാ വിരാജമാനഃ അഹിമഗുഃ സൂര്യ ഇവ ഇമാം പുരീമായയൗ പ്രാപ തഥാ ച ബാലഖില്യമുനിഭിസ്സഹിതോഽരുണേന ച ഛായയാ ചാരുഹ്യ രഥം വിരാജമാനോ ഭാനുമാനിവായയൗ ശതമന്യുസ്സുരഭിരിന്ദ്രാണ്യാ ചാഖിലനിലിംപൈശ്ചാധികം രോചമാനോഽതിവേഗതുരഗയോജിതം ശതാംഗമാസ്ഥായ മധുരാമായയാവിതി ഭാവഃ ൬൮

സചിവോഽപി ശചീശചരാദികാന്യാ
നചിരാദർച്ചിതവാന്മുദാ ദിഗീശാൻ ।
രചിതാപചിതൈരനർഘ്യരീത്യാ
ഉചിതേ സഞ്ചിനുതേ മുദം ഹി കർത്തുഃ ॥ ൬൯

സചിവോഽപീതി । തദാ തദാനീം സചിവസ്സുമതിരപി ശചീശചരാദികാനിന്ദ്രമുഖാൻ താൻ ദിഗീശാൻ ദിക്പതീൻ അന്യാനപി വിവിച്യ ദിക്പതീനാമാഗമനേ സഹ സർവ്വസുപർവ്വഭിരിതി പൂർവ്വശ്ലോകസൂചിതത്വാൽ ശചീപതിനാ സമമാഗതാ ദിക്പതയ ഇത്യവഗന്തവ്യം അചിരാൽ ശീഘ്രം അർച്ചിതവാൻ പൂജയാമാസ തഥാ ഹി പൂജനേ ബീജമാഹ ഉചിതേ പൂജ്യജനേ രചിതാ കൃതാ അപചിതിഃ പൂജായാഃ പൂജാ നമസ്യാഽപചിതിരിത്യമരഃ അനർഘ്യരീത്യാനന്ദം കർത്തുഃ പൂജകസ്യേത്യർത്ഥഃ മുദമാനന്ദം സഞ്ചിനുതേ സമ്പാദയതി ഹി പൂജ്യജനേഷു രചിതാപചിതേഃ അനർഘ്യരീതിഃ പൂജകതോഷകാരിത്വാൽ ശീഘ്രമേവ ഗന്ധമാല്യാദിലോകപാലാനാം പൂജനമകരോത്സുമതിരിതി ഭാവഃ ൭൦

ഹരിതാം പതയോഽപി തേഽതിമാത്രം
ഹരിതാശപ്രമുഖാ വിനീതഗാത്രാഃ ।

ധുരി താമധിരോപ്യ മാതുരേതാ
ഞ്ചരിതാർത്ഥാ നൃവരാ ഇവ പ്രണേമുഃ ॥ ൩൩

ഹരിതാമിതി॥ ഹരിതാശപ്രമുഖാഃ ഹരിതാശാഃ ശക്രഃ പ്രമുഖോ യേ ഷാന്തേ ഹരിതാശൈ ഭാഗിശക്രയോരിതി കേശവഃ ഹരിതാം ദിശാം പത യോ ദിക്പതയോ ദിക്പാലാ ഇത്യർത്ഥഃ അധികാത്രമത്യന്തം വിനീതഗാത്രാഃ വിനീതാവയവാസ്സന്തഃ ചരിതാർത്ഥാഃ കൃതാർത്ഥാഃ നൃവരാ രാജാന ഇവാധിരോ ഷ്യേത്യവ്യയം സമായാമിത്യർത്ഥഃ മാതുഃ ജനന്യാഃ കഞ്ചനമാലായാ ഇതി യാ വൽ ധുരി പുരോഭാഗേ താമേതാന്നമാതകാമിത്യർത്ഥഃ പ്രണേമുരവന്ദന്ത യഥാ നൃപതയോവന്ദന്ത തഥാ പുരന്ദരാദയോപ്യതിവിനീതാസ്സഭായാം കാഞ്ചനമാ ലായാഃ പുരതാളവി തടാതകമനമഞ്ചക്രുരിതി ഭാവഃ ൩൩

നതയോന്നതയാപി വിരലക്ഷ്മ്യാ
നതഗാത്ര്യാ ബഹുമാനിതാ നവൈതേ।
ശ്രിതമാനനതത്പരാ നരേന്ദ്രാം
സതതം സത്കലജാ ബഹുശ്രിയാപി॥ ൩൪

നേതി॥ വീരലക്ഷ്മ്യാ ജയശ്രിയാ ഉന്നതയാ ഉച്ഛ്രിതയാപി നതഗാത്ര്യാ വിനീതവപുഷാ സുന്ദര്യ്യാഭാസഃ തയാ തടാതകയേത്യർത്ഥഃ ഏതേ ദിക് പതയഃ ന ബഹുമാനിതാ ന കിന്തു മാനിതാ ഏവേത്യർത്ഥഃ ഉത്തമം ഉദാര സത്കലജാ വരിഷ്ഠവംശജാതാ കഥിതാ ഇതി യാവൽ ബഹുശ്രിയോപ്യധികസ മ്പന്നാ അപി സതതം സർവ്വദാ ശ്രിതമാനനതത്പരാഃ ശ്രിതാനാമാശ്രിതജനാ നാം മാനനേ പൂജനേ തത്പരാ ജാഗരൂകാ നനു ആശ്രിതജനബഹുമതി തത്പരാ ഏവേത്യർത്ഥഃ തഥാചാശ്രിതവാത്സല്യതായാൽ സത്കലജാതതയാച്ച പാ ദാരവിന്ദാനതാൻ സുത്രാമാദിവൃന്ദാരകാൻ യഥാവത്പൂജയാമാസ ഉജ്ജാനിജാ തേതി ഭാവഃ ൩൪

വിധിരപ്യനവീനഭാരതീനാം
നിധിരഭ്യുന്നതാപുരഃപ്രദേശേ।
ബുധിതേശമതസ്സമാവിരാസി
ദധിതഹൃദ്യാച്ഛഗതപരം സഭാര്യ്യഃ॥ ൩൫

വിധിരിതി॥ അനവീനഭാരതീനാം നവീനാ നൂതനാ ന ഭവന്തീതി നവീനാഃ പുരാതനാ ഇത്യർത്ഥഃ താദൃശാം ഭാരതീനാം വാചാം വേദവാചനാനാമിതി യാ വൽ നിധിരാശ്രയഃ വിധിർബ്രഹ്മാപി സഭാര്യ്യഃ സപത്നീകസ്സൻ ബുധിതേശമ തഃ ജ്ഞാതശേഷാദിപ്രായസ്സൻ ബുധം ബുധിതം മനിതമിത്യമരഃ അച്ഛഗത പരം അച്ഛാസ്സിതാ ഗതാഃ പക്ഷാ യേഷാന്തേച്ഛഗതാഃ ഹംസാഃ ഹം സസ്യൂരശ്ചഗതായ ഇത്യമരഃ തേഷാം വരം ശ്രേഷ്ഠം ഹംസോത്തമമിത്യ ർത്ഥഃ അധിരുഹ്യാരുഹ്യ ഉച്ഛ്രിതസുതാപുരഃപ്രദേശേ ഉപമിതാനുജാപുരതാളവി

സമാവിരാസീൽ ആവിർബ്ബഭൂവ് തഥാച വേദവചനാനാമഗ്ര്യഃ സ്വയംഭൂരപി സമസ്തസൃഷ്ടികാരിപ്രായമവഗമ്യാധികമല്ലികാക്ഷവരിഷ്ഠം കഥിശിഖിപതിസ്സു താപുരതോ ഇമൌ സമാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ൮

ഉദയപ്രളയൌ യദീയബോധ
സ്വപനേ ഭൂതകുലസ്യ സർഗ്ഗസിദ്ധൌ।
പ്രതിഭാതി കൃതിശ്ച യസ്യ ചിത്രാ
കൃതിനോ ജാലകലേവ ദർശനീയാ॥ ൯

ഉദയേതി। ബ്രഹ്മാണം വർണ്ണയതി ചാതുര്യം യസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ഇദമെ യദീയേ ബോധശ്ച സ്വപനശ്ച ബോധസ്വപനേ തേ ഭൂതകുലസ്യ ഉദയപ്രളയൌ ഉൽപത്തിനാശൌ സർഗ്ഗസിദ്ധാവിതി വിശേഷണം സ്വഭാവസിദ്ധാവിത്യർത്ഥഃ യഥാ യസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ഇദം യദീയം തസ്മിൻബോധേ ഉൽബോധനകാലേ സ്വപനേ നിദ്രായാഞ്ച സ്യാന്നിദ്രാ സ്വപനം സ്വാപ ഇത്യമരഃ ഭൂതകുലസ്യ പൃഥിവ്യാദിഭൂതവർഗ്ഗസ്യ ഉദയപ്രളയൌ ഉൽപത്തിവിനാശൌ സർഗ്ഗസിദ്ധൌ സർഗ്ഗേണ സ്വഭാവസിദ്ധൌ നിസ്സർഗ്ഗോ സർഗ്ഗസ്സ്വഭാവനിസർഗ്ഗൌ ക്ഷരന്തി സിദ്ധേ നിവൃത്തനിഷ്പന്നാവിതിചാമരഃ യസ്യ കൃതിസ്തു സൃഷ്ട്യാത്മികാ യതാജ്ഞതി യഥാൽ കൃതിനഃ കുശലസ്യ കൃതീ കുശല ഇത്യമരഃ ജാലകലാ ഇന്ദ്രജാലസ്യ കലാ വിദ്യേവ ചിത്രാത്ഭുതാ ദർശനീയാ മനോഹരാച പ്രതിഭാതി വിരാജതേ സ സമാവിരാസീദിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ തഥാച യസ്യ വേദനസാ ബോധേ ധരണ്യാദിഭൂതജാതസ്യ ഉൽപത്തിഃ യസ്യ ച സ്വാപേ ലയശ്ച സ്വതസ്സിദ്ധൌ യസ്യ സൃഷ്ടിഃ ഐന്ദ്രജാലികവിദ്യേവാത്ഭുതാ മനോഹരാ ച വിരാജതേ സ സമാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ൯

മുനയസ്സനകാദയോ മഹാന്ത
സ്തനയാ യസ്യ ച മാനസാസ്സദർച്ച്യാഃ।
തനയാവനിനായകസ്യ തന്ദ്രാൿ
ബ്രഹ്മമേനേ യദസൌ ന ചിത്രമേതൽ॥ ൧൦

മുനയ ഇതി। സദർച്ച്യാഃ സദ്ഭിരർച്ച്യാഃ പൂജ്യാഃ അത ഏവ മഹാന്തഃ ശ്രേഷ്ഠാഃ സനകാദയഃ സനകനാമാ മുനിരാദിഃ പ്രഥമോ യേഷാന്തേ മുനയശ്ച യസ്യ ബ്രഹ്മണോ മാനസാ മനസ്സംഭൂതാസ്തനയാസ്സുതാഃ തം ബ്രഹ്മണമിത്യർത്ഥഃ അവനിനായകസ്യ ഭൂപതേഃ തനയാ പുത്രീ അസൌ തടാതകേത്യർത്ഥഃ ദ്രാൿ ശീഘ്രം ബ്രഹ്മമേനേ ബഹുമാനയാമാസേതി യൽ ഏതൽ സവഹി ബഹുമതികരണമിത്യർത്ഥഃ ചിത്രന്ന ആശ്ചര്യന്നേത്യർത്ഥഃ തഥാ ച സനകാദിമാനസതാപസാനാമപി ജനകസ്യ ലോകേശസ്യ ബഹുമതികരണേ കിം വാച്യമിതി ഭാവഃ ൧൦

ജനനീ ജഗതാമപി ത്രയാണാം
ഭജനീയാം പ്രസമീക്ഷ്യ ഭാരതീം സാ ।
ഭുജയാ ഭുജമാശു ഗൃഹ്ണതീ താം
നിജയാനീനയദാലയം സഖീവ ॥ ൧൫

ജനനീതി। ത്രയാണാം ജഗതാം ത്രിലോകാനാമിത്യൎത്ഥഃ ജനനീ മാതാപി ജനയിത്രീ പ്രസൂൎമ്മാതാ ജനനീത്യമരഃ സാ തടാതകേത്യൎത്ഥഃ ഭജനീയാം പൂജനീയാം ഭാരതീം സരസ്വതീം ബ്രാഹ്മീതു ഭാരതീത്യമരഃ പ്രസമീക്ഷ്യാലോക്യാശു ശീഘ്രം നിജയാ ഭുജയാ ആത്മീയഭുജേന ഭുജതൽകരം ഗൃഹ്ണതീ ഗൃഹ്ണാനാ സതീ താം ഭാരതീമിത്യൎത്ഥഃ സഖീ വയസ്യേവ ആലയം നിലയമന്തഃപുരമിത്യൎത്ഥഃ നികായ്യനിലയാലയാ ഇത്യമരഃ അനീനയൽ പ്രവേശയാമാസ ണീഞ്കൽ ധാതുഃ ഉപമാ—യഥാ ച തടാതകാ സ്വയം ജഗത്രിതയമാതാപി പൂജ്യാം സരസ്വതീം ദൃഷ്ട്വാ ശീഘ്രമാത്മഭുജേന തൽഭുജം ഗൃഹീത്വാ താം വയസ്യേന വിനയേന വാ വയസ്യേവാന്തഃപുരം പ്രവേശയാമാസേതി ഭാവഃ ൧൫

വൃത്രാരാതിമുഖൈൎവ്വൃതസ്സവിനയം സത്രാശനൈസ്സേവിതോ
ഗോത്രാധീശസുതാസുതസ്യ നഗരേ സത്രാ സ തൈഃ പത്മജഃ ।
വേത്രാ മന്ത്രിവരേണ ഭക്തിനയധീപാത്രായമാണേന ത-
ന്മാത്രാ കാഞ്ചനമാലയാ ച വിനതസ്സത്രാവസത്സാദരം ॥ ൧൬

വൃത്രേതി। സൎഗ്ഗാന്തം സൂചയതി വൃത്താന്തരേണ അഥ സരസ്വതീസൽകാരാനന്തരം അനാചരിതമവിസ്മൃതേ ഉപമാ സാദൃശ്യം യസ്യ താദൃശേ തസ്യ ഗോത്രാധീശസുതാസുതസ്യാപി ഗോത്രാ ഭൂമിഃ തസ്യാധീശോ രാജാ മലയധ്വജ ഇതി യാവൽ തസ്യ സുതാ പുത്രീ തടാതകേത്യൎത്ഥഃ തസ്യാസ്സുതസ്യാപി സഹായാം ഗോത്രാഃ പൎവ്വതാഃ തേഷാമധീശോ നാഥഃ ഹിമവാനിത്യൎത്ഥഃ തസ്യ സുതാ പാൎവ്വതീതി ഉഭയാൎത്ഥഃ ഗോത്രാ കുഃ പൃഥിവീ ക്ഷ്മാ ഗോത്രശിഖരിണിച ഇത്യമരഃ വൃത്രാരാതിമുഖൈഃ വൃത്രാരാതിരിന്ദ്രഃ മുഖേ പുരോഭാഗേ യേഷാം തൈഃ സത്രാശനൈഃ സത്രേ യജ്ഞേ അശനം ഭക്ഷണം യേഷാം തൈഃ ദേവൈരിത്യൎത്ഥഃ അധ്വരാരണ്യയോസ്സത്രമിതി വൈജയന്തീ സവിനയം സേവിതഃ വൃതഃ സഃ പ്രസിദ്ധഃ പത്മജഃ ബ്രഹ്മാ വേത്രാ ജ്ഞാനിനാ ഭക്തിനയധീപാത്രായമാണേന ഭക്തിൎമ്മഹതാം ഭജനശ്രദ്ധാ നയോ വിനയഃ ധീഃ പ്രജ്ഞാ താസാം പാത്രായമാണേന പാത്രഭൂതേനേത്യൎത്ഥഃ മന്ത്രിവരേണ സുമതിനാമ്നാ സചിവശ്രേഷ്ഠേന കാഞ്ചനമാലയാ കാഞ്ചനമാലാഖ്യയാ തന്മാത്രാ തസ്യാസ്തടാതകായാ മാത്രാ ജനന്യാ ച വിനതഃ വിശേഷേണ നതസ്സതസ്സൽഭിഃ ദേവൈരിത്യൎത്ഥഃ സത്രാ സമം സാകം സത്രാ സമം സഹേത്യമരഃ അവാത്സീദവസ യഥാ ച ബ്രഹ്മാ തടാതകാവസതി ദേവൈസ്സുമതിനാമ്നാ മന്ത്രി

ണാ കാഞ്ചനമാലയാ ച സ്വതസ്സുനവാണസയി കാവ്യഃ ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതംവൃ
ത്തം ലക്ഷണസ്ഥമേവ ൩൨.

ഇതി ശ്രീവാഴുലകവതിലകസ്യ കവികലകളഭാനവസ്യ വഞ്ചീനിയമഹാത്മ്യ
ഖദനാ രാജികപാദകശേഖരാത്മജായാംവാചകനിഖിലഗ്രന്ഥകൃത
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൗ താടകാപരിണയേ
പഞ്ചമസർഗ്ഗപ്രകാശികാസമാപ്താ
നമഃ പരബ്രഹ്മാനന്ദായ
ഗണേശായ ശ്രീഗുരവേ
ശർമ്മണ്യേഭ്യഃ
ഗുരുഭ്യോ നമഃ

ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാൽ

ഗ്രന്ഥം സമാപ്തം

—•—

സുരഭിമിതി। തടാതകാനപിതൊരസെ സുരഭിഃ ഉജ്ജ്വലാഭിഃ പ്രകാശാഭിഃ സുമനൊഭിഃ സുമനൈഃ സുരഭിം സൌരഭ്യവന്തം സുരഭിം വീക്ഷ്യ ഇന്ദ്രമുഖാമരൈ സ്സുമനസ്സൽ അനുത്തമൽ സുമന്ദ്യസം ഫലം അധികം മൃദം തൊഷം തനൊതി കതരത ഹി ൩൮

അഥ തത്രാവെക്ഷ്യ സുരദാരശഃ
പ്രഥമാനാം കുസുമം ഫലഞ്ച രമ്യം ।
നികടൊപഗതാമുവാച താന്ത
നകടൊപസൃതപാണിപങ്കജസ്സൻ ॥ ൩൯

അഥേതി। സുരദാരശഃ പ്രഥമാനം അധികം രമ്യം രമണീയം തത്രസ്ഥല അവെക്ഷ്യ നികടൊപഗതാമന്തികവൎത്തിനീം തടാതകാം തല്കരകൊപസൃത പാണിപങ്കജസ്സൻ തസ്യാഃ കരകെ കിരീടെ ഉപസൃതം സമലംകൃതം പാണിപങ്കജം കരാരവിന്ദം യസ്യ തഥാ വിധസ്സൻ സുരകൊടിശരതെന വദസ്പതി സുന്ദരമൂൎത്തിസ്സൻ ഉവാച പ്രൊവാച ൩൯

കനദാനി ദന്തികണ്ടെ തവാദ്യനനത്രെ
സാമ്യേ ഫലെയ്വ പരിതൊ വികസന്ത്യരണ്യേ ।
വാചസ്പതിപ്രതിതിഭിൎബ്ബുധൈശ്ചൈതെ
വൎണ്ണ്യാ പ്രപമാനസരണിഷ്ഠ ബുധാവഗമ്യാ ॥ ൪൦

കനദാനീതി। ഹെ തന്വി അദ്യ നനൊത്രെ ശതപത്രനെത്രെ വാചസ്പതിപ്രതിതിഭിൎബ്ബുധൈഃ വിബുധശ്രെഷ്ഠൈരപി വൎണ്ണ്യാ ഏതെ താരണ്യെ ഉദ്യാനവനെ കനദാനി കനകമയാനി തവ ദന്തകങ്ങളെ സമ സംസൃഷ്ടാനി സാമ്യ്യാം സമമെവ പരിതഃ സൎവ്വതഃ വികസന്തി സംസ്ഥിതാനി വൎണ്ണ്യാ പ്രപമാനസരണിഃ ഉപമെയൊപമാനപദ്ധതിബുധാവഗമ്യാ വിചക്ഷണൈരെവ ജ്ഞാതവ്യാ ഹി ബുധാ ഏവ സമീക്ഷ്യ വദന്തീതി ഭാവഃ ൪൦

കാരന്ത തപദാംഗലതയാ സമ മാൎദ്ദവേന
സാമ്യം ശിരീഷകുസുമാവലിരത്ര ധത്തെ ।
കിം കിം ദദാതി ന തപസ്ഥിതിരത്ര ലോകെ
പ്രായേണ കല്പലതികെവ ജനാഭിലാഷം ॥ ൪൧

കാരന്തെതി। ഹെ കാരന്ത രമണി അത്ര ഇദാനീം ശിരീഷകുസുമാവലിഃ ശിരീഷപുഷ്പപങ്ക്തിഃ മാൎദ്ദവേന മൃദുത്വേന തൊദനാ തവ അംഗലതയാ തനുലതയാ സമ സാമ്യം സമാനതാം ധത്തെ ധരതി അത്ര ലൊകെ തപഃസ്ഥിതിഃ തപസി സ്ഥിതിഃ പ്രവൃത്ത്യാ ഇദംതപസ്ഥിതിരിവ പ്രായെണ ബാഹുല്യാൽ കിം കിംന ദദാതി സൎവ്വം ദദാത്യെവെത്യൎത്ഥഃ കിമു കല്പലതികെവ ജനാഭിലാഷമിത്യാശയഃ ൪൧

അയി പാണ്ഡ്യരാജതനയെ തവാനനം
വിമലം വിലോക്യ മൃഗലാഞ്ഛനോ വിധുഃ ।
ത്രപയേവ കുത്രചിദഭൂത്തിരോഹിതോ
ഗഗനെ പയോദനികരാവൃതിച്ഛലാൽ ॥ ൨൨.

അയീതി॰ അയി പാണ്ഡ്യരാജതനയെ ഹെ പാണ്ഡ്യനന്ദിനി വിമലം നിർമ്മലം തവാനനം വിലോക്യ ത്രപയാ ലജ്ജയെവ മൃഗലാഞ്ഛനഃ മൃഗ ഏവ ലാഞ്ഛനം ചിഹ്നം യസ്യ സഃ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ ഗഗനെ ആകാശെ കുത്രചിൽ ക്വാപി പയോദനികരാവൃതിച്ഛലാൽ മെഘസമൂഹാവരണവ്യാജാൽ തിരോഹിതഃ അന്തർഹിതഃ അഭൂൽ അപഹ്നുത്യലങ്കാരഃ ൨൨.

തവാക്ഷിസാമ്യോപഗമാഭിമാന
മിന്ദീവരം സംപ്രതി ലജ്ജയേവ ।
അഭൂന്നിമഗ്നം സലിലേഷു ഭദ്രേ
ഗതിഃ കലുഷൈരുചിതാ കിലൈഷാ ॥ ൨൩.

തവേതി॰ ഹെ ഭദ്രെ കല്യാണി തവാക്ഷിസാമ്യോപഗമാഭിമാനം തവ അക്ഷിഭ്യാം നെത്രാഭ്യാം സാമ്യസ്യ തുല്യതായാ ഉപഗമെ പ്രാപ്തൗ അഭിമാനഃ അഹങ്കാരഃ യസ്യ തൽ ഇന്ദീവരം നീലോല്പലം സംപ്രതി ഇദാനീം ഭവതീവ പരസ്പരസാന്നിധ്യാഭാവ ഇത്യതഃ ലജ്ജയേവ സലിലേഷു ജലെഷു നിമഗ്നമഭൂൽ ഏഷാ ഗതിഃ അവസ്ഥാ കലുഷൈഃ ദോഷവതാം ഉചിതാ യുക്താ കില ൨൩.

ഗത്യാ തവോപമിതയെ വയമേവ യോഗ്യാ
ഇത്യാഹിതസ്മയധിയോദ്യ സിതച്ഛദാശ്ച ।
ഭീതാ ഘനാഘനരവാൽ ഭുവനം വിഹായ
പ്രാപുർദ്ദിവം ഉന്നതവിരോധിഗതിഃ കിലേയം ॥ ൨൪

ഗത്യേതി॰ തവ ഗത്യാ ഗമനേന ഉപമിതയെ സാമ്യായ വയമേവ യോഗ്യാ അർഹാ ഇതി ആഹിതസ്മയധിയഃ ആഹിതഃ കൃതഃ സ്മയോ ഗർവ്വോ യസ്യാഃ സാ മതിഃ യെഷാം തെ സിതച്ഛദാഃ ഹംസാഃ അദ്യ ഇദാനീം ഘനാഘനരവാൽ മെഘനാദാൽ ഭീതാഃ സന്തഃ ഭുവനം വിഹായ ദിവം സ്വർഗ്ഗം ആകാശം പ്രാപുഃ ഇയം ഉന്നതവിരോധിഗതിഃ കില ഉന്നതദ്രോഹിണാമവസ്ഥാ കിലേത്യർത്ഥഃ ൨൪

പങ്കജാനി വികചാനി സൌരഭാ
ദാകൃഷ്ടഭൃംഗനികരാണി സാദരം ।
ത്വന്മുഖാംബുജമഹസ്സാമ്യലിപ്സയെ
വാനിശം പയസി തന്വതെ സ്ഥിതിം ॥ ൨൫

പങ്കജാനീതി വികചാനി വികസിതാനി സൌരഭ്യാകൃഷ്ടഭൃംഗാണി കരാണി സൌരഭാകർഷിതഭ്രമരനിവഹാനി പങ്കജാനി ത്വന്മുഖാംബുജസാദൃശ്യലിപ്സയാ ത്വദാനനോപമത്വലിപ്സയാ സദാ പയസി ജലേ സ്ഥിതിം വാസം സാദരം ആദരസഹിതം യഥാ യഥാ തന്വതേ കുർവ്വതേ ൧൪

ഹൈമന്തഗന്ധഗജപുഷ്കരനിസ്സൃതാനി
പ്രായോ ഹിമാനി കമലാനി വിനാശയന്തി ।
അത്ര ത്വദാസ്യകരപാദപദാന്യമൂനി
സംസ്പൃഷ്ടമപ്യനലമാശ്രയണം നിദാനം ॥ ൧൫

ഹൈമന്തേതി ഹേ ഭദ്രേ ഹൈമന്തഗന്ധഗജപുഷ്കരനിസ്സൃതാനി ഹൈമന്തകാല ഏവ ഗന്ധഗജോ മദവാരണഃ തസ്യ പുഷ്കരാദ്ധസ്താഗ്രാത് നിസ്സൃതാനി നിർഗ്ഗതാനി ഹിമാനി തുഹിനാനി കർത്തൄണി ത്വദാസ്യകരപാദപദാനി ത്വദാസ്യം മുഖം കരൌ പാദൌ ച തേഷാം സമാഹാരഃ ആസ്യകരപാദം തദേവ പദം വ്യാജോ യേഷാം താനി അമൂനി പദ്മാനീത്യർത്ഥഃ സംസ്പൃഷ്ടം സ്പർശിതമപ്യനലം അശക്താനി പ്രായഃ കാത്സ്ന്യേന കമലാനി പദ്മാനി വിനാശയന്തീതി ഹിമവിശേഷണം ആശ്രയണം ആശ്രയഃ ഭവത്യാ ഇത്യർത്ഥാല്ലഭ്യതേ നിദാനം ഹേതുഃ നിഖിലകമലമണ്ഡലയത്താം പ്രാബല്യാനാം ഭവദ്വദനപാണിചരണരൂപകമലസ്യ തൽസ്പൃശതതാഹേതുഃ ഭവദാശ്രയ ഏവേതി ഭാവഃ കിഞ്ച ഹൈമന്തഗന്ധഗജപുഷ്കരനിസ്സൃതാനി ഹിമാനി കമലാനി പദ്മാനി ത്വദാസ്യകരപാദാനാം പദം സ്ഥാനം സ്പൃഷ്ടമപ്യനലകമലാന്യമൂനീത്യുക്താഃ അമൂനി പദ്മാനി പ്രായഃ പ്രായേണ വിനാശയന്തി അത്രാപി ഹൈമവത്യാ ഭവത്യാ ആശ്രയണമേവ നിദാനമിതി ഭാവഃ ൧൫

ശിശിരപുളിന്ദഹിമപ്രഹരോത്കര
പ്രഹിതനിദാഘമൃഗാസ്തവ ശോഭനേ ।
കുചധരണീധരസാനുഷു നിർഭയം
സരസപടീരവനേഷു വസന്ത്യഹോ ॥ ൧൬

ശിശിരേതി ഹേ ശോഭനേ ഭദ്രേ ശിശിര ഏവ പുളിന്ദോ വ്യാധഃ തസ്യ ഹിമാന്യേവ പ്രഹരാ ആയുധാനി തേഷാമുത്കരേണ നികരേണ പ്രഹിതാസ്താഡിതാഃ നിദാഘാ ഉഷ്ണാ ഏവ മൃഗാഃ ഹരിണാഃ സരസപടീരവനേഷു സരസാനി ആർദ്രാണി പടീരാണി ചന്ദനാനി ചന്ദനവൃക്ഷാണി തേഷാം വനേഷു തവ കുചധരണീധരസാനുഷു സ്തനപർവ്വതപ്രദേശേഷു നിർഭയം യഥാ തഥാ വസന്തി വാസം കുർവ്വന്തി അഹോ തവ സ്തനൌ സഹോഷ്ണാവിതി ഭാവഃ

ആപൂൎവ്വമിദം വൃത്തമിദം തഥാപി നജജജഗൈഃ കഥിതാ സുരഭാലികാ ഇതി ലക്ഷണാൽ സുരഭാലികാവൃത്തം ൧൭

ഇത്ഥം പ്രലോഭ്യ ദയിതാമ്മധുരൈൎവ്വചോഭി
ൎന്നാഥോപി സൎവ്വജഗതാം പ്രമദാവനെ സഃ ।
സാകന്തയാരമത കല്പകപുഷ്പതല്പേ
പ്രായേണ കാമുകജനതാപ്രകൃതിഃ കിലൈഷാ ॥ ൨൮

ഇത്ഥമിതി। സൎവ്വജഗതാം നാഥഃ സൎവ്വലോകാനാമീശ്വരോപി സ സുന്ദരഃ ഇത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ മധുരൈൎമ്മനോഹരൈൎവ്വചോഭിഃ ദയിതാം പ്രിയാം പ്രലോഭ്യ പ്രലോഭിതാം കൃത്വാ പ്രമദാവനെ ഉദ്യാനെ കല്പകപുഷ്പതല്പേ കല്പകസുമശയനെ തയാ സാകമരമത രമതെ സ്മ ഏഷാ യോഷിതാ സഹ രതിരിത്യൎത്ഥഃ .പ്രായേണ ബാഹുല്യാൽ കാമുകജനതാപ്രകൃതിഃ കാമുകജനനികരസ്വഭാവഃ കില ൧൮

ഏഷാ പാണ്ഡ്യമഹീശവംശവിലസന്മുക്താമണിസ്സൽക്ഷണം
ഭൂഷാളിതനിശാധിനാഥശകലാദാധത്ത ഗൎഭം ശിവാൽ ।
ഘോഷാധീശ്വരനന്ദനാദിവ ഹരെൎയ്യോഷിന്മണീ ഭഗിനീ
ദോഷാംശൈഃ പരിവൎജ്ജിതൈൎഗ്ഗുണഗണോപേതൈൎമ്മുഹൂൎത്തോ
ത്തമൈ ॥ ൨൯

ഏഷേതി। പാണ്ഡ്യമഹീശവംശഃ പാണ്ഡ്യനൃപതികുലമേവ വംശഃ വേണുഃ തസ്യ വിലസന്തീ ശോഭാവതീ മുക്താമണിഃ മൌക്തികരത്നം ഏഷാ തഡാതകാ ഭൂഷാളിതനിശാധിനാഥശകലാൽ ഭൂഷാളയഃ അലങ്കാരാളയഃ നിശാധിനാഥഃ ചന്ദ്രഃ തസ്യ ശകലം ഖണ്ഡം യസ്യ തസ്മാൽ ശിവാൽ ദോഷാംശൈഃ പരിവൎജ്ജിതൈഃ രഹിതൈഃ ഗുണഗണോപേതൈഃ ഗുണഗണസംയുതൈഃ മുഹൂൎത്തോത്തമൈഃ ശ്രേഷ്ഠൈൎമ്മുഹൂൎത്തൈഃ യോഷാമണിഃ സ്ത്രീരത്നം ഭഗിനീ ഭൈമീ ഘോഷാധീശ്വരനന്ദനാൽ നന്ദരാജാൽ കൃഷ്ണാദിത്യൎത്ഥഃ ഇവേത്യുപമാവാചകം ഗൎഭമാധത്ത ദധൌ ൧൯

വൃന്ദാരകാനിന്ദ്രമുഖാൻ സദാരാം
ശ്ചന്ദ്രാവതംസസ്സദനായ സൃഷ്ട്വാ ।
സംപ്രേഷയിത്വാ സസുഖം സദാര
സ്സംപ്രാപ ധാമ സ്വമിവാംബുജാക്ഷഃ ॥ ൩൦

വൃന്ദാരകാനിതി। ചന്ദ്രാവതംസഃ സുന്ദരഃ ഇന്ദ്രമുഖാൻ സദാരാൻ സസ്ത്രീകാൻ വൃന്ദാരകാൻ ദേവാൻ സദനായ തത്തൽഭവനായ സൃഷ്ട്വാ ബഹുമാനപൂ

ദ്വികം സംപ്രേക്ഷ്യ പ്രേക്ഷയിത്വാ സമാരസ്സൻ സ്വം ആത്മീയം ധാമ ഗൃഹം
അംബുജാക്ഷഃ പത്മാക്ഷ ഇവ സുഖം പ്രാപ അഗമൽ വ്യാ

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികുലകുമുദബാന്ധവസ്യ വള്ളൂറ്റീയമഹാത്മ്യ
വതോ ദേശികപാദകമലശരണാശ്രയാവാപ്തനിഖിലസമ്പദ്ഗുണ
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൌ താടകാപരിണയേ
സപ്തസർഗ്ഗപ്രകാശികയം സമാപ്താ ।
നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരാ
യണദേശികാളീശപാദ
ശർമ്മഭ്യോസ്മൽ
ഗുരുഭ്യോനമഃ

ഓം തൽ സൽ.

ശുഭം ഭൂയാൽ

സപ്തമസ്സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

താരകാപരിണയേ

അഷ്ടമസ്സർഗ്ഗഃ

അഥോദ്വീക്ഷിതസുതാ സേയം പ്രഥമാനഗുണാന്വിതാ ।
ചന്ദ്രമൌലേർദ്ദധൌ ഗർഭമിന്ദിരേവ ജനാർദ്ദനാൽ ॥ ൧

അഥേതി । സേയമുദ്വീക്ഷിതസുതാ രാജതനയാ ചന്ദ്രമൌലേഃ സുന്ദരാൽ ഗർഭം ദധൌ താദൃഗ് ഭാഗ്യമസ്യാഃ കഥ ഇത്യത ആഹ പ്രഥമാനഗുണൈഃ പ്രസിദ്ധൈഃ മഹാഭാഗ്യാദിഭിർഗ്ഗുണൈരന്വിതാ യുക്താ കസ്മാൽ കേവ ത്രൈലോക്യപതി നായകി ജനാർദ്ദനാദിന്ദിരാ ലക്ഷ്മീരിവ ൧

കാന്തസ്വരസവർണ്ണേന സ്വഗർഭവിഹിതേന സാ ।
പുത്രേണ രേജേ നിതരാം പ്രാചീവാന്തർഹിതാരുണാ ॥ ൨

കാന്തസ്വരേതി । സാ താരകശത്രുണാ പുത്രേണ നിതരാം രേജേ ബഭൌ കീദൃശേന സ്വഗർഭവിഹിതേന സ്വസ്യാ ഗർഭേണോദരേണ വിഹിതേന തിരോഹിതേന ഉദരസംസ്ഥസ്യ പ്രകാശേ കാരണഭൂതേന കാന്തസ്വരസവർണ്ണേന സ്വർണ്ണസമാനവർണ്ണേനേത്യർത്ഥഃ കേവ പ്രാചീ പൂർവ്വദിഗിവ കഥംഭൂതാ അന്തർഹിതാരുണാ തിരോഹിതാദിത്യാ പ്രാതസ്തിരോഹിതാദിത്യായാഃ പ്രാച്യാഃ പ്രകാശ ഇവാസ്യാഃ പ്രഭേതി ഭാവഃ ൨

സാമിത്തനാരസാന്ദ്രാലങ്കൃതിസ്സാ ശുശുഭേതരാം ।
പ്രഭാതകല്പാ വിരളതാരകേവ വിഭാവരീ ॥ ൩

സാമേതി । സാ ശുശുഭേതരാം അതിശയേന രേജേ കീദൃശീ സാ അസാന്ദ്രാലങ്കൃതിരസമഗ്രഭൂഷണാ കുതഃ ശരീരസ്യ ക്ഷാമത്വാൽ സാമാൽ പാണ്ഡ്യാൽ കേവ വിഭാവരീ രജനീവ കീദൃശീ വിരളതാരകാ സ്വല്പതാരകാ കുത ഇത്യത ആഹ പ്രഭാതകല്പാ പ്രഭാതപ്രായാ ഉപമാ.... ൩

ക്ഷാമേന ലോധ്രശുചിനാ ശ്യാമാസ്യേന പ്രഭാതരാം ।
ചന്ദ്രേണ മന്ദകിരണേനാന്വിതേവ തമസ്വിനീ ॥ ൪

ക്ഷാമേതി । അസൌ പ്രഭാതരാം അത്യന്തം രരാജ കീദൃശീ ശ്യാമാ ശ്യാമളാ പുനഃ കീദൃശീ ലോധ്രശുചിനാ ലോധ്രകുസുമപാണ്ഡുരേണ ക്ഷാമേന ഇ

ചൂചകർണ്ണമസ്യാംഗാനാം അനേഹിമതതി കാകാക്ഷിവത്രാപി യോജ്യം കൈവ
തകിരണേന ശാന്താംശുനാ ചന്ദ്രേണാനപിതാ രാത്രിരിവേത്യുപമാ— ൪

പ്രചീയമാനാവയവാ ക്രമാദാനീലചൂചുകാ ।
ഭൃംഗാളിലീനസ്തബകയുഗളേവ ലതാ ബഭൗ ॥ ൫

പ്രചീയേതി। ക്രമാൽ പശ്ചാദയേണാനീലചൂചുകാ അസിതകചാഗ്രാ പ്രചീയ
മാനാവയവാ പ്രചീയമാനാഃ സംവൃദ്ധാ അവയവാ യസ്യാഃ സാ തഥാ ഉക്താ
ചാസാവിത്യുഭയോരാവാർത്ഥം ഭൃംഗാളിലീനസ്തബകയുഗളാ ഭ്രമരസംലഗ്നമഞ്ജരിദ്വ
യാ ലതാ വല്ലീവ ബഭൗ രരാജ ൫

അശേഷലോകജനകൌപ്യന്തർവൃത്തിം സ്വഭാവോഷിതം ।
ആലോക്യ മുമുദാതീവ സുന്ദരൌ ന്യഃ പുമാനിവ ॥ ൬

അശേഷേതി। അശേഷലോകജനകഃ സമസ്തജനതാതൌപി പ്രപഞ്ചമാതാ
പിതരൌ ജഗതഃ പിതരാവിതി ച കാളിദാസഃ സ്മരതഃ അന്തർവൃത്തിം ഗർഭി
ണീം സ്വഭാവോഷിതം ആത്മനോ ഭാര്യാം ആലോക്യാന്യഃ പ്രാകൃതഃ പുമാനിവാ
തീവ മുമുദേ ഇതോഷ ലോകശോപി ലോകരീതിമംഗീചകാരേതി ഭാവഃ ൬

ഷഷ്ഠേ മാസി തതഃ പ്രാപ്തേ വിശ്രവസാ സമം ।
ആലോച്യ വിധിവച്ചക്രേ ക്രിയാഃ പുംസവനാദികാഃ ॥ ൭

ഷഷ്ഠേതി। തതഃ ഷഷ്ഠേ മാസി മാസേ പ്രാപ്തേ സതി വിശ്രവസാ
വിജ്ഞേനാ സമം ആലോച്യ വിചിന്ത്യ പുംസവനാദികാഃ പുംസവനപ്രഭൃതീഃ
ക്രിയാഃ കർമ്മാണി വിധിവൽ യഥാവിധി ചക്രേ ചകാര ൭

അഥ വൈജനനേ പ്രാപ്തേ സുലഗ്നേ സാ തടാതകാ ।
ജനയാമാസ തനയം മദനം ശ്രീരിവോജ്ജ്വലം ॥ ൮

അഥേതി। സാ തടാതകാ വൈജനനേ സൂതിമാസേ പ്രാപ്തേ സതി സു
ലഗ്നേ ശോഭനേ ലഗ്നേ രാശൌ ശ്രീഃ ലക്ഷ്മീഃ മദനം ഇവ ഉജ്ജ്വലം പ്രകാശമാ
നം തനയം പുത്രം ജനയാമാസ പ്രാസൂത ൮

ദിശഃ പ്രസേദുർമ്മരുതോ വവുസ്സുഖകരാശ്ശിഖീ ।
പ്രദക്ഷിണാർച്ചിർജ്ജജ്വാല വൈരാഗ്യസ്യ ജഗദ്ഗുരൌ ॥ ൯

ദിശ ഇതി। ദിശഃ കകുഭഃ പ്രസേദുഃ പ്രസന്നാ ബഭൂവുഃ മരുതോ വായവഃ
സുഖാഃ സൌഖ്യാവഹാസ്സന്തഃ വവുഃ അവീജയൻ ശിഖീ അഗ്നിഃ പ്രദക്ഷിണാ
ർച്ചിഃ പ്രദക്ഷിണജ്വാലഃ സൻ ജജ്വാല ദിദീപേ തസ്യ തനയസ്യ ഭവ ഉത്പ
ത്തിഃ ജഗദ്ഗുരോ ലോകമാതാപിതാ ഹി ൯

നിവാതാബ്ജദൃശാ പുത്രമുഖമീശസ്യ പശ്യതഃ ।
മന്നാതന്വി മമൌ ചന്ദ്രാലോകാദബ്ധേരിവോന്നതിഃ ॥ ൮൦

നിവാതെതി। നിവാതാബ്ജദൃശാ നിവാതാബ്ജമചഞ്ചലം പത്മമിവ ദൃശൌ നയനെ യസ്യാസ്സാ തയാ പുത്ര്യാ മുഖം പശ്യതഃ അവലോകയതഃ ഈശസ്യ സുന്ദരസ്യ ഉൽപ്രീതിഃ ചന്ദ്രാലോകാദിന്ദുസന്ദർശനാദബ്ധേഃ സമുദ്രസ്യോന്നതിരിവാതന്വി മനസി ന മമൌ ന മിമീതെ സ്മ ൮൦

തതോ വിശ്വസൃജാഭ്യേത്യ ജാതകർമ്മണ്യനുഷ്ഠിതെ ।
മണിഃ പ്രയുക്തസംസ്കാര ഇവായമധികം ബഭൌ ॥ ൮൧

തത ഇതി। വിശ്വസൃജാ ബ്രഹ്മണാ അഭ്യേത്യ സമാഗത്യ ജാതകർമ്മണി ജനനാനന്തരകാലീനെ കർമ്മണി അനുഷ്ഠിതെ സതി അയം നൃപഃ പ്രയുക്തസംസ്കാരൊ രചിതശാണോല്ലേഖനോ മണി രത്നമിവാധികം ബഭൌ രരാജെ ൮൧

ഭവിഷ്യത്യുഗ്രവീര്യോയമിതി സഞ്ചിന്ത്യ സർവ്വവിൽ ।
നാമ്നാ ചകാര തനയമുഗ്രമുഗ്രസ്സമഹർഷിഭിഃ ॥ ൮൨

ഭവിഷ്യതീതി। സർവവിൽ സർവം വിശേഷേണ വേത്തീതി സർവവിൽ സർവജ്ഞസ്സർവ്വവിദിതി ശ്രുതിഃ ഉഗ്രഃ ശങ്കരഃ അയമുഗ്രവീര്യഃ ഉഗ്രമന്യൈർവ്വിഷോഢുമശക്യം പരാക്രമഃ ഉഗ്രം പ്രത്യർത്ഥിനാം ദുസ്സഹം വീര്യം യസ്യേതി വാ ഭവിഷ്യതി ഭവിതാ ഇതി സഞ്ചിന്ത്യ വിചാര്യ തം സുതമിത്യർത്ഥഃ ഋഷിഭിഃ സഹ നാമ്നാഭിധാനേന ഉഗ്രം ഉഗ്ര ഇതി പ്രസിദ്ധം ചകാരാകരോൽ ൮൨

ബാലോ ബാല്യോചിതാം ലീലാം കലയന്നഖിലം ജനം ।
ബാഹുലേയ ഇവാത്യന്തമാഹ്ലാദയദസൌ മുഹുഃ ॥ ൮൩

ബാല ഇതി। അസൌ ബാലഃ ബാല്യോചിതാം ശിശുതായോഗ്യാം ലീലാം ക്രീഡാം മുഹുഃ പുനഃ പുനഃ കലയൻ കുർവൻ സൻ ബാഹുലേയഃ സുബ്രഹ്മണ്യ ഇവാഖിലം ജനം സമസ്താൻ ജനാൻ അത്യന്തം ആഹ്ലാദയൽ അതോഷയൽ ൮൩

വിധിവൽകൃതചൌളേന കലാനേനാതിധീമതാ ।
ഗുരൊസ്സകാശാദാപേദെ ജയന്തേനെവ സാദരം ॥ ൮൪

വിധിവദിതി। വിധിവൽ യഥാവൽ കൃതചൌളേനാചരിതചൂഡാകർമ്മണാ അതിധീമതാ അധികം ധാരണാവത്യാ മത്യാ യുക്തേനാനേന ഉഗ്രേണേത്യർത്ഥഃ ഗുരോർബൃഹസ്പതേഃ സകാശാൽ ജയന്തേനേന്ദ്രസൂനുനേവ സാദരം യഥാ തഥാ കലാ വിദ്യാഃ ആപേദേ പ്രാപേ ൮൪

പ്രജ്ഞാവാനഗ്രവൎണ്ണാനാം സംപ്രാപ്തപ്രഥമാശ്രമഃ ।
സ്വൃതാത്മാഭ്യസ്തനിഗമോ വിശ്വാമിത്ര ഇവാഭവൽ ॥ ൫൪

പ്രജ്ഞാവാനിതി। പ്രജ്ഞാവാൻ മതിമാൻ സംപ്രാപ്തപ്രഥമാശ്രമഃ സമവാപ്തബ്രഹ്മചൎയ്യഃ ബ്രഹ്മചാരിത്യനേന യഥാവദുപനയനം സിദ്ധമേവ ഉഗ്രവൎണ്ണാനാമാസൌ സൂനൃതിത്യൎത്ഥഃ വിശ്വാമിത്രഃ കൌശിക ഇവാഭ്യസ്തനിഗമഃ അധീതവേദഃ സൎവ്വവസ്തുസ്ഥിതിയുതോഭവൽ കൃതബുദ്ധ്യധികാരാദ്ഭരണീയമിതി ന്യായാൽ വിശ്വാമിത്രോപമ്യം ൫൪

താദൃശപിധസ്യ പുത്രസ്യ ദാരസംഗ്രഹണം പ്രതി ।
കല്യാണനഗരിനാഥമന്ത്രതസോമസുന്ദരഃ ॥ ൫൫

താദൃശപിധസ്യേതി। താദൃശപിധസ്യ താദൃശസ്യ പുത്രസ്യ ദാരസംഗ്രഹണം പ്രതി വിവാഹാൎത്ഥം കല്യാണനഗരീനാഥം കല്യാണനഗരീശ്വരം സോമശേഖരം തന്നാമാനം അന്വൂരൽ അത്ര സോമസുന്ദര ഇതി കൎത്താ ൫൫

സുതമാത്രസ്യ സാവിത്രവംശവാരിധിചന്ദ്രമാഃ ।
കാന്തിമത്യാ സ്വപുത്രയാ സഹാഗാത്സോമശേഖരഃ ॥ ൫൬

സുതേതി। സാവിത്രവംശവാരിധിചന്ദ്രമാഃ സാവിത്രഃ സവിതൃസംബന്ധീ വംശഃ കുലമേവ വാരിധിഃ ജലധിഃ തസ്യ ചന്ദ്രമാഃ ചന്ദ്രഃ അനേന സമസ്തജനസന്തോഷകത്വം ധ്വനിതമിതി സ സോമശേഖരഃ അനേന പൂൎവ്വോക്തവിസംബന്ധൌചിത്യം പ്രകാശതേ സുതമാത്രഃ സുത ഏവ ന ദുഹിതൃമാത്രസ്യേത്യൎത്ഥാൽ പരിണയനകാലേ പാത്രം തസ്യ ച കന്യാപി സ്വാ കാന്തിമത്യാ തന്നാമ്ന്യാ സ്വപുത്രയാ സ്വാത്മജയാ സഹാഗാദാഗച്ഛൽ ൫൬

സോമശേഖരമഭ്യേത്യ ഭക്ത്യാ തം സോമശേഖരഃ ।
അഭിവാദ്യാഗ്രതോതിഷ്ഠദ്വിനയോ മൂൎത്തിമാനിവ ॥ ൫൭

സോമശേഖരമിതി। സോമശേഖരഃ ആഗത ഇത്യൎത്ഥഃ സോമശേഖരം വൎത്തമാനം യൌഗികനാമാനമഭ്യേത്യ പ്രാപ്യ ഭക്ത്യാ ജനശ്രദ്ധയാ സഹാഭിവാദ്യ പ്രണമ്യാഗ്രതഃ പുരതഃ മൂൎത്തിമാൻ സശരീരോ വിനയഃ വിനയഗുണ ഇവാതിഷ്ഠൽ തിഷ്ഠതി സ്മ ൫൭

അക്ഷ്ണാനുഗൃഹ്യ കരുണാരസപൂൎണ്ണേന സുന്ദരഃ ।
തന്നൃപം സ്ഥാപയാമാസ കസ്മിംശ്ചിന്നികടാലയേ ॥ ൫൮

അക്ഷ്ണേതി। സുന്ദരഃ സുന്ദരേശ്വരഃ കരുണാരസപൂൎണ്ണേന കൃപാരസപൂരിതേനാക്ഷ്ണാ അപാംഗേനേതി യാവൽ തം നൃപം രൂപമനുഗൃഹ്യാനുഗൃഹീതം കൃത്വാ കസ്മിംശ്ചിന്നികടാലയേ സമീപഭവനേ സ്ഥാപയാമാസ പ്രതിഷ്ഠിതവാൻ ൫൮

അഥോഗ്രനൃപതിഃ പൂൎണ്ണലക്ഷണം സൌഭ്യമന്ത്രയത।
പുത്ര്യാ ധിഷണനിൎണ്ണീതലക്ഷണായാഃ കരഗ്രഹേ ॥ ൨൦

അഥേതി । സ നൃപതിഃ പൂൎണ്ണലക്ഷണം സമഗ്രമഹാപുരുഷചിഹ്നം ഉഗ്രം ഉഗ്രവൎമ്മാണം ധിഷണനിൎണ്ണീതലക്ഷണായാഃ ധിഷണേന ഗുരുണാ നിൎണ്ണീതാനി മഹാഭാഗ്യസൂചകാനി ചിഹ്നാനി യസ്യാസ്തസ്യാഃ പുത്ര്യാഃ സുതായാഃ കരഗ്രഹേ പാണിഗ്രഹേ അന്വമന്ത്രയത അനുമേനേ ൨൦

തതസ്സുന്ദരപാണ്ഡ്യാഭിചോദിതസ്സുമതിൎന്നൃപാൻ ।
അസംപൂൎണ്ണാനിവ ശക്രാദീനാനേതും പ്രാഹിണോൽ സ്മരാൻ

തത ഇതി । തതഃ സുമതിനാമാ സുന്ദരപാണ്ഡ്യാഭിചോദിതഃ സുന്ദര ഇതി യഃ പാണ്ഡ്യഃ പാണ്ഡ്യദേശാധിപഃ തേനാഭിചോദിതോ നിയുക്തഃ സൻ ശക്രാദീൻ ഇന്ദ്രാദീൻ അസംപൂൎണ്ണാൻ ദേവാനിവ നൃപാൻ രാജ്ഞഃ ആനേതും സ്മരാംശ്ചാരാൻ പ്രാഹിണോൽ വിസൎജ്ജയാമാസ ദേവാൻ നൃപാംശ്ചാനേതും പ്രാഹിണോദിതി ഭാവഃ ൨൧

ആജ്ഞയാ സുന്ദരേശസ്യ കല്പകാദ്യാസ്സുരദ്രുമാഃ ।
ദാസേരാ ഇവ സംഭാരസംഭൃതാവുദ്യമം ദധുഃ ॥ ൨൨

ആജ്ഞയേതി । കല്പകാദ്യാഃ സുരദ്രുമാഃ ദേവവൃക്ഷാഃ സുന്ദരേശസ്യാജ്ഞയാ നിയോഗേന സംഭാരസംഭൃതൌ വിവാഹോചിതസാമഗ്രീണാം സമാഹരണേ ദാസേരാ ദാസാ ഇവോദ്യമം ദധുഃ ചക്രിരിത്യൎത്ഥഃ ൨൨

അഥാപ്ലുതൈൎന്നൃപൈസ്സൈന്യൈസ്സാപത്ന്യൈസ്സബലോൽകരൈഃ
മധുരാഭിമുഖൈൎമ്മാൎഗ്ഗേ പ്രയയേ ത്രിദശൈരിവ ॥ ൨൩

അഥേതി । അഥാപ്ലുതൈരാകാരിതൈഃ സൈന്യൈരനുചരൈഃ സഹിതൈഃ സബലോൽകരൈഃ ബലോൽകരേണ സൈന്യസമൂഹേന സഹിതൈഃ സംഭവിഷ്ണുഭിൎമ്മാൎഗ്ഗേഷു പഥി മധുരാഭിമുഖൈഃ മധുരാപുര്യാഭിമുഖൈഃ മധുരാഭിമുഖീകൃത്യാഗതൈരിതി യാവൽ ത്രിദശൈൎദ്ദേവൈരിവ പ്രയയേ ആഗതം ഭാവേ ലിട് ൨൩

തതസ്സമാഗതാന്ദേവാന്നൃപാനപി യഥോചിതം।
സമ്മാന്യ സചിവോ വാസാന്നിനായ വിനയാനതഃ ॥ ൨൪

തത ഇതി । സചിവഃ സുമതിരിത്യൎത്ഥഃ സമാഗതാൻ സംപ്രാപ്താൻ ദേവാൻ അമരാൻ നൃപാൻ ഭൂപാനപി വിനയാനതഃ വിനീതഃ സൻ യഥോചിതം ഉചിതമനതിക്രമ്യ സമ്മാന്യ ബഹുമാന്യ വാസാൻ നിലയാൻ നിനായ നയതി സ്മ ൨൪

തതഃ പിതാമഹഃ പത്ന്യാ സമമാവിരഭൂൽ ഗിരാ ।
കാരയിഷ്യന്നിവോദ്വാഹം കാന്തിമത്യുഗ്രയോരിമം ॥ ൨൫

തത ഇതി। പിതാമഹോ ബ്രഹ്മാ പത്ന്യാ ഭാൎയ്യയാ ഗിരാ വാണ്യാ സമം കാന്തിമത്യുഗ്രയോഃ ഇമം ഉദ്വാഹം കാരയിഷ്യൻ ഇവകാര ഏവകാരാൎത്ഥഃ ആവിരഭൂൽ ആവിൎബ്ഭൂവ ൨൫

യഃ സൃജത്യശ്രമമിദം ജഗൽ സ്ഥാവരജംഗമം ।
യദീയൌ സ്വാപബോധൌ ച ഭൂതാനാം പ്രളയോദയൌ ॥

ബ്രഹ്മാണം സ്തൌതി—യ ഇതി। യോ ബ്രഹ്മാ സ്ഥാവരജംഗമം ചരാചരാത്മകം ഇദം ജഗൽ അശ്രമം ശ്രമരഹിതം യഥാ തഥാ സൃജതി കരോതി യദീയൌ യസ്യ ബ്രഹ്മണഃ സംബന്ധിനൌ സ്വാപബോധൌ സ്വാപഃ സ്വപ്നകാലഃ ബോധോ ബോധകാലശ്ച തൌ ഭൂതാനാം പ്രാണിനാം പ്രളയോദയൌ നാശോൽപത്തിസമയൌ ഭവതഃ ഇതി യോജ്യം സ ഇതി ഉത്തരത്രാന്വയഃ

തതഃ പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണമ്യ ച സ സുന്ദരം ।
വിനീതോ നികടേ തിഷ്ഠൽ സ്തുതപൂൎവ്വമിവ ചിന്തയൻ ॥ ൨൭

തത ഇതി। സ ബ്രഹ്മാ സുന്ദരം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണമ്യ നത്വാ ച വിനീതസ്സൻ അസ്യ നികടേ സമീപേ സ്തുതപൂൎവ്വം സാധിതം ചിന്തയന്നിവാതിഷ്ഠൽ തസ്ഥൌ ൨൭

മാനയാമാസ തമസൌ വിനയാവനതാനനം ।
ഈശോപി സൎവ്വജഗതാമയം സൎഗ്ഗഃ കിലേദൃശഃ ॥ ൨൮

മാനയാമാസേതി। സൎവ്വജഗതാമീശോപീശ്വരോപ്യസൌ സുന്ദരഃ വിനയാവനതാനനം വിനയേനാനമ്രമുഖം തം ബ്രഹ്മാണമിത്യൎത്ഥഃ മാനയാമാസ ബഹുമേനേ ഈദൃശഃ ഏതാദൃശഃ അയം ബഹുമാനഃ സൎഗ്ഗഃ സ്വഭാവഃ കില ആഗതാനാം ബഹുമാനം ഈശ്വരാണാമപി സ്വഭാവ ഏവേതി ഭാവഃ ൨൮

ഹരിഃ പ്രാദുരഭൂത്തത്ര ശ്രിയാ സഹ തമോപഹഃ ।
സ്മിതചന്ദ്രികയാ സഭ്യചകോരാൻ പരിഹൎഷയൻ ॥ ൨൯

ഹരിരിതി। തത്ര തമോപഹഃ അജ്ഞാനനാശനഃ ഹരിഃ സ്മിതചന്ദ്രികയാ മന്ദഹാസകൌമുദ്യാ സഭ്യചകോരാൻ സഭ്യാഃ സഭാസദഃ ത ഏവ ചകോരാഃ ചകോരപക്ഷിണഃ താൻ പരിഹൎഷയൻ സന്തോഷയൻ സൻ ശ്രിയാ ലക്ഷ്മ്യാ കാന്ത്യാ ച സഹ പ്രാദുരഭൂൽ ആവിൎബ്ഭൂവ ഹരിഃ ചന്ദ്രശ്ച ൨൯

പാതി യസ്സതതം ലോകാനഖിലാനപി സാദരം ।
അഭീപ്സിതാൎത്ഥദാനേന പിതാ പുത്രാനിവൌരസാൻ ॥ ൩൦

പാതീതി। യഃ അഖിലാൻ ലോകാൻ ജനാൻ പിതാ ജനകഃ ഔരസാൻ സ്വാങ്ഗേനൈവ ജാതാൻ പുത്രാനിവ സതതം അഭീപ്സിതാർത്ഥദാനേന വാഞ്ഛിതപുരുഷാർത്ഥദാനേന സാദരം യഥാ തഥാ പാതി സ ഇതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ ൩൦

തൃണീകൃതാഖിലജനപ്രഭാവോ നിഗമോനിശം।
വന്ദീവ സ്വരവാൻ സ്തൗതി സമജ്ഞാം യസ്യ കേവലം ॥

തൃണീതി। തൃണീകൃതാഖിലജനപ്രഭാവഃ തൃണീകൃതസമസ്തജനമാഹാത്മ്യഃ സ്വരവാൻ ഉദാത്താദിസ്വരയുക്തഃ താരധ്വനിയുക്തശ്ച നിഗമോ വേദഃ അനിശം യസ്യ സമജ്ഞാം കേവലം യശ ഏവ വന്ദീ സ്തുതിപാഠക ഇവ സ്തൗതി സ ഇതി പൂർവ്വേണ യോജനാ ൩൧

കരാഗ്രേണ കരം തസ്യ ഗൃഹീത്വാ സുന്ദരേശ്വരഃ।
ഹരിന്നിനായ സവിധം വയസ്യ ഇവ സാദരം ॥ ൩൨

കരാഗ്രേണേതി। സുന്ദരേശ്വരഃ വയസ്യ ഇവ തസ്യ കരം സാദരം യഥാ തഥാ കരാഗ്രേണ ഗൃഹീത്വാ തം ഹരിമിത്യർത്ഥഃ ആത്മസവിധം നിജസമീപം നിനായ നിന്യേ ൩൨

അഥ പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണനാമ ഹരം ഹരിഃ।
സോപ്യമുഷ്മൈ ബഹുമതിം യഥോചിതമചീകരൽ ॥ ൩൩

അഥേതി। അഥ ഹരിഃ ഹരം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണനാമ അവന്ദിഷ്ട സോപി സുന്ദരോപി യഥോചിതം ഉചിതമനതിക്രമ്യ അമുഷ്മൈ ബഹുമതിം ബഹുമാനം അചീകരൽ ചകാര ൩൩

വാചസ്പതിമുഖാൻ വാചംയമമുഖ്യാംസ്തതോ ഹരഃ।
മുഹൂർത്തവിധയേ സ്വയം യതദ്ധ്വമിതി ചാബ്രവീൽ ॥ ൩൪

വാചസ്പതീതി। തതോ ഹരശ്ച വാചസ്പതിമുഖാൻ ഗുരുമുഖാൻ വാചംയമമുഖ്യാൻ സ്വയം മുഹൂർത്തവിധയേ വിവാഹോചിതസമയവിധാനായ യതദ്ധ്വം യത്നം കുരുദ്ധ്വം ഇതി അബ്രവീൽ ൩൪

തതസ്തദാജ്ഞയാസിക്ന്യസ്സോമശേഖരനന്ദനാം।
നീത്വാ മണ്ഡനശാലാന്തരലഞ്ചക്രുർവ്വിലക്ഷണൈഃ ॥ ൩൫

തത ഇതി। തതോനന്തരം അസിക്ന്യഃ പ്രേഷ്യാ യുവതയഃ തദാജ്ഞയാ തേഷാം മുനീനാം നിയോഗേന സോമശേഖരനന്ദനാം കാന്തിമതീം മണ്ഡനശാലാന്തഃ അലങ്കാരഗൃഹമദ്ധ്യം നീത്വാ വിലക്ഷണൈഃ അലംചക്രുഃ അലംകൃതാമകുർവ്വൻ ൩൫

കാചിത്തസ്യാഃ കചഭരം വ്യഭജൽ കങ്കതാന്വിതാ ।
സ്നുഷാതൈഃ സുന്ദരേശസ്യ ലിപിം ദ്രഷ്ടുമിവോത്സുകാ ॥ ൩൬

കാചിദിതി॥ കങ്കതേന ദാരുണാ കേശവ്യാസസാധനേനാന്വിതാ കാചിൽ സുന്ദരേശസ്യ സ്നുഷാതൈഃ പുത്രഭാര്യാതൈഃ ലിപിം ദ്രഷ്ടുമുത്സുകേവ തസ്യാഃ കചഭരം കൈശ്യം വ്യഭജൽ വിഭക്താജ ൩൬

വേണീനിർജ്ജിതകാളിന്ദീവേണീ ക്ഷോണീശനന്ദനാ ।
മുഖാബ്ജലക്ഷ്മണൈവാസൌ ചിത്രകേണ ബഭൌതരാം ॥

വേണീതി॥ വേണീനിർജ്ജിതകാളിന്ദീവേണീ കൈശ്യപരിഭൂതയമുനാപ്രവാഹാ ക്ഷോണീശനന്ദനാ രാജപുത്രീ മുഖാബ്ജലക്ഷ്മണാ മുഖമേവാബ്ജമബ്ജഃ തസ്യ ലക്ഷ്മണാ അങ്കേനേവ സ്ഥിതേന ചിത്രകേണ തിലകേന ബഭൌ തരാമധികം ശുശുഭേ ൩൭

താടങ്കേ തച്ഛ്രുതിധൃതേ മണിദീപ്രേ വിരേജതുഃ ।
വക്ത്രേന്ദുസേവാം കുർവ്വന്തൌ പരിവേഷശിശൂ ഇവ ॥ ൩൮

താടങ്കേതി॥ തച്ഛ്രുതിധൃതേ തസ്യാഃ കാന്തിമത്യാഃ ശ്രവണാഭ്യാം ധൃതേ മണിദീപ്രേ രത്നോജ്ജ്വലേ താടങ്കേ കർണ്ണാഭരണേ വക്ത്രേന്ദുസേവാം മുഖമേവ ചന്ദ്രസ്തസ്യ സേവാം കുർവ്വന്തൌ പരിവേഷസ്യ ശിശൂ ബാലകാവിവ രേജതുഃ രേജാതേ ൩൮

നാസാഗ്രകലിതന്തസ്യാ ബൃഹന്മൌക്തികമാബഭൌ ।
തുണ്ഡാരവിന്ദസംക്രീഡൽസ്മിതഹംസ്യണ്ഡസന്നിഭം ॥ ൩൯

നാസേതി॥ തസ്യാഃ നാസാഗ്രകലിതം നാസികാഗ്രവിധൃതം ബൃഹൽ സ്ഥൂലം മൌക്തികം നാസാഭരണമൌക്തികമിത്യർത്ഥഃ തുണ്ഡമാനനമേവാരവിന്ദം തസ്മിൻ സംക്രീഡന്ത്യാ സ്മിതഹംസ്യാ മന്ദഹാസരൂപവരടായാഃ അണ്ഡസന്നിഭം അണ്ഡതുല്യമാബഭൌ രരാജ ൩൯

സ്തനാവതിമേചകേ തസ്യാ ഉരോജാവാലോക്യ കാചന ।
നിപുണാപ്യതിസന്ദേഹാദഭൂൽ സാഞ്ജനലേഖിനീ ॥ ൪൦

സ്തനാവിതി॥ കാചന സ്ത്രീ സ്തനാവതിമേചകേ നിസർഗ്ഗശ്യാമളേ തസ്യാ ഉരോജാവാലോക്യ നിപുണാ കുശലാപി അതിസന്ദേഹാൽ കൃതാഞ്ജനേ കിമിതി നിശ്ചിതാം സംശയാരൂഢയാഃ സാഞ്ജനലേഖിനീ കജ്ജലമഷീവർത്തികാ അഭൂൽ ബഭൂവ ൪൦

കചതാതമുഖാനാം തൽകചശില്പവിധായിനീ ।
താപസാനാം സമഭവൽ ഭാജനം രോഷഹർഷയോഃ ॥ ൪൧

കചതാരേതി। തൽകചശില്പവിധായിനീ തസ്യാഃ കചയോഃ സൂനയോഃ ശില്പവിധായിനീ അലങ്കാരകാരിണീ കചതാരതുല്യാനാം ബൃഹസ്പത്യാദീനാം താപസാനാം മുനീനാം രോഷഹർഷയോഃ കാലാതിപാതാൽ കോപസ്യ അലങ്കാരകൌശലാൽ ഹർഷസ്യാപി ഭാജനം സമഭവൽ ഖലു ൪൧

ശുശുഭേ തൽകടിധൃതം ദുകൂലം മേഖലാന്വിതം।
തടില്ലതാവിലസിതം സിതാഭ്രമിവ കോമളം॥ ൪൨

ശുശുഭേ ഇതി। തൽകടിധൃതം തസ്യാഃ കടിധൃതം മദ്ധ്യധാരിതം മേഖലാന്വിതം കോമളം മൃദു ദുകൂലം ക്ഷൌമം തടില്ലതാവിലസിതം വിദ്യുല്ലതാരാജിതം സിതാഭ്രം വിമലജലദ ഇവ ശുശുഭേ രരാജ ൪൨

നിസർഗ്ഗാരുണമാലോക്യ കാചിത്തച്ചരണം സഖീ।
ആയതാക്ഷ്യപ്യമന്യത ലാക്ഷാരസപരിഷ്കൃതം॥ ൪൩

നിസർഗ്ഗേതി। കാചിൽ സഖീ ആയതാക്ഷീ വിശാലലോചനാപി നിസർഗ്ഗാരുണം സ്വഭാവതോ രക്തം തച്ചരണം തസ്യാഃ പാദതലം ആലോക്യ ലാക്ഷാരസപരിഷ്കൃതം ജതുരസാലംകൃതമിത്യമന്യത മേനേ ൪൩

ഇതി പ്രസാധിതാ കന്യാ താരയാ ഗുരുശാസനാൽ।
വരവേഷവതോപ്യാശമുഗ്രസ്യാനീയതാന്തരാൽ॥ ൪൪

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ അലംകൃതാ കന്യാ കാന്തിമതീ ഗുരുശാസനാൽ ജീവനിയോഗേന താരയാ ജീവപത്ന്യാ കർത്ര്യാ വരവേഷവതഃ വരോചിതാകല്പവതഃ ഉഗ്രസ്യ ആശം സമീപമന്തരാൽ മദ്ധ്യേനാനീയതാനീതാ ൪൪

തതോ മംഗളതൂര്യാണാം ഘോഷൈഘോഷിതദിങ്മുഖഃ।
ജജൃംഭേ വാരതരുണീഗീതധ്വനിസമന്വിതഃ॥ ൪൫

തത ഇതി। ഘോഷിതദിങ്മുഖഃ പ്രതിധ്വനിതദിശാമുഖഃ മംഗളതൂര്യാണാം കല്യാണഭേരീണാം ഘോഷൈഘോഷോ നാദഃ വാരതരുണീഗീതധ്വനിസമന്വിതഃ വേശ്യാംഗനാഗാനനാദയുക്തസ്സൻ ജജൃംഭേ അവർദ്ധത ൪൫

അഥാധികണ്ഠമുഗ്രസ്യ വരണസ്രഗധാപ്പിതാ।
സാനന്ദം ശരണേ തത്ര സൂനൈഷൈ കസുമാവലിഃ॥ ൪൬

തയേതി। അഥ തയാ കാന്തിമത്യാ വരണസ്രക് തദ്വരണോചിതമാലാ ഉഗ്രസ്യ ഉഗ്രവർമ്മണഃ അധികണ്ഠം കണ്ഠേ വിഭക്ത്യർത്ഥേഽവ്യയീഭാവഃ അർപ്പിതാ പ്രക്ഷിപ്താ തത്ര ശരണേ തസ്മിൻ ഗൃഹേ സൂനൈഃ ദേവൈഃ സാനന്ദം യഥാ തഥാ കസുമാവലിരർപ്പിതേത്യനുഷംഗഃ ൪൬

നൃത്യതേ വാരനാരീഭിരുൽഗീതമൃദുഗീതിഭിഃ ।
അപ്സരോഭിരിവാശ്രാന്തനാനാഭിനയരീതിഭിഃ ॥ (൭൧)

നൃത്യ ഇതി। ഉൽഗീതമൃദുഗീതിഭിഃ സമ്യൿ ഗീതാ മൃദുഗീതയഃ കോമളഗാനാനി യാഭിസ്താഃ അശ്രാന്തനാനാഭിനയരീതിഭിഃ അധീതബഹുവിധനൃത്തപ്രകാരാഭിഃ വാരനാരീഭിൎവ്വേശ്യാഭിരപ്സരോഭിരിവ നൃത്യതേ നൃത്തമിതി ഭാവേ ലിട് ൭൧

തതസ്തയാ സമമസാവുഗ്രവംശ്യോ മുദാന്വിതഃ ।
അഗാദ്വൈവാഹികീം വേദിം സ്വാഹയേവ ഹുതാശനഃ ॥

തത ഇതി। തതഃ അസൌ ഉഗ്രവംശ്യഃ തയാ സമം മുദാ പ്രീത്യാ യുക്തഃ അന്വിതസ്സൻ സ്വാഹയാ സ്വാഹാദേവ്യാ സഹ ഹുതാശനോഗ്നിരിവ വൈവാഹികീം വിവാഹയോഗ്യാം വേദിം പരിഷ്കൃതമണ്ഡപമഗാൽ പ്രാപ ൭൨

ചതുൎമ്മുഖസ്തദാ തസ്യ പാൎശ്വേതിഷ്ഠദുദങ്മുഖഃ ।
അതിഷ്ഠതാമഭിമുഖൌ തസ്യ ശീഷ്ണ്യതിരാഗ്വവൌ ॥ ൭൩

ചതുൎമ്മുഖ ഇതി। തദാ ചതുൎമ്മുഖോ വിധിഃ തസ്യോഗ്രവംശ്യസ്യ പാൎശ്വേ ദക്ഷിണഭാഗേ ഉദങ്മുഖ ഉദീച്യഭിമുഖസ്സൻ അതിഷ്ഠൽ തസ്യൈവ ശീഷ്ണ്യതിരാഗ്വവൌ ഋത്വിജൌ തസ്യ ബ്രാഹ്മണഃ അഭിമുഖാവതിഷ്ഠതാം തസ്ഥതുഃ ഔശികസ്ഥാനേ വിധിവദൌശികപരൌ ഋത്വിജൌ ച തസ്ഥതുരിതി ഭാവഃ ൭൩

സോമശേഖരഭൂപാലസ്തസ്മൈ ഗൃഹമുപേയുഷേ ।
മധുപൎക്കമദാത്സമ്യൿ സോമശേഖരസൂനവേ ॥ ൭൪

സോമശേഖരേതി। സോമശേഖരഭൂപാലഃ ഗൃഹമുപേയുഷേ പ്രാപ്തായ സോമശേഖരസൂനവേ ചന്ദ്രമൌളിപുത്രായ തസ്മൈ ഉഗ്രായ മധുപൎക്കം സമ്യൿ അദാൽ ൭൪

അഥ കല്യാണനഗരീനാഥേനാനേന കന്യകാ ।
ദത്താസ്മൈ ക്ഷീരനിധിനാ ലക്ഷ്മീരിവ ശാൎങ്ഗിണേ ॥ ൭൫

അഥേതി। അഥ മധുപൎക്കദാനാനന്തരം കല്യാണനഗരീനാഥേന കല്യാണനഗരീതി കാചിൽ പുരീ തന്നാഥേനാനേന സോമശേഖരേണ കന്യകാ കന്യാ കാന്തിമതീത്യൎത്ഥഃ ക്ഷീരനിധിനാ ക്ഷീരാംബുധിനാ ശാൎങ്ഗിണേ വിഷ്ണവേ ലക്ഷ്മീരിവ ദത്താ പ്രദത്തേത്യൎത്ഥഃ ൭൫

പരിഗൃഹ്യ കരന്തസ്യാസ്സ തയാ സഹ പാവകം ।
പരിചക്രാമ സദസി സൎവ്വദേവാത്മകോ ഹ്യസൌ ॥ ൭൬

പരിഗൃഹ്യേതി। സ ഉഗ്രവർമ്മാ സസി സ്മേരായാം തസ്യാഃ കാന്തിമത്യാഃ കരം പരിഗൃഹ്യ ഗൃഹീത്വാ തയാ സഹ പാവകമഗ്നിം പരിചക്രാമ പ്രദക്ഷിണമകരോൽ അസാവഗ്നിഃ സർവ്വദേവാത്മകഃ സർവ്വദേവതാരൂപഃ കില ൫൧

സ്ഫുരൽകാഠിന്യസംപത്തിസംപാദിതജയേവ സാ।
നിദധേ പദമശ്മാഗ്രേ പതിപാണിധൃതം സ്വയം॥ ൫൨

സ്ഫുരദിത്യാദി। സാ സ്ഫുരൽകാഠിന്യസമ്പത്തിസംപാദിതജയാ കുചകാഠിന്യാതിശയജനിതവിജയേവ സ്വയം ശർവ്വാണി പതിപാണിധൃതം ഭർത്തുഃ കരേണ ധൃതം പദം ചരണമശ്മാഗ്രേ ശിലായാ ഉപരിഭാഗേ നിദധേ നിക്ഷിപ്തവതി ൫൨

തയാ വിസൃഷ്ടാ ജ്വലനേ പതിപാണിഗൃഹീതയാ।
ലാജാ മുക്താ ഇവാപേതുരുദ്വർണ്ണതന്ത്രേശ്ധൃതയാ॥ ൫൩

തയേതി। പതിപാണിഗൃഹീതയാ ഭർത്രാ പാണൌ ഗൃഹീതയാ ധൃതയാ തയാ കാന്തിമത്യാ ത്യക്താഃ വിസൃഷ്ടാഃ ക്ഷിപ്താഃ ലാജാഃ ഉദ്ധൃതയാ കരികമ്പതയാ കമ്പിതയാ വൈണത്യാ വംശസമ്ഭവേന മുക്താ മൌക്തികാനീവ ജ്വലനേഗ്നൌ ആപേതുഃ പേതുഃ ൫൩

തനയോദ്വാഹസമയേ ശിവജ്യ്യസ്യോമശേഖരൌ।
ഗാഃ കോടിശഃ പ്രദദതുർദ്ദോഗ്ദ്ധ്രീർവ്വത്സസമന്വിതാഃ॥ ൫൪

തനയേതി। സോമശേഖരൌ ത്രുഢധ്വജഃ കിനാമാനൌ കല്യാണസുന്ദരീപാണ്ഡ്യശബ്ദവാച്യൌ തനയോദ്വാഹസമയേ തനയാ ച തനയശ്ച തനയൌ തയോരുദ്വാഹസമയേ വിവാഹകാലേ ദോഗ്ദ്ധ്രീഃ കാംസ്യപാത്രദോഹനാഃ വത്സസമന്വിതാഃ വത്സകാന്വിതാഃ കോടിശഃ ഇത്യവ്യയം പ്രത്യേകം കോടിസംഖ്യാഃ ഗാഃ പ്രദദതുഃ ൫൪

ഹരിബ്രഹ്മാദയോ യത്ര പ്രമാണം സുരപുംഗവാഃ।
സ വിവാഹഃ കഥമിവ വർണ്ണ്യതേ കവിഭിർന്നവൈഃ। ൫൫

ഹരീതി। യത്ര യസ്മിന്വിവാഹേ ഹരിബ്രഹ്മാദയഃ സുരപുംഗവാഃ ദേവശ്രേഷ്ഠാഃ പ്രമാണം സാക്ഷിണ ഏവ സ്ഥിതാഃ യഥാവൽ കാരയിതാരഃ ശ്രുതയഃ പ്രമാണമിതിവൽ പ്രയോഗഃ സ താദൃശോ വിവാഹഃ നവൈരർവ്വാചീനൈഃ കവിഭിഃ കഥമിവ കിമിതി വർണ്ണ്യതേ ഉച്യതേ വർണ്ണനാപഥമതിക്രാന്ത ഇതി ഭാവഃ ൫൫

സദാരസ്തനയം ശംഭുഃ ശ്രീസ്മേരമിദമാചൃതം।
രാജ്യൈശ്വര്യേഷ്വചയത്സർവ്വദേവമാനവസംയുതഃ॥ ൫൬

സഭാമിതി। ശംഭുസ്സുന്ദരഃ സൎവ്വദൈവതമാനവസംയുതഃ നിഖിലനിലിമ്പമനുജയുതസ്സൻ സഭാമ്മണ്ഡപനായകം ശ്രീസമേതം ലക്ഷ്മീയുതം അച്യുതമിവ സ്ഥിതമിതി തദയവിശേഷണം രാജ്യാഭിഷേചയൽ അഭിഷിക്തമകരോൽ ൩൭

ഛത്രാദിരാജകകുദൈൎഭ്രാജമാനം സഭാന്തരേ।
ഉഗ്രം വിലോക്യാമനുത മനോജവസമച്യുതഃ ॥ ൩൮

ഛത്രാദീതി। അച്യുതോ വിഷ്ണുസ്സഭാന്തരേ ഛത്രാദിരാജകകുദൈഃ ഛത്രാദിനൃപചിഹ്നൈഃ ഭ്രാജമാനം ശോഭമാനമുഗ്രമുഗ്രവൎമ്മാണം വിലോക്യ മനോജവസം ചിത്തസന്നിഭം അമനുത മേനേ ൩൮

സിംഹാസനസ്ഥമാലോക്യ ശംഭുസ്തം കകുദോജ്ജ്വലം।
പൂൎവ്വാദ്രിശിഖരാരൂഢമിവാരുണമതുതുഷൽ ॥ ൩൯

സിംഹേതി। ശംഭുസ്സുന്ദരഃ സിംഹാസനസ്ഥം സിംഹാസനസ്ഥിതം കകുദോജ്ജ്വലം കിരീടാദിരാജാംഗൈഃ പ്രകാശമാനം അത ഏവ പൂൎവ്വാദ്രിശിഖരാരൂഢം ഉദയാചലാഗ്രസ്ഥിതം അരുണം രവിമിവ സ്ഥിതം തമുഗ്രമാലോക്യ അതുതുഷൽ തുതോഷ ൩൯

അഥോ വിധൌജഃപ്രമുഖാ യഥോചിതമുപസ്കൃതാഃ।
വിസൃഷ്ടാശ്ശംഭുനാ ദേവാസ്ത്രിവിഷ്ടപമുപാവിശൻ ॥ ൪൦

അഥോ ഇതി। അഥാനന്തരം യഥോചിതം യഥാൎഹം ഉപസ്കൃതാഃ വസ്ത്രമണിഭൂഷണാലംകൃതാഃ വിധൌജഃപ്രമുഖാഃ ഇന്ദ്രാദയോ ദേവാഃ ശംഭുനാ സുന്ദരേണ വിസൃഷ്ടാ വിസൎജ്ജിതാസ്സന്തഃ ത്രിവിഷ്ടപം സ്വൎഗ്ഗമുപാവിശൻ പ്രവിവിശുഃ ൪൦

വിധുശ്ച വിധിനാ സാൎദ്ധം വിധുചൂഡാഭ്യനുജ്ഞയാ।
സ്വധാമ പ്രാപ ഭൂപാശ്ച സ്വരാഷ്ട്രം പ്രതിപേദിരേ ॥ ൪൧

വിധുരിതി। വിധുഃ വിഷ്ണുശ്ച വിധിനാ ബ്രഹ്മണാ സാൎദ്ധം വിധുചൂഡാഭ്യനുജ്ഞയാ ചന്ദ്രമൌലിനിയോഗേന സ്വധാമ സ്വകീയം ധാമ വൈകുണ്ഠം പ്രാപ. ബ്രഹ്മാപി ജനകാദരേണ തേന സഹൈവ വൈകുണ്ഠം ജഗാമ യദ്വാ സ്വസ്യ സ്വകീയസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ധാമ സത്യം വിഷ്ണുഃ പുത്രാദരേണ പ്രാപ യേന കേനാപി മനോവേഗേന ഗന്തുതാം തേഷാം കിം വാ മാൎഗ്ഗദൈൎഘ്യമിതി ഭൂപാഃ ഭൂപാശ്ച സ്വരാഷ്ട്രം നിജനഗരം പ്രതിപേദിരേ പ്രാപുഃ ൪൧

അഥാഗസ്ത്യാദയഃ പാരികാംക്ഷിണസ്സുന്ദരാജ്ഞയാ।
സ്നാതും സേതും പ്രതി യയുരനേഹസി മഹോദയേ ॥ ൪൨

അഥേതി। അഥാനന്തരം അഗസ്ത്യാദയഃ കംടസംടവദുമാഃ പാരികാം

കഥിതെ്നാ മുനയസ്സുന്ദരാജ്ഞയാ സുന്ദരപാണ്ഡ്യനിയോഗേന മഹോദയേ മഹോദയേ ഇതി പ്രസിദ്ധെ അര്ദ്ധോദയേ മഹോദയപുണ്യകാലേ ഇത്യര്ത്ഥഃ സ്നാതും സേതും രാമകൃതസേതും പ്രതി യയുഃ ജഗ്മുഃ ൯൧.

തദാ കാഞ്ചനമാലായാ അപി രാജ്ഞ്യാ മനസ്യഭൂത് ।
സ്നാതും മഹോദയേ സേതാവാഗ്രഹോ നിരവഗ്രഹഃ ॥ ൯൨

തദേതി തദാനീം സേതൌ രാമസേതൌ സ്നാതും സ്നാനം കര്ത്തും കാഞ്ചനമാലായാഃ തന്നാമ്ന്യാ രാജ്ഞ്യാ അപി മനസി നിരവഗ്രഹഃ നിര്ഗ്ഗതഃ ആഗ്രഹഃ അഭിലാഷോ ബഭൂവ ൯൨

പ്രഥിതേ രാജ്ഞ്യഭിപ്രായേ ഭാഗ്ഗ്വാദ്യാ മഹര്ഷയഃ ।
അവീരാവാരിധിസ്നാനമയുക്തമിതി സഞ്ജഗുഃ ॥ ൯൩

പ്രഥിത ഇതി രാജ്ഞ്യഭിപ്രായേ രാജ്ഞ്യാ മലയധ്വജപത്ന്യാ അഭിപ്രായേ സേതുസ്നാനവിഷയേഽഭിപ്രായേ പ്രഥിതേ പ്രകാശം ഗതേ സതി ഭാഗ്ഗ്വാദ്യാ മഹര്ഷയഃ അവീരാവാരിധിസ്നാനം വിധവായാസ്സമുദ്രസ്നാനമയുക്തമനുചിതമിതി സംജഗുഃ സമ്യക് ഗദന്തി സ്മ ൯൩

കര്ണ്ണാകര്ണ്ണികയാകര്ണ്ണ്യ സാര്ണ്ണവസ്നാനദൂഷണം ।
വിഷണ്ണഹൃദയാപര്ണ്ണാകര്ണ്ണയോരിദമാതനോത് ॥ ൯൪

കര്ണ്ണാകര്ണ്ണികയേതി സാ കാഞ്ചനമാലാ അര്ണ്ണവസ്നാനദൂഷണം അര്ണ്ണവെ സമുദ്രെ സ്നാനം മജ്ജനം തസ്മിന് ദൂഷണം സ്വസ്യാ വിധവാത്വേന ദോഷം കര്ണ്ണാകര്ണ്ണികയാ കര്ണ്ണാഭ്യാം കര്ണ്ണാഭ്യാം ശ്രുയമാണം കര്ണ്ണാകര്ണ്ണി കര്ണ്ണാകര്ണ്ണ്യേവ കര്ണ്ണാകര്ണ്ണികാ കര്ണ്ണപാരമ്പര്യ്യാ ശ്രുത്വേത്യര്ത്ഥഃ ആകര്ണ്ണ്യ ശ്രുത്വാ വിഷണ്ണഹൃദയാ വ്യഥിതചിത്താ സതീ ഇദം സ്വസ്യാ ദൂഷണമിത്യര്ത്ഥഃ അപര്ണ്ണാകര്ണ്ണയോഃ മീനാക്ഷീശ്രോത്രയോരാതനോദ്വ്യകാര സ്വദൂഷണം സ്വതാതൈയ കഥയാമാസ വ്യഥിതേതി ഭാവഃ ൯൪

തന്നിവേദിതരാജ്ഞ്യബ്ധിസ്നാനസ്പൃഹൈാഗ സുന്ദരഃ ।
മനസാംഭോനിധീന് സപ്താപ്യസ്മരത്തടിനീയുതാന് ॥ ൯൫

തന്നിവേദിതേതി അഥാനന്തരം തന്നിവേദിതരാജ്ഞ്യബ്ധിസ്നാനസ്പൃഹഃ തയാ മീനാക്ഷ്യാ നിവേദിതാ വിജ്ഞാപിതാ രാജ്ഞ്യാഃ അബ്ധിസ്നാനസ്പൃഹാ പ്രതിബന്ധഃ യസ്യ സഃ സുന്ദരഃ തടിനീയുതാന് ഗംഗാദിനദീയുക്താന് സപ്താംഭോനിധീന് സമുദ്രാനപി മനസാ സ്വാന്തേനാസ്മരത് ആഗമനാര്ത്ഥം ചിന്തയത് ൯൫

ആഗതാനാമമീഷാമാരവോ ഘോരരോദ ശുശ്രുവേ ।
ഘനാഘനാനാമാകാശ ഇവൊത്ഥാപഗമെ ജനൈഃ ॥ ൯൬

ആഗതാനാമിതി। അഥ ആഗച്ഛയ ഋഷയതി ഗഗനാന്താ ദ്യുതർണ്ണാനാം മാഗതാനാം പ്രാപ്താനാമമീഷാം സപ്തർഷീണാം ഘനാനാം ഉസ്സ്വഃ ആകാശ്യപ്രഭ്യഃ ഉഷ്ണാപഗമേ ഗ്രീഷ്മാപായേ ആകാശംഖേത ആഗതാനാമിത്യന്വയഃ ഘനാനാം മേഘാനാം ഇവ ഭാനഭൈഃ ശുഭ്രൈരിവ അദൃശ്യത ൯൭

തതോ ദദൃശിരേ വ്യാപ്തി സപ്തധാ സപ്തസാഗരാഃ ।
നാനാവർണ്ണാ മണികൃതാ വിമാനാ ഇവ ഭാസുരാഃ ॥ ൯൮

തത ഇതി। തതഃ വ്യാപ്തി സപ്തസാഗരാഃ നാനാവർണ്ണാഃ അനേകവർണ്ണാഃ മണികൃതാ രത്നകൢപ്താ ഭാസുരാഃ പ്രകാശമാനാ വിമാനാ ഇവ സപ്തധാ സപ്ത സംഖ്യാവത്തേചന പൃഥക് പൃഥഗേവേതി യാവത് ദദൃശിരേ ദൃഷ്ടാഃ കർമ്മണി യി ശേഷഃ ൯൮

ഏകത്ര നീലാബ്ജചയപ്രകാശ-
ശ്ചാന്യത്ര പീതാംബുജതുല്യശോഭഃ ।
ക്വചിത്സിതാംഭോധരവാരകാന്തി-
ർബ്ബഭൌതരാം ഭേദവിതതോദധീശഃ ॥ ൯൯

ഏകത്രേതി। തൈസ്സപ്തർഷിഭിഃ ദൃഷ്ടോ വ്യാപ്തഃ അബ്ധീശഃ ആകാശ ഏകത്ര ഏകസ്മിൻ പ്രദേശേ നീലാബ്ജചയപ്രകാശഃ കാളാംബുദസമൂഹസ്യ പ്രകാശ ഇവ പ്രകാശോ യസ്യ സ തഥാവിധശ്ച അന്യത്രാപരത്ര പീതാംബുജതുല്യശോഭഃ പിശംഗവർണ്ണസമാനകാന്തിശ്ച ക്വചിത് കുത്രചിത് സിതാംഭോധരവാരകാന്തിഃ പാണ്ഡുരനീരദസമൂഹശോഭശ്ച ബഭൌതരാമത്യന്തം രേജേ ൯൯

ഗിരീശനിർദ്ദിഷ്ടസരസ്യപീ തേ
ചേരുസ്തഥാപി പ്രവിഭക്തമാർഗ്ഗാഃ ।
ബഭുസ്തരാം ഝഷമത്സ്യശംഖ-
ഗ്രാഹാദിയാദോനികരേണ യുക്താഃ ॥ ൧൦൦

ഗിരീശേതി। തേ സമുദ്രാഃ ഗിരീശനിർദ്ദിഷ്ടസരസി ഗിരീശേന നിർദ്ദിഷ്ടേ പ്രദർശിതേ സരസി തടാകേ പ്രവിഭക്തമാർഗ്ഗാഃ പ്രവിഭക്താംശാസ്സന്തഃ ചേരുഃ തഥാപി സമാവർത്തമാനാ ഏവ ബഭുഃ ഝഷമത്സ്യശംഖഗ്രാഹാദിയാദോനികരേണ ഝഷാഃ ജലവ്യാളാഃ മത്സ്യാഃ മകരാദയഃ ശംഖാഃ കംബവഃ ഗ്രാഹാഃ നക്രാഃ ആദയഃ യേഷാം താനി യാദാംസി തേഷാം നികരേണ ഗണേന യുക്താഃ അന്വിതാഃ ഏവ തൈഃ അധികം ശുശുഭിരേ ൧൦൦

സരോ വിരേജേ പ്രവിഭക്തമാർഗ്ഗ-
മഹീഭിരംഭോനിധിഭിർന്നികാമം ।

സരോജരമ്യാംഗൈരിവ രംഗതുംഗൈ-
സ്തടൈർവ്വിശാലം മണിക്ലുപ്തകൂലം ॥ ൩൧

സരളിതി. വിശാലം വിസ്തൃതം മണിക്ലുപ്തകൂലം രത്നശിലാരചിതതീരം സരഃ കർത്തൃ പ്രവിശതാമാനന്ദയിതൃ നാം വിബുധകേതരമിഥിതംമൊവിധിരിസ്സാഗരെ രംഗതുംഗൈരുന്നതൈരംഗൈസ്സാദവയവൈരിവ സുരൈർവ്വിശേഷൈസ്സരോജരമ്യൈരങ്ഗൈരാലിംഗിതരിവ നികാമമധികം വിരേജെ ൩൧

തതോ വൃഷകേതനോ ദിവിഷദാമധീശം ഹൃദാ
വൃഷാണമയമസൃതസമലയധ്വജക്ഷ്മാഭൃതം ।
സതാവദമുനാ സമം സമധിരുഹ്യ വേഗാദഗാ-
ദ്വിമാനമതിവേഗിനം ഗഗനവർത്മനാ തത്സരഃ ॥ ൩൨

തത ഇതി. വൃഷകേതനോ വൃഷധ്വജഃ അയം സുന്ദര ഇത്യർത്ഥഃ ഹൃദാ മനസാ ദിവിഷദാം ദേവാനാമധീശം നാഥം വൃഷാണമിന്ദ്രം സമലയധ്വജക്ഷ്മാഭൃതം മലയധ്വജരാജസഹിതമേവാസൃതൽ സ്മൃതവാൻ താവത്തദാനീമേവ സ ഇന്ദ്രഃ അമുനാ മലയധ്വജേന സമം അതിവേഗിനമതിവേഗവന്തം വിമാനമധിരുഹ്യ വേഗാജ്ജവേന ഗഗനവർത്മനാകാശമാർഗ്ഗേണ തൽ സപ്തസമുദ്രാശ്രയം സരഃ അഗാൽ പ്രാപ ൩൨

തതോ വിമാനാദവരുഹ്യ നാകിനാ-
മധീശ്വരസ്തേന മഹീഭൃതാ സമം ।
പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ ശിവം ശിവാന്വിതം
സ്വനാമ സംകീർത്ത്യ നനാമ ഭക്തിതഃ ॥ ൩൩

തത ഇതി. തതോ നാകിനാം ദേവാനാമധീശ്വര ഇന്ദ്ര ഇത്യർത്ഥഃ തേന മഹീഭൃതാ മലയധ്വജേന സമം വിമാനാദവരുഹ്യാവതീര്യ ശിവാന്വിതം ഗിരിജാസമേതം ശിവം സുന്ദരം ഭക്തിതഃ പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ സ്വനാമ സ്വാഭിധാനം സംകീർത്ത്യ ഇന്ദ്രോഹമിത്യുക്ത്വാ നനാമ നമശ്ചക്രേ ൩൩

അഥ ഭൂശാ ഭഗവാൻ കരുണാർദ്രയാ
തമനുഗൃഹ്യ സുരേശ്വരമഞ്ജസാ ।
സവിനയം മലയധ്വജഭൂഭൃത-
സ്ത്രിജഗതാം ജഗദേകപതിശ്ശിവഃ ॥ ൩൪

അഥേതി. ജഗതാമേകപതിസ്സർവ്വൈകനാഥഃ ഭഗവാൻ ഷാഡ്ഗുണ്യപരിപൂർണ്ണഃ ശിവസുന്ദരഃ തം സുരേശ്വരമിന്ദ്രം കരുണാർദ്രയാ കൃപാരസമഗ്നയാ ദൃശാ നേത്രാന്തേനാനുഗൃഹ്യാഞ്ജസാ ശീഘ്രമേവ സവിനയം വിനയയുക്തേന

സഹിതം മലയധ്വജദൂതം മലയധ്വജരാജം അഥവാ ശചകുമന്യ പുത്രൈ ന സവിനയമിതി। ക്രിയാവിശേഷണം നിജഗദേ ഉവാച ൬൪

അയെത്യ മലയധ്വജക്ഷിതിപതെ തവൈഷാ വധൂഃ
പയൊനിധിനിമജ്ജനാദ്ഭുതമതിർജ്ജഗാദാത്മജാം ।
തയാഽഹമനുബോധിതൊ ജലനിധീനിമാനാനയം
നിമജ്ജതു സഹാനയാ വിധിവദെഷ സമ്യക് ഭവാൻ ॥

അയെതി। അയെ മലയധ്വജക്ഷിതിപതെ ഹെ രാജൻ തവ। ഏഷാ വധൂഃ ജായാ പയോനിധിനിമജ്ജനാദ്ഭുതമതിസ്സതീ സമുദ്രസ്നാനെ കൃതാ ശ്രദ്ധാ മതിർബ്ബുദ്ധിർയ്യസ്യാസ്സാ തഥാഭൂതാ സതീ ആത്മജാം പുത്രീം ജഗാദൈതാദൃശ സ്വാഭിപ്രായമിതിശേഷഃ തയാ തടാതകയാഽഹമനുബോധിതോ വിജ്ഞാപിതസ്സൻ ഇമാൻ ജലനിധീൻ സാഗരാൻ ആനായം ആനീതവാനസ്മി ഏവാനന്തരം ഭവാൻ അനയാ പത്ന്യാ സമം ഏഷു സമുദ്രേഷു വിധിവത് യഥാവത് സങ്കല്പപൂർവ്വകമിതി യാവത് സമ്യക് സാധു നിമജ്ജതു സ്നാതു ച ഹസ്തേന ഹസ്തം ഗൃഹീത്വാ ഭർത്തൃസംഗ്രഹണപൂർവ്വകം സ്നാനം ശാസ്ത്രീയം ഭവതീതി ക്ഷത്രിയസ്ത്രീണാം കർമ്മാന്തരേഷ്വപി ഭർത്തുരതീവ വിഹിതത്വാൽ ൬൫

ഇത്ഥം നിഗദ്യ ഗിരിശസ്സ പുരഃ പ്രഹർഷാ
ദാശ്ലിഷ്യ ഗാഢമവലോക്യ തടാതകാം താം
പിത്രേ കുരുഷ്വ നതിമിത്യുദപുണ്യകർത്രേ
ഭദ്രേ ത്വമിത്യഭിദധേ നിഖിലേശ്വരോപി ॥ ൬൬

ഇത്ഥമിതി। നിഖിലേശ്വരഃ സമസ്തജഗന്നാഥഃ ഗിരിശസ്സുന്ദരോപി ഇത്ഥം നിഗദ്യ ഉക്ത്വാ പ്രഹർഷാത് പുരഃ ശ്വശുരം ആശ്ലിഷ്യ ഗാഢം ഉന്മാലിംഗ്യ താം തടാതകാം അവലോക്യ ഹേ ഭദ്രേ കല്യാണി ത്വം ഉദപുണ്യകർത്രെ ഉദപുണ്യകാരിണേ പിത്രേ ജനകായ നതിം നമസ്കാരം കുരുഷ്വ ഇത്യഭിദധെ ഉവാച ൬൬

ഇതി വദതി മഹേശ്വരേ പ്രമോദ
പ്രവികസദാനനപങ്കജാ ക്ഷണേന ।
സവിനയമുപഗമ്യ പാണ്ഡ്യരാജം
പിതരമസൌ പ്രണനാമ സാരസാക്ഷീ ॥ ൬൭

ഇതീതി। ഇതി മഹേശ്വരേ സുന്ദരേ വദതി സതി സാരസാക്ഷീ ജലജലോചനാ അസൌ തടാതകാ പ്രമോദപ്രവികസദാനനപങ്കജാധികമോദാൽ ഉല്ലസമാനവദനാ സതീ ക്ഷണേന ശീഘ്രം സവിനയം യഥാ തഥാ ഉപഗമ്യ സ

ദീപം ഗത്വാ പാണ്ഡ്യരാജം പൂർവ്വം പാണ്ഡ്യദേശാധിപം പിതരം ജനകം പ്ര
ണനാമ നമശ്ചക്രേ ൭൭

സ്വയമഖിലജഗച്ഛിരോമണിരപ്യസൌ
സ്വപതിനാഭിഹിതാ പിതൃവന്ദനം ।
അതനുതാന്യവധൂഃ പതിദേവതാ
വിനയതീവ സതീവ്രതമുത്തമം ॥ ൭൮

സ്വയമിതി। പതിർദ്ദേവതാ പതിരേവ ദൈവതം പരദൈവം യസ്യാസ്സാ അ
സൌ സ്വയമഖിലജഗച്ഛിരോമണിഃ അഖിലജഗച്ഛിരോമണിരപി സ്വപതിനാ
സ്വഭർത്രാഭിഹിതാ ഉക്താ സതീ ഉത്തമം ശ്രേഷ്ഠം സതീവ്രതം പാതിവ്രത്യം
അന്യവധൂരിതരയോഷിതോ വിനയതീവ ശിക്ഷയന്തീവ പിതൃവന്ദനം
താതനമസ്കാരമതനുതാകരോൽ ൭൮

ചിത്രശിഖണ്ഡിജമുഖ്യമുനീശ്വരൈഃ
പ്രോക്തവിധിർമ്മലയധ്വജഭൂപതിഃ ।
സപ്തസമുദ്രനിമജ്ജനമാത്മനോ
ആപ്തജനേന സമം ഗിരിശാജ്ഞയാ ॥ ൭൯

ചിത്രശിഖണ്ഡിജേതി। മലയധ്വജഭൂപതിഃ ഗിരിശാജ്ഞയാ ചിത്രശിഖ
ണ്ഡിജമുഖ്യമുനീശ്വരൈഃ ബൃഹസ്പതിപ്രമുഖവാചംയമൈഃ പ്രോക്തവിധിഃ ഉ
ച്ചിതസ്നാനസങ്കല്പാദിവിധാനസ്സൻ ആപ്തജനേന ഭാര്യാ മിത്രം ഗൃഹസ്ഥസ്യ ഇ
തി കാമന്ദകോക്തേഃ പ്രകൃതം ആപ്തജനോ ഭാര്യാ സദ്ധർമ്മചാരിണീത്വാൽ ഭാര്യ
യാ സാകമിത്യർത്ഥഃ യദ്വാ ആപ്തജനേന ച സമമിത്യർത്ഥഃ സപ്തസമുദ്രനിമജ്ജ
നം സപ്തസ്വപി സമുദ്രേഷു സ്നാനമാത്മനശ്ചകാര ൭൯

സ്നാതേഽഥ തസ്യ നൃപതൌ മലയധ്വജസ്യ
രൂപം ബഭാവതിതരാം സപരിഗ്രഹസ്യ ।
സാക്ഷാൽപിനാകിന ഇവോത്തുംഗജടാംശുജാല
വ്യാപ്താശ്രദിഗ്വലയമക്ഷവിരാജമാനം ॥ ൮൦

സ്നാതേതി। സപരിഗ്രഹസ്യ യദ്വാ സപരിജനസ്യ സ്നാതസ്യ ഉദധിതസ്യ
ജലാന്നിർഗ്ഗതസ്യ മലയധ്വജസ്യ നൃപതേഃ രൂപമുത്തുംഗതമാംശുകരകംശുജാലവ്യാ
പ്താശ്രദിഗ്വലയം കാന്തിപൂരപൂരിതാശേഷദിങ്മണ്ഡലം അക്ഷവിരാജമാനം
രുദ്രാക്ഷാലംകൃതം സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷസ്യ പിനാകിനഃ ഈശ്വരസ്യ രൂപമിവാ
തിതരാം ബഭൌ രേജേ ൮൦

സോമം സോമകലാഭിരാമമകുടം മത്വാ പരിക്രമ്യ തം
നത്വാനേകവിധൈസ്തവൈസ്സ്വവിനയാന്നുത്വാ ച തേ ഭേപതി
ലബ്ധ്വാ ഭൂതമതോ വിമാനമധിരുഹ്യാനാമയമാനാ സ്വരൈ
ശ്ശൈവം ലോകമവാപതുഃ കൃത്യാപാവൃത്തിശൂന്യം പദം ॥

സോമമിതി കൃത്വാ തവിയസ്യേതൌ തൌ ദേവീ [illegible] കലയാ ഭാവിതൃൽ സോമകലാഭിരാമം സോമകലാഭിരാമമകുടം [illegible] ലാരകണിയകിരീടം തം സുന്ദരം മത്വാ മനസ്യഭ്യസ്യ സമ്പ്രദായ [illegible] പരിക്രമ്യ പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ നത്വാ ച വിവിധൈഃ സ്തവൈഃ സവിനയം യഥാ തഥാ സ്തുത്വാ മൂർത്തോ സ്വാൽ സാഷ്ടാംഗപ്രണിപാതം ... ലബ്ധ്വാ വിമാനമധിരുഹ്യ സ്വരൈരനാപിയമാനൌ അന്തഃകരണേ സമ്യഗാവൃത്തിശൂന്യം പുനർജ്ജന്മവർജ്ജിതം പദം സ്ഥാനരൂപം ശൈവം ശിവസംബന്ധി ലോകം കൈലാസമവാപതുഃ പ്രാപതുഃ വൃ.മ

യത്പാദപത്മപ്രണതഃ പരാശരോ
വേദൈരശേഷൈരനിശം വിമൃഗ്യഃ ।
ആവൃത്തിശൂന്യം പരമം പദം യ
ജ്ജഗാമ സോഽത്ര ന വിചിത്രമേതത് ॥ വൃ.൨

യദിതി യൽപാദപത്മപ്രണതഃ യസ്യ പാദാരവിന്ദസംലഗ്നതഃ [illegible] താശോ ധൂളിരശേഷൈർവ്വേദൈരനിശം സദാ വിമൃഗ്യഃ [illegible] സ സൂതഃ ഭക്ത്യാ ഭാവിതൃൽ ആവൃത്തിശൂന്യം [illegible] നനാകരണോദ്യാസഃ ആവൃത്തിശൂന്യം അത ഏവ പരമം ഉൽകൃഷ്ടം പദം സ്ഥാനം ജിഗായ ഗതവാനിതി യൽ ഏതൽ ന വിചിത്രം നാസ്ത്യത്ര അപ്രതിരൂപ മഹിമ്നാ ശംഭോ ഏതന്നാശ്ചര്യമിത്യാശയഃ വൃ

സർവ്വാമുർവ്വീം ശാസതാ സപ്രതാപം
പുത്രേണോഗ്രേണാനപിതോഽന്വാസമേതഃ ।
ഗോലോകസ്യ യജ്ഞവിസംസ്തതോ ന്യപാനി
സോഽവ്യാദസ്മാൻ സർവ്വദാ സൂതവംശഃ ॥ വൃ.൩

സർവ്വാമിതി സർവ്വാമുർവ്വീം ശാസതാ രക്ഷതാ [illegible] അനാപിതഃ അംശോമാസമേതഃ അംശോമികയാ [illegible] [illegible] ഗോലോകസ്യ ഗോലോകസ്യേശ്വര [illegible] [illegible] അസ്മാൻ കാവ്യകർത്താരം [illegible] [illegible] ഭക്ത്യാ രക്ഷതു ഇതി പ്രാർത്ഥനായാം ലിങ് വൃ.൪

ശങ്കരസ്സുബ്രഹ്മണ്യശ്ശങ്കരപാദാരവിന്ദഭജനോത്കഃ
സ ഹ്യാചാൎയ്യാജ്ഞാവശതഃ കാവ്യമിദം രചയതി സ്മ മന്ദോപി ॥

ശങ്കര ഇതി। ശങ്കരപാദാരവിന്ദഭജനോത്കഃ ശംഭുചരണപങ്കജസേവാതത്പരഃ ശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യഃ തന്നാമാ കവിഃ മന്ദഃ ഏതാദൃശകാവ്യവിധാനാസമൎത്ഥോപീത്യൎത്ഥഃ ആചാൎയ്യാജ്ഞാവശതഃ ഗുരോരനുഗ്രഹേണ ഇദം കാവ്യം രചയതി സ്മ രചിതവാൻ ആചാൎയ്യാനുഗ്രഹേണ കിമസാദ്ധ്യമിതി ഭാവഃ വൃ൪

ശ്രീമൽകേരളമണ്ഡനായിതമഹശ്രീകേരളാഖ്യേ പുരേ
വാധൂലാന്വയവാരിധീന്ദുതദലത് പ്രഖ്യാതൊരുതാഖ്യഃ കവിഃ ।
തസ്യാച്ചിത്രശിഖണ്ഡിതുല്യധിഷണോദപാദചാമിവാധിശപഃ
പ്രഖ്യാതോവനിമണ്ഡലേ പരശുരാമാഖ്യോ ജനി പ്രാജ്ഞധീഃ ॥

ശ്രീമദിതി। ശ്രീമതാമൈശ്വൎയ്യസമ്പന്നസ്യ കേരളസ്യ കേരളദേശസ്യ മണ്ഡനായിതമലങ്കാരഭൂതം മഹൽ വിസ്തൃതം ശ്രീകേരളമിത്യൎത്ഥഃ ശ്രീകേരള ഇത്യാഖ്യാ നാമ ച യസ്യ തസ്മിൻ പുരേ പത്തനേ വാധൂലാന്വയവാരിധീന്ദുഃ വാധൂലവംശജലധിചന്ദ്രഃ ഇവ സ്ഥിതഃ പ്രഥിതഃ സൎവ്വത്ര പ്രസിദ്ധഃ അതുലാഖ്യഃ അതുല ഇതി നാമ ഏകദേശേന നാമഗ്രഹണം ഭീമോ ഭീമസേന ഇതിവൽ അതുലവീരശേഖര ഇത്യാഖ്യാ നാമ യസ്യ സ തഥാ കവിഃ കവയിതാ ഉദലൽ ഉദ്ഭവൽ തസ്യ ചിത്രശിഖണ്ഡിതുല്യധിഷണാൽ അംഗിരസ്സദൃശഃ തസ്യാത്മജഃ ഉപചാമിത്യൎത്ഥഃ വാചാമധിപതിരിവ ഉവാവനിമണ്ഡലേ ഭൂതലേ പ്രഖ്യാതഃ പ്രസിദ്ധഃ പ്രാജ്ഞധീരധികമേധാവാൻ പരശുരാമാഖ്യഃ പരശുരാമാഭിധഃ അജനി ജാതോഭൂൽ വൃ൫

ശങ്കരഗാഥാകഥനേ യോസൌ വ്യാസോ യഥാദ്ഭുതപ്രജ്ഞഃ
തദ്ഗുരുതനവസന്തതാപഹരഃ കോപി വൎത്തതേ കിംവാ ॥

ശങ്കരേതി। യോസൌ യ ഏഷഃ ശങ്കരഗാഥാകഥനേ ശിവകഥാവൎണ്ണനേ വ്യാസോ യഥാ സത്യവതീസുതവിവാദ്ഭുതപ്രജ്ഞഃ അദ്ഭുതാ ആശ്ചൎയ്യകരീ പ്രജ്ഞാ യസ്യ സ തഥാഭൂതഃ തദ്ഗുരു തം പരശുരാമനാമാനം ഗുരും വിനാ അന്യഃ തപസന്താപഹരഃ ശിഷ്യജനമനസ്സന്താപശാന്തികാരീ കോപി കശ്ചിദപി വൎത്തതേ കിം അസ്തി കിം നാസ്ത്യേവേത്യൎത്ഥഃ സ ഏവാനുഗ്രഹമാത്രേണ ശിഷ്യജനമാനസസന്തോഷകര ഇതി ഗുരുപ്രശസ്തിഃ കൃതാ വൃ൬

തസ്യാനുഗ്രഹമാത്രേണ ഗുരോൎമ്മന്ദോപ്യഹം ക്ഷണാൽ
കവിതാമഗമം സൎവ്വസംഖ്യാവത്സംഘലാളിതാം ॥ വൃ൭

തസ്യേതി। തസ്യ ഗുരോരനുഗ്രഹമാത്രേണ പ്രസാദമാത്രേണ മന്ദോപി ഏതാദൃശകാവ്യരചനാശക്തിഹീനോപി അഹം ക്ഷണാൽ തത്ക്ഷണമേവ പ്രാപ്തിഃ

തൽക്ഷണമേവൈതൽ സർവ്വസംഖ്യാവത്സംഘശ്ലാഘിതാം നിഖിലപണ്ഡിത മണ്ഡലീശ്ലാഘിതാം കവിതാം കവിതാം അഗമം പ്രാപൂസ്സമേവം ൨൭

തസ്യ തനയോമൃതഘടേശപരശർമ്മാഖ്യോ
നിസ്തുലമതിർന്നിഖിലവേദശാസ്ത്രജ്ഞഃ ।
തസ്യ സുമതേർഗ്ഗുരുവരസ്യ ചാദേശാൽ
കാവ്യമിദമസ്യ കൃതവാനഹം നൂനം ॥ ൨൮

തസ്യേതി। സുമതേഃ ശോഭനാ മതിർബ്ബുദ്ധിർയ്യസ്യ തസ്യ ഗുരുവരസ്യ ഗുരൂണാമപി വരോ ഗുരുവരഃ തസ്യ തനയഃ പുത്രഃ ആരസ്യ ഇദാനീം വർത്തതെ സ കീദൃശഃ നിസ്തുലമതിഃ നിസ്തുലാസമാനാ മതിഃ ബുദ്ധിർയ്യസ്യ സ തഥാ കിഞ്ച നിഖിലവേദശാസ്ത്രജ്ഞഃ നിഖിലാൻ വേദാൻ ശാസ്ത്രാണി ച ജാനാതീതി നിഖിലവേദശാസ്ത്രജ്ഞഃ തസ്യ ചാദേശാൽ ചകാരാൽ ഗുർവ്വാദേശാദപി പ്രകാശ്യതെ അത്ര്യേദാനീം ഇദം കാവ്യം അഹം കൃതവാൻ അരചയം നൂനമിതി നിശ്ചയേ ഗുരൂണാം ഗുരുപുത്രാണാഞ്ച മഹതാം നിയോഗനിർവ്വഹണാത്മമേവ കാവ്യമിദമരചയം നതു സ്വാതന്ത്ര്യാദിതി ഭാവഃ ൨൮

ശ്രീരംഗനാഥതനയോ നാരായണാഭിധഃ ।
വ്യാഖ്യാമിമാമരചയൽ പ്രഖ്യാതാർത്ഥപ്രകാശികാം ॥

ഇതി ശ്രീവാസുലകുലതിലകസ്യ കവികുലകമലബോധസ്യ വർണ്ണനീയമാഹാത്മ്യ
വതോ ദേശികപദകദേശയോഗ്യയാവാപ്തനിഖിലസമ്പദ്ഗുണക
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൗ തടാതകാപരിണയേ
അഷ്ടമസർഗ്ഗപ്രകാശികേയം സമാപ്താ ।

നമഃ പരശുരാമാനന്ദനാഥാ
യണഭേഷ്വാദിശപര
ശർമ്മ്യോസ്തുത്
ഗുരുഭ്യോനമഃ
ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാൽ
അഷ്ടമസ്സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

ശുദ്ധപത്രം.

പ്രഥമസ്സൎഗ്ഗഃ.

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
5	29	അധ	അഥ
6	22	വീചിനാ	വീചീനാ
7	8	തപ	തവ
9	21	വിനമീ	വിനമ്ളീ
11	33	വശ്ജ്	വജ്ജ്
12	30	ഋതഃ	അതഃ
13	7	സ്വമീ	സ്വാമീ
15	9	പൃഥസ്യ	പൃഥസ്ഥസ്യ
,,	25	മസ്യാഃ	മസ്യഃ
17	4	കൃതാംഃ ശക	കൃതാംഗഃ ശകം
,,	16	ഗ്ലാവലാനീയ	ഗ്ലാവലനീയ
,,	19	ണീവ	ണീവാ
18	24	അങ്കിതേഷു	അങ്കൃതേഷു
,,	26	ഫലം	ഫാലം
19	4	ഷകതന	ഷികതനാ
,,	14	ഗജാ	ഗജഃ
,,	24	കിഉച്ചിരീജ	കിരീജ ഉച്ച
19	32	മാകരതാൽ	മകരതാൽ
20	6	ധീനസ്യാ	ധീനസ്യ
,,	7	സ്ലിശശാഃ	സ്ലിശശഃ
,,	8	വയ	വയാ
,,	26	വർത്തി	വർത്തീ
21	12	നഗ്രഹാൽ	നഗ്രഹാൽ
,,	27	ഷ്ണത	ഷ്ണതി
23	18	ജ്ഞുഃ	ജ്ഞും
,,	22	കല ഷ്ഠ	കലാഷ്ഠ
24	12	പമാതയ	പമാതയ
,,	30	ഭൂത	ഭൂതം
25	13	വിശേഷണം വാ സ്വ	വിശേഷണം സ്വ
,,	15	മരീം	ഭരീം

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
26	9	ബാഹുജയാതാ	ബാഹുലേയ്ഗയാതാ

ദ്വിതീയസ്കന്ധഃ

27	7	പാഥിനോ	പന്ഥിനോ
,,	19	മദാനകാ	മദാനകേ
29	22	ശ്രിതശ	ശ്രിതാഗ്ര
,,	23	സ്വവ്യാകൃത	സ്വാവ്യാകൃത
,,	32	യയാനൈഷ്ടഃ	യയാനൈഷ്ടം
31	26	കവിതീശ്വരഃ	കവിതീശ്വരൈഃ
32	2	വക്രു	പക്രു
,,	5	കിതീത്യ	കിത്യ
33	29	അന്യൃതി	തന്യൃതി
34	3	ഇല	ഇര
34	5	കാഞ്ചാ	കാഞ്ചാ
35	1	മഹി	മഹി
,,	20	സ്ത്രീ	സ്ത്രി
,,	27	ധിശക	ധിംശക
40	3	കലാപാസം	കലാപസ്യം
,,	,,	ത്രണ	ഇണ
,,	25	പ്രസൃതിഃ	പ്രസൃതിഃ
,,	30	താജതഃ	താജഃ
41	20	ദ്വതീയാ	ദ്വിതീയാ
42	8	വരണാ	വരണാ
43	11	ഉഷ്ണഃ	ഉഷ്കഃ
45	17	സ്യാദ്യതി	സ്യാദ്യേ
,,	28	പൃഷ്ഠഃ	പൃഷ്ഠാഃ
47	16	ത്യായാ	ത്യായാ
,,	25	നരതാധം	നിരതാധം
48	20	സപത്ന്യസന്യാ	സപത്ന്യസ്യാ
50	25	തഥാ	തഥി
,,	30	,,	,,
51	25	തനില	തനാല
52	30	കപിക	കൌശിക
53	33	ഞണോ	ഞൊണോ
54	33	പികമിശ്രാ	വികമിശ്രാ

പൃഷ്ഠം.	വരി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
55	24	വഷകാ	വാഷികാ
57	15	ഭിന്നത്വ	ഭിവീത
59	33	ചക്രഃ	ചക്രം
60	15	സവിഷാദ	വിഷാദ
62	12	ദൈത്യ	ദൈത്യഃ
63	26	ദൌഷ്ട്യേ	ദൌഷ്ട്യാ
64	25	ഹാശേ	ഹാശേച
,,	32	ംഷണ	ഷണ

തൃതീയസ്സൎഗ്ഗഃ

പൃഷ്ഠം.	വരി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
68	12	രകാസലി	ശകാസല
,,	17	,,	,,
69	18	നാന	ന്നാന
73	13	ഉല്ലസ്യ	ഉദ്ദസ്യ
74	33	ണീവി	ണിവി
75	8	ശ്രേണിഃ	ശ്രേണിഃ
,,	9	ച	ച ശ്രേണിഃ കടിപത്രോൽ കേ ശാ അസ്യാസ്സാ
76	32	ചാൎദ്ധ	ചാൎദ്ധ
79	9	അത്രിശ	അതിശ
83	24	നനനു	ന നാനനു
87	8	ന്യൃാകവാക	ന്യൃക ഉവാക
,,	22	പരിഖെ	പരീഖെ
,,	32	കന്യ	കന്യാ
88	19	ന്ദ്യാചെ	ന്ദ്യാചൊ
,,	23	ശ്രീ ശ്രീ	ശ്രീഃശ്രീ
89	13	ന്നതി	ന്മതി
90	18	പ്ലവന	പ്ലവ
,,	32	ഹ്രവ	ഹ്രവ
92	3	വഷീ	വഷീ
,,	19	തിലകാഃ	തിലകായാഃ
94	4	ഉവി	ഉാവി
95	21	ഷിദ്ഗാ	ഷിഡ്ഗാ
96	14	ഉല്ലാ	ഉൾകാ
,,	18	ജാനാലംനി	ജാനാലംലി
97	1	[illegible]	ചയാം

ശുദ്ധപത്രം.

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
98	22	ന്യൂ	ന്യൂ
99	19	ഒകന	ഒകണ
100	12	കിയാ	തദ്യാ
102	23	ഗ്രാന്ത	ഗ്രാന്യോന്ത
,,	31	ഖാദ്ദ	ഖാദ്ധ
103	13	ഷാരാനി	ഷാരാനം
,,	15	പരിതി	തിരിതി
104	16	ഗിതെ ത	ഗിയതു
,,	17	ദുഖക	ദുഃഖ
,,	26	രേഖാം	എഖാം
105	3	പൃഥി	പൃഥി

ചതുൎത്ഥസൎഗ്ഗഃ

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
107	23	കാമ	കാമാ
109	7	ഉഷ്ണ	ഉഷ്ണ
112	10	പയസ്രൂ	പയസ്രൂ
,,	21	പൃസഥി	പൃഥ്വി
113	22	ക്ലബ	ക്ലൃപ്ത
114	4	പള്ളാദ	വള്ളാദ
,,	12	ഖനേകഥ	ഖനാകഥ
,,	30	,,	,,
115	3	,,	,,
,,	7	കതാ	കാരിതാ
,,	34	കിഞ്ചാൽ	കിഞ്ചിൽ
116	9	താപി	താ താപി
,,	18	തമാീം	തമാനീം
,,	23	ദശിനഃ	ദശിനഃ
117	17	ധൃത	ധൃത
118	13	സഖ്യതാ	സംഖ്യതാ
,,	15	ദേഹ	ദേഹ
,,	16	പതിവ്രതാ	പരിവ്രതാ
125	20	സന്നാക	സന്നാക
,,	30	ശീലകേഷാ	ശീലം കേഷാ
128	17	അകമ്പാണാ	അകമ്പാണാമിന്ദ്രിയാണാം
,,	31	വിദ്ര	വിദ്യ
129	4	വിപുണ	വിപുണാ

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
,,	10	ശൃ	ഭൃ
130	12	പതിരസൗ	പതിമസൗ
133	17	രൈസരവാഘ	രൈസരവൗഘ
136	1	രത്ത്യവ	രത്ത്യവ
137	6	ത്തനീ	ത്തനീം
140	9	നചിതാ	നചിതാം
141	12	ത്തിരതന	ത്തിരത്ന
		പഞ്ചമസ്സൎഗ്ഗഃ	
146	15	കരാതി	മതി
147	16	യഥാ	യയാ
148	1	ഉപായാ	ഉപയാ
151	10	ജജ്ഞിരി	ജജ്ഞിരെ
,,	18	ന്ദ്രനാസ്യ	ന്ദ്രവാസ്യ
153	8	നിഷ്ഠാഃ	നിഷ്ഠ
156	24	ഉനാം	ഥ്നാം
,,	25	മഹാശഃ	മഹാംശഃ
166	23	യാമ	യാമമ
167	22	സ്വത	സ്വതാ
171	33	മന്ത്ര	മന്ത്രി
		ഷഷ്ഠസ്സൎഗ്ഗഃ	
174	2	വിഷ്ണു	വിമഷ്ണൗ
,,	25	തധിരി	തഥരി
181	6	യാൻ	താൻ
,,	27	വിലസിതാം	വിലസതാം
182	23	ഹാൎദ്ദം	ഹാൎദ്ദം
185	2	ഹാസ്യകരാഗ്രാഭ്യാം	ഹാസ്യാഗ്രാഭ്യാം
,,	24	താരാസി	താരാസീ
186	18	തമസ്യ	തമസ്യ
,,	,,	മയാ വാ	മയാസ്യ
192	24	ലക്ഷാ	ലാക്ഷാ
193	2	സരസ്വതീം	സരസ്വതീ
,,	22	കലൌ	കലനാ
196	28	ഇതാഃ	ഉതാഃ
,,	29	പിതായാ	പിതയാ
198	18	ജനാഷ്ടനാ	ജനാഷ്ടകാപിനാ
201	11	ന്ദ്യാവസീൽ	ന്ദ്യവാസീൽ
,,	24	ഷഷ്ഠസ്സൎഗ്ഗ	ഷഷ്ഠസൎഗ്ഗ

പുറം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
		സപ്തമസ്സർഗ്ഗഃ	
203	18	വിരാഡ്	വിരാഡ്
„ 4	20	സ്ത്രീകയ	സ്ത്രീകവധ
206	5	സുകവിനാക	സുകവിനാകാ
„	19	സകലലോചന	സകലലോചനസ്യ
207	14	അലകാലയോ	അലകാലയ
208	12	നാനലി	നാലിലി
„	17	കാഞ്ചീഡം	കാഞ്ചീഡം
210	22	ഉംഗാവദൃ	ഉംഗാവദൃ
213	9	ലഘോഷന്	ലഘോഷയന്
215	2	കവഃ	കാവഃ
216	5	പ്രകഷാദിതാ	പ്രകഷാദിതാ
„	24	അലംകഗഃ	അലംഗഃ
„	13	ഗജം	ഗജഃ
„	17	ചികമരവ	മികമിവ
221	15	ദീയഷി	ദീധിഷി
„	10	പദ്മ	പദ്മത
223	20	സാസംഭൈപൂർണ്യം	സ്വാഭൈപൂർണ്യം
„ 4	20	മാഞ്ഞ്	ഞ്ഞ്
225	15	കഥത്സ്നാന	കാതസ്നാന
„	17	കസ്തൂരയാതാം	കൂസ്തൂരയാതാം
„	31	നാതാനരൈശ്വ	നിരാനരൈശ്വ
		അഷ്ടമസ്സർഗ്ഗഃ	
229	28	സുകാഃ	സുമതാഃ
230	6	അനാ	അദ്യ
236	21	ശ്രേഷ്ഠാ	ശ്രേഷ്ഠാ
241	7	നനാവള്ളൂരഃ	നാനാവള്ളൂരഃ
„	16	നീലാബ്ജ	നീലാബ്ജ
„	27	ഗ്രഹാദി	ഗ്രാഹാദി
„	29	ലതാസ്യം	ലതാഷ്ടം
242	4	കർത്തു	കർത്തു
„	„	ദിവ്യനാം	തദ്യനാം
„	9	ത്രവ്യ	തദ്യ
„	18	കധീശ്വര	കധീശ്വര
„	20	ശിവസുനാഃ	ശിവസ്സുനാഃ
244	28	പൃതീതാം	പൃതിതാം
248	11	കമ്ഃ	കാമഃ

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി

